

विहस

35

35

बीजी
श्री जैन (श्वेतांबर) कॉन्फरन्स नो
री पोर्ट.
मूल्य रु. ०-१२-०.

1
151

2042-22

॥ श्री पंचपरमेष्ठिभ्यो नमः ॥

The logo of the Government of India is a circular emblem. At the top, it features the Ashoka Lion Capital. Below it, a banner reads 'सत्यमेव जयते' (Satyameva Jayate). The central part of the emblem contains a stylized 'Om' symbol (ॐ) and a 'Vishnu' symbol (विष्णु). The bottom part of the emblem features a banner with the motto 'सत्यमेव जयते' (Satyameva Jayate) in Sanskrit.

री पो ट.

प्रसिद्ध करनार

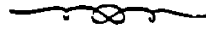
शराफ बजार, मुंबई.

(इंदुप्रकाश प्रेस, मुंबई.)

[सन्ने १९०४]

मूल्य रु.०-१२-०

पुस्तक मळवानां ठेकाणां.

मुंबई—श्री जैन (श्वेतांबर) कॉन्फरन्स ऑफीस, शराफ बजार..

भावनगर—श्री जैन धर्म प्रसारक सभा.

लाहोर—बाबु जसवंतरायजी जैनी, श्री आत्मानंद जैन सभा.

अमदावाद—मास्तर हीराचंद ककलभाई, मांडवीनी पोळ.

वडोदरा—मी. मगनलाल चुनीलाल वैद्य, नरसीजीनी पोळ.

ऊदेंपुर—शेठ मगनलालजी पुंजावत.

एवला—शा. दामोदर बापुसा.

सुरत—मी. चुनीलाल छगनलाल, देसाईनी पोळ.

अजमेर—राय बहादुर शेठ शोभागमलजी ढढा.

बनारस—श्रीमद् यशोविजयजी जैन पाठशाळा.

अंबाला—लाल गंगाराम बनारसीदास.

कलकत्ता—बाबु राय कुमारसिंगजी बर्दीदासजी.

दील्ली—मी. उमरावसिंगजी टांक. मलवारा स्ट्रीट

सीकंद्राबाद—(जी. बुलंद शहेर) मी. जवाहीरलाल जैनी.

जेपुर—मी. गुलाबचंदजी ढढा एम्. ए.

વધારો.

આ રીપોર્ટમાંની પાંચ ખાતાંની તથા શ્રી કૉન્ફરંસ નીભાવફંડની પુરવણીઓ (ક) અને (સ્વ) છપાઈ ગયા પછીથી તે આ રીપોર્ટ પ્રગટ થતાં મુધીમાં સદર્દુ ખાતાંઓમાં નીચે પ્રમાણે વધુ રકમો વસુલ આવી છે:—

પુરવણી (ક).

નામ.	ગામ.	નુસ્તકોદ્ધાર--	જીર્ણોદ્ધાર--	નિરાશ્રિત--	જીવદયા--	કેલ્વણી--	કુલે.
શેઠ સોમચંદ વારસી.	અંજાર.	૨૦	૨૦	૨૦	૨૧	૨૦	૧૦૧
„ નથમલજી ગુલેચ્છા.	ગ્વાલિયર.	૦	૬૦૦	૦	૦	૦	૬૦૦
„ શોમચંદ કેવલચંદ તલેગામ.		૧૬	૧૫	૧૫	૧૬	૧૬	૭૬
„ મીઠાચંદ લખાચંદ.	પાટણ.	૨૬	૨૬	૨૬	૨૫	૨૬	૧૨૬
„ મીઠમચંદ વસ્તાચંદ પાટણ.		૬૦	૬૦	૬૦	૬૦	૫૦	૨૫૦
„ ગણેશમલ સોભાગમલ. મુંબઈ.		૦	૧૬૦૦	૦	૦	૦	૧૫૦૦
બાઈ કીર્તી, શા. હરગોવન							
પુનમચંદની દીકરી. રાધનપુર.		૦	૦	૬૦૧	૦	૦	૬૦૧
„ અંબા હા. શેઠ પ્રેમચંદ							
વલ્તાજી.	વલ્સાડ.	૨૦	૨૦	૨૦	૨૦	૨૧	૧૦૧
કોઠારી રુગનાથ ઢુંગરશી	વલ્સાડ.	૪૦	૪૦	૪૧	૪૦	૪૦	૨૦૧
શેઠ ધનજીભાઈ નાથાભાઈ. સુરત.		૩	૩	૩	૩	૩	૧૫
„ ભગવાનદાસ ફકીરભાઈ. „		૨	૨	૨	૨	૨	૧૦

પુરવણી (સ્વ).

નામ.	ગામ.	રકમ.
શેઠ પાનાચંદ ઉત્તમચંદ કોટાવાઢા.	પાટણ.	રૂ. ૧૦૦૧-
„ મીઠાચંદ લખાચંદ.	„	„ ૧૦૧

પ્રસ્તાવના.

શ્રી મુંબઈ શહેરમાં મળેલી બીજી જૈન શ્વેતાંબર કોન્ફરન્સ અને તેને અંગે નીમવામાં આવેલી રીસેપ્શન કમીટીનો રીપોર્ટ પ્રગટ થવામાં જોકે કેટલાંક અકસ્માતીક કારણોને લીધે ઢીલ થઈ છે, તોપણ આ રીપોર્ટ પ્રગટ કરતાં અમને ઘણોજ આનંદ થાય છે. કેટલાંક ગૃહસ્થો તરફથી આ રીપોર્ટ હિંદી ભાષામાં પ્રગટ કરવાની સુચના થયેલી, અને તે સુચના પ્રમાણે કરવાથી આ રીપોર્ટ આપણા ઉત્તર-હિંદવાસી જૈનોને વિશેષ ઉપયોગી થાત, પણ રીપોર્ટમાંનાં ઘણાં ધરાં ભાષણો ગુજરાતી ભાષામાં હોવાથી, અને વઢી રીપોર્ટ છપાવીને પ્રગટ કરવામાં ઢીલ થયેલી હોવાથી ગુજરાતી ભાષણોનું હિંદી ભાષામાં ભાષાંતર કરવામાં ઘણો વચ્ચત નીકળી જવાનો સંભવ રહેતો હોવાથી, તેમજ બીજી કોન્ફરન્સની બેઠક નજીક આવતી હોવાના કારણને લીધે ગુજરાતી ભાષામાં આ રીપોર્ટ પ્રગટ કરવાનું ઉચિત ધારવામાં આવે છે; જોકે હિંદી બાંચનારાઓની સવડને ધાતર ગુજરાતીને બદલે બાલબોધ અક્ષરોથી છાપવાનું ધ્યાન રાખવામાં આવ્યું છે.

**રીપોર્ટ તપાસીને
પ્રગટ કરવા માટે
નીમવામાં આવેલી
કમીટી.**

તા. ૨૧-૮-૧૯૦૪ ના રોજ ઁકઠી થયેલી રીસેપ્શન કમીટી વચ્ચે, રીસેપ્શન કમીટીનો તથા બીજી કોન્ફરન્સનો રીપોર્ટ તપાસીને છપાવવા વિગેરેની ગોઠવણ કરવામાટે નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થોની ઁક કમીટી નીમવામાં આવી હતી:—

શેઠ માણેકલાલ ઘેલાભાઈ.

મી. અમરચંદ પી. પરમાર.

„ પ્રેમચંદ વીરપાલ.

„ મોહનલાલ ચુનીલાલ દલાલ બી. ઁ.

આ પ્રમાણે નીમાયેલી કમીટીઁ, રીસેપ્શન કમીટીનો તેના ચીફ સેક્રેટરી સ્વર્ગસ્થ શેઠ ફકીરચંદ પ્રેમચંદે તૈયાર કરેલો રીપોર્ટ, તથા મી. મોહનલાલ ચુનીલાલ દલાલે તૈયાર કરેલો બીજી કોન્ફરન્સનો રીપોર્ટ તપાસી છપાવવા વિગેરેની ગોઠવણ કરી છે. કોન્ફરન્સનો રીપોર્ટ તૈયાર કરવામાં કેટલેક ઠેકાણે “ જૈન ” પત્રના અધિપતી મી. મગુભાઈ ફતેહચંદ કારભારી તરફથી બહાર પડેલા “અહેવાલે કોન્ફરન્સ” ની તથા “મુંબઈ સમાચાર” ના કોન્ફરન્સની બેઠકો ના રીપોર્ટોની મદદ લેવામાં આવી છે, અને તેને માટે આ કમીટી આ પ્રસંગે તેના પ્રગટ કર્તાઓનો ઉપકાર માને છે.

બીજી કોન્ફરન્સને લગમગ ઁક વર્ષ થવા આવ્યું છે, અને તેથી રીપોર્ટ પ્રગટ થવામાં

**રીપોર્ટ પ્રગટ
થવામાં મોડું
થવાનાં કારણો.**

જે ઢીલ થઈ છે તેમ થવાનાં શું કારણો હશે, તે પ્રશ્ન સહજ ઉમો થાય છે. બીજી કોન્ફરન્સ અને તેની રીસેપ્શન કમીટીનો રીપોર્ટ છપાવવાનું પહેલેથીજ નક્કી હતું, પણ શ્રી જૈન શ્વેતાંબર કોન્ફરન્સના ઁક જનરલ સેક્રેટરી અને

બીજી જૈન શ્વેતાંબર કોન્ફરન્સની રીસેપ્શન કમીટીના ચીફ સેક્રેટરી શેઠ ફકીરચંદ પ્રેમચંદના

અકાઠ મૃત્યુથી, આઘી કૉન્ફરન્સની હીલચાલને એક જબર ફટકો ઢાગ્યો; અને તેમના જેવા એક વીરરત્નના એકાએક ગુમ થવાથી સ્વાભાવિક રીતે જે ગુંચવાડા ઉત્પન્ન થયા તેમ રીપોર્ટના સંબંધમાં પણ બન્યું, અને તેથી રીપોર્ટની બાબત થોડોએક વખત તો ધોરણે પડી. ત્યારબાદ રીપોર્ટ છપાવવાની બાબત ફરીથી હાથ ઉપર લેવામાં આવી, અને તે પ્રમાણે આ કમીટીને મઠેલી સત્તાની રૂઝા આ રીપોર્ટ અમારા ભાવિક જૈન બંધુઓ સમક્ષ મુકવા અમે સમર્થ થયા છીએ; અને આશા રાખીએ છીએ કે અમારા જૈન બંધુઓ આવા અણધારેલા સંજોગોને લીધે થયેલી ઢીલ માટે દરગુજર કરશે.

બીજી જૈન શ્વેતાંબર કૉન્ફરન્સના આધારભૂત અને તેને એક ગંજાવર ફત્તેહ બનાવનાર

શેઠ ફકીરચંદ પ્રે-
મચંદગું અકાઠ
મૃત્યુ અને તેથી
આપણને પડેલી
ગંભીર ખોટ.

આપણા લોકપ્રિય વીરરત્ન, બીજી જૈન શ્વેતાંબર કૉન્ફરન્સની રીસેપ્શન

કમીટીના ચીફ સેક્રેટરી અને શ્રી જૈન શ્વેતાંબર કૉન્ફરન્સના રેસીડેન્ટ

જનરલ સેક્રેટરી શેઠ ફકીરચંદ પ્રેમચંદ જે. પી.ના અકાઠ મૃત્યુથી એકલા

મુંબઈ શહેરને તો નહીં, પણ સમગ્ર હિંદુસ્તાનના શ્રી સંઘને ન પુરાય તેવી

ગંભીર ખોટ ગઈ છે. બીજી જૈન શ્વેતાંબર કૉન્ફરન્સને જે ફત્તેહ મળી

હતી તે ફક્ત તેમની શાંત અને આનંદી પ્રકૃતિ, ક્ષમા ગુણ અને અથાગ મહેનતનેજ આભારી

હતી; અને પોતે અતિશય વ્યવસાયી હોવા છતાં પણ પોતાના ધંધાની તથા શારીરિક સુખની

લેશમાત્ર પણ દરકાર કર્યા વિના રાત્રિદિન મહીનાઓના મહીનાઓ સુધી મહેનત કરીને

બીજી જૈન શ્વેતાંબર કૉન્ફરન્સને ફત્તેહમંદીથી પાર ઉતારી હતી. બીજી કૉન્ફરન્સ પ્રસંગે શ્રી

જૈન શ્વેતાંબર કૉન્ફરન્સના તેમને એક જનરલ સેક્રેટરી નીમવામાં આવ્યા હતા, પણ થોડાજ

વખતમાં એટલે તા. ૧૭ ફેબ્રુઆરી સને ૧૯૦૩ ને દિને થયેલા તેમના અકાઠ મૃત્યુથી આઘા

હિંદુસ્તાનમાં સર્વત્ર દિલગીરી પથરાઈ ગઈ, અને સમગ્ર જૈન સંઘ શોક સાગરમાં ડુબી ગયો; અને

તેમના સ્વર્ગવાસથી થયેલ શોકમાટે ઠેરઠેર ઠરાવો પસાર કરીને હિંદુસ્તાનની સર્વ જૈન વસ્તીએ

પોતાની દીલગીરી જાહેર કરી. તેમના આ અકાઠ મૃત્યુથી શ્રી જૈન કૉન્ફરન્સની હીલચાલને

તેની નાની વયમાંજ એક ભારે નુકસાન ગયું, અને તેના એક જનરલ સેક્રેટરી તરીકે તેમને

કરવા ધારેલાં અનેક શુભ કાર્યો તે તેમના મનમાંજ રહ્યાં; પણ ભાવિ પ્રબલ છે અને મનુષ્ય-

માત્રની એજ દશા છે, એટલે ફક્ત “ એમના આત્માને શાંતિ મળે ” એવી શ્રી વીતરાગ પ્રભુ પ્રત્યે

પ્રાર્થના કરવા સિવાય આપણા હાથમાં કોઈપણ વિશેષ નથી.

કૉન્ફરન્સની મુંબઈ શહેરની બેઠકોમાં યાસ કરીને ધ્યાન રાખવા જોગ બાબત, તે

વખતની સંખ્યાબંધ સ્ત્રીઓની હાજરી હતી. સાધારણ રીતે જોતાં આપણે

સ્ત્રીઓની હાજરી
અને હંમેશાં તેમ
થવાની જરૂર.

જેનો સ્ત્રીકેલ્વણીની બાબતમાં પછાત કહેવાઈએ, જોકે આપણી જોડે વસતી

અન્ય કોમો કરતાં આપણામાં સ્ત્રીકેલ્વણીનું પ્રમાણ કંઈક ઠીક છે; તો-

પણ વિચાર કરતાં તે ઘણુંજ ઝુજ કહી શકાય અને તે બાબતમાં આપણે

યાસ ધ્યાન આપવાની જરૂર છે. આપણાં શાસ્ત્રો ઉપરથી આપણે જોઈએ છીએ કે, અસલના વસ્ત્ર-

તમાં આપણી સ્ત્રીઓ ઘણીજ કેલ્વણી રહેતી હતી; અને જો બરાબર રીતે વિચાર કરીએ તો

આપણા ધર્મસંસ્કાર યથાયોગ્ય રીતે પાઠવા માટે આપણી સ્ત્રીઓમાં હાલ જે કેલ્વણી છે તેથી

ઘણીજ સંગીન અને સારા પ્રકારની કેલ્વણીની જરૂર છે. મુંબઈની કૉન્ફરન્સ વખતની સ્ત્રીઓ-

ની હાજરી એક રીતે ઘણીજ અર્થસુચક છે એમ માનીએતો કોઈ યોગ્ય કહેવાશે નહીં; અને જો તે પ્રમાણે દિનપરદિન આપણી સ્ત્રીઓ વિશેષ સંખ્યામાં આપણી કોન્ફરન્સમાં ભાગ લેતાં શીલે, તો આપણામાં સ્ત્રી કેલ્વર્ણનો વિશેષ પ્રચાર થતો જાય છે એમ સહજ સમજી શકાય, અને આપણી અમ્યુદયનો દિવસ નજીક આવતો લેખી શકાય. વઢી કોન્ફરન્સના કેટલાએક હેતુઓ તો એવા છે કે જે પુરુષો કરતાં જો સ્ત્રીઓ ધારે તો વધુ સહેલાઈથી પાર પાડી શકે, અને તેથી જો સ્ત્રીઓ આપણી આ હીલચાલમાં ભાગ લે તો વિશેષ લાભદાયક થઈ પડવાનો સંભવ છે. આ સંબંધમાં અમારી પવિત્ર બહેનોને હવે પછીની કોન્ફરન્સની બેઠકોમાં હાજરી આપી કોન્ફરન્સની હીલચાલમાં પુર્ણ રીતે ભાગ લેવા નમ્ર વિનંતિ છે.

આ રીપોર્ટમાં રીસેપ્શન કમીટીના રીપોર્ટ ઉપરાંત તેના અંગે કાર્યની વહેંચણી સારું નામવામાં આવેલી જુદી જુદી સાત કમીટીઓના રીપોર્ટ પણ દાખલ કરવામાં આવ્યા છે; આ સત્ર કમીટીઓના રીપોર્ટ દાખલ કરવાની રીપોર્ટ કમીટીની મતલબ એ છે કે, કોઈપણ સ્થળે કોન્ફરન્સ મેલ્લવવા સારું કેવા ધોરણે કામ કરવાની જરૂર છે તે સહેલાઈથી સમજી શકાય, તેમજ અત્રેની કમીટીઓએ કેવી રીતે પોતાનું કાર્ય સંપૂર્ણ રીતે પાર પાડ્યું હતું તે પણ જોઈ શકાય. વઢી આ રીપોર્ટમાં જુદાં જુદાં સ્થળોએથી કોન્ફરન્સના ડેલીગેટો તરીકે આવેલા ગૃહસ્થોનાં ગામવાર નામો, તેમજ જુદાં જુદાં યાતાઓમાં નાણાં ભરનાર ગૃહસ્થોનાં નામો પણ આપવામાં આવ્યાં છે. ટુંકમાં આ રીપોર્ટ એવી રીતે તૈયાર કરવામાં આવ્યો છે કે, કોન્ફરન્સની બેઠકોના હેવાલ અને રીસેપ્શન કમીટીના રીપોર્ટ ઉપરાંત જુદાં જુદાં સ્થળોના કોન્ફરન્સ પ્રત્યે દીલસોજી ધરાવનારા ગૃહસ્થોનાં નામો અને કોન્ફરન્સ મેલ્લવવા માટે જોઈતી સામગ્રી તથા કાર્ય કરવાની પદ્ધતિ વિગેરેનો તેમાં સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે; અને તેથી રીપોર્ટ કમીટી ઉમેદ રાખે છે કે અન્ય સ્થળના જૈનબંધુઓને તે ઉપયોગી થઈ પડશે. છેવટમાં આ રીપોર્ટમાં નજરદોષથી કદાચિત કોઈ ભૂલ રહી ગઈ હોય તો, તે સુધારીને વાંચવા વાંચકવર્ગને વિનંતી છે.

આ રીપોર્ટ ચીફ સેક્રેટરી સ્વર્ગસ્થ શેઠ ફકીરચંદ પ્રેમચંદના હાથે પ્રગટ થવાનો હતો, અને જો તેમ થયું હોત તો આ કોન્ફરન્સ અંગે જુદી જુદી કમીટીના સેક્રેટરીઓએ તથા બીજા ગૃહસ્થોએ મજકુર શેઠ ફકીરચંદને ફંડ ભરાવવામાં અને બીજાં કાર્યોમાં જે કિંમતી મદદ કરી હતી, તે માટે તેઓ લંબાણથી ઉપકાર માન્યા વગર રહેત નહીં, અને આવું ઉપકાર માનનારું લખાણ તેઓએ કરેલું હતું તે અમારા જાણવામાં છે; પણ તે હાથ ન આવ્યાથી તેમાંની મતલબ ઉપર ધ્યાન રાખી અને જે જે ગૃહસ્થોએ કોન્ફરન્સને ફતેહમંદીથી પાર ઉતારવામાં યત્ન તન મન અને ધનથી રાત્રિદિન પ્રયાસ કરી મદદ કરી હતી, તેમનો આ તકે શેઠ ફકીરચંદની વતી ઉપકાર માનીને આ પ્રસ્તાવના સમાપ્ત કરીએ છીએ.

લા. શ્રી સંઘના સેવકો,

માળેકલાલ ઘહેલાભાઈ શંકેરી,

અમરચંદ પી. પરમાર,

પ્રેમચંદ વીરપાઠ,

મોહનલાલ ચુનાલાલ દલાલ, બી. એ-

રીપોર્ટ કમીટી.

શ્રી જૈન કોન્ફરન્સ ઑફીસ, મુંબઈ.

તા. ૧૬-૧૧-૧૯૦૪.

અનુક્રમણિકા.

પ્રસ્તાવના.

પૃષ્ઠ. ૧-૩

અનુક્રમણિકા

” ૫-૮

ભાગ પહેલો.

રીસેપ્શન કમીટી. પૃષ્ઠ. ૯-૧૧૭.

રીસેપ્શન કમીટીનો રીપોર્ટ	”	૬-૨૬
રીસેપ્શન કમીટીનું લીસ્ટ.	પુરવણી (અ)	”	૩૭-૪૩	
રીસેપ્શન કમીટી ફંડ.	” (આ)	”	૪૪-૫૨	
ઇ. હે. ઍંડ વો, કમીટીનો રીપોર્ટ.	” (ઇ)	”	૫૩-૮૮	
ઉતારા	”	” (ઈ)	”	૮૯-૯૨	
કૉર્સ્પોન્ડન્સ	”	” (ઉ)	”	૯૩-૧૦૨	
ફંડ	”	” (ડુ)	”	૧૦૨-૧૦૬	
ભોજન	”	” (ઇ)	”	૧૦૬-૧૦૮	
મંડપ	”	” (ઈ)	”	૧૦૮-૧૧૨	
હિસાબ	”	” (ઓ)	”	૧૧૨-૧૧૭	

ભાગ બીજો.

કૉન્ફરન્સની બેઠકો. પૃષ્ઠ. ૧-૧૯૮.

રીસેપ્શન કમીટીના પ્રમુખનું ભાષણ.	”	૧-૧૧
પ્રમુખ સાહેબની ચુંટણી.	”	૧૨-૧૪
પ્રમુખ સાહેબનું ભાષણ.	”	૧૬-૨૩
ઠરાવ ૧. મી. ગુલાબચંદજી ઢઢાને ધન્યવાદ	”	૨૭
ઠરાવ ૨. ના. શહેનશાહેને ધન્યવાદ	”	૨૮
ઠરાવ ૩. જીર્ણ પુસ્તકોદ્ધાર વાવત.	”	૨૯-૩૯

શેઠ કુંવરજી આણંદજી નું ભાષણ પૃષ્ઠ. ૩૦-૩૩

મી. ફતેહચંદ કર્પૂરચંદ લાલન ” ” ૩૩-૩૫

પંડિત તાતારામ ” ” ૩૫

વકીલ મગનલાલ હરીચંદ ” ” ૩૫-૩૭

મી. મોલીલાલ કશ્યપચંદ ” ” ૩૭-૩૯

ठराव ४. केळवणी बाबत.

....

पृष्ठ. ४३-८८

मां. गुलाबचंदजी ढट्टा	नुं भाषण	पृष्ठ.	४२-४३
" मोतीलाल कशळचंद शाह	"	"	४४-५९
" फतेहचंद कर्पूरचंद लालन	"	"	५९-
" लखमशी हीरजी मैशरी	"	"	५९-६२
" बुध्दमल केवळचंद	"	"	६३-७१
लाला मुनशीराम	"	"	७१-
लाला गोपीनाथ	"	"	७१-७३
शाह प्रेमचंद गुलाबचंद	"	"	७४-७६
" नारणजी अमरदास	"	"	७६-८०
मी. जगजीवन मुळजी	"	"	८०-८४
" दामोदर बापुशा	"	"	८५-८७
झवेरी पानाचंद काळीदास	"	"	८७-८८

ठराव ५. निराश्रितने आश्रय बाबत.

....

....

....

....

" ८९-९२

शेठ. अमरचंद घेलाभाई	नुं भाषण	पृष्ठ.	९०
मी. टोकरशी नेणशी.	"	"	९१
शेठ. सुजानमलजी सुलतानमलजी	"	"	९१
" प्रेमचंद रायचंद	"	"	९२

ठराव ६. जीवदया बाबत

....

....

....

....

....

....

" ९३-१११

मी. चंमनलाल लल्लुभाई	नुं भाषण	पृष्ठ.	९४-९९
डॉ. त्रीभोवनदास मोतीचंद	"	"	९९-१०५
" लाला हरखचंदजी	"	"	१०५-१०६
" हरखचंद अमुलख	"	"	१०६-११०
वैद्य मगनलाल लालचंद	"	"	११०
लाला ताराचंदजी	"	"	११०
शेठ कुंवरजी आणंदजी	"	"	१११

बीजी कॉन्फरन्स वखते एकठुं थयेळुं फंड

....

....

....

" १११-११३

ठराव ७. कॉन्फरन्सनी योजना पार पाडवा बाबत.

....

....

" ११४-१३१

मी. ढट्टा गुलाबचंदजी	नुं भाषण	पृष्ठ.	११५-११६
मी. फतेहचंद, कर्पूरचंद लालन	"	"	११६
शेठ कुंवरजी आणंदजी	"	"	११७
मी. मोहनलाल पुंजाभाई	"	"	११७-११८
" हरिचंद शेशकरण	"	"	११८
डॉ. जमनादास प्रेमचंद	"	"	११८-१२२
मी. सांकळचंद नारणजी शाह	"	"	१२२-१३०

ठराव ८. जैन डीरेक्टरी बाबत.

....

....

....

....

" १३२-१३८

मी. भगुभाई फतेहचंद	नुं भाषण	पृष्ठ.	१३३-१३५
" माणिकचंद कोचर	"	"	१३६
शेठ सुजानमलजी	"	"	१३७
मी. साकरचंद माणिकचंद	"	"	१३७-१३८

ઠરાવ ૯. હાનિકારક રિવાજો બાબત.	પૃષ્ઠ. ૧૪૧—૧૬૨
મી. અમરચંદ પી. પરમાર નું ભાષણ	પૃ.	૧૪૨—૧૫૨	
પ્રો. નથુભાઈ મંછાચંદ	”	” ૧૫૨—૧૫૫	
વકીલ છોટાલાલ કાઠીદાસ	”	” ૧૫૫—૧૫૬	
લાલા હુત્તામલજી ગુલેચ્છા	”	” ૧૫૭—૧૫૯	
વૈય તલકચંદ તારાચંદ	”	” ૧૫૯—૧૬૧	
મી. દામોદર બાપુશા	”	” ૧૬૨—૧૬૬	
લાલા સુભોમલજી	”	” ૧૬૬	
મી. મગનલાલ ગોવિંદજી	”	” ૧૬૬—૧૬૯	
ઠરાવ ૧૦. ફંડની વ્યવસ્થા બાબત.	” ૧૭૦
ઠરાવ ૧૧. જીર્ણમંદિરોદ્ધાર બાબત.	” ૧૭૧—૧૭૯
શેઠ. લાલભાઈ દલપતભાઈ નું ભાષણ	પૃ.	૧૭૨—૧૭૩	
મી. દોલતચંદ પુરશોત્તમનું	”	” ૧૭૩—૧૭૫	
શેઠ. મોહનલાલભાઈ મગનભાઈ	”	” ૧૭૫—૧૭૭	
મી. બાલચંદ હીરાચંદ	”	” ૧૭૭—૧૭૮	
શેઠ. વેળીચંદ સુરચંદ	”	” ૧૭૮—૧૭૯	
ઠરાવ ૧૨. ધાર્મિક સ્થાતાં તથા શુભ સ્થાતાંઓના હિસાબ બાબત.	”	૧૮૦—૧૮૬	
શેઠ અનોપચંદ મલુકચંદ નું ભાષણ.	પૃ.	૧૮૧—૧૮૩	
લાલા મીઠુમલજી	”	” ૧૮૩	
વકીલ હરજીવનદાસ દોપચંદ	”	” ૧૮૩—૧૮૫	
ઠરાવ ૧૩. પાલીતાણા બાબત શેઠ. આણંદજી કલ્યાણજીને ધન્યવાદ	”	૧૮૬	
ઠરાવ ૧૪. પ્રતિનિધીઓને ધન્યવાદ.	” ૧૮૭
વૈય બાપુભાઈ હીરાભાઈનું ભાષણ	”	” ૫૦ ૧૮૭	
ઠરાવ ૧૫. રીસેપ્શન કમીટીનો આભાર માનવા બાબત.	” ૧૮૮
ઠરાવ ૧૬. ડેલીગેટોતરફથી રીસેપ્શન કમીટીનો આભાર માનવા બાબત	”	૧૮૯	
મી. દોલતચંદ પુરશોત્તમનું ભાષણ	... ૫૦	૧૮૯	
ઠરાવ ૧૭. શેઠ વીરચંદ દીપચંદ સી. આર્ચ. ઈ.નો ઉપકાર માનવા બાબત	”	૧૯૦—૧૯૧	
મી. દામોદર બાપુશાનું ભાષણ	” ૧૯૦—૧૯૧	
ઠરાવ ૧૮. મંડપ બાંધનાર ઇજનેરનો ઉપકાર માનવા બાબત	”	૧૯૨	
ઠરાવ ૧૯. વૉલંટિયરોનો ઉપકાર માનવા બાબત	” ૧૯૩
મી. અમરચંદ પી. પરમારનું ભાષણ	૫૦	૧૯૩	
પ્રમુખ સાહેબનું છેવટનું ભાષણ.	”	૧૯૩—૧૯૫	
ઠરાવ ૨૦. પ્રમુખ સાહેબનો ઉપકાર માનવા બાબત	” ૧૯૬
ઠરાવ ૨૧. દેશી મહારાજાઓનો ઉપકાર ”	”	” ૧૯૭
ઠરાવ ૨૨. સવંતસરીના તહેવારની રજા મળવા બાબત	” ૧૯૮

भाग त्रीजो १--६८

“धी विक्टोरिया मेमोरियल स्कूल फोर धी ब्लाइन्ड”ने मदद	पृष्ठ	२
“धी लेडी नार्थकोट हींदु आर्फनेज”ने मदद	”	२-३
जीवदया उपर भाषणो	”	४-१३
मी. लाभशंकर लक्ष्मीदास जुं भाषण	पृ.	४—७		
,, बेहेरामजी लीमजी पांडे	”	७—८		
,, रेवशंकर जगजीवन झवेरी	”	८-१३		
चांमडाने बदले लुगडानां पुंठां वापरवा बाबत	”	१३
पांच खातांनुं फंड	पुरवर्णी (क)	१४-३१
श्री कॉन्फरन्सनीभाव फंड	” (ख)	३२-३३
डेलीगेटोनुं लीस्ट	” (ग)	३४-६८

॥ ॐ ॥

॥ श्री पंचपरमेष्ठिभ्यो नमः ॥

६.०३.

प्रथम भाग

सन १९०३ मां मुंबईमां भरायली

बीजी जैन (श्वेतांबर) कॉन्फरन्सनी “ रिसेप्शन कमीटी ” नो रीपोर्ट तथा हिसाबनुं सरवायुं.

श्री मुंबई स्थाने सप्टेम्बर मासनी तारीख १९, २०, २१ तथा २२ मीए भरायेली श्री जैन (श्वेतांबर) कॉन्फरन्सनी बीजी बैठकनी रिसेप्शन (स्वागत) कमीटीना रीपोर्टनी शरूआत करता पहेलां रजपुतानामां जोधपुरपासे आवेला श्री फलोदी तीर्थस्थाने कॉन्फरन्सनी प्रथम शरूआत केवा संजोगो वच्चे थई अने तेने केटले दरजे फतेह मळी, ए संबंघे टुंक हकीकत अत्रे रजु करवा उचित धारुं छुं.

हिंदुस्तानना सर्वे प्रांतोना जैन संघना प्रतिनिधी रूप एक महामंडळ मारफते समस्त कॉन्फरन्सनी प्रथम जैन कोमनी धार्मिक तथा व्यवहारिक सुधारणा अने उन्नति करवाना म बैठकसंबंधे टुंक उद्देशी श्री फलोदी तीर्थोन्नति सभाना जनरल सेक्रेटरी आपणा हकीकत. जैन बंधु जेपुरनिवासी मी. गुलाबचंदजी ढढा. एम. ए. ना स्तुतिपात्र प्रयासथी संवत् १९५८ ना भादरवा (गुजराती) वदी ८ गुरुवार तारीख २५ मी सप्टेम्बर १९०२ ना रोज रजपुतानामां आवेला श्री फलोदी गाममां जैन कॉन्फरन्सनी प्रथम सभा मळी हती.

આ કૉન્ફરન્સ મેઢવવા માટે તે ગામમાં એક સુશોભિત સામીયાનું ઉઠું કરવામાં આવ્યું હતું. ડેલીગેટોની આગતાસ્વાગતા અજમેરવાળા શેઠ હીરાચંદજી સચેતીના પ્રમુખપણા નીચે ઠરાવેલી રીસેપ્શન કમીટીએ ઘળી સારી રીતે કરી હતી.

સમાનું કામ બપોરના ૧૧ વાગે શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું. પ્રારંભમાં આમંત્રણ સંવંધી કહ્યા પછી રીસેપ્શન કમીટીના પ્રમુખ સાહેબ તરફથી મી. ગુલાબચંદજી ઢઢાએ તે સમામાં પધારેલા ગૃહસ્થોનો ઉપકાર માન્યો હતો અને પ્રસંગને અનુસરી એક ઘણુંજ અસરકારક ભાષણ કર્યું હતું અને તે ભાષણ દરમીઆન દરવર્ષે કૉન્ફરન્સ મેઢવવાની આવશ્યકતા તેમણે સ્પષ્ટપણે સિદ્ધ કરી હતી.

આ ભાષણ સમાપ્ત થયા બાદ આ કૉન્ફરન્સમાં જુદાં જુદાં ૧૮ સ્થલોમાંથી પધારેલા સદગૃહસ્થોની પરસ્પર ઓઢલાણ કરાવવામાં આવી હતી. પછી કૉન્ફરન્સના કામ તરફ સંપૂર્ણ દિલસોજી તથા મઢતાપણું વતાવનારા તથા કૉન્ફરન્સના કામને દરેક રીતે વિજય મઢો, એવી પ્રાર્થના કરનારા જુદાં જુદાં ૨૬ ગામોતરફથી આવેલા તારો તથા પત્રો રજુ કરવામાં આવ્યા હતા.

આ પત્રો રજુ થયા બાદ શ્રી ભાવનગર નિવાસી શેઠ કુંવરજી આણંદજીની દરલાસ્તને જોધપૂર નિવાસી પટવા કાનમલજીએ ટેકો આપવાથી જોધપૂર નિવાસી મુતાજી બલ્તાવરમલ-જીને કૉન્ફરન્સના પ્રમુખ તરીકે યુંટી કહાડવામાં આવ્યા હતા. સમાસદોના હર્ષનાદ વચ્ચે પ્રમુખ સાહેબે પોતાનું સ્થાન લીધા પછી તેઓ સાહેબે કૉન્ફરન્સ ભરવાની આવશ્યકતા તથા તેના કર્તવ્ય વાવત એક લંવાણ ભાષણ આપ્યું હતું. ત્યાર પછી આ પ્રથમ કૉન્ફરન્સમાં શું શું વિષયો લેવા તેનો નિર્ણય કરવા મિ. ગુલાબચંદજી ઢઢાની દરલાસ્ત અને મુંબઈવાળા શેઠ દીપચંદ માણેકચંદના ટેકાથી ૨૬ ગૃહસ્થોની સબજેક્ટ્સ કમીટી નીમવામાં આવી હતી; અને ત્યાર બાદ રાતના આઠ વાગે મઢવાનો નિશ્ચય કરી કૉન્ફરન્સનું તે વખતનું કામ સમાપ્ત કરવામાં આવ્યું હતું.

મુખ્ય સમા બરલાસ્ત થયા પછી તેજ સ્થાનકે સબજેક્ટ્સ કમીટીની સમા મઢી હતી અને આ પ્રથમ કૉન્ફરન્સમાં ચર્ચવાના વિષયોનો નિર્ણય કરી સાંજે પાંચ વાગે તે સબજેક્ટ્સ કમીટીની સમા બરલાસ્ત કરવામાં આવી હતી.

તેજ દિવસે રાત્રે આઠ વાગે સઘળા ગૃહસ્થો મંડપમાં પધાર્યા હતા અને પ્રમુખ સાહેબે પોતાની વેઠક લીધા બાદ સમાનું કામ શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું. આ કૉન્ફરન્સની પહેલી વેઠકમાં નીચે જણાવેલા ત્રણ ઠરાવો થયા હતા.

ઠરાવ ૧ લો—પ્રારંભમાં વિકાનેરના શેઠ પુનમચંદજી શાવળમુલાએ દરલાસ્ત કરી કે “આ સમાનું નામ શ્રી જૈન કૉન્ફરન્સ રાખવું”. આ દરલાસ્તને અમદાવાદના શા. મળીલાલ હાનલાલે ટેકો આપ્યો અને તે સર્વાનુમતે પસાર કરવામાં આવી હતી.

ઠરાવ ૨ જો—જેપૂરના શેઠ સુજાનમલજી લલવાળીએ દરલાસ્ત કરી કે “કૉન્ફરન્સ વર્ષમાં એકવાર અનુકુલ પડતે સ્થલે મેઢવવી.” આ દરલાસ્તને અમદાવાદના શેઠ જૈસીંગભાઈ કાલીદાસે ટેકો આપતાં તે સર્વાનુમતે પસાર થઈ હતી.

ઠરાવ ૩ જો—અમદાવાદના શા. મોતીલાલ કશઢચંદે દરલાસ્ત કરી કે “આપની જૈન કોમ કેઢવણીના સંબંધમાં બહુ પઢાત છે તેથી તે તે વાવત આગઢ વધી શકે તેટલા માટે

જૈન વર્ગના આગેવાન ગૃહસ્થોએ યોગ્ય પ્રયાસ કરવો જોઈએ.” આ દરખાસ્તને અમદાવાદના શેઠ દલસુખભાઈ લલ્લુભાઈએ ટેકો આપતાં તે સર્વાનુમતે પસાર કરવામાં આવી હતી.

ત્યાર બાદ સભા બીજા દિવસ ઉપર મુલતવી રાખવામાં આવી હતી.

બીજે દિવસે ઇટલે તા. ૨૬ મી ડીસેમ્બર ૧૯૦૨ ના રોજ સભાનું કામ ૧૧ વાગે શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું. પ્રમુખ સાહેબ પોતાને સ્થાને બોરાજ્યાપછી ઠરાવોનું કામ હાથ લેવામાં આવ્યું હતું. આ બીજે દિવસે આઠ ઠરાવો પસાર કરવામાં આવ્યા હતા જે નીચે પ્રમાણે હતા.

ઠરાવ ૪ થો—ભાવનગરના શા. કુંવરજી આણંદજીએ એક અસરકારક ભાષણ સાથે દરખાસ્ત કરી કે “ સંસારિક કેઢવણી સાથે બાલ્યાવસ્થામાંથીજ ધાર્મિક કેઢવણી આપવાની આવશ્યકતા છે, માટે તેને લગતા યોગ્ય પ્રયત્નો કરવા જોઈએ.” આ દરખાસ્તને અમદાવાદના શા. અમૃતલાલ રતનચંદે ટેકો આપ્યા બાદ તે સર્વાનુમતે પસાર કરવામાં આવી હતી.

ઠરાવ ૫ મો—મી. સાકરચંદ માળેકચંદ ઘડીઆલીએ દરખાસ્ત કરી કે “બીન વારસીબાઢકોને તથા નિરાશ્રીત શ્રાવકોને આશ્રય આપવામાટે યોગ્ય ગોઠવણ થવાની આવશ્યકતા છે.” તે દરખાસ્તને મિ. ગુલાબચંદજી ઢઢાણે એક અસરકારક ભાષણ કરી ટેકો આપતાં તે સર્વાનુમતે પસાર થઈ હતી.

ઠરાવ ૬ ઠો—મહુવા-કાઠીઆવાડના પ્રોફેસર નથુચંદ મંછાચંદે દરખાસ્ત કરી કે “ કયાં કયાં તીર્થો, અને કયાં કયાં જૈન મંદિરો, કયાં કયાં જીર્ણ સ્થિતીમાં છે તેનું લીસ્ટ તૈયાર કરાવવું અને પછી તેના જીર્ણોદ્ધારને લગતો પ્રયત્ન થવો જોઈએ.” આ દરખાસ્તને સોજતના હાકેમ મંગલચંદજી મંડારીએ ટેકો આપ્યો હતો.

ઊપલી દરખાસ્તમાં શેઠ પુનમચંદજી શાવળસુખાએ સુધારો સુચવ્યો કે “ જીર્ણોદ્ધાર યોગ્ય રીતિ અનુસાર થવો જોઈએ.” તે ઊપરથી તેટલા સુધારા સાથે મુલ દરખાસ્ત પસાર કરવામાં આવી હતી.

ઠરાવ ૭ મો—મુંબઈના શેઠ દીપચંદ માળેકચંદે દરખાસ્ત કરી કે “શ્રી ફલોદી તીર્થના સંબંધના દેહેરાસર વિગેરેમાં બહુ ગેરસંમાઢ અને આસાતના થતી જોવાથી આ કોન્ફરન્સ પોતાની દિલ્ગીરી જાહેર કરે છે અને આશા રાખે છે કે આ તીર્થનો હિસાબ શ્રી ફલોદી તીર્થો-ચ્છતિ સભા મેઢતાના જૈન ગૃહસ્થો પાસેથી સત્વર મેઢથી બહાર પાડશે, અને તેની સીલીક-માંથી રંગ રિપેરનું કામ તાકીદે થાય તેવાં પગલાં મરશે.” આ દરખાસ્તને શેઠ કુંવરજી આણંદજીએ ટેકો આપતાં તે સર્વાનુમતે પસાર થઈ હતી.

ઠરાવ ૮ મો—અમદાવાદના શા. ગોકલભાઈ અમથાશાએ દરખાસ્ત કરી કે “જ્યાં આપણાં પુસ્તકોના મંડારો હોય ત્યાંની દરેક પુસ્તકની ટીપ, પુસ્તકની સ્થિતિ સાથે, આ કોન્ફરન્સ તરફથી તૈયાર કરાવી છપાવી બહાર પાડવી.” આ દરખાસ્તને શેઠ કુંવરજી આણંદજીએ એક અસરકારક ભાષણ કરી સ્પષ્ટ કરી હતી. તેને માળસાના શા. હાથીભાઈ મૂલચંદે ટેકો આપતાં તે દરખાસ્ત સર્વાનુમતે પસાર થઈ હતી.

ઠરાવ ૯ મો—મુંબઈના મિ. અમરચંદ પી. પરમારે હિંદી ભાષામાં એક અસરકારક અને લંબાણ ભાષણ સાથે દરખાસ્ત કરી કે “જૈન કોમમાં ચાલતા હાનિકારકસંસારિક રિવાજો

दूर करवा माटे बनतो प्रयत्न करवो जोइए. ” आ दरखास्तने जोधपुरवाळा मि. मनोहरमलजी ढट्टाए टेको आप्यो हतो अने ते सर्वानुमते पसार करवामां आवी हती.

ठराव १० मो—शेठ दीपचंद माणेकचंदे दरखास्त करी के “आ कॉन्फरन्सने लगतु तमाम कामकाज करवाने माटे जनरल सेक्रेटरी तरीके अमदावादना शेठ लालभाई दलपतभाई तथा जेपुरना मि० गुलाबचंदजी ढट्टानी नीमणुक करवी तथा नीचे प्रमाणे १२ गामना जुदा जुदा गृहस्थोने प्रांतिक सेक्रेटरीओ नीमवा.

अमदावाद—शा. मोतीलाल कशळचंद.

अजमेर—शेठ हीराचंदजी सचेती.

इंदोर—शेठ लखमीचंदजी छीपाणी.

उदेपुर—शेठ मगनलालजी पुंजावत.

कलकत्ता—श्वेरी मोतीचंद लामचंद.

शेठ जेठभाई जेचंद.

ग्वालियर—शेठ नथमलजी गुलेच्छा.

जयपुर—शेठ सुजानमलजी ललवाणी.

पुना—शेठ नानचंद भगवान.

भावनगर—शा. कुंवरजी आणंदजी.

मुंबई—शेठ फकीरचंद प्रेमचंद.

श्वेरी माणेकलाल घेलाभाई.

लाहोर—बाबु जसवंतरायजी जैनी.

उपर कहेला वे जनरल सेक्रेटरीओने प्रांतिक सेक्रेटरीओमां फेरफार करवानो तथा नवा नीमवानो अखतीआर आपवो अने प्रांतिक सेक्रेटरीओने पोतपोताना सर्कलमां योग्य गृहस्थोनी कमीटीओ नीमवानो अखतीयार आपवो. ”

आ दरखास्तने शेठ गणेशमलजीए तथा सादराना वकील छोटालाल ललुभाईए टेको आपतां ते सर्वानुमते पसार करवामां आवी हती.

ठराव ११ मो—शेठ कुंवरजी आणंदजीए दरखास्त करी के “ आवती कॉन्फरन्स श्री पालीताणे अनुकुळ वखते भरवी. ” आ दरखास्तने शा. मोतीलाल कशळचंद तथा अमदावादना मि० भगुभाई फत्तेहचंद कारभारीए टेको आपतां ते सर्वानुमते पसार करवामां आवी हती.

आटलुं कार्य करी श्री पार्श्वनाथ भगवाननी जय बोलावी कॉन्फरन्सनुं काम समाप्त थयुं.

—:o:—

**बीजी कॉन्फरन्स
क्यां भरवी.**

पहेली जैन (श्वेतांवर) कॉन्फरन्सना उपर रजु करेला ११ मा ठरावनी रूप बीजी कॉन्फरन्स श्री पालीताणे भरवानी हती पण आ पवित्र तर्थिनी थयेली आसातनानी खटपटने लावे श्री जैन संघने आ स्थळ फेरववानी आवश्यकता जणाई अने तेथी तेनी ब्रेठकुनुं स्थळ नक्की करवा माटे पुनः विचार करवो पडयो हतो.

देशना जुदा जुदा भागना आगेवान जैन गृहस्थोनी साथे विचार करवानुं बनी आवे ते माटे कॉन्फरन्सना जनरल सेक्रेटरी मि. गुलाबचंदजी ढट्टा के जेओ रात दिवस कॉन्फरन्सना श्रेय माटे प्रयास करे छे तेमणे अमदावाद मुकामे तारीख २९ मी जुन सने १९०३ ना रोज भेगा मळवा माटे प्रांतिक सेक्रेटरीओने तथा बीजा आगेवान गृहस्थोने पत्रो लख्या हता. आ पत्रोमां बीजा केटलाक सवालो साथे कॉन्फरन्स क्यां भरवी, ए सवाल मुख्य हतो.

आ बाबतनी जुदे जुदे स्थळे चर्चा चालवा मांडी हती. केटलाएक भोयणी, अमदावाद विगेरे स्थळे कॉन्फरन्स भरवानुं कहेता हता त्यारे केटलाएक तरफथी जुदा जुदा देशनी जैन क्रोमनी बहोळी वस्ती, धनाढ्यपणुं, सगवडता, अने महाराजजी श्रीमद् मोहनलालजी महारा-

જની હાજરી વિગેરે જુદાં જુદાં કારણો સર શ્રી મુંબઈને માટે વહુજ હિમાયત કરવામાં આવતી હતી.

આ બાબતનો નિર્ણય કરવા માટે તારીખ ૧૬ મી જૂન સને ૧૯૦૩ ને દીવસે સોમવારે સવારે મુની મહારાજ શ્રીમદ્ મોહનલાલજી મહારાજના વ્યાખ્યાન વખતે સાડાસાત વાગે જૈન કોન્ફરન્સ ક્યાં ભરવી તે વિષયઉપર વિચાર કરવા એક સભા લાલવાગમાં બોલાવવામાં આવી હતી. આ સભામાં આગેવાન ગૃહસ્થો પુરતી સંખ્યામાં હાજર થઈ શકેલા નહીં હોવાના સબબથી આ કામને તારીખ ૧૮ મી ઉપર મુલતવી રાખી સભા બરખાસ્ત કરવામાં આવી હતી. આ પછી આ સભામાં પધારેલા કોન્ફરન્સના હિતચિંતકોએ તા. ૧૮ મી પહેલાંજ જુદા જુદા આગેવાન ગૃહસ્થોને મઠી આ બાબત વિચાર કર્યો અને તેમાં બીજી કોન્ફરન્સ મુંબઈમાં ભરવી એવો ઘણા-એકનો મજબુત અભિપ્રાય થતાં તા. ૧૮ મીને ગુરુવારે ઉપર ઠરાવ્યા મુજબ બોલાવવા ધારેલી સભા મુલતવી રાખવામાં આવી હતી.

બીજી કોન્ફરન્સની બેઠક મુંબઈમાં કરવાની વાત જૈન મંડળોમાં પ્રસરતાં તે તરફ લોક યાગગીથી તે કાર્ય કરવાની ઉત્સુકતા અને ચંત પ્રતિદિન વધવા લાગી અને આ બાબત જ્યાં ત્યાં જોસભેર ચર્ચાવા લાગતાં તા. ૨૧ મી જૂનને રવીવારને દિવસે રાતના સાડાસાત વાગે “ ધી જૈન एसोसीएशन ऑफ इन्डीआ ” એ પોતાના હોલમાં આ બીજી કોન્ફરન્સ ક્યાં ભરવી તેનો વિચાર કરવા એક સભા બોલાવી.

આ સભામાં જૈન આગેવાન ગૃહસ્થો પુરતી સંખ્યામાં હાજરી આપી હતી અને ૧૥ કલાક સુધી આ બાબત ઉપર લંબાણ વિચાર ચલાવ્યા બાદ બની શકે ત્યાંસુધી બીજી કોન્ફરન્સની બેઠક મુંબઈમાં મેલવવાનું ઠરાવવામાં આવ્યું તથા અમદાવાદ ખાતે અત્રેના આગેવાન ગૃહસ્થોએ અવશ્ય જવું એમ પણ સુચવવામાં આવ્યું હતું. અને જે ગૃહસ્થો આ મીટીંગમાં હાજર થઈ શક્યા નહોતા તેમને આ ઠરાવની ખબર આપવાનું પણ ઠરાવવામાં આવ્યું હતું.

તા. ૧૫ મી અને તા. ૨૧ મીની મીટીંગોથી કેટલાક આગેવાન ગૃહસ્થોને અમદાવાદ

બીજી કોન્ફરન્સ- જવાના કામમાં ઉત્સાહ મળ્યો અને તેથી તા. ૨૫ મી જુનને દીવસે મી. ના સ્થલ વિશે નિ- ઢઢાને આપેલી કબુલાત પ્રમાણે અત્રેથી રાવસાહેબ હીરાચંદ મોતીચંદ, ર્ણય કરવા અમદા- શેઠ ગુલાબચંદ ધરમચંદ, શેઠ હેમચંદ અમરચંદ, શેઠ મોહનલાલ પંજા- વાદ ખાતે મઠેલી ભાઈ, શેઠ માળેકલાલ ઘેલાભાઈ તથા હું એમ છ જણ શ્રી અમદાવાદ સભા. જવા માટે વિદાય થયા.

તા. ૨૬ મીને સવારે અમે બધા અમદાવાદ પહોંચ્યા. સ્ટેશન ઉપર આપણા માનવંતા શેઠ વીરચંદ દીપચંદ સી. આઈ. ઈ. પોતાના પુત્ર મિ. મોગીલાલ અને બીજા ગૃહસ્થો સાથે અમને લેવા માટે પધાર્યા હતા. જેમ કોઈ પોતાનો ચેરચેરો સ્નેહી અથવા મોટો ગૃહસ્થ પોતાને ત્યાં આવતો હોય અને તેને માટે જુદી જુદી જાતની તૈયારીઓ કરી હોય તેમ આ આપણા માનવંતા શેઠ અમારે સારુ ઘોડાગાડીઓ વગેરે સાથે લાવ્યા હતા. જે પ્રમાણે અમે મુંબઈથી છ જણ ગયા હતા તેવીજ રીતે મરૂચથી પણ શેઠ અનોપચંદ મલુકચંદ પધાર્યા હતા. અમે સર્વે શેઠ વીરચંદભાઈની હાજર રાખેલી ગાડીઓમાં બેસી તેઓ સાહેબની સાથે તેમને મુકામે ગયા.

મિ. ગુલાબચંદજી ઢઢા જેપુરથી આવતી ટ્રેનમાં આવનાર હોવાથી તેમનો સત્કાર કરવા અર્થે સ્ટેશનઉપર શેઠ લાલભાઈ દલપતભાઈ તથા બીજા પચાસેક ગૃહસ્થો આવ્યા હતા. ટ્રેન

પ્લેટફોર્મ ઉપર આવતાં મિ. ઢઢાને હર્ષનાદથી વધાવી લઈ તેમને ફુલોના હાર પહેરાવ્યા બાદ તેઓને સાથે લઈ સ્ટેશન ઉપર આવેલું તમામ મંડલ શેઠ વીરચંદ દીપચંદને ત્યાં આવ્યું અને બપોરે વિચાર કરવા અર્થે મલ્લવાનો ઠરાવ કરી સૌ પોત પોતાને સ્થાનકે ગયા.

મુંબઈ તેમજ વીજા ગામના ગૃહસ્થોને તેજ દિવસે પાછા જવાનું હોવાથી શેઠ લાલભાઈ દલપતભાઈ તથા શેઠ વીરચંદ દીપચંદની સહીથી સર્ક્યુલર કાઢી વીજી કૉન્ફરન્સ ક્યાં ભરવી તે વિગેરે વાતનો વિચાર કરવા તેજ દિવસે ઇટલે તા. ૨૬ મીએ બપોરના બે વાગતાં મીટીંગ બોલાવવામાં આવી. આ મીટીંગવિષે આગેવાન શેઠીયાઓને સર્ક્યુલરદ્વારા તથા વીજા ગૃહસ્થોને માળસ મારફત ખબર કરવામાં આવી હતી. મિ. ગુલાબચંદજી ઢઢાસાથે સ્ટેશનથી પધારેલા ગૃહસ્થોને પણ મીટીંગમાં હાજર રહેવાની વિનંતિ કરવામાં આવી હતી. શેઠ કુંવરજી આણંદજી પણ તેજ દિવસે ભાવનગરથી આ મીટીંગમાં ભાગ લેવા પધાર્યા હતા.

ઉપર મુજબ બોલેલી સમાનું કામ સમાસ્થાન ચિકાર ભરાઈ જતાં વરાવર ૩૥ વાગે શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું. આ મીટીંગમાં મુંબઈ તરફથી રાવસાહેબ હિરાચંદ મોતીચંદ, જ્ઞેવરા ગુલાબચંદ ધરમચંદ, શેઠ હેમચંદ અમરચંદ, શેઠ મોહનલાલ પંજાભાઈ, શેઠ માણેકલાલ ઘેલાભાઈ તથા હું. મરૂચથી શેઠ અનોપચંદ મલુકચંદ, ભાવનગરથી શેઠ કુંવરજી આણંદજી, જેપૂરથી મિ. ગુલાબચંદજી ઢઢા એમ. એ., અજમેરથી શેઠ ધનરાજજી કાસટીઆ અને રાધનપુરથી શેઠ ફૂલચંદ કમલશી વિગેરે બહારગામના ગૃહસ્થોસાથે અમદાવાદના શેઠ મનસુખભાઈ ભગુભાઈ, શેઠ લાલભાઈ દલપતભાઈ, શેઠ જેસીંગભાઈ હઠીસીંગ, શેઠ મળીભાઈ જેસીંગભાઈ, શેઠ ચિમનલાલ નગીનદાસ, શેઠ વીરચંદ દીપચંદ, રા. સા. વાઢીલાલ તારાચંદ, વકીલો મિ. સાંકઢચંદ રતનચંદ, મિ. હરીલાલ મંછારામ, મિ. છોટાલાલ કાલીદાસ, મિ. કેશવલાલ પ્રેમચંદ, મિ. ચિમનલાલ પુરુષોત્તમદાસ, મિ. પોપટલાલ અમથાશા, મિ. મોહનલાલ ગોકઢદાસ, શા. મોતીલાલ કશઢચંદ, શા. મગનલાલ દલપતરામ, શા. વેળીચંદ મુરચંદ, શા. હરખચંદ રાયચંદ, શા. હીરાચંદ કક્કલ, શા. ગોકઢદાસ અમથાશા તથા મિ. ભગુભાઈ ફત્તેહચંદ કારભારી વિગેરે ૨૦૦ ગૃહસ્થો હાજર થયા હતા.

સમાનું પ્રમુખસ્થાન શેઠ જેસીંગભાઈ હઠીસીંગને આપવામાં આવ્યું હતું. શરૂઆતમાં મિ. ગુલાબચંદજી ઢઢાએ અમદાવાદના ગૃહસ્થોનો તેમને આપેલા આવકાર માટે ઉપકાર માન્યો હતો અને પ્રથમ કૉન્ફરન્સની ગયા વર્ષની મીટીંગવિષે અને કૉન્ફરન્સના ઉદ્દેશવિષે લંબાણથી વિવેચન કરી આવતી કૉન્ફરન્સ ક્યાં મેલવવી તે માટે હાજર થયેલા ગૃહસ્થોના અભિપ્રાય માગ્યા હતા.

આ સંબંધમાં શેઠ ચિમનલાલ નગીનદાસે દરખાસ્ત કરી કે “ આવતી કૉન્ફરન્સ મુંબઈમાં મેલવવી. ” આ દરખાસ્તને મરૂચવાઢા શેઠ અનોપચંદ મલુકચંદે ટેકો આપ્યો હતો. ઉપરની દરખાસ્ત સંબંધી મેં સમાસદોનો અભિપ્રાય માગ્યો ત્યારે મિ. મોતીલાલ કશઢચંદ શાહે કોઈ તીર્થ સ્થળે કૉન્ફરન્સ ભરવા સુચના કરી હતી. પણ આ દરખાસ્ત ઉપર પુષ્કળ વાદ-વિવાદ થયા પછી કૉન્ફરન્સ મુંબઈમાં મેલવવાનું નક્કી કરવામાં આવ્યું હતું.

વીજી દરખાસ્ત આ કૉન્ફરન્સના પ્રમુખ કોને નીમવા તે વિષેની હતી. અને તે સંબંધી શેઠ લાલભાઈ દલપતભાઈએ દરખાસ્ત કરી કે “ કલકત્તા નિવાસી રાય બદ્રીદાસજી કાઢકાદા-

સજી બહાદુરને બીજી કૉન્ફરન્સનું પ્રમુખપદ સ્વિકારવા અરજ કરવી. ” અને તેને અજમેરવાળા શેઠ ધનરાજજી કાસટીઆએ ટેકો આપતાં આ દરખાસ્ત સર્વાનુમતે પસાર કરવામાં આવી હતી.

ત્રીજી દરખાસ્ત શ્રી ભાવનગરવાળા શેઠ કુંવરજી આળંદજીએ કરી કે **બીજી જૈન (શ્વેતાંબર) કૉન્ફરન્સની** બેઠકના દિવસો સુદ બીજ ત્રીજના સુમારે ઠરાવવા અને તેને શેઠ સારાભાઈ મગનભાઈ હઠીસીંગે ટેકો આપતાં તે સર્વાનુમતે પસાર કરવામાં આવી હતી.

આ પછી મિ. મોતીલાલ કસઠચંદ શાહે ડેલીગેટોની ફી લેવા સંબંધી ઠરાવવા વિષે તથા કૉન્ફરન્સમાં કયા કયા વિષયો ચર્ચવા તે સંબંધી પ્રશ્ન કરતાં તે ઉપર કેટલીક વાતચીત થયા પછી તે સવાલોવિષે નિર્ણય કરવાનું કામ મુંબઈની રીસેપ્શન કમીટીનું હોવાથી પ્રમુખ સાહેબનો ઉપકાર માની સમાનું કામ પુરું થયેલું જાહેર કરવામાં આવ્યું હતું. શેઠ મગનલાલ દલપતરામે બહારગામથી પધારેલા ગૃહસ્થોનો ઉપકાર માન્યો હતો અને સાંજરે સાડાપાંચ વાગ્યાને સુમારે સભા વિસર્જન થઈ હતી.

આ વખતે લોકોના ચહેરા ઉપર અપૂર્વ આનંદ દેખાતો હતો. મીટીંગમાં પધારેલા ગૃહસ્થોને શેઠ વીરચંદ દીપચંદ તરફથી પાનસોપારી, તથા હારકલગીઓ આપવામાં આવ્યાં હતાં. આ તમામ કામ ચાલ્યું ત્યારે આપણા લોકપ્રિય શેઠ વીરચંદ દીપચંદને અપૂર્વ લાભ થયો હોય એવો હર્ષ તેમના ચહેરા ઉપર પ્રસરેલો દેખાતો હતો.

તેજ દિવસે રાત્રે મેઢમાં રવાના થઈ અમે સર્વે મુંબઈ આવ્યા અને કૉન્ફરન્સની બીજી બેઠક મુંબઈ ખાતે મેઢવવા માટે શું વ્યવસ્થા કરવી તેનો વિચાર કરવા અર્થે તા. ૨૯ મી જુનને દિવસે “ ધી જૈન एसोसीएशन ऑफ इंडिआ ”ના હોલમાં શ્રી જૈન સંઘની એક મીટીંગ બોલાવી તેમાં એવો ઠરાવ થયો કે શ્રીસંઘપતિને શ્રીસંઘ ભેગો કરવા માટે એક આમંત્રણ પત્રિકા કાઢવા વિનંતી કરવી.

તે ઉપરથી સંઘપતિ શેઠ રતનચંદ ધીમચંદ મોતીચંદ તરફથી તા. ૨ જી જુલાઈને દીવસે સંઘ એકઠો કરવામાટે આમંત્રણપત્રિકા કાઢવામાં આવી હતી જેને માન આપીને તા. ૨ જી જુલાઈને રોજ સવારના આઠ વાગે માંડવીપર આવેલી શ્રી કચ્છી વીશા ઓશવાળ જ્ઞાતીની મહાજન વાડીમાં શ્રીમન્ મોહન મુનિજીના વ્યાખ્યાન વખતે એક ગંજાવર સંઘ એકઠો થયો હતો. તેમાં સુમારે ૧૫૦૦ પુરુષ તથા ૫૦૦ સ્ત્રીઓ મઠી આશરે બે હજાર શ્રાવક શ્રાધિકાઓ હાજર થયાં હતાં.

શરૂઆતમાં મી. માળેકલાલ ઘેલાભાઈએ સંઘ એકઠો કરવાનો હેતુ વાંચી સંમતિ આપી અને તેમ કરતાં તેઓએ જણાવ્યું કે “ ગુજરાત, કચ્છ, કાઠીઆવાડ, મારવાડ, દક્ષિણ વિગેરે સ્થળોના વનેલા અત્રેના સકલ સંઘને વિનંતી કરીને આજે બોલાવવામાં આવ્યો છે તેનું કારણ એ છે કે જૈન શ્વેતાંબર કૉન્ફરન્સ એટલે ભારતવર્ષના સકલ સંઘને માન આપવા તથા તેમની યોગ્ય પદ્ધતિઓ અંગત કરવા તેમજ તેને લગતું કામકાજ કરવામાટે અત્રેના ગૃહસ્થોની એક કમીટી નામથી જૈન ભાઈઓની જે ગંજાવર સંખ્યા જોવામાં આવે છે તેથી આપણું કામ પહેલેથી જ રીતે પાર પડશે એમ મને સંપૂર્ણ આશા છે અને તેથી આજની સભા પોતાના પ્રમુખ નીમીને કામ આગળ ચલાવે એવી મારી નમ્ર વિનંતી છે. ”

પ્રમુખ માટેની દરખાસ્ત મુકતાં મેં જણાવ્યું કે “ આજે સંઘપતિ શેઠ રતનચંદ્ર ધીમચંદ્ર મોતીચંદ્ર અત્રે હાજર છે માટે તેમનેજ પ્રમુખપદ આપવું જોઈએ. ” આ દરખાસ્તને મી. અમરચંદ્ર પી. પરમારે ટેકો આપતાં તે સર્વાનુમતે પસાર થઈ હતી.

શેઠ જેઠાભાઈ નરસી કેશવજીએ પ્રથમ દરખાસ્ત મુકતાં જણાવ્યું કે “ મુંબઈમાં વસતા દેશ દેશાવરના શ્વેતાંબર જૈનોના સર્વે તહ તથા ન્યાતોના ગૃહસ્થો જાહેર સંઘમાં આજે તા. ૨ જુલાઈ સને ૧૯૦૩ ને દિવસે એકઠા થઈ સર્વાનુમતે ઠરાવ કરેછે કે આ વર્ષે **બીજી જૈન (શ્વેતાંબર) કોન્ફરન્સ** મુંબઈમાં આવતા ભાદરવા વદી (ગુજરાતી) ૧૩ શની ૧૪ રવિ તથા અમાસ સોમવાર (સપ્ટેમ્બર માસની તારીખ ૧૯, ૨૦ તથા ૨૧ મી) ના દિવસોએ ભરવા અને તેની તમામ પ્રકારની વ્યવસ્થા કરવાને જુદા જુદા સાથના આગેવાન ગૃહસ્થોની (તેમાં વધારો કરવાની સત્તા સાથેની) એક રીસેપ્શન (સ્વાગત) કમીટી નીમવી અને તેમાં આશરે અઢીસોથી ત્રણસો ગૃહસ્થોની નીમણુંક કરીને તેમનાં નામો પાછળથી જાહેર કરવાં. ” આ દરખાસ્તને રાવ બહાદુર માળેકચંદ્ર કપુરચંદ્રે ટેકો આપતાં તે સર્વાનુમતે પસાર થયેલી જાહેર કરવામાં આવી હતી.

મજકુર રીસેપ્શન કમીટીના પ્રમુખ નીમવાની બીજી દરખાસ્ત મુકતાં મેં જણાવ્યું કે “ આપણી કોમના જળીતા આગેવાન ગૃહસ્થ શેઠ વીરચંદ્ર દીપચંદ્ર સી. આઈ. ઈ. જેઓ આપણા જૈન વંધુઓની ઉન્નતિ માટે તન મન અને ધનથી મહેનત કરેછે અને તેમની વૃદ્ધાવસ્થા છતાં, આપણી જૈન કોમના ઉદય માટે શ્રમ ઉઠાવવા સદા તૈયાર રહે છે, જેઓ પોતે જૈન કોન્ફરન્સ ભરવાની વર્ષોથી હિમાયત કરતા આવ્યા છે તથા એ ઉત્તમ કાર્ય પ્રત્યે દિલસોજી ધરાવેછે તેઓ સાહેબને રીસેપ્શન કમીટીનું પ્રમુખપદ આપવું યથાર્થ હોવાથી તેમને પ્રમુખપદ આપવાની દરખાસ્ત મુકુલું. ” આ દરખાસ્તને શેઠ હંસરાજ લાલજીએ ટેકો આપતાં તે સર્વાનુમતે પસાર થયેલી જાહેર કરવામાં આવી હતી.

શેઠ જેઠાભાઈ દામજી મેઘજીએ ત્રીજી દરખાસ્ત કરી કે “ રીસેપ્શન કમીટીના ઉપ-પ્રમુખો તરીકે શેઠ પ્રેમચંદ્ર રાયચંદ્ર, રાવ બહાદુર શેઠ માળેકચંદ્ર કપુરચંદ્ર, શેઠ જેઠાભાઈ નરસી કેશવજી, રાવસાહેબ શેઠ વસનજી ત્રીકમજી, શેઠ દેવરાજ ટોકરસી, શેઠ ત્રીભોવન-દાસ માળજી, શેઠ લલ્લુભાઈ ધરમચંદ્ર, શેઠ પનાજી ભીમાજી, શેઠ મોતીચંદ્ર દેવચંદ્ર, શેઠ નગીનદાસ જ્વેરચંદ્ર અને શેઠ ગણેશમલજી સોભાગમલજીની નીમણુંક કરવી અને જરૂર જણાતાં તેમાં વધારો કરવાની રીસેપ્શન કમીટીને સત્તા આપવી ” આ દરખાસ્તને મી. ધીમજી હીરજી કાયાળીએ ટેકો આપતાં તે સર્વાનુમતે પસાર કરવામાં આવી હતી. આ સભામાં જો કે ઉપર જણાવેલા સદગૃહસ્થોને ઉપપ્રમુખ તરીકે પસંદ કરવામાં આવ્યા હતા, તોપણ કામ-કાજની વ્યવસ્થા માટે પાછળથી તે લીસ્ટમાં સુધારો વધારો કરવામાં આવ્યો હતો. તે સુધારા પ્રમાણે જે ઉપપ્રમુખ સાહેબો કોન્ફરન્સમાં બીરાજ્યા હતા તેમનાં નામનું લીસ્ટ પુરવણી અમાં જોડવામાં આવ્યું છે.

શેઠ જેઠાભાઈ દામજી મેઘજીએ, ચોથી દરખાસ્ત કરતાં જણાવ્યું કે “ રાવસાહેબ હીરા-ચંદ્ર મોતીચંદ્રને રીસેપ્શન કમીટીના અધ્યક્ષ તરીકે નીમવા ” તે દરખાસ્તને મી. ધીમજી હીરજીએ ટેકો આપતાં તે સર્વાનુમતે પસાર થઈ હતી.

પાંચમી દરખાસ્ત રજુ કરતાં શેઠ કલ્યાણચંદ સોભાગચંદે જણાવ્યું જે રીસેપ્શન કમીટીના ચીફ સેક્રેટરી તરીકે શેઠ ફકીરચંદ પ્રેમચંદ રાયચંદની નીમણુંક કરવી. એ દરખાસ્તને શેઠ કસ્તુરચંદ શ્વેરચંદે ટેકો આપ્યાથી સર્વાનુમતે પસાર કરવામાં આવી હતી.

મી. અમરચંદ પી. પરમારે કૉન્ફરન્સના સંબંધમાં વિવેચન કરતાં જણાવ્યું કે “દેશો-દેશના અત્રેના રહેવાવાળા તમામ સાથના જૈન બંધુઓની એવી લાગણી છે, **બીજી જૈન કૉન્ફરન્સ** મુંબઈમાં ભરવી અને આ કૉન્ફરન્સમાં ભાગ લેવા માટે મુંબઈ પધારનારા ગૃહસ્થોની આગતા સ્વાગતા કરવા માટે જે સ્વાગત કમીટી મુકરર કરવામાં આવી છે તેની મતલબ એ છે જે, જે પ્રતિનિધીઓ મુંબઈમાં આવશે તેમની આગતાસ્વાગતા એ કમીટી કરશે. વઢી મંડપ, ભોજન, ઉતારા, દવા વિગેરે કેટલીક વ્યવસ્થા એ કમીટીને કરવી પડશે. ગઈ સાલ મારવાડમાં **શ્રી ફલોદી** મુકામે ત્યાંની તીર્થોન્નતિ સભા તથા જેપુરના માજીસ્ટ્રેટ મી. ગુલાબચંદજી ઢઢા એમ. એ. ના પ્રયાસથી પહેલી કૉન્ફરન્સ મળી હતી. જેમાં મુંબઈ, અમદાવાદ, કલકત્તા, પંજાબ વિગેરે તરફના પ્રતિનિધીઓ હાજર થયા હતા, તે વખતે એવો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે બીજી જૈન કૉન્ફરન્સ શ્રી પાલીતાણા ખાતે ભરવી. જ્યાં કારતક સુદી ૧૫ ની જાત્રાએ ઘણા જૈનો આવે છે અને તે વખતે આવી સભા ભરાવાથી સ્વધર્મોર્માઈઓ તેનો મોટી સંખ્યામાં લાભ લઈ શકશે. પરંતુ શ્રીપાલીતાણા દરબારસાથે હાલમાં કેટલીક બાબતો સંબંધી ફગડો ચાલતો હોવાથી ત્યાં કૉન્ફરન્સ ભરવાનો વિચાર માંડી વાઢવામાં આવ્યો છે અને અમદાવાદ ખાતે આગેવાન જૈનોની મઢેલી સભામાં મુંબઈમાં બીજી કૉન્ફરન્સ ભરવાનો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો છે. ને હાલના સમયમાં હિંદનું મધ્ય બિંદુ મુંબઈ છે જ્યાં ગુજરાત, કચ્છ, કાઠીઆવાડ રજપુતસ્થાન, (મારવાડ, મેવાડ વિગેરે) માઢવા, પંજાબ, કલકત્તા, દક્ષિણ વિગેરે સર્વે ભાગોના જૈન ભાઈઓ વસે છે. વઢી આ પ્રતાપી જગોએ હાલમાં મુની મહારાજ **શ્રીમદ્ મોહનલાલજી મહારાજ** પળ બીરાજે છે જેમના પ્રતાપથી દરેક કાર્યમાં યશ મઢવાની સંપુર્ણ આશા રાખી શકાય છે.

સ્વામી વાત્સલ્ય કરવો એ જૈન ભાઈઓનું મુલ્ય કર્તવ્ય છે અર્થાત્ ખાલી જમવું જમાઢવું નહીં પરંતુ સ્વામી ભાઈઓને એકત્ર કરીને તેમની સેવા વૈયાવચ કરવી, વિચાર અદલબદલ કરવા, એક બીજાનાં દુઃખ દૂર કરવાં તથા કૂઢા રિવાજો દૂર કરવા પ્રયત્ન કરવો વિગેરે માટે સ્વામી-વાત્સલ્ય કરવા શાસ્ત્રનું ફરમાન છે અને કૉન્ફરન્સનો પળ તે હેતુ છે. આથી જણાશે કે કૉન્ફરન્સ કંઈ નવી બાબત નથી. કાર્તકી પુનમે, ચૈત્રી પુનમે, ફાગળ વિગેરેમાં જુદે જુદે તીર્થે દરસાલ જાત્રાના મેઢા ભરાય છે તે કૉન્ફરન્સ જેવાજ છે.

પાટળમાં જ્યારે શ્રીમદ્ મોહનલાલજી મહારાજ બીરાજતા હતા ત્યારે જીર્ણ જૈન પુસ્તકોનો ઉધ્ધાર કરવાની તજવીજ થઈ હતી. પળ પછવાડેથી તે હીલચાલ પડી ભાગી છે તો તે ચાલુ રાખવી જોઈએ. અત્રે નિરાશ્રિત ફંડો થયાં હતાં તે સંબંધી પળ ગોઠવળ થવી જોઈએ. વઢી શાસ્ત્ર વિરુદ્ધ જે રોવા કુટવા વિગેરે હાનિકારક રીવાજો છે, તે પળ દૂર કરવા તજવીજ કરવી જોઈએ. જૈન શાસનની ઉન્નતિના અનેક પ્રકારનાં કાર્ય તથા સુધારા માટે ખાલી વાતો કરી ડઢી જવાનું નથી પરંતુ કંઈ સિદ્ધ કરી બતાવવું જોઈએ છે. અલબત, શરૂઆતમાં ધીમે ધીમે કામ થાય છે પરંતુ એક બીજા સાથે મઢી અનુભવ લઈને કામ કરીશું તો તે સહેલું પડશે અને તે મતલબ કૉન્ફરન્સથી પાર પડશે. બહારગામથી આ કૉન્ફરન્સમાં પંદરસો ઉપર પ્રતિનિધીઓ આવવાનો સંભવ છે.

આખા હિંદમાં જૈન ભાઈઓની કેટલી વસ્તી છે, કેવા કેવા પ્રકારના જૈનો છે. તેઓની સ્થિતિ કેવી છે, વિગેરે નજરે જોવાની તથા તેમની આગતા સ્વાગતા કરવાની મહાન તક આપણને મળશે.

કૉન્ફરન્સ માટે ભાદરવા વદ તેરશ ચતુદશ તથા અમાવાસ્યાના જે દિવસો મુકરર કરવામાં આવ્યા છે, તે ઘણા અનુકુલ છે એટલે શની, રવિ તથા સોમવતી અમાસના ફરસદના દિવસો છે.

પાંચ છ દિવસ સ્વામીભાઈઓની ભક્તિ કરવાને ઘણા જૈન ભાઈઓ ઉત્સાહ રાખે છે તેથી જમણોને લગતી સગવડતા થઈ જશે. ઘણા ભાઈઓનો તો એવો વિચાર છે કે આવા દૂર દેશના જૈન ભાઈઓનાં પગલાં પોતાને ઘેર થાય એ મોટા ભાગ્યની વાત છે. વઢી રિસેપ્શન કમીટીને અંગે સ્વામીભાઈઓની આગતાસ્વાગતા માટે મંડપ કમીટી, ઉતારા કમીટી, ભોજન કમીટી, પત્રવ્યવહાર કમીટી, ખબર અંતર પુરી પાડનારી તંદુરસ્તીને લગતી કમીટી, વોલંટીયર કમીટી, હિસાવ કમીટી અને ફંડ કમીટી વિગેરે નીમવાની છે. આ પ્રસંગે મિ. અમરચંદ પી. પરમારે તેજ દિવશના “મુંબઈ સમાચાર” ના અંકમાં થયેલી પોતાની “જૈન કૉન્ફરન્સ”ની વ્યવસ્થાની યોજના વાંચી સંમત થઈ હતી અને જુદી જુદી કમીટીઓ વિગેરે નીમવામાં તે યોજનાનો સંપૂર્ણ રીતે ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો. આ કમીટીઓમાં સર્વે સાથ તથા તડની ન્યાતોના આગેવાનોનાં સમાવેશ થયો જોઈએ. કૉન્ફરન્સના ખર્ચ માટે ફંડ કમીટી વગવાળા ગૃહસ્થોની નીમવી જોઈએ. કારણકે પાંચથી છ હજાર રૂપીયાના ખર્ચનો અડસટ્ટો ફંડથી એકઠો કરવાનો છે.

આ કૉન્ફરન્સ વખતે જુદી જુદી સભા, મંડલો તથા વિદ્યાર્થીઓની સાહ્યતા પણ આપણે લેવી પડશે. આપણી “ધી જૈન એસોસિએશન ઓફ ઈન્ડિયા” ઉપરાંત મુંબઈમાં માંગરોલ જૈન સભા, જૈનમિત્રસમાજ, શુભેચ્છક મિત્રમંડલ તથા કેટલાંક બીજાં જૈન મંડલો છે તેઓને આ કામમાં સામલે રાખવા જોઈએ. તમેજ શાલાઓમાં શિક્ષતા વિદ્યાર્થીઓને વોલંટીયરો કરવામાટે કોશિશ કરવી જોઈએ.

આ મહાન ગંભીર કાર્ય ઉઠાવવા આજે મુંબઈ તૈયાર થયું છે, તેમાં મુંબઈના જૈનોએ એવો વિચાર નહિ રાખ્યો કે અમુક સાથવાળાએ અથવા અમુક ન્યાત અને અમુક ગચ્છવાળાએ આ કામ કરવાનું માથે લીધું છે, માટે તેઓ સંભાળી લેશે. આ કામ અમુક ન્યાત, ગચ્છ, અથવા તડનું નથી પરંતુ ધાર્મિક છે અને તેમાં દરેક ભાઈએ સામેલ થવું જોઈએ અને દુનિઆ તથા સરકારને દેખાડી આપવું જોઈએ કે જૈન ભાઈઓ એક્યતાથી આવાં મહાન કાર્યો પત્તેહમંદી સાથે પૂર્ણ કરવાને શક્તિવાન છે.

હિંદમાં જૈન કોમની વસ્તી પંદર લાખની છે અને તેના પ્રતિનિધીઓ આવી કૉન્ફરન્સમાં એકઠા થઈ જે કામ કરે તે કેટલું મહત્વનું તથા ઉન્નતિનું છે તે દરેક ભાઈએ વિચારવું જોઈએ. કેટલેક ઠેકાણે જૈન ભાઈઓ ધંધા અને રોટી વગરના થઈ ગયા છે, કેટલેક ઠેકાણે મંદીરો જીર્ણ થઈ ગયાં છે, કેટલેક ઠેકાણે સાધુઓ સ્વચ્છંદીપણે વર્તે છે, તે સઘડાનો સુધારો આવી રીતે કૉન્ફરન્સ ભરાયાથી થશે અને તે કૉન્ફરન્સની વ્યવસ્થા માટે જે રિસેપ્શન કમીટી નીમાઈ છે તેને બની શકતી સર્વ પ્રકારની સાહ્યતા આપવી એ દરેક જૈનબંધુની ફરજ છે.”

ત્યાર પછી મિ. કેશવલાલ મોહનલાલ શ્વેરીએ સુચના કરી કે “કૉન્ફરન્સનું નામ ‘જૈન શ્વેતાંબર કૉન્ફરન્સ’ને બદલે ‘જૈન કૉન્ફરન્સ’ રાખવામાં આવે તો વિશેષ સારું થાય.”

મિ. માળેકલાલ ઘેલાભાઈ તે વિષેનો ખુલાસો કરતાં જણાવ્યું કે “ આ બાબત મહત્વની છે. આગલ જતાં ટંટો નહીં ઉઠે અને સંપ જલ્લવાય તે હેતુથી ‘ શ્વેતાંબર ’ શબ્દ સામેલ રાખવામાં આવ્યો છે. આપણે જાણીદાર વિગરે કામો કરવાનાં છે, વઠી આપણો હેતુ સંપ જાલ્લવાનો અને જ્યાં આગલ તેની ધામી હોય ત્યાં આગલ તે પ્રદિપી કરવાનો હોવાથી ભવિષ્યમાં કોઈ પળ કલેશ પેદા થાય નહિ તેવી રીતે વર્તવાનું છે અને આપણે સર્વથી પ્રાચીન છીએ તોપણ પહેલેથીજ સરલતાથી કામ લેવું ઠીક છે. ”

રાવસાહેબ હિરાચંદ મોતીચંદે જણાવ્યું કે “ આ બાબત અમદાવાદ ખાતેની સભામાં કેટલોએક વિચાર કરીને મુકર કરવામાં આવી છે, માટે તેમાં ફેરફાર કરવાની જરૂર નથી. ”

મિ. અમરચંદ પી. પરમારે જણાવ્યું કે “ ફલોદીમાં જે પહેલી કોન્ફરન્સ મઠી હતી તેને ‘ જૈન કોન્ફરન્સ ’ એવું નામ આપવામાં આવ્યું હતું માટે તે બદલીને બીજું રાખી શકાય નહિ. ” લંબાણ વિચાર કરી છેવટે ઠરાવવામાં આવ્યું કે ‘ શ્વેતાંબર ’ શબ્દ કૌંસમાં લખવો. તેથી આ ઠરાવપ્રમાણે “ જૈન (શ્વેતાંબર) કોન્ફરન્સ ” નામ રાખવામાં આવ્યું.

આ ઠરાવ થયા પછી મેં વિવેચન કરતાં જણાવ્યું “ કે સ્વાગત કમીટીના ચીફસેક્રેટરી તરીકે મારી નીમણુંક કરી તે માટે સંઘનો ઉપકાર માનું છું પરંતુ મારે જણાવવું જોઈએ કે આ કામ ઇટલું મોટું છે કે તેમાં દરેક ભાઈની મદદની જરૂરીયાત છે, જેમની મદદથી મારે એકલાને માથે બોજો પડે નહીં અને શ્રી સંઘની શોભા વધે. જે જે ભાઈઓ તરફથી જે જે સુચનાઓ આવશે તે ઉપર હું ખાસ ધ્યાન આપીશ. રીસેપ્શન કમીટીનાં નામો નક્કી થયેથી તે છાપાવીને સભાસદોને ખબર આપવામાં આવશે, જેથી આવતા રવિવારે એકઠા થઈ કામ આગલ ચલાવી શકીએ. માટે દરેક સાથ, ન્યાત તથા તડના આગેવાન ગૃહસ્થોએ સ્વાગત કમીટી માટે નામો લખી મોકલવા મહેરબાની કરવી. ”

રાવસાહેબ હિરાચંદ મોતીચંદે વિવેચન કરતાં જણાવ્યું કે “ કોન્ફરન્સ શબ્દ અંગ્રેજી છે તેથી કોઈને કોઈ વ્હીવાનું નથી. કોન્ફરન્સ ઇટલે સંઘ સમજવો અને સંઘે મેળા થઈ સારાં કામો કરવાનાં છે. કોઈને વઠી એમ નહિ સમજવું કે આ સભામાં જઈશું તો પૈસા ભરવા પડશે, એવું કોઈ છેજ નહિ. આગલ આપણા જૈનો પૈસા ધરતી જે મોટાં મોટાં કામો કરી ગયા છે તે કામો અત્યારે પળ હયાત છે. આપણે હાલ જે કોઈ પૈસા ધરતી છીએ તેનું કોઈ સંગીન કામ જોવામાં આવતું નથી. મંડારોની હાલ કેવી વ્યવસ્થા થાય છે તથા તેમાં શું શું અડચણો છે તે તપાસવાનું છે. ”

કોન્ફરન્સની બાબતમાં કોઈએ મતભેદ રાખવાનો નથી. ન્યાત સાથ કે તડની ગમે તેવી તકરાર હોય, તેવી બાબતોમાં ગમે તેવો મતભેદ ચાલતો હોય પરંતુ તે બધા એક બાજુ ઉપર મુકી આ ધર્મના કામમાં સઘળા સામેલ થવું જોઈએ છે. ધર્મમાં મતભેદ છેજ નહિ અને તેવો મતભેદ પડવાનું કારણ નથી. જ્યાંસુધી કંઈ પળ કામ હસ્તીમાં નથી લાવ્યા ત્યાંસુધી સર્વે વૃથા છે. છાપામાં ધામી નોંધ થવાથી મલકાઈ જવાનું નથી, માટે સંગીન કામો હસ્તીમાં લાવવા માટે આ કોન્ફરન્સ મારફતે દરેક ભાઈએ પ્રયત્ન કરવો જોઈએ. ”

છેવટે શ્રીમદ્ મોહનલાલજી મહારાજે કોન્ફરન્સ સંબંધી ઉપદેશ આપતાં જણાવ્યું કે આવા મહોટા એકઠા થયેલા સંઘે મહત્વના કામો માટે જે પરિશ્રમ, ઉઠાવ્યો છે તે ફળીમુત કરવા માટે યત્ન કરવામાં પાછા પડવું જોઈએ. ”

થઈ શકે તેમ છે. વઢી અત્રે કદાપ્રહ નથી તથા ન્યાત જાતના ટંટા નથી અને વધામાં જે ઉછરંગ જોવામાં આવે છે તેથી રૂઢાં કામો થવાનો સંભવ છે.

કલ્યાણક ભૂમિઓ તથા તીર્થોના ઉધ્ધાર કરવાની ઘણી જરૂર છે. તમે મુંવડમાં સુધારો કરોછો પરંતુ દૂર દેશોમાં સુધારો કરવો જોઈએ છે, કારણકે પોતાના ઘરમાંતો સર્વ કોઈ સુધારો કરે છે. કેટલેક સ્થળે જૈન ભાઈઓ કષ્ટ ભોગવે છે, તેવા સ્વધર્મીઓને સહાય કરવી ઘટે છે અને મહાન સમાનું કામ ફત્તેહમંદીથી પાર પાડવા માટે દરેક જૈને દૃઢ વિચાર રાખવો જોઈએ છે. ”

વાદ શ્રી જીન સાસનની જય બોલી સંઘ વિસર્જન થયો હતો.

આ પ્રસંગથી જૈન ભાઈઓમાં વહુજ જાગૃતિ અને ઉત્સાહ નજરે પડ્યાં હતાં. ય્યાં જોઈએ કોન્ફરન્સ સંબંધે ત્યાં જૈન કોન્ફરન્સની વાતો ઉત્સાહ ભરે ચાલતી હતી. જુદી જુદી જૈન લોકોનો ઉત્સાહ. સમાઓમાં પણ કોન્ફરન્સ મેલવવાના ઢામો અને તેમાં લેવા યોગ્ય વિષયો, જૈન કોન્ફરન્સ સંબંધી ટૂંક વિવેચન અને સુચના, ડેલીગેટોની ફરજ વિગેરે ગંભીરતા વાઢ્યા અને જૈન કોન્ફરન્સ જેવા મહા મંડલ મારફતે પાર પાડી શકાય તેવા સવાલો ચર્ચાવા લાગ્યા, અને એ વધાનું સામટું પરિણામ એ આવ્યું કે, નહિં ધારી શકાય તેવી અને તેટલી જાડપથી કોન્ફરન્સનું કામ આગલ વધ્યું અને જે ટૂંક અરસામાં વધી તૈયારીઓ કરવાની હતી તે સવઢી નિર્ધિષ્ટપણે પાર પડી.

રીસેપ્શન કમીટીના મુખ્ય અધિકારીઓની નીમણુંક થયા પછી તરતજ જુદી જુદી સબકમીટીઓ નીમવા માટે રીસેપ્શન કમીટીની પહેલી મીટીંગ તા. ૫ રીસેપ્શન કમીટીની પ્રથમ સમા. મી. જુલાઈ રવિવારના રોજ માંડવી ઉપરની શ્રી કચ્છી વીશા ઓશવાલ જ્ઞાતિની મહાજન વાડીમાં વપોરના એક કલાકે ચોલાવવામાં આવી હતી જે વચ્ચે જુદા જુદા જૈન સાથના આગેવાન ગૃહસ્થો મોટી સંખ્યામાં હાજર થયા હતા શરૂઆતમાં સવકમીટીઓ નીમવાનું કામ હાથ ધરવામાં આવ્યું હતું અને નીચે મુજબ કમીટીઓ નીમવામાં આવી હતી.

કમીટીનાં નામ.	પ્રમુખનું નામ.	સેક્રેટરીનું નામ.
૧ ઇન્ટેલીજન્સ, હેલ્થ અને વોલન્ટીઅર કમીટી.	શેઠ અંબાલાલ વાપુભાઈ.	મી. અમરચંદ પી પરમાર.
૨ ઉતારા કમીટી.	જ્ઞેવરી કલ્યાણચંદ શોભાગચંદ.	મી. અમૃતલાલ કેવલદાસ.
૩ કોરસ્પોન્ડન્સ (પત્રવ્યવહાર) કમીટી.	મી.લલ્લમસી હિરજી બી.એ.એલ.એલ.બી.મી.	મોહનલાલ પંજાભાઈ.
૪ ફંડ કમીટી.	(પ્રમુખ નીમવામાં આવ્યા ન હોતા)	શેઠ ત્રિભોવનદાસ માળજી.
૫ ભોજન કમીટી.	શેઠ બાલચંદ કનીરામ.	મી. મોહનલાલ દેમચંદ.
૬ મંડપ કમીટી.	રાવબહાદુર માણેકચંદ કપૂરચંદ.	મી. છોટાલાલ પ્રેમજી.
૭ હિસાબ કમીટી.	શેઠ ટોકર્શી શામજી.	મી. મુઢચંદ દીરજી.

જનરલ સુપરવાઈઝર તરીકે શેઠ માણેકચંદ કપૂરચંદ ભાઈને નીમવામાં આવ્યા હતા.

ઉપરની દરેક કમીટીમાં પ્રમુખ અને સેક્રેટરી ઉપરાંત કેટલાક મેમ્બરોની ગોઠવણ કરવામાં આવી હતી જેઓનાં નામનું લીસ્ટ પુરવળી રૂમાં દાખલ કરવામાં આવ્યું છે. આ મીટીંગમાં કોન્ફરન્સ ભરવાના ખર્ચનું ફંડ ચાલુ કરતાં તેમાં તેજ વચ્ચે સહી દિલના ગૃહસ્થો તરફથી એક સારી રકમ ભરી દેવામાં આવી હતી. પાછળથી ફંડ ધીમે ધીમે વૃદ્ધિ પામ્યું હતું. આ ફંડમાં જે જે ગૃહસ્થો નાનાં મર્યાદા હતાં તેની સંપૂર્ણ ટીપ પુરવળી આમાં આપી છે.

સ્વામી વત્સલ્યતાનો અર્પણ લાભ સમજનારા કેટલાક ઉદાર અંતઃકરણના સદ્ગૃહસ્થો તરફથી બહાર ગામથી આવનારા પ્રતિનિધીઓને ભોજન વિગેરે આપવાની તથા બીજી રીતે ભક્તિ કરવાની નીચે જણાવેલા દિવસો માટે માગણી કરવામાં આવી હતી. ભક્તિ કરવાની માગણી કરવાનું પ્રથમ માન મેઢવનાર શેઠ. દેવકરણ મુઢજી હતા. તેમણે ભાદરવા વદી ૧૩ ને દિવસે બહારગામથી પધારનારા સઘઢા પ્રતિનિધીઓને પોતાને ત્યાં જમાડવા માટે શ્રી સંઘને વિનંતી કરી હતી. તેજપ્રમાણે ભાદરવા વદી -)) ના રોજ શેઠ અમરચંદ તલકચંદે સહવારના તથા સાંજના જન્મણ માટે જૈન ક્લબને માગણી કરી હતી, અને રાવસાહેબ હીરાચંદ મોતીચંદે આસો સુદી ૧ ને દિવસે બન્ને વચ્ચે પોતાને ત્યાં જમાડવાની રજા મેઢવવાની માગણી કરી હતી. ઉપરની માગણીઓ સ્વિકારવાનું કામ વિચાર કરવા ઉપર મુલતવી રાખવામાં આવ્યું હતું. ત્યાર પછી બહાર ગામથી પધારનારા ઢેલીગેટોની (પ્રતિનિધીઓની) શારીરિક સંભાળ રાખવા માટે ઢાકટરો નગીનદાસ માણેકલાલ, મગનલાલ ઉમીયાશંકર મટ્ટ. ઇલ. ઇમ. ઇન્ડ. ઇસ., અમૃતલાલ જે. મહેતા. ઇલ. ઇમ. ઇન્ડ. ઇસ., મયાચંદ મગનલાલ વડોદરાવાઢા તથા વૈદ્ય મગનલાલ લાલચંદ તરફથી મફત સારવાર કરવાની માગણી કરનારા પત્રો આવ્યા હતા, તેમની માગણી ઉપકાર સાથે સ્વિકારવામાં આવી હતી.

રીસેપ્શન કમીટીની બીજી મીટીંગ તારીખ ૧૫ મી જુલાઈને બુધવારે રાત્રે ૭|| વાગતાં **રીસેપ્શન કમીટી-** શેઠ વીરચંદ દીપચંદ સી. આઈ. ઈ. ના પ્રમુખપણા હેઠઢ શ્રી ગોડીજી મહા-**ટીની બીજી સભા.** રાજના દેહેરાસરની પાછઢ બોલાવવામાં આવી હતી, જે વચ્ચે કોન્ફરન્સને અંગે થનારા ખર્ચને પહોંચી વઢવા માટે શું રસ્તો લેવો તે વિષે વિચાર ચલાવવામાં આવ્યો હતો.

શરૂઆતમાં મી. અમરચંદ પી. પરમારે જણાવ્યું કે “ ભાઈ હરચંદ રાયચંદ તરફથી એક નવીન સ્કીમ તૈયાર કરવામાં આવી છે અને તેમાં તેઓનું કહેવું ઇમ છે કે આપણે ટીકીટો કહાડવી, તેમાં સ્ટેજની ટીકીટના રૂ. ૫૦, ત્યાર પછીની સીટના રૂ. ૨૫, અને છેવટની સીટના રૂ. ૧૦ રાખવા. આ મુંબઈ શહેરમાં ઇવી ઘણી ટીકીટો ખપી જશે અને થોડી મહેનત આપણે જોડીતી રકમ એકઠી કરી શકીશું ” ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે આ અસલ દરખાસ્ત ભાઈ હરચંદ રાયચંદની હતી પણ તેઓ બહારગામ ગયેલા હોવાથી મી. અમરચંદ પી. પરમારે રજુ કરી પોતાના તરફથી ટેકો આપ્યો હતો.

આ દરખાસ્તના સંબંધમાં સૌએ પોતપોતાનો વિચાર સુધીથી જણાવવો ઇવું મેં જાહેર કર્યું. ઢવેરી માણેકલાલ ઘેલાભાઈએ જણાવ્યું કે “આ દરખાસ્ત વ્યવહાર નથી માટે તે નામંજુર કરી પ્રથમથી જે પ્રમાણે ટીપ શરૂ કરવામાં આવી છે તે ચાલુ રાખવી. આવી રૂ. ૫૦, રૂ. ૨૫, અને રૂ. ૧૦, ની ટીકીટો ધોરેલી સંખ્યામાં ખપશે નહિ અને સ્ટેજ ઉપર આપણે યોગ્ય વિદ્વાનો અને અમુક શહેરોના આગેવાન ગૃહસ્થોને બેસાડવા માગીએ છીએ માટે તે નહીં શકશે નહીં. વઢી આપણે આ ધાર્મિક કામ કરવા નીકઢ્યા છીએ તેમાં પૈસા આપે તેનેજ માત્ર માન આપી આગઢ

ત્રેસાડવા એ નાટકની રીતિ દાખલ કરવા જેવું થશે. નેશનલ કૉંગ્રેસ જેવું મહામંડળ પણ આવી રીતની ટીકીટોથી પૈસા ભેગા કરતું નથી. તેમજ બીજી કૉન્ફરન્સો પણ જોડેતું નાણું મેળવવા ફંડ કરેછે, પણ મોટી કિંમતની ટીકીટો કહાડતી નથી, તો આપણે ચાલુ રિવાજને દુર કરવાનો વિચાર ન કરતાં જે રીતે ફંડ ભરાવાનું શરૂ કર્યુંછે તેજ રીતે ભરાવાનું કામ जारी રાખવું. ”

ઉપરની જાહેરી માળેકલાલ ઘેલાભાઈની દરખાસ્તને જાહેરી કલ્યાણચંદ સોભાગચંદે અનુ-મોદન આપ્યું હતું તેમજ મિ. લખમસી હિરજી મહેસરી બી. એ. એલ.એલ. બી. એ પણ શેઠ માળેકલાલના મતને મળતા થઈને ચાલુ રીતે ફંડ વધારવાની સુચના કરી હતી. ત્યાર બાદ આજ વિષય ઉપર મિ. પ્રેમચંદ વીરપાળે કહ્યું કે “ જો કે રૂ. ૧૦, ૨૫, ને ૧૦ ની ટીકીટો કાઢી ફંડ ભેગું કરવાની મિ. પરમારની દરખાસ્તની હું વિરુદ્ધ છું અને ફંડ માટે આપણી જુની રીતપ્રમાણે ટીપ કરવી એવો મારો અભિપ્રાય છે, તોપણ પ્રેક્ષકોની ટીકીટોની ફી તો અવશ્ય રાખવી જોઈએ અને મિ. માળેકલાલ પોતાની દરખાસ્તમાં તેપ્રમાણે સુધારો કરે તો હું તેમના મતને મળતો છું. ” શેઠ માળેકલાલ ઘેલાભાઈએ પ્રેક્ષકોની ફી લેવાનો સુધારો કબૂલ રાખ્યો હતો તથા તેમના સુધારાને રાવ બહાદુર માળેકચંદ કપુરચંદ તથા શેઠ ચંદાજી ખુશાલ તરફથી વિશેષ અનુમોદન મળતાં તે દરખાસ્ત સર્વાનુમતે પસાર થયેલી જાહેર કરવામાં આવી હતી.

છેવટે પ્રમુખ સાહેબે જાહેર કર્યું કે સભાના મોટા ભાગનો વિચાર ટીપ કરી ફંડ કરવાનો છે, તેથી તે ફંડમાં રકમો ભરાવવા માટે એક કમીટી નીમવાની યાસ જરૂરીયાત છે અને તેમ કરી પ્રથમ શરૂ થયેલી ટીપને આગળ ચલાવવી. આ કામ એકત્રપણે કરવાનું છે તો સૌ ભાઈઓએ ઉત્સાહપૂર્વક આ કામમાં ભાગ લેવો અને તેમને દરેક જાતની જોગવાઈ કરી આપી કૉન્ફરન્સની કતેહ ધાય તે માટે મહેનત કરવી જોઈએ. ”

કૉન્ફરન્સમાં પધારનારા જુદા જુદા દેશના ડેલીગેટોની ભોજનની રીતભાતથી માહિતગાર થવા અને તેપ્રમાણે વ્યવસ્થા કરવા ભોજન કમીટીને પ્રમુખ સાહેબે મલામણ કરી હતી, અને છેવટે પ્રમુખ સાહેબનો ઉપકાર માર્ના રાતના ૧૦ વાગતાં સભા બરખાસ્ત થયેલી જાહેર કરવામાં આવી હતી.

સભા બરખાસ્ત કર્યા પછી ગૃહસ્થોના વિચારાઈ જવા પહેલાં ફંડની ટીપ રજુ કરવામાં આવી હતી. આ વખતે પણ સારી રકમ ભરાઈ હતી.

તા. ૩-૮-૧૯૦૩ ને રોજ આમંત્રણ પત્રો કાઢવામાં આવ્યાં હતાં અને તેમાં જણાવ્યા પ્રમાણે કૉન્ફરન્સનું કામ કરવા નીમાયેલી જુદી જુદી સવકમીટીઓના રીપોર્ટ સાંભળવા રીસેપ્શન કમીટીની ત્રીજી મીટિંગ તા. ૬-૮-૧૯૦૩ ને રોજ શેઠ વીરચંદ દીપચંદના પ્રમુખપણા હેઠળ મળી હતી જેમાં મેમ્બરો સારી સંખ્યાનાં હાજર થયા હતા.

૧ આ કૉન્ફરન્સની ઑફીસને માટે મકાનની ઘણીજ અગવડ પડતી હતી પણ તે વાવત ગોડીજી મહારાજના દેરાસરના ટ્રસ્ટીઓને વિનંતી કરતાં તેઓએ ગોડીજી મહારાજના દેરાસરના ઉપાશ્રયનો મુકામ કૉન્ફરન્સની ઑફીસ માટે વગર ભાડે વાપરવા આપ્યો છે તેથી તેઓ સાહેબોનો ઉપકાર માનવામાં આવે છે.

૨ કૉન્ફરન્સનું કામકાજ કરવા હાલમાં ૭ ક્લાર્કો તથા ૪ સિપાઈઓ રાખવામાં આવ્યા છે જેનો માસિક ખર્ચ રૂ. ૧૫૭ થાય છે.

૩ કૉન્ફરન્સમાં ડેલીગેટોને આમંત્રણ કરવાના કામમાં મદદ મળે તેને સારૂ સાત પ્રશ્નો છપાવી તૈયાર કરી જુદે જુદે સ્થળે મોકલવામાં આવ્યા છે, જેમાંના કેટલાકના જવાબ પણ પરી વઘ્યા છે.

૪ મંડપ કેવડો બાંધવો તેનું અનુમાન કરવામાં મદદ મળે તેને માટે વીઝીટરોની ટીકીટો જેની કીમત રૂ. ૩, અને રૂ. ૨ રાખવામાં આવી છે તે વેચવાનું કામ શરૂ કર્યું છે, અને તે ટીકીટો અમુક મુદતમાં જેટલી ખપશે તે ઉપર વિચાર કરી મંડપ બાંધવાનું કામ શરૂ કરવામાં આવશે.

૫ મંડપ બાંધવાનું કામ હજુ શરૂ થયું નથી તે બદલ “પ્રેસીડન્સી એન્જીનીયર”ને અરજ કરતાં તેમણે પોલીસ કમીશનરની પરવાનગી મળ્યેથી જગા આપવાનું કહેવાથી હાલમાં મહેરબાન પોલીસ કમીશનર સાહેબને અરજ કરવામાં આવી છે, તેનો ખુલાસો થતાં મનીસ્કુલના નાકાની અને એલ્ફીન્સ્ટન હાઈસ્કુલ સામેની જગા આપણને મળી શકશે.

૬ કૉર્સ્પોન્ડન્સ કમીટીને માથે પત્રો લખવાનો તથા વિષયો નક્કી કરવા વિગેરેનો ઘણો બોજો છે, પરંતુ કહેવાને આનંદ થાય છે કે તે પોતાનું કામ પુરતી કાઢી અને બાહોશીથી કરે છે. ફંડ કમીટીમાં પણ કામ ઘણું જોરમાં ચાલે છે અને આજ સુધીમાં રૂ. ૫૬૭૬) ભરાઈ ચૂક્યા છે અને તેમાંથી રૂ. ૩૦૩૪) વસુલ આવ્યાછે. બધું કામ નાણાંથીજ થનાર છે તો જુદા જુદા સાથવાળા ગૃહસ્થો આ ફંડ કમીટીના કામમાં મદદ કરશે અને પોતપોતાના સાથમાં નાણાં ભરાવાની તજવીજ કરશે એવી આશા રાખું છું.

૭ થોડાજ દિવસમાં ટીકીટોના વેચાણના રૂ. ૧૪૦) આવ્યાછે અને લોકો પુષ્કળ ટીકીટો खરીદ્યા જાય છે.

૮ વોલંટીઅર અને હેલ્થ કમીટીમાં પણ કામ ઠીક ચાલે છે મિ. પરમારની ઉલટથી વોલંટીઅરોની પુષ્કળ અરજીઓ આવી છે. કંઈ પણ પત્ર લીધા સિવાય આ વોલંટીઅરોને મંડપમાં દાખલ કરવામાં આવશે, તથા તેમને સુશોભિત ડ્રેસ (યુનીફોર્મ) પણ આપવામાં આવશે.

આ સઘળાં કામ જોતાં મોરે આપને એક મહત્વની વાત કહેવાની છે અને તે એ છે કે, જો કે દરેક કમીટીના મેમ્બરો અને ઓફિસદારો બીજી કમીટીઓ કરતાં પોતાનું કામ સારું અને સંતોષકારક કરવા પુરતો પ્રયત્ન કરેછે, તોપણ તેમનામાંના કોઈના મનમાં ઈર્ષા નથી; બધા એક બીજા તરફ પ્રેમની નજરથી જુવેછે અને તેથી આપણી કૉન્ફરન્સ જરૂર ફતેહમંદ નીવડશે એમ હું ધારું છું.

આજ સુધી રીસેપ્શન કમીટીની તમામ સબકમીટીઓમાં થઈ કુલે ૨૭૯ મેમ્બરોની નીમણુંક થઈ છે અને તે બધા કૉન્ફરન્સના કામમાં સંપૂર્ણ સંતોષથી ભાગ લે છે. જુદી જુદી કમીટીઓની કેટલી મીટીંગો થઈ અને તેમાં મેમ્બરો કેવા પ્રમાણમાં હાજરી આપતા હતા તે નીચેના પત્રક ઉપરથી સહજ સમજાઈ શકાશે.

નં.	કમીટીનું નામ.	કુલ મેમ્બરોની સંખ્યા.	આજસુધી કેટલી બેઠકો થઈ.	સરેરાસ થઈ. હાજરી.	રીમાર્ક
૧	ઇન્ટેલીજન્સ, હેલ્થ અને વોલન્ટિયર કમીટી.	૩૯	૩	૧૬	૧૧+૧૫+૨૧
૨	ઉતારા કમીટી.	૧૯	૪	૭	૯+૭+૯+૫
૩	કૉર્સ્પોન્ડન્સ કમીટી.	૨૩	૪	૧૪	૧૪+૧૭+૧૧+૧૩
૪	ફંડ કમીટી.	૧૬૨	૦	૦	
૫	ભોજન કમીટી.	૧૮	૧	૪	
૬	મંડપ કમીટી.	૧૨	૩	૮	૮+૮+૭
૭	હિસાબ કમીટી.	૬	૦	૦	

આ ઉપરથી આપ સાહેબોની ધ્યાનમાં આવશે કે દરેક કમીટીના મેમ્બર સાહેબોએ તેમજ તેમના સેક્રેટરી સાહેબોએ પુરતો પરિશ્રમ લીધો છે, અને હવે પછી પણ તેજ પ્રમાણે તેઓ પરિશ્રમ લેશે એવી હું આશા રાખું છું.

આ પ્રમાણે મારો રીપોર્ટ વાંચી રહ્યા પછી દરેક સબકમીટીઓના સેક્રેટરીઓએ ઉપરના રીપોર્ટને મળતીજ પણ વધુ લંબાણથી પોતપોતાની કમીટીની હકીકત સમા સમક્ષ રજુ કરી હતી.

તમામ કમીટીઓના સેક્રેટરીઓની હકીકત સાંભળી રહ્યા પછી ઠરાવોનું કામ હાથ લેવામાં આવ્યું હતું.

શેઠ અંબાલાલ બાપુભાઈ દરખાસ્ત કરીકે “ રીસેપ્શન કમીટીની આવતી મીટીંગ ભાદરવા મુધી ૬ ને દિવસે બોલાવવી, અને ત્યાર પછી હંમેશ દર પંદર દિવસે બોલાવવી. તે ઉપરાંત ખાસ કામ પડેતો વચમાં પણ બોલાવવી. ” આ દરખાસ્તને શેઠ જગજીવન કલ્યાણજી-એ ટેકો આપતાં તે સર્વાનુમતે પસાર કરવામાં આવી હતી.

શેઠ ટોકરસી શામજીએ દરખાસ્ત કરીકે “ કૉર્સ્પોન્ડન્સ કમીટીએ જે સાત પ્રશ્નો તૈયાર કર્યા છે તેની એક એક નકલ રીસેપ્શન કમીટીના દરેક મેમ્બર સાહેબને પહોંચાડી, તેનો બનતી ત્વરાએ જવાબ મોકલવા વિનંતિ કરવી. ” આ દરખાસ્તને શેઠ રૂપચંદ રંગીલદાસવાલા શા. કંકુચંદ મૂલચંદે ટેકો આપતાં તે સર્વાનુમતે પસાર થઈ જાહેર કરવામાં આવી હતી.

મી. અમરચંદ પી. પરમારે દરખાસ્ત કરીકે “ માત્ર મુંબઈના દરેક ડેલીગેટ પાસેથી ફી તરીકે રૂપિયા પાંચ લેવા ” આ દરખાસ્ત વિરુદ્ધ મી. મોહનલાલ હેમચંદે એમેન્ડમેન્ટ (સુધારો) મુક્યું કે “ કોઈપણ ડેલીગેટ પાસેથી ફી લેવી નહીં પણ મુંબઈના ડેલીગેટોની સંખ્યા મુકરર કરવી. ” આ એમેન્ડમેન્ટને મી. પ્રેમચંદ વીરપાળે ટેકો આપ્યો હતો; અને મત લેતાં એમેન્ડમેન્ટની તરફેણમાં વધારે મત પડવાથી ઠરાવ કરવામાં આવ્યોકે “ કોઈપણ ડેલીગેટની પાસેથી ફી નહીં લેવી પણ મુંબઈના જુદા જુદા મંડળોએ કેટલા ડેલીગેટ મોકલવા તેની સંખ્યાની હદ બાંધવી. ”

શેઠ ત્રીભોવનદાસ માળજીએ દરખાસ્ત કરીકે “ રીસેપ્શન કમીટીના મેમ્બરોએ ઓછામાં ઓછી રૂ. ૨, ની ટીકીટ ખરીદ કરવી જોઈએ. ” આ દરખાસ્તને ટેકો નહીં મળવાથી રદ ગઈ હતી; પરંતુ આજ વખતે રીસેપ્શન કમીટીના મેમ્બર સાહેબોને ફંડમાં થયાશક્તિ નાણાં ખરવામાટે ભલામણ કરવામાં આવી હતી.

શેઠ રતનચંદ્ર ધીમચંદ્ર મોતીચંદે જણાવ્યું કે “ ચીફસેક્રેટરી તથા જુદી જુદી કમીટીના સેક્રેટરી સાહેબોએ અત્યાર સુધીમાં પોતાનું કામ ઘણું સારું અને સંતોષકારક રીતે બજાવ્યું છે, તેથી તેમનો ઉપકાર માનવાની હું દરખાસ્ત મુકું છું.” આ દરખાસ્તને શેઠ રતનલાલ મગનલાલે ટેકો આપતાં તે સર્વાનુમતે પસાર કરવામાં આવી હતી.

ઉપર બતાવ્યા પ્રમાણે દરેક કમીટીએ પોતાનું કામ શરૂ કર્યું હતું પણ કેટલીક કમીટીઓમાં પ્રમુખ નીમાયા ન હોતા, તેથી ફંડ કમીટીના પ્રમુખ શેઠ વીરચંદ્ર દીપચંદ્ર, ભોજન કમીટીના શેઠ બાલચંદ્ર કનીરામ, હિસાબ કમીટીના શેઠ ટોકરશી શામજી અને સેક્રેટરી તરીકે શેઠ મુઝચંદ્ર હીરજીની નીમણુંક કરવા માટે શેઠ કલ્યાણચંદ્ર સોભાગચંદ્રે દરખાસ્ત કરી અને તેને મી. નાગજી મોતીચંદે ટેકો આપતાં તે સર્વાનુમતે પસાર થયેલી જાહેર કરવામાં આવી હતી.

મી. સાંકઠચંદ્ર મહાસુખરામ તથા મી. જેઠાભાઈ આણંદજીને કૉર્સ્પૉન્ડન્સ કમીટીમાં મેમ્બર તરીકે દાખલ કરવા માટે મી. સાકરચંદ્ર માળેકચંદ્ર ઘઘીઆઢીએ દરખાસ્ત કરી, આ દરખાસ્તને શેઠ લલ્લુભાઈ કરમચંદ્રે ટેકો આપતાં તે સર્વાનુમતે પસાર કરવામાં આવી હતી.

શેઠ ઉત્તમચંદ્ર બાલચંદ્ર, શેઠ દલપતભાઈ પ્રેમચંદ્ર, શેઠ જેસીંગભાઈ સારાભાઈ, શેઠ મુઝચંદ્ર આશારામ, શેઠ કાઢીદાસ મુઝજી, શેઠ હીરાચંદ્ર વસનજી, શેઠ કાઢીદાસ જગાભાઈ તથા શેઠ વીરજી કેશવજીને રીસપ્શન કમીટીમાં દાખલ કરવા માટે મી. અમરચંદ્ર પી. પરમારે દરખાસ્ત કરી અને તેને મી. મોહનલાલ હેમચંદ્રે ટેકો આપતાં તે સર્વાનુમતે પસાર કરવામાં આવી હતી.

કૉન્ફરન્સમાં જુદી જુદી કમીટીઓ મારફતે જે ખર્ચ થાય તેના ઉપર દેખેરેખ રાખવા તથા કોઈ કમીટીને મોટી રકમનો ખર્ચ કરવાનો હોય તો તે બદલ તપાસ કરી મંજૂરી આપવા માટે શેઠ કલ્યાણચંદ્ર સોભાગચંદ્ર, શેઠ ટોકરશી શામજી, શેઠ ત્રીભોવનદાસ ભાળજી તથા રાવ બહાદૂર શેઠ માળેકચંદ્ર કપુરચંદ્રની ઇક કમીટી નીમવામાં આવી હતી.

મી. પ્રેમચંદ્ર વીરપાઠની ભલામણથી પ્રમુખ સાહેબે કેટલીએ બાબતોની નીચે પ્રમાણે વ્યવસ્થા કરવા દરેક કમીટીના અધિકારીઓને સુચના કરી ખાસ ભલામણ કરી કે, જ્યારે પ્રસંગ આવે ત્યારે બનતા સુધી ઇ સુચનાઓ ઉપર લક્ષ આપવું.

મંડપનો ખર્ચ ઓછો થાય તે માટે મહોમેડન કૉન્ફરન્સના અધિકારીઓને મઢી તે સંબંધી તેમની સલાહ લઈ તે સલાહનો યોગ્ય વખતે ઉપયોગ કરવાનું મંડપ કમીટીના અધિકારીઓએ લક્ષમાં રાખવું. તેમજ રીપોર્ટરો બેસી શકે તેટલી જગાની ગોઠવણ કરવાનું, તથા યતિજી મહારાજો માટે ઈલાયદી બેઠકો કરવાનું ધ્યાનમાં રાખવું.

કૉન્ફરન્સમાં પોતાના રિપોર્ટરો મોકલવા અત્રેના અંગ્રેજી પત્રોને અને અત્રેના તેમજ બહારગામના રોજીંદા અને અઠવાડિક પત્રોને કૉર્સ્પોન્ડન્સ કમીટીએ સ્વર આપવી, અને આપણી કૉન્ફરન્સના કામના રિપોર્ટની જેમ બને તેમ વધારે પત્રોને સ્વર આપવી. જુદા જુદા દેશના પ્રસિદ્ધ ગૃહસ્થોને ત્યાં જુદા જુદા ગામોનાં નામો મેઢવવાને માણસો મોકલવાં અને જુદા જુદા ન્યાતોને આમંત્રણ પત્રો ન મોકલતાં શ્રી સંઘનેજ આમંત્રણ પત્ર મોકલવાં. વઢી જૈન સિવાયના બીજી કોમના પ્રતિષ્ઠિત ગૃહસ્થોને કૉન્ફરન્સમાં પધારવા આમંત્રણપત્રો મોકલવાં અને તે સાથે તેમને કોમ્પ્લીમેન્ટરી ટીકીટો મોકલવાનું ધ્યાનમાં રાખવું.

“ સુપરવાઈઝીંગ સેક્રેટરી મી. માળેકલાલ ઘેલાભાઈ બહારગામ ગયા છે, તેથી તે પાછા આવે ત્યાં સુધી એકટીંગ સુપરવાઈઝીંગ સેક્રેટરી તરીકે મી. અમરચંદ પી. પરમારે તેમનું કામ-કાજ કરવું. વઠ્ઠી દરેક કમીટીના સેક્રેટરીઓ પોતાના કામનો રિપોર્ટ દર શનીવારે ચીફ સેક્રેટરીને મોકલી આપવો અને હાલમાં હેડ ક્લાર્ક તરીકે મી. પોપટલાલ પરશોતમને નીમવા. ” આ દરખાસ્ત સર્વાનુમતે પસાર થઈ હતી.

આ પ્રમાણેની દરખાસ્તો અને સુચનાઓ કરી પ્રમુખ સાહેબનો ઉપકાર માની આ **રીસે-પ્શન કમીટી**ની ત્રીજી સભાનું કામ બરખાસ્ત કરવામાં આવ્યું હતું.

રીસેપ્શન કમીટીની ચોથી સભા શ્રાવણ શુદ્ધ ૬ ને શુક્રવારે તા. ૮ મી ઓગસ્ટ ૧૯૦૩ ને રોજ શેઠ વીરચંદ દીપચંદ સી. આઈ. ઈ. ના પ્રમુખપણા નીચે મઠી હતી.

તા. ૨૫ મીને દિવસે સરક્યુલરને બદલે આમંત્રણ પત્રો કાઢવામાં આવ્યાં હતાં, અને આ વખતે પણ જુદી જુદી કમીટીઓના સેક્રેટરી સાહેબો સિવાય બીજા ઘણા **રીસેપ્શન કમીટીની ચોથી સભા.** મેમ્બરો મીટીંગમાં પધાર્યા હતા. સભાનું કામ બરાબર આઠ વાગતાં શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું.

શરૂઆતમાં મેં મીટીંગ બોલાવવાનું કારણ કહી સંમતી આપી, ત્યાર પછી પાછલી મીટીંગના રીપોર્ટને સંમતિ આપવામાં આવ્યા બાદ પ્રમુખસાહેબની આજ્ઞાથી મેં મારો રીપોર્ટ વાંચવો શરૂ કર્યો. મારા રીપોર્ટમાં મીટીંગમાં પધારનાર ગૃહસ્થોનો ઉપકાર માન્યા બાદ મેં જણાવ્યું કે “ આપણે આગળ મેળા થયા હતા તે વખતે રીસેપ્શન કમીટીના સભાસદોની કુલ સંખ્યા ૨૭૯ ની હતી પણ તે વર્ષને હાલમાં ૩૦૧ ની થઈ છે. આ ઉપરથી જણાશે કે કોન્ફરન્સના કામમાં ઉલટથી ભાગ લેવા લોકોમાં કેટલો ઉત્સાહ વધ્યો છે. રીસેપ્શન કમીટીના મેમ્બરો મેળા થશે કે કેમ તે શંકા હવે દૂર થઈ છે. હવેતો ચારે તરફથી આકામને મદદ આપવાની લોકોની ઇચ્છા જણાઈ છે અને તેથીજ મેમ્બરોમાં વધારો થયો છે. હવે રીસેપ્શન કમીટીનું ગૌરવ સાચવવા માટે ખાસ કારણ સિવાય આજથી રીસેપ્શન કમીટીમાં નવા મેમ્બરો ઉમેરવાનું કામ બંધ કરવાનું યોગ્ય ધારી આજે આ લીસ્ટ સમાપ્ત કરવામાં આવે છે.

મંડપને માટે પોલીસ કમીશનરે રજા આપી છે અને તે કામ હવે શરૂ થશે, મંડપનું કંટ્રાક્ટ આપવા મંડપ કમીટીએ જાહેરખબર દ્વારા ટેન્ડરો માગેલાં હતાં અને તેમાં ત્રણ ટેન્ડરો આવેલાં હતાં. તે પૈકી રૂ. ૨૦૦૦ વાળું મી. આણંદજી નારણજીનું ટેન્ડર પસાર કરવામાં આવ્યું છે. તે સંબંધી યોગ્ય દસ્તાવેજ વિગેરે કરવાનું કામ મંડપ કમીટીના સેક્રેટરી કરે છે. સુરસીઓને માટે પણ ટેન્ડરો માગેલાં, પણ સુરસીઓ વાળા બધા મઠી ગયા હોય તેમ, તેમના હદ કરતાં વધારે ભાવો આવ્યાથી સમાજાયું છે, તેથી તે માટેની વ્યવસ્થા કરવાનું હાલ આગળ ઉપર મુલતવી રાખવામાં આવ્યું છે. સુરસીઓ રીતસર ભાવથી નહિ મઠશે તો આપણી કોન્ફરન્સના હિતચિત્તકો પોતાના ખાનગી કોચો, બાંકડાઓ અને સુરસીઓ આપવા તૈયાર થયા છે.

ફંડ કમીટીના કામ તરફ નજર કરતાં આજ દિન સુધી રૂ. ૯૪૪૩ ટીપમાં ભરાયા છે અને રૂ. ૫૫૫૫, વસુલ આવ્યા છે આ કામમાં ફંડ કમીટીના સેક્રેટરી મી. ત્રિભોવનદાસ માળજી, શેઠ લલ્લુભાઈ ગુલાબચંદ, મી. અમરચંદ પી. પરમાર તથા શેઠ મેઘાજી મોતીજી ઘણી મહેનત લે છે.

કૉર્સ્પોન્ડન્સ કમીટીને ગઈ કાલ સુધીમાં ૧૩૨ ગામના ૭૩૪ ડેલીગેટોની ચુંટણીની ખબર મળી चुकी છે, અને દિન પ્રતિદિન વધારે પત્રો આવતા જાયછે, તેથી ડેલીગેટો ઘણા આવશે એવું જણાય છે.

આ પછી યતિ મહારાજ યા સાધુ મહારાજ ડેલીગેટ થઈને આવે તો તેમને ડેલીગેટની સાથે બેસાડવા કે કેમ ? તેમજ વક્તાઓ નક્કી કરવા, સુચના તૈયાર કરવા, તથા વનસ્પતિથી વનતા પદાર્થોનું પ્રદર્શન ધોળવા અને તેને માટે રૂ. ૧૦૦ ની મંજૂરી મેલવવા વિગેરે કામોનો નીકાલ કરવા માટે મેં પધારેલા ગૃહસ્થોને વિનંતિ કરી, ફરીથી મેમ્બરો તથા સબકમીટીઓના સેક્રેટરી સાહેબોનો તેમના તરફથી મળતી મદદને માટે ઉપકાર માની મેં મારું ભાષણ સમાપ્ત કર્યું હતું.

ત્યાર પછી ઠરાવોનું કામ હાથમાં લેવામાં આવ્યું. તમામ ઠરાવો સર્વાનુમતે પસાર થયેલા હોવાથી દરખાસ્ત મુકનાર તથા ટેકો આપનાર ગૃહસ્થોનાં નામ ન લખતાં આ ચોથી મીટીંગમાં થયેલા ઠરાવોજ અત્રે દાખલ કરું છું.

“ કૉન્ફરન્સનું કામ તેરશથી શરૂ થનાર છે તોપણ માદરવા સુદી ૧૧ થી અત્રે રસોડું ચાલુ કરવા અને તેજ દિવસથી બહારગામથી પધારનારા પ્રતિનિધીઓ માટે ભોજન તથા ઉતારાને વાસ્તે યોગ્ય વ્યવસ્થા કરવી. ”

“ જૈન ગ્રેજ્યુએટો તથા બ્રિટિશ સરકારના તથા દેશી રાજ્યના જૈન અમલદારોને કૉમ્પ્લી-મેન્ટરી ટીકીટો આપવી તથા ડેલીગેટો તરીકે તેમની સરભરા કરવી તથા ડેલીગેટો તરીકે તેમને મત આપવાનો અધિકાર આપવો. ”

“ સ્થાનકવાસી ગૃહસ્થોને કોઈપણ ગામનો સંઘ ડેલીગેટ તરીકે પસંદ કરીને મોકલે તો તેમને ડેલીગેટ તરીકે ગણવા તથા ડેલીગેટો તરીકે તેમની સર્વ પ્રકારની સરભરા કરવી. ”

“ મુંબઈ શહેરના સ્થાનકવાસી ભાઈઓ વીઝીટર્સ તરીકે આવે તેની કશી અડચણ નથી. ”

“ વખત થોડો હોવાથી વનપસ્તિ પદાર્થોનું પ્રદર્શન ભરવાની વ્યવસ્થા થઈ શકે તેમ નથી, તે કાર્યને બદલે મંડપના કંપાઉંડમાં કેટલાક સ્ટૉલ્સ ઉભા કરવા, અને જેમને પોતાની વસ્તુઓ બતાવવી હોય તેમને તેવી વસ્તુઓ મુકવા માટે ત્યાં જગા આપવી. ”

ઉપર જણાવેલા ઠરાવો કરી પ્રમુખ સાહેબનો ઉપકાર માની સભા વિસર્જન થઈ હતી.

રીસેપ્શન કમીટીની પાંચમી સભા તા. ૧૩ મી સપ્ટેમ્બર ૧૯૦૩ ને રવીવારને રોજ રીસેપ્શન કમીટી- શેઠ વીરચંદ્ર દીપચંદ્ર સી આઈ. ઈ. ના પ્રમુખપણા નીચે કૉન્ફરન્સની ની પાંચમી સભા. ઑફિસમાં મળી હતી.

આ મીટીંગ મેલવવા માટે નિયમિતરીતે ત્રણ દીવસ પહેલાં આમંત્રણ પત્રો કાઢવામાં આવ્યા હતા. પ્રથમની મીટીંગોની પેઠે આ સભામાં પણ જુદી જુદી કમીટીના અધિકારીઓ તથા મેમ્બરો મોટી સંખ્યામાં હાજર થયા હતા. શરૂઆતમાં પાછલી મીટીંગનો રીપોર્ટ બહાલ કરવામાં આવ્યો. પછી મારા તરફથી મીટીંગ બોલાવવાનું કારણ કહી સંમતી બાદ, પ્રમુખ સાહેબની પરવાનગીથી મીટીંગનું કામ શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું. આ મીટીંગમાં પણ પ્રથમની મીટીંગની પેઠે જુદી જુદી કમીટીઓના સેક્રેટરી સાહેબોએ અનુક્રમે પોતપોતાની કમીટીઓમાં થયેલા કામકાજનો હેવાલ રજુ કર્યો હતો. ત્યાર પછી તા. ૧૨ મી સપ્ટેમ્બરે જુદી જુદી કમીટીઓના પ્રમુખ તથા રીસેપ્શન કમીટીના ઉપપ્રમુખો અને

સેક્રેટરી સાહેબોની સભા કૉન્ફરન્સના કામ વિષે વિચાર કરવા માટે બોલાવી હતી, તે વખતે કૉન્ફરન્સના પ્રમુખ સાહેબ રાય બહાદુર બદ્રીદાસજી કાઠકાદાસજી તથા મી. ગુલાબચંદજી ઢઢા પધારે ત્યારે તેમનું સન્માન કેવી રીતે કરવું, તે બાબત થયેલો ઠરાવ આ રીસેપ્શન કમીટીની મંજુરી મેલવવા વાંચી સંભળાવવામાં આવ્યો હતો અને તેમાં જણાવ્યા પ્રમાણે વ્યવસ્થા કરવાનું સર્વાનુમતે ઠરાવવામાં આવ્યું હતું.

ત્યાર પછી આ કૉન્ફરન્સમાં કેવી રીતે કામકાજ કરવું તે સંબંધે, કમીટીઓના પ્રમુખ તથા સેક્રેટરી સાહેબોની મીટીંગમાં જે પ્રોગ્રામ તૈયાર કરવામાં આવ્યો હતો તે વાંચી સંભળાવવામાં આવ્યો હતો.

આ પ્રોગ્રામ ઉપરથી ત્રણ દિવસમાં કૉન્ફરન્સનું કામસમાપ્ત નહીં કરી શકાય તેમ માલુમ પડવાથી પ્રોગ્રામમાં કરેલી સુચના પ્રમાણે કૉન્ફરન્સના કામ માટે એક દિવસ વધારવામાં આવ્યો, એટલે કે તા. ૧૯-૨૦ અને ૨૧ મીના દિવસોની સાથે તારીખ ૨૨ મીનો દિવસ વધારવામાં આવ્યો. અને આ પ્રમાણે એક દિવસ વધારીને તા. ૧૨ મીએ તૈયાર કરેલો પ્રોગ્રામ સર્વાનુમતે પસાર કરવામાં આવ્યો હતો અને તે પ્રમાણે લાગતા વઠગતાઓને કામકાજની વ્યવસ્થા કરવાનું સુચવવામાં આવ્યું હતું.

જૈન ભાઈઓ સિવાયના કેટલાએક દયાની લાગણી વાળા ગૃહસ્થો તરફથી આ કૉન્ફરન્સમાં જીવદયાના પ્રબોધક વિષય અંગે ભાષણ આપવાની માગણીઓ **જીવદયાનાં ભાષણો.** કરવામાં આવી હતી. આ માગણીઓને માન આપી કૉન્ફરન્સનો ચોથો મંગલવારનો દિવસ આવા દયાલુ વક્તાઓને આપવાનું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું. અને આ ચોથે દિવસે કૉન્ફરન્સનું કામ સમાપ્ત થાય ત્યાર પછી તુરતજ ક્રમવાર આ જીવદયાના વિષય ઉપર ભાષણો સાંભળવા માટે ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો.

યતિજી મહારાજો તરફથી કૉન્ફરન્સમાં ભાષણ આપવાની માગણી કરવામાં આવે તો તે બદલ કેમ કરવું એ સંબંધી પ્રશ્ન માટે ઠરાવ થયો, આ સભા શ્રાવકોની છે અને તેથી આવી મીટીંગમાં તેઓ સાહેબો તરફથી ઉપદેશ રૂપે ભાષણ કરવાની માગણી સ્વિકારી શકાય તેમ નથી.

વિક્ટોરીઆ મેમોરિયલ અંધાશ્રમના વિદ્યાર્થીઓનો તેમજ લેડી નૉર્થકોટ હીંદુ ઓર્ફનેજના અનાથ બાલકોનો અભ્યાસ કૉન્ફરન્સમાં વ્રતાવવા માટે, તે સ્વાતાં તરફથી કરવામાં આવેલી માગણી સ્વિકારવામાં આવી હતી; અને ચોથા દિવસનો અમુક ભાગ તેમને આપવા માટે ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો.

ઉપર જણાવેલા તથા બીજા કેટલાએક પરચુરણ ઠરાવો પસાર કરી પ્રમુખ સાહેબનો ઉપકાર માની, કૉન્ફરન્સ ભરાઈ તે અગાઉની આ રીસેપ્શન કમીટીની છેલ્લી સભા વિસર્જન થઈ હતી.

ઉપર રજુ કરવામાં આવેલી હકીકત ઉપરથી જણાશે કે જે મુંબઈની સ્વાગત કમીટીએ કેટલી મુશ્કેલીઓ વચ્ચે પસાર થઈ, મુંબઈ શહેરમાં કૉન્ફરન્સ ભરવાનું મહાનું કાર્ય ફ઼઼ીમૂત કરવા અર્થે શું શું કર્યું હતું, અને કૉન્ફરન્સ જેવા મહા મંડળથી સમસ્ત શ્રી સંઘને શું શું લાભ થયા છે અને હવે પછી થવાનો સંભવ છે, એ મજકુર કૉન્ફરન્સના કામકાજના રિપોર્ટ ઉપરથી જણાઈ આવશે, એટલે એ સંબંધી વધુ લખવાની અત્રે જરૂર જણાતી નથી. પણ આ સમયે આપણા ભાઈઓમાં જે અસાધારણ એક્યતા, ધર્મકાર્યે ઇતેહમદી સાથે પાર પાડવાની

ઉત્તમ જિજ્ઞાસા અને તેવા કાર્ય માટે આનાકાની કર્યા વગર મ્હોટું મન રાખી નાણાંની રકમ કાઢી આપવા માટે બતાવવામાં આવેલી ઉદારતા સંબંધી યોગ્ય શબ્દોમાં હર્ષ પ્રદર્શિત કરવા તેમજ તેવા સદ્ગૃહસ્થોનો અંતઃકરણપૂર્વક આભાર માન્યા વિના ચાલે તેમ નથી.

મુવડના શ્રી સંઘમાં કૉન્ફરન્સના કાર્ય પ્રત્યે જે ઉત્સાહની લાગણી એ વખતે પ્રવર્તી રહી હતી, તેનું વર્ણન કરવું યોગ્ય છે. આ પ્રસરી રહેલી લાગણી અગાઉથી ચુંટી કઢાણા કૉન્ફરન્સના પ્રમુખ રાય વદ્રીદાસજી કાલીદાસજી બહાદુર, નામદાર વાઈસરૉય સાહેબના મુક્કીમ અને જ્ઞાવેરીની અંત્રે થયેલી પધરામણી વખતે પૂર બહારમાં ઉદ્ભવી નીકળવા સાથે, અન્ય વર્ગના લોકો ઉપર પણ બહુજ સારી અસર કરી હતી. રાયસાહેબ તારીખ ૧૮ મી સપ્ટેમ્બરે પધાર્યા હતા, અને જે દિવસે આપણી રીસેપ્શન

કમીટી તરફથી સુપરવાઈઝીંગ સેક્રેટરી મી. માળેકલાલ ઘેલાભાઈને રાયસાહેબની સામા લેવા માટે માયખલે મોકલવામાં આવ્યા હતા. તેઓએ ટ્રેન સ્ટેશન ઉપર આવતાં રીસેપ્શન કમીટી તરફથી તેમને હર્ષભર્યો આવકાર આપ્યો હતો, તથા તેમની સાથે ટ્રેનમાં બેસી અંત્રેની શ્રી સંઘે કરાવેલી વ્યવસ્થાથી વાકેફ કર્યા હતા. ટ્રેન ટાઈમસર બોરીબંદરના સ્ટેશન ઉપર આવી પહોંચતાં ૧૫૦ વોલંટીઅરો તથા સઘ સંઘે તેઓ સાહેબને હર્ષનાદો તથા ફૂલોથી વધાવી લીધા હતા.

રાય વદ્રીનાથજી બહાદુરને કેવું ભવ્ય માન આપવામાં આવ્યું હતું તથા તેમ કરવામાં લોકોમાં કેવી ઉત્સાહ ભરેલી લાગણી પ્રસરી રહી હતી, તેનું હું મારી કલમે વર્ણન કરું તે કરતાં અંત્રેના માનવતા “મુંબાઈ સમાચાર” પત્રના તા. ૧૯ સપ્ટેમ્બરના અંકમાં તેમની પધરામણી અને આપવામાં આવેલા માન સંબંધે જે હેવાલ પ્રસિદ્ધ થયો છે, તે અંત્રે રજુ કરવા આજ્ઞા લઈશ.

“અંત્રે ચાલુ અઠવાડીઆની આખેરીએ મેદાન મધ્યેના મંડપમાં મરાનારી જૈન (શ્વેતાંબર) કૉન્ફરન્સના પ્રમુખ રાય બહાદુર વદ્રીદાસજી કાલીદાસજી મુક્કીમ, જેઓ નામદાર વાઈસરૉયના જ્ઞાવેરી છે, તેઓ કલકત્તેથી ગઈ કાલે સવારે સવા નવ વાગે વિક્ટોરિયા ટર્મીનસ સ્ટેશને આવી ઉતર્યા હતા, જે પ્રસંગે તેમને માન આપવા માટે કૉન્ફરન્સની રીસેપ્શન કમીટીના તથા જૈન સંઘના આશરે બે હજાર ગૃહસ્થો હાજર થયા હતા, જેઓમાં મેશર્સ વીરચંદ દીપચંદ સી. આઈ. ઈ. ફર્કારચંદ પ્રેમચંદ, ગોકલભાઈ મુલ્લચંદ, રતનચંદ ધર્મચંદ મોતીચંદ, બાબુ જીવણ-લાલજી પનાલાલજી, મેશર્સ મોગીલાલ વીરચંદ દીપચંદ, દલસુખભાઈ વાડીલાલ, અમૃતલાલ કેવલદાસ, ધરમચંદ ઉદેચંદ, લલુભાઈ ધરમચંદ, નગીનદાસ કપુરચંદ, મોતીચંદ રૂપચંદ, મોહનલાલ મગનભાઈ, કલ્યાણચંદ સોભાગચંદ, માળેકલાલ ઘેલાભાઈ, મોહનલાલ પંજાભાઈ, અમુલખ સુપચંદ જ્ઞાવેરી, અંબાલાલ વાપુભાઈ, ગાંડમલ ગુમાનમલ, જુહારમલ સમીરમલ, ગણેશલાલ સોભાગમલ, બાલચંદ કનીરામ વિગેરે પણ હતા.

રાય બહાદુર વદ્રીદાસજી સ્ટેશને ઉતરતાં મિ. અમરચંદ પી. પરમારની સરદારી નીચે સફ સમારી યુનીફર્મ ડ્રેસમાં ધ્વજા વિગેરે સાથે હાજર રહેલા જૈન વોલંટીયરોએ જયધ્વનિથી માન આપ્યું હતું, જે પછી રાય બહાદુર સંભાવિત ગૃહસ્થો સાથે હસતે વદને મઠીને તેમને માટે તૈયાર રાખવામાં આવેલી ચાર ઘોડાની ગાડીમાં સવાર થયા હતા. ક્રૉફર્ડ માર્કેટથી કાપડ

બજારનો રસ્તો, મોતીવજાર, ભૂલેશ્વર, લાલબાગ વિગેરે વાવટા તથા મોતીનાં તોરણોથી શણગારવામાં આવ્યા હતા, અને આ રસ્તાઓ જૈન માર્ગોથી ચીકાર મરાઈ ગયા હતા.

વિક્ટોરિયા ટર્મીનસ સ્ટેશનથી નીકળેલા સરઘસના પ્રારંભમાં વોલંટીયર ફોર્સના પ્રમુખ તથા સેક્રેટરીની ગાડી પછવાડે ચાર ઘોડાની ગાડીમાં કૉન્ફરન્સના પ્રમુખ રાય બહાદુર વડ્રી-દાસજી મુંબઈના સંઘપતિ શેઠ રતનચંદ્ર ધીમચંદ્ર મોતીચંદ્ર તથા ચીફ સેક્રેટરી મિ. ફકીરચંદ્ર પ્રેમચંદ્ર હતા. તે પછીની ગાડીમાં કૉન્ફરન્સની રીસેપ્શન કમીટીના પ્રમુખ મિ. વીરચંદ્ર દીપચંદ્ર સી. આઈ. ઈ. રાય સાહેબના વડીલ પુત્ર રાય કુમારસિંગજી, ગ્વાલિયરવાળા શેઠ નયમલજી તથા લક્ષ્મીવાળા શેઠ કુશલચંદ્રજી હતા અને તે પછીની ગાડીમાં બાબુ પનાલાલજીના ચિરંજીવીઓ સાથે રાય સાહેબના બીજા પુત્ર રાજકુમારસિંગજી હતા, અને તેની પછવાડે બીજા જૈન આગેવાનોની સંખ્યાબંધ ગાડીઓ હતી.

ચંપાગલી પાસે રાય બહાદુરની ગાડી આવી પહોંચતાં શ્રી શુભેચ્છક જૈન મિત્રમંડળના સભાસદો તરફથી ફૂલના હાર તથા તોરા આપવામાં આવ્યા હતા. ત્યાંથી આગળ વધતાં જૈન મિત્રસમાજના સભાસદો તરફથી ફૂલના હાર તથા તોરા અર્પણ કરવામાં આવ્યા હતા, અને ઝવેરી બજારમાં ઝવેરીઓ તરફથી ફૂલના હાર તથા તોરા મેટ કરવામાં આવ્યા હતા તથા હાજર રહેલાં બેન્ડો સલામી આપી હતી. ઝવેરી બજારમાં જૈન વોલંટીયરો હારબંધ પોતાના યુનીફોર્મ ડેસમાં ઉભા રહ્યા હતા અને તે રસ્તા ઉપર જૈન મિત્રસમાજ તરફથી **બીજી જૈન (શ્વેતાંબર) કૉન્ફરન્સનો વિજય, રાય વડ્રીદાસજી બહાદુરને મિત્રસમાજનું અભિનંદન**, શુભેચ્છક મિત્રમંડળ તરફથી **વેલ્કમ, સ્ટાર ઓફ જૈનીઝમ, ભલે પધાર્યા**, એવાં લાલ તોરણો ટાંગવામાં આવ્યાં હતાં.

ઝવેરી બજારમાંથી સરઘસ પસાર થઈને માધવબાગ સામેના શેઠ મુલ્લીભાઈવાળા બંગલામાં ગયું હતું, જ્યાં રાય બહાદુરનો ઉતારો રાખવામાં આવ્યો હતો. આ બંગલામાં રાય બહાદુરને માન આપવા માટે મેશર્સ ત્રિભોવનદાસ વરજીવનદાસ માધવદાસ, મોતીચંદ્ર હરખચંદ્ર, ઉતારા કમીટીના પ્રમુખ શેઠ કલ્યાણચંદ્ર સોભાગચંદ્ર અને સેક્રેટરી અમૃતલાલ કેવલદાસ હાજર રહ્યા હતા.

રાય બહાદુરે પોતાની બેઠક લીધા પછી મી. અમરચંદ્ર પી. પરમારે રાય બહાદુરની પધરામણીથી મુંબઈના જૈન સંઘમાં ફેલાયેલી સુશાલી તથા તેમણે જૈન તીર્થોની, પોતાની વૃદ્ધાવસ્થા હોવા છતાં વજાવેલી કિંમતી સેવા માટે વિવેચન કર્યું હતું. અને ધર્મના અધિષ્ઠાયક દેવ તેમને વધારે રિદ્ધિ સિદ્ધિ અને લાંબું આયુષ્ય આપે, એવી પ્રાર્થના કરી હતી. રાય બહાદુર વડ્રી-દાસજીએ ઉત્તર આપતાં જણાવ્યું હતું કે મુંબઈના શ્રી સંઘે મોટું માન મને આપેલું છે તે માટે ઉપકાર માનું છું. અને હિંદ મધ્યેનો મોટો સંઘ જે રીતે જયવંતો વર્તે છે અને ધર્મની વિજય ધ્વજા ફરકાવી રહ્યો છે, તે કામ સદાને માટે કાયમ રહે એવું અંતઃકરણથી ઇચ્છું છું. ”

આ રીતે પ્રમુખ સાહેબની પધરામણી થયા પછી કૉન્ફરન્સના સ્થાપક અને જનરલ સેક્રેટરી મી. ગુલાબચંદ્રજી ઢઢા, ફલોદી તથા પંજાબ તરફથી લગભગ **મી. ગુલાબચંદ્ર ઢઢાની પધરામણી.** ૧૫૦ ગૃહસ્થો અને સ્ત્રીઓ સાથે આવી પહોંચ્યા હતા. તેઓ પ્રાતઃકાળની પેસેંજર ટ્રેનમાં પધારનાર હોવાથી, અગરજો તે વખત અગવડ મેરેલો હતો

તેમ છતાં લોકોમાં ઇટલો ઉત્સાહ ફેલાઈ રહ્યો હતો કે, તેમને પણ પ્રમુખ સાહેબને આપવામાં આવેલા માનને ધોરણે ભવ્યમાન આપવામાં આવ્યું હતું. તેમની સામે સ્ત્રીવર્ગ માટે પડદાવાળી ગાડીઓ મોટી સંખ્યામાં મોકલી આપી હતી, અને તમામ વોલંટીયરો હાજર રહ્યા હતા જેઓએ અથાગ શ્રમ લીધો હતો. કામકાજને માટે સવડ પડે તેથી તેમનો ઉતારો શરાફ બજારમાં શિવેરી ધરમચંદ ઉદેચંદને ત્યાં રાખવામાં આવ્યો હતો.

કોન્ફરન્સનો મંડપ બાંધતા પહેલાં ઘણાઓના મનમાં એમ હતું કે મંડપનો ઘણો ભાગ ફાજલ પડશે, ત્યારે કેટલાક તે પુરતો નહીં થાય એમ પણ ધારતા હતા. **કોન્ફરન્સના મંડ- વરસાદનું જોર અને તેથી પડતી અગવડતાથી મંડપ સારો નહીં થાય એમ પની ભવ્યતા.** ઘણાને કહેવાનું કારણ મળ્યું હતું. વરસાદને લીધે મંડપ ઉપરના છાજ-માંથી પ્રથમ પાણી પડવાથી બનતી તાકીદે તેને વોટરપ્રુફ બનાવવામાં મંડપ કમીટીએ ખરે-ખરી કાઢીની વતાવી હતી, અને મંડપ એવો તો ભવ્ય અને દેખાવદાર બનાવ્યો કે કોન્ફરન્સનું કામકાજ જોવા માટે લોકોમાં બહુજ ઉત્સાહ ઉત્પન્ન થયો અને વીડીયો (પ્રેક્ષક)ની ટીકીટો કે જેનો ભાવ રૂપિયા ત્રણ રાખવામાં આવ્યો હતો તે સપાટાબંધ ખર્ચી જતાં લોકો એક એક ટીકીટના રૂ. ૧૦ સુધ્ધાં આપવાને તૈયાર થયા હતા; અને સ્ત્રીવર્ગ માટે એલાયડી રાખવામાં આવેલી જગા માટેની ટીકીટો તો શોધી પણ મળી શકતી ન હતી. કોન્ફરન્સના મંડપની ભવ્યતા સંબંધે મારી કલમે લખ્યા કરતાં કોન્ફરન્સના કાર્યમાં ઉત્સાહપૂર્વક ભાગ લેનાર એક બંધુએ તેનું જે વર્ણન મારા ઉપર લખી મોકલાવ્યું છે, તે તેમનાજ શબ્દોમાં અત્રે ઉતારી લેવાની હું રજા લઉં છું.

“ અખિલ ભારતવર્ષમાં જાણે લક્ષ્મીને રહેવાનું નિવાસસ્થાન હોય, વ્યાપારનું ઘર હોય, વૈભવનું મુખ્ય મથક હોય અને જગતના લોકના પ્રદર્શનનો સભા મંડપ હોય, એવી મુંબઈ પુરી જેને ઇંગ્રેજી ભાષામાં બૉમ્બે કહેછે તેની રચના ખરેજ અલૌકિક છે.

આ દુનીઆના તમામ લોકો પોત પોતાના ધર્મની ક્રિયા નિર્વિઘ્નપણે કરે તેને સારું દરેક ધર્મના ધર્મસ્થાનકોના ધર્મ ધ્વજ ચારે તરફ ફરકી રહ્યા છે.

આર્યાવર્તના પશ્ચિમ કિનારા ઉપર આવેલી આ અનુપમ નગરીમાં જીનેશ્વર ભગવાનનાં મોટાં દશ ચૈત્યો દશે દિશામાંથી જાણે જનસમુહને આકર્ષી મોક્ષને રસ્તે પાડતાં હોય તેમ પોતામાં રહેલી જીનેશ્વરના જેવી જીન પ્રતિમાઓથી લોકોને શાંત રસમાં નિમગ્ન કરતાં હતાં. આવાં રમણીય અને ભવ્ય ચૈત્યોથી નગરની શોભામાં અતિશય વધારો થયો હતો.

આ પ્રવૃત્તિ સ્થાનમાં પહેલાં જનસમુહને નિવૃત્તિમાર્ગનો ઉપદેશ કરવા આ અવસરે શેઠ મોતીશાના બનાવેલા લાલબાગના ઉપાશ્રયમાં મુનિમહારાજ મોહન મુનિજી આદિ મુનિઓ પધારી, આ નગરીમાંથી કોઈ જીનાજ્ઞા પાઠનાર અધોગતિમાં ન જાય તેને માટે ઉપદેશરૂપ આશ્રય આપવાનો પ્રતિદિન પ્રાતઃકાળે પ્રયત્ન કરતા હતા.

આ મુનિ મહારાજોનાં વ્યાખ્યાન સમયે ઉપદેશામૃતનું પાન કરનાર શ્રાદ્ધ સમુહથી આ નગરી જાણે પ્રાતઃકાળે શાંત રસમય હોય, એમ લાલબાગ આગળ ઉભા રહી જોનારને સ્પષ્ટ માલૂમ પડતું.

સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રાણી મોક્ષમાર્ગ:—આ તત્વાર્થ સૂત્રના ભાવને અનુસારે મંડપમાં પ્રવેશ કરવાનાં ત્રણદ્વારો રાખવામાં આવ્યાં હતાં. આ મંડપનાં ત્રણ દ્વારોમાં આજુબાજુનાં

બે દ્વાર ન્હાનાં હતાં, અને વચ્ચે દ્વાર મોટું હતું, તેથી જોકે દર્શનજ્ઞાન અને ચારિત્રમાં જ્ઞાનનું દ્વાર મુલ્ય હતું તોપણ ત્રણેનું આરાધન કરનાર મોક્ષમાર્ગ મેલ્લેલે, એમ વ્યંગ્યાર્થ સુચવી જાણે જ્ઞાનનું વિશેષ પ્રકારે આરાધન કરવાની સજ્જનોને સુચના કરતું મંડપનું મધ્યદ્વાર મંડપની શોભામાં વિશેષ વધારો કરતું હતું.

જીનેશ્વર ભગવાન વિચરે તે વચ્ચે ધર્મચક્ર માફક વૃત્તપણાને સુચવનારા દેવ પ્રતિહાર્યો હોય છે તેમ ભગવાનની આજ્ઞાના માનનાર ભારતવર્ષના શ્રી સંઘનો વિજય સુચવનાર અનેક ધ્વજા પતાકા મંડપને મુલ્ય દરવાજે બાંધવામાં આવ્યાં હતાં.

મંડપદ્વારમાં પ્રવેશ કરી જમણી તરફ નજર કરતાં “ હવે પ્રાણીના શરીરમાંથી વનતા જુદા જુદા સ્ટૉલો. પદાર્થો ન વાપરો અને દયામય ધ્વજ ફરકાર્યા અનેક પ્રકારે જીવની રક્ષા કરો અને એવું પ્રેક્ષકને સાક્ષાત્ કહેતું હોય તેમ, પ્રાણીના શરીરજન્ય પદાર્થને બદલે વનસ્પતિજન્ય પદાર્થોના પ્રદર્શનનો એક સ્ટૉલ ઉભો કરવામાં આવ્યો હતો.

આ સ્ટૉલમાં યુરોપથી આવતા અનેક પ્રાણીની હિંસા કરી મેલ્લેલી ચરબીના સાબુઓને બદલે વનસ્પતિ તેલથી મિ. વનમાઠીદાસ લાધાભાઈના બનાવેલા સુશોભિત ડબ્બામાં ગોઠવેલા સાબુઓ, જાણે પ્રેક્ષકોને અસ્પર્શનીય સાબુ નહિ વાપરતાં આવા શુદ્ધ સાબુ વાપરવા ઉપદેશ કરતા હોય તેમ જણાતું હતું. વઠ્ઠી ચરબીથી બનતી મીળબત્તીને બદલે ગુર્જેશ્વરે પોતાના રાજ્યમાં વાપરવા મંજૂર કરેલી અમદાવાદવાઢા (હાલ મુંબઈ, તારદેવ જ્યુબીલી બાગ) મિ. મોતીલાલ કશઢાચંદ શાહની બનાવેલી મીળબત્તીઓ નજરે પડતી હતી. તે શિવાય પ્રાણીજન્ય દવાઓ અને રંગોના જેવાજ દેખાવ અને ગુણવાઢા અનેક પદાર્થો આ સ્ટૉલની શોભામાં વધારો કરતા હતા. વિદ્યાકઢા અને નવી શોધોથી જીવદયાના કામમાં કંઈ પણ પરિશ્રમ વિના કેવી મદદ મળે છે, તે સાબીત કરી આ સ્ટૉલ જૈનોને નવી શોધો કરવા ઉત્કેરણી કરતો હતો.

આ પ્રદર્શનનો સ્ટૉલ મુકી આગઢ ચાલતાં જમણી બાજુએ કન્યાકુમારીથી બદ્રીકેદારનાથ સુધી અને કરાંચીથી કલકત્તા અને બ્રહ્મદેશ સુધી જીનાજ્ઞા પ્રવર્તાવિનાર અને જૈનોની સ્થીતિ, મુની-મહારાજોના વિહાર અને એવી અનેક ધર્મ ચર્ચા સાથે મુલક મુલકની ખબરો પ્રસિદ્ધ કરનાર, અમદાવાદથી ખાસ કૉન્ફરન્સ માટે અત્રે આવેલા ‘જૈન’ પત્રની ઑફિસ નજરે પડતી હતી. આ જૈન પત્રમાં કૉન્ફરન્સનો તમામ હેવાલ પ્રગટ થયો હતો.

ત્યાંથી આગઢ ચાલતાં શ્રી માંગરોઢ જૈન સભામાં વેચાવા આવેલાં રસાલંકારયુક્ત મહા-પુરુષોનાં ચરિત્ર, તેમજ જૈન શાસનના મુલ્ય આધારરૂપ દ્રવ્યાનુયોગ, ગણિતાનુયોગ અને ચર્ણ-કર્ણનુયોગ અને કથાનુયોગનાં પુસ્તકોનો સમુહ નજરે પડતો હતો. જોકે તે દેલાખમાં મ્હોટો હતો, તોપણ તેમાંની જાતવાર ચોપડાઓનો વિચાર કરતાં હજુ જૈનો કેઢવણીની બાબતમાં, તેમજ પોતાના આચાર્યોના બનાવેલા ગ્રંથોમાંથી એક શતાંશ પણ બહાર પાડી શક્યા નથી, તેવું જણાવી તે કાર્યમાં પ્રવૃત્તિ કરવાનો બોધ કરતું ગરીબ સ્થીતિનું માંગરોઢ જૈનસભાનું પુસ્તકોનું ખાતું પ્રેક્ષકોનું ધ્યાન લેવું હતું.

ત્યાંથી આગઢ ચાલતાં મેશર્સ ઘડીઆલીબ્રધર્સો તરફથી “ જૈન ધર્મની પ્રાચીનતા ” વગેરે પુસ્તકો વેચવાનો સ્ટૉલ હતો. તેની પાસેજ એક મ્હવ્યસ્ટૉલમાં મુનિમહારાજ આત્મારામજીના બનાવેલા તત્ત્વનિર્ણયપ્રાસાદ ગ્રંથો, તેમજ મુનિહારાજોના અને આગેવાન શેઠીઆઓના ઉમદા ફોટો-

आफो वेचवानी गोठवण मी. परमारे करी हती. बीजी कॉन्फरन्स प्रमुख राय बद्दीदासजी अने रीसेप्शन कमीटीना चेरमेन शेठ वीरचंद दीपचंद सी. आई. ई. पहेली कॉन्फरन्सना प्रमुख जोधपुरना मुताजी बखतावरमलजी कॉन्फरन्सने जन्म आपनार मी. गुलाबचंद ढढा एम. ए. ना फोटोग्राफो ग्रूपमां गोठवी तथा तेनी साथेज तेओना जन्म चरित्रो मी. परमारे मेळवी छापीने ते दिवसना मुंबई समाचारमां प्रगट कराव्यां हतां. तेमज जाडा कागळपर ए फोटा अने चरित्रो छापी अडधे आने वेचवा मुक्यां हतां के जेनी हजारो न खपी गई हती. वळी एज स्टॉलमां कॉन्फरन्सना कामकाजनो तेज दिवसनो हेवाळ मानवंता मुंबई समाचारपत्रे सांजना पांच वाग्या पहेलां अनेक मुस्केलीओमां छापी वधारा रुपे प्रगट करतुं हतुं ते पत्र एक एक पैसे वेचातुं हतुं ते खरीदवानी लोकोनी धमाल अने गीरदीनो पार न होतो. जाणे धर्म रणमांथी विजय करी पाछा फरता योद्धाओ आसाएशले तेम केसरीआ रंगमां सज थएला चोलंटीयरोने आराम लेवानो पण एज स्टॉल हतो.

ए स्टोलनी पासे एक विशाळ ऑफीस इंटेलीजन्स हेल्थ एंड वोलंटीयरथी कमीटीनी हती तेना उपर जातजातनां पाटीयांओ लटकी रह्यां हतां. जेवां के इंटेलीजन्स ऑफीस, मेडीकल ऑफीसरो, खबर माटे अहीं पुलबुं, पोस्टनापत्रो, वॉलंटीयरोना सेक्रेटरी, चेरमेन विगेरे; वळी जुदी जुदी कमीटीना फूलना नमुना अने टीकीटोना नमुना पण अत्रे टांगवामां आव्या हता. नोटी-सोनी जाहेरखबर बतावनारं बोर्ड पण अत्रे जणातुं हतुं. अजाण्या माणसोने कोईपण जातनी खबर अत्रेथीज आपवामां आवती हती.

आगळ चालतां स्वामीभाईओनी भक्ति करवामां निमग्न थयेला महाशयोने क्षुधा, तृषा तथा थाक निवृत्त करवा माटे एक जनरल ऑफीस राखवामां आवी हती. त्यार पछी खास मंडप कमीटीना कारभारीओ माटे गालीचा कबाट विगेरेथी सुशोभित करेली एक भभकादार ऑफीस नजरे पडती हती.

ते पछी चीफ सेक्रेटरीनी ऑफीस राखेली हती. अने ते पछी ध्वजापताका अने खुरसी, टेबल, कबाट विगेरेथी दीपायमान करेली श्वेत अंतरपटवाळी अने जेनो नीचेनो भाग अंदर बेसनारना चर्णमां उष्णता आपे तेवा उनना गालीचाथी आच्छादन कारायेली प्रमुख साहेबनी ऑफीस प्रक्षकोना मननुं आकर्षण करती हती.

हेवे त्रण द्वारमांथी पेसतां डाबी बाजुए नजर करीए. द्वारमां पेसतां डाबी बाजुए तांबुल विविक्रिय करनारनी एक सुशोभित दुकान राखवामां आवी हती.

आगळ चालतां मंडपमां बीराजेल्ला गृहस्थोने माटे नास्ता विगेरेनी सगवड माटे मीठाई, भजआं, पुरी विगेरेनी बे दुकानोनी गोठवण करवामां आवी हती.

तेनी बाजुमां टीकीट ऑफीस राखवामां आवी हती.

आ टीकीट ऑफीसनी साथे केटलाएक ब्राह्मणो अति विशाळ ठंडा जळ पात्रोमां राखेला गरम तेमज थंडा पाणीथी, वगर पैसे सभाजनोनी सेवा बजावता नजरे पडता हता.

आ जगानी बाजुमां एक विशाळ गृह आवेलुं हतुं, जेनी अंदर चाह, काफी, दुध, आईसक्रीम विगेरे तैयार राखवामां आवेलं हतां, आ विश्रातिगृह एटलुं तो मोटुं हतुं के तेमां एकी वखते सेंकडो माणस बेसी शकतां.

આ સ્થાન પછી વ્યાખ્યાન શ્રવણ કરનાર ભગિનીઓ માટે એક ખાનગી ઓરડો (જેને ઇંગ્રેજીમાં લેડીઝ ચેમ્બર કહે છે તે) બનાવેલો નજરે પડતો. આપ્રમાણે મંડપની બહારની વ્યવસ્થા રાખવામાં આવી હતી, ઇટલે કે જેમ કલ્પવૃક્ષ પાસે યાચના કરનાર ઇચ્છિત વસ્તુઓ મેળવી શકે છે તેમજ આ મહા સભાસ્થાનની બહાર ઇચ્છા કરતાંજ દરેક વસ્તુ મળી શકે તેમ હતું.

મુખ્ય મંડપની અંદર પ્રવેશ કરવાને દશ દ્વારો રાખવામાં આવ્યાં હતાં અને તેમાંના દરેક દ્વારપર સ્વામીભાઈઓની ભક્તિ કરવાને તૈયાર થયેલા વોલંટીયરોમાંથી બે બે મજબૂત વોલંટીયરો રાખવામાં આવ્યા હતા. આ વોલંટીયરોનું ગૌરવ સાચવવા અને તેમની આજ્ઞાનુસાર વર્તવામાં કંઈ વિવ્રન ઉત્પન્ન ન થાય તેને માટે એકેક અંગરક્ષકો રાખવામાં આવ્યા હતા.

મૂઠ દ્વારઉપર મંડપ કમીટીના સભાસદો પૈકી કેટલાએક માણસો પધારનાર ગૃહસ્થોને સન્માન આપવા ઉભા રહેતા હતા. મંડપમાં પ્રવેશ કરતાં પ્રેક્ષકોને અલૌકિક ભાસ થયો હતો.

મંડપની તમામ રંગભૂમિ રંગબેરંગી ઝનના ગાલીચાથી આચ્છાદિત કરવામાં આવી હતી. મૂઠદ્વારમાં પ્રવેશ કરતાંજ બન્ને બાજુએ બીજા વર્ગના પ્રેક્ષકોની બેઠકો ક્રમવાર ગોઠવવામાં આવી હતી. આ બેઠકોની વચ્ચે શ્વેતવસ્ત્રના અંતરપટ રાખવામાં આવ્યા હતા.

આગઠ ચાલતાં પહેલા વર્ગના પ્રેક્ષકોની પુષ્કળ બેઠકો ક્રમવાર ગોઠવેલી હતી. હવે તુરતજ વક્તાઓને માટે તૈયાર કરેલો રંગબેરંગી ગાલીચાથી સુશોભિત કોરલો મંચક (પ્લેટફોર્મ) નજરે પડતો. આ ઠેકાણેથી મંડપની ભવ્યતા વિશેષ લાગતી હતી, તેની ડાબી અને જમણી બાજુએ અર્ધચંદ્રાકારમાં બહારગામથી પધારેલા પ્રતિનિધીઓ માટે આસનો ગોઠવવામાં આવ્યાં હતાં. જમણી બાજુએ સુરત મુંબઈ તથા દક્ષિણથી આવેલા પ્રતિનિધીઓ માટેની બેઠકો દર્શાવતાં બોર્ડો નજરે પડતાં હતાં અને ડાબી બાજુએ ગુજરાત, પંજાબ, કાઠીઆવાડ વિગેરે સ્થળોના પ્રતિનિધીઓ માટે આસન ગોઠવેલાં હતાં. આ પ્રતિનિધીઓની બેઠકોની આગઠ ભારતવર્ષના સકલ સંઘની ભક્તિ કરનાર સ્વાગત કમીટીના મેમ્બરોની બેઠક હતી. ત્યાર પછી મુખ્ય મંચક ઉપર જવાના બે રસ્તા હતા. મુખ્ય મંચકની પાસેજ વર્તમાનપત્રોના પ્રતિનિધીઓને બેસવાનું સ્થાન નિર્માણ કરવામાં આવ્યું હતું. આ તમામ પ્રતિનિધીઓની આગઠ શ્વેત વસ્ત્રાચ્છાદિત ટેબલો હતાં અને તેની સામે કૉન્ફરન્સનો ક્લાર્ક વર્ગ આજ્ઞા થતાં તત્ક્ષણ અમલ કરતો હતો. આ મૂઠ મંચક ઉપર મુખમલ વિગેરે સુંદર વસ્ત્રોથી જડેલી આશરે ૩૦૦ સુરશીઓ હતી, જેના ઉપર વિરાજનાર ગૃહસ્થોના નામની ચીઠીઓ ચોંટાડેલી હતી. આ બેઠકોની મધ્યમાં સોનેરી રંગની પ્રમુખ સાહેબની બેઠક હતી. તેની દક્ષિણ દિશાએ સંઘપતિ શેઠ. રતનચંદ્ર ધીમચંદનું આસન હતું. તેની બાજુમાં રાય કુમારસિંહજી તથા અમદાવાદવાળા શેઠ ચીમનભાઈ લાલભાઈ વિગેરે શેઠીઆઓની બેઠકો હતી. પ્રમુખ સાહેબની આગઠ કિંમતી જરીકામથી અલંકૃત આચ્છાદન કરેલું ટેબલ હતું. તેની વંને બાજુઓપર જનરલ સેક્રેટરીઓ મી. ઢઢા અને શેઠ લાલભાઈ ની બેઠકો હતી. મુખ્ય મંચક ઉપર ચઢવાને ગાલીચાથી જડેલી બે નાની નિસરણીઓ હતી. અને મંચકની ડાબી બાજુએ નજર કરતાં ભગવાને પુરુષો સમજી માનેલી આશરે ૨૫૦ શ્રાવિ-કાઓને વિરાજવાનો ચઢવતર પગથીઆંવાળો મંચક હતો, અને તેની આસપાસ જાઝાના કપડાનો પડદો નાંખ્યો હતો. આ મંચકની વચ્ચે પ્રવેશ માર્ગ હતો.

જમણી બાજુએ વોલંટીયરોની બેઠક હતી. તેમને બેસવાનો વખત નહીં મળતો અને તેઓ કેસરીયા ફેંટાથી શોભતા હતા. તેમની પાસે પ્રેજ્યુએટોની બેઠક હતી. વઢી યતિ મહારાજો માટે પળ સુંદર બેઠક બનાવી હતી.

તમામ સ્તંભો, રંગબેરંગી કપડાથી સુશોભિત કરેલા ઝુંમરોથી શોભિતા કાટિસન લેમ્પ, કપડાનાં ફૂલોની ટોકરીઓ અને આ ભવ્ય મંડપ પ્રેક્ષકોના મનને આનંદ આપતો હતો. રંગબેરંગી પાઘડીઓ અને ફરકતા વાવટાઓ અજબ ચિત્ર રજુ કરતાં હતાં. મંડપમાં પધારેલા પ્રહસ્થોને કેટલો ઉત્સાહ હતો તે આ કૉન્ફરન્સની પ્રૉસીડીંગ બુક ઉપરથી સહજ ધ્યાનમાં આવશે કે વગર માગે આસરે રૂ. ૧૨૫૦૦૦ ની રકમ ભરાઈ गई હતી. આટલું જણાવી હું મંડપનું વર્ણન સમાપ્ત કરું છું.

જુદી જુદી કોમના આગેવાનો અને સરકારી ઓફિસરોને “ કૉપ્લીમેંટરી ” ટીકીટો તમામ કોમના મોકલી આમંત્રણ કરવામાં આવ્યા હતા. હિંદુ, અંગ્રેજ, પારસી, મહોમેડન પ્રતિષ્ઠિત આગેવાનોની હાજરી. જેપાનીઝ વગેરે કોમના પ્રતિષ્ઠિત ગૃહસ્થો, દેશી રાજાઓ, અને મોટા સરકારી અમલદારોએ જુદે જુદે વખતે હાજરી આપી આ કૉન્ફરન્સ પ્રત્યે પોતાની દિલસોજી અને એકસંપી જાહેર કરી હતી.

ચોથે દિવસે જીવદયાનાં ભાષણો થયાં હતાં. વઢી મિ. જહાંગીરજી બમનજી દિનશાજી વિક્ટોરિયા અંધશાળા અને લેડી પીટીટની દેખરેખ નીચે ચાલતી વિક્ટોરિયા અંધશાળાના આંધળા વિદ્યાર્થીઓએ આવી વાંચન, સીવળ વગેરેના કામો કરી બતાવી કૉન્ફ- નૉર્થકોટ ઑર્ફનેજ રન્સને હેરત કર્યા હતા. લેડી નૉર્થકોટ ઑર્ફનેજનાં બાલકો અને બાલકીઓએ પળ એ ઑર્ફનેજના પિતા મિ. રતનસી મુલ્લજી જે. પી. ની સાથે આવી પ્રેક્ષકોનું દિલ આકર્ષિત કર્યું હતું.

મહારાણીના ફોટોગ્રાફર રાજા દીનદયાલ એન્ડ સન્સ, રોયલ ફોટોગ્રાફીક કંપની, દિલ્હી અને ભાવનગરના ફોટોગ્રાફરો વગેરેએ જુદા જુદા ભાગોમાંથી પધારેલા ફોટોગ્રાફો. ડેલીગેટોના સર્કલવાર તથા જુદી જુદી કમીટીઓના ફોટોગ્રાફો લીધા હતા. આ ફોટોગ્રાફોની વિગત સાંકળી આ પરથી માલૂમ પડશે.

ડેલીગેટો અને ખાસ વિઝીટરો માટે પાછલથી એવો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે અમુક ગૃહસ્થો તરફથી જમણનું નોતરું કબૂલ ન રાખતાં, તમામ દિવ- ભોજનની ભક્તિ કરનારા ગૃહસ્થો. સોએ જુદા જુદા ઉતારાનાં રસોડામાં ડેલીગેટોના દેશની રીતભાત પ્રમાણે જમણો કરવાં અને તેનો તમામ ખર્ચ અત્રેના ઉદાર ગૃહ- સ્થોએ આપવા કબૂલ કરી સ્વામીભક્તિ કરી હતી, તેઓનાં સુવારક નામો ભોજન કમીટીના રિપોર્ટ ઉપરથી માલૂમ પડશે. (પુરવણી ૯).

તા. ૧૯ મીને દિવસે કૉન્ફરન્સના મંડપની બહાર બપોરના આશાએશની વખતે પાટ- નના શેટ પુનમચંદ કરમચંદ કોટાવાલાએ ડેલીગેટો અને વિઝીટરોને ખાસ રિફ્રેશમેંટ. ચાહા, કાફી, આઈસક્રીમ, મિઠાઈ વગેરે જમાડી પરોળાગત કરી હતી, તેમનો આ તકે ઉપકાર માનું છું.

સબ કમીટીના રિપોર્ટો.

જુદી જુદી સબકમીટીઓના વિસ્તારપૂર્વક રિપોર્ટોની પુરવણી સાંકળિયા ઉપરથી માલુમ પડશે.

રીપોર્ટરો મુંબઈ-સમાચાર.

જૈન કોન્ફરન્સના કાર્યનો રીપોર્ટ જુદા જુદા ૨૪ ન્યુસપેપરવાળાઓના રીપોર્ટરોએ આવી મંડપમાં લીધો હતો, અને તે અત્રેનાં તથા દેશાવરનાં પત્રોમાં પ્રગટ થતો હતો. મુંબઈના પ્રસિદ્ધ રોજીદાં પત્ર મુંબઈ સમાચારો વધારાઓ બહાર પાડી તેજ દિવસના રિપોર્ટ સાંજના સભા ઉઠતા પહેલાં પ્રસિદ્ધ કર્યા હતા. તે માટે તથા જૈન સ્વર્ણ માટે ખાસ કોલમો ખોલવા માટે, તે પત્રના માલિક અને એડીટરનો ખાસ ઉપકાર માનનારો પત્ર લખવામાં આવ્યો હતો.

કોઈપણ ડેલીગેટ યા વીઝીટરને કંઈપણ શારીરિક વિગ્ન નહયું નહોતું. આ પ્રસંગે ઓનરરી ડૉક્ટરોએ સારી મદત કરી હતી. ડૉક્ટર નગીનદાસ માળેક-ઓનરરી ડૉક્ટરો.

લાલ મોટો વખત દરદીઓની સારવારમાં રોકાયેલા રહી, પોતાના દવાખાનામાંથી મફત દવા આપતા હતા, તેઓના ઉપકાર માનનારા પત્રો લખવામાં આવ્યા હતા; વઢી આ તકે ફરી ઉપકાર માનું હું. ડૉક્ટર નગીનદાસને તેમણે બજાવેલી સેવામાટે મુંબઈના સ્વર્ણ નગીનદાસ કપૂરચંદે હીરાની કિંમતી વીંટી પ્રમુખ સાહેબને હાથે કોન્ફરન્સના મંડપમાં ભેટ આપી હતી.

૧૮૯ ચોલંટીયરો અને તેમના સુપ્રીટેન્ડંટો વગેરેએ અથાગ મહેનત કરી જૈન નામને દીપાવ્યું હતું તેઓનો ઉપકાર માનનારો ખાસ ઠરાવ કરવામાં આવ્યો ચોલંટીયરો.

હતો, અને તેઓને કચ્છી દશા ઓસવાળ જ્ઞાતિ તરફથી ચાંદો તથા રિસેપ્શન કમીટી તરફથી સર્ટીફિકેટો આપવાનો ઠરાવ થયો હતો.

મુંબઈ ઇલાકાના માજી એક્ઝીક્યુટીવ એન્જીનીયર મી. ખંડુભાઈ ગુલાબભાઈ દેશાઈ એલ. સી. ઈ. તથા તેમના પુત્ર મી. બ્રહ્મવંતરાય બી. એસ. સી. એલ. એલ. વી. એ આ ઓનરરી એન્જીનીયર. કોન્ફરન્સનો ઉમદા પ્લાન બનાવવામાં તથા તેની દેખરેખ રાખવામાં કંઈપણ લવાજમ લીધા વગર પૂરા ઉત્સાહથી મદદ આપી હતી. આ ગૃહસ્થોનો આ તકે ઉપકાર માનું હું. કોન્ફરન્સના કાર્ય વખતે એ ગૃહસ્થોએ બજાવેલી સેવાના કિંચિત્ત્વ બદલા તરીકે અને તેમની સ્તુતિપાત્ર મહેનતની યાદગીરી તરીકે ચાંદીનો એક ઉમદા ટીસેટ ભેટ આપી જાહેર ઉપકાર માનવામાં આવ્યો હતો.

રિસેપ્શન કમીટીનો આ તકે હું ખાસ ઉપકાર માનું હું. કારણેથી તે કમીટીમાંથી જ બનેલી જુદી જુદી સબકમીટીઓએ મને સ્વેચ્છાથી કિંમતી મદદ આપી હતી. એ કમીટીઓના સેક્રેટરીઓ મારા હાથપગ હતા. તેઓની મદદ વગર હું કશું કરી શક્યો હોત નહીં. આ તકે એ તમામ સેક્રેટરીઓ ઉપરાંત પ્રમુખો તથા બીજા સર્વે ગૃહસ્થો કે જેઓએ મને સ્વેચ્છાથી મદદ કરી હતી. તેઓનો અંતઃકરણપૂર્વક ઉપકાર માની આ રીપોર્ટ સમાપ્ત કરું હું, અને મારી જે જે ભૂલો થઈ હોય તે માટે સર્વેની ક્ષમા ચાહું હું.

ફકીરચંદ પ્રેમચંદ,

ચીફ સેક્રેટરી.

(૩૭)

પુરવણી (અ).

શ્રીમુંબઈમાં ભરાયેલી બીજી શ્રી જૈન (શ્વેતાંવર) કૉન્ફરન્સ વચ્ચે નીમવામાં આવેલી રીસેપ્શન (સ્વાગત) કમીટીના સભાસદો અને તેના ઓઢેદારોનાં નામો-નું લીષ્ટ.

(આ કમીટીને જુદી જુદી સબકમીટીઓમાં વહેંચી નાંખવામાં આવેલી, તે પ્રમાણે સબ-કમીટીઓવાર તેનાં નામો આપેલાં છે, ઇટલે સઘલી સબકમીટીઓ મઢીને આખી રીસેપ્શન કમીટી ધાય છે.)

ઓઢેદારો.

શેઠ વીરચંદ દીપચંદ સી. આઈ. ઈ. જે. પી.

પ્રમુખ.

„ ગણેશમલ સોભાગમલ. ઉપપ્રમુખ.

„ ગુલાબચંદ મોતીચંદ દમણીયા. બી. ઇ. „

 ઇલ. ઇલ. બી. સોલીસીટર. „

„ ગોકલ્ભાઈ મુલ્લચંદ. „

„ જેઠાભાઈ નરશી. „

„ દેવરાજ ટોકરશી. „

„ નગીનદાસ શ્વેરચંદ. „

„ નેમચંદ મેઢાપચંદ. „

„ પ્રેમચંદ રાયચંદ. „

„ ભીમાજી મોતીજી. „

„ મોતીચંદ દેવચંદ. „

„ રતનજી જેચંદ. „

„ રતનચંદ ધીમચંદ મોતીચંદ. „

„ લલ્લુભાઈ ધરમચંદ. „

રા. સા. વસનજી ત્રીકમજી. „

રા. સા. હીરાચંદ મોતીચંદ.

સ્વજાનચી.

શેઠ માણેકલાલ ઘેલાભાઈ.

જનરલ સુપરવાઈઝર.

„ ફકીરચંદ પ્રેમચંદ જે. પી.

ચીફ સેક્રેટરી.

ઈન્ટેલીજન્સ, હેલ્થ અને વૉલંટિયર કમીટી.

—૦૦:૦:૦૦—

શેઠ અંબાલાલ બાપુભાઈ

પ્રમુખ.

- „ અનોપચંદ મેઝાપચંદ બી. એ.
- „ ઉમેદલાલ વાઘજી
- „ ઉત્તમચંદ બાલચંદ
- „ કેશવલાલ મોહનલાલ
- „ કેશવલાલ લલ્લુભાઈ
- „ ચુનીલાલ લહેરચંદ
- „ જગાભાઈ મોગીલાલ
- „ જગાભાઈ મગનલાલ
- „ જેસીંગભાઈ સારાભાઈ
- „ જીવેરલાલ માણેકચંદ
- „ ડાહ્યાભાઈ મુઝચંદ
- „ દલપતભાઈ પ્રેમચંદ
- „ દુલ્હમ હરખચંદ
- „ દેવચંદ ભગવાનજી
- „ ધીરજલાલ સરુપચંદ
- „ નાનજીભાઈ જેઠા
- „ પાનાચંદ ખુશાલ
- „ પોપટલાલ લલ્લુભાઈ
- „ પોપટલાલ ત્રીકમલાલ
- „ પ્રમુલાલ ડાહ્યાભાઈ
- „ પુનશી હીરજી મૈશરી
- „ ફકીરભાઈ પ્રતાપચંદ
- „ ફુલચંદ વેલજી
- „ મોઝાભાઈ જેશંગભાઈ
- „ મોગીલાલ સાંકઠચંદ
- „ માણેકચંદ હંસરાજ
- „ મુઝચંદ આશારામ
- „ વીરજી કેશવજી
- „ વેલજી આણંદજી
- „ હરગોવન ઉત્તમચંદ

શેઠ હીરાલાલ ડાહ્યાભાઈ

- „ હીરાલાલ વસનજી
- „ સારાભાઈ દલસુખભાઈ
- મી. અમરચંદ પી. પરમાર

સેક્રેટરી.

ઉત્તારા કમીટી.

શેઠ કલ્યાણચંદ સોભાગચંદ

પ્રમુખ.

- „ અમૃતલાલ મોહનલાલ
- „ કકલભાઈ માળજી
- „ કલ્યાણજી ખુશાલ
- „ કસ્તુરભાઈ અમરચંદ
- „ ચાંપશીભાઈ પરબત
- „ જેવતભાઈ જેઠા
- „ જેશંગભાઈ જીવેરચંદ
- „ નાગજી મોતીચંદ
- „ મોગીલાલ વીરચંદ
- „ બાલચંદ રૂંદ્રશા
- „ બાલાભાઈ જેચંદ
- „ મળીલાલ લહેરચંદ
- „ માણેકજી જેઠાભાઈ વર્ધમાન
- „ મુઝજી નરશી કેશવજી
- „ મોતીચંદ હરખચંદ
- „ રૂપચંદ રંગીલદાસ
- „ વાડીલાલ સાંકઠચંદ વહોરા
- „ અમૃતલાલ કેવઠદાસ

સેક્રેટરી.

કૉરસપૉન્ડન્સ કમીટી.

શેઠ લખમસી હીરજી બી. એ. એલ. એલ.વી.

પ્રમુખ

- „ અમુલ્લ છોગમલ
- „ લીમજી હીરજી કાઘાળી
- „ ચંદુલાલ બાલાભાઈ નાનાવટી બી. એ.

शेठ जेठाभाई आणंदजी

- „ श्वेचंद कल्याणजी
- „ टोकरसी नेणसी
- „ दुल्लभ कल्याण
- „ धनजी चत्रभुज
- „ प्रभुलाल मंछाचंद
- „ फतेचंद कर्पूरचंद लालन
- „ भोळाभाई छगनलाल
- „ मकनजी जुठा
- „ मनमुख कीरतचंद
- „ मणीलाल मोहनलाल
- „ मंगळदास छगनलाल
- „ मोतीचंद गीरधर कापडीया बी. ए.
- „ मोहनलाल खोडीदास
- „ साकरचंद माणेकचंद घडीयाळी
- „ साराभाई मगनभाई मोदी बी. ए.
- „ सांकळचंद महासुखराम
- „ हरखचंद रायचंद
- „ हेमचंद अमरचंद
- मी. मोहनलाल पुंजाभाई

सेक्रेटरी

फंड कमीटी.

शेठ अखाजी हरताजी

- „ अमरचंद केसरीचंद
- „ अमरचंद श्वेचंद
- „ अमरचंद तलकचंद
- „ अमरचंद बहेचर
- „ अमीचंद पन्नालाल
- „ अमुलख खुबचंद
- „ अमृतलाल परशोत्तम
- „ आणंदजी सवाजी
- „ उत्तमचंद मुळचंद
- „ उदेमलजी ढढा
- „ उत्तमचंद जेठमल

शेठ उमरशी नागजी

- „ उमरशी रायशी
- „ ओखाजी गोवाजी
- „ ओतमचंद हीरजी
- „ ओसाजी जेसाजी
- „ ककलभाई जेशंगभाई
- „ कस्तुरचंद कल्याणचंद
- „ कस्तुरभाई श्वेचंद
- „ कल्याणचंद नगीनदास
- „ कल्याणचंद मोनजी
- „ कंकुचंद मुळचंद
- „ कानाजी दूलचंदजी
- „ कीकाभाई प्रेमचंद
- „ कूरपाळ डुंगरशी
- „ कूरपाळ हरशी
- „ कृष्णा रामजी
- „ कृष्णाजी वीरजी
- „ कृष्णाजी हकमाजी
- „ केवळभाई जेचंद
- „ केसरीचंद भाणाभाई
- „ केसरीचंद सवाईचंद
- „ केसरीमल कठर
- „ केशवजी देवजी
- „ केशवजी माणेकचंद
- „ खुमाजी लखाजी
- „ खुशालचंद प्रतापचंद
- „ खेतशी खीयसी
- „ गमनाजी भावाजी
- „ गांडमल गुमानमल
- „ गीरधर मालाजी
- „ गुलाबचंद अमीचंद
- „ गुलाबचंद-केशवजी
- „ गुलाबचंद धरमचंद
- „ गुलाबचंद भोजराज
- „ गुलाबचंद मलुकचंद
- „ गोकळभाई दोलतराम

શેઠ ગોમાજી કવેદાશજી

- „ ગોમાજી ભીમાજી
- „ ઘેલાભાઈ ગણેશ
- „ ઘેલાભાઈ ઉત્તમચંદ
- „ ચંદુલાલ ગોકળદાસ જવેરી બી. એ.
- „ ચંદુલાલ દલમુખરામ
- „ ચત્રભુજ હીરાચંદ
- „ ચુનીલાલ સાંકળચંદ
- „ ચેતાજી નરસિંગજી
- „ છત્રપતિસિંગજી ડુંગર
- „ જગત્પતિસિંગજી ડુંગર
- „ જગાભાઈ છોટાભાઈ
- „ જમનાદાસ સ્ત્રીમચંદ
- „ જસરૂપ સરદારમલ
- „ જાદવજી ધોડીદાસ
- „ જાદવજી વીરજી
- „ જીતાજી સુરસંગજી
- „ જીવનચંદ બાલુભાઈ
- „ જીવનચંદ ધરમચંદ
- „ જીવણલાલ પન્નાલાલ
- „ જીવરાજ રતનજી દામજી
- „ જુઠાભાઈ ચાંપસી
- „ જેઠાજી ભીમાજી
- „ જેઠાભાઈ દામજી
- „ જેઠાભાઈ વર્ધમાન
- „ જેઠાજી લક્ષ્મીજી
- „ જેસીંગભાઈ ફકીરચંદ
- „ શંવેરચંદ ઈન્દરજી
- „ ટોકરશી દેવશી
- „ ટોકરશી મુલ્લીજી
- „ ઢાહ્યાભાઈ ઉત્તમચંદ
- „ ઢાહ્યાભાઈ રતનચંદ
- „ તલકચંદ શંવેરચંદ
- „ તલછાજી નાથાજી
- „ તારાજી અશ્વાજી

શેઠ ત્રીકમચંદ ગેવલ

- „ તેજપાળ જગસી
- „ તેજુ કાયા
- „ દયાળદાસ કાઢીદાસ
- „ દલીચંદ ભાઈચંદ
- „ દલીચંદ મેઘાજી
- „ દુલમલજી ફુલચંદજી
- „ દેવચંદ લાલભાઈ
- „ દેવજી લાલજી પુનસી
- „ ધરમચંદ શંવેરચંદ
- „ ધરમચંદ મગનલાલ
- „ ધરમશી ગોવિંદજી
- „ ધીરજલાલ પાનાચંદ શરાફ
- „ ધ્રીપતિસિંહજી ડુંગર
- „ ધોલમલ અમુલખચંદજી
- „ નગીનદાસ કપુરચંદજી
- „ નગીનભાઈ ઘેલાભાઈ
- „ નગીનભાઈ ઘેલાભાઈ
- „ નગીનભાઈ મંછુભાઈ
- „ ન્યાલચંદ માનચંદ
- „ ન્યાલચંદ દયાળજી
- „ નરસી તેજસી
- „ નરોત્તમ ભાળજી
- „ નરોત્તમદાસ જગજીવન
- „ નરોત્તમદાસ મોતીચંદ
- „ નવલાજી રતનાજી
- „ નાથાજી મનાજી
- „ નાનકચંદ પૂનમચંદ
- „ નાનચંદ કેશવજી
- „ નાનાભાઈ તકલચંદ
- „ નેમચંદ ભીમજી
- „ પનાજી કલાજી
- „ પનાજી પ્રેમાજી
- „ પનાજી ભીમાજી
- „ પૃથ્વીરાજજી જીતમલ
- „ પ્રેમચંદ કેશવજી

शेठ प्रेमचंद ओधवजी
 ,, पोपटभाई अमरचंद
 ,, पोपटभाई मावजी
 ,, पोमाजी खीमाजी
 ,, फकीरभाई घेलाभाई
 ,, फलाजी आणंदजी
 ,, फुलचंद कस्तुरचंद
 ,, फुलचंद मावजी
 ,, बालाजी कोलाजी
 ,, बालाभाई सांकळचंद
 ,, बालुभाई जीवणचंद
 ,, भगवानलाल पनालाल
 ,, भनाजी मासंगजी
 ,, भाईचंद कस्तुरचंद
 ,, भीमाजी कपुरचंदजी
 ,, भीमाजी पदमजी
 ,, भूताजी खुशालजी
 ,, भोगीलाल मोहनलाल
 ,, मकनजी कानजी
 ,, मकनजी माधवजी
 ,, मगनभाई नगीनदास
 ,, मगनभाई प्रतापचंद
 ,, मगनलाल धरमचंद
 ,, मगनलाल पुरुशोत्तम
 ,, मणीलाल छगनभाई
 ,, मनसुख लल्लुभाई
 ,, मनसुखलाल कचराभाई
 ,, मानचंद लालभाई
 ,, मानाजी हेमजी
 ,, मासाजी फताजी
 ,, महासुखलाल परमानंददास
 ,, मुकुन्दचंदजी बालीआ
 ,, मेघजी जगजीवन
 ,, मेघाजी दरजानु
 ,, मेघाजी मोतीजी
 ,, मोतीचंद खूबचंद

शेठ मोतीचंद सरूपचंद
 ,, मोहनलाल मगनभाई
 ,, रतनलाल चुनीलाल
 ,, रतनलाल मगनलाल
 ,, रतनशी देवशी
 ,, रवचंद उजमचंद
 ,, रवजी गांगजी नेणशी
 ,, रामचंद नथमलजी
 ,, रामचंद वीरचंदजी
 ,, रायचंद केसरीचंद
 ,, रायचंद खुशालचंद
 ,, रायचंद नानचंदजी
 ,, रायशी अमरचंद
 ,, रुपाजी शोभाजी
 ,, लखमीचंद पीतांबरदास
 ,, लखमीचंद माणेकचंद
 ,, लखमीचंदजी रामचंदजी
 ,, लल्लुभाई गुलाबचंद
 ,, लल्लुभाई नथुभाई
 ,, लालजी पुनसी
 ,, लालाभाई हजारीमल दीव्हीवाळा
 ,, लालभाई त्रीकमलाल वाडीलाल
 ,, वल्लभदास ऊत्तमचंद
 ,, वाडीलाल दलमुख
 ,, वालजी रणछोड
 ,, वेलजी गोबर
 ,, सखराज भाला
 ,, सरदारमल मोकमदास
 ,, सवचंद प्रेमजी
 ,, सांकळचंद नवलचंद
 ,, साराभाई वाडीलाल
 ,, शामजी जीवराज
 ,, शामजी ठाकरशी
 ,, सिद्धकरण रावनमल
 ,, सवाईचंद जीवणचंद

शेठ सूरजमल भोजुभाई बी. ए.

- „ सोभाग्यचंद कपुरचंद
- „ सोभाग्यचंद तलकचंद
- „ सोमचंद धारशी.
- „ हकमाजी लालाजी
- „ हकमचंद नथुभाई
- „ हटाजी चेखाजी
- „ हटाजी लखमीचंद
- „ हरकीसनदास रामजी माधवजी
- „ हरखचंद वर्धमान
- „ हरजीवन राघवजी
- „ हरीभाई अमीचंद
- „ हरीचंद मीठा.
- „ हंसराज लालजी
- „ हार्थीभाई मगनलाल
- „ हिन्दुजी अमरीगंजी
- „ हीरजी घेलाभाई
- „ हीरजी धारशी
- „ हीराचंद खुशाल
- „ हीराभाई घेलाभाई
- „ हीराभाई नेमचंद
- „ हीराभाई मनसुख
- „ हीराभाई बापुभाई
- „ हेमचंद मोतीचंद
- „ हेमाजी हकमीचंदजी
- „ त्रीभोवनदास भाणजी

सेक्रेटरी.

भोजन कमीटी.

शेठ बालचंद कनीराम

प्रमुख.

- „ कस्तुरभाई कशळचंद
- „ काळीदास जगजीवन

शेठ काळीदास मुळजी

- „ घेलाभाई त्रीभोवनदास
- „ चंदुलालजी खुशालजी
- „ चुनीलाल वीरचंद
- „ छगनलाल शवचंद
- „ जुवारमल अमीरमल
- „ तेजराज मोताजी
- „ देवजी वरसंग
- „ पानाचंद ताराचंद
- „ प्रेमचंद वीरपाळ
- „ बालाभाई छगनलाल
- „ बापुलाल लल्लुभाई
- „ मगललाल कंकुचंद
- „ मगनलाल नरोत्तमदास
- „ मनसुखराम भाईचंद
- „ रामलाल केशवलाल
- „ लखमीचंद खेंगार
- „ वनमाळी गंभीर
- „ वाडीलाल पुनमचंद
- „ सोभागचंद तलकचंद
- „ हीरालाल बकोरभाई
- मी. मोहनलाल हेमचंद

सेक्रेटरी.

मंडप कमीटी.

रा. बा. माणेकचंद कपुरचंद

प्रमुख.

शेठ अमीलाल जादवजी

- „ जेठाभाई दामजी
- „ डाह्याभाई सरपचंद
- „ तलकचंद नवलचंद
- „ देवजी खीमसी नामडा
- „ नरसी देवराज
- „ लल्लुभाई करमचंद

शेठ वीठ्ठलदास चाडीलाल

„ हरीचंद थोभणभाई

„ छोटालाल प्रेमजी }
„ देवकरण मुळजी }

सेक्रेटरीओ.

हीसाब कमीटी.

शेठ टोकरसीभाई शामजी

प्रमुख.

„ गुलाबचंद नवलचंद

„ गेनाजी उकाजी

मी. मुळचंद हीराजी

सेक्रेटरी.

પુરવળી (આ).

શ્રી મુંબઈમાં ભરાયેલી બીજી જૈન (શ્વેતાંબર) કોન્ફરન્સની રીસેપ્શન કમીટીના ફંડની ટીપ.

- રૂપીઆ. ૧૫૧૪ શ્રી મોટી મારવાડના સંઘ તરફથી હા. શેઠ ગણેશમલ સોભાગમલજી
- „ ૬૦૧ શ્રી આદીશ્વરની સમાના સભાસદો તરફથી હા. શેઠ કાનાજી ઉક્તજી.
- „ ૩૦૧ શ્રી ગોલવાડના તડ તરફથી હા. શેઠ પનાજી મીમાજી.
- „ ૩૦૧ શેઠ વીરચંદ દીપચંદ સી. આર્. ઈ.
- „ ૨૫૧ „ ગોકઢભાઈ મુઢચંદ.
- „ ૨૫૧ „ છોટાલાલ નગીનદાસની કું.
- „ ૨૬૧ „ ધરમચંદ ઉદેચંદ.
- „ ૨૬૧ „ પનાલાલ પુનમચંદ.
- „ ૨૬૧ „ પ્રેમચંદ રાયચંદ.
- „ ૨૬૧ „ માળેકચંદ કપુરચંદ.
- „ ૨૫૧ „ વીરજી ત્રીકમજી.
- „ ૨૦૧ „ મીમજી શામજીની કું.
- „ ૨૦૧ „ મયાભાઈ અંબાવીદાસ.
- „ ૨૦૧ „ શામજીભાઈ જીવરાજ.
- „ ૨૦૧ „ રતનજી જીવણદાસ તથા શેઠ રતનજી વીરજી.
- „ ૨૦૧ „ લક્ષ્મીચંદ માળેકચંદ.
- „ ૨૦૧ „ હીરાચંદ મોતીચંદ શ્વેરી.
- „ ૧૬૧ „ ગુલાબચંદ મોતીચંદ સોલીસીટર.
- „ ૧૬૧ „ શ્વેરચંદ ગુમાનચંદ.
- „ ૧૬૧ „ નગીનદાસ કપુરચંદ.
- „ ૧૬૧ „ પોપટભાઈ અમરચંદ.
- „ ૧૬૧ „ રૂપચંદ રંગીલદાસ.
- „ ૧૨૬ શ્રી આબુના તડ તરફથી શેઠ મીમાજી નારણજી.
- „ ૧૨૬ શેઠ ગોકઢભાઈ દોલતરામ.
- „ ૧૨૫ બાબુ ચુનીલાલજી પનાલાલજી.
- „ ૧૧૧ શેઠ મીમાજી મોતીજી.
- „ ૧૦૧ „ અમરચંદ તલકચંદ.
- „ ૧૦૧ „ અમુલખ સુબચંદ.

रूपीआ	१०१	शेठ उत्तमचंद हीरजी.
"	१०१	" कानजी परबत.
"	१०१	" केसरीचंद भाणाभाई.
"	१०१	" कृष्णाजी हमकीचंदजी.
"	१०१	" कृष्णाजी फूलचंदजी.
"	१०१	" छगनलाल बहालचंद.
"	१०१	" जसरूपजी सरदारमलजी.
"	१०१	" जेठाभाई वर्धमान.
"	१०१	" नेमचंद मेळापचंद.
"	१०१	" बालुभाई मुळचंदनी कुं०
"	१०१	" भीमाजी कपुरचंदजी.
"	१०१	" भुताजी खुशालजी.
"	१०१	" माणेकलाल घेलाभाई.
"	१०१	" मेघाजी मोतीजी.
"	१०१	" मोतीचंद देवचंद.
"	१०१	" मंगळदास छगनलाल.
"	१०१	" रायचंद खुशालचंद.
"	१०१	" रायचंद नथमलजी.
"	१०१	" रायसी अमरचंद.
"	१०१	" रुपचंद लल्लुभाई.
"	१०१	" वाडीलाल सांकळचंद.
"	१०१	" सांकळचंद नवलमलजी.
"	१०१	" हटाजी चिंलाजी.
"	१०१	" हीरजी खेतसी.
"	१०१	" हींदुजी अमरंगजी.
"	९१	" कल्याणजी खुशाल.
"	९१	" गमनाजी भावाजी.
"	९१	" मोतीचंद लालचंद.
"	९१	" हटाजी लखमीचंदजी.
"	८१	" लालचंदजी सरदारजी.
"	७९	" कल्याणचंद घेलाभाई.
"	७९	" जसवीर भूदर-बाई दीवाळी.
"	७९	" बाबु नानकचंद पुनमचंदजी.
"	७९	" भोरमल फूलचंद.
"	७१	" माणेकचंद जादवजी.

B

રૂપીઆ	૭૧	શેઠ રવચંદ્ર ઉજમચંદ.
"	૭૧	" શામજી ખીમજી.
"	૭૧	" સોમચંદ્ર ધારસી.
"	૬૧	" રાયચંદ્ર નાનચંદ.
"	૬૧	" લલ્લુભાઈ નથુભાઈ.
"	૬૧	" લલ્લુભાઈ ગુલાબચંદ.
"	૬૧	" લલ્લુભાઈ ગોવનજી.
"	૬૧	" હાથીભાઈ મગનલાલની કું.
"	૫૧	" અમીલાલ જાદવજી.
"	૫૧	" અનોપચંદ્ર ખીમચંદ.
"	૫૧	" ઉત્તમલાલ નરોત્તમદાસ.
"	૫૧	" કલ્યાણચંદ્ર સોભાગચંદ.
"	૫૧	" કસ્તુરભાઈ સવાઈચંદ.
"	૫૧	" ખીમચંદ્રભાઈ મોતીચંદ.
"	૫૧	" ગાંગજીભાઈ નેણસી.
"	૫૧	" ઘેલાભાઈ ઉત્તમચંદ.
"	૫૧	" ચુનીલાલ નહાલચંદ.
"	૫૧	" છાનલાલ મગનલાલ.
"	૫૧	" જગજીવન વાલજી.
"	૫૧	જૈન સોસાઈટી તરફથી શેઠ ગુલાબચંદ્ર ધરમચંદ.
"	૫૧	શેઠ જેઠાભાઈ દામજી.
"	૫૧	" જેઠાભાઈ કલ્યાણજી.
"	૫૧	" જીવંરાજ રતનસી.
"	૫૧	" જેઠાભાઈ જીવેરસી.
"	૫૧	" જીવેરચંદ્ર કલ્યાણજી.
"	૫૧	" ટોકરસીભાઈ દેવજી.
"	૫૧	" તલકચંદ્ર માણેકચંદ.
"	૫૧	" ત્રીકમદાસ તારાચંદ.
"	૫૧	" થોમણભાઈ દામજી.
"	૫૧	" દેવકરણ મુલ્લજી.
"	૫૧	" દલછારામ નાનચંદ.
"	૫૧	" દેવજીભાઈ વરસંગ.
"	૫૧	" ધરમચંદ્ર મગનલાલ.
"	૫૧	" ધીરજલાલ પાનાચંદ.

रूपीआ	५१	शेठ नगीनदास फूलचंद.
"	५१	" नेमचंद भीमजी.
"	५१	" पोपटभाई मावजी तथा, शेठ नानाभाई मावजी.
"	५१	" प्रेमचंदभाई केशवजी.
"	५१	" मणीलाल लहेरचंद.
"	५१	" मेघजी जगजीवन.
"	५१	" मोतीचंद खुबचंद.
"	५१	" मोहनलाल टोकरसी.
"	५१	" रामचंदजी वीरचंदजी
"	५१	" लालभाई नथुशा.
"	५१	" सवाईचंद ताराचंद.
"	५१	" लीलाधर मोतीचंद.
"	५१	" वालजी हार्थीभाई.
"	५१	" हरखचंद वर्धमान.
"	५१	" हेमाजी हकमीचंदजी.
"	५१	" हरकीशनदास रामजी माधवजी.
"	५१	" हालाभाई मगनचंद.
"	४५	" पुनमचंदजी नथमलजी.
"	४१	श्री जैनमित्र समाज.
"	४१	शेठ टोकरसी कानजी.
"	४१	" दुलभभाई झवेरचंद.
"	४१	" देवजी नथु.
"	४१	" नगीनदास खीमचंद.
"	४१	" नगीनदास लल्लुभाई.
"	४१	" मनसुखभाई लल्लुभाई.
"	४१	" मेघजीभाई चांपसी एडनवाळा.
"	४१	" लहेरचंद देवचंद.
"	४१	" लल्लुभाई हरखचंद.
"	३५	" भगवानदास हीराचंद.
"	३५	" रणछोडभाई माणेकचंद.
"	३५	" साराभाई मणीलाल.
"	३५	" हरखचंद रायचंद.
"	३१	" अमरचंद झवेरचंद.
"	३१	" उत्तमचंद खीमचंद.

कृपीआ	३१	शेठ उत्तमलाल हरयोधन.
"	३१	" उत्तमलाल डाढ्याभाई.
"	३१	" कस्तुरभाई वीरचंद.
"	३१	" खुमाजी लखमीचंदजी.
"	३१	" गोकळभाई गुलाबचंद.
"	३१	बा. सा. छत्रपतसींगजी.
"	३१	शेठ जैठाभाई नेमचंद.
"	३१	" जीवाभाई वाडीलाल.
"	३१	" डाढ्याभाई घेलाभाई.
"	३१	" डाढ्याभाई डोसाभाई.
"	३१	" त्रीकमभाई जेशंगभाई.
"	३१	" देवराज मावजी.
"	३१	" धरमसी गोविंदजी.
"	३१	" कीलाभाई उमेदभाई.
"	३१	" मगनलाल रामचंद.
"	३१	" महासुख गुलाबचंद.
"	३१	" मंगळदास वीठलदास.
"	३१	" मदनजी प्रेमजी.
"	३१	" मोतीलाल हीरालाल.
"	३१	" मेघाजी गोमाजी.
"	३१	" रायचंद केसरीचंद.
"	३१	" रतनजी खीमजी.
"	३१	" लल्लुभाई हरजीवनदास.
"	३१	" सागरमल न्यालचंद.
"	३१	" सांकळचंद रतनचंद.
"	३१	" हीराचंद देवचंद.
"	३१	" हीरालाल नागरदास.
"	३१	" हरखचंद मुळजी.
"	३०	बाबु गुलाबचंद अमीचंद.
"	३०	शेठ लालजी पुनसी.
"	२९	" अमरसीभाई कचरा.
"	२९	" उमरसी रायसी.
"	२९	" कस्तुरभाई कशळचंद.
"	२९	" कस्तुरभाई कुंजवेरचंद.
"	२५	" कुरपाल हीरसी.

रूपीजा	२५	शेठ कुरपाल डुंगरसी.
"	२५	" केवळभाई जेचंद.
"	२५	" गुलाबचंद मलुकचंद.
"	२५	" टोकरसी मुळजी.
"	२५	" डाह्याभाई जेचंद.
"	२५	" ठाकरसी हीरजी.
"	२५	" तेजा काया.
"	२५	" धरमचंद झवेरचंद.
"	२५	" दामजीभाई अरजण.
"	२५	" नरोत्तम जगजीवन.
"	२५	" नरसीभाई तेजसी.
"	२५	" प्रतापचंद रतनचंद.
"	२५	" प्रेमचंद ओधवजी.
"	२५	" बालचंद कनीराम.
"	२५	" बकोरभाई उजमसी.
"	२५	" मकनजी कानजी.
"	२५	" मीठाचंद लधाभाई.
"	२५	" मोहनलाल मगनभाई.
"	२५	" मंछुभाई तलकचंद.
"	२५	" रावजीभाई मोतीचंद.
"	२५	" हीरजी धारसी.
"	२५	" हीरजी जेठा.
"	२५	" हेमचंद मोतीचंद.
"	२५	" लखमीचंद धनजी.
"	२५	" सोभागचंद तलकचंद.
"	२१	" ईच्छाचंद रंगीलदास.
"	२१	" ककल भाणजी.
"	२१	" कस्तुरभाई वीरचंद.
"	२१	" कल्याणजी मोनसी.
"	२१	" छोटालाल गभरुचंद.
"	२१	" चत्रभुज हीराचंद.
"	२१	" पनाजी हंसाजी.
"	२१	" नानचंद केशवजी.
"	२१	" मगनलाल कंकुचंद.
"	२१	" मुळचंद कपुरचंद.

रूपीआ	२१	शेठ वीरचंद खीमचंद.
"	२१	" सुरचंद मोतीचंद.
"	१५	" अमरचंद पी. परमार.
"	१५	" अमृतलाल केवळदास.
"	१५	" छगनलाल मंछाचंद.
"	१५	" छोटालाल प्रेमजी तथा सवचंद प्रेमजी.
"	१५	" जेशंगभाई झवेरचंद.
"	१५	" जेठाभाई डोसाभाई.
"	१५	" जीवाभाई चतुरभाई.
"	१५	" झवेरचंद अंदरजी.
"	१५	" दयाळजी काळीदास.
"	१५	" डाह्याभाई सरुपचंद.
"	१५	" नवलचंद मोतीचंद.
"	१५	" भोगीलाल चुनीलाल.
"	१५	" मेधजी लालजीभाई.
"	१५	" रवचंद गुलाबचंद.
"	१५	" शीवराज बालाभाई.
"	१५	" हीराचंद परशोत्तम.
"	१५	" हेमचंद वीरचंद.
"	११	" केसरीचंद लल्लुभाई.
"	११	" गोपाळजी पुरुशोत्तम.
"	११	" गोरधन नथु.
"	११	" घेलाभाई अमरचंद.
"	११	" तलकचंद नवलचंद.
"	११	" दलीचंद भाईचंद.
"	११	" नरोत्तम मोतीचंद.
"	११	" परमानंद मुळचंद.
"	११	" फकीरचंद नेमचंद.
"	११	" भाईचंद कल्याणजी.
"	११	" मणीलाल प्रेमचंद.
"	११	" मोतीचंद हरखचंद.
"	११	" मोतीलाल मुळजी.
"	११	" मोतीलाल लल्लुभाई.
"	११	" लालचंद ढीलाधर.
"	११	" वर्धमान कुंवरजी.

रूपीभा	११	शेठ वीठ्ठल मोतीचंद.
"	११	" शामजी वेलजी.
"	११	" हरखचंद शीवराज.
"	११	" हरीचंद मीठा.
"	११	" हरीभाई अमीचंद.
"	११	" हीराचंद खुबचंद.
"	११	" हेमचंद हीमचंद.
"	१०	" जेठाभाई गुलाबचंद.
"	१०	" नेमचंद ताराचंद गांधी.
"	१०	" मोहनलाल हेमचंद.
"	१०	" लखमसी हीरजी मैशरी.
"	१०	" वसनजी मेघजी.
"	१०	" सांकळचंद कपुरचंद.
"	१०	" हीराचंद वसनजी.
"	९	" मोतीचंद रुपचंद.
"	९	" सवाईचंद जीवणचंद.
"	७	" आणंदचंद सवाईचंद.
"	७	" केसरीभाई बापुभाई.
"	७	" चुनीलाल वीरचंद.
"	७	" छगनलाल वीरजी.
"	७	" जसराज झवेरचंद.
"	७	" पोपटलाल लल्लुभाई.
"	७	" फूलचंद दयाळजी.
"	७	" वाडीलाल सांकळचंद वहोरा.
"	५	" ककलभाई जेशंगभाई.
"	५	" कल्याणचंद नगीनदास.
"	५	" केशवजी देवजी.
"	५	" खुबचंद नथुभाई.
"	५	" चंदुलाल बालाभाई.
"	५	" चुनीलाल लहेरचंद.
"	५	" जगाभाई छोटालाल.
"	५	" जगाभाई भोगीलाल.
"	५	" जगाभाई मगनलाल.
"	५	" जेठाभाई आणंदजी.
"	५	" जेशंगभाई साराभाई.

रुपीआ	५	शेठ देवजीभाई खीयसी.
"	५	" धनजी चत्रभुज.
"	५	" पानाचंद खुशाल.
"	५	" पानाचंद ताराचंद.
"	५	" बालाभाई जेचंद.
"	५	" भोगीलाल सांकळचंद वहोरा.
"	५	" भोळाभाई छगनलाल.
"	५	" मकनजी जुठा.
"	५	" मनसुख कचरा.
"	५	" मनसुख कीरतचंद.
"	५	" मगनलाल परशोतम.
"	५	" माणेकचंद हंसराज.
"	५	" मुळचंद हीरजी.
"	५	" लल्लुभाई चुनीलाल.
"	५	" हरखचंद परशोत्तम.
"	५	" हरजीवन राघवजी.
"	५	" हीराभाई डाह्याभाई सोदागर
"	४	" मानचंद सरूपचंद.
"	४	" सरूपचंद अभेचंद.
"	३	" जीवाभाई कस्तुरचंद.
"	२	" कल्याणमलजी भडगतीआ.
"	२	" भीखीलाल चुनीलाल.
"	२	" मगनलाल नहानचंद.
"	२	" रेवामलजी हीरालालजी.

कुल रुपीआ १६४७८.

પુરવણી. (૬)

બીજી જૈન શ્વેતાંબર કોન્ફરન્સની

ઇન્ટેલીજંસ, હેલ્થ એન્ડ વૉલંટિયર કમીટીનો રીપોર્ટ.

બીજી જૈન (શ્વેતાંબર) કોન્ફરન્સ માટે નીમાયલી રીસેપ્શન (સ્વાગત) કમીટીએ તા. ૧ મી જુલાઈ રવિવારે પોતાની જાહેર સભામાં, બીજી કમીટીઓની સાથે “ઇન્ટેલીજંસ, હેલ્થ એન્ડ વૉલંટિયર કમીટી” પળ નીમી હતી, અને તેના પ્રમુખ તરીકે મી. અંબાલાલ બાપુભાઈ અને સેક્રેટરી તરીકે મી. અમરચંદ પી. પરમારને નીમવામાં આવ્યા હતા. મેમ્બરોનું લીસ્ટ આ સાથે જોડયું છે. (જુઓ પુરવણી અ.)

એ કમીટીના મેમ્બરો જુવાન અને હોંશીલા હતા અને તેમાં કેટલાક વધુ ઉંમરના પણ દાખલ થયા હતા. વઢી મેમ્બરોમાંથી કેટલાકને જુદું જુદું કામ સોંપીને તેના વિભાગ પાઠી નાંખવામાં આવ્યા હતા. જુદાં જુદાં કામો બજાવવાને દસ ૧૦ જણાઓની, સેક્રેટરી મી. પરમારના હાથ નીચે કામ કરવાને એ કમીટીએ ગોઠવણ કરી હતી, અને તે નીચે પ્રમાણે હતી:—

૧. મી. પોપટલાલ હલ્લુભાઈ—ઇન્ટેલીજંસને લગતું કામ કરવાને એસીસ્ટન્ટ.

૨. મી. હીરાભાઈ ઢાહ્યાભાઈ સોદાગર—હેલ્થ કમીટીના એસીસ્ટન્ટ. એ કામ ઉપરાંત બીજી બંને કમીટીને લગતું કામ તેઓ હોંશથી કરતા રહ્યા હતા.

૩. મી. ઝવેરલાલ માળેકચંદ ઘઢીયાળી—વૉલંટિયર કમીટીના એસીસ્ટન્ટ. એ કામ સિવાય બીજી પણ મદદ સારી રીતે આપતા રહ્યા હતા.

૪. મી. વેલજી આણંદજી બી. એ.—વૉલંટિયરોમાં ચીફ સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટ.

૫. મી. પુનસી હીરજી મૈશરી—ચીફ મેડીકલ ઑફીસર.

૬. મી. મોળાભાઈ જેશંગભાઈ—કૉર્સપૉન્ડંસ કરવાને એસીસ્ટન્ટ.

૭. મી. જગાભાઈ મગનલાલ—ટીકીટો અને ફૂલો આપવાનું ખાસ કામ.

૮. મી. જેશંગભાઈ સારાભાઈ—વૉલંટિયરોમાં કપ્તાનના ઓધ્ધાપર.

૯. મી. જગાભાઈ મોગીલાલ—કમીટીના પ્રોવીઝનલ ટ્રેસરર.

૧૦. મી. શીવશંકર નારાયણજી જોશી—ઓનરરી ડીલ માસ્ટર (જૈન નહીં).

કમીટીની મીટીંગ દર શુક્રવારે રાતના મઠતી રહી હતી; અને તે ઉપરાંત જરૂર પડે બીજા દીવસોએ પણ મઠી હતી. કમીટીની કુલ બેઠક નવ થઈ હતી, અને ઓઢ્ઢેદારો બેરર્સ અને વૉલંટિયરોની બેઠક આઠ થઈ હતી.

જુદી જુદી કમીટીએ કરેલા કામની જુદી જુદી વિગત નીચે પ્રમાણે છે:—

ઇન્ટેલીજંસ કમીટી.

એ કમીટી માટે તા. ૨૨-૭-૦૩ ને દીને જે કામો કરવાને સૂચવવામાં આવ્યાં હતાં તેની નકલ આ સાથે જોડી છે. (પુરવણી ૧)

- (અ) જે જે કમીટી તરફથી જે જે વિગત વસ્તુની કિંમત પુછવામાં આવી તે પુરી પાડી હતી, અને તેમ કરવામાં ઘણી વસ્તુઓના ભાવ આ કમીટી તરફથી ઓછા મઠવાથી બીજી કમીટીઓને બહુજ ફાયદો થયો હતો.
- (આ) જે જે ખબરો કોઈના પળ તરફથી અને ખાસ ડેલીગેટો તરફથી માગવામાં આવતી હતી, તે પૂરી પાડવામાં આવી હતી. આ કામમાટે મંડપની બહાર પળ ઇન્ટેલીજંસ કમીટીની ઑફીસમાં એક Inquiry office (ઈન્કાયરી ઑફીસ) ખોલવામાં આવી હતી.
- (ઇ) ડેલીગેટોના તારો કાગળો, તેઓના ઉતારામાં અને મંડપમાં બહુ શ્લષ્પથી વહેંચી દેવામાં આવ્યા હતા.
- (ઈ) લોકોને જાણવાલાયક ખબરો બીજી કમીટી પુરી પાડતી, તેની નોટીસ બોર્ડપર લગાવતી હતી. જુદી જુદી કમીટીના, ડેલીગેટોનાં ફૂલોના આકાર, ટીકીટોના રંગ વિગેરે એક જુદાજ બોર્ડપર લગાવી લોકોને વાકેફ કર્યા હતા, જેની વિગત આગળ આવશે.
- (ઉ) ન્યુસપેપરોને જાણવા લાયક વિગતો પૂરી પાડતી રહી હતી અને પેપરોમાં શ્લષ્પથી રીપોર્ટો આવે તેવી ગોઠવણ કરી હતી. મુંબઈ સમાચારના પુરા રીપોર્ટના વધારા રોજ બહાર પડે તેની પળ ગોઠવણ કરી હતી.
- (ઝ) રેલ્વેના ટાઈમ, તાર, મનીઓર્ડરફોર્મ વિગેરે, તેમજ સૂચનાનાં અને છાપેલાં ફાર્મો ઑફીસમાં તૈયાર રાખી ડેલીગેટો માગતાં, તે પૂરાં પાડ્યાં હતાં.
- (ઞ) રીસેપ્શન કમીટી અને ડેલીગેટોને ટીકીટો અને ફૂલો પુરાં પાડવાનું અને ડેલી-ગેટોનું સંપૂર્ણ લીસ્ટ (જે તૈયાર નહોતું) તે બનાવવાનું અને ટીકીટો અને ફૂલો આપવાનું અતિ વિકટ કામ મી. જગાભાઈ મગનલાલે પોતાની મદદમાં મંડપ કમીટીમાંથી મી. ડાહ્યાભાઈ સરુપચંદ, કેપ્ટન મી. જેશંગભાઈ સારાભાઈ અને ઘઢવાળના એક ઉત્સાહી વોલંટિયર મી. વલ્લુભજી છાગનલાલે રાત દિવસ મંડ્યા રહી બહુ સંતોષકારક રીતે બજાવ્યું હતું. કુલ ડેલીગેટો ૧૫૯૨ ને ટીકીટો આપવામાં આવી હતી અને તેઓ સાત સર્કલમાં વહેંચાયલા હતા. (પુરવણી ૨.)
- (ટ) ડેલીગેટો વિગેરેની ઓવાયલી નાની મોટી ચીજો જેવી કે ટૂંક, રુમાલ, છત્રી, દુપટ્ટી, ઘડીઆલ, ચશ્મો તેના માલીકોને શોધીને યાત્રી કરી સ્વાધીન કરવામાં આવ્યાં હતાં.
- (ઠ) કેટલાક ડેલીગેટોનાં નામો કોઈપળ કારણસર લીસ્ટમાં ઢાલ થઈ નહીં હોવાથી, તેઓને ટીકીટમાટે દુઃખી થવાનો વચત આવ્યો હતો, પળ સંજોગથી યાત્રી કરી તેઓને ઢાલ કરવામાં આવ્યા હતા.

આ કમીટીને અંગે ટીકીટો આપવાનું કામ કઠળ થઈ પડ્યું હતું. ગામોનું અને ડેલી-ગેટોનાં નામોનું જુદું alphabetical list (અક્ષરના ક્રમવાર લીસ્ટ) પ્રથમથીજ થવું જોઈએ અને તેની બે નકલો કરવી જોઈએ, અને ડેલીગેટોને જે ભરવાનાં ફાર્મો મોકલવામાં આવે તે પ્રથમથીજ ડ્યુપ્લિકેટ મોકલવાં જોઈએ, કે જેમાંથી એક ભરીને ઑફીસમાં મોકલી દે, અને

બીજું કૉન્ફરન્સની ઑફીસમાં ટીકીટ લેવા જાય ત્યારે રજુ કરે જેથી ગરબડ થાય નહીં. પળ બીજી ઘળી મુશ્કેલીઓ ઉભી થઈ હતી, જે વિગતવાર આ સાથે જોડેલા રીપોર્ટપરથી માલુમ પડશે; તેમજ ઉપયોગી સૂચનાઓ પળ તેમાં કરવામાં આવી છે. (પુરવળી ૨)

હેલ્થ કમીટી.

હેલ્થ કમીટીએ કરવાનાં કામોની સૂચના આ સાથે જોડેલા કાગળમાં છે. (પુરવળી ૩)
 એ કમીટીમાં ચીફ મેડીકલ ઑફીસર તરીકે મી. પુનસી હીરજી મૈશરી કે જેઓ ગ્રાંટમેડીકલ કૉલેજમાં સીનીયર સ્ટુડન્ટ છે, તેઓને નીમવામાં આવ્યા હતા, અને તેઓએ સારું કામ બજાવ્યું હતું.

એ કમીટીમાં નીચે મુજબ કામકાજ થયું હતું.

(૧) ઉતારા, મંડપ, વિગેરેની જગ્યા પસંદ કરી તનદુરસ્તીને લગતા ફેરફાર સૂચવવા, તથા દરેક ઉતારામાં કેટલા ડેલીગેટો રાખવા તે જુદી જુદી કમીટીને સૂચવવામાં આવ્યું હતું. મંડપ પ્રથમ માયખલે બાંધવાનું નક્કી થયું હતું, પળ ત્યાંની જગ્યા બહુ સરદીવાળી હોવાથી મંડપ કોટમાં લઈ જવાની મલામળ કરી હતી.

(૨) નીચે લખેલા ડાક્ટરો અને વૈદોએ ડેલીગેટોની મફત સારવાર કરવાની માગણી કરી હતી, તે બાબત તેઓના આભાર માનનારા પત્રો ચીફ સેક્રેટરીએ મોકલી આપ્યા હતા; અને તેઓને કૉમ્પ્લીમેન્ટરી ટીકીટો પળ મોકલી આપવામાં આવી હતી.

ડાક્ટર મગનલાલ ડમીયાશંકર મટ્ટ. એલ. એમ. એન્ડ. એસ.

„ રાવજી શ્રીપત. એલ. એમ. એન્ડ. એસ. (બહારગામ)

„ નગીનદાસ માળેકલાલ.

„ અમૃતલાલ જે. મહેતા. એલ. એમ. એન્ડ. એસ. (જરૂર પડી હતી નહીં.)

„ મયાચંદ મગનલાલ એલ. એમ. એન્ડ. એસ. (વડોરાથી આવી શક્યા નહોતા.)

વૈદ્ય મગનલાલ લાલચંદ.

૧૦ દસ દિવસમાં બધા મઠ્ઠી ૧૦૬ દરદીઓને દવા આપવામાં આવી હતી, અને દરદીઓની દરરોજની હાજરી ૧૧ ની હતી.

એ દરદીઓમાંનો મોટો ભાગ પંજાબનો હતો. તેનો વિગતવાર રીપોર્ટ તેઓએ રજુ કર્યો હતો.

બીમારોના રીપોર્ટો વખતોવખત ચીફ સેક્રેટરીને કરવામાં આવ્યા હતા. દરદીઓ સર્વે સારા થયા હતા. ડાક્ટર નગીનદાસે ઘણે મોટે ભાગે અને પાંચ કેસોમાં ડા. મગનલાલ મટ્ટે સારવાર કરી હતી. ડાક્ટર નગીનદાસ માળેકલાલને કૉન્ફરન્સનું કામ ખલાસ થતી વખતે મુંબઈના પ્રસિદ્ધ ડા. શેઠ નગીનદાસ કપુરચંદે પ્રમુખ સાહેબને હાથે, ડેલીગેટોની તેમણે બજાવેલી સેવાના બદલામાં ઘટતા શબ્દોથી વખાણ કરી એક હીસની વીંટી મેટ આપી હતી.

એ ડાક્ટરે પોતાનાં બીજાં કામના ભોગે ડેલીગેટોને જોવાનું કામ પ્રથમ હાથ ધર્યું હતું. ડાક્ટરે પોતાનાં રીપોર્ટમાં કેટલીક અગત્યની સૂચના કરેલી છે.

વધારાના બંને ડાક્ટરોને ઉપકારપત્ર મોકલી આપવાની આ કમીટીએ મલામન કરી છે.

દવાનો ખર્ચ તેમજ વીક્ષીટ ફી બહુ મોટી થાય, પણ તે મજકુર ડાક્ટરોએ સુશીથી કૉન્ફરન્સને મદદ તરીકે છોડી દીધાં હતાં.

વૉલંટિયર કમીટી.

આ કમીટી માટે પ્રથમ સૂચવેલા કામની વિગતની નકલ આ સાથે જોડી છે.
(પુરવણી ૪.)

(ક) જુદાં જુદાં કામોમાં મદદ કરવાને જૈન વૉલંટિયરો મેલવવા માટે મુંબઈ સમાચાર, ટાઈમ્સ ઑફ ઇન્ડિયા, જામે જમશેદ, અખબારે સોદાગર, ગુજરાતી અને જૈન પત્રમાં જાહેરખબર આપવામાં આવી હતી. તે સર્વે પેપરોએ આ કામ ધર્મનું સમજી ખાસ બોહા ભાવે લીધા હતા; અને જૈન પત્ર તથા છેડાવર્તમાને વગર માગણીએ વગર દામે, એ જાહેરખબર લીધી હતી માટે તેમનો ઉપકાર માનવાનો ઠરાવ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.

(ઘ) વૉલંટિયરો થવાની કુલ અરજી ૨૭૭ આવી હતી, અને તેમાંથી નામો ઘટ વધ કરતાં આખરે ૧૭૨ વૉલંટિયરો રજીષ્ટર થયા હતા. તેઓનું લીસ્ટ તેઓના સુપ્રીન્ટેન્ડંટોનાં નામો સાથે આ સાથે જોડયું છે. (પુરવણી ૫)

બાર વર્ષની ઉપરના અને પંદર વર્ષની અંદરના વૉલંટિયરોની સંખ્યા ૩૦

પચીસ વર્ષની ઉપરના વૉલંટિયરોની સંખ્યા. ૧૪

યુવાન ઉંમરના વૉલંટિયરોની સંખ્યા ૧૨૮

(ગ) ઇટેલીજંસ, હેલ્થ એન્ડ વૉલંટિયર કમીટીમાંથી નીચે જણાવેલા ગૃહસ્યોએ વૉલંટિયર થવાની ઇચ્છા દર્શાવવાથી તેમને તેમાં દાખલ કરવામાં આવ્યા હતા, અને તેઓને નીચે જણાવેલા ઓદ્ધાઓ આપવામાં આવ્યા હતા:—

મી. વેલજી આણંદજી બી. એ. (ચીફ સુપ્રીન્ટેન્ડંટ.)

મી. મુલ્લચંદ આશારામ. (સુપ્રીન્ટેન્ડંટ.)

મી. દલપતભાઈ પ્રેમચંદ. „

મી. દેવચંદ ભગવાનજી શાહ. „

મી. કેશવલાલ લલ્લુભાઈ. „

મી. જેશંગભાઈ સારાભાઈ. (કેપ્ટન.)

મી. ફૂલચંદ વેલજી. (વૉલંટિયર.)

(ઘ) વૉલંટિયરોના નીચે જણાવેલાં નામના જુદા જુદા ડીવીઝનો પાઠીને જુદા જુદા સુપ્રીન્ટેન્ડંટો મુકરર કરવામાં આવ્યા હતા, જેની વિગત નીચે પ્રમાણે છે. અગરજો એ ફરજો નક્કી કરવામાં આવી હતી તે છતાં પણ, ખાસ સંજોગોમાં બીજાં પણ કામો વૉલંટિયરોને કરવાં પડ્યાં હતાં.

વોલંટિયરોના ડીવીઝનોની વિગત:—

ડીવીઝનનું નામ.	નં.	સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટોનાં નામ.	વોલંટિયરોની સંખ્યા.	દયુટીનો પ્રકાર.
યુથ.	૧	મી. કુંવરજી મુલ્લચંદ.	૧૦	સ્ટેશન, મંડપ, પ્રેસીડેન્ટ વિગેરેની સામા.
યુથ.	૨	મી. કેશવલાલ લલ્લુભાઈ.	૧૩	સ્ટેશન, ઉતારા, મંડપ, પ્રેસીડેન્ટ અને મી. ઢઠ્ઠાને
મોફસીલ.	૩	મી. ચંદુલાલ હીરાચંદ.	૭	સ્ટેશન, મંડપ. [લેવા જવા.
મીડલ.	૪	મી. જમનાદાસ મોતીચંદ-એવર્ટીંગ	૧૭	સ્ટેશન, મંડપ, પ્રેસીડેન્ટ અને મી. ઢઠ્ઠાને લેવા જવા.
		મી. સવચંદ કચરાભાઈ.		
યુથ.	૫	મી. દલપતભાઈ પ્રેમચંદ	૧૩	સ્ટેશન, મંડપ, ઉતારા, પ્રેસીડેન્ટ અને મી. ઢઠ્ઠાને લેવા જવા.
યુથ.	૬	મી. દેવચંદ ભગવાનજી શાહ.	૧૦	સ્ટેશન, મંડપ.
એલ્ડરલ	૭	મી. ધનજી લીલાધર.	૧૪	સ્ટેશન, મંડપ તથા કૌરેજ.
યુથ.	૮	મી. ફૂલચંદ ઉત્તમચંદ પારેલ.	૭	સ્ટેશન, મંડપ, પ્રેસીડેન્ટ તથા મી. ઢઠ્ઠાને લેવા જવા.
કચ્છીયુથ.	૯	મી. ભવાનજી જેઠાભાઈ.	૧૦	સ્ટેશન, મંડપ, પ્રેસીડેન્ટ વિગેરેને લેવા જવા.
યંગસ્ટર્સ.	૧૦	મી. માધવજી કોરચંદ.	૧૬	"
યુથ.	૧૧	મી. મુલ્લચંદ આશારામ.	૮	સ્ટેશન, મંડપ, ઉતારા, પ્રેસીડેન્ટ અને મી. ઢઠ્ઠાને લેવા જવા.
યંગસ્ટર્સ.	૧૨	મી. સોભાગચંદ કેવલચંદ.	૧૪	સ્ટેશન, મંડપ.
ઓર્ડરલી.	૧૩	મી. શંભુપ્રસાદજી ગાંધી.	૨૦	ઓર્ડરલી, પ્રેસીડેન્ટ તથા મી. ઢઠ્ઠા સાહેબને લેવા જવા.
એક્સ્ટ્રા.	૧૪		૧૩	મંડપમાં પરચુરણ કામ.
			૧૭૨	

(ક) વોલંટિયરોને સુપ્રત કરેલા કામમાંથી:—

તેઓ તા. ૧૬ થી ૧૯ સપ્ટેમ્બર સુધી રોજની ૧૪ ગાડીપર સામા ગયા હતા.

(૧) બોરીબંદર સ્ટેશનપર કુલ ૩૧ ડીવીઝનના ૩૮૯ વોલંટિયરો ડેલીગેટોને લેવાને સામા ગયા હતા.

(૨) ગ્રાંટરોડ સ્ટેશનપર કુલ ૩૪ ડીવીઝનના ૪૦૦ વોલંટિયરો ડેલીગેટોની સામા લેવાને ગયા હતા.

(ચ) વોલંટિયરો અને સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટોને વર્તવાના સંબંધમાં આ સાથે જોડેલા કાગઝમાં લખ્યા પ્રમાણેની સૂચનાઓ છેલ્લામાં છેલ્લી આપવામાં આપી હતી. (પુરવણી ૬.)

(છ) કૉન્ફરન્સના મુકામમાં ઉતરનારા ડેલીગેટોનું ગાડી ભાડું અને હેલ મજુરી કૉન્ફરન્સ ફંડમાંથી આપવાનો ઠરાવ થયેલો હોવાથી, નીચે પ્રમાણેની ગાડીઓ વિગેરે રોકવામાં આવી હતી.

તબેલાની જોડીની ગાડી ૯ વખત (તેમાં ૪ આઠા દીવસની.)

„ સાંગલ ગાડી ૨ વખત, આઠા દીવસની.

ખાડુતી વિક્ટોરિયા ૧૦૬

પરચુરણ રેંકડા, ગાડાં વિગેરે ૫૧. ૯ સિવાય ખાનગી ગૃહસ્થોની પળ ગાડીઓ હતી. મંડપમાં જવા વિગેરેનું ગાડીમાહું ડેલીગેટો આપતા હતા. ટ્રામવેની સોઈમાટે ખાસ બંદોબસ્ત કરવામાં આવ્યો હતો.

દરેક મુકામપર માહું આપવાની, દરેક સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટને હેલ માટે પૈસા આપવાની અને વિક્ટોરીઆના માહા માટે માહાની ચીઠી આપવાની ચોપડીઓ પુરી પાડવાની, વગેરે ગોઠવણો પુરીરિતે કરવામાં આવી હતી. કુલે ગાડી માહાના રૂ. ૧૪૯-૯-૦ અને હેલના રૂ. ૪૨-૦-૦ સીતોતેર ગાડીઓ તથા ૬૭૦ પોટલાંઓના થયા હતા.

ગાડી મેલવવાનું કામ કરેજ સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટ મી. ધનજી લીલાધર જેઓ એક મજબુત કચ્છી છે, તેઓ અને તેમના મોટી ડમરના વેચે ઘણી રીતે સંતોષકારક બજાવ્યું હતું. તેઓને ખાસ મદદ મી. માળેકચંદ કૈશવજી અને મી. કેવલચંદ કૈશવજી, એ બે વૉલંટિયરોએ આપી હતી.

(જ) વૉલંટિયરોનું મુકામપરથી મંડપપર જવાનું, સ્ટેશનપર જવાનું અને વીજી ડ્યુટીપર જવાઆવવાનું માહું કૉન્ફરન્સ ફંડમાંથી આપવાનો હુકમ થયેલો હોવાથી તેઓને ટ્રામ માહાના કુલ રૂ. ૧૫૭-૧૩-૦ અને નાસ્તાના રૂ ૨૦-૩-૦ આપવામાં આવ્યા હતા. સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટ મી. કુંવરજી મૂલચંદે તથા એક્ટીંગ સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટ મી. સવચંદ કચરાભાઈએ પોતાનું તથા પોતાના વૉલંટિયરોનું ગાડી માહું પોતાની ગીરોથી આપ્યું હતું, જેમાટે તેઓને માન ઘટે છે.

(ઙ) મી. કૈશવલાલ લલ્લુભાઈ અને મી. દલપતભાઈ પ્રેમચંદના ડીવીઝનને ઉતારા કમીટીને મદદ કરવાનું અને મી. મૂલચંદ આશારામના ડીવીઝનને બીજા ત્રણ વધારાના વૉલંટિયરો આપી, ભોજન કમીટીને મદદ કરવાનું કામ સુપ્રત કરવામાં આવ્યું હતું. તે કામમાં કુલે ૩૬ વૉલંટિયરો રોકાયા હતા; તેઓ જુદા જુદા ઉતારાઓ અને રસોડાંઓમાં વહેંચાઈ ગયા હતા અને ડેલીગેટોનું હર પ્રકારનું કામ બજાવતા હતા. સ્ટેશનપર પણ જતા અને મંડપમાં પણ હાજર રહેતા હતા. આવા સજડ રોકાણને લીધે તેઓની જમવાની ગોઠવણ ઉતારાઓમાં રાખવામાં આવી હતી. મી. મૂલચંદ આશારામે પોતાના બેચના મી. દામજી કલ્યાણજીના કામનાં ખાસ વખાણ કર્યા છે; તેની અત્રે નોંધ લેવામાં આવે છે.

(ઞ) ઑર્ડરલી ડીવીઝન કે જેનું કામ માન માટે ગાર્ડ ઑફ ઑનર, વગેરે તરફે બજાવવાનું હતું, તેમાં નીચે પ્રમાણેની નીમણુંક કરવામાં આવી હતી:—

પ્રેસીડેન્ટ સાહેબ રાય વદ્રીદાસજી.	વૉલંટિયર	૨
રીસેપ્શન કમીટીના ચેરમેન શ્રેઠ. વીરચંદ દીપચંદ.	„	૧
જનરલ સેક્રેટરી મી. લાલભાઈ દલપતભાઈ.	„	૨
„ મી. ગુલાબચંદ ઢઢા.	„	૨
ચીફ સેક્રેટરી મી. ફકીરચંદ પ્રેમચંદ.	„	૨
જનરલ સુપરવાઈઝર મી. માળેકલાલ ઘેલાભાઈ.	„	૨

કમીટીના પ્રેસીડેન્ટ મી. અંબાલાલ વાપુભાઈ.	”	૨
કમીટીના સેક્રેટરી મી. અમરચંદ પી. પરમાર.	”	૨
ચીફ સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટ મી. વેલ્લજી આણંદજી. બી. એ.	”	૨
ચીફ મેડીકલ ઓફીસર મી. પુનસી હીરજી મૈશરી	”	૨
ઑર્ડરલી સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટ મી. શંભુપ્રસાદ.	”	૧

તમામ ઑર્ડરલીઓએ યાચનાઓની પરવા રાખ્યા વગર ચેરમેન હાડમારીનું કામ બજાવ્યું હતું. તેમાંના ઘણાઓ પોતાના ઊપરીઓનાં વચાવવાલાયક સર્ટીફિકેટો મેલવ્યાં છે. પ્રેસીડેન્ટ સાહેબના ઑર્ડરલી કોઈનું પણ આકર્ષણ ચેરમેન દ્વારા હતા.

ગાડીભાડા વગેરે સંબંધી પૈસા આપણે કરી તેનો હિસાબ રાખવાનું કામ મી. જગાભાઈ મોગીલાલને સોંપવામાં આવ્યું હતું. તે તેઓએ સંતોષકારક રીતે બજાવ્યું હતું. તેમનો હિસાબ કોન્ફરન્સના દફતરમાં દાખલ કરવામાં આવ્યો છે.

(ટ) મંડપમાં સુરસીઓ ઊપર ટીકીટો લગાડવાનું કામ પણ વૉલંટિયરોને સોંપવામાં આવ્યું હતું, અને તેઓએ તે ઘણી સંતોષકારક રીતે બજાવ્યું હતું.

(ઠ) ડેલીગેટોને લેવાને સવારના ચાર વાગ્યાથી ઊઠીને વૉલંટિયરો જતા હતા, તેમજ ડેલીગેટો સાથે સમ્મતાથી વર્તતા હતા. ડેલીગેટોને ઊતરતાંજ તેઓ કયે મુકામે જનારા છે.

તે બાબતનાં ઉતારાનાં સૂચીપત્રો ગુજરાતી અને હિંદી ભાષામાં વહેંચવામાં આવતાં હતાં. (પુરવણી ૧) તેઓનો સામાન કાઢી મજુરોને માંધે મુકાવી અથવા જાતે પણ ઊંચકી ગાડીમાં મુકતા હતા. ગાડી ભાડે કરી કોચમેનની પાસે બેસી ઉતારે પહોંચાડતા હતા. દૂર સુધી પગે ચાલીને જતા ઇટલુંજ નહીં પણ ભૂલે કલાકોના કલાકો સુધી કામ કર્યું હતું.

(ડ) પ્રમુખ સાહેબ પધાર્યા ત્યારે વૉલંટિયરોનું આજીવન સૈન્ય, મી. દુહાના માનમાં અડધું સૈન્ય અને તા. ૨૩ મી સપ્ટેમ્બરે નીકળેલા લાલબાગના વરઘોડામાં પોણું સૈન્ય ગયું હતું અને વધુ સારું કામ બજાવ્યું હતું, ઑર્ડરલી અને બીજા બેચેએ પ્રમુખ સાહેબની ગાડીની આગળ ચાલી આજીવન સરઘસને શોભાવી આપ્યું હતું. એ સરઘસમાં સૌથી આગળ ગાડી વૉલંટિયર કમીટીના પ્રમુખ, સેક્રેટરી. અને ચીફ સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટની હતી. મારવાડી બજારમાં અને મુકામપર પણ ટુકડીઓ હાજર રાખી હતી.

(ઢ) કોઈપણ વૉલંટિયર બીમાર પડ્યો નહોતો. સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટ મી. જમનાદાસ મોતી-ચંદને પ્રમુખ સાહેબને લેવા ગયા તે દિવસે ઘોડાની લાત વાગવાથી સખત વાગ્યું હતું, પણ તબીબત અડધી સારી થતાં પોતાની ડ્યુટી ઉપર જોડાઈ જઈ પોતાનું કર્તવ્ય બજાવવા ઉપર વધુ લક્ષ આપ્યું હતું. તેમના એકટીંગ તરીકે મી. સવચંદ કમરાભાઈએ તેમનું કામ ઘણી સંતોષકારક રીતે બજાવ્યું હતું.

(દ) કોન્ફરન્સના મંડપમાં બે પ્લેટફોર્મ હોવાથી સેક્રેટરીઓ અને બીજા માનવંતા ગૃહસ્થો વચ્ચેનો યાચના પત્રવ્યવહાર તથા ફંડ ભરનારાઓની ચીઠીઓ વિગેરેનું

કામ, તથા પ્રતિષ્ઠિત પ્રેક્ષકોના સામા જવાનું તથા પહોંચાડવાનું કઠળ કામ, ઓર્ડરલી સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટ મી. શંભુપ્રસાદે સારીરીતે બજાવ્યું હતું.

(ધ) તમામ વોલંટિયરોને તા. ૨૩-૯-૦૩ એ એક જાહેર જમણ લાલબાગમાં આપવામાં આવ્યું હતું.

ડ્રેસ—ડ્રેસ બાબત કમીટીની જુદી જુદી બેઠકમાં જુદી જુદી સુચનાઓ થઈ હતી; તેમજ હેડ ઓફિસથી પણ ઘણી સુચના થઈ હતી; પણ આખરે નીચે પ્રમાણેના ડ્રેસ નક્કી કરી આપવામાં આવ્યા હતા. એ ડ્રેસો કિંમતમાં બહુજ સસ્તા થયા હતા અને આજ્ઞા શહેરમાં આકર્ષિત થઈ રહ્યા હતા.

ઓફીસ બેરરો—અંગુરી ફેંટા, સફેદ કોટ, રેશમી કેસરી રંગનું ઉતરાસણ, કમીટીનું બ્લ્યુરંગી ફુલ અને સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટનું ગુલાબી ફુલ.

સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટો—બદામી ફેંટા, સફેદ કોટ, રેશમી કેસરી રંગનાં ઉતરાસણ, ગુલાબી રંગનું ઢાવડીનું ફુલ અને લાલ રેશમી બે પટી, તેપર બાઢબોધ સોનેરી અક્ષરે છાપેલું કે, “બીજી જૈન કોન્ફરન્સ” વોલંટિયર સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટોને એક લાકડી અને રેશમી પટીમાં બાંધેલી ગઢામાં વીસલ (સીસોટી).

વોલંટિયરો—કપાસી રંગના ફેંટા, નાની ડંમરનાને કેસરીઆ મોગલ કેપ (ટોપી), ઓર્ડરલીને માથે પોતાનીજ પાઘડી, સફેદ કોટ, સુતરાઝ કેસરી ઉતરાસણ, આસમાની રંગનું ઢાવડીનું ફુલ અને ઉપર પ્રમાણે લાલ બેવડી પટીમાં સોનેરી અક્ષરે બાઢબોધમાં “જૈન કોન્ફરન્સ” અને “વોલંટિયરો” એ મુજબ છાપેલું હતું. એ તમામ ડ્રેસો સર્વેને મેટ ઢાલ આપી દેવામાં આવ્યા હતા. મી. ધનજી લીલાધરના ઓર્ડરલી બેચે પોતાના પૈસાથી ડ્રેસ પહેર્યા હતા, તે તેઓને શોભા આપનારું છે. એ સિવાય ૧૨ નાના અને ૨ મોટા બેનર (વાવટા) તૈયાર કરાવ્યા હતા, અને તે દરેક સરઘસ, વિગેરે કામમાં ડંચકીને લઈ જવામાં આવતા હતા. બેનરપર ઉપરાંત વિજય અને જૈન કોન્ફરન્સ શબ્દો લખી, સાથીઆનાં ચિત્રો કાઢવામાં આવ્યાં હતાં. ડ્રેસો માટે દરેકને માટે રૂ. ૫ ના ડ્રેસની મંજૂરી આપવામાં આવી હતી, પણ વખત કમ હોવાથી અને રૂપીઆ ૫ માં સારો ડ્રેસ ન બનવાથી, એ મુજબ ડ્રેસ કર્યો હતો, જેની કિંમત દરેક વોલંટિયર પછવાડે રૂ. ૧ ની અંદર થઈ હતી. એ ગોઠવણ માટે કમીટીએ મુબારકવાદી લેવી જોઈએ.

ડ્રીલ—વોલંટિયરોને ડ્રીલ આપવા માટે ગોકઢ્ઢાસ તેજપાઢ સ્કૂલના એક માસ્તર મી. શીવશંકર ંન. જોશીએ પોતાની ખુશી બતાવી હતી. જૈન નહીં છતાં તેઓએ પ્રશંસાપાત્ર સેવા બજાવી હતી. એ ઉપરાંત વોલંટિયરોને ફેંટા બાંધવાનું કામ પણ શીખવવામાં આવ્યું હતું. કુલે ડ્રીલ ૬ અને એક ગ્રાંડ ડ્રીલ મઢી સાત ડ્રીલ ક્લાસમાં શીખવવામાં આવી હતી. હજુ વધુ વખત તાલીમની જરૂર હતી પણ સમય નહોતો. ડ્રીલમાં સલામો, જય જીનેંદ્ર, પગ બરાબર મુકવા, ફરવું (ઢાબા જમણી) શીખવવામાં આવ્યું હતું. તેમજ ઈસારાઓથી અને સીટીઓથી સમજુતી ઢાય એવી તાલીમ પણ અપાઈ હતી. ઢીલ માસ્તરે એકંદરે ઘણું સંતોષકારક કામ બજાવ્યું હતું. તેમને સર્ટીફિકેટ અને ઈનામ આપવાની મલામણ કરી છે. વોલંટિયરો અને સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટોના કામ સંબંધી ચીફ સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટનો રીપોર્ટ આ સાથે જોડ્યો છે. (પુરવણી ૭) દરેક સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટ

પોતાનો રીપોર્ટ જુદો જુદો ચીફ સુપ્રીન્ટેન્ડંટને કર્યો હતો, તે રીપોર્ટ લંબાણ થવાના ભયથી આ સાથે જોડવાની જરૂર જણાતી નથી.

વૉલંટિયરો જે કામ બજાવ્યું તે માટે તેઓનો જાહેર ઉપકાર કૉન્ફરન્સ પુરી થતાં પહેલાં, શેઠ વીરચંદ્ર દીપચંદની દરખાસ્તથી માનવામાં આવ્યો હતો. વઢી એવો ખાસ ઠરાવ કરવામાં આવ્યો હતો કે તેઓને કચ્છી દશા ઓસવાળ કોમે કૉન્ફરન્સને મેટ કરેલા ચાંદીના ચાંદો અને સૌને 'સર્ટીફિકેટ ઑફ મેરીટ' આપી, તેઓએ બજાવેલા કામની કદર બુજવી.

ડાક્ટર નગીનદાસે પોતાના રીપોર્ટમાં વૉલંટિયરો દરદીઓની કરેલી સારવારનાં ભારે વખાણ કર્યો છે, અને તે બનાવ તેવા વૉલંટિયરોને શોભા આપનારો છે.

ચીફ સુપ્રીન્ટેન્ડંટ મી. વેલજી આણંદજી એક વિદ્વાન, ઉત્સાહી અને યત્નશીલ કચ્છી ગૃહસ્થ છે. તેઓની પરિક્ષા હોવા છતાં ધર્મસેવામાં લક્ષ રાખી, બને તેટલો વ્યવસ્થા બચાવી સ્તુતિપાત્ર કામ કર્યું હતું, અને સઘળા વૉલંટિયરો તેમનાથી રાજી રહ્યા હતા. ઇન્ટેલીજન્સ, હેલ્થ એન્ડ વૉલંટિયર કમીટી, પોતાના કરેલા કામકાજનો રીપોર્ટ દર અઠવાડીયે હેડ ઑફીસના હુકમ પ્રમાણે મોકલતી રહી હતી, અને તે રીપોર્ટ દરેક કમીટીના સેક્રેટરી અને પ્રમુખને જાણ માટે ફેરવવામાં આવતો રહ્યો હતો.

એ કમીટી માટે નીચે મુજબ સાઈનબોર્ડો (નામનાં પાટીયાં) તૈયાર કરવામાં આવ્યાં હતાં:—

ફુટ.	ફુટ.
૧. ઇન્ટેલીજન્સ, હેલ્થ એન્ડ વૉલંટિયર કમીટી માટે. ૪×૨	૨. પોસ્ટકે કાગજ, તાર, ફારમ બગૈરહ. ૨×૧૧
૩. હેલ્થ ઑફિસર. ૧૧×૧	૪. ઈ. હે. એ. વો. કમીટીકે સેક્રેટરી ઓર. એ. સેક્રેટરી. ૨×૧૧
૫. ટીકીટ ઓર ફુલોંકી ઑફિસ. ૨×૧૧	૬. મુંબઈ સમાચારનો વધારો. ૨×૦.૧૧
૭. ચીફ સુપ્રીન્ટેન્ડંટ-વૉલંટિયર્સ. ૨×૧૧	૮. ફુલો અને ટીકીટોમાટે સાઈન બોર્ડ. ૪×૨.૧
૯. નોટીસબોર્ડ, લેધર ક્લૉથનું. ૪×૨.૧	૧૦. નોટીસ બોર્ડ, લાકડાનું. ૪×૨

એ કમીટીમાં જે પત્રવ્યવહાર ચાલ્યો હતો તેમાં મોકલેલા કાગળોની સંખ્યા આશરે ૧૨૫૦ ની અને આવેલા તારો, પત્રો, અને પત્રોના શેરાની સંખ્યા આશરે ૮૫૦ ની થઈ હતી. તમામ પત્રો હેડ ઑફિસમાં મોકલ્યા છે અને કોઈપણ જૈન ભાઈઓને જોવા માટે ખુલ્લા છે.

આ કમીટીએ વગર ક્લાર્કે કામ ચલાવી લીધું હતું, પણ કામનું પ્રમાણ જોતાં એક ખાસ ક્લાર્ક જોઈએ. એ કમીટીના પેટામાં રીપોર્ટ એટલે વર્તમાનપત્રો સંબંધી કામકાજનો પણ સમાવેશ થાય છે, અને તેવું કેટલુંક કામ કરવું પણ પડ્યું હતું. પણ ધર જોતાં હવેની કૉન્ફરન્સમાં એક “ રીપોર્ટ કમીટી ” નીમાવી જોઈએ; અને તેનું કામ નીચે પ્રમાણે રહે:—

(૧) ન્યુસપેપરને મોકલવાના તમામ રીપોર્ટ તેની મારફત જાય.

(૨) રીપોર્ટો તેની મારફત રીપોર્ટ મેલ્લે.

D

- (૩) કૉન્ફરન્સના કામનો શરૂઆતથી રીપોર્ટ લે અને સેશનમાં પળ બરાબર ફકઠો કરે, માત્ર પેપરો ઉપર આધાર રાખે નહીં.
 - (૪) ઈન્ટેલીજન્સ કમીટીને લોકોને જાણવાલાયક ખબર આપતી રહે.
 - (૫) પેપરવાઢાઓ સાથે મઢી ઢાસ વધારા બહાર પડાવે.
 - (૬) છાપવાનું તમામ કામ ં કમીટી મારફત થાય.
 - (૭) ફારમો વહેંચાવવાનું, પ્રોગ્રામો અપાવવાનું કામ પળ તે કરે.
 - (ૢ) પેપરના રીપોર્ટરોની બેઠક, તેમને લખેલાં માષળો પુરાં પાડવાં, પેપરવાઢાઓને ટીકીટો મોકલવી, વગેરે વ્યવસ્થા કરે.
 - (૯) બહારગામના પેપરોને તારો, અને રીપોર્ટો મોકલે.
 - (૧૦) કૉન્ફરન્સનો વાર્ષિક રીપોર્ટ તૈયાર કરે.
- વિગેરે કામો કરે.

કમીટીના મેંબરોમાંથી વિમાગ પાડી સ્ટેશનપર ઢેલીગેટોને લેવા જતા હતા. રીસેપ્શન કમીટીના મેંબરોને સ્ટેશનપર જવા ઢાસ પત્રો લખવા જોઈએ. વઢી મેંબરોએ મંડપમાં ફરવામાં અને ઓર્ડર જાઢવવામાં પળ સારી મદદ આપી હતી.

ઈન્ટેલીજન્સ, હેલ્થ ંડ વૉલંટિયર કમીટીના નિશાન તરીકે આસમાની રંગની રેશમી, આઠ પાંડડીના વચમાં પીઢી મલમલની પાંડડીનાં ફુલો આપવામાં આવ્યાં હતાં.

એ કમીટીના ગ્રૂપનો ફોટો રાજા ઢીનદયાઢે લીધો છે અને તે રૂ. ૨. ની કિંમતમાં વેચાતા મઢે છે.

સેક્રેટરી મી. અમરચંદ પી. પરમારનું ૨૦ ઢિવસ માટે બીમારીના કારણથી પુને જવાનું થઈ હોવાથી, ફક્ટીંગ તરીકે મી. હીરામાઈ ઢાહ્યામાઈએ સંતોષકારક કામ બજાવ્યું હતું.

અમારી કમીટીમાટે કમીટી વોલાવવાના છાપેલા પત્રો ઉપરાંત આ સાથે જોડેલાં ફારમો છપાવવામાં આવ્યાં હતાં.

બજાવેલું વીજું પરચુરણઃ કામકાજ.

(૧) પ્રમુખ સાહેબથી માંડીને નીચેની વિગતનાં સર્વેનાં નિશાની—ફુલો બનાવવાનું કામ પળ અમને સોંપવામાં આવ્યું હતું, અને તે ફુલો ઢેલર મી. કલ્યાણ મોતીની મારફત અમારી સ્પેશીયલ ઢીઝાઈન પ્રમાણે બનાવવામાં આવ્યાં હતાં.

(અ) પ્રમુખ સાહેબ—૩૧. ઈંચ ઢાયામેટરનું સિદ્ધચક્રના વાઢબોધમાં “અસિઆસા ” અને “જ્ઞાન, ઢર્શન ચારિત્ર અને તપ”ના પ્રથમ અક્ષરો, અને “૨ જૈન કૉન્ફરન્સ” લખેલું સોનેરી જરીના કામનું ઢાર્કગ્રીન, મલમલપર આસપાસ સૂર્યનાં કીરળોની કાંગરીનું ફુલ.

(આ) રીસેપ્શન કમીટીના ચેરમેન—ઉપર પ્રમાણેનું પળ ૩૧ ઈંચનું, અને સિદ્ધચક્રના અક્ષર નહીં, રૂપેરી કૉન્ફરન્સના અક્ષરોવાઢું કાંગરીવાઢું ફુલ.

- (૬) જનરલ સેક્રેટરીનાં બે ફુલો—સિદ્ધચક્રના અક્ષરવાળાં, ગંગા જમના જરીકામનાં ૩ ઈંચ ડાયમેટરનાં, સૂર્યનાં કીરણો સહિત.
- (૭) ચીફ સેક્રેટરી—૨૥ ઈંચનું, ૮ પાંદડીનું, ત્રણ સોનેરી જરીની લટકણવાળું ચલકની ધારીવાળું, વચમાં ૫૫ સર્વે કમીટીના ફુલના રંગ ૮ પાંદડીમાં મુકવામાં આવ્યા હતા.
- (૮) જનરલ સુપરવાઈઝર—૨૥ ઈંચનું ઉપર માફકજ.
- (૯) વાઈસચેરમેનો (૧૪) નાં ફુલો—લીલી મલમલપર જરીના સ્ટાર જેવાં, આઠ પાંદડીના કમલને આકારે વચમાં X મુકીને અને જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્રનાં ત્રણ ક્રુમ્મા લટકાવવામાં આવ્યાં હતાં.
- (૧૦) પ્રાંવીન્શીયલ સેક્રેટરીઓ (૧૬)નાં ફુલો—કેસરી રંગનાં ૧૬ પાંદડીનાં ૨૥ ઈંચના રેશમી રીબીનનાં બનાવી વચમાં ગુલાબી અને સફેદ મલમલનાં ફુલો મુકી આસમાની બીડ ટાંગવામાં આવ્યાં હતાં અને નીચે ત્રણ પટી લટકતી હતી.
- (૧૧) ડેલીગેટોનાં ફુલો (૨,૦૦૦) બનાવવામાં આવ્યાં હતાં—કેસરી, પીઝા રંગનાં રેશમી રીબનના સિદ્ધચક્રની ૮ પાંદડી અને વચ્ચે ગુલાબી મલમલનું ફુલ અને એક પટી લટકતી રાખવામાં આવી હતી.
- (૧૨) રીસેપ્શન કમીટીનાં ફુલો—જુદી જુદી કમીટીઓ માટે જુદા જુદા રંગનાં હતાં, જેની વિગત નીચે પ્રમાણે છે:—
- (ક) કમીટીના પ્રમુખનાં ફુલો—વચ્ચે બીડ વધારે અને ત્રણ પટી લાંબી તેમાં વચ્ચેની પીઝી, સાઈફ ઈંચ ૨૥—૧૬ પાંદડી વચમાં જૈનની નિશાનીનાં કેસરી મલમલનાં ફુલ.
- (ખ) સેક્રેટરીનાં ફુલો—ઉપર પ્રમાણે પણ બીડ વગરનાં અને ટુંકી ત્રણ તેજ રંગની પટી, ૧૬ પાંદડી.
- (ગ) મેમ્બરોનાં ફુલો—આઠ પાંદડીનાં, ટુંકી ત્રણ લટકણનાં અને વચમાં જૈનની નિશાની તરીકે કેસરી મલમલનાં ફુલ ટાંગ્યાં હતા. સાઈફ ૨ ઈંચ.

ઈ. હે. એન્ડ વૉલંટિયરનાં	૩૬	ફુલો.	પેલ બ્લુ (આસમાની)
ઉતારા કમીટી	૨૨	”	મરુન (લાલ)
કૉર્સ્પોન્ડંસ કમીટી	૨૬	”	લવંડર રંગ
ફંડ કમીટી	૨૦૦	”	પીંક (ગુલાબી)
ભોજન કમીટી	૨૬	”	સીગ્રીન (પીંકો લીલો)
મંડપ કમીટી	૧૩	”	શામન પીંક (પીંકો ગુલાબી)
હિસાબ કમીટી	૬	”	બૉટલ ગ્રીન (લીલો)
વૉલંટિયરો	૧૮૬	”	આશમાની ગુલાબી દાવડીનાં નીચે બે પટી લાલ, કૉન્ફરન્સ અને વૉલંટિયર નામ બાલ્કબોધમાં છાપેલું.

૧ બધાની પાછલ પીન લગાડવામાં આવી હતી. નોટીસ બોર્ડ વગેરે માટે મેંબરની સંખ્યા કરતાં કેટલાંક ફુલ વધારે બનાવ્યાં હતાં.

(૨) ગુજરાતીમાંથી હિંદુસ્તાની ભાષામાં તરજુમો કરવાને જે ફારમો અથવા લખાણ આવતું, તે કરી આપવામાં આવતું, તેમજ પ્રૂફો પળ સુધારવામાં આવ્યાં હતાં.

(૩) “મુંબઈ સમાચાર” સાથે બંદોબસ્ત કરી રીપોર્ટરોને ખાસ મદદ આપવા, ભાષણો વગેરેની વિગતો પુરી પાડી વધારા રોજ બહાર પાડી, એક એક પૈસે વેચવાની ગોઠવણ કરી હતી.

(૪) જે જે વાવતના ડીઝાઈન માંગવામાં આવતા તે પળ બનાવીને મોકલવામાં આવ્યા હતા.

(૫) જુદી જુદી કમીટીના (મોજન, મંડપ, કૉરસપોન્ડેસ, ઈટેલીજન્સ હે. એન્ડ વોલંટિયર્સ) ડેલીગેટોના જુદા જુદા સર્કલ જેવા કે અમદાવાદના, દક્ષીણ, સુરત, સેન્ટ્રલ પ્રોવીન્સીસ, પંજાબ, રજપુતાના, કાઠીઆવાડ, વોલંટિયર એસ્ટાબ્લીશમેન્ટ, રીસેપ્શન કમીટી, કૉન્ફરન્સની મીટીંગ, ભવિષ્યની કૉન્ફરન્સના મદદગારોના, એમ જુદા જુદા ફોટો લેવડાવવાની ગોઠવણ કરવાનું કામ પળ સુંપ્રત કરવામાં આવ્યું હતું.

રાજા દીનદયાળ એન્ડ સન્સ (નામદાર મહારાણી અને શહેનશાહના ફોટોગ્રાફર), લાલ એમ. એસ. સુગનચંદ એન્ડ કો. (દીલ્હીના જૈન ફોટોગ્રાફર) તથા રૉયલ ફોટોગ્રાફીક કંપની સાથે બંદોબસ્ત કરી, સર્વેના જુદા જુદા ગ્રૂપો લઈ શકાય એવી રીતે જુદા જુદા વખતો ગોઠવ્યા હતા. એ ગ્રૂપો એલ્મીસ્ટન હાઈસ્કૂલના પ્રીન્સીપાલની રજા લઈને ઘણાં ખરા તે કોમ્પાર્ઝનમાં અને રીસેપ્શન કમીટી અને ઈ. હે. એન્ડ. વો. કમીટીના ગ્રૂપો ટાઉનહૉલની સીડીપર લેવામાં આવ્યા હતા.

એ ફોટોગ્રાફ બે રૂ. નાના અને અઢી રૂ. મોટા એમ ખાસ ભાવે કૉપી વેચે, અને તેમાંથી અમુક નફો કૉન્ફરન્સના ફંડમાં આપે એવો બંદોબસ્ત કર્યો છે.

વોલંટિયરોને એક રૂપિય કૉપી આપે અને આફીસ માટે મફત આપે. એ ફોટા ૧૬×૧૨ અને ૧૨×૧૦ ના સાઈઝના છે અને તેમાંના ઘણા ગ્રૂપો સારા ઉતર્યા છે. ૨૪ ફોટોગ્રાફની એક આલ્બમ રેશમી પુંઠાની ઉપર બીજી કૉન્ફરન્સનું નામ છાપીને પળ તૈયાર કરવા માંડી છે, અને તેની કિંમત રૂ. ૫૦) રાખવામાં આવી છે.

કૉન્ફરન્સનો ફોટો લેવડાવવા માટે એક તાર કપડવંજનાં બાઈ જડાવકોર શેઠાણી તરફથી આવ્યો હતો.

(૬) જુદા જુદા કામમાટે નામોનાં પાટીઆં રંગાવવાનું કામ પળ સોંપવામાં આવ્યું હતું, અને તે નામો નીચે પ્રમાણે છે. એ પાટીઆં નાનાં દરેક બાર આને અને મોટાં રૂ. ૧૧ લેખે બનાવ્યાં હતાં.

૧. ચીફ સેક્રેટરીની ઑફિસ ૨૥-૧૥.

૨. મંડપ કમીટીની સેક્રેટરી ૨-૧૥.

૩. જનરલ ઑફિસ, જ. સુપરવાઈઝર ઓર મોજન, ઉતારા, કૉરસપોન્ડેન્સ કમીટીની સેક્રેટરી ૩-૨

૪. Water પીનેકા જલ, પીવાનું પાણી ૨-૧૥

૫. Ladies સ્ત્રીવર્ગ, સ્ત્રીઓંકે લીયે ૨||-૧||
૬. President પ્રમુખ સાહેબ ૨-૧||
૭. ઈન્ટેલીજંસ, હેલ્થ, વૉલંટિયર ઑફિસ, કોસી બાતકી દરીયાફત યહાં કરો Inquiry office (અંગ્રેજી, બાલ્બોધ) ૪-૨
૮. પોસ્ટકે કાગજ, તાર, તારકે ફારમ વિગેરે ૨-૧||
૯. ચીફ સુપ્રીન્ટેન્ડંટ વૉલંટીયર્સ ૨-૧||
૧૦. હેલ્થ ઑફિસર ૧||-૧
૧૧. ટીકીટ ઓર ફુલેંકી ઑફીસ ૨-૧||
૧૨. ઈન્ટેલીજંસ, હેલ્થ અને વૉલંટિયર કમીટીકે સેક્રેટરી ઓર એ. સેક્રેટરીઓંકે ઑફીસ ૨-૧||
૧૩. Private યાનગી, સ્ત્રીઓંકે લીયે ૧||-૧
૧૪. રીસેપ્શન કમીટીકે મેંબર (અંગ્રેજી બાલ્બોધ) ૩-૨
૧૫. યતિ મંડલ ૨-૦|||-
૧૬. વૉલંટિયર સર્કલ, પ્રેજ્યુઇટ સર્કલ, અમદાવાદ સર્કલ, પંજાબ, રજમુલ્લા બંગાલ, સેન્ટ્રલ પ્રાવીન્સીસ, ડેકન, સુરત, કાઠીઆવાડ, કચ્છ સર્કલ, દરેકના બે પાટીઆં, સાઈફ ૨-૦|||
૩૮. પ્રાણીવધથી બનેલા પદાર્થોને બદલે વનસ્પતિના તેવાજ પદાર્થોનો સ્ટોલ (ગુજરાતી તથા બાલ્બોધ) ૪-૨
૩૯. પુરુષોંકે લીયે For gentlemen ૧||-૧
૪૦. મુંબઈ સમાચારનો વધારો
૪૧. ચેરમેન રીસેપ્શન કમીટી ૨-૧
- એ પાટીઆં ઘણે ભાગે બાલ્બોધ હિંદી અક્ષરોમાં લખાવ્યાં હતાં.
- એ સિવાય ઉતારાનાં અને બીજાં પાટીઆંઓ પણ બીજી કમીટીએ કરાવ્યાં હતાં.

(૭) ફંડકમીટીને મદદ—કેટલાએક સદ્ગૃહસ્થોને ત્યાં ફંડ ભરાવવા જવાનું અને પોતાનો લાગવગ વાપરી સારી રકમ મેલવવાની કોશીશ, રીસેપ્શન કમીટીના દરેકા મેંબરો કરવાની હતી, તે મુજબ અમે અમારાથી બનતું કરી વ્યવસ્થા મારવાડી ભાઈઓ અને બીજા કેટલાકો પાસે બહુ સારી રકમ ભરાવવાની ગોઠવણ કરી હતી.

(૮) એ કામ સિવાય જે કંઈ પરચુરણ કામકાજ બતાવવામાં આવ્યું હતું તે કર્યું હતું.

કાંન્ફરન્સની આ રીતે નીમાયલી ડૉ. હે. એન્ડ વૉલંટિયર કમીટીમાં કરેલા કામકાજની ટુંક નોંધ રજુ કરી છે, તે ઉપરથી આપે જોયું હશે કે અગરજો સમય બહુ કમ હતો અને એ કમીટીને કરવાનાં કામો ઘણાં હતાં, તોપણ પોતાનાથી બનતું કરવાને અને એ રીતે

ધર્મસેવા બજાવવાને એ કમીટી चुकी નથી. હિંમતથી કહી શકાય કે પોતાના ઉપર મુકવામાં આવેલા ભરોસાનો સદુપયોગ તેણે કર્યો છે. જો કંઈ તેણે વિશેષ અથવા વધારે સારું કર્યું હોય તો તેનો તોલ કરવાનું કામ શ્રી સંઘની મુનસફીપર છે.

મારે અત્રે જણાવવું જરૂરનું થઈ પડે છે કે, જૈન કૉન્ફરન્સ પૂરેપૂરી ફતેહમંદ ઉતરી તેનું ઉંડું કારણ કંઈક હોવું જોઈએ. ય્યારે કાર્ય થવાનું હોય છે ત્યારે તેના આસપાસના સંજોગો પણ તેવા આવી મળે છે. જે સબકમીટીઓ નીમાઈ હતી તેમાં ઑફીસબેરર્સ અને મેંબરો હૉશીલા નીમાયા હતા. તેઓનું જીગર ધર્મથી દ્રવીત થઈ હતું, તેઓનું રોમરોમ જાણે ‘જય જય’ બોલતું હોય એવું લાગતું હતું. (સૌમાં વિશેષ અમારી કમીટી તો બહુજ હૉશીલી હતી, બલકે ઇટલું કહી શકાશે કે એ કમીટીના તમામ મેંબરોનો ઉત્સાહ, મદદ, યુવાનીજોશ બહુજ હતો.) જેવા જુવાન મેંબરો હતા તેવાજ જુવાન અને હૉશીલા અમારા પ્રમુખ પણ હતા. તેઓ હૉશથી દરેક મીટીંગમાં હાજર થઈ સારો ભાગ લેતા હતા.

મને અત્રે જણાવ્યા વગર ચાલતું નથી કે, મને મદદ કરવાને જે જે ઈસીસ્ટન્ટ સેક્રેટરી-ઓ અને ઑફીસ બેરરો વખતોવખત મુકરર કરવામાં આવ્યા હતા, તેઓની અને દરેક બાબત-ની મંજૂરી મળવામાં અમારી કમીટીની વખતસર અને સંયુક્ત મદદ નહીં મળી હોત, તો કશું કરી શકાત નહીં. કૉમન કૉન્ફ-એકજ આશય-માટે સર્વે મહેનત કરનારા હતા અને કામની ધમાધમીમાં કોઈવાર સહુતાર્થી બોલવાનો પ્રસંગ પણ આવ્યો હતો, તેને માટે હું મારા તમામ મિત્રોની માફી ઇચ્છું, તેઓએ કોઈપણ બાબત ન ગણતાં પોતાના કાર્ય તરફજ લક્ષ આપ્યું હતું. ‘પોતાનું કર્તવ્ય પોતાનો ધર્મ હતો’ એજ પાઠ તેઓ માત્ર શીખેલા હતા.

માત્ર ફરી એકવાર ધ્યાન યોજવું કે, ડેલીગેટોનું લીસ્ટ વનાવવાની પદ્ધતિમાં સુધારો થવો જોઈએ, અથવા ડેલીગેટોની નીમણુંક થઈને પત્રો આવ્યા કે તેજ વખતે ટીકીટો અત્રેથી મોકલી દેવી જોઈએ, કે ડેલીગેટો જેઓ માત્ર સભાને દિવસે અથવા એકાદ દિવસ વહેલા આવે છે, તેઓની ધમાલમાં ગરબડ થવાનો સંભવ ન રહે અને કામનો હ્રદ ઉપરાંતનો બોજો આવી પડે છે તે આવી પડે નહીં. ‘પુરવળી ૨’ ના રીપોર્ટ ઉપર યાસ ધ્યાન યોજવાની ફરીથી હું જરૂર યોજું.

વૉલંટિયરના કામ બાબત ફરીથી જણાવવાની મને જરૂર જણાય છે. યાનદાન, ધનાઢ્ય, અને ગૃહસ્થોના પુત્રો-આપણા વીરરત્નો, જેઓમાંના ઘણા પોતાને ઘેર મોજમજામાં રહેલા, ગાડીઘોડામાં ફરતા, વખતસર જમતા, કિંમતી પોષાકો પેહરતા, તેઓજ આ કૉન્ફરન્સ વસતે, કોચમેનજી પાસે બેસતા, ગાડી પાછળ ઉભા રહેતા, ડેલીગેટોનાં પોટકાં ડંચકી ગાડીમાં નાંખતા, અને માલે ચઢાવતા, ગાડી લેવાને દોડતા, અને ચાહ અને યાવાના પણ પાકા પાડતા, અદના આદમીની પણ બૂમ સાંભળી “ જી જી ” કહીને દોડતા, રાતના વહે વામ્યા સુધી કામ કરતા, માથે કિંમતી પોષાકને બદલે જે ધર્મચિન્હના પેટા તેમને આપવામાં આવ્યા હતા, તેને પોતાની મોતીની ટોપીઓ કરતાં પણ વધુ વહાલા ગણતા, એવી એવી અનેક સેવાઓ બજાવતા જોઈ કોઈપણ ધર્માનુરાગીને સહેજ પોતાની સ્થિતિનો ય્યાલ ઇટ આવી જાય, કે ધન્ય છે એઓની હૉશને ! ધર્મનું ઇરણ એ તમામ વૉલંટિયરોમાં એવું ભારી હતું કે જે ઇરણો એકઠાં થઈ એવો મોટો ચોમાસાની નદીરૂપ યુસ્સો મુંબઈમાં આવેલો યાહેર થતો હતો, કે તેનું વર્ણન કરવું કઠણ થઈ

પડે છે. એ ૧૭૨ વૉલંટિયરોએ બજાવેલું કામ એક હજાર પગારદાર નોકર કરતાં વિશેષ હતું. પોતાના પગારની લાલચે કામ કરનારા અને માત્ર ધર્મકાર્યમાટે હોંશથી સેવા કરનારાના કામના ફળનો મુકાબલો થઈ શકે નહીં. એ વૉલંટિયરોને જોઈને જ ડેલીગેટોની જે હોંશ હતી તે વધીને દસ ગણી થઈ ગઈ હતી, એ વૉલંટિયરોએ “ યા હોમ ” કરીને જે ધર્મરણભૂમિમાં શોકાવી દીધું હતું તે એક કાયરને પણ પાનો ચઢાવે એવું હતું. ધર્મરણમાટે જ તેઓએ કેસરી યાં કરી માથે કેસરી પટકા (ઉત્તરાસણ) નાખ્યાં હતાં. એ વીર યુવાનો—વીરરત્નો ભવિષ્યમાં અમારા અનાદિ ધર્મની ઢાલ નીવડવાને જ ઉત્પન્ન થયા છે. એ રજપૂતનું લોહી ધરાવનારા અમારા યુવાન ભાઈઓ ધર્મની ઉન્નતિ કરનારા નીવડશે, અને એજ મહાવીરનાં લઘુ બાળો ઉપર આપણાં ભવિષ્યનાં ઘણાં મોટાં કામોનો આધાર રાખવો પડશે.

રાત્રીના ચાર વાગે બાર વર્ષની ડંમરના બે બાળકને ઝુંડીઓ લઈ વગર ગાડીએ પ્રાંટરોડ સ્ટેશન પર દોડતા જોઈ હું સાનંદાશ્ચર્યમાં ગરકાવ થઈ ગયો હતો. ધન્ય છે એ ધર્મ જનનને ! ધન્ય છે એ શ્રી વીરશાસનને ! હું એમ કહું તેમાં કંઈ યોગ્ય નથી. કોન્ફરન્સની ફતેહના આધારોમાંનો એક સારાજેવો આધાર એ વૉલંટિયરોની મદદ ઉપર હતો; અને હું એવું અનુમાન કાઢવા માટે માફી ઇચ્છું છું, કારણકે અમારાં વચ્ચે જાતે કરવા જેવું થાય છે. વઢી આવતા વર્ષ માટે વૉલંટિયર થનારાઓની પણ અરજીઓ આવવા માંડી છે, તે બતાવે છે કે એઓનું ધર્મજનન નાનું નથી.

કોન્ફરન્સે ફતેહ કરી છે, વાહ વાહ બોલાઈ છે. અગરજો ઉતાવળને લીધે પહેલાં કરવાનાં કામો છેલ્લી ઘડી સુધી મુલતવી રાખવાં પડ્યાં છે, તોપણ એકંદરે સંત અને એકદીલથી કામ પાર પડ્યું છે. આ ફતેહ થવાનો ધરો આધાર તો આપણા ચીફ સેક્રેટરી પર છે. દરેક કમીટીને જે મોટામાં મોટો લાભ થયો અને ફટ પોતાનું કામ કરી શકી, તેનું મુખ્ય કારણ ચીફ સેક્રેટરી છે. કાગલથી સંકડો વાતો પુછવામાં આવતી, તો તેનો તુરંત જવાબ મળતો હતો. બધી કમીટીમાં સરસી રીતે વિશ્વાસ મુકવામાં આવ્યો હતો. ચીફ સેક્રેટરી ખાનદાન, અનુભવી અને હૃદ ઉપરાંત નમ્ર સ્વભાવના છે, એ નમ્ર સ્વભાવથી શાંતિ જલવાઈ રહી છે. બધાને એવો પ્રત્યેક એટલો બધો પ્રેમ છે કે એમનો સખત બોલ સહન કરતાં પણ એમના પ્રત્યે અભાવ ઉત્પન્ન થાય જ નહીં (અગરજો સખત બોલ તેઓના મોંઢામાંથી નીકળવોજ અશક્ય છે). એ ધુંધી માનવંતા સેક્રેટરીની સાથે બેસી ઘણા વિકટ સવાલોનો નિર્ણય થઈ શક્યો છે.

વઢી કોન્ફરન્સના સૂત્રની દોરી એક સ્થળે બેસીને એવી સરસ રીતે તેઓ ચલાવતા રહ્યા હતા કે, તે બધાનું ફળ આપણી ફતેહમાં આવ્યું છે. વઢી એક બીજી બાબત પણ આજગ્યાએ ભૂલી જવાવી જોઈતી નથી, અને તે એ છે કે બધી કમીટીઓ જાણે હરીફાઈમાં ઉતરી પોતાનું કામ વિશેષ સારું બતાવવાની કોશીશ કરતી હતી (ન કે કોઈ અદેખાઈ), એ પણ આપણી ફતેહનું એક કારણ છે.

બહારથી આવેલા આપણા એકેક ભાઈ કોન્ફરન્સમાંથી સારી અસર લઈને ગયા છે, ઉત્સાહ વધારીને ગયા છે; અને એનું ફળ થોડાજ સમયમાં બહુ સારું આવેલું આપણે જોઈશું. રાય વ્રદ્રીદાસ બહાદુર જેવા પ્રેસીડેન્ટ, મી. ઢઢા અને મી. લાલભાઈ જેવા જ. સેક્રેટરીઓ, શેઠ વીરચંદ્રશા જેવા ચેરમેન, આપણા વાઈસ ચેરમેનો અને જુદી જુદી કમીટીના પ્રમુખો, દરેક

ન્યાયતા આગેવાનો, આપણા લાયક ચીફ સેક્રેટરી અને બીજી કમીટીઓના સેક્રેટરીઓ, આપણા બહારગામના મીજબાનો (ડેલીગેટો-વીઝીટરો) આપણા ઑફીસ બેરો, સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટો અને વૉલંટિયરો, ઑફીસ સ્ટાફ અને સર્વ જૈન બંધુઓ એ તમામના સંયુક્ત બલથી, એકસંપીથી અને અધિષ્ઠાયક જનની કૃપાથી આપણે પાર ઉતર્યા છીએ, અને એ મુજબ ભવિષ્યમાં પણ ઉતરતા જઈશું.

આ કમીટીના ઑફીસ બેરો અને સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટોનો હું ધન્યવાદ માનું છું કે, તેઓએ બહુજ સારી મદદ કરી હતી. વઢી આ લંબાણ રીપોર્ટ લખવામાં મી. હીરાભાઈ ડાહ્યાભાઈ ઉપરાંત મી. કાંવેરીલાલ માળેકલાલ ઘડીઆઢીએ લાંબો વખત સુધી બેસી જે મદદ આપી છે, તે માટે તેમનો ઉપકાર માનવાની આ તક લઉં છું.

આપણે સર્વે ઈચ્છીએ છીએ કે આપણી કૉન્ફરન્સે જે જૈન સુધારાનો પાયો નાંખ્યો છે, તે દીન પ્રતિદીન મજબૂત થાઓ. જે પાંચ ખાતાંઓ માટે ફંડની રકમ મરાઈ છે અને મરાતી જાય છે, તેનો જલ્દી ઉપયોગ થઈ તેનું ફલ નાળાં મરનારાઓને જલ્દી બતાવવું જોઈએ, કે જેથી તેઓ બીજાં નાળાં આપે. આપણા નવા નીમાયલા ચાર જનરલ સેક્રેટરીઓ બહુજ વગદાર પણ કમ્પુરસદવાઢા હોવાથી પેઈડ સેક્રેટરી રાખવાનો અલ્પચારકરેલો માર્ગ આપણા કામને ફતેહ આપશે. સાધારણ સુચનાઓ ઘણી ઘણી છે, પણ તે આપવાનો આ રીપોર્ટ નહીં હોવાથી, હરેક કૉન્ફરન્સની ફતેહ ઈચ્છી આ રીપોર્ટ બંધ કરવાની રજા લઉં છું.

તા. ૪ થી સપ્ટેમ્બર ૧૯૦૩

દા. તા.

અમરચંદ પી. પરમાર. સેક્રેટરી.

આ રીપોર્ટ કમીટી આગલ રજુ થઈ પસાર કરવામાં આવ્યો છે.

અમરચંદ પી. પરમાર. સેક્રેટરી. **અંબાલાલ બાપુભાઈ.** પ્રમુખ.

આ રીપોર્ટ રજુ કરવાને અને કમીટીનું કામ બંધ કરવાને તા. ૪ અક્ટોબર ૧૯૦૩ ને દિવસે આ કમીટીની ખાસ બેઠક થઈ હતી અને તેમાં નીચે પ્રમાણે ઠરાવો પસાર કરવામાં આવ્યા હતા:—

- ૧ આ સંયુક્ત કમીટીના કાર્યમાં જે જે ઑફીસ બેરો અને મેમ્બરો અને સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટો અને વૉલંટિયરોએ કિંમતી મદદ આપી છે, તેમનો ઉપકાર માનવો.
- ૨ આ કમીટીના ઉપરીઓ, જેમકે ચેરમેન, વાઈસ ચેરમેન, ચીફ સેક્રેટરી વિગેરે સાહેબોએ આપેલી કિંમતી અને વઢી વખતસરની હીમાયતો અને બતાવેલી સમ્યતા અને માયાની લાગણી માટે, તેમનો આ કમીટી ધરા અંતઃકરણપુર્વક આભાર માને છે.
- ૩ આ કમીટીના સંબંધમાં આવેલી બીજી કમીટીઓની નેકી, સમ્યતા અને તેમની તરફથી આવેલી વલ્લભતાની મદદ માટે, આ કમીટી તેઓનો ધરા દીલથી આભાર માને છે.

- ૪ જે જે ન્યુસપેપરો આ કમીટીને લગતી જાહેરખબરો ઓછે દરે લીધી હતી, તેમનો તથા “જૈન” પત્રે અને “ખેડા વર્તમાન” પત્રે વગર લવાજમે પોતાનાં પત્રમાં દાખલ કરી હતી, તેમનો પળ આભાર માનવામાં આવે છે.
- ૫ ત્રીજી કોન્ફરન્સ માટે વૉલંટિયરો થવાની અરજીઓ આવે, તે નામો નોંધીને જનરલ સેક્રેટરીને મોકલી આપવાં, અને તે કામ મી. જ્ઞવેરીલાલ માળેકલાલ ઘડ્યાલાની સોંપવું.
- ૬ આપણી કમીટીના પ્રમુખ શેઠ અંબાલાલ બાપુભાઈ જે મદદ આપણને આપી છે, તે માટે તેમનો ઉપકાર માનવો. એ દરખાસ્ત મુકનાર સોદાગર હીરાભાઈ ડાહ્યાભાઈ અને ટેકો આપનાર મી. પોપટલાલ લલ્લુભાઈ. તે દરખાસ્ત સર્વાનુમતે પસાર થઈ.
- ૭ સોદાગર હીરાભાઈ ડાહ્યાભાઈ દરખાસ્ત મુકી કે આપણી કમીટીના સેક્રેટરી મી. પરમારે જે અથાગ મહેનત લીધી છે. અને આપણને મદદ આપી છે, અને જે પ્રયાસ રીપોર્ટ ઘડવામાં લીધો છે, તેને માટે તેવળ સાહેબનો ઉપકાર માનવો. તે દરખાસ્તને મી. પોપટલાલ લલ્લુભાઈ ટેકો આપ્યો, અને તે સર્વાનુમતે પસાર થઈ.
- ૮ મી. અમરચંદ પરમારે છેવટે ઘણા પ્રયાસથી આપણી કમીટીનો રીપોર્ટ બનાવેલો તે વાંચી સંમતિ આપ્યો, અને તે સર્વાનુમતે પસાર થયો.

(પુરવણી ૧.)

ઈન્ટેલીજન્સ કમીટી માટે પ્રથમથી સુચવવામાં આવેલા કામોની વિગત.

૧. કોન્ફરન્સની કોઈપણ કમીટી અમુક ખબર માગે, તે તપાસ કરી પુરી પાડવી.
૨. ડેલીગેટો જે વિગત માગે તે પુરી પાડવી, જેમકે પોતાના મુકામ સંબંધી, અમુક ડેલીગેટો ક્યાં ઉતર્યા છે તે સંબંધી, ટીકીટો અને ભોજન સંબંધી.
૩. ડેલીગેટોનો રખડતો સામાન પોતાની ઑફીસમાં રાખી બરાબર પહોંચાડે.
૪. ડેલીગેટોના કાગળ, તાર વિગેરે પહોંચાડવા.
૫. શહેરની અમુક જગ્યાઓ જોવા સંબંધી વિગેરે જે હકીકત માગે તે આપવી.
૬. કયા ડેલીગેટો કયા અમુક મુકામમાં ઉતરવાના છે, તેમની જમવાની ગોઠવણ ક્યાં છે; કોઈ જાનગી મુકામપર ઉતરવાના હોય અને તેની વિગત મળી હોય, તો તે એ બાબતોને લગતી કમીટીઓ વચ્ચેવચ્ચત આ કમીટીને પુરી પાડતી રહેશે. ડેલીગેટોનું લીસ્ટ પણ રહેશે.
૭. આ કમીટીની ઑફીસ મંડપની બહાર રહેશે. ત્યાં તારનાં તથા મનીઓર્ડરનાં ફોર્મો વિગેરે રાખવામાં આવશે.

(પુરવણી ૨).

ગીરગામ, મુંબઈ. તા. ૨ અક્ટોબર ૧૯૦૩.

મી. અમરચંદ પી. પરમાર,

સેક્રેટરી. ઈન્ટેલીજન્સ, હેલ્થ એન્ડ વૉલંટીયર ડીપાર્ટમેન્ટ,

બીજી જૈન (શ્વેતાંબર) કૉન્ફરન્સ ઑફીસ,

પાયધોની-મુંબઈ.

બીજી જૈન (શ્વેતાંબર) કૉન્ફરન્સનો જે મેલાવડો શ્રી મુંબઈ મળ્યે થયો, તેની અંદર ડેલીગેટો તરીકે જે સાધર્મીભાઈઓ દેશાવરોધી ભાગ લેવાને આવનાર હતા, તે લોકોને મંડપમાં દાખલ થવાની ડેલીગેટોને આપવાની ટીકીટો તથા ફૂલો આપવાનું, તથા રીસેપ્શન કમીટીના મેમ્બરોને ટીકીટો તથા ફૂલો આપવાનું કામ, મને તા. ૧૪ મી સપ્ટેમ્બરે સોંપવામાં આવ્યું હતું. રીસેપ્શન કમીટીના મેમ્બરોને ટીકીટો આપવા સંબંધમાં, તેમજ ડેલીગેટોને ટીકીટો આપવા સંબંધમાં મને ઘણીજ અગવડો પડી છે; અને ઇટલી વધી મુશ્કેલી વચ્ચે કામ લેવું પડ્યું છે કે ટીકીટો આપવા સંબંધમાં ઘોટાલો, તથા ડેલીગેટો અને મેમ્બરોમાં અસંતોષ ઊભો થવાની દર પછે ધાસ્તી રહેતી હતી, અને વચ્ચે ટીકીટો સંબંધમાં ઘોટાલો પળ થયો હશે, અને આ કૉન્ફરન્સની બેઠકમાં તે સંબંધી ડેલીગેટો વિગેરેમાં અસંતોષ પળ થયો હશે; માટે ભવિષ્યની કૉન્ફરન્સોમાં એવું ન થાય તેને વાસ્તે મારી સૂચનાઓ ઘણી ઉપયોગી થઈ પડશે, એવું ધારી હું તે સંક્ષિપ્તમાં જણાવવાની રજા લઉં છું.

(૧) રીસેપ્શન કમીટીના મેમ્બરોને ટીકીટો આપવા સંબંધમાં મારી સૂચના ઇટલીજ છે, કે તે ગૃહસ્થોને ટીકીટો તથા ફૂલો કૉન્ફરન્સની બેઠકની પંદર દિવસ અગાઉ આપી દેવાં. રીસેપ્શન કમીટીના મેમ્બરોની વેસવાની ગોઠવણ હંમેશાં સ્ટેજની પાસેજ આવે, ઇટલે જેટલા મેમ્બરો હોય તેટલી ખુરસીઓની ગોઠવણ રાખી ટીકીટ ઉપર ચઢતો નંબર આપી રીફર્ડ કરી આપવી. જેટલા મેમ્બરો તેટલીજ ટીકીટો અને તેટલીજ ખુરસીઓ ઉપર રીફર્ડ કરી આપેલા નંબરો, અગર બાંધવાનાં કાર્ડો રાખવાં, કે જેથી કોઈપણ પ્રકારની અગવડ પડવા સંભવ નથી.

(૨) ડેલીગેટોને આપવાની ટીકીટોના સંબંધમાં

૧. દરેક દેશાવરોનાં ગામોથી જે લીસ્ટ આવે, તેને લગતી નોંધ, દફતરો વિગેરે રાખવા એક યાસ સેક્રેટરી જુદો રાખવો. કૉરસ્પોન્ડન્સ કમીટીથી આ યાતું જુદું પાડી નાખવું.

૨. “ ઑફીસ ફૉર ડેલીગેટ્સ ” એ આ યાતાનું નામ આપવું.

૩. આ યાતામાં એક સેક્રેટરી અને એક અગર બે કારકુન રાખવા.

૪. ડેલીગેટોનાં નામો નોંધવાની બુકોના પ્રકાર.

A. જેમ જેમ ડેલીગેટોનાં નામો જુદાં જુદાં ગામોથી દેશાવરથી ચુંટાઈને આવે, તેમ એક બુકની અંદર દાખલ કરવાં. આ બુક ઉપરથી ચુંટાણા ડેલીગેટોની કુલ સંખ્યા મળી શકે. તેનો પ્રકાર.

રનીંગ નંબર.	ડેલીગેટનું નામ.	ગામનું નામ.	જીલ્લો.	કોના તરફનો ડેલીગેટ નાત સમા સંઘ	રીમાર્ક.
-------------	-----------------	-------------	---------	---------------------------------------	----------

B. ઉપરની બુક ઉપરથી જે ગામો તરફથી ડેલીગેટો ચુંટાઈને આવે તે ગામોનું (જીલ્લાવાર) alphabetical order માં તે તે ગામોના ડેલીગેટોનાં નામો સહિત એક બીજી બુક બનાવવી. આ બુક ડેલીગેટોને ટીકીટો આપવાના કામમાં ઉપયોગી થશે.

તેનો પ્રકાર. ગામનું નામ. જીલ્લો. સર્કલ.
રનીંગ નંબર. | ડેલીગેટનું નામ. | ટીકીટ નંબર. | ટીકીટ લઈ જનાર ધણીનું નામ | રીમાર્ક.
આ બુક ઉપરથી કયું ગામ કયા જીલ્લામાં આવ્યું છે તેની ખબર પડશે, અને દરેક ગામમાંથી કેટલા કેટલા ડેલીગેટો આવ્યા છે, તેની પળ પક્કી નોંધ રહેશે. વઢી આ બુક “જૈન ડીરેક્ટરી” બનાવવાના કામમાં ઘણીજ ઉપયોગી થઈ પડશે.

C. ત્રીજી એક ચોપડીમાં કુલ બધા ડેલીગેટોનાં નામોની alphabetical order માં નોંધ તૈયાર રાખવાની ખાસ જરૂર છે. તેમાં

અનુક્રમ નંબર.	ડેલીગેટનું નામ.	ગામનું નામ.	જીલ્લો.	જે ગામમાં કૉન્ફરન્સ હોય ત્યાં તે ડેલીગેટે ક્યાં ઉતારો રાખ્યો છે તેનું ઠેકાણું.	રીમાર્ક.
---------------	-----------------	-------------	---------	--	----------

આ બુક કોઈ ડેલીગેટને કાગળપત્ર, તાર વિગેરે પહોંચાડવો હોય, તો તે કામમાં ઈન્ટેલીજન્સ ડીપાર્ટમેન્ટવાળાને બહુ ઉપયોગી થઈ પડશે.

D. બીજી એક સૂચના ટીકીટો આપવા સંબંધમાં એવી છે કે, જે જે ગામના ડેલી-ગેટો ચુંટાઈને આવે તેજ વચ્ચે તે લોકોના ઉપર ટપાલ મારફતે ટીકીટોમાં તેમનાં નામો ભરી, તથા તેના ઉપર યોગ્ય સર્કલવાર રનીંગ નંબર આપીને મોકલાવી આપવી, કે જેથી ડેલીગેટોને ટીકીટો મેલવવા સંબંધ કૉન્ફરન્સમાં આવ્યા પછી, જે તકલીફ તથા અગવડ વેઠવી પડી છે તે વેઠવી ન પડે. આ સંબંધમાં આટલું ખાસ યાદ રાખવાની જરૂર છે કે, નાના મોટા સર્કલનો વિચાર કરીને પચાસથી સો ટીકીટો, સારા વિદ્વાન વક્તા અને પ્રતિષ્ઠિત ગૃહસ્થો સારું સર્કલદીઠ રીફર્ડ રાખી મુકવી, અને તેવાં નામોની સૂચના ઉપરથી તેવી સારી રીફર્ડ ટીકીટો મોકલી આપવી. ડેલીગેટોના ઉપર જે ઈન્વીટેશન લેટર મોકલવામાં આવે, તેમાંજ પ્રતિષ્ઠિત, વિદ્વાન તથા વક્તાઓનાં નામ ખાસ જણાવવાની સૂચના થવી જોઈએ.

(૩.) આ મુંબઈ મધ્યેની “બીજી જૈન (શ્વેતાંબર) કૉન્ફરન્સ” સંબંધીના ડેલીગેટોનું મેં ઉપર જણાવ્યું છે તેવું B કૉલમવાળું લીસ્ટ, ટીકીટો આપવા સંબંધમાં મારે તાબડતોબ બનાવવું પડ્યું, કે જે બનાવવામાં મને વઢવાળવાળા એક વૉલંટિયર માર્કે વહુભજી છગનલાલે ઘણીજ સ્તુતિપાત્ર મદદ કીધી છે.

- (૪.) ટીકીટો આપવા સંબંધમાં જણાવવાનું કે, તે કામમાં મને ભાઈ ડાહ્યાભાઈ સરુપચંદ તથા શેઠ જૈસિંગભાઈ સારાભાઈ ઘણીજ સ્તુતિપાત્ર મદદ કીધી છે.
- (૫.) આટલું જણાવી છેવટે હું દરેક સર્કલવાર આ કૉન્ફરન્સમાં કેટલી ટીકીટો ડેલીગેટોને આપી, તે જણાવવાની રજા લઉં છું.

સર્કલનું નામ.

કેટલી ટીકીટો આપી.

અમદાવાદ સર્કલ

૧૪૫

સુરત

„

૨૪૯

કાઠીઆવાડ

„

૩૨૧

રજપુતાના

„

૮૧

પંજાબ

„

૧૨૦

ડેક્કન

„

૧૮૦

સેન્ટ્રલ પ્રોવીન્સીસ (બેંગૉલ) સર્કલ.

૮૮

૧૫૨

શેઠ ફકીરભાઈ તરફથી કુલ ટીકીટો ૧૭૦૦ મળી, તે મધ્યેથી કુલ ટીકીટો ઉપર દર્શાવ્યા પ્રમાણે ૧૫૨ ખપી. બાકીની ટીકીટો ૧૦૮ તથા ફુલો જે વધેલાં છે તે પાછાં મોકલ્યાં છે.

- (૬.) પ્રોવીન્સીયલ સેક્રેટરીને આપવાનાં જે ફૂલો મને આપેલાં, તે પણ વધેલાં છે તે પાછાં મોકલ્યાં છે.

- (૭.) અત્રે યાસ જણાવવાની જરૂર છે કે, જે પ્રમાણે આ કૉન્ફરન્સમાં સર્કલો પાડીને બધા ડેલીગેટોને આગળ બેસવાનો લાભ આપ્યો હતો, તેથી કોઈપણ દેશના ડેલીગેટોના મનમાં ઓછું આવ્યું નથી; અને બધાના મનમાં એમજ આવ્યું છે કે વધાને સરખા ગણવામાં આવ્યા છે; માટે આ રૂઢી ચાલુ રાખવી ઘણી ઉપયોગી અને સલાહભરેલી થઈ પડશે.

આટલું જણાવી હું મારો રીપોર્ટ સ્તમ કરું છું. એજ.

લી. સેવક

જગાભાઈ મગનલાલ, સહી દા. પોતે
ઠે. ગીરગામ બેંકરોડ, પોસ્ટ ઑફીસ પાસે ઠા.
રામજી લક્ષ્મીદાસના માઝામાં પહેલે માઝે.

(પુરવણી ૩).

હેલ્થ કમીટી માટે પ્રથમથી સુચવવામાં આવેલાં કામોની વિગત.

- (૧) એ કમીટીમાં એક ઑનરરી ચીફ મેડીકલ સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટ રહેશે.
- (૨) જે ડાક્ટરો વૈદ્યો વગેરેએ કોન્ફરન્સની મફત સેવા બજાવવાનું મહેરવાનીની રાહે કબુલ્યું છે, તેમની મદદ જરૂર પડવે લેવી.
- (૩) ડેલીગેટો માટે જે મંડપ અથવા મુકામો પસંદ કરવામાં આવે, તેની સર્નીટેશન બાબત કેવી હાલત છે, તે બાબત આ કમીટીનો પ્રથમ અભિપ્રાય લેવો.
- (૪) કોઈ ડેલીગેટ બીમાર થાય તો ત્યાં વૉલંટિયર રાખી ડાક્ટર દવાની પૂરી માવજત, અંગ્રેજી અથવા દેશી ઉપચાર પ્રમાણે, જેમ ડેલીગેટ કહે તેમ કરવી.
- (૫) તનદુરસ્તી સંબંધી રીપોર્ટ રોજ પોતાના સેક્રેટરી મારફત ચીફ સેક્રેટરીને કરે.
- (૬) સર્વ કાર્ય માટે વૉલંટિયરોની મદદ લેવી.

(પુરવણી ૪).

વૉલંટિયર કમીટી માટે પ્રથમથી સુચવવામાં આવેલાં કામોની વિગત.

(૧) જાહેરખબર આપી, સ્કુલો અને મંડલોમાં લખી તથા ખાનગી ગૃહસ્થોને કહી સો વૉલંટિયર મેળવવા, પણ તેઓની ઉંમર બાર વર્ષથી નીચે ન હોવી જોઈએ.

- (૨) એ વૉલંટિયર ઉપર દસ સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટ અને એક ચીફ સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટ રાખવા.
- (૩) એ બધાને જુદી રીતના શોખીતા યુનીફોર્મ સાથે “બ્રેજ” અને સીસોટીઓ આપવી.
- (૪) મંડપમાં બંદોબસ્ત રાખવો, ગરબડ થવા ન દેવી, દરવાજાપર ટીકીટો તપાસવી, લેવી યા સૂણા કાપવા; જુદા જુદા બ્લૉકમાં નંબર પ્રમાણે સભાસદોને સુરશીષ બેસાડવા, મંડપને લગતું સઘલું કામ કરવું; ડેલીગેટો આવે ત્યારે તેમને લેવા જવાની અને પહોંચાડવાની ગોઠવણ બંને રેલવેનાં જુદાં જુદાં સ્ટેશનોપર પ્રમાણમાં રાખવી; તેમના સામાનનો કબજો લેવો અને તેમને મુકામપર પહોંચાડવા; તેઓ માટે રાખેલી ગાડીની વ્યવસ્થા કરવી.

(૫) ડેલીગેટોની તનદુરસ્તીને લગતું કામ પણ વૉલંટિયરો બજાવશે.

(૬) ડેલીગેટોને સરસામાન—જળસમાવ જરૂરીઆત હોય, તો તે યોગ્ય ઠેકાણેથી લાવી આપવાં.

(૭) કોઈ ખાસ કારણસર બીજી કોઈ કમીટીને વૉલંટિયરોની જરૂર હોય, તો સેક્રેટરીની મારફત તે ફાજલ પાડી શકતા હશે તો પૂરા પાડશે.

(૮) પંદર દિવસ પહેલાં રીતસરની કવાયત આપવામાં આવશે, તેમાં ઈસારા યા સીસોટીઓમાં તુરત સમજાય એવી બાબતની કવાયતપર વધુ લક્ષ આપવામાં આવશે.

(૯) યાસ સંજોગોમાં મુંઝવેની જોવાલાયક જગ્યાઓ જોવા જવાને ડેલીગેટો ચહાતા-
હોય ને તેમને વૉલંટિયરોની જરૂર પડે, તો તે સેક્રેટરી બચાવી શકતા હશે તો પૂરા પાડશે.

(૧૦) ડેલીગેટોના આવવાની, ઉતરવાની વિગેરે હીલચાલને લગતી યાવરો આ કમી-
ટીને બીજી કમીટી વાલતોવલત પૂરી પાડતી રહેશે.

(૧૧) પ્રેસીડન્ટ યા મરતબાવાલા ડેલીગેટોની પાસે હાજરી આપવાનું કામ પળ કરશે.

(૧૨) વૉલંટિયરો સમ્યતાથી વર્તે તે ઉપર યાસ લક્ષ યાલવામાં આવશે.

(૧૩) ડેલીગેટોના કાગલો, તાર વિગેરે પહોંચાડવાનું કામ પળ ઈટેલીજન્સ કમીટીની
સુચના પ્રમાણે કરશે; તેમજ ડેલીગેટોની ચીઠીઓ પહોંચાડવા, પોસ્ટ કરવા વિગેરે કામ
પળ કરશે.

(૧૪) કૉન્ફરન્સના દરેક કામમાં સુગમતા કરી આપવાને તત્પર રહેશે.

(૧૫) જે વૉલંટિયરો વાલત નહીં બચાવી શકતા હશે, તેમનો જમવાનો બંદોબસ્ટ ઉતારા-
ઓનાં રસોડામાં રહેશે.

(૧૬) રજીસ્ટ્રેશન, ઈટેલીજન્સ ઑફીસમાં પળ તેઓની મદદ લેવી.

(પુરવણી ૫).

વૉલંટીયરોનાં નામો.

૧. મી. કુંવરજી મૂલચંદ

સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટ.

(૧૫ થી ૨૫ વર્ષ સુધીનો ઉંમરના.)

મી. ગુલાબચંદ ગફલભાઈ

„ ઘેલાભાઈ હંસરાજ

„ ચત્રભૂજ લલ્લુભાઈ

„ તારાચંદ વીરચંદ

„ ત્રીકમજી રતનશી

„ નાનચંદ માણેકચંદ

„ નંદલાલ લાલચંદ

„ ભાઈચંદ નરભેરામ

„ મગનલાલ વાઘજી

„ રામજી લખા પરમાર

મી. ચીમનલાલ મોગીલાલ

„ ચુનીલાલ ઉજમચંદ

„ છોટાલાલ પંજાચંદ

„ છોટાલાલ મગનલાલ

„ જેસંગભાઈ હેમચંદ

„ મોગીલાલ મૂદરદાસ

„ મોલાભાઈ કેશવલાલ

„ મળીલાલ મોકમચંદ

„ મોહનલાલ ચુનીલાલ

„ મંગલદાસ દલપતભાઈ

„ શીવલાલ મંછાચંદ

૩. મી. ચંદુલાલ હીરાભાઈ

સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટ.

(બહારગામના ૧૫ થી ૨૫ વર્ષ સુધીનો ઉંમરના.)

મી. અમ્રતલાલ વાપાલાલ

„ ફૂલચંદ રાયચંદ

„ મનમુલ સી. શેઠ

„ મંગલદાસ નથુભાઈ

૨. મી. કેશવલાલ લલ્લુભાઈ

સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટ.

(૧૫ થી ૨૫ વર્ષ સુધીનો ઉંમરના.)

મી. કાઠીદાસ નાનચંદ

„ કેશવલાલ હેમચંદ

- मी. वल्लभदास छगनलाल
 ,, हीराभाई ककलभाई
 ,, हीराभाई मोहनलाल

४. मी. जमनादास मोतीचंद

सुप्रीन्टेण्डंट.

(१५ थी २५ वर्ष सुधीनी उमरना.)

- मी. गुलाबचंद अमथालाल
 ,, चंदुलाल दलसुखराम
 ,, छोटालाल लल्लुभाई
 ,, छोटालाल हीरजी
 ,, देवीदास मकनजी
 ,, धनजी पुंजाभाई
 ,, भोळाभाई मोहनलाल
 ,, मणीलाल ताराचंद
 ,, मणीलाल प्रेमचंद
 ,, मनमोहन पानाचंद
 ,, मोतीलाल लल्लुभाई
 ,, लीलाधर नेमचंद
 ,, वाडीलाल मगनलाल
 ,, शवचंद अमरचंद
 ,, शवचंद कचराभाई (एक्टिंग सुप्रीन्टेण्डंट)
 ,, हीरालाल लल्लुभाई
 ,, हंसराज वसनजी

५. मी. दलपतभाई प्रेमचंद

सुप्रीन्टेण्डंट.

(१५ थी २५ वर्ष सुधीनी उमरना.)

- मी. अमरचंद फकीरचंद
 ,, केसरीचंद लखमीचंद
 ,, गोकळदास लहेराभाई
 ,, चीमनलाल बालाभाई
 ,, चीमनलाल मंगळदास
 ,, जमनादास अमरचंद
 ,, त्रीभोवनदास तुळशीदास

- मी. नगीनदास वीरचंद
 ,, नेमचंद माणेकचंद
 ,, प्रेमचंद प्रागजी
 ,, भाणाभाई चतराजी
 ,, माणेकचंद वीरचंद
 ,, हरगोवन कसनजी

६. मी. देवचंद भगवानजी शाह

सुप्रीन्टेण्डंट.

(१५ थी २५ वर्ष सुधीनी उमरना.)

- मी. अमृतलाल डाह्याभाई
 ,, उमेदलाल वाघजी
 ,, काळीदास लल्लुभाई
 ,, चीमनलाल मंगळदास
 ,, देवजी झवेरचंद
 ,, मगनलाल सरूपचंद
 ,, मणीलाल चुनीलाल
 ,, मणीलाल न्यालचंद
 ,, मणीलाल वाडीलाल
 ,, मोतीलाल गुलाबचंद

७. मी. धनजी लीलाधर

सुप्रीन्टेण्डंट.

(पचोस वर्षनी उपरनी उमरना.)

- मी. आणंदजी आशारीआ
 ,, करशनजी हीरजी
 ,, केवळचंद केशवजी
 ,, चुनीलाल न्यालचंद
 ,, जीवराज मालशी
 ,, देवशी शामत
 ,, नारणजी अमरशी
 ,, पदमशी जेवत
 ,, फूलचंद वेलजी
 ,, माणेकचंद केशवजी
 ,, रणछोडदास लखमीचंद

મી. રતનશી વીરધોર
 „ વજેચંદ તારાચંદ
 „ વેલચંદ ગોવર

૮. મી. ફૂલચંદ ઉત્તમચંદ પારેખ

સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટ.

(૧૫ થી ૨૫ વર્ષ સુધીની ઉંમરના.)

મી. જ્ઞેવરચંદ જયાચંદ
 „ દુલ્હભદાસ કુબેરદાસ
 „ નાથાલાલ જ્ઞેવરચંદ
 „ ભૂપતરાય કેશવલાલ
 „ મગનલાલ મેઝાપચંદ શાહ
 „ મૂઠચંદ ઉત્તમચંદ પારેખ
 „ મોહનલાલ લવજી

૯. મી. ભવાનજી જેઠાભાઈ

સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટ.

(૧૫ થી ૨૫ વર્ષ સુધીની ઉંમરના.)

મી. खीमजी धारशी
 „ खीमजी मादण
 „ गोविंदजी खीमजी
 „ गोविंदजी वीशर
 „ चत्रभोज खीयशी
 „ टोकरशी खीयराज
 „ नरशी कल्याणजी
 „ पुनशी घेलाभाई
 „ वालजी हीरजी कायाणी
 „ वेलजी जेठा

૧૦. મી. માધવજી કીરચંદ.

સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટ.

(૧૨ થી ૧૫ વર્ષ સુધીની ઉંમરના.)

મી. અમરચંદ નાનચંદ
 „ ઉમરશી દેશર
 „ ઉમરશી માણેકજી

મી. ગોવિંદજી શીવજી

„ જેઠુ કરમશી
 „ નરશી વેલજી
 „ પુરુષોત્તમ જ્ઞેવરચંદ
 „ માણેકજી કેશવજી
 „ માલશી પાસુ
 „ મોળશી નથુ
 „ રતનચંદ વાઢીલાલ
 „ લક્ષ્મશી રતનશી
 „ વીરજી ગોવર
 „ વેલજી જીવરાજ
 „ શામજી દેશર
 „ હરીલાલ પ્રાણજીવન

૧૧. મી. મૂઠચંદ આશારામ

સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટ.

(૧૫ થી ૨૫ વર્ષ સુધીની ઉંમરના.)

મી. અમ્રતલાલ ત્રીભોવન
 „ અમ્રતલાલ બાપાલાલ
 „ જગજીવન કાશીદાસ
 „ જટાશંકર માણેકચંદ
 „ દામજી કલ્યાણજી
 „ નાથાલાલ છોટાલાલ
 „ પરશોત્તમ બાપાલાલ
 „ બાલાભાઈ હરીલાલ
 „ ભાઈચંદ કેશવજી
 „ વીરપાઠ વર્ધમાન

૧૨. મી. શોભાગચંદ કેવઠચંદ

સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટ.

(૧૨ થી ૧૫ વર્ષ સુધીની ઉંમરના.)

મી. અમ્રતલાલ આણંદજી
 „ કપુરચંદ સાકરચંદ
 „ ચંપાલાલ જવેરચંદ

मी. जगजीवन जसराज
 ,, देवीदास शवचंद
 ,, नाथालाल गोविंदजी
 ,, नानाभाई भाणाभाई
 ,, पानाचंद गोविंदजी
 ,, परमानंद रायचंद

मी. पोपटलाल त्रीकमजी
 ,, मगनलाल मोहनलाल
 ,, मगनलाल वीरचंद
 ,, रणछोडदास अंदरजी
 ,, बीठलभाई झवेरचंद

१३. मी. शंभुप्रसादजी गांधी.

सुप्रीन्टेंडंट.

१५ थी २५ वर्ष सुधीनी उमरना.

(ओर्डरलीझ.)

मी. अमृतलाल काळीदास (मी. ढढा)
 ,, अंबालाल लहेरचंद (मी. अंबालाल बापुआई)
 ,, करशनदास गोविंदजी (प्रमुख साहेब)
 ,, गोपाळजी प्रागजी (मी. माणेकलाल घेलाभाई)
 ,, घेलाभाई जेठा (चीफ सुप्रीन्टेंडंट)
 ,, चत्रभूज मोतीलाल (मी. ढढा)
 ,, चुनीलाल भाईचंद (चीफ मेडीकल सुप्रीन्टेंडंट)
 ,, चुनीलाल लवजी (मी. अमरचंद पी. परमार)
 ,, चंपकलाल खीमचंद (शेठ लालभाई दलपतभाई)
 ,, जीवा कस्तुर (शेठ फकीरचंद प्रेमचंद)
 ,, देशर नागशी (मी. माणेकलाल घेलाभाई)
 ,, नागरदास गोविंदजी (प्रमुख साहेब)
 ,, भगवान गोकळ (मी. गांधी)
 ,, भीखा चुनीलाल (शेठ फकीरचंद प्रेमचंद)
 ,, भोजराज भाणजी (चीफ सुप्रीन्टेंडंट)
 ,, मणीलाल रतनचंद (शेठ वीरचंद दीपचंद, चेरमेन)
 ,, मेघजी आशपाळ (चीफ मेडीकल सुप्रीन्टेंडंट)
 ,, वीरचंद रायचंद (शेठ लालभाई दलपतभाई)
 ,, हठीसंग जेठा (मी. अंबालाल बापुभाई.)
 ,, हरीलाल लवजी (मी. अमरचंद पी. परमार)

एकस्ट्रा-बेच.

૧૪. મી. વૃજલાલ ભાઈચંદ.—**સુપ્રીન્ટેન્ડંટ.**
(નાની મોટી ઁમરના.)

મી. અમ્રતઆલ વાડીલાલ

માસ્તર કુંવરજી

મી. ચતુરભૂજ રતનશી

„ છગનલાલ શોકીન દલાલ મારવાડી.

„ જગાભાઈ મોગીલાલ

મી. ત્રીકમલાલ મગનલાલ

„ નાનાભાઈ તલકચંદ

„ ભવાનજી કાનજી

„ મગનલાલ ચુનીલાલ

„ મોહનલાલ મોગીલાલ

„ મંગલદાસ દીપચંદ ટોપીવાલા

„ રતનચંદ રામચંદ

„ શાંતિલાલ મોહનલાલ

(પુરવણી ૬).

(ક) વૉલંટિયરો તથા સુપ્રીન્ટેન્ડંટોને છેલ્લી કરવામાં આવેલી સુચનાઓ.

૧. વૉલંટિયરો પોતાના સુપ્રીન્ટેન્ડંટના હુકમમાં રહેવું.
૨. વૉલંટિયરોને ખાસ કામ ઉપર રાખ્યા હોય તેઓએ તે બજાવવું, અને જેઓની તહેનાતમાં રાખ્યા હોય તેઓના હુકમ અને ડેલીગેટોના પળ હુકમ બજાવવા.
૩. વૉલંટિયરોએ બહુ સમ્યતાથી વર્તવું.
૪. વૉલંટિયરોએ નીચેનાં કામો બજાવવાનાં છે:—
 - (અ) મંડપની ચોકશી રાખવી અને મંડપની અંદર બંદોબસ્ત રાખવો.
 - (આ) પ્રેસડિન્ટ સાહેબ, ચેરમેન, ચીફ સેક્રેટરી, જનરલ સેક્રેટરી, પોતાની કમીટીના સેક્રેટરી, અને ચીફ સુપ્રીન્ટેન્ડંટ વિગેરેના જેમને ઓર્ડરલી તરીકે નીમવામાં આવે, તેઓના હુકમમાં બરાબર રહેવું.
 - (ઇ) ડેલીગેટોની સામા લેવા જવું અને જાય ત્યારે પહોંચાડવા જવું.
 - (ઈ) ઇન્ટેલીજન્સમાં અને રજીસ્ટ્રેશન ઑફિસમાં પળ કામ બજાવવું અને ડેલી-ગેટોના કાગલ તથા તાર પહોંચાડવા.
 - (ઉ) ટીકીટો લેવા આપવા તથા ચેક કરવાનું કામ કરવું.
 - (ડ) ઇ સિવાય બીજું કંઈપળ કામ સોંપવામાં આવે તે કરવું.
૫. ઢેસ—માથે કપાસ રંગનો ફેટો, કેસરી રંગનાં ઉતરાસળ અને તેના ઉપર બે પટીનાં ફૂલ લગાડવાં અને સફેદ કોટ પહેવો. નાની ઁમરના માટે મોગલ કેપ, ઉત્તરાસળ, બે પટીના સાથે આસમાની ફૂલ.
૬. વૉલંટિયરોએ ડ્રીલ શીખવા જવું તથા પ્રેસીડેન્ટની પેશવાઈ વિગેરેનું કામ પડે ત્યારે ઉપયોગ કરવો.

(સ્વ) સુપ્રીન્ટેન્ડંટને કરવામાં આવેલી છેલ્લી સુચનાઓ.

૧. દસ અથવા વધતા ઓછા વૉલંટિયરોના ઉપર ઇક ઇક સુપ્રીન્ટેન્ડંટ રહેશે.
૨. વૉલંટિયરોના બાંધાના પ્રમાણમાં તે ડીવીઝનને તેવું કામ સોંપવામાં આવશે.

૩. જ્યાં વૉલંટિયરોનો બેચ જાય ત્યાં સુપ્રીન્ટેન્ડંટોએ સાથે રહેવું, અને જે કામ તેઓને સોંપ્યું હોય તે બજાવવું.
૪. સુપ્રીન્ટેન્ડંટે પોતાને સોંપેલાં નાણાંનો હિસાબ રાખવો.
૫. ગાડીઓની જરૂર પડે તો કોરેજ સુપ્રીન્ટેન્ડંટ પાસેથી લેવી અને જરૂર પડે તો જાતે પણ ગોઠવણ કરી લેવી.
૬. ગાડીભાડું ડેલીગેટોએ આપવાનું છે, પણ મજુરોના પૈસા કૉન્ફરન્સના ફંડમાંથી આપવાના છે.
૭. જે ડેલીગેટો કૉન્ફરન્સના મકાને ઉતરવાના હોય, તેઓને પહોંચાડવાને વૉલંટિયરોને મોકલવા. વઢી જે નામાંકિત ડેલીગેટો તથા મીજબાનો હોય અને ખાનગી મુકામે ઉતરવાના હોય, તેઓને પહોંચાડવાને પણ વૉલંટિયરોને મોકલવા.
૮. સુપ્રીન્ટેન્ડંટોએ ફેંટા બાંધતાં શીખવું અને શીખવવું.

ફેસ.

૧. માથા ઉપર બદામી ફેંટા, કેસરી ઉત્તરાસણ, ઉપર બે લાલ પટીનાં ગુલાબી ફૂલ, ગઢામાં સીટી, હાથમાં લાકડી અને સફેદ કોટ પહેરવો.
૨. સુપ્રીન્ટેન્ડંટોએ પોતપોતાની સમજુતીથી કોઈ વૉલંટિયરોની ફેરબદલ કરવી હોય તો કરી લેવી.
૩. વૉલંટિયરોના ફોર્સના બે મોટા વાવટા અને બાર નાના વાવટા રાખવા.

(પુરવણી ૭).

ઇન્ટેલીજંસ, હેલ્થ એન્ડ વૉલંટિયર કમીટીના

માનવંતા પ્રમુખ સાહેબ, અને કમીટીના બીજા સભાસદોની સેવામાં:--

આ કૉન્ફરન્સ માટે બહાર પડેલા વૉલંટિયરોએ પોતાની ફરજો કેવી રીતે અદા કરી છે, તેનો હું ટુંક રીપોર્ટ રજુ કરું છું.

કૉન્ફરન્સ માટે હીલચાલ શરૂ થતાં, એકસો વૉલંટિયરો ભેગા કરવાનું નક્કી થયું હતું. શરૂઆતમાં તો એકસો વૉલંટિયરો ભેગા કરવાની પણ ચિંતા થઈ પડી, પણ જાહેરખબર બહાર પડતાંજ સેંકડો અરજીઓ આવવા લાગી અને માત્ર એકજ અઠવાડીયાની મુદતમાં દોઢ સો અરજીઓ આવી અને મંજૂર કરવામાં આવી. કેવી ધર્મને માટે ઉમદા લાગણી ! અરજીઓ વધવા લાગી અને છેવટે કેટલીક પાછી મોકલવી પડી.

રવીવારને દિવસે બપોરના લાલબાગમાં વૉલંટિયરોની પહેલી જનરલ મીટીંગ મઠી, પણ બપોરનો વખત હોવાથી કેટલાક વૉલંટિયરો હાજરી આપી શક્યા નહીં. હાજર રહેલા વૉલંટિયરોને મી. હીરાભાઈ અને મી. શંવેરલાલની કિંમતી મદદથી, સાત ભાગમાં વહેંચવામાં આવ્યા અને દરેક ભાગ એક સુપ્રીન્ટેન્ડંટના હાથ નીચે મુકવામાં આવ્યો. બીજી વૉલંટિયરોની જનરલ સભા કૉન્ફરન્સ ઑફિસના હોલમાં રાત્રીના સાડાસાત વાગે મઠી, અને તે વખતે બીજા છ

ભાગ નવા કરવામાં આવ્યા, અને તેમને છ નવા સુપ્રીન્ટેન્ડંટોના હાથ નીચે મુકવામાં આવ્યા. ત્રીજી જનરલ સભામાં ઓર્ડરલી બેચ ૨૦ જણાનું નક્કી કરી, તેને મી. શંભુપ્રસાદના હાથ નીચે મુકવામાં આવ્યું, અને તેજ દીવસે વૉલંટિયરોને તથા સુપ્રીન્ટેન્ડંટોને ફેંટા તથા પીછોડીઓ વહેંચી આપવામાં આવી. મને અત્રે જણાવ્યા વગર ચાલતું નથી કે, કૉન્ફરન્સની બલીહારીથી તેમજ મારા જોડીઆ અધિકારીઓની પુરતી મદદ સાથે, સુપ્રીન્ટેન્ડંટોની ચુંટણી બહુજ સરસ નીવડી, અને એ સુપ્રીન્ટેન્ડંટો તરફથી મને જે કિંમતી મદદ મળી છે તેના માટે હું તેમનો ઘણોજ આભાર માનું છું, અને તેમની સહાયતા તથા એક્યપનાથીજ અમને સોંપવામાં આવેલ સંઘની સેવા વજાવવાની ફરજ અમો અદા કરી શક્યા છીએ.

મી. શંભુપ્રસાદના સર્વે ઓર્ડરલીઓ પોતાની ફરજો પુરતી રીતે વજાવી છે.

ભોજન કમીટીને મદદ કરવા માટે મી. મૂલચંદ આશારામનો બેચ મોકલવામાં આવ્યો હતો, અને તે કમીટીના સેક્રેટરીને જાતે બે ત્રણવાર પુછતાં તેમના તરફથી મને સંતોષકારક જવાબ મળ્યો હતો. અત્રે હું લખવાને દીલગીર છું કે પાછલ્થી એ બેચના માટે ભોજન કમીટીના સેક્રેટરીજ બીજાઓને મોંઢે અસંતોષ જાહેર કરતા માલુમ પડ્યા હતા. આ બેચમાં તા. ૧૮ મીના દિવસે બીજા ચાર જણા વધારવા પડ્યા હતા.

ઉતારા કમીટીને મદદ કરવા માટે મી. કેશવલાલનો બેચ મોકલવામાં આવ્યો હતો, અને તેમના માટે સર્વે તરફથી સંતોષકારક જવાબ મળ્યો હતો. અત્રે મારે જણાવવાની જરૂર છે જે, ભોજન કમીટી તથા ઉતારા કમીટીની મદદ માટે મોકલાવેલા વૉલંટિયરોને જમવા વાવતમાં જે કંઈ કહેવામાં આવ્યું હતું, તે યોગ્ય શોચનીય હતું. ઉતારા કમીટીના સેક્રેટરી મી. અમ્રત-લાલને જોકે હું મળી શક્યો નથી, તોપણ ઉતારામાં હું બે ચાર વખત ગયો હતો અને તપાસ કરતાં સર્વે તરફથી સંતોષકારક જવાબ મળ્યો હતો. આ બેચમાં પાછલ્થી તા. ૧૮ મીએ ૩ વૉલંટિયરો વધારવા પડ્યા હતા, તેમજ મી. દલપતભાઈના આજ્ઞા બેચને ત્યાં મદદ માટે મુકવો પડ્યો હતો.

કેરેજ સુપ્રીન્ટેન્ડંટ તરીકે મી. ધનજીભાઈને નીમવામાં આવ્યા હતા, અને મારા અનુભવ ઉપરથી કહી શકું છું કે, એ બહુજ મુશ્કેલ અને મહેનત ભરેલું કામ હતું. એ બેચમાં બધા વૉલંટિયરો મોટી ઉંમરના હોવાથી તેમણે પોતાનું કામ ઘણીજ વચાળાલયક રીતે પૂર્ણ કર્યું હતું. મુખ્ય કરીને એ બેચના સુપ્રીન્ટેન્ડંટ મી. ધનજીભાઈ, તેમજ મી. માણેકચંદ કેશવજી અને મી. કેવલચંદ કેશવજી જે મહેનત લીધી હતી, તેના માટે તેમને એક બહુજ, સારું સર્ટીફીકેટ મળવું જોઈએ, એવું મારું ધારવું છે. ગુરુવાર અને શુક્રવારને દિવસે ગાડીઓ માટે કેવી અડચણો પડી હતી, અને તે અડચણો આ બેચે કેવી રીતે ટાળી હતી, તે માત્ર ત્યાં હાજર રહેલા ગૃહસ્થોજ કહી શકે.

મી. કુંવરજી મૂલચંદના બેચને પહેલાં રીજલ્ડ તરીકે મુકવાનું નક્કી કરવામાં આવ્યું હતું, પણ પાછલ્થી તેઓને પણ બીજાઓના જેટલીજ એકટીવ સર્વીસ કરવી પડી હતી, અને તેમણે પણ સંતોષકારક રીતે પોતાને સોંપાયેલું કામ કર્યું હતું.

મી. દેવચંદ ભગવાનજી શાહ, તેમજ મી. ચંદુલાલ હીરાભાઈ, મી. જમનાદાસ મોતી-ચંદ, મી. ભવાનજી જેઠાભાઈ, મી. ફૂલચંદ ઉત્તમચંદ પારેખ, મી. શોભાગચંદ કેવલચંદ અને

મી. માધવજી કીરચંદના બેચોઈ, મંડપમાં તેમજ સ્ટેશનોપર પોતાને સોંપાયલાં કામો સારી રીતે કર્યા હતાં. છેલ્લા બે સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટોના બેચો નાની ડંમરના છોકરાઓના બનેલા હતા, તે છતાં તેઓઈ પોતાની શક્તિ પ્રમાણે બહુજ સારું કામ કર્યું હતું. અત્રે મારે મી. શવચંદ કચરાભાઈની નોંધ લેવી જોઈઈ, કારણકે જ્યારે આપણા પ્રમુખ સાહેબ અત્રે પધાર્યા, ત્યારે સરઘસમાં મી. જમનાદાસના પગને ગંભીર ઈજા થવાથી, તેમનું બેચ મી. શવચંદભાઈઈ સંભાળી લીધું હતું, જોકે મી. જમનાદાસ ચાલવાને શક્તિવાન ન હોવા છતાં પણ વારંવાર સ્ટેશનપર હાજર થતા હતા.

આપણા માનવંના પ્રમુખ સાહેબ રાય બહાદુર બદ્રીદાસજી તા. ૧૬ મીના દિવસે અત્રે પધાર્યા, અને તે દીવસે બોરીબંદર સ્ટેશનપર કુલે ૧૧, શરાફ બજારમાં ૧૮, અને ઉતારા ઉપર ૪૬ વૉલંટિયરો મુકવામાં આવ્યા હતા. સરઘસ ચાલુ થતાં સર્વે વૉલંટિયરો પ્રમુખ સાહેબની ગાડી આગળ સરઘસના આકારમાં ચાલ્યા હતા, અને કેટલેક ઠેકાણે તેમણે ડીલ કરી હતી. તા. ૧૭ મીથી વૉલંટિયરોને દરરોજ ગ્રાંટરોડપર આવતી ચાર અને બોરીબંદરપર આવતી ૧૦ ટ્રેનોપર જવું પડતું હતું. તા. ૧૭ મીઈ જુદી જુદી ટ્રેનોપર જુદા જુદા વખતે કુલે મળીને ૧૦૦ વૉલંટિયરો, તા. ૧૮ મીઈ ૧૧૨, અને તા. ૧૯ મીઈ ૪૩ વૉલંટિયરો હાજર રહ્યા હતા; માત્ર તા. ૧૮ મીઈ આવેલી જબલપુર પેસેન્જર ટ્રેનપર કોઈ વૉલંટિયર હાજર થયો નહોતો, તેનું કારણકે તે ટ્રેન હંમેશ કરતાં ત્રણ કલાક મોડી આવી હતી.

હાથનાં પાંચ આંગળાં સરખાં હોતાં નથી, અને તેવીજ રીતે કેટલાક વૉલંટિયરોઈ અસંતોષપણે પોતાની ફરજો બજાવી હતી; પણ તેમનાં નામ આ રીપોર્ટમાં આપવાનું હું વ્યાજબી ધારતો નથી. મંડપમાં મારા વૉલંટિયરોઈ પોતાથી બનતી મદદ મંડપ કમીટીને આપી હતી, અને દરવાજાઓ ઉપર ઉભા રહી, ટીકાંટો તપાસી, તેમજ મંડપની અંદરનો પણ બંદોબસ્ત રાખ્યો હતો, અને આ કામો કરતી વખતે ચારથી પાંચ વૉલંટિયરોને મારાં ધાવો પડ્યો હતો અને ખૂંડા શબ્દો તો તેમને સાંભળવાના હતાજ. આટલું થયા છતાં પણ વૉલંટિયરોઈ પોતાને સોંપવામાં આવેલા કામને પડતું મુક્યું ન હોતું. મંડપની અંદર કેટલીક વખત ઓર્ચીટી ચીજો મંગાવવી પડતી હતી, તો તે માટે પણ વૉલંટિયરો તૈયારજ હતા. પોતાની ફરજ બજાવતાં મારા વૉલંટિયરો તરફથી, તેમજ મારી તરફથી કેટલાક સદ્ગૃહસ્થોને જે કહેવું પડ્યું હતું, માટે હું તેમની અત્રે ક્ષમા ચાહું છું.

વૉલંટિયરોની એકટીવ ફરજો તા. ૧૬ મીથી શરૂ થઈ હતી, અને તે વખતે મારી પાસે કુલે ૧૬૧ વૉલંટિયરો હતા, અને તેમને ૧૩ સુપ્રીન્ટેન્ડેન્ટોના હાથમાં સોંપવામાં આવ્યા હતા. ટ્રેનોપર જવાનું કામ પુરું થતાં પાછળથી ૧૨ બાર બીજા વૉલંટિયરો ઉમેરવામાં આવ્યા હતા, અને હું અત્રે લખવાની રજા લઉં છું કે આ પાછળથી ડેપુટી વૉલંટિયરોમાંથી બેથી ચાર જણા સિવાયના સર્વે નામના વૉલંટિયરો હતા.

તા. ૧૯ મીઈ કોન્ફરન્સ શરૂ થઈ અને તેથી તે દિવસે બંદોબસ્તની શરૂઆત થઈ હતી, અને બાકીના ત્રણ દિવસોઈ સારો બંદોબસ્ત રહ્યો હતો. અત્રે મારે જણાવવાની જરૂર છે કે કોન્ફરન્સના બીજા અધિકારીઓના જુદા જુદા હુકમોથી કેટલીક વખત ઘોટાળા થઈ જતો હતો, અને તેથી આવો ઘોટાળો ન થાય તે માટે આગળથીજ સાવચેતી રાખવાની જરૂર હતી,

અને તે પ્રમાણેનાજ કાયદાઓ બાંધવાની જરૂર હતી, શ્વો મારો અભિપ્રાય છે. આવી વચ્ચે જો હુકમો આપનાર એકજ માણસ હોય, અને બીજા સર્વે અધિકારીઓ એકજ જણા મારફતે જો હુકમો કરે તો, આટલો ઘોટાલો થાય નહીં.

છેવટે મને સોંપાયલા કામમાં મી. અમરચંદ પી. પરમાર પાસેથી ઉત્તમ સલાહ તથા સૂચના અને મી. હીરાલાલ ડાહ્યાભાઈ, મી. શ્વેરલાલ ઘડીઆલી અને ડીલમાસ્તર મી. જોશી તથા મારા સુપ્રીન્ટેન્ડંટો અને બીજા ભાઈઓ તરફથી મને જે કિંમતી મદદ મળી હતી, તેના માટે તેમનો અત્રે ઉપકાર માની હું મારો રીપોર્ટ પુરો કરું છું, અને આ રીપોર્ટમાં કોઈ વિષે કાંઈ લખવામાં આવ્યું હોય, તો તેમની પાસે હું ક્ષમા માગું છું.

તા. ૨૭-૯-૧૯૦૩.

}

લી. સેવક,
વેલ્ડજી આણંદજી મેશરી.

પુરવણી (૮).

ઇન્ટેલીજંસ, હેલ્થ એન્ડ વૉલંટિયર કમીટીના કાર્યમાં વપરાયેલાં છાપેલાં ફોર્મો,
સુચના વિગેરેની નકલ.

વૉલંટિયરની અરજીનું ફોર્મ.

મુંબઈ, તા.

-૦૩.

મે. ચીફ સેક્રેટરી,

રીસેપ્શન કમીટી.

બીજી જૈન (શ્વેતાંબર) કોન્ફરન્સ—મુંબઈ.

પ્યારા સાહેબ,

કૃપા કરી મારું નામ એક વૉલંટિયર તરીકે દાખલ કરશો.

સહી (પુરું નામ) _____

જાત _____ ઉંમર _____ અભ્યાસ _____

ઠેકાણું. _____

ચીફ સેક્રેટરી.

સેક્રેટરી, ઈ. હે. એન્ડ વૉલંટિયર કમીટી.

ઉંચાઈ ફુટ _____ ઇંચ _____ બાંધો _____

ચીફ સુપ્રીન્ટેન્ડંટ-વૉલંટિયર્સ.

વૉલંટિયર તરીકે દાખલ કરવાનો ઉત્તર.

મુંબઈ પાયધુળી, તા.

—૦૩.

શ્રી ગોડીજીની પાછલ, જૈન કૉન્ફરન્સની ઑફિસ.

પ્રિય જૈનબંધુ,

જય જીનેંદ્ર. આપણી ધાર્મિક, સામાજિક અને ઔદ્યોગિક ઉન્નતિ કરાવનારી બીજી જૈન (શ્વેતાંબર) કૉન્ફરન્સમાં 'વૉલંટિયર' તરીકે કામ કરવાની ઈચ્છા દર્શાવનારી તમારી તા. —૧૯૦૩ ની અરજી આવી તે ઘણી ખુશી સાથે સ્વિકારવામાં આવી છે. પોતાના વખતનો ભોગ આપી સ્વધર્મ સેવા બજાવવાનું જે આત્માર્પણ તમે બતાવ્યું છે, તે યોગ્ય અભિવંદનીય છે.

બહારગામથી આવનારા આપણા પ્રતિષ્ઠિત શ્રીમાન્, વિદ્વાન્, બુદ્ધિમાન્, ગુણવાન્ પ્રતિ-નિધીઓને સ્ટેશનપર લેવા જવામાં, તેઓને મુકામપર પહોંચાડી હરેક સુગમતા કરવામાં, ટીકીટો માટે અને મંડપમાં બંદોબસ્ત સાચવવા વિગેરેમાં તમારી મદદની ખાસ જરૂર છે, અને એ કામો કૉન્ફરન્સના કાર્યનો એક મોટો ભાગ ગણી શકાય. વૉલંટિયર તરીકે એક યોગ્ય સ્વધર્મી માઈઓની ભક્તિનું ઉત્તમ કાર્ય તમારે બજાવવાનું છે, તે બાબતો લક્ષમાં રાખી એક જૈન વીર યુવાન તરીકેની તમારી પવિત્ર ફરજો બજાવી, આપણી કૉન્ફરન્સને ફતેહમંદ બનાવવામાં યોગ્ય હિસ્સો આપશો.

વૉલંટિયરોની મીટીંગના વખત, તેમની ફરજો વિગેરે બાબતો હમેશાં જાહેર કરતા રહીશું. તમારા ફુરસદના વખતની વિગત જણાવશો.

વૉલંટિયર થવાની બાબત તમારા મિત્રોના ધ્યાનપર લાવશો, કે વીજા જૈન યુવાનો આવી જવલેજ મળતી તકનો લાભ મેળવી શકે.

વૉલંટિયરોની એક મીટીંગ તા. એ રાતના ૭૧ વાગે કૉન્ફરન્સની ઑફીસમાં મળશે, તે વખતે જરૂર હાજર થશો.

લી. શુભેચ્છકો,

અંબાલાલ બાપુભાઈ,	{	ઈન્ટેલી-	{	વીરચંદ દીપચંદ,	{	રીસેપ્શન
પ્રમુખ.		જન્સ,		પ્રમુખ.		
અમરચંદ પી. પરમાર,		હેલ્થ		ફકીરચંદ પ્રેમચંદ,		
સેક્રેટરી.		અન્ડ		ચીફ સેક્રેટરી.		
વેલજી આણંદજી, (બી.એ.)		વૉલંટિ-		વગેરે વગેરે વગેરે.		
ચીફ સુપ્રીન્ડેન્ટ.	યર					કમીટી.
જ્ઞાવેરલાલ માળેકલાલ,	કમીટી.					
આ. સેક્રેટરી.						

(८४)

टीकीट.

No.

SECOND JAIN (SWETAMBER) CONFERENCE.

(Not Transferable)

बीजी जैन (श्वेतांबर) कॉन्फरन्स.

(VOLUNTEER)

—ॐ वॉलंटियरनी टीकीट—

मागे त्त्यारे बताववी.

अंबाळाल वापुमाई	{	इं. हे. एन्ड	{	वीरचंद दीपचंद,	{	रीसेप्शन कमीटी
प्रमुख.		वॉलंटियर कमीटी		फकीरचंद प्रेमचंद,		
अमरचंद पी. परमार				चीफ सेक्रेटरी.		
सेक्रेटरी.				वगेरे वगेरे वगेरे.		

गाडींनी टीकीट.

No.

बीजी जैन कॉन्फरन्स.

डेलीगेटो ————— ना
गाडी नंबर
भाडुं रु. आ.
ता. —०३ —————

वॉ.-सु.

* No.

बीजी जैन (श्वेतांबर) कॉन्फरन्स.

उतारा कमीटीना सेक्रेटरी साहेब जोग,
————— उतारा
डेलीगेटो गाम ————— ना
गाडी नं. ना भाडाना रु. आपजो.
—————

* ता.

—१९०३

वॉलंटियर—सुप्रीन्टेंडंट.

दुसरी जैन (श्वेतांबर) कॉन्फरन्स.

डेलीगेटों (प्रतिनिधी) को सूचना.

आप दूसरी जैन कॉन्फरन्सके लिये पधारे सो धन्य हे ! कॉन्फरन्स (श्री संघ) की तरफसे कई भाईओंको और वॉलंटियरोको आपके सामने आपके लेनेके लिये भेजे हैं, सो गाडी मजुरका बंदोबस्त कर देंगे. गाडी मजुरीका दाम आप नहीं देवे.

कॉन्फरन्सके मुकामपर ठहरनेवालोंके लिये नीचे लिखे मकान मुकरर किये गये हैं.

- १ पंजाब मुकाम—गीरगाम, शेठ वीरचंद दीपचंदका मकान पोस्ट ऑफिसकी गली.
- २ पूरव हिंदुस्तान और कच्छ—माधवबागके सामने शेठ मुळजीभाईकी धर्मशाला.
- ३ काठीआवाड, गुजरात, सुरत—लालबाग, बाबु बुधसिंगजीकी धर्मशाला.
- ४ उत्तर रजपुताना—कावसजी पटेल तलाव, शेठ गंगादास ब्रिजभूखणदासकी वाडी.
- ५ दक्षिण रजपुताना और दक्षिणके मारवाडीभाई—पिंजरा पोल, दुसरी गली, फत्तेहपुरवालोंकी धर्मशालामें.
- ६ वस्तु जरूरत दुसरे मुकाम दिये जाईंगे.

अपने दोस्त आडतीए और खानगी गृहस्थोंके वहां ठहरनेवाले साहेबोंको मजूर गाडीकी जो मदद चाहे सोभी बंदोबस्त हो जावेगा.

मुंबईमें अपना ठहरनेका ठीक पता वगैरह इन्टेलिजेंस कमीटीको लिख भेजे कि चिठी तार पढ़ुंचाये जावे.

बीजी जैन कोन्फरन्स माटे आप पधार्या छो, ते आपने धन्य छे! कोन्फरन्स तरफथी केटलाक गृहस्थो अने वॉलंटियरो आपने लेवाने सामे आब्या छे. तेओ गाडी, मजूरानो बंदो-बस्त करी आपशे. गाडीभाडुं, मजुरी आपशे नहीं.

जे साहेबो कॉन्फरन्सना मुकामपर उतरवाना छे, तेमने माटे नीचे प्रमाणे मुकामो मुकरर थया छे, जे मुकामपर कहेशो त्यां लई जवामां आवशे.

(१) पंजाब मुकाम—गीरगाम, शेठ वीरचंद दीपचंदनुं नवुं मकान, पोस्ट-ऑफिसनी गलीमां.

(२) पुर्व हिंदुस्तान अने कच्छ—माधवबागनी सामे, शेठ मुळजीभाईनी धर्मशाला.

(३) काठीआवाड, गुजरात, सुरत—लालबाग, बाबु बुधसिंगजीनी धर्मशाला.

(४) उत्तर रजपुताना—कावसजी पटेल तलाव, शेठ गंगादास ब्रिजभूखणदासनीवाडी.

(५) दक्षिण रजपुताना अने दक्षिणना मारवाडीभाईओ—पांजरापोल, बीजी गली, फत्तेहपुरीआनी धर्मशाला.

(६) जरूर हशे तो बीजो मुकाम आपवामां आवशे.

जे साहेबो पोताना दोस्तो, आडतीआओ विगेरे खानगी गृहस्थोने त्यां उतरवाना होय, तेओने माटे पण गाडी, मजूरानो बंदोबस्त विगेरे मदद स्टेशनपर आपवामां आवशे

मुंबईमां उतरवानुं ठेकाणुं “इन्टेलिजेंस ऑफिस”ने लखी मोकलशो, के जेथी तमारा तार, कागळो बराबर पहाँचे.

अमरचंद पी. परमार, सेक्रेटरी
इन्टेलिजेंस, हेल्थ और वॉलंटियर कमीटी
पायधुणी, और मंडप.
अमृतलाल केवळदास, सेक्रेटरी,
उतारा कमीटी—लालबाग.

वीरचंद दीपचंद,
प्रमुख.
फकीरचंद प्रेमचंद,
चीफ सेक्रेटरी.

रीसेप्शन कमीटी.

સામાન્ય સૂચનાઓ.

THE SECOND JAIN (SWETAMBER) CONFERENCE.

બીજી જૈન (શ્વેતાંબર) કોન્ફરન્સ.

NOTICE.

રીસેપ્શન કમીટીના સભાસદો પ્રતિનિધીઓ તથા કોન્ફરન્સના વીઝીટરો (પ્રેક્ષકો) પ્રત્યે જાહેરખબર તા. ૧૯ મી સપ્ટેમ્બર ૧૯૦૩ ને શનિવારને માટે

(૧)—રીસેપ્શન કમીટીના માનવંતા સભાસદોએ કોટમાં, મેદાનમાં આવેલા મંડપમાં, પોળા અગીઆર વાગે હાજર થવું.

(૨)—સર્વે પ્રતિનિધીઓ તથા વીઝીટરોએ અગીઆર વાગ્યાની અંદર પધારી પોતાની જગ્યાએ બેસી જવું.

(૩)—રીસેપ્શન કમીટીના પ્રમુખ, શેઠ વીરચંદ દીપચંદ સી. આઈ. ઈ. સવા અગીઆર વાગે અપ્રેસર જૈન ગૃહસ્થોને સ્ટેજ ઉપર બેસાડવાની ગોઠવણ કરશે.

(૪)—નામદાર વાઈસરાયના ક્ષેત્રી તથા કોન્ફરન્સના પ્રમુખ સાહેબ રાય બહાદુર બદ્રી-દાસજી, ઉતારા કમીટીના પ્રમુખ ક્ષેત્રી શેઠ કલ્યાણચંદ સોભાગચંદ સાથે સાડા અગીઆર વાગે મુખ્ય દરવાજે આવી પહોંચશે, જેમને આવકાર દેવા માટે રીસેપ્શન કમીટીના ઉપપ્રમુખો તથા જનરલ સેક્રેટરી મી. ગુલાબચંદજી ઢઢા એમ્. એ. તથા રીસેપ્શન કમીટીના ચીફ સેક્રેટરી શેઠ ફકીરચંદ પ્રેમચંદ જે. પી. દરવાજા આગલ ઊભા રહેશે.

(૫)—વૉલંટિયરોએ બરાબર લાઈનનાં આ વચ્ચે ઊભા રહેવું.

(૬)—રીસેપ્શન કમીટીના પ્રમુખ તથા જનરલ સેક્રેટરી શેઠ લાલભાઈ દલપતભાઈ સ્ટેજના દાંદર આગલ ઊભા રહેશે.

(૭)—પ્રમુખ સાહેબ રાય બહાદુર બદ્રીદાસજી સાથે ઓર્ડરલીઓ ચાલવું.

(૮)—પ્રમુખ સાહેબ દાહલ થાય ત્યારથી બેસે લાંસુવી સભાએ ઉભું રહેવું.

(૯)—પછી આ દિવસના પ્રોગ્રામને અનુસરી કોન્ફરન્સનું કામકાજ ચાલશે.

તા. ૨૦ મી સપ્ટેમ્બર ૧૯૦૩ ને રવિવારને માટે.

(૧)—પ્રમુખ સાહેબ રાય બહાદુર બદ્રીદાસજી સવારના સાડા દસ વાગે ઉતારા કમીટીના પ્રમુખ સાથે મંડપમાં પધારશે, જે વચ્ચે તેમને આવકાર દેવા માટે રીસેપ્શન કમીટીના ઉપ-પ્રમુખો હાજર રહેશે; બીજા સર્વે ગૃહસ્થો પોતાની જગ્યાઉપર બેસી જવું. આ વચ્ચે રીસેપ્શન કમીટીના પ્રમુખ સ્ટેજ આગલ ઊભા રહેશે.

(૨)—ત્યાર પછી પ્રોગ્રામમાં રજુ કરેલા કામકાજની બાબત હાથ ધરવામાં આવશે.

તા. ૨૧ મી સપ્ટેમ્બર ૧૯૦૩ ને સોમવારને માટે.

(૧)—આ દિવસે આગલા દિવસની માફક કામકાજ શરૂ થશે, અને છેવટે પ્રમુખ સાહેબનો ઉપકાર માન્યા બાદ રાજગીત ગવાશે અને સભા વિસર્જન થશે.

તા. ૨૧ મી સપ્ટેમ્બર ૧૯૦૩ સોમવાર.

(૧)—રાત્રિના સાડાસાતથી દશ વાગ્યા સુધી અરસપરસના સમાગમનો મેઝાવડો શેઠ પ્રેમચંદ રાયચંદની વાડીએ ખાયખલાઉપર થશે, જે વચ્ચે ફક્ત પ્રતિનિધીઓએ તથા રીસેપ્શન કમીટીના સભાસદોએ પધારવું.

તા. ૨૨ મી સપ્ટેમ્બર ૧૯૦૩ ને મંગલવાર.

(૧)—જેને વાસ્તે સાડા અગીયારવાગે મીટીંગ બોલાવવામાં આવશે અને પોળાબાર વાગે કામ શરૂ થશે, જેનું પ્રોગ્રામ તૈયાર થયા મુજબ કામકાજ થશે.

ફકીરચંદ પ્રેમચંદ,
ચીફ સેક્રેટરી.

THE SECOND JAIN (SWETAMBER) CONFERENCE.

બીજી જૈન શ્વેતાંબર કોન્ફરન્સના પ્રતિનિધિ પ્રત્યે સૂચના.

દરેક ડેલીગેટને કેસરી રંગનું ફુલ અને મંડપમાં દાખલ થવાની ટીકીટ મળશે, જેના ઉપર ડેલીગેટની ખુરશીનો નંબર હશે. તે પ્રમાણે મંડપમાં જગો લેવી.

(૧)—ઉતારો, પલંગ, બીછાના, લેમ્પ વિગેરેને લગતી કોઈ અડચણ હોય, તો ઉતારા કમીટીના સેક્રેટરી મી. અમૃતલાલ કેવઠદાસને લાલબાગમાં તેમની ઑફીસમાં ખબર કરવી.

(૨)—ચાહ, નાસ્તા, ભોજન વિગેરે જમવા સંબંધી કોઈપણ કહેવાનું હોય, તો તે બાબત ભોજન કમીટીના સેક્રેટરી મી. મોહનલાલ હેમચંદને લાલબાગમાં તેમની ઑફીસમાં જણાવવું.

(૩)—ભાષણો, ઠરાવો કે વિષયો સંબંધી અથવા તેને લગતી કોઈ સૂચનાઓ કરવી હોય, તો તેને માટે કોર્સ્પોન્ડન્સ કમીટીના સેક્રેટરી મી. મોહનલાલ પંજાભાઈને, મંડપમાં તેમની ઑફીસમાં અથવા ગોડીજીના દેરાસરની પાછળ કોન્ફરન્સની ઑફીસમાં છલી જણાવવું.

(૪)—કાગઝપત્રો સંબંધી ખબર મેળવવા તથા કોઈ ઠેકાણે ચીઠી વિગેરે પહોં-ચાડવા તથા નાદુરસ્ત તબીયતને માટે વૉલંટિયરોની મદદની જરૂર હોય, તો વૉલંટિયર કમીટીના સેક્રેટરી મી. અમરચંદ પી. પરમારને મંડપમાં તેમની ઑફીસમાં ખબર આપવી.

(૫)—કોઈપણ ખાતા તરફથી વ્યવસ્થામાં કોઈ ન્યૂનતા જણાય અથવા કોઈ ખાસ કામ હોય, તો જનરલ સુપરવાઈઝર મી. માણેકલાલ ઘેલાભાઈને અગર ચીફ સેક્રેટરી મી. ફકીરચંદ પ્રેમચંદને, તેમની મંડપની ઑફીસમાં અથવા ગોડીજીના દેરાસર પાછળ કોન્ફરન્સની ઑફીસમાં ખબર કરવી.

(૬)—ડેલીગેટો સિવાય બીજા કોઈ મંડપમાં દાખલ ન થાય તેને માટે, તથા વૉલંટિયરોથી અજાણપણે ડેલીગેટો તરફ ગેરવર્તણૂક ન થાય તેને માટે, ડેલીગેટોને આવવામાં

આવેલું ફુલ તેઓ સાહેબે કૉન્ફરન્સના મંડપમાં (જ્યારે દાખલ થાય ત્યારે) પોતાની છાતીના ઢાબા ભાગ તરફ યોસવું, અને મંડપમાં દાખલ થવાની ટીકીટ પણ સાથેજ રાખવી, જેથી વૉલંટિયરો ડેલીગેટોને પોતાની મુકરર કરેલી જગોએ લઈ જઈ શકે. કૉન્ફરન્સના કોઈ ઑફીસર તે ટીકીટ જોવા માગે તો બતાવવાની મહેરબાની કરવી.

(૭)—કોઈપણ ડેલીગેટને મંડપમાં દાખલ થવાની ટીકીટ અથવા ફુલ ન મળેલ હોય, તો તારીખ પંદરમી પછીથી તારીખ ઓગણીસમીના સવારના નવ વાગતા સુધી કૉન્ફરન્સની ઑફીસમાં પોતે અથવા મંડપમાંથી મંગાવી લેવાની તેવા ડેલીગેટોએ કૃપા કરવી. બનતા સુધી તેવા ડેલીગેટ પોતે ટીકીટ તથા ફૂલ લેવા પધારવું, અને કારણસર જાતે ન આવી શકાય તો કોઈ ચોક્કસ માણસને મોકલવો.

(૮)—કૉન્ફરન્સના જે જે સર્ક્યૂલર અથવા નોટીસ પ્રસિદ્ધ થશે, તે મંડપના દરવાજે અગર કૉન્ફરન્સની ઑફીસમાં તથા દરેક ઉતારે નોટીસ બોર્ડઉપર ચોઢવામાં આવશે; તો તેવી સ્થિતિ યોગ્ય લાગે તે ઠેકાણેથી લેવી.

ફકીરચંદ પ્રેમચંદ,
ચીફ સેક્રેટરી.

સર્ટીફિકેટની નકલ.

Second Jain Surtanbar Conference. CERTIFICATE OF MERIT.

BOMBAY.

મુંબઈ.

बीजी जैन श्वेतांबर कॉन्फरन्स.

નામ _____ ને,

સન ૧૯૦૩ ના સપ્ટેમ્બર માસમાં મુંબઈમાં ભરાયેલી મજકુર કૉન્ફરન્સના
કાર્યમાં એક તરીકે ઉત્તમ અને સ્તુતિપાત્ર સેવા વજાવવા માટે
આ સર્ટીફિકેટ આપવામાં આવે છે.

ચાંદીનો એક ચાંદ પણ વક્ષ્યો છે.

મુંબઈ તા. ૬ નવેમ્બર ૧૯૦૪.

અંબાલાલ બાપુભાઈ પ્રમુખ. }
અમરચંદ પી. પરમાર સેક્રેટરી. }
ઈન્ટેલીજન્સ, હેલ્થ
અન્ડ વૉલંટિયર
કમીટી.

વીરચંદ દીપચંદ.
(સી. આઈ. ઈ.) ચેરમેન.
ફકીરચંદ પ્રેમચંદ.
ચીફ સેક્રેટરી.

રીસપ્શન કમીટી, બીજી જૈન (શ્વેતાંબર) કૉન્ફરન્સ.

પુરવણી (૬).

બીજી જૈન શ્વેતાંબર કોન્ફરન્સની

ઉતારા કમીટીનું રીપોર્ટ.

મુંબઈમાં બીજી જૈન શ્વેતાંબર કોન્ફરન્સની બેઠક સંવત ૧૯૫૯ ના માદરવા વદી ૧૩-૧૪-૦)), ઇટલે તા. ૧૯-૨૦-૨૧ સપ્ટેમ્બર ૧૯૦૩ ના દિવસોએ કરી હતી. તેમાં ભાગ લેવાને બહાર દેશાવરોમાંથી જૈન સદ્ગૃહસ્થો ડેલીગેટ (પ્રતિનિધી) તરીકે પધારે, તેમને ઉતારા વિગેરે સગવડ કરી આપવાનું કામ, કોન્ફરન્સની રીસેપ્શન કમીટીમાંથી કેટલાક સભાસદોની 'ઉતારા કમીટી' બનાવી, તેને સોંપવામાં આવ્યું હતું, અને તેના સેક્રેટરી તરીકે કામ કરવાને મને નીમવામાં આવ્યો હતો. ઉતારા કમીટી ૧૯ મેમ્બરોની બનાવવામાં આવી હતી, જેઓનાં નામો રીસેપ્શન કમીટીના લીસ્ટમાં (પુરવણી અ) જોવામાં આવશે, અને તેના પ્રમુખ તરીકે શેઠ કલ્યાણચંદ સોભાગ્યચંદને નીમવામાં આવ્યા હતા. શેઠ કલ્યાણચંદે આ માન-ભરેલા ઓઢાની પરજો છેવટ સુધી, પોતાના વેપાર ધંધાના અને અમુલ્ય વસ્તુના ભોગે સ્વતાંત્ર્ય અને મનથી સ્તુતિપાત્ર રીતે બજાવી હતી. અમારી કમીટીનું કામકાજ તા. ૧૮ મી જુલાઈ સને ૧૯૦૩ થી શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું, અને ત્યારથી છેવટ સુધીમાં બધી મઠીને નવ મીટીંગો ભરવામાં આવી હતી, જેમાં હાજર રહેલા સભાસદોની એવરેજ સંખ્યા ૮ ની હતી.

કોન્ફરન્સનો મંડપ મેદાનમાં મનીસ્કુલ આગળ નાખવામાં આવેલો હોવાથી, પ્રતિનિધીઓને ઘણા લાંબા છેદેથી અડચણ વેઠવી ન પડે, તેમજ દેરાસર વિગેરેનો ઉત્તમ લાભ સારીરીતે તેઓને મળી શકે એવા હેતુથી, તેઓને વાસ્તે ઉતારાનાં મકાન શેહેરના સારી સુખાકારી અને ઘોઘી હવાબાઝા નજીકના ભાગમાં રાખવાની ગોઠવણ કરવામાં આવી હતી, અને તે મુજબ નીચે જણાવેલી જગ્યાઓ પસંદ કરવામાં આવી હતી:—

- ૧ લાલબાગ પાસે આવેલી ફતેપુરીઆ મારવાડીની ધર્મશાળા.
- ૨ મોતીશા શેઠે શ્રી સંઘને અર્પણ કરેલા લાલબાગની અંદર બુદ્ધસિંગજી બાબુએ બંધાવેલ વિશાળ મકાન, તથા લાલબાગની જમણવારની જગાની ઉપરનો ભાગ તથા બંગલો.
- ૩ કાવસજી પટેલના તઢાવની સામે આવેલી શેઠ. મુઢજીભાઈની ધર્મશાળા.
- ૪ કાવસજી પટેલના તઢાવની પાસે આવેલી શેઠ. ગંગાદાસ ત્રીજમુખણદાસની વાડી.
- ૫ ગીરગામ પોસ્ટ ઓફીસની પાસે આવેલું શેઠ. વીરચંદ દીપચંદ સી.આઈ. ઈ. નું નવું મકાન.

ઉપર મુજબની પાંચ જગ્યાઓની ગોઠવણ કરવામાં આવી હતી, અને તે મધ્યેથી બુદ્ધસિંગજી બાબુવાઢા મકાનને તથા લાલબાગને, ટાસ રીપર તથા ઢોઢાવવાની તથા રંગ વિગેરે કરાવવાની જરૂર જણાયાથી, તેને ઢોઢાવવાનું, તથા રંગ વિગેરેનું કામ સારી રીતે કરવામાં આવ્યું હતું. સદરહુ સર્વે જગ્યાઓની કોન્ફરન્સની રીસેપ્શન કમીટી તરફથી નીમાણી " હેલ્થ તથા ઈન્ટેલીજન્સ કમીટી " તરફથી, હવા તથા સુખાકારીની વાવતમાં તપાસ કરવામાં આવી હતી, અને અમને જણાવતાં ધણી ટુશી ઉપજે છે કે, તે કમીટીએ તે સર્વે જગ્યાઓ પ્રતિનિધીઓના

ઉતારા માટે તદન અનુકુલ છે, એવો રિપોર્ટ કીધો હતો. કદાપિ પ્રતિનિધીઓની સંખ્યા ધારવા કરતાં વધુ પ્રમાણમાં આવે, અને તેથી કરીને તેઓ સર્વેને ઉતારાની જગ્યા વાસ્તે છેક છેવટની વચ્ચે નાસીપાસ થવું ન પડે તેને વાસ્તે, ઉપર જણાવેલી પાંચ જગ્યા સિવાય બીજી કેટલીક જગ્યાઓ પસંદ કરી રાખવામાં આવી હતી, અને પ્રસંગ પડે તેનો તરત ઉપયોગ થાય એવી સગવડ રાખવામાં આવી હતી.

હેલીગેટોના મુખને અર્થે દરેક ઉતારામાં ટ્રાક, ગોદડાં, ચાદરો, પલંગ, ટેબલ, ચુરસી, કોચ તથા પત્રવ્યવહાર કરવા સારું સ્ટેશનરી વિગેરે પુરતી રીતે પુરાં પાડવામાં આવ્યાં હતાં, અને રાતની વચ્ચે દીવાલની સારી ગોઠવણ કરી આપવામાં આવી હતી. સઘળું ફર્નીચર માટે લાવવામાં આવ્યું હતું અને તેનો કંટ્રાક્ટ ફર્નીચરવાળા યોજા દાતુભાઈ હાસમને આપવામાં આવ્યો હતો, જેઓ દરેક ચીજ સારી સફાઈદાર અને ઉત્તમ કારીગરીની પ્રસંગને અનુસરતી પુરી પાડી હતી.

દરેક ભાગમાંથી આવનારા પ્રતિનિધીઓ પોતપોતાના જીલ્લામાંથી આવેલા બીજા પ્રતિનિધીઓની સાથે રહી શકે એવા હેતુથી, ઉપર જણાવેલા પાંચ ઉતારાઓને જૂદા જૂદા વિભાગોવાર વહેંચી નાખવામાં આવ્યા હતા, અને તેમાં ઉતરનાર પ્રતિનિધીઓનો નીચે મુજબ સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો.

- ૧ ફત્તેપુરીઆની ધર્મશાળામાં મારવાડી સાથના પ્રતિનિધીઓને ઉતારવામાં આવ્યા હતા, જેઓની સંખ્યા આશરે ૫૦ ની હતી.
- ૨ શેઠ. મોતીશાના લાલબાગમાં બુદ્ધસિંગજી વાતુવાળા મકાનમાં ગુજરાત, સુરત, કાઠીઆવાડ તથા દક્ષિણ વિગેરે વાજુ તરફથી આવેલા પ્રતિનિધીઓને ઉતારવામાં આવ્યા હતા, જેઓની સંખ્યા આશરે ૩૫૦ ની હતી.
- ૩ શેઠ મુલ્લજીભાઈની ધર્મશાળામાં પૂર્વ તરફના પ્રતિનિધીઓને ઉતારવામાં આવ્યા હતા, જેઓની સંખ્યા આશરે ૨૦૦ ની હતી.
- ૪ શેઠ ગંગાદાસ ત્રિજમુખનદાસની વાડીમાં રજપૂતાના તરફથી આવેલા પ્રતિનિધીઓને ઉતારવામાં આવ્યા હતા, જેઓની સંખ્યા ૭૫ ની હતી, તથા તેઓની સાથે ૧૨ સ્ત્રીઓ પણ હતી.
- ૫ શેઠ વીરચંદભાઈના મકાનમાં પંજાબ વિગેરે તરફથી આવેલા પ્રતિનિધીઓને ઉતારવામાં આવ્યા હતા, જેઓની સંખ્યા આશરે ૧૨૦ ની હતી; અને તે ઉપરાંત તેઓની સાથે ૪૫ સ્ત્રીઓ પણ હતી. ઉપર મુજબ આશરે ૬૧૫ પ્રતિનિધીઓની તથા ૧૭ સ્ત્રીઓની સગવડ ઉપરના પાંચ ઉતારાઓમાં કરવામાં આવી હતી.

પ્રતિનિધીઓની સગવડ ઉપર દેખરેખ રાખવાને અને કોઈપણ જાતની અડચણ જણાવતાં, તેનો તરતજ બંદાવેસ્ત કરવાને બની આવે એવા હેતુથી, દરેક ઉતારા ઉપર અમારી કમર્ટીમાંથી દરરોજ બે અથવા ત્રણ સભાસદો ત્યાં પોતાની હાજરી આપે, એવી ગોઠવણ કરવામાં આવી હતી; જે મુજબ દરેક સભાસદે છેવટસુધી પોતાને સોંપવામાં આવેલું કામ સારીરીતે વજાવ્યું હતું. આ પ્રસંગે મને જણાવતાં અતિ હર્ષ થાય છે કે, તે સર્વે સભાસદોની આવી ભેગી મહેનતથી મારા કામમાં મને બહુજ સવલતા થઈ હતી, અને કોઈપણ પ્રતિનિધી તરફથી અગવડ પડ્યાની ફરિયાદ

કરવાનો તેમને પ્રસંગ મળ્યો નહોતો; ઇટલુંજ નહિ પણ હું જણાવવાને મગરૂર છું, કે ડેલી-ગેટોએ તેમની રાખવામાં આવેલ બરદાસમાટે પોતાનો સંતોષ જાહેર કર્યો હતો.

ઉપર મુજબની ગોઠવણ કરવાની સાથે કૉન્ફરન્સની વૉલંટિયર કમીટીએ, પોતાની ટુકડીમાંથી વૉલંટિયરોને તેઓના સુપ્રીટેન્ડન્ટ સાથે યાસ અમારી કમીટી હસ્તક સોંપ્યા હતા, અને તેઓ દરેકને પ્રતિનિધીઓની સંખ્યાના પ્રમાણમાં દરેક ઉતારે ગોઠવી દેવામાં આવ્યા હતા. આ દરેક ઉલટમંદ વૉલંટિયરોએ પોતાનું કામ, સર્વે પ્રતિનિધીઓની ઘણીજ સરભરા કરી પુર પતેહમંદી સાથે પાર ઉતાર્યું હતું, અને આખો વખત પોતાના કામમાં ઘણીજ ચીવટ અને ચંતથી વઢગી રહ્યા હતા.

મારી કમીટીની દરેક મીટીંગો વચ્ચે સભાસદોએ પોતાથી બની શકતી હાજરી આપી, તથા દરેક સવાલમાં બરાબર રીતે ડંડા ઉતરી, તેનો જલદીથી અને સહેલાઈભરેલો નિકાલ કરી આપવાને જે સ્તુતિપાત્ર મેહેનત લીધી હતી, તેને માટે તેઓ સર્વે સાહેબોનો હું યાસ અંતઃકરણથી આભાર માનું છું. અમારી કમીટીના પ્રમુખ શેઠ. કલ્યાણચંદ સોભાગ્યચંદે ઘણી વચ્ચે મારી સાથે હાજર રહી મારા કામમાં જે અમુલ્ય મદદ આપી હતી, તેના માટે તેઓ સાહેબનો પણ ઘણો ઉપકાર માનું છું. આ પ્રમાણે જો તેઓએ તથા કમીટીના સભાસદોએ, મને પોતાની કિંમતી સલાહ તથા અમુલ્ય વચ્ચેનો લાભ ન આપ્યો હોત, તો મારું કામ હું આટલું સહેલાઈથી કદીપણ કરી શકત નહીં, અને તેટલા માટે હું જે કાંઈ થોડુંઘણું કરવાને શક્તિવાન થયો હતો, તે સર્વે તેઓ સાહેબની ચંત અને સામટી મેહેનતને લીધે પાર પાડી શક્યો હતો.

મારો આ ટુંકો રિપોર્ટ પુરો કરું તે પહેલાં મારે જણાવવું જોઈએ. કે, ઉપર જણાવેલા પાંચ મકાનોના માલિક તથા કરતા કારવતાઓએ, પોતાના હસ્તકની જગ્યા વગર માઢે અમારી કમીટીને દરેક રીતે તેનો છુટથી ઉપયોગ કરવાને સુપ્રત કીધી હતી. આવી તેમની મહેરબાની અને આપણી કૉન્ફરન્સને દરેક રીતે પતેહમંદ બનાવવાની કાઢજીને માટે, તેઓને ચેરેચેરો ધન્યવાદ ઘટેછે, અને હું કૉન્ફરન્સના પ્રમુખ સાહેબને તથા ચીફ સેક્રેટરીને, તેઓ દરેક સાહેબને કૉન્ફરન્સ તરફથી ઉપકારનો પત્ર લખી જણાવવાને વિનંતી કરું છું.

છેવટમાં કૉન્ફરન્સના રીસેપ્શન કમીટીના પ્રમુખ સાહેબ તથા ચીફ સેક્રેટરી તથા જનરલ સુપરવાઈઝર, જેઓએ આ કૉન્ફરન્સને પુરતી પતેહમંદ બનાવવાને પોતાથી બનતું કરવામાં કાંઈ કચાશ રાખી નથી, અને જાતિ મેહેનતથી તથા ચેરી ઉલટથી જે આગેવાની મર્યો ભાગ બજાવ્યો છે તેઓ મારા કામમાં દરેક પ્રસંગે પોતાથી બનતી મદદ ઘણી ચુશી અને ઉત્સાહથી આપતા હતા, અને તેથી હું તેમની તરફ માન તથા ઉપકારની લાગણી પ્રદર્શિત કરવાની તક લઉં છું.

છેવટમાં ઉપર જણાવેલી હકીકત મુજબ મારાથી જે કાંઈ થયું છે, તે મેં મારી ફરજને અંગે બજાવેલું છે; અને શ્રી સમસ્ત જૈન સમુદાયના દેશવરોથી આવેલા પ્રતિનિધીઓની મારાથી બનતી આગતાસ્વાગતા કરવાને, મને ઉતારા કમીટીના સેક્રેટરી તરીકે નીમીને, રીસેપ્શન કમીટીએ મને જે મોટું માન આપ્યું છે, તે માટે રીસેપ્શન કમીટીનો મારા યાસ અંતઃકરણથી આભાર માનીને, હું મારો રિપોર્ટ સમાપ્ત કરું છું. તા.૧૬-૧૦-૦૩.

લી. શેવક,

અમ્રતલાલ કેવડાસ,

સેક્રેટરી, ઉતારા કમીટી.

જત ઉપરની કમીટીની છેલ્લી મીટીંગ તા. ૧૬ મી અક્ટોબર ૧૯૦૩ ના દિવસે રાતના સાડાસાત વાગે કૉન્ફરન્સની ઑફીસમાં મળી હતી. પ્રથમ સેક્રેટરીએ મીટીંગ બોલાવવાનો સર્ક્યુલર વાંચી સંમતિ લીધી હતી, તથા ગઈ વખતે મળેલી મીટીંગની મીનીટ વાંચી સંમતિ લીધી હતી, જેના ઉપર પ્રમુખે સહી કરી હતી.

ત્યારબાદ સેક્રેટરીએ કમીટીના કામકાજને લગતો તૈયાર કરેલો રિપોર્ટ મીટીંગ હજુર વાંચી સંમતિ લીધી હતી, જેની અંદર કૉન્ફરન્સમાં હાજર થવાને આવનાર ડેલીગેટોને ઉતારવાને લગતા કામકાજમાં ભાગ લેનારા, રીસેપ્શન કમીટીના પ્રમુખ તથા ચીફ સેક્રેટરી તથા જનરલ સુપરવાઈઝર તથા ઉતારા કમીટીના પ્રમુખ તથા કમીટીના સર્વે સભાસદોએ પોતાના અમુલ્ય વખતના મોગે સેક્રેટરીને, પોતાનું કામ ઘણી સગવડતા તથા સેહેલાઈથી કરવામાં મદદ આપી હતી, તેના માટે તેમનો યોગ્ય શબ્દોમાં ઉપકાર માનવામાં આવ્યો હતો. રિપોર્ટ વાંચી રહ્યા બાદ કમીટીના પ્રમુખ શેઠ કલ્યાણચંદ શોભાગ્યચંદે રિપોર્ટના સંબંધમાં વિવેચન કરતાં જણાવ્યું કે, આપણી બીજી જૈન કૉન્ફરન્સમાં હાજર થનાર ડેલીગેટોને ઉતરવા સારું મકાનોની ગોઠવણ તથા તેને લગતો ફર્નીચર, ગાદલાં, પલંગ, વિગેરે સામાન પુરો પાડવાની ગોઠવણ કરવામાં આપણી કમીટીના સેક્રેટરી મી. અમૃતલાલ કેવઢાસે, પોતાના કિંમતી વખતના મોગે ખરા તન, મન ને ધનથી આપણા સ્વધર્મ બંધુઓની સેવા બજાવી છે, તેના માટે આપણે તેમને જેટલો ધન્યવાદ ચાહીએ તેટલો ઓછો છે. આપણી કમીટીને લગતું કામકાજ બજાવવામાં આપણને જે અણધારી ફતેહ મળી છે, તે તેમના સંતોષા સ્વભાવ અને ચીવટપણે કામ કરવાની તેમની કુનેહને આભારી છે. આપણને જો તેવા સેક્રેટરી મળ્યા નહીં હોત, તો આપણી કમીટીને લગતું કામકાજ બજાવવામાં આપણને ઘણી મુશ્કેલી પડત. વળી તેઓ રાતદિવસ મહેનત કરીને અને પોતાના ગાંઠના પૈસા ખર્ચીને પ્રતિનિધીઓની સગવડ સાચવવામાં તથા તેઓને જોડતો સામાન પુરો પાડવામાં જે પરિશ્રમ ઉઠાવ્યો છે તેના માટે ફરીથી ધન્યવાદ આપીને રિપોર્ટ પસાર કરવાની દરખાસ્ત મુકું છું. મી. વાઢીલાલ સાંકઢચંદ તથા શેઠ બાલાભાઈ જેચંદે સેક્રેટરીના કામકાજના બાબતમાં યોગ્ય શબ્દોમાં સ્તુતિ કરીને આ દરખાસ્તને ટેકો આપતાં, તે સર્વાનુમતે પસાર થઈ હતી.

રિપોર્ટની નકલ ચીફ સેક્રેટરીને મોકલવાને સેક્રેટરીને સત્તા આપવામાં આવી હતી. ત્યારબાદ પ્રમુખનો ઉપકાર માની સભા વિસર્જન કરવામાં આવી હતી.

કલ્યાણચંદ શોભાગ્યચંદ,
પ્રમુખ.

મુંબઈ, તા. ૨૬-૧૦-૧૯૦૩.

પુરવણી. (૩)

બીજી જૈન શ્વેતાંબર કૉન્ફરન્સની

કૉરેસપોન્ડન્સ (પત્રવ્યવહાર) કમીટીનો રીપોર્ટ.

આ કમીટીની નીમણુંક તા. ૧ મી જુલાઈ ૧૯૦૩ ના દિવસે માંડવી બંદરઉપર આવેલી શ્રી કચ્છી વીંશા ઓસવાળ જ્ઞાતિની વાડીમાં, તે દિવસે બપોરનાં, કૉરેસપોન્ડન્સ કમીટીની નીમણુંક એક વાગે મળેલી બીજી જૈન (શ્વેતાંબર) કૉન્ફરન્સની રીસેપ્શન કમીટીએ કરી હતી, અને આ કમીટીના હાથમાં પત્રવ્યવહાર ચલાવવાનું કામ સોંપવામાં આવ્યું હતું. આ કમીટીમાં એક પ્રમુખ, એક સેક્રેટરી અને બીજા ૨૦ સભાસદોને પ્રથમ નીમવામાં આવ્યા હતા, અને પાછળથી તેમાં બીજા ત્રણ સભાસદોનાં નામો વધારવામાં આવ્યાં હતાં, એટલે કે કુલ આ કમીટીમાં ૨૫ સભાસદો હતા. તેઓનાં નામ આ રીપોર્ટમાં આપવામાં આવેલ રીસેપ્શન કમીટીના સભાસદોના લીસ્ટમાં (પુરવણી અ) આપેલાં છે.

એ તો સહજ સમજી શકાય તેમ છે કે, એક કૉન્ફરન્સ જેવા મહામંડળ સંબંધી પત્રવ્યવહાર ચલાવવાનું કામકાજ પૂર્ણ રીતે પાર પાડવામાટે આ કમીટીને ઓછામાં ઓછી છ માસની મુદત જોઈએ; પણ અમારે જણાવવું જોઈએ કે જ્યારે આ કૉન્ફરન્સ ભરવાનું શ્રી અમદાવાદમાં નક્કી થયું, ત્યારે આખું કામ પૂર્ણ કરવા માટે મુંબઈના શ્રી સંઘને ત્રણ માસનીજ મુદત આપવામાં આવી હતી. આ કમીટીએ પોતાનું રીતસર કામકાજ તા. ૨૦ મી જુલાઈએ હાથ ધર્યું હતું, અને કૉન્ફરન્સનું કામ ફતેહમંદીથી પાર પાડવા માટે પોતાથી બનતું કર્યું હતું.

શરૂઆતમાં દરેક દેશાવરનાં નામો તથા ત્યાં કયાં કયાં મંડળો છે, તથા શ્રી સંઘના આગેવાનોનાં નામો વિગેરે બાંબતો મેળવવાનું કામ અમારે કરવું પડ્યું હતું; અને તે માટે નીચે પ્રમાણે છ સવાલનું એક સર્ક્યુલર હિંદી તથા ગુજરાતી ભાષામાં છપાવી દરેક સાધુ મુનિરાજ ઉપર, જે જે શહેરો ધ્યાનમાં હતાં ત્યાંના અગ્રેસરો ઉપર, તેમજ “જૈન પત્ર”, “જૈન ધર્મપ્રકાશ”, “આત્માનંદ જૈન પત્રિકા ” તથા “તત્ત્વવિવેચક” નામનાં જૈન માસિકો મારફતે તેમના ગ્રાહકો ઉપર મોકલવામાં આવ્યું હતું:—

THE SECOND JAIN (*Swetamber*) CONFERENCE.

बीजी जैन (श्वेतांबर) कॉन्फरन्स.

दूसरी जैन (श्वेतांबर) कॉन्फरन्स.

મુંબઈ, પાયથુની, તારીખ ————— ૧૯૦૩.

સનિવચ નમ્રતાપૂર્વક જણાવવા રજા લઉં છું કે ‘બીજી જૈન (શ્વેતાંબર) કોન્ફરન્સ’ મુંબઈમાં તારીખ ૧૯, ૨૦ અને ૨૧ મી સપ્ટેમ્બરના દિવસે, ઇટલે આવતા ભાદરવા વર્દી ૧૩, ૧૪ અને અમાસને દિવસે મળનાર છે; તેથી તે જૈન સમુદાયની મહાસભા મેલબોર્નની ગોઠવણ કરવા માટે, તથા તેની વિશેષ ફત્તેહ થવા સારું દેશદેશના સંઘના પ્રતિનિધીઓને બોલાવવા માટે, નીચેના સવાલો આપના ઉપર મોકલવામાં આવે છે; તેનો જવાબ જેમ બને તેમ સત્વર મોકલી આપવા કૃપા કરશોજી. વખત બહુજ ટુંકો રહેલો છે તેથી જરાપણ વિલંબ કરશો નહીં; આપેલી તસ્દી માટે માફી યાદ રહે છે:—

૧. આપ જે શહેરમાં રહો છો, તે શહેરના સંઘના શેઠનું તથા બીજા આગેવાન ગૃહસ્થોનાં નામો લખી મોકલશો.

૨. આપ જે શહેરમાં રહો છો, તે શહેરમાં જૈન સભા, મંડળી, અને પાઠશાળાઓ કયી કયી છે અને તેના અધિકારીઓ કોણ છે ?

૩. આપ જે શહેરમાં રહો છો, ત્યાં વિદ્વાન્ જૈન વક્તાઓ કોણ કોણ છે ?

૪. આપ આ કોન્ફરન્સમાં કયા કયા વિષયો લેવા યાદ રહે છે ?

૫. આપની આસપાસ કયાં કયાં શહેરો અને ગામો છે, જેમાં જૈન સંઘનો સમુદાય છે; અને તેના કોણ અગ્રેસરો છે ?

૬. આપ રહો છો, તે સ્થળની આસપાસનાં શહેરમાં તથા ગામોમાં મંડળી, સભા કે પાઠશાળા કયી કયી છે, અને તેમાં અધિકારી તથા વક્તા કોણ છે ?

૭. ઉપલા સવાલોમાંથી બની શકે તેટલા જવાબો તરતજ લખી મોકલશોજી.

લીખિતંગ નમ્ર સેવક,

ફકીરચંદ પ્રેમચંદ,

ચીફ સેક્રેટરી, રીસેપ્શન કમીટી.

તા. ક. — મુનિમહારાજોને નમ્ર વિનંતી છે કે, તેઓ પોતાના વિહાર દરમ્યાન જે જે બાબત ઉપલા સવાલો સંબંધમાં જાણી હોય, તે વિગતવાર લખી મોકલવી; કારણકે તેઓ સાહેબ વધારે દેશોનાં લીસ્ટ મોકલી શકશે, એવી આશા છે.

વઢી “ જૈન પત્ર ” તથા જૈન માસિકોને લખી મોકલવામાં આવ્યું હતું કે, તેઓ કોન્ફરન્સની રીસેપ્શન કમીટીના સર્વે પોતાના જુદા વધારા કાઢવા; અને તેમાં “ કોન્ફરન્સ ઇટલે શું? ” તથા “ તે મઢવાથી શું શું ફાયદા થશે? ” એ વિષય ઉપર અસરકારક લખાણો પ્રગટ કરવાં.

આ ઉપરથી કાંઈપણ સર્વ લીધાવગર ‘જૈન પત્ર’ના માલીક મી. મગુભાઈ ફતેહચંદ કારભારી, તેમજ ઉપર જણાવેલાં જૈન માસિકોના અધિપતિઓ આ વિષયો ઉપર લંબાણથી અસરકારક વિવેચનો વારંવાર પ્રગટ કર્યાં હતાં, અને ભાવનગરની ‘જૈનધર્મ પ્રસારક સભા’ના મંત્રી તથા ‘જૈનધર્મ પ્રકાશ’ના અધિપતિ મી. અમરચંદ ઘેલાભાઈએ તો ચોપાનીયાના રૂપમાં અસરકારક લખાણોથી મરપુર એક જુદોજ વધારો પ્રગટ કર્યો હતો. આ પ્રમાણે ‘જૈન પત્ર’ તથા જૈન માસિકોના અધિપતિઓ કોન્ફરન્સની બીજી બેઠક ફતેહમંદ નીવડે તે માટે, એક પળ પાઈ લીધાવગર પોતાથી બનતું કર્યું છે; અને તેમ કરી તેઓ જૈન કોમની જે પ્રશંસાપાત્ર સેવા બજાવી છે, તેને માટે તેઓને સરેસર ધન્યવાદ ઘટે છે. વઢી આ ઉપરાંત ‘જૈન પત્ર’ના માલીક મી. મગુભાઈ ફતેહચંદ કારભારીએ પોતાના ગ્રાહકોનું સવિસ્તર છાપેલું લીસ્ટ, અને ‘ભાવનગર ધર્મપ્રસારક સભા’ના પ્રમુખ શેઠ કુંવરજી આણંદજીએ “ જૈનધર્મ-પ્રકાશ ”ના ગ્રાહકોમાંથી જુદાં જુદાં ૩૫૦ શહેરોના સદગૃહસ્થોનાં નામોનું લીસ્ટ, આ કમીટી ઉપર સ્થાનગી રાખી કામમાં લેવા માટે મોકલી આપ્યાં હતાં, જેને માટે આ પ્રસંગે આ કમીટી તેમનો સરા અંતઃકરણથી આભાર માને છે.

ઉપર જણાવેલા છ સવાલના સર્ક્યુલરપત્રો બહારગામ મોકલ્યા પછી, ચીફ સેક્રેટરી ઉપર હમેશાં સારી સંખ્યામાં તેના જવાબો આવવા લાગ્યા હતા, અને રફતે રફતે કોન્ફરન્સ સંબંધી જાગૃતિ આશા હિંદુસ્તાનમાં થઈ ચુકી હતી. છ સવાલોના સર્ક્યુલરથી દરેક સ્થળે થયેલી જાગૃતિ. જ્યાં જ્યાં છ સવાલનું સર્ક્યુલર જતું હતું કે તે પછી, એક નાનું ગામ યા મોટું શહેર હોય તોપણ તેનો તરતજ જવાબ ફરી વળતો હતો, અને તે માટે દરેક ગામ તથા તેમના સંઘપતિઓનો તથા મંડળના અધિકારીઓનો, તેમજ પરોપકારી મુનિરાજોનો આ તકે કમીટી આભાર માને છે.

ઉપલા છ સવાલોના જવાબમાં શ્રીમંત મુનિરાજોએ તેમજ જૈન બંધુઓએ અનેક પ્રકારની સુચનાઓ લખી મોકલી હતી, અને તેમાં નીચે પ્રમાણે મુખ્ય મુખ્ય બાબતો હતી:—૧ જૈનધર્માનુસાર જૈનોના રીતરિવાજો રાખવા; ૨ જૈન કોન્ફરન્સની ફરજ; ૩ જૈનધર્મનો પ્રચાર કેમ કરવો જોઈએ? ૪ જૈનો-નતિ કેમ થાય? ૫ જૈન મુનિમહારાજો કેટલાએક દેશોમાં વિચરતા નથી, તેથી ત્યાં વસતા જૈનો જૈનધર્મથી વિમુક્ષ ક્રિયાઓ આચરે છે, તે ઉપર ધ્યાન દેવા; ૬ જૈનોના

રાજકીય હક શું છે અને તે કેમ સચવાય? ૭ ધર્મ સંબંધી ફંડોની વ્યવસ્થા વરાબર રહે, તે માટે વંધારણ રચવા; ૮ ધાર્મિક તથા વ્યાવહારિક કેલ્વણીનો જૈનોમાં બહોલો ફેલાવો થવા માટે સાધનો પુરાં પાડવા; ૯ જીર્ણ મંદિરોદ્ધાર કરવા; ૧૦ જીર્ણ પુસ્તકોદ્ધાર કરવા; ૧૧ સાધુ મુનીરાજોએ કયા કયા દેશમાં અવશ્ય વિચરવું જોઈએ, અને તેમની શું ફરજો છે? ૧૨ જૈન ડીરેક્ટરીની આવશ્યકતા; ૧૩ જૈન પંચાયત ફંડની સ્થાપના કરવા; ૧૪ જૈન પાઠશાળાઓ, સભાઓ તથા મંડલો કયાં કયાં સ્થળે છે, તથા તે કેવી રીતે ચાલે છે? ૧૫ એક સારા પાયા ઉપર હિંદી તથા ગુજરાતીમાં જૈન ન્યુસપેપર કાઢવા; ૧૬ મોટાં મોટાં જૈન તીર્થોનો કબજો હાથ લઈ, તેનો વહીવટ કરવા એક મોભાદાર સદ્ગૃહસ્થોની મેનેજીંગ કર્મીટી નીમવા; વિગેરે.

ઉપર લખ્યા મુજબ છ સવાલના સર્ક્યુલરના જવાબો આવતા હતા, તેની પહેંચ છોપેલા કાર્ડથી અથવા લિખીત પત્રથી સ્વિકારવામાં આવતી હતી; અને ઉપલા આમંત્રણ પત્રિકા. સર્ક્યુલરથી સારી સંખ્યામાં દરેક શહેર અને ગામના આગેવાનોનાં નામો, તેમજ મંડલના સેક્રેટરીઓનાં નામોનાં લીસ્ટો તૈયાર થઈ ચુક્યાં હતાં; તેથી હવે કમીટીએ તેમના ઉપર આમંત્રણ પત્રિકા લખવા સારું તે પત્રિકા તૈયાર કરવાનું કામ હાથ ધર્યું હતું. આ પત્રિકા મોરબીવાળા મી. મનસુખ કીરત્તંદ મહેતાએ તૈયાર કરી હતી, અને તેમાં યોગ્ય સુધારો વધારો કરી નીચે પ્રમાણેની આમંત્રણ પત્રિકાઓ દરેક સ્થળે હિંદી અને ગુજરાતી ભાષામાં છપાવી રવાના કરવામાં આવી હતી:—

ૐ

॥ નમો તિથ્થસ્સ ॥

યઃ સંસાર નિરાસ લાલસમતિ મુક્ત્યર્થમુત્તિષ્ઠતે ।

યં તીર્થ કથયંતિ પાવનતયા યેનાઽસ્તિ નાઽન્યઃસમઃ ॥

યસ્મૈ તીર્થપતિર્નમસ્યાતિ સર્તા યસ્માચ્છુભં જાયતે ।

સ્ફુર્તિર્થસ્ય પરાવસંતિ ચ ગુણા યસ્મિન્સ સંઘોઽર્ચ્યતાં ॥ ૧ ॥

॥ સ્વાસ્તિ શ્રી ગોહિપાર્શ્વજીનં પ્રણમ્ય ॥ શ્રી

મહાશુભ—

સ્થાને પૂજ્યારાધ્ય, દૃઢધર્મવાન્, સુશ્રાવક, પુણ્ય પ્રભાવક, દેવગુરુ ભક્તિકારક, પરમપ્રીતિપાત્રાદિ અનેક શુભગુણાલંકૃત ધર્મસ્નેહી ધર્મબંધુ માઈ શ્રી

તથા શ્રીસંઘ સમસ્ત યોગ.

શ્રી મુંબઈ બંદરથી લા. સંઘ સમસ્તના જય જીનેંદ્ર અવધારશો. અત્ર શ્રી દેવ—ગુરુપ્રસાદે ક્ષેમ—કુશલતા વર્તે છે. આપ શ્રી સંઘની કુશલતા ચાહિયે છાં.

વિશેષ વિનંતિ કે ચરમ તીર્થંકર શ્રી મહાવીર ભગવાનનું શાસન સદા જયવંત છે. એ પવિત્ર શાસન સદા જયવંત વર્તે, એમ શ્રીમન્મહાવીરસ્વામીના ઉપાસકો ઈચ્છે છે. તેથી

જ્યારે જ્યારે શ્રી જીન શાસનમાં વ્યવહાર કે પરમાર્થ રૂપે શીથીલતા જણાઈ છે, ત્યારે ત્યારે શાસનમાં અગ્રેસર આચાર્ય પ્રમુખે સકલસંઘે એકત્ર થઈ શાસનનું મહાત્મ્ય જલ્લવાઈ રહે એવો પ્રયાસ વલ્લતોવલ્લત કર્યો છે.

બંધુઓ ! હાલ સમયમાં પળ આપણે એવી રીતે એકત્ર થઈ શ્રી જીન શાસનની તેમજ આપણી ઉન્નતિ અર્થે, યથાશક્તિ પ્રયાસ કરવો ઘટે છે. આવા પુણ્યકારક પ્રયાસની શરૂઆત ગયે વર્ષે “ શ્રી ફલોદી તીર્થોન્નતિ સભા ” એ કરી આપણને આભારી કર્યા છે. એ વેળાએ પ્રથમ જૈન કોન્ફરંસ શ્રી ફલોદી તીર્થ ક્ષેત્રે એકત્ર થઈ હતી, અને તે પ્રમાણે બીજી જૈન કોન્ફરંસ મેલવવા અમે ઈચ્છા રાખી છે. તે કોન્ફરંસ ચાલુ વર્ષના માદ્રપદ વદ ૧૩-૧૪-૦)) (તા. ૧૯-૨૦-૨૧ સપ્ટેમ્બર શનિ, રવિ, સોમવારે) આ ત્રણ દિવસોમાં અત્રે એકત્ર થશે.

શ્રમણ ભગવાન્ શ્રી મહાવીર સ્વામીના ઉપાસકો એકત્ર થઈ સ્વપરહિતના વિચાર કરે એવો પ્રસંગ દુર્લભ છે. એવો પ્રસંગ મેલવવા અમે આ વેળા ઉત્કાંઠિત થયા છીએ, તો આપના તરફથી પ્રતિનિધિઓ (ડેલીગેટ્સ) મોકલી શ્રી સંઘની ભક્તિ કરવા ઉત્કાંઠિત થઈ અહીંના સંઘને આભારી કરશો.

મુંબઈ પ્રવૃત્તિક્ષેત્ર છે; તથાપિ આપણા સ્વધર્મી ભાઈઓનો મોટો સમુદાય અહીં વસે છે; અત્રે શ્રી જીનચૈત્યોની યાત્રાનો લાભ છે; મુનિ મહારાજોનાં દર્શનનો પળ પ્રસંગ છે. વઠી સમસ્ત હિંદુસ્તાનના સંઘના પ્રતિનિધીઓ અત્રે પધારશે; તેઓનાં દર્શન-સમાગમનો લાભ, તેમજ આપણે બધા મેળા થઈ આપણે જુદા પત્રમાં જંગાવ્યું છે તેમ, જેથી આપણને વ્યવહારિક-ધાર્મિક લાભ થશે એમ, આ પવિત્ર ધર્મમેળાથી અનેક લાભ છે; માટે સકલસંઘ મેલવી પ્રતિનિધીઓ ચુંટી કાઢી મોકલવા કૃપા કરશો. અત્રે આપની સર્વ પ્રકારે ભક્તિ કરવા સંઘ ઉજમાલ થઈ રહ્યો છે. આપના તરફથી જે ભાઈઓ પધારવાના હોય, તે ક્યારે પધારવાના છે તથા કોણ કોણ પધારવાના છે, એ વગેરેની અમને આપ આ પત્ર મળ્યે એક અઠવાડિયામાં ખબર આપવા કૃપા કરશો. આ કોન્ફરંસ બહુ ટુંકા વલ્લતમાં મલ્લવાની છે, તો આ પત્ર મળે અમને પ્રત્યુત્તર આપી આભારી કરશો, ને સાથેનું ફોર્મ ભરીને મોકલશો. આ પત્ર સંઘ સમસ્ત વાંચે એમ કરશોજી.

શ્રી તીર્થંકર ભગવાને સંઘને “ નમો તિથ્યસ્સ ” કહી વંધો છે, વલ્લાપ્યો છે; એવો શ્રીસંઘ અત્રે મેળો થાય, તે આપણ સર્વને બહુ આનંદનું કારણ છે.

લા. સકલ સંઘની વતી

કોન્ફરંસની રીસેપ્શન (સ્વાગત) કમીટી તરફથી, નમ્ર સેવકો

વીરચંદ દીપચંદ (પ્રમુખ),

ફકીરચંદ પ્રેમચંદ (ચીફ સેક્રેટરી)

ના જય જીનેંદ્ર વાંચશોજી.

પ્રતિનિધીઓનાં નામો ભરી મોકલવાનું ફોર્મ.

ઉપર પ્રમાણે આમંત્રણ પત્રિકા સાથે જે જે પ્રતિનિધીઓ મોકલવાના હોય તેને માટે વિગત સાથે નામો ભરી મોકલવા સારું નીચે પ્રમાણેનું છાપેલું ફોર્મ પણ મોકલવામાં આવતું હતું:—

શેઠ ફકીરચંદ્ર પ્રેમચંદ્ર જે. પી.

ચીફ સેક્રેટરી, રીસેશન કમીટી.

બીજી જૈન (શ્વેતાંબર) કોન્ફરન્સ.

શ્રી મુંબઈ, પાયધુની.

પ્રિય ધર્મ સ્નેહી બંધુ,

જોગ શ્રી

જીલ્લા

થી લી.

ના જયજીનેંદ્ર વાંચશો. વિશેષ વિનંતીપૂર્વક

જણાવવાનું કે અત્રેના શ્રી

તરફથી નીચે

જણાવેલા સદ્ગૃહસ્થોને કોન્ફરન્સની સભામાં ભાગ લેવા સારું પ્રતિનિધી તરીકે નીમવામાં આવ્યા છે.

પ્રતિનિધીનાં નામ	જ્ઞાતિ	ઉંમર	ધંધો	ઠેકાણું.

મીતિ સંવત ૧૯૫૯ ના

લા.

હવે પ્રતિનિધીઓનાં નામો આવવા લાગ્યાં હતાં અને ટુંક વખતમાં તેમની સંખ્યા સારા પ્રમાણમાં નોંધાઈ હતી, જે જાણીને શ્રી મુંબઈના સંઘનો ઉત્સાહ વિશેષ વધવા લાગ્યો હતો. ઉતારા કમીટી, ભોજન કમીટી, મંડપ કમીટી, વૉલંટિયર કમીટી વગેરેના સેક્રેટરીઓ પોતાની કમીટીની મીટીંગો ભરવા મંડી ગયા હતા, અને કોન્ફરન્સની ઑફિસમાં રાત દિવસ ધમાલ મચી રહી હતી.

ઉપરના સવાલપત્રકના જવાબો ઘણે ધરે ઠેકાણેથી ફરી વળ્યા હતા, અને તેથી કરી રીસેપ્શન કમીટીને સર્વ પ્રકારની સવડ કરવામાં સારી મદદ મળી હતી.

જે જે સ્થળે આમંત્રણ પત્રિકાઓ મોકલવામાં આવી હતી, પણ જેમના તરફથી પંદર દિવસ વીંચ્યા છતાં જવાબો ફરીવળ્યા નહોતા તેમના ઉપર રીમાઇન્ડરો મોકલવામાં આવતાં હતાં, અને તે ઉપરાંત કેટલાંક મુખ્ય અને મોટાં શહેરો ઉપર તારપણ કરવામાં આવતા હતા. આ સ્થળે જણાવતાં ઘણોજ આનંદ પેદા થાય છે કે, દરેક સ્થળેથી કારણો સાથના જવાબો તરતજ ફરી વળતા હતા, અને છેવટે જે દેશાવરો દૂર હતા તથા જે સ્થળોને પ્રતિનિધીઓ મોકલવાનું કામ અગવડભરેલું હતું, તે સિવાયનાં વધાં સ્થળેથી પ્રતિનિધીઓની ચુંટણી થઈ આવી હતી, અને જે દેશમાંથી પ્રતિનિધી આવી શક્યા નહોતા તે દેશાવરોવાળા કોન્ફરન્સની પૂર્ણ પત્તેહ ર્ઈચ્છી હતી, અને પોતે ભાગ નહિ લઈ શકવા માટે પોતાની દિલગીરી જાહેર કરી હતી.

જૈન ગ્રેજ્યુએટો તથા જુદા જુદા મુલકોમાં જૈન બંધુઓ, જેઓ રાજ્યકારભારમાં સારો ઓધ્વો ધરાવતા હોય, તેઓને પ્રતિનિધીઓ તરીકે ખાસ આમંત્રણ કરવા માટે આ કમીટીએ રીસેપ્શન કમીટીને સૂચના કરી હતી; અને રીસેપ્શન કમીટીએ તે સૂચના બહાલ રાખવાથી તેઓને ખાસ આમંત્રણ કરવામાં આવ્યાં હતાં.

આ ઉપરાંત કામો ચાલતાં હતાં તે દરમ્યાન કોન્ફરન્સમાં કયા કયા વિષયો લેવા તે કામ પણ આ કમીટીના હાથમાં મુકવામાં આવ્યું હતું, જેથી તા. ૨૩, ૨૮ અને ૩૦ મી જુલાઈના દિવસોએ કોરસ્પોન્ડન્સ કમીટીની મીટીંગો મળી હતી; અને છેવટે નવ વિષયો જે કોન્ફરન્સમાં ચર્ચાયા હતા તથા જેને માટે ઠરાવો થયા હતા, તે મુકરર કરવામાં આવ્યા હતા.

કોન્ફરન્સમાં કયા કયા વિષયો લેવા તે માટે કમીટીએ બજાવેલું કામ. વળી પસંદ કરેલા નવ વિષયો ઉપર ટુંક વિવેચન લખી મોકલવાથી દરેક જણનું યોગ્ય ધ્યાન ટેંચાશે એવું ધારી, દરેક વિષય ઉપર ટુંક વિવેચન લખી તે ગુજરાતીમાં તથા હિંદીમાં છપાવી આમંત્રણ પત્રિકા સાથે દરેક સ્થળે મોકલવામાં આવ્યું હતું. ઉપર જણાવેલ આમંત્રણ પત્રિકા તથા ટુંક વિવેચન સાથના નવ વિષયો આપણા જૈનપત્ર, જૈન માસિકો, મુંબઈ સમાચાર, અલબારે સોદાગર, સાંજ વર્તમાન વિગેરે પત્રોમાં પ્રગટ થવાથી લોકોમાં કોન્ફરન્સ સંબંધમાં વિશેષ જાગૃતિ ફેલાઈ હતી.

આપણી કોન્ફરન્સની બેઠક વળતે કામકાજ કરવાના ઠરાવોનો તૈયાર કરવાનું કામ આ કમીટી તરફથી બજાવવામાં આવ્યું હતું, અને તેને માટે અગષ્ટ માસની તા. ૧૧, ૨૭ તથા ૨૯ મીએ કોરસ્પોન્ડન્સ કમીટીની મીટીંગો મળી હતી. છેવટે એ કામ માટે નીમાયેલી સબકમીટી તથા પ્રમુખ વિગેરેની પરવાનગીથી આ મહત્વનું કામ યથાશક્તિ મેં બજાવ્યું હતું.

કોન્ફરન્સની સબ-જેક્ટ કમીટીમાં રજુ કરવા માટે તૈયાર કરવામાં આવેલા ઠરાવોનો સ્વરૂપ.

હવે આ કમીટીનું કામ વક્તાઓનું લીસ્ટ કરવા માટેનું હતું, અને તેને માટે એક પાંચ

વક્તાઓનું લીસ્ટ તૈયાર કરવા માટેની ગોઠવણ.

જળની સબકમીટી નીમવામાં આવી હતી. આ સંબંધમાં જુદા જુદા દેશ-વરોમાં તથા મુંબઈમાં જેઓ સારા વક્તાઓ હતા તેઓના ઉપર પત્રો લખવામાં આવ્યા હતા, અને તેમના ઉપર ઠરાવોના ચર્ચાની એકેક નકલ મોકલવામાં આવી હતી. આગેવાન વક્તાઓને તૈયાર થઈ આવવા માટે કાગળો તથા તારથી ચર્ચાઓ આપવામાં આવતી હતી. તેઓએ જુદા જુદા વિષયો પોતાની મરજી મુજબ પસંદ કર્યા હતા, અને જે ગોઠવણથી છેવટે આપણે સારી ફતેહ પામવા શક્તિવાન થયા હતા.

આપ સર્વે જાણો છો કે આ આપણી જૈનકોમની બીજી કોન્ફરન્સ હતી, અને દેશદેશ-

વક્તાઓએ કયી કયી બાબતો ધ્યાનમાં રાખી બોલ્યું તે માટે નિયમો.

વરના વક્તાઓ પોતાની દલીલો ભાષણદ્વારા કેવી રીતે મુકશે તેથી આપણે અજાણ્યા હતા. વળી તે સાથે અમુક ભાષણકાર કેટલી શક્તિ ધરાવે છે અને કોન્ફરન્સનું ગૌરવ સચવાય તેવી રીતે બોલી શકશે કે કેમ, વિગેરે બાબતોથી આપણે અજાણ હતા તેને લીધે, દરેક વક્તા રીતસર બોલે અને બોલતી વખતે નિયમમાં રહે તે માટે આ કમીટી તરફથી થોડા એક નિયમો ઘડવામાં આવ્યા હતા, અને તેની નકલો નક્કી કરેલા વક્તાઓમાં વહેંચવામાં આવી હતી.

વળી કોન્ફરન્સના પ્રમુખ સાહેબનું ભાષણ આ કમીટીને સોંપવામાં આવ્યું હતું, જે છપાવવાનું કામ પણ પૂર્ણ ઉત્સાહથી ચર્ચા કરી ત્વરા કરી અમે વખતસર પુરું કર્યું હતું.

કોન્ફરન્સની બેઠક વખતે સર્ક્યુલરો, રજુ કરવાના ઠરાવો, દરરોજના પ્રોગ્રામો, તારીખ વિગેરે ઘડવા તથા પ્રગટ કરવાનું કામ ચીફ સેક્રેટરીએ આ કમીટીને સોંપ્યું હતું, અને તેથી વખતોવખત તેમના અભિપ્રાય પ્રમાણે તૈયાર કરી તેમની સહી સાથે આ કમીટી પ્રગટ કરતી હતી.

કોન્ફરન્સની બેઠક વખતે કમીટી-પ બજાવેલું કામ.

કોન્ફરન્સની બેઠકો વખતે રીપોર્ટ લેવા માટે મુંબઈ, સુરત, વડોદરા, અમદાવાદ, પુના, રાજકોટ વિગેરે મોટાં શહેરોનાં પત્રોના અધિપતિઓ ઉપર, તેમના તરફથી રીપોર્ટરો મોકલવા માટે અગાઉથી લખી મોકલવામાં આવ્યું હતું, અને તેમને માટે જોઈતી ગોઠવણ રાખવામાં આવી હતી. લગભગ ૨૦ પત્રોના અધિપતિઓએ પોતાના રીપોર્ટરો મોકલવા મહેરબાની કરી હતી, જેને માટે આ પ્રસંગે અમે તેમનો આભાર માનીએ છીએ.

કોન્ફરન્સની બેઠક વખતે જુદાં જુદાં મોટાં શહેરોનાં પત્રોના રીપોર્ટરો બોલાવવા માટે કરવામાં આવેલી ગોઠવણ.

કોન્ફરન્સની બેઠકમાં પ્રતિનિધીઓ અને પ્રેક્ષકો ઉપરાંત જાણીતા વિદ્વાનો અને પ્રતિષ્ઠિત વેપારીઓને આમંત્રણ કરવામાં એક સુશોભિત આમંત્રણપત્રો છાપવામાં આવ્યાં હતાં, અને જે જે સદગૃહસ્થો ઉપર તે મોકલવામાં આવ્યાં હતાં, તેઓમાંના લગભગ બધા સદગૃહસ્થોએ પધારીને આપણી

કોન્ફરન્સનું આગેવાન શહેરો-ઓને આમંત્રણ.

કોમના આ શુભ કાર્યમાં સારું ઉત્તેજન આપ્યું હતું, જેને માટે અત્રે તેમનો આભાર માનીએ છીએ.

અત્રે જળાવતાં ઘણોજ આનંદ થાય છે કે, મુંબઈના અગ્રેસર ગુજરાતી રોજીંદા પત્ર “મુંબઈ સમાચાર” પત્રે બજાવેલી વસ્ત્રાણવા-લાયક સેવા. કૉન્ફરન્સની બેઠક વચ્ચે પ્રત્યેક દિવસનો હેવાલ તેજ સાંજના પ્રગટ કરી આપણી જૈનકોમની ઉત્તમ સેવા બજાવી હતી, અને એક ઉચ્ચ પત્રકાર તરીકેની પોતાની ફરજ સારી રીતે અદા કરી હતી, જેને માટે આપણે આ તકે તે પત્રના અધિપતિ સાહેબ તથા માલીકનો ખરા અંતઃકરણથી આભાર માનીએ છીએ.

છેત્રે આ કમીટીના કામમાં જે જે સદ્ગૃહસ્થોએ યથાશક્તિ મદદ કરી હતી તે સર્વેનો ખરા અંતઃકરણથી આભાર માનીને આ રીપોર્ટ પુરો કરું છું.

લી. સેવક,

મોહનલાલ પંજાભાઈ,

સેક્રેટરી.

પુરવણી (ડ).

બીજી જૈન (શ્વેતાંબર) કૉન્ફરન્સની

ફંડ કમીટીનો રીપોર્ટ.

૧. ફંડ કમીટીના સેક્રેટરી તરીકે અમારી કમીટીનો રીપોર્ટ રજુ કરવાનું મને ચીફ સેક્રેટરી તરફથી કહેવામાં આવતાં, આ કમીટીએ કૉન્ફરન્સને માટે નીમાયેલી રીસેપ્શન કમીટીની સત્તા નીચે જે કામ તેની શરૂઆતથી આજસુધી કરેલું છે, તેનો ટુંક રીપોર્ટ રજુ કરવાની રજા લઉં છું.

૨. ફંડ કમીટીની નીમણુંક રીસેપ્શન કમીટીના સાથેજ થઈ હતી. તા. ૬ જુલાઈ ૧૯૦૩ને રોજ મળેલી રીસેપ્શન કમીટીની પહેલી મીટીંગમાં જે વચ્ચે જુદી જુદી સબકમીટીઓ નીમવામાં આવી હતી, તે વચ્ચે ફંડ કમીટીના સેક્રેટરી તરીકે મને નીમવામાં આવ્યો હતો. અમારી કમીટીના પ્રમુખ શેઠ વીરચંદ દીપચંદ સી. આઈ. ઈ.ની નીમણુંક જોકે રીસેપ્શન કમીટીની ત્રીજી મીટીંગ વચ્ચે પસાર થયેલા છઠ્ઠા ઠરાવની રૂઝ થયેલી હતી છતાં, શેઠ વીરચંદ દીપચંદ રીસેપ્શન કમીટીના પ્રમુખ હોવાથી એકજ ગૃહસ્થ બે કમીટીમાં પ્રમુખ તરીકે ન રહી શકવાને લીધે, એઓ. સાહેબનું મુબારક નામ ફંડ કમીટીના પ્રમુખ તરીકે ફંડ કમીટીના મેમ્બરોના લીસ્ટમાં જોડી શકાયું નથી. રીસેપ્શન કમીટીની પહેલી મીટીંગ વચ્ચે ફંડ કમીટીના મેમ્બરોનું જુદી જુદી જ્ઞાતિઓ-સાથધારનું એક લીસ્ટ જુદું પાડવામાં આવ્યું હતું, તથા તેમાં જરૂરના પ્રસંગે નવા ગૃહસ્થોને મેમ્બર તરીકે ઉમેરવામાં આવતા હતા; અને તેથી મેમ્બરોની છલ્હી

સંલ્યા વધારેમાં વધારે ૨૨૧ સુધી પહોંચી હતી. મેમ્બરોના નામોનું લીસ્ટ એવું તો મોટું છે કે, જો તેને આ રીપોર્ટ સાથે રજુ કરવામાં આવે તો તેનું કદ જોડતા પ્રમાણ કરતાં વધી જાય; તેથી તેમ ન કરતાં ફંડ કમીટીના મેમ્બરોનાં નામો માટે ચીફ સેક્રેટરીના રીપોર્ટને અંતે આપેલા સબકમીટીવારના રીસેપ્શન કમીટીના મેમ્બરોના લીસ્ટમાં (પુરવણી અ) જોડી લેવાની મલામળ કરવામાં આવે છે. છતાં પણ મેમ્બરોના સાથવારની સંલ્યાના આંકડા નીચે મુજબ છે:—

સેક્રેટરી. ૧

સુરતી સાથ ૪૦

ગોધારી સાથ ૨૧

મારવાડી સાથ ૬૬

ગુજરાતી સાથ ૪૦

છાપરીયા સાથ ૧૭

==

નગરી સાથ ૭

કચ્છી સાથ ૨૯

કુલ. ૨૨૧

રીસેપ્શન કમીટીની નીમણુંકની તારીખ ૨૭ જુલાઈ તથા કોન્ફરન્સ ભરવાની તારીખ ૧૯ સપ્ટેમ્બર વચ્ચે રહેલા લગભગ અઢી માસના ટુંક અરસામાં, ફંડ કમીટીને પોતાનું કામ પુરું કરવાનું હોવાથી, તે વાતને ઉપર પ્રમાણેની મેમ્બરોની રાખેલી મોટી સંલ્યા માટેના બચાવના એક કારણ તરીકે રજુ કરી શકાય તેમ છે.

૩. ઉપર પ્રમાણેની ફંડ કમીટીના પ્રમુખ, સેક્રેટરી અને મેમ્બરોની સંલ્યાની હકીકત જણાવ્યા પછી, અમારી કમીટીને સોપેલું કામકાજ અને તે માટેની કરેલી ગોઠવણ વિષેની હકીકત આપવી અવશ્યની છે. ફંડ કમીટીનું કામ એ હતું કે, જુદા જુદા ગૃહસ્થોને મઠીને કોન્ફરન્સને અંગે થનારા ખર્ચ માટે ઉઘાડેલા ફંડમાં નાણાં ભરાવવાં, ભરેલાં નાણાંની ઉઘરાણી કરાવવી અને આવેલાં નાણાં હિસાબકમીટીના કીલીદારને સ્વાધીન કરવાં. જે તારીખે નાણાં ભરાતાં તે તારીખે તેની નોંધ લેવાતી, અને તેની ઉઘરાણી કરીને પૈસા જ્યારે વસુલ થતા તે વખતે તે ધણીને અમારી સહી સાથેની પહોંચ આપવામાં આવતી, અને નાણાં કીલીદારને સ્વાધીન કરીને એક બુકમાં તેની નોંધ રાખવામાં આવતી. કીલીદાર પાસે આવેલું ભરણું જાણનારની રાવ સાહેબ હીરાચંદ મોતીચંદની પેઢીએ ભરવામાં આવતું, અને તે કામ કીલીદારને એટલે હિસાબકમીટીને લગતું હોવાથી તેને માટે અહીં વધારે લખવાની જરૂર રહેતી નથી. ફંડમાં ભરાયેલી રકમોની ઉઘરાણી માટે એક દીપચંદ મકનજી નામના ઉઘરાણીદારને રાખવામાં આવ્યો હતો. કોન્ફરન્સના નજીકના દિવસોમાં જ્યારે ફંડની ઉઘરાણીનું કામ જોસથી ચલાવવાની અમને ફરજ પડી હતી, તે વખતે કામના બોજાને પહોંચો વઢવાને બીજા બે માણસોને ઉઘરાણીના કામ માટે ચીફ સેક્રેટરીની ઓફીસમાંથી બોલાવવાની જરૂર પડી હતી; પણ પાછળથી તે માણસોને ઉતારા કમીટીના કામમાં રોકાવું પડવાથી ઉઘરાણીનું કામ એકલા દીપચંદના હાથમાં રહ્યું હતું, જે ઠેઠ સુધી કાયમજ છે. મજકુર દીપચંદે ઉઘરાણીનું કામ બહુજ ચીવટ રાખી કરેલું છે, અને તેણે ફંડની ઉઘરાણી કરીને મોટી રકમો વસુલ કરી લેવાની જે મહેતન લીધી છે, તેને માટે હું અને ફંડ કમીટી આ તકે પોતાનો સંતોષ જાહેર કરીએ છીએ.

૪. રીસેપ્શન કમીટીની તા. ૫ મી જુલાઈની મીટીંગમાં મુંબઈના જૈન ભાઈઓમાં કેટલો બધો આનંદ અને ઉત્સાહ આવી ગયો હતો કે, તેજ વખતે કેટલાએક ઉદાર ગૃહસ્થોએ મોટી રકમો ભરી ફંડની શરૂઆત કરી હતી; અને ત્યારપછી જ્યારે જ્યારે રીસેપ્શન કમીટીની મીટીંગો મઠી હતી, તે તે વખતે પથારેલા ગૃહસ્થો પોતાની રાજીખુશીથી પોતાના તરફની રકમો

ભરીને, બીજાઓ પાસેથી ભરાવવાનું પોતાની મેલે માથે લેતા હતા. પ્રથમ કેટલાક ગૃહસ્થો તરફથી એવી દલીલ રજુ કરવામાં આવી હતી કે, કૉન્ફરન્સને માટે જોઈતાં નાણાં ડેલીગેટો અને વીઝીટરોની મોટી ફી રાખીને તે મારફતે ઉપજાવી કાઢવાં; પરંતુ આ વાત મોટે ભાગે રીસેપ્શન કમીટીના મેમ્બરોને રુચી નહીં, અને તેથી ફંડ ચાલુ કરી તેમાં રકમો ભરાવવાનું કામ વ્યાજબીપણે હાથ ધરવામાં આવ્યું હતું. ફંડમાં નાણાં ભરવા માટે સહુ કોઈની મરજી ઉપર મુકવામાં આવ્યું હતું, અને એ નિયમને વઠ્ઠગીનેજ રીસેપ્શન કમીટીના મેમ્બરોને યથાશક્તિ બંને તેજ રકમો ફંડમાં ભરવાનું સુચવવામાં આવ્યું હતું; પરંતુ કહેવાને ખુશી ઉપજે છે કે દરેક સબકમીટીના મેમ્બરોએ પોતાની રકમો પોતાની કમીટીના સેક્રેટરીઓ મારફત ભરી મોકલાવી હતી.

૧. ફંડનો મોટો હિસ્સો મંડપ અને ભોજન खरचમાં તળાઈ ન જાય તે માટે, મંડપની ટીકીટો તથા ભોજનની પાંતીયો કાઢીને તે બંને ખાતાને પોતાની આવકઉપર આધાર રાખનારાં કરવામાં આવ્યાં હતાં; તેથી ફંડ ખાતાનો મોટો હિસ્સો તેથી રીતે ઉપજાવી કાઢ્યો હતો. ભોજન માટે જે જે ગ્રહસ્થોએ રાજીખુશીથી પાંતીઓ આપેલી છે, તે તેમણે ફંડમાં પોતાની ભરેલી રકમો ઉપરાંત આપેલી છે; તેથી જેમ તેઓ સાહેબનો ફંડમાં રકમો ભરવાને માટે આભાર માનવામાં આવેછે, તેમ તે કરતાં વઢી વધારે તેઓ સાહેબોએ ભરેલી પાંતીઓ માટે પણ ભોજન કમીટી તરફથી આભાર માનવામાં આવશે તેમ ધારી, આ ગ્રહસ્થોનાં મુન્નારક નાંમો અત્રે આપવામાં આવ્યાં નથી.

૬ ફંડમાં રકમો ભરવાનું કામ રાતદિવસ જારી રાખેલ હતું, અને અવારનવાર દરેક સાથમાંથી રકમો ભરાવી શકે તેવા ગ્રહસ્થોનાં નામો મેલ્બર્નને તેમની મુલાકાત લેવામાં આવતી હતી, અને તે રીતે ફંડની રકમો ભરાઈ છે. મારવાડી, સુરતી, ગુજરાતી, છાપરીયા, ગોધારી, કચ્છી, નગરી વિગેરે જે જે સાથના ગૃહસ્થો પાસે રકમો ભરાવવા અર્થે જવું પડ્યું હતું, તેઓ તરફથી વગરઆનાકાનીએ કે વગરઆંચકે પોતાની શક્તિ અને નામને છાજે તેવી રીતની રકમો ભરી આપવામાં આવી હતી, અને તેવા ઉદાર ગૃહસ્થોની કિંમતી મદદથી ફંડ લગભગ રૂ. ૧૬૦૦૦ ની રકમ ઉપર આવી શક્યું છે. આવડી મોટી રકમ થોડા વખતમાં જમા થશે એમ ફંડકમીટીને લ્યાલ નહોતો, છતાં જે થયું છે તે ફંડમાં ભરનારા અને કામ કરનારા ગૃહસ્થોની યત્નને આભારી છે. ફંડ ભરાવવામાં જોકે ફંડ કમીટીના અને રીસેપ્શન કમીટીના દરેક મેમ્બરની મદદનો હિસ્સો મળેલો હતો, તોપણ તે ઉપરાંત નીચેના ગૃહસ્થો તરફથી રકમો ભરાવવા માટે બહુ જવરી લાગવગ અને જાતી મહેનત વાપરવામાં આવી હતી:-

શેઠ ફકીરચંદ પ્રેમચંદ.

„ હીરાચંદ મોતીચંદ.

„ મોહનલાલ હેમચંદ.

„ માણેકલાલ ઘેલાભાઈ.

„ નગીનભાઈ મંછુભાઈ.

„ નાનચંદ કેશવજી.

„ અમરચંદ પી. પરમાર.

„ જાહ્નભાઈ સુરચંદ,

શેઠ વીરચંદ દીપચંદ.

„ લાલચંદભાઈ.

„ જેઠાભાઈ નરશી કેશવજી.

„ લલ્લુભાઈ ગુલાબચંદ.

„ લલ્લુભાઈ નથુ.

„ કલ્યાણચંદ સોભાગચંદ.

„ દલીચંદ ભાઈચંદ.

„ સવાઈચંદ જીવણચંદ,

બીજા કેટલાકેક ગ્રહસ્થોએ જુદી જુદી વચ્ચે સલાહ અને મદદ આપેલી છે, તેઓનાં દરેકનાં નામ આ રીપોર્ટમાં લંબાણ થવાના મયે દાખલ થઈ શકે તેમ નથી; તેથી તેઓ સર્વ ગૃહસ્થોનો આભાર માનીને ઉપરના ગ્રહસ્થો માટે ધ્યાન આપીને કહેવાનું છે કે, તેઓએ તથા બીજા કેટલાક સાહેબોએ પોતાનો ધંધો છોડીને ફંડ ભરાવવા માટે રાત્રિદિવસ સસ્ત મહેનત લીધી હતી, અને તે એટલે સુધી કે કેટલાક વચ્ચે રાત્રિના એકેક વાગ્યાસુધી પણ તેઓએ પોતાનું ફંડ ભરાવવાનું કામ છોડ્યું નહોતું. ઉપર જણાવેલા ગ્રહસ્થોએ પોતાના સાથમાંથી ઘણા ઘણા ગ્રહસ્થો પાસેથી રકમો ભરાવેલી છે, અને એમના ફંડ ભરાવવાના અધાગ પરિશ્રમને લીધેજ ફંડ પોતાની હાલની સ્થિતિએ પહોંચવા પામ્યું છે, તેથી તેઓ સાહેબોનો જેટલો આભાર માનવામાં આવે તેટલો ઓછો છે.

૭. ફંડની અંદર નાણાં ભરનારાઓનાં મુબારક નામો તેઓએ ભરેલી રકમો સાથે આ રિપોર્ટની પુરવણી (આ) માં જોવામાં આવશે.

૮. ફંડ ભરાવવાનું કામ કોન્ફરન્સ પુરી થયા પછી બંધ કરવામાં આવ્યું હતું.

૯. ચીફ સેક્રેટરી મી. ફકીરચંદ પ્રેમચંદે પોતાના કિંમતી વસ્તુના ભોગે, જે અણહદ મહેનત લઈ પોતાની હાજરીથી ફંડ કમીટીના કામને અમુલ્ય સહાય આપેલી છે, તે માટે તેઓ સાહેબનો આ તકે આભાર માનવાની ફંડ કમીટી પોતાની પરજ સમજે છે.

૧૦. ફંડ કમીટીનું કાર્ય એવા પ્રકારનું હતું કે, તેમાં ચીવટથી અને ધીરજથી કાર્ય કરવાની પુરેપુરી આવશ્યકતા હતી. ચીફ સેક્રેટરી સાહેબે આ વિષયમાં સંપૂર્ણ ડહાપણથી કામ લઈ સર્વ પ્રકારની સગવડ કરી આપી હતી. ફંડ કમીટીને જે નહિ ધારેલી પતેહ મળી છે, તે આવી અનેક મદદને લીધેજ મળી છે.

લી. સેવક

ત્રીભોવનદાસ ખાળજી,

સેક્રેટરી, ફંડ કમીટી.

પુરવણી (એ).

બીજી જૈન (શ્વેતાંબર) કોન્ફરન્સની

ભોજન કમીટીનો રીપોર્ટ.

શ્રી મુંબઈ શહેરમાં ભરાયેલી બીજી જૈન શ્વેતાંબર કોન્ફરન્સની રીસેપ્શન કમીટીની ભોજન કમીટીનો નીચે પ્રમાણે ટુંક રીપોર્ટ રજુ કરતાં મને ઘણો આનંદ થાય છે.

તા. ૫-૭-૧૯૦૩ ને રોજ મળેલી રીસેપ્શન કમીટીની મીટીંગ વચ્ચે, બહારગામથી પધારનારા ડેલીગેટોની ભોજન વિગેરેની મોઠબળ અને આગતાસ્વાગતા કરવા માટે એક ભોજન કમીટી નીમવામાં આવી હતી, જેમાં પાછળથી થયેલા વધારા સાથે પ્રમુખ સેક્રેટરી મલ્લીને મેમ્બરોની કુલ સંખ્યા પચીસની હતી, જેઓનાં નામો નીચે પ્રમાણે છે,

શેઠ બાલચંદ કનીરામ—પ્રમુખ.

શેઠ કસ્તુરભાઈ કશઠચંદ
 ,, કાઠીદાસ જગજીવન
 ,, કાઠીદાસ મુઠ્ઠજી
 ,, ઘેલાભાઈ ત્રીભોવનદાસ
 ,, ચંદુલાલ સુશાલજી
 ,, ચુનીલાલ વીરચંદ
 ,, છાનલાલ રૂપચંદ
 ,, જુવારમલ સમીરમલ
 ,, તેજરાજ મોતીજી
 ,, દેવજી વરસંગ
 ,, પાનાચંદ તારાચંદ
 ,, પ્રેમચંદ વીરપાઠ

શેઠ બાપુલાલ લલ્લુભાઈ
 ,, બાલાભાઈ છાનલાલ
 ,, મગનલાલ નરોત્તમદાસ
 ,, મગનલાલ કંકુચંદ
 ,, મનસુખરામ ભાઈચંદ
 ,, રામલાલ કેશવલાલ
 ,, લક્ષ્મીચંદ ચેંગાર
 ,, વનમાઠી ગંભીરમલ
 ,, વાડીલાલ પુનમચંદ
 ,, સોભાગ્યચંદ તલકચંદ મલબારી
 ,, હીરાલાલ બકોરભાઈ
 ,, મોહનલાલ હેમચંદ—સેક્રેટરી.

ભોજન કમીટીની પહેલાં ચાર મીટીંગો થઈ હતી, અને તે વખતે પરચુટણ કામકાજ સંબંધી વિચાર કરવામાં આવ્યો હતો; પણ પાછળથી ભાદરવા વદી ૪ ના દિવસથી હંમેશાં ભોજન સંબંધી વિચાર કરવા માટે થોડા ઘણા મેમ્બરોને ભેગા થવું પડતું હતું. મીટીંગો વખતે કંઈ અગત્યના ઠરાવો પસાર કરેલા ન હોવાથી, અત્રે તે ટાંકી બતાવવાની જરૂર રહેતી નથી.

કૉન્ફરન્સમાં પધારનારા ડેલીગેટો પૈકી જે સાહેબો કૉન્ફરન્સના રસોડે ભોજન લેવાના હતા, તે સાહેબો તરફથી તેવી મતલબની ખબર કૉર્સપોન્ડન્સ કમીટી મારફતે ડેલીગેટોના લૅસ્ટમાંથી મળી શકતી હતી, અને તેથી ભોજન માટેની વ્યવસ્થાનો વિચાર કરવામાં ઘણીજ સાહ્યતા મળતી હતી.

આવવાજવાની અગવડ ન પડે તેટલા માટે, પધારનારા ડેલીગેટોની ભોજનની ગોઠવણ જે જે ઉતારામાં તેઓ સાહેબોને ઉતારો આપવામાં આવ્યો હતો, ત્યાંજ રસોડાં ધોલી તથા રસોડાં વિગેરે રાખીને કરવામાં આવી હતી. જુદા જુદા ઉતારામાં નીચે પ્રમાણે છ રસોડાં ધોલવામાં આવ્યાં હતાં અને જમનાર ગૃહસ્થોની તથા સ્ત્રીઓની કુલ સંખ્યા ૯૦૦ ની હતી, જે નીચેના કોઠા ઉપરથી જણાશે:—

ઉતારા.	પ્રાંત.	જમનારની સંખ્યા.
(૧) શેઠ લ્હીમચંદભાઈ મોતી- ચંદના લાલબાગમાં.	ગુજરાત, સુરત, કાઠીઆવાડ, દક્ષિણ.	આશરે ૫૫૦
(૨) શ્રી ફતેહપુર મારવાડીની ધર્મશાળા.	મારવાડ.	” ૬૨
(૩) શેઠ મુઠ્ઠજીભાઈની ધર્મશાળા,	બંગાળા,	” ૨૨

(૪) શેઠ ગંગાદાસ ત્રીજમુખળ- દાસની વાડી.	રજપુતાના તથા મધ્યપ્રાંતો.	”	૮૫
(૫) શેઠ વીરચંદ દીપચંદનું ઘર, ગીરગામ.	પંજાબ.	”	૧૭૫
			<u>૯૦૦</u>

કોન્ફરન્સની બેઠકો મુંબઈ ખાતે સંવત ૧૯૧૯ના ભાદરવા વદી ૧૩, ૧૪, ૦)) અને આસો સુદી, ૧ ઇટલે તા. ૧૯, ૨૦, ૨૧, ૨૨ સપ્ટેમ્બર ૧૯૦૩ના રોજ હતી; અને તેથી કોન્ફરન્સનું રસોડું ભાદરવા વદી ૧૨થી આસો સુદી ૧ સુધી ઉઘાડું રાખવાનું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું; પણ તે દિવસથી અગાઉ આવનારા તથા કોન્ફરન્સની બેઠકો ખલાસ થયા પછી મુંબઈ શહેર જોવાની ઈચ્છા રાખનારા બહારગામના ડેલીગેટોની સવડ ખાતર રસોડું ભાદરવા વદી ૧૦થી ધોળીને આસો સુદી ૪ સુધી ચાલુ રાખવામાં આવ્યું હતું.

દેશદેશના શ્રાવકભાઈઓના રસોઈના જુદા જુદા રિવાજોને અનુસરીને, તેઓને મનપસંદ રસોઈની સવડ પુરી પાડવા માટે પ્રાંતવાર જુદાં જુદાં રસોડાં ઉઘાડવાનું યોગ્ય ધારવામાં આવ્યું હતું; અને મને જણાવતાં સંતોષ ઉપજે છે કે, આપણા બહારગામના સ્વધર્મીભાઈઓની પોતપોતાના રિવાજોને અનુસરીને આગતાસ્વાગતા કરવામાં ભોજન કમીટીએ પોતાથી બનતું કરવામાં કંઈપણ જાતની કચાશ રાખી નહોતી. ડેલીગેટોના ભોજનનું ખર્ચ શ્રી સંઘના નીચે જણાવેલા ઉદાર દીલના ગૃહસ્થો તરફથી તેમનાં નામ આગળ લખેલી પાંતી પ્રમાણે ઉપાડી લેવામાં આવનાર હતું, અને તેથી રીસેપ્શન કમીટીને માથેથી એક જાતનો બોજો ઓછો થયો હતો, જે માટે તે ગૃહસ્થોનો અંતઃકરણથી ઉપકાર માનું છું.

પાંતીની સંખ્યા.	ગૃહસ્થનું નામ.	૧ પાંતીના રૂપિયા.	કુલ રૂપિયા.
૪	શેઠ છોટાલાલ નગીનદાસની કુંપની.	૧૬૬-૧૩-૩	૬૬૭-૫-૦
૨	” જીવણચંદ લલ્લુભાઈની ”	”	૩૩૩-૧૦-૬
૨	” હીરાચંદ મોતીચંદ.	”	૩૩૩-૧૦-૬
૨	” દેવકરણ મુલ્લજી.	”	૩૩૩-૧૦-૬
૨	” પ્રેમચંદ રાયચંદ.	”	૩૩૩-૧૦-૬
૨	” વીરચંદ દીપચંદ સી. આઈ. ઈ.	”	૩૩૩-૧૦-૬
૧	” તલકચંદ જેઠાભાઈ.	”	૧૬૬-૧૩-૩
૧	” રતનજી જીવણદાસ.	”	૧૬૬-૧૩-૩
૧	” ગોકલભાઈ મુલ્લચંદ.	”	૧૬૬-૧૩-૩

જમનારની સંખ્યા તથા ડેલીગેટોની સગવડો તરફ ભોજન કમીટીને આશરે રૂ. ૨૮૦૦ નું ખર્ચ થયું હતું, તે ભોજન કમીટીએ ધાર્યા કરતાં ઘણુંજ ઓછું હતું, જોકે ભોજન કમીટી તરફથી જમનારનું મન રીજાવવામાં કંઈપણ બાકી રાખવામાં આવ્યું નહોતું. ભોજન કમીટીને

કાર્યમાં સઘડા મેંબરોએ પૂર્ણ ઉત્સાહથી ભાગ લીધો હતો, અને મુખ્યત્વે કરીને નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થોએ મને જે કિંમતી મદદ કરી હતી, તેને માટે તેઓનો હું ઉપકાર માનું છું.

શેઠ. બાલચંદ કનીરામ. પ્રમુખ.

શા. કસ્તુરચંદ કશલચંદ.

„ ઘેલાભાઈ ત્રીભોવનદાસ.

„ ચુનીલાલ વીરચંદ.

„ છાનલાલ શવચંદ.

જીવેરી, પાનાભાઈ તારાચંદ.

શા. મનસુખરામ ભાઈચંદ.

„ રામલાલ કેશવલાલ.

„ વાડીલાલ પુનમચંદ, વિગેરે.

આ સિવાય ઉતારાઓમાટે નક્કી કરેલા વૉલન્ટિયરોએ સારી રીતે મદદ આપી હતી.

ભોજન કમીટીના વપરાશમાટે શ્રી શાંતિનાથજી મહારાજના સાગર ગચ્છના ઉપાશ્રય તરફથી, તથા જે વાડીમાં ઉતારો હતો તે વાડીનાં વાસણો વિગેરે, તેમજ શ્રી લાલબાગ, ધી જૈન ક્લબ, તથા શ્રી ગોડીપાર્શ્વનાથજીના દેરાસરનાં વાસણો વાપરવા માટે મઢ્યાં હતાં, તેથી તે ખાતાંઓના લાગતાવળગતાઓનો હું ઉપકાર માનું છું.

વઠી આ ઠેકાણે આપણી રીસેપ્શન કમીટીના ચીફ સેક્રેટરી સ્વર્ગવાસી શેઠ. ફકીરચંદ પ્રેમચંદ જે. પી., કે જેઓ તે વખતે કામનું અતિશય દબાણ છતાં, વખતોવખત મારી કમીટીના સંબંધમાં જે કંઈ પુછવામાં આવતું હતું તેના બરાબર ઉત્તરો વાઢતા, તે માટે તથા તેમની વખતો-વખતની કિંમતી સુચનાઓ માટે તેમનો અંતઃકરણથી ઉપકાર માનવાની હું મારી ફરજ સમજું છું.

છેવટે બીજી જૈન શ્વેતાંબર કૉન્ફરન્સની રીસેપ્શન કમીટીએ શ્રીસંઘની શેવા બજાવવાનો પ્રસંગ આપીને મારા ઉપર જે ઉપકાર કર્યો છે, તેનો અંતઃકરણથી આભાર માની ભોજન કમીટીનો આ રીપોર્ટ સમાપ્ત કરું છું.

લી. સેવક,

મુંબઈ, તા. ૨-૯-૧૯૦૪.

મોહનલાલ હેમચંદ
સેક્રેટરી.

પુરવણી (એ).

બીજી જૈન (શ્વેતાંબર) કૉન્ફરન્સની

મંડપ કમીટીનો રીપોર્ટ.

આ કમીટી રીસેપ્શન કમીટીમાંના ૧૨ સભાસદોની બનેલી હતી, અને તેઓનાં નામો રીસેપ્શન કમીટીના મેંબરોના લીસ્ટમાં આ રીપોર્ટની પુરવણી (અ) માં આપવામાં આવેલાં છે. અત્યારસુધીમાં આ કમીટીની ૯ મીટીંગો ભરવામાં આવી હતી.

આ ટાંકણે અમો શેઠ વીરચંદ દીપચંદ સી. આઈ. ઈ. તથા શેઠ. ફકીરચંદ પ્રેમચંદ જે. પી. નો ખાસ આભાર માનીએ છીએ, કે તેઓ સાહેબોએ અમારી દરેક મીટીંગમાં ખાસ હાજરી આપી અમને કૃતાર્થ કીધા હતા.

અમારી કમીટીનું ધરૂં કામકાજ તા. ૯-૮-૧૯૦૩ થી શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું, જે વચ્ચે મંડપ બાંધવા સંબંધી ટેન્ડરો માગવા માટે સર્વે છાપાંઓમાં જાહેરખબર આપવામાં આવી હતી; અને તા. ૨૧-૮-૧૯૦૩ ને દીને ટેન્ડર માગવાનો લેલો દિવસ હોવાથી તે દિવસસુધીમાં જે ટેન્ડરો આવેલ, તેમાંથી મી. આણંદજી નારણજીનું ટેન્ડર રૂ. ૨૦૦૧ નું સર્વેથી ઓછું હોવાથી અમારી કમીટીએ સ્વિકાર્યું હતું. મંડપ બાંધવામાટેના પ્લેન અડસદ્રાઓ વિગેરે મહેરબાન એન્જિનીયર સાહેબ ખંડુભાઈ ગુલાબરાયભાઈ દેસાઈ તથા તેઓના લાયક પુત્ર મી. બલ્લવંતરાયે અમોને વગર લવાજમે તૈયાર કરી આપ્યાં હતાં, અને તે પ્રમાણે મંડપ બંધાયો હતો અને સર્વેની પસંદગીમાં આવ્યો હતો તેનું ધરૂં માન તેઓને ઘટે છે, તેથી તેઓનો આ તકે કમીટી ખાસ ઉપકાર માને છે. ટેન્ડરો આવ્યા પછી મી. આણંદજી નારણજીનું ટેન્ડર કબુલ કરવાબાદ મંડપ બાંધવાનું કામ તા. ૨-૯-૧૯૦૩ થી શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું. મંડપ બાંધવામાટે તથા કૉન્ફરન્સ ભરવા માટે સર્વે પહેલાં પોલીસ કમીશનરની પરવાનગી મેળવવામાં આવી હતી, બાદ પ્રેસીડન્સી એક્ઝીક્યુટીવ એન્જિનીયરને એપ્પેલેટના મેદાનમાં એલ્ફિન્સ્ટન હાઈસ્કૂલના મકાનસામે મંડપ બાંધવા દેવા માટે અરજ કરવામાં આવી હતી, જે અરજ નીચેના દરથી બહાલ રાખવામાં આવી હતી; અને તે પ્રમાણે દરરોજનું દર ૧૦૦ ચોરસવારે, કંપાઉન્ડવાળી જમીનમાટે રાંમ ૦.૧= ભાડું તથા સુલ્હી જમીન માટે રાંમ ૦.૧) ભાડું લેવું, એમ સરકારે ઠરાવ્યું હતું. ઉપર પ્રમાણેની સરતો આપણે આવ્યાથી અને આપણે તે કબુલ કીધાથી, આપણે તે હિસાબે કવર્ડ સ્પેસ ૨૭૦૦ ચોરસવાર તથા અન્કવર્ડ સ્પેસ ૨૫૦૦ ચોરસવાર રોકી હતી, જેના દિવસ ૨૯ ના આપણે રૂપીઆ ૪૭૩ જમીનભાડાના આપવા પડ્યા હતા.

સુરશીઓ, ગાલીંચા વિગેરે પુરું પાડવાનું કામપણ ત્રણ કોન્ટ્રાક્ટરોને આપવામાં આવ્યું હતું. જેમાં મી. દાતુભાઈ હાસમે સાદી સુરશી ૧૨૦૦ ત્રણ રોજના ડક્કન ૧ ના ભાડાના રૂ. ૧૧ ના ભાવથી પુરી પાડી હતી; તથા બેન્ટવુડ સુરશી ૨૮૦૦ ત્રણ રોજના ડક્કન ૧ ના રૂ. ૧૧ ના ભાડાથી પુરી પાડી હતી, તથા મી. આણંદજી નારણજીએ સાદી સુરશી તથા બેન્ટવુડ રોજના દસ અને ડક્કન ૧ ના ભાવથી પુરી પાડી હતી, તથા મી. સીવજી નથુએ Cushioned chairs ડક્કન ૧ ના દરરોજના રૂ. ૧૧ ના ભાવથી પુરી પાડી હતી, તથા મી. દાતુભાઈ હાસમને જમીન ઉપર ગાલીંચા વિગેરે પાથરવાને રૂ. ૨૦૦) માં ઝુલ્લો કૉન્ટ્રેક્ટ આપવામાં આવ્યો હતો. ઉપરાંત તેમનેજ બહારની ઑફીસોમાં ફર્નીચર સુર પાડવા તથા કબાટો પુરાં પાડવા વિગેરે માટે રૂ. ૧૨૫) ની રકમ આપવામાં આવી હતી. મી. આણંદજીનું ટેન્ડર જોકે રૂ. ૨,૦૦૧ નું કબુલ કરવામાં આવ્યું હતું, પણ મંડપમાં તે પછી સ્ટેજ વિગેરેમાં તથા બીજા કામમાં બેવડી બલ્કે ત્રેવડી તાડપત્રીઓ વરસાદથી બચાવ કરવા માટે નાખવામાં આવતાં, તેઓને રૂ. ૧,૨૦૦ વધારે કૉન્ટ્રેક્ટની સરતોથી બાહર હોવાથી આપવામાં આવ્યા હતા.

ટીકીટોના વેચાણથી નીચે પ્રમાણે રૂપીઆ ઉપજ્યા હતા:—વર્ગ પહેલાની ટીકીટો ૧,૫૦૦ છાપવામાં આવી હતી, જેમાંથી ટીકીટો ૧૪૬૯ દર રૂ. ૩) થી યાત્રી કુલ રૂ. ૪૪૮૭

ઉપજ્યા હતા; તથા વર્ગ બીજાની ટીકીટ ૩૨૮ દર રૂ.૨) થી યુ. ૬૫૬, તથા સ્ત્રીવર્ગની ટીકીટ ૨૧૪ દર રૂ. ૨ થી યુ. ૪૨૮, તે પ્રમાણે કુલ રૂ. ૧૪૯૧ ટીકીટોના વેચાણથી ઉપજ્યા હતા, જે કમીટી ધારે છે કે બહુજ સંતોષકારક વેચાણ કહેવાય.

મંડપ ૧૮૦ ફીટ લંબો તથા ૧૩૫ ફીટ પહોળો બનાવવામાં આવ્યો હતો, જેમાં મંડપના એક ભાગના છેડા આગળ લગભગ ૬૦×૩૦ નું સ્ટેજ પ્રસિદ્ધ ગ્રહસ્થોને બેસવા માટે બનાવવામાં આવ્યું હતું, તથા તે ઉપર આશરે ૩૦૦ ગ્રહસ્થો બેસી શકે તેવી સગવડ કરવામાં આવી હતી. ઉપરાંત સ્ત્રીઓ માટે એક યાસ સ્ટેજ ચઢતર બેઠકનું ૩૦×૩૦ નું કરવામાં આવ્યું હતું, અને તે ઉપર લગભગ ૨૨૫ સ્ત્રીઓનો સમાવેશ થાય તેવી ગોઠવણ કરવામાં આવી હતી, અને તેઓનો મલાજો સચવાય તેમાટે તેઓને મંડપમાં દાખલ થવાનો દરવાજો તથા વિશ્રાંતિ સ્થલ વિગેરે સર્વે જુદાં કરવામાં આવ્યાં હતાં. સ્ટેજની તરતજ નીચે અને આસપાસ રીપોર્ટરોનાં ટેબલ મુકવામાં આવ્યાં હતાં તથા શરૂઆતનો નજીકનો વીભાગ જે ગોળાકારે ગોઠવવામાં આવ્યો હતો, ત્યાં રીસેપ્શન કમીટીના ૧૦૦ મેમ્બર માટે તથા સેન્ટ્રલ પ્રોવીન્સીસના ડેલીગેટો માટે સગવડ કરવામાં આવી હતી. મંડપના લંબાણના મધ્યભાગમાં છ ફીટનો રસ્તો યાસ રાખવામાં આવ્યો હતો, અને તેથી કરી મંડપની બેઠકો જાણે કે બે ભાગમાં વહેંચી નાખી હતી. મંડપના એક વિભાગમાં અમદાવાદ સર્કલ, રજપુતાના સર્કલ અને પંજાબ સર્કલના નજદીક ૯૦૦ ડેલીગેટો માટે તથા તેની સામેની બાજુના વિભાગમાં સુરત, કાઠીયાવાડ અને ડેક્કન સર્કલો માટે નજદીક ૯૦૦ ડેલીગેટની રીફર્વર્ડ બેઠકોની ગોઠવણ કરવામાં આવી હતી.

બધી સ્ટેજની બીજી બાજુ વોલંટિયર વિગેરે માટે તથા બીજા કેટલાક માણસો માટે સગવડ કરવામાં આવી હતી, જ્યાં નજદીક ૪૦૦ યુ.સી.નો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો. ડેલીગેટોની બરાબર પછવાડે બંને બાજુ પહેલા વર્ગની ૧૫૦૦ યુ.સી.ની રીફર્વર્ડ બેઠકોની ગોઠવણ કરવામાં આવી હતી તથા તેની બરાબર પછવાડે નજદીક બીજા વર્ગની ૫૦૦ બેઠકોની ગોઠવણ કરવામાં આવી હતી.

આ ઉપરાંત મંડપની બહાર નીચે પ્રમાણે ઓફીસો વિગેરે તૈયાર કરવામાં આવી હતી:—

૧. પ્રેસીડેન્ટની રૂમ.
૨. ચીફ સેક્રેટરીની ઓફીસ.
૩. મંડપ કમીટીના સેક્રેટરીની ઓફીસ.
૪. ઇન્ટેલીજન્સ, હેલ્થ અને વોલંટિયર કમીટીની ઓફીસ.
૫. જનરલ ઓફીસ, જેમાં સુપરવાઈઝરની ઓફીસ, ભોજન કમીટીના સેક્રેટરીની ઓફીસ, ઉતારા કમીટીના સેક્રેટરીની ઓફીસ તથા કોર્સપોન્ડન્સ કમીટીના સેક્રેટરીની ઓફીસ માટે ગોઠવણ કરવામાં આવી હતી.
૬. 'જૈન પત્ર'ની ઓફીસ.
૬. (ક). મી. ઘડીઆલી સાકરચંદ માળેકચંદનો યાનગી સ્ટાલ.
૭. મી. અમરચંદ પરમારનો પ્રાઈવેટ સ્ટાલ.
૮. મીનવત્તીનાં તથા સાવુનાં બે કાર્યાલયો.

તે પ્રમાણે ગોઠવણ કરવાબાદ મોટા આર્કની બીજી વાજુએ જેપુરી મીઠાઈવાઝાને એક સ્ટૉલ રૂ. ૧૦ના માઢાથી, તથા સુઘડીઆ ગોવિંદજી વસનજીને મજીઆં, પુરી, ઘુઘરા વિગેરે વેચવા માટેનો એક સ્ટૉલ રૂ. ૨૧ના માઢાથી, તથા મી. લવચંદ નેમચંદને ટી-કૉફી માટેનો એક સ્ટૉલ રૂ. ૩૦ના માઢાથી આપવામાં આવ્યો હતો. તેની બરાબર નજદીક પાળી પાવામાટે ૧૧ બ્રાહ્મણોને હમેશાં રોકવામાં આવતા હતા, જેઓ સર્વેને પીવાનું પાળી પુરું પાડતા હતા; તથા સર્વેને માટે ઉકાઢેલા પાળીની પળ ગોઠવણ કરવામાં આવી હતી. રાતના મંડપમાં કામ-કાજમાટે તથા કાઉન્સન લાઈટ પુરી પાડવા માટે મેશર્સ જમશેદજી મંચેરજીને રૂ. ૧૩૦ આપવામાં આવ્યા હતા.

મંડપ બાંધવાનું કામ તા. ૨-૯-૦૩થી શરૂ થતાં તા. ૧૭-૯-૦૩એ પુરું કરવામાં આવ્યું હતું, તથા કૉન્ફરન્સનું કામ તા. ૨૨મી મંગલવારે પુરું થતાં તા. ૨૯ સુધીમાં સર્વે સામાન ત્યાંથી કૉન્ટ્રેક્ટરો તરફથી ઉપાડી જવામાં આવ્યો હતો.

મી. આણંદજી નારણજી કૉન્ટ્રેક્ટર તરફથી સ્પેસીફિકેશન શિવાય વધારે કામ થઈ હોવાથી તથા બે હજાર સુરસીઓની છેવટની ઘડીએ જરૂર પડવાથી, તેમને ટેન્ડર કરતાં રૂ. ૧૨૦૦ વધારે ઇટલે કુલ રૂ. ૩૨૦૦ આપવામાં આવ્યા હતા. મી. દાતુભાઈ હાસમનું બીલ રૂ. ૧૧૦૧ નું ચુકવવામાં આવ્યું હતું. મંડપ સંબંધી ગાડીભાડું તથા બીજો જે પરચુરણ ધર્ચ થયો હતો, તેમાં પાળી પુરું પાડવા માટે હમેશાં ૧૧ બ્રાહ્મણો રોકી તેઓને કુલ રૂ. ૫૩-૧૨-૦ આપવામાં આવ્યા હતા; તથા ૧૪ દરવાજા જે મંડપમાં દાખલ કરવા માટે બનાવવામાં આવ્યા હતા, ત્યાં ઓર્ડર સાચવવા માટે જે ૧૪ પારસીઓ રોકવામાં આવ્યા હતા, તેઓને કુલ ધર્ચના રૂ. ૧૧૦ આપવા પડ્યા હતા. ઉપરાંત ગાડીભાડું તથા જે પરચુરણ ધર્ચ થયો હતો, તે હિસાબ કમીટી તરફથી રજુ કરવામાં આવતાં આપ સાહેબોના ધ્યાનમાં તરતજ આવી જશે.

મી. કે. જી. દેસાઈ તથા તેઓના લાયક પુત્ર મી. બલ્લવંતરાય, જેઓએ મંડપ બાંધવાના કામમાં પોતાની સલાહ વગર લવાજમે આપી હતી, તેઓને કૉન્ફરન્સના કામ દરમ્યાન રાય વહાદુર બદ્રીદાસજીના હાથથી એક રૂપાના પ્યાલા, રકાબી વિગેરેનો સટ નજદીક રૂ. ૨૦૦ ની કિંમતનો મેટ આપવામાં આવ્યો હતો, જે અવશ્ય સંતોષકારક બાબત લેખી શકાય.

અમારા હાથ નીચે મંડપનું કામ સંપૂર્ણ રીતે ફતેહમંદ કરવા માટે, ધાસ બે આસીસ્ટન્ટ નોકરો ક્લાર્ક પ્રાણલાલ મંગલજી તથા ગોપાલરાવ દ્વારકારામ દેશપાંડેને રાખવામાં આવ્યા હતા, જેઓએ અમને અપોતાના કામકાજથી દરેક રીતે સંતોષ આપ્યો છે.

વઢી આ તકે અમારે ધાસ જળાવવાની જરૂર પડે છે કે, અમારી કમીટીના સર્વે સાહેબોએ અમને બહુજ કિંમતી મદદ અમારા કામકાજમાં દરેક વખતે કીધી હતી. તેમાં મુલ્યવે કરીને મી. અમીલાલ જાદવજી તથા મી. ઢાહ્યાભાઈ સરૂપચંદે તો બહુજ કિંમતી મદદ કીધી હતી, જે માટે તેઓ બંને સાહેબોનો અમે બહુજ ઉપકાર માનીએ છીએ, અને સમજીએ છીએ કે તેઓની મદદ વગર અમે મંડપનું કામ ઇટલી બધી નહીં ધોરેલી રીતે ફતેહમંદ ઉતારી શક્યા હોત નહીં. મંડપનું બાંધકામ શરૂ થવા સાથેજ વરસાદના દિવસોને લઈને અમને તથા કૉન્ટ્રેક્ટરને જે અગવડ ધમવી પડી હતી તથા કંટાળો ઉપજ્યો હતો તે ઘળોજ હતો; પળ પરમકૃપાલુ વીતરાગ ભગવાનની કૃપાથી કૉન્ફરન્સના કામકાજ વખતે વરસાદ તદ્દનજ બંધ પડી જઈ મુઢલ ધલેલ થઈ હતી નહીં, તે પળ એક ધર્મના કામમાં ધર્મનો પ્રભાવ ધરો પડ્યો તેમ સમજીએ છીએ. વઢી

आ तके जे वॉलेंटियरोए मंडपना काममां तथा दरवाजाउपर मदद कीधी, तेओ सर्वेनो अमे बहुज आभार मानीए छीए.

बुढी देरेक बखते अमारा प्रत्ये शेठ वीरचंद दीपचंद सी. आई. ई. तथा शेठ फकीर-चंद प्रेमचंद जे. पी.ए. पोतानी मायालु वर्तणुंक तथा किंमती सलाहथी अमने जे आभारी कीधा हता, ते माटे पण तेओ साहेबोनो आ तके खास उपकार मानीए छीए.

हवे अमारो रीपोर्ट पुरो करतां तमो साहेबनी नजरमां अमारी काईपण भुलथी दोष अविनय थयो होय, तथा अमारा काम प्रत्ये कंई समजफेरथी भुलथाप थई होय ते माटे आप साहेबो पासे क्षमा चाहीए छीए.

ली. सेवको,
छोटालाल प्रेमजी,
देवकरण मुळजी,
ऑनररी सेक्रेटरीओ, मंडप कमीटी.

પુરવળી [ઓ].

બીજી જૈન (શ્વેતાંબર) કોન્ફરન્સની

રીસેપ્શન કમીટીનો હિસાબ અને સરવૈયું.

જ

ચ

૧૬૫૦૮-૦-૦ શ્રીફંડ ખાતે જમા.

૫૪૯૧-૦-૦ શ્રીમંડપની ટીકીટોના વે-
ચાણ ખાતે.

૧૮-૦-૦ ડેલીગેટોની ટીકીટ ખાતે
જમે.

૧૧૯-૮-૦ શેઠ ફકીરચંદ પ્રેમચંદના
ખાતે જમે.

૨૦૦-૫-૬ જૈન કોન્ફરન્સની ઑફીસ ૧૬૧-૧૨-૩
ખાતે જમે.

૨૨૩૩૬-૧૩-૬

૪૦૩-૨-૮

શ્રી ગાડીભાડાના આપ્યા. કોન્ફરન્સના પ્રેસીડેન્ટ, સેક્રેટરીઓ તથા રીસેપ્શન કમીટીના સેક્રેટરીઓ તથા નોકરો તથા બહાર ગામના ડેલીગેટોના ગાડીભાડા તથા ટ્રામ ખર્ચના.

૪૫-૬-૦

તારા ખર્ચમાં આપ્યા.

શ્રી સ્ટેશનરી ખાતે આપ્યા. કાગળ, કલમ, શાહી, ચોપડીઓ વિગેરે ખર્ચના.

૧૮૦-૯-૩

શ્રીપોસ્ટ ખર્ચ ખાતે આપ્યા.

૯૪૩-૧-૦

શ્રી છપામળી તથા જાહેરખબરના ખર્ચમાં આપ્યા હા. મી. મોહનલાલ પંજાભાઈ.

૮૨૬-૦-૫

નોકરોના પગારમાં આપ્યા.

૬૩-૧૪-૬

નોકરોના યુનિફોર્મના ખર્ચમાં આપ્યા.

૩૦૪-૧૪-૧૧

ભોજન ખર્ચમાં આપ્યા.

હા. મી. મોહનલાલ હેમચંદ.

૭૨૭-૧૨-૬

શ્રી પરચુરણ ખર્ચમાં આપ્યા. દીવાલત્તી, નોકરો તથા ઓનરરી સ્ટાફનું પરચુરણ ખર્ચ.

૧૦૨૦૦-૧૧-૦

સીટી ઇમ્પ્રુવમેન્ટ બોન્ડ ખાતે.

સીટી ઇમ્પ્રુવમેન્ટ બોન્ડ નં. ૧૦

રૂ. ૧૦૦૦૦) ના, દરેક રૂ.

૧૦૦૦) નો, નંબર ૫૫૦,

૫૫૧, ૫૫૨, ૫૫૩,

૫૫૪, ૫૫૫, ૬૫૬, ૬-

૬૦, ૬૬૧ અને ૬૬૨.
શેઠ વીરચંદ દીપચંદ, શેઠ
ફર્કીરચંદ પ્રેમચંદ તથા શેઠ
હીરાચંદ મોતીચંદના નામના
ખરીદ કર્યા તેના. (ઉપલાં
ત્રોન્ડ ટ્રેઝરર રાવસાહેબ હીરા-
ચંદ મોતીચંદને ત્યાં છે.)

૩૪૨-૯-૦ શ્રી વૉલ્ટિયરના ચર્ચમાં આ-
પ્યા. વૉલ્ટિયરના યુનીફોર્મ
તથા પરચુરણ ચર્ચના હા.
માં. અમરચંદ પી. પરમાર.

૧૮૧૬-૨-૩ શ્રી ઉતારા ચર્ચમાં આપ્યા.

૫૧૬-૧૪-૦ ચાકલેટ, સફેદો, બેલતેલ
વિગેરેના વોરા ચાંદાભાઈ
રાજાભાઈની કું. ના બીલના
રૂ. ૧૧૬).

ચાકલેટ, સફેદો, બેલતેલ વિ-
ગેરેના વોરા અક્વરઅહ્લી મહ-
મદઅહ્લીના બીલના રૂ. ૧૬૧.
બેગારી, મજુરી, જુનાના લો-
ખંડનાં પીપ વિગેરેના બીલના
શા. વેલચંદ સોમચંદને રૂ.
૧૮૬||=.

લોખંડના સામાનના વોરા ઈ-
બ્રાહીમ આદમભાઈના બીલના
રૂ. ૨૬).

કાચના પરચુરણ સામાનના
વોરા અબદુલઅહ્લી નુરભાઈના
બીલના રૂ. ૨૮).

૧૧૬-૧૪-૦

૧૨-૦-૦ રીપેર ચર્ચમાં આપ્યા.

૮-૦-૦ પરચુરણ મજુરીના આપ્યા.

१४५१-४-० फर्नीचरना भाडाना बीलना
मी. दातु हासमने आप्या. कुले
रु. १९४४-१०-० खर्च
धया, तेमांथी रु. १२९-७-९
परचुरण चीजोना वेचाणना
वसुल आव्या, ते कापी बाकी
रु. १८१५-२-३ उतारा
खर्च खातामां आप्या.

१८१५-२-३.

५३२२-५-९ श्रीमंडपना खर्च खातामां
आप्या ते.

३३-०-० रामोशी चारना दि. २२
ना पगारना.

२-१३-० रात्रीट नाखवा सारं रा-
खेला बे माणसोने आप्या.

४-७-० पावडा, टोपलीओ तथा
परचुरण खर्चमां आप्या.

११०-०-० मंडपनी तपास राखवा
माटे माणसो राखेला,
तेमना पगारमां आप्या.

१९५-२-० हेल, मजुरी तथा पाणी
पानार ब्राह्मणो तथा
गाडीभाडुं विगेरे तथा पर-
चुरण नोकरोना पगार
विगेरे खर्चमां आप्या.

३२००-०-० जोशी आणंदजी नार-
णजीने मंडप बांधवाना
कंटाक्टना आप्या.

११०१-०-० खोजा दातु हासमने खु-
रसीओ, गालीचा, तथा
टेबलो तथा कबाटो विगे-
रेना भाडाना बीलमां
आप्या.

૧૩૦-૦-૦ લાઈટવાળા જમશેદજી મં-
ચેરજીને લાઈટના ભાડાના
બીલના આપ્યા.

૧-૧૦-૦ નેટનો તાકો ૧.

૪૭૨-૦-૦ મેદાનની જગ્યાના ભાડાના
આપ્યા.

૧૩૨-૫-૯ મલમલના તા. ૮૫ લ઼.
વ્યા તેના આપ્યા.

૬૩૨૨-૬-૯

૪૪૦-૧૫-૦ શ્રીમેટ ખાતે આપ્યા તે ઉધાર.

૨૨૩-૪-૦ ઇંજનેર મી. ખંડુભાઈને
ચાંદીનો ટી-સેટ, થાળી,
કપ, સોસર વિગેરે બક્ષીસ
આપ્યા તેના ખર્ચના.

૧૭-૧૧-૦ નોકરોને તથા સીપાઈ-
ઓને ફોટોગ્રાફની એક એક
કોપી આપી તેના ખર્ચના

૧૦૦-૦-૦ ધી વીક્ટોરીઆ મેમોરીઅલ
સ્કૂલ ફોર ધી બ્લાઈન્ડના
ફંડમાં આપ્યા.

૧૦૦-૦-૦ લેડી નોર્થકોટ ઑરફનેજ-
નાં ફંડમાં આપ્યા.

૪૪૦-૧૫-૦

૧૦-૧૩-૯ શ્રીમેલની ઘટખાતે હા. ક્લાર્ક.
દીપચંદ મકનજી.

૬૬-૧૧-૦ માંડી વાલ્વા પડ્યા.

૧૫-૦-૦ ક્લાર્ક ફૂલચંદ કાનજી-
ના મેલમાં ઘડ્યા, તે માં-
ડી વાલ્વા.

૧૦-૦-૦ માવજી કીરચંદ.

૧૩-૧-૯ શ્રીમંડપ કમીટીના સેક્રેટરી
તરફથી હિસાબ આવ્યો નથી.

૨૦-૩-૦ શ્રીકોરસ્પોન્ડન્સ કમીટીના
સેક્રેટરી તરફથી હિસાબ
આવ્યો નથી.

८-६-३ श्रीभोजन कमीटीना सेक्रे-
टरी तरफथी हिसाब
आव्यो नथी.

६६-११-०

४८१-०-३ श्रीफर्नीचरखाते उधार.

१०-८-० कॉन्फरन्सना नामनां पा-
टीआं नंग २.

१३-८-० खुरसी नंग १६ सादी.

२२-६-० खुरसी दा. १, पाकीट नंग
२ तथा फानस नंग २.

६-०-० कॉन्फरन्सना नामनुं पाटी
युं १.

११-११-० शेतर्जी नंग ५.

१७-१२-० रबरस्टेम्प नंग ३ तथा एक
ब्लॉक तथा एक शाहीनी
शीशी.

४३-१२-० वावटा तथा पाटीयांनां.

१९६-६-३ जर्मन सीलवरना प्याला
नंग २० तथा लोखंडनां
ताळां नंग १२ तथा
बालटी नंग १२ तथा
सादडी नंग ५, लोखंड-
नी घोडी नंग १२,
लोखंडना सळीआ नंग
२५, तथा चादर नंग
२५०, विगेरेना खर्चना.

३८-०-० स्टार्इलो प्रेस नंग १.

१६-८-० सीपार्इओना बकल नंग ४.

१२४-९-० परचुरण + मानना.

४८१-०-३

२२३३६-१३-६.

शा. श्रीभोवनदास भाणजी,

शा. कल्याणचंद शोभागचंद,

ओडीटरो.

बीजो भाग.

જૈન (શ્વેતાંબર) કૉન્ફરન્સ.

બીજી વાર્ષિક બેઠક.

મુંબઈ.

વીર સંવત્ ૨૪૨૯ વિક્રમ સંવત્ ૧૯૫૯ ઇસવી સન ૧૯૦૩.

પ્રથમ દિવસ.

(ગુજરાતી) ભાદ્રપદ વદિ ૧૩ શનિવાર તા. ૧૯ સપ્ટેમ્બર.

કૉન્ફરન્સનું કામકાજ શરૂ કરવા પહેલાં શ્રી જૈન મંગલ ગાયન સમાજે મંગલાચરણ તથા કૉન્ફરન્સ, તેના પ્રમુખ અને ડેલીગેટો અંગે નીચે પ્રમાણે ગાયન સાજ સાથે ગાયાં હતાં.

મંગલાચરણ.

નારાયણી—તમોને શંકર—તાલ દીપચંદી.

નમામિ જીનવર પદ પંકજે ॥ ટેક ॥

પર્મ અરહત ધર્મ કાર્ય સુકરણ સરણ ગ્રહિ પ્રમુ;

પાર્શ્વનાથ દુહાથ જોડી સ્તવિ જય મંગલ ક-ન૦॥

વિગ્નવારક કમઠહારક ધરણીધર પદ્માવતિ;

શેષનાયક દેવસાહક, રક્ષતિર્થ જીનેશ્વરી-ન૦॥

જૈન શ્વેતાંબરી સંગ સમાજ આજ ભલી મઠી;

પ્રાર્થના પરમેશ તોરી પ્રણમે લઢી લઢી વઢી વઢી-ન૦॥

મન્ત્ર શ્રી નવકાર મહા પદ પંચ પરમેષ્ઠિ નમો;

કહે ટોકરશીંહ ધ્યાન ધય શુભ રત્ન ત્રિ હૃદયે રમો-ન૦ ॥

કૉન્ફરન્સના પ્રમુખ તથા ડેલીગેટ અંગે.

દિંદી-મરાઠી ચાલ તાલ-દાદરો.

જૈન કૉન્ફરન્સની મહા સમાજે;

મહાવીર શાસને શ્રીવિજય કાજે-જૈન૦

શેઠ વદ્રીદાસજી પ્રમુખ છાજે;

ભલા છે સુશ્રાધ જૈન ગૃહસ્થમાં જે-જૈન૦

દેશ દેશના અનેક ગામના જે;

શ્રી સમસ્ત સંઘના મુખી બિરાજે.-જૈન૦

ન્યાયના સિદ્ધાંતે સુનીતિમતા જે;

દક્ષ લક્ષ સાથ વક્તૃત્વે વડા જે-જૈન૦

જ્ઞાન ધ્યાન દાનના વિચારમાં જે;

દયા ધર્મનો પ્રસાર સર્વથા જે-જૈન૦

સ્વામી ભાઈની ભલાઈ ભળી દાજે;

એક્યતાથી ઠરાવો કરો મલા જે-જૈન૦
 જે સમાજ ભાવથી કુસંપ ભાજે;
 જૈન બંધુ કોંન્ફરન્સના સલા જે-જૈન૦
 વિઘ્નોને નિવારી વાર એની ધાજે;
 જૈન શાસનના રક્ષક દેવા જે-જૈન૦
 અંગ્રેજના સ્વતંત્ર સામરાજે;
 વીતરાગ અરિહંત ધર્મ ગાજે-જૈન૦
 કહે ટોકરસીંહ જયકાર હર્ષ જાજે;
 જીતના સદૈવ નાદ વાદ વાજે-જૈન૦

ઉપર પ્રમાણે સંગીત થયા પછી રીસેપ્શન કમીટીના ચીફ સેક્રેટરી શેઠ ફકીરચંદ્ર પ્રેમચંદ જે. પી. એ શ્રી મુંબઈના શ્રી સંઘ તરફથી દેશનાં જુદાં જુદાં સ્થળોએ મોકલેલી આમંત્રણ પત્રિકાઓ વાંચી સંમળાવી હતી. તે પછી બ્રહ્મરગમથી આવેલા તારો વાંચી સંમળાવ્યા હતા.

આમંત્રણ પત્રિકા.

ૐ

॥ નમો તિથથસ્સ ॥

યઃ સંસાર નિરાશ લાલસમતિ મુક્ત્યર્થમુત્તિષ્ઠતે ।

યં તીર્થ કથયન્તિ પાવનતયા યેનાઽસ્તિ નાઽન્યઃસમઃ ॥

યસ્મૈ તીર્થપતિ નમસ્યતિ સતાં યસ્માદ્ધુભં જાયતે ।

સ્ફુર્તિર્થસ્ય પરા વસન્તિ ચ ગુણા યસ્મિન્સ સંઘોઽર્ચ્યતાં ॥ ૧ ॥

સ્વસ્તિ શ્રી ગોડિપાર્શ્વજીનં પ્રણમ્ય શ્રી ————— મહાશુભસ્થાને
 પૂજ્યારાધ્ય, દૃઢધર્મવાન, સુશ્રાવક, પુણ્ય પ્રભાવક, દેવગુરુ ભક્તિકારક, પરમપ્રીતિપાત્રાદિ અનેક
 શુભગુણાલંકૃત ધર્મસ્નેહી ધર્મબંધુ માઈ શ્રી —————
 તથા શ્રી સંઘ સમસ્ત યોગ.

શ્રી મુંબઈ બંદરથી લી. સંઘ સમસ્તના જય જીનેંદ્ર અવધારશો. અત્ર શ્રી દેવ-ગુરુ પ્રસાદે
 શ્રેમ-કુશલતા વર્તે છે. આપ શ્રીસંઘની કુશલતા ચાહિયે છીએ.

વિશેષ વિનંતિ કે ચરમ તીર્થકર શ્રી મહાવીર ભગવાનનું શાસન સદા જયવંત છે.
 એ પવિત્ર શાસન સદા જયવંત વર્તે એમ શ્રીમન્મહાવીરસ્વામીના ઉપાસકો ઇચ્છે છે. તેથી જ્યારે
 જ્યારે શ્રી જીન શાસનમાં વ્યવહાર કે પરમાર્થ રૂપે શીથીલતા જળાઈ છે, ત્યારે ત્યારે શાસનમાં
 અંગ્રેસર આચાર્ય પ્રમુખ સકલ સંધે એકત્ર થઈ શાસનનું મહાત્મ્ય જલ્લવાઈ રહે એવો પ્રયાસ વચ્ચે
 વચ્ચે કર્યો છે.

બંધુઓ! હાલ સમયમાં પણ આપણે એવી રીતે એકત્ર થઈ શ્રી જીન શાસનની તેમજ
 આપણી ઉન્નતિ અર્થ, યથાશક્તિ પ્રયાસ કરવો ઘટે છે. આવા પુણ્યકારક પ્રયાસની શરૂઆત
 ગયે વર્ષ “શ્રી ફલોદીતીર્થોન્નતિ સભા”એ કરી આપણને આભારી કર્યા છે. એ વેળાએ

પ્રથમ જૈન કોન્ફરન્સ શ્રી ફલોદી તીર્થક્ષેત્રે એકત્ર થઈ હતી અને તે પ્રમાણે બીજી જૈન કોન્ફરન્સ મેઢવવા અમે ઇચ્છા રાખી છે. તે કોન્ફરન્સ ચાલુ વર્ષના (ભાદ્રપદ વદ ૧૩-૧૪-૦). (તા. ૧૯-૨૦-૨૧ સપ્ટેમ્બર શનિ, રવિ, સોમવારે) આ ત્રણ દિવસોમાં અત્રે એકત્ર થશે.

શ્રીમન્ ભગવાન્ શ્રી મહાવીરસ્વામિના ઉપાસકો એકત્ર થઈ સ્વપરહિતના વિચાર કરે એવો પ્રસંગ દુર્લભ છે. એવો પ્રસંગ મેઢવવા અમે આ વેળા ઉત્કંઠિત થયા છીએ, તો આપના તરફથી પ્રતિનિધીઓ (ડેલીગેટ્સ) મોકલી શ્રી સંઘની ભક્તિ કરવા ઉત્કંઠિત થઈ અહીંના સંઘને આભારી કરશો.

મુંબઈ પ્રવૃત્તિક્ષેત્ર છે; તથાપિ આપણા સ્વધર્મી ભાઈઓનો મોટો સમુદાય અહીં વસે છે; અત્રે શ્રી જીનચૈત્યોની યાત્રાનો લાભ છે. મુનિ મહારાજોનાં દર્શનનો પણ પ્રસંગ છે. વઢી સમસ્ત હિંદુસ્તાનના સંઘના પ્રતિનિધીઓ અત્રે પધારશે; તેઓનાં દર્શન-સમાગમનો લાભ, તેમજ આપણે બધા મેળા થઈ આપને જૂદા પત્રમાં જણાવ્યું છે, તેમ જેથી આપણને વ્યવહારિક-ધાર્મિક લાભ થશે, એમ આ પવિત્ર ધર્મમેળાથી અનેક લાભ છે. માટે સકલ સંઘ મેઢવી પ્રતિનિધીઓ ચુંટી કાઢી મોકલવા કૃપા કરશો. અત્રે આપની સર્વ પ્રકારે ભક્તિ કરવા સંઘ ઉજમાલ થઈ રહ્યો છે. આપના તરફથી જે ભાઈઓ પધારવાના હોય તે ક્યારે પધારવાના છે, તથા કોણ કોણ પધારવાના છે એ વગેરેની અમને આપ આ પત્ર મળ્યે એક અઠવાડિયામાં સ્વરૂપ આપવા કૃપા કરશો. આ કોન્ફરન્સ બહુ ટૂંકા સમયમાં મેઢવાની છે, તો આ પત્ર મળ્યે અમને પ્રત્યુત્તર આપી આભારી કરશો ને સાથેનું ફોર્મ ભરીને મોકલશો. આ પત્ર સંઘ સમસ્ત વાંચે એમ કરશોજી.

શ્રી તીર્થંકર ભગવાને સંઘને “ નમો તિથ્યસ્સ ” કહી વંચો છે, સંભાળ્યો છે, એવો શ્રીસંઘ અત્રે મેળો થાય, તે આપણ સર્વને બહુ આનંદનું કારણ છે.

લી. સકલ સંઘની વતી,

કોન્ફરન્સની રીસેપ્શન (સ્વાગત) કમીટી તરફથી, નમ્ર સેવકો,

વીરચંદ દીપચંદ (પ્રમુખ)

ફકીરચંદ પ્રેમચંદ (ચીફ સેક્રેટરી)

ના જય જીનેંદ્ર વાંચશોજી

આમંત્રણ પત્રિકા વંચાઈ રહ્યા પછી આવકાર દેનારી કમીટીના પ્રમુખ શેઠ વીરચંદ દીપ-
ચંદ સી. આઈ. ઈ. એ પુષ્કળ તાઠીઓના હર્ષનાદ વચ્ચે ડાહ્યા થઈને પોતાનું નીચે પ્રમાણેનું
આવકાર દેનારું ભાષણ વાંચી સંભળાવ્યું હતું.

શેઠ. વીરચંદ દીપચંદ સી. આઈ. ઈ.નું ભાષણ.

પ્રિય સ્વધર્મી બંધુઓ, બહેનો અને સર્વગૃહસ્થો,

આજે આ સભા મંડપમાં સમગ્ર હિંદુસ્તાનની જૈન કોમના પ્રતિનિધીઓને હર્ષ મયો
આવકાર આપવાનું કામ મુંબઈના શ્રી સકલ સંઘ તરફથી નીમાણી રીસેપ્શન કમીટીના
પ્રમુખ તરીકે મને સોંપવામાં આવ્યું છે, તેને માટે હું મકલ સંઘનો આ પ્રસંગે મોટો ઉપકાર
માનું છું. આ મહાન્ કાર્ય માટે મારા કરતાં બીજા કોઈ યોગ્ય નરરત્નને લાભ આપ્યો હોત તો તે
વધારે આનંદદાયક થાત છતાં; જ્યારે આવું મોટું માન મનેજ આપવામાં આવ્યું છે ત્યારે હું
મને મોટો ભાગ્યશાળી માનું છું—

આ મેઝાવડામાં મુંબઈના શ્રી સંઘની આમંત્રણ પત્રિકાને માન આપી દક્ષિણ, બંગાળ,
પંજાબ, મારવાડ, કચ્છ, ગુજરાત, કાઠીઆવાડ આદિ વિવિધ સ્થળોમાંથી આપે પ્રતિનિધી
તરીકે અત્રે પધારવાની તસ્દી લીધી છે, તેને માટે આપ સાહેબોને અત્રેના સંઘ તરફથી શ્રદ્ધા
અંતઃકરણપૂર્વક દીલોજાની મયો આવકાર આપું છું.

બંધુઓ, આવા મેઝાવડા આગલ એક જુદીજ પદ્ધતિ ઉપર આપણા જૈન તીર્થોમાં
થતા હતા અને તેઓ સંઘને નામે ઓળખાતા હતા; તે જમાનાનાં સાધનો અને આજનાં સાધનો
જુદા પ્રકારનાં છે. આજે રેલ્વે વીગેરેથી બહુ સુગમતા થઈ પડી છે અને સુધેરેલી ઢબ ઉપર
સભાઓ ભરવામાં સાધનો અને રીતરિવાજો આજે ડાહ્યા થયા છે. તેનો લાભ લેવાનો આજે
જે શુભ પ્રસંગ મળ્યો છે તે સ્વેચ્છા આનંદ થવા જેવો છે. જે તીર્થ ઉપર જાત્રા રૂપે સંઘ
એકઠો થાય છે તે અમુક દેશનો અથવા વર્ગનો હોય છે, પણ બંધુઓ, જેમ એક મોટા દુધના
જથામાંથી સાર રૂપે માલખ-ધી કાઢવામાં આવે છે, તે મુજબ આવા હિંદુસ્તાનની આપણી
જૈન વસ્તીમાંથી જુદાં જુદાં શેહેરો અને ગામોમાંથી આપ સર્વે ચુંટાઈને આવ્યા છો, તો સ્વેચ્છા
જોતાં અહીં બિરાજેલા સંખ્યાબંધ પ્રતિનિધીઓ, જૈનોની પંદર લાખ માણસની વસ્તીના
પ્રતિનિધી તરીકે છો.

સીત્તર વર્ષની ઉંમરનો તરુન હું વૃદ્ધ થયો છું તેવે સમયે આટલા મોટા સમુદાયનો સત્કાર
કરવાને જે અમુલ્ય લાભ મળ્યો છે તે એવો છે કે, તેને મારી આજીવીકામાં એક મોટામાં મોટું
માન મળેલું હું સમજું છું. રાજ્ય દરબારમાં મોટો સત્કાર મળે, ઇલકાબો અને ચાંદો મળે,
સારું ધન અને વૈભવ મળે, એ આજના સમયમાં એક મોટો લાભ અને આનંદનો વિષય સમજવામાં
આવે છે; જ્યારે આ પચરંગી પાઘડી, ફેંટા, કચ્છી, પંજાબી, મારવાડી, દક્ષણી, અને
ગુજરાતી પહેરીને બિરાજેલા, એક ધર્મ પાઠનારા, આટલા મોટા સમુદાયને આવકાર આપવાની
સાથે તેનો તોલ કરવામાં આવે છે ત્યારે આ આનંદ કોઈ દૈવિકજ નજરે આવે છે અને હજાર

ગણો વધી જાય છે. લાખો અને કરોડપતિઓ થઈ ગયા અને ચત્ત્યા ગયા, પળ તે ધન વડે જોએ ધર્મ સેવાનાં મોટાં કાર્યો કર્યા છે તેઓનાં નામો આજે પણ ગવાય છે. **શ્રી સંઘને પત્ની-સમો તિર્થંકર** કહેવામાં આવે છે, જેને (શ્રી સંઘને) શ્રી અરિહંત જેવા સમર્થ પણ “**નમો તિથ્યસ્સ**” કહી નમે છે તેવા સંઘનાં દર્શન કરવાનો અને તેમની ભક્તિ કરવાનો વચ્ચે ઘેર બેઠે ગંગા આવ્યા જેવો અને એ વડે મોટું પુન્ય ઉપાર્જન કરવાનો સમય અમોને મળ્યો છે. આપ સર્વે માઈઓની ધર્મભક્તિ જોડેને, આપ જે પરિશ્રમ વેઠીને અને સ્વર્ચ કરીને તમારા અમુલ્ય વચ્ચેના ભોગે દુર દેશાવસ્થી અત્રે પધાર્યા છો તે જોડેને, આપની એકસંપ થવાની વૃત્તિ જોડેને અને મોટામાં મોટો ઉલ્લાસ અને આનંદ જોડેને, મારી છાતી આ વચ્ચે જે ઉમરાઈ રહી છે તે વ્રતાવવાને મારી પાસે કોઈ શબ્દો નથી; પણ બંધુઓ, આપ અત્રે તકલીફ ઉઠાવીને પધાર્યા છો તેને વાસ્તે ફરીથી અત્રેના સંઘ તરફથી તમો સર્વેને સુશીભર્યો આવકાર આપું છું. આપે આ **મુંવડના શ્રી સંઘને** મોટામાં મોટું માન આપ્યું છે અને અમારા તરફથી આપની ખાતર સરદાશ થવામાં જે જે સ્વામીઓ રહી જાય, અને આપને જે જે પરિશ્રમ ઉઠાવવો પડે તે સર્વે આપ માફ કરશો. એક સામાન્ય કાર્ય તરફ લક્ષ રાખવાનો આપનો અને અમારો વચ્ચેનો હેતુ છે, તે જોડે દરગુજર કરી જે કામો આપણા આગળ કરવાનાં છે તેના ઉપર લક્ષ આપી અમો સર્વેને આભારી કરશોજી.

હિંદુસ્તાનના નામદાર શહેનશાહ સાતમા એડવર્ડના રાજ્યની શીતલ ઢાયામાં આપણે આપણો પવિત્ર ધર્મ નિર્વિઘ્નપણે આચરી શકીએ છીએ. **પ્રતાપી બ્રીટીશ રાજ્યના** સ્થાપન થવા સાથે ધર્મસંકટના દીવસો હવે ચાલ્યા ગયા છે, આ મહાન શહેનશાહત આપણ ઉપર ચિરંકાલ તપો અને આપણે આપણો પવિત્ર ધર્મ પુરેપુરી રીતે જાળવી શકીએ, એવી આપણ સર્વેની સ્વરા અંતઃકરણની ઇચ્છા છે.

ગયા વર્ષે આ સમાજની પહેલી બેઠક **શ્રી ફલોદી તિર્થક્ષેત્રે** મળી હતી, તેમાં જે અગત્યના ઠરાવો પસાર કરવામાં આવ્યા હતા તે પ્રગટ થયેલા હોવાથી તેની મહત્વતા જાણવાની આપ સાહેબોને તક મળી હશે. નિઃસ્વાર્થપણે ડંચા હેતુથી જૈન સમુદાયના એકત્ર ભેગા થવાથી શું શું લાભ થાય છે, તે બાબત આપણા જેપુરનિવાસી બંધુ **શેઠ ગુલાબચંદજી ઢઢા** બહુજ સારું જાણે છે અને તેથી આવા કામના સમારંભમાં આગળ પડતો ભાગ લઈ, રૂડો સાહસ કરી, તન મન અને ધનના અર્પણે ઉત્તમ લાગણી બતાવી તેમાં જૈન માઈઓનું હિત સમાયલું છે એમ માનીને **અમદાવાદ** મધ્યે **અગ્રેસર જૈનોની** એક સ્વાસ સભા તેમણે મેળવી હતી તે વચ્ચે **મુંવડ, વડોદરા, સુરત, ભાવનગર, મરુચ,** અને **બીજાં શહેરોના** જૈન આગેવાન ગૃહસ્થો પધાર્યા હતા. એ સભા સમક્ષ **કૉન્ફરન્સ** સંબંધી વિચાર કરતાં એ સમાજ **મુંવડમાં** મરવા વિચાર થયો હતો, અને તેનો અમલ થયેલો આપ સર્વે આજે જુઓ છો; તે માટે **શેઠ ગુલાબચંદજી ઢઢા**ને એકી સાથે ધન્યવાદ આપવામાં મારી સાથે આપ બધા સામેલ થશો, એવી હું આશા રાખું છું. આ સાથે આપણી **કૉન્ફરન્સના** બીજા જનરલ સેક્રેટરી **શેઠ લાલભાઈ દલપતભાઈ** કે જેઓ **અમદાવાદના** સુપ્રસિદ્ધ નગરશેઠના કુટુંબના છે, અને જેઓ આપણી જૈનકોમમાં અગ્રેસર ગણાતી **શેઠ આણંદજી કલ્યાણજીની** પેઢીના પ્રમુખ છે, અને જેઓ આ **કૉન્ફરન્સમાં** ઘણો આગેવાની અને ઉત્સાહભર્યો ભાગ લે છે, તેણે કરીને તેઓ માઈને પણ ધન્યવાદ આપવા આપ સર્વે મારી સાથે સામેલ થશો. આવા ઉત્સાહી અને આગેવાની-

મર્યો ભાગ લેનારા બંને ગૃહસ્થોની બાંહેધરી નીચે આપણી ભવિષ્યની કૉન્ફરન્સો સારી ફતેહ-મંદ નીવડે એવી આપણા સર્વેની ધરા અંતઃકરણની ઇચ્છા છે.

હાલના વીસમી સદીના વિશાળ સુધારાના સમયમાં અનેક પ્રકારના સુધારા થતા જાય છે, તેનો લાભ જન મંડળ છે છે તેનું માન આપણી માયાલુ અને બઢવાન **બ્રીટીશ સરકાર**ને ઘટે છે. આપ સાહેબના જાણ્યામાં છે કે હાલના સમયમાં ઘણે સ્થળે મહાન્ સમાજો મળે છે તેમાં વિવિધ વિષયો ઉપર વિદ્વાનો વિવેચન કરે છે, અને તે પ્રત્યે મત લેતાં વિશેષ મતે ઠરાવો પસાર થાય છે તે ઠરાવો સંઘના લાભના અને હિતના અર્થે કરાયે છે તેવા ઠરાવો કરી તેઓ બેશી રહેતા નથી પણ તેનો અમલ કરવાને બનતો પ્રયાસ કરે છે. તે વડે ભવિષ્યના સુખનો સંગીન પાયો રચાય છે, તે વડે પરમ સુખનું સાધન સમજાય છે, ઘણી કોમો આવી રીતે એકત્ર થઈ પોતાનું હિત જાળવવાનો પ્રયાસ કરવાનો દાવો ધરાવે છે; તેવાજ વ્યવહારે **જૈન કોમે** સ્વર્ધર્મી બંધુઓના હિત માટે કંઈપણ યોજનાઓ કરવી જોઈએ, એમ માનીને પણ આ મેળાવડો અત્રે ભરવાનો વિચાર રાખ્યો છે.

બંધુઓ, આ પ્રસંગે આપણે ઘણું ઘણું વિચારવાનું છે; તે અગત્યની બાબતો ઉપર હવે ટુંકમાં ઇસારો કરવાની આપ સમક્ષ રજા લઉં છું.

કૉન્ફરન્સ અથવા મહાન્ સમાનો હેતુ એક સંપ થવાનો છે. આપણે એક સંપ થઈ રણ-સંગ્રામમાં જઈ યુદ્ધ કરવાનું નથી. આપણે સંપ કરીને કાંઈ રાજ્ય લેવું નથી પણ એક દીલ્થી સંપ કરીને આપણું અને આપણા **જૈન ભાઈઓ**નું મહત્ત્વ કરવાનો છે; પવિત્ર **જૈન ધર્મ**ની ઉન્નતિ કરવાનો છે; **જ્ઞાનમંડાર** તથા **તીર્થો**નું રક્ષણ કરવાનો છે. ધર્મના પવિત્ર નામને આપણા સદ્વર્તનથી દીપાવવાનો છે; ટુંકમાં જેથી આપણું આ ભવ તથા પરભવનું હિત થાય, જેથી આપણને મળેલા અમુલ્ય મનુષ્ય દેહનું સાર્થક થાય તેવી યોજના રચી તેને અમલમાં લાવવાનો છે. સંપ વસ્તુ ઘણી બઢવાન છે તે વડે મનુષ્યો ઉત્તમ પ્રકારનાં કાર્યો કરી શક્યા છે; તે ઐતિહાસિક પ્રમાણસિદ્ધ વાત છે, જે આપ પણ કબુલ કરશો કે સંપથી ધારેલા કાર્યનો સર્વથા જય થાય છે માટે મારા બંધુઓ, આપણે સંપ સાથે જોડાઈ તેને બઢગી રહી ચાલીશું તો આપણાં ધારેલાં કાર્યો ફતેહમંદ થશે, અને તેથી આપણને તથા આપણી હવે પછીની પ્રજાને મોટો લાભ થશે.

શ્રી વીરપરમાત્માના શાસનમાં પાંચમા ગણધર **સુધર્મા સ્વામી**નું આ શાસન વર્તે છે. તેમની પરંપરામાં ઘણા આચાર્યો થયા છે, તેમાં **શ્રી મદ્રવાહુ સ્વામી**જી જેઓ સિદ્ધાંતોઉપર નિર્યુક્તિના કર્તા છે, **ઉમવારાતી વાચકજી** જેઓ તત્ત્વાર્થ વિગેરે ગ્રંથોના કર્તા છે, **શ્રી વિક્રમાદિત્યના** વચ્ચતમાં **શ્રી સમિતિતર્કાદિ** ગ્રંથના કર્તા **શ્રી સિદ્ધમેન દિવાકર સુરિ** થયેલા છે, **શ્રી હરિભદ્ર સુરિ**જી જેઓ ચૌદસો પુમાલીસ ગ્રંથોના કર્તા છે, તથા **શ્રી હેમચંદ્રાચાર્યજી**, **શ્રી હીરવિજય સુરિ**, **ઉપાધ્યાય શ્રીમદ્ યશોવિજયજી** વિગેરે અનેક ગ્રંથોની રચના કરી છે, જે હાલ મોજુદ છે,—એકલા **હેમચંદ્રાચાર્યજી**એ ત્રણ કરોડ શ્લોકની રચના કરી છે. જૈન શાસનમાં વ્યાકરણ, કોશ, કાવ્ય, છંદ, અલંકાર, નીતિ, ન્યાય, નિમિત્ત અને વૈદક ઉપર ઉંચા પ્રકારના ગ્રંથો લખાયા છે. તેવા ગ્રંથોનું અધ્યયન થવું તો રહ્યું, પણ તેઓનું દર્શન પણ ઘણું મુશ્કેલ થઈ પડ્યું છે એ ઘણીજ અફસોસની વાત છે. **આચાર્યો** પડતો કાલ જોડને કેટલેક સ્થાનકે મોટા **મંદારો** સ્થાપી સર્વ ગ્રંથોની શુદ્ધ પ્રતોને તાલપત્ર

ऊपर लखावी संग्रह कराव्यो છે, આવા મોટા મંદારો પળ આપણા પ્રમાદથી નજરે દેખાતા નથી. અને હવે જે થોડા પ્રંથો આપણી પાસે છે તેને માટે મહા પ્રયાસ કરવાની જરૂર છે. હજુ પળ જે પ્રંથો છે તે દેશકાલ પ્રમાણે ઘણા છે અને તેઓની જાલવણી માટે બહુ સારી મહેનત લેવાની જરૂર છે. તેમજ તેવા પ્રંથોને પ્રસિદ્ધિમાં લાવવાની આવશ્યકતા છે અને તેથી કરીને આપણી હયાતી ધાતર—આપણું નામનિશાન રહેવા ધાતર પળ આ પ્રાચીન પ્રંથોનો ઉદ્ધાર કરવાની બહુજ જરૂર છે—એને માટે જેટલું કહેવામાં આવે તેટલું થોડું છે અને આ સવાલ વધારે અગત્યનો હોવાથી આપણા ઉપર વારંવાર ઠસાવવાની જરૂર રહે છે. બંધુઓ, આ બાબતમાં પ્રમાદ કરીશું તો ભવિષ્યમાં મોટી નુકશાની થશે, માટે જેમ બને તેમ જલદી પ્રયાસ કરી આપણા પ્રંથોનો બચાવ સત્વર થવો જોઈએ.

જૈન શાસનમાં અચલ કીર્તિ સ્થાપી સકલ દુનિયાને આશ્ચર્યમાં ગરકાવ કરનાર અને અનર્ગલ દોલતને એક સાથે ધરચનાર **સંપ્રતિ રાજા કુમારપાલ** વિગેરે મહારાજાઓ **આબુપવર્તને** દુનિયાની અજાયબીનું સ્થલ બનાવનાર **વિમલશાહ**, તેમજ **વસ્તુપાલ તેજપાલ** વિગેરે મંત્રીશ્વરો-**રાણકપુરમાં** ઁંચા પ્રકારની કારીગીરીનો નાદર નમુનો યોજનાર **ધનાશા** અને **શત્રુંજય** ઉપર અઢલક દ્રવ્ય ધરચનાર **જાવડશા બાહાડ** મંત્રી તથા **કરમાશા** વિગેરે ધન્યવાન વ્યાપારીઓનાં નામો જૈન કોમમાં મશહુર છે. તેઓએ **તીર્થંકર** મહારાજની ભવ્ય પ્રતિમાઓને આકાશ સાથે વાત કરે તેવાં મહાન્ મંદીરોમાં સ્થાપન કરીને અનેક ભવ્ય પ્રાણીઓ ઉપર અવર્ણનીય ઉપકાર કીધો છે. એ મંદીરો જોડને **યુરોપના** શીલ્પશાસ્ત્રીઓ વિચારમાં પડી જાય છે અને **જૈન કોમને** અંતઃકરણથી માન આપે છે. આવાં મહાન્ મંદીરોનો વારસો આપણને મહા પુન્યના ઉદયથી મલ્યો છે; પરંતુ બંધુઓ, દીલગીરી ભરેલું એ છે જે, એ વારસાને આપણે જાલવી શક્યા નથી અથવા વધારે સ્પષ્ટરીતે બોલીએ તો આપણે જાલવવા જોઈએ, તેવો યત્ન કર્યો નથી. **કઢીકાલ સર્વેશ્રી શ્રીમદ્ હેમચંદ્રાચાર્યજી** પોતાના યોગશાસ્ત્રમાં સ્પષ્ટ રીતે લખે છે કે નવા દેરાસર બંધાવવા કરતાં જીર્ણ દેરાસરની મરામત અને ઉદ્ધાર કરવામાં આઠ ગણો વધારે લાભ પુણ્યબંધ છે. અત્યારે ૩૬૦૦૦ દેરાસરો જુદે જુદે સ્થાનકે છે અને તેઓની જાલવણી માટે મહા પ્રયાસ કરવાની બહુજ જરૂર છે. જ્યારે **મારવાડ, બંગાલ,** વિગેરેમાં આવેલાં ભવ્ય દેરાસરોની સ્થિતિ નજરે જોવામાં આવે છે ત્યારે અત્યંત લેદ સાથે આપણે નિસાસો મુકવો પડે છે કે આપણે પુર્વજોનું દેવું આપી શક્યા નથી. **પાંચમા આરામાં જ્ઞાન-દર્શન** અને **ચારિત્ર** એ ત્રણે આપણને આધારભૂત છે, અને તેથી તેને માટે જે કંઈ કરવું જોઈએ, તે સર્વ પ્રકારનો સ્વાર્પણ કરીને કરવાની પ્રત્યેક જૈનની પ્રથમ ફરજ છે. મહાન્ **આચાર્યો** વારંવાર કહી ગયા છે કે **સાત ક્ષેત્રમાં જે ક્ષેત્ર વધારે નવઢી સ્થિતીમાં હોય તે ઉપર પ્રથમ ધ્યાન આપવું; તે નિયમ પ્રમાણે પળ આપણે લાંબી નજર કરી આ બાબતમાં ઉતાવળે પ્રયાસ કરવો જોઈએ.**

મનુષ્ય માત્રે કેલવણી લેવી જોઈએ છે, તેમાંજ તેના જીવનનું સાર્થક સમાઈલું છે. અગાડ કેલવણી લેવાને માટે ઘણી મુશીબત પડતી હતી. કેલવણી મેલવવા માટે દેશમાં હાલના જેવાં સાધનો નહોતાં. ંવું આપણને ઈતિહાસ ઉપરથી માલુમ પડેલું. તેવા વખતમાં કેલવણી મોંઘા મુલની હતી તેમ છતાં કેલવણી લેનારાઓની સંલ્યા કંઈ થોડી ન હતી—પળ કાલે કરીને તેમાં ઘટાડો થતો ગયો, એ ઘટાડાનો ઢાઘ મુસવા માટે **નામદાર વ્રીટીશ સરકારે** જોઈતી સામગ્રી પુરી પાડી છે. ન્યાત જાતમાં તપાવત વિના સૌને એક સરલવી કેલવણી

આપવાની મેહેરવાની કીધી છે. કેલ્વર્ણીના રુડા પ્રતાપે અત્યારે વિવિધ જ્ઞાતીઓમાં ડંચા પ્રકારની કેલ્વર્ણીથી ડંચી ડીઘ્રીઓ મેલ્વવાને ઘણાઓ ભાગ્યશાળી થયા છે—કેલ્વર્ણી અત્યારે પશ્ચિમ દેશમાં ઘણી ધીલી નીકળી છે, તેથી તે ભૂમિ અત્યારે ઉદ્યોગની અને એવી બીજી દરેક બાબતમાં આગલ પડતો ભાગ લેતી થઈ છે. આજથી હજાર વર્ષ ઉપર **ઇંગ્લાંડ** તદન અંધારાની સ્થિતિમાં હતું. આજથી એક સૈકા પુર્વે **જાપાનની** પળ એજ સ્થિતિ હતી. **કોલંબસે** અમેરિકા શોધે આજે લગભગ ચારસે વર્ષ થયાં છે, તે પૂર્વ અને તે પછીના થોડા વખત સુધી પળ એ દેશ એવી સ્થિતિમાં હતો; જ્યારે આ ભારત દેશ સુધારાની અળી ઉપર હતું, છતાં હાલ એ પુર્વે કહેલા પશ્ચિમ દેશો ઉદ્યોગાદિમાં, શરીર સંપત્તિમાં, કલ્પા કૌશલ્યમાં, અગ્રેસર ભાગ ભોગવે છે, તે કેલ્વર્ણીના પ્રચારને આભારી છે. જૈન કોમમાં જમાનાના વરની જેટલી કેલ્વર્ણીનો પ્રસાર થયો જોઈએ તેટલો થયો નથી. જૈન કોમમાં બીન કેલ્વર્ણીનો ભાગ ઘણો છે. એ વાત ઘણી ડીલ-ગીરી મરેલી છે. તે ધર્મી દુર થવાની બહુ અગત્ય છે. આપણે કેલ્વર્ણીનો બહુ પ્રચાર કરવો ઘટે છે, તેને સંગીન પાયા ઉપર લાવવા નાણાની બહુ અગત્ય છે. જૈન કોમમાં શ્રીમંતો છે, તેઓ પોતાની પુંજીમાંથી શક્તિ મુજબ રકમ આપશે તો ઘણા જૈન માર્કો કેલ્વર્ણીનાં મીઠાં ફલ ચાઘી આપણને ઉપયોગી થઈ પડશે—અત્રે જણાવવાની જરૂર છે કે આઘા હિંદમાં સમગ્ર વસ્તી ચોત્રીસ કરોડ માણસની છે. તેમાં પારસીઓની નેવું હજારની વસ્તી છે. આટલી નાની વસ્તીમાં કેલ્વર્ણીનો પ્રચાર ઘણો હોવાથી એ કોમ પૈસેટકે માત્ર છે. વેપાર, ઉદ્યોગ, કલ્પા-કૌશલ્ય અને રાજકાજમાં એ કોમ આગલ પડતો ભાગ લેછે, તે કોમની અંદર ઘણા ધનાઢ્ય ગૃહસ્થો હાલ માલુમ પડે છે, એ બધું કેલ્વર્ણીને આભારી છે. આપણામાં પળ ક્રેટલાક નરરનો છે. મરહુમ **બાબુ પનાલાલ પુનમચંદના** નામથી દરેક જૈન માર્ક જાણીતો છે. એ સખી ગૃહસ્થે રૂપીઆ આઠ લાખની એક બાદશાહી રકમ જૈન માર્કોને કેલ્વર્ણી અને જૈન ધર્મની ઉન્નતિ અર્થે મેટ કરી છે. એ આપણને ઓછું હરખાવનારું અને ઉપકારનું કારણ નથી. બાલ્યાવસ્થાથી વ્યવહારિક કેલ્વર્ણી આપવામાં આવે તો પરિણામે નરરનો નીકળી આવે, અને તેથી કેલ્વર્ણી પામેલો માણસ ધર્મનું રહસ્ય વરાવર સમજે, તે ઘણું આનંદદાયક માલુમ પડશે. હાલમાં પાઠશાળાઓ, વિદ્યાશાળાઓ વિગેરે ઘણે સ્થાને સ્થાપવામાં આવી છે અને ત્યાં ધાર્મિક કેલ્વર્ણી આપવામાં આવે છે. વઢી બનારસમાં મુની ધર્મ વિજયજીના પ્રયાસથી સંસ્કૃત પાઠશાળા સ્થાપવામાં આવી છે. એ સર્વે સ્તુતિપાત્ર પ્રયાસ છે. આવાં ધર્મોને નિભાવવા માટે શ્રીમંતોએ સારી મદદ આપવી જોઈએ.—

આ દેશમાં ઉદ્યોગ જોઈતી હાલતમાં નથી તેને સારી સ્થિતિમાં લાવવાને ઘણી અગત્ય છે, ઉદ્યોગ સિવાયની કંગાલ સ્થિતિમાં ઘણાં માણસો પોતાની જીંદગીમાં પેટનું પુરું કરી શકે નહીં, તેવા લોકો માગીને કે કોઈની કૃપાથી પોતાનું ગુજરાન ચલાવી શકે છે, તેમાં તેનું અને તેની પ્રજાનું કંઈ મલું થઈ શકે નહીં. પોતાના સ્વધર્મી માર્કો માગીને કે એવા બીજા કંગાલ રસ્તે ગુજારો કરે એ શ્રીમંત જૈનોને સારું લગાડનારું નથી, માટે શ્રીમંત માર્કોની ફરજ છે કે પોતાના એવા નિરાશ્રિત સ્વધર્મીઓને ઉદ્યોગમાં લગાડી તેને ગુજરાનનાં સાધનો પુરાં પાડવાં. ઉદ્યોગ અને હુન્નર વગરનો વર્ગ ઘણો મોહોટો જૈનોમાં જોવામાં આવે છે. તેવો વર્ગ અત્યારે પોતનું ગુજરાન ચલાવી શકવાના સંકટમાં રોઢાયછે. તેવા વખતમાં તેમની દયા આવે, પરંતુ બંધુઓ, આપણે દસા ધર્મને વેશી રહેવું જોઈતું નથી, આપણે તેઓને માટે કાંઈક પળ

સર્ગાન કામ કરવું જોઈએ છે. હાલ કાઠ કાંઈક કાંઈક વિલક્ષણ રૂપ પકડતો જાય છે-સાત સાત વર્ષ થયાં મરકીની આપત આવી પડીછે-તે સાથે ઉપરાઉપરી ટુકાઠનું જબરું વાદઢ આવી પડ્યું છે; તેની અસર આપણા જૈન ભાઈઓને થઈ છે. તેમાં પળ સાધન રહિત આપણા જૈન વંધુઓ બહુ અધમ સ્થિતિએ પહોંચ્યા છે. આવક કરતાં ખર્ચનો બોજો વિશેષ થઈ ગયો છે. એવા વખતમાં ઉદ્યોગ વિનાના માણસને પોતાનો કાઠ કાઢવો કઠળ થઈ પડે છે. કોઈ દયા લાવી તેઓને પેટ પુરતું ખાવાની મદદ આપે તો તે ઠીક છે, પળ તેથી તેનું કાંઈ સર્વથા મલું થાય નહીં. ખાય પીએ અને રખડે ઈથી તેનું અને પ્રજાનું કાંઈ કલ્યાણ થશે નહીં. તેવા લોકોને ઉદ્યોગે વઢગાડવાની ખાસ જરૂર છે. શ્રીમંત અને શક્તિવાળા ગૃહસ્થોએ તેમને ઉદ્યોગે ચઢાવવાની યોજનાઓ યોજવી જોઈએ છે. આપણા દેશમાં ઉદ્યોગ હુન્નરનું બોહોલું ક્ષેત્ર છતાં તેની શોધ કરવામાં અને તેને હસ્તિમાં લાવવાને, જ્યાં સુધી સંત રાખવામાં ન આવે ત્યાં સુધી હુન્નર ઉદ્યોગ કઢાશે; માટે તેને સતેજ કરવા પાછલ આપણે શ્રમ લઈ જોઈતી સામગ્રી પુરી પાડવી ઘટે છે. જૈનોમાં ઉદ્યોગને ચાહનારા અને હુન્નરને ઉત્તેજન આપનારા ગૃહસ્થો છે અને મોટો ભાગ વેપારી વર્ગનો છે, તો તેવા ગૃહસ્થો ગરીબ જૈનોને ઉદ્યોગે લગાડશે એવી આપણે આશા રાખીશું—

અહિંસા પરમો ધર્મ:—એ જૈન ધર્મનો પ્રથમ સિદ્ધાંત છે. દયા એ જૈન ધર્મનો પ્રથમ પાયો છે. મુગાં પ્રાણીઓનો હાલના સમયે બચાવ કરવાની જરૂર છે. ઉપરની બધી યોજનાઓ સારું એક મોટા ફંડની આવશ્યકતા છે, જે ફંડના વ્યાજમાંથી વધાં ખાતાંઓને મદદ થઈ શકે. વીંજું આપણા ધર્મનાં અને શુભ ખાતાંઓના અંગે મોટી રકમો ઘણે ઠેકાણે પડી છે. ઘણા નિઃસ્વાર્થ માણસો તેવી બાબતમાં ધ્યાન આપી પોતાના વખતના ભોગે ઉપજાવેલો આંકડો તૈયાર રાખે છે તે માટે તેઓને ધન્યવાદ ઘટે છે. પરંતુ કેટલેક ઠેકાણે આ બાબતમાં ગોટાલો થાય છે. તેવો ગોટાલો ન થાય તે બાબત યોજનાઓ કરવાની ખાસ જરૂર છે. કેટલેક ઠેકાણે એવાં શુભ ખાતાંના હિસાબો બહાર પડવા લાગ્યા છે, તેવી રીત અનુકરણ કરવા જેવી છે. વઢી કેટલેક ઠેકાણે ધર્મદા ખાતાનાં ફંડો વગર વપરાયે જેમનાં તેમ પડ્યાં રહે છે, જે ખાતાનાં તે ફંડો હોય તેજ ખાતામાં તે વપરાય તેવી રીતની વ્યવસ્થા કરવાની પળ જરૂર છે. આ બંને કામના માટે એક અનુભવી કેલવાયલા સેક્રેટરીની ખાસ જરૂર છે કે જે આવાં ધર્મને લગતાં ફંડો ઉપર દેખેરેલ રાખે અને તેની યોગ્ય વ્યવસ્થા કરે.

આપણા સંસારિક રિવાજો કેટલાક એવા છે, કે વખતને અનુસરીને તેમાં કાંઈક સુધારો થવાની જરૂર છે, જેવા કે બાલલગ્ન કન્યાવિક્રય, મરણ પાછલ કરવામાં આવતો ખર્ચ વિગેરે. બાલલગ્ન કરવાથી છોકરો શરીરે નબલો રહે છે અને તેનાથી થતી પ્રજા પળ નબલી થાય છે. તેનો સંસાર સુખો થતો નથી અને ગુજરાનને માટે મુશીબતો પડે છે. તેવીજ રીતે મરણ પાછલ કરવામાં આવતો જમણવાર વિગેરેનો ખર્ચ તદન નકામો છે અને તેથી પાછલ રહેનારને ઢુઃખ-દાઈ થઈ પડે છે. આવા કેટલાક ખરાબ રિવાજો ઢુર થાય તેના માટે પ્રયાસ કરવાની જરૂર છે. વીંજું આપણી જૈન કોમને લગતી દરેક ખબર પુરી પાડવા માટે એક ડીરેક્ટરીની ખાસ જરૂર છે, તેની અંદર તીર્થોનો, તેની અંદરની પ્રતીમાનો, પાઠશાળાનો, સાધુ સાધવીનો અને એવી વીંજી ધર્મને લગતી બાબતનો સમાવેશ થઈ શકે.

બંધુઓ, બોલીને બેસી રહેવાનું નથી, પણ જે જે કાંઈ કહેવાય તેને અમલમાં મુકવામાં આવે તેમ થવામાં આ મેઝાવડાનું સાર્થક હોઈ, તે કેવી રીતે અમલમાં મુકી શકાય તે બાબત વિચાર કરવાને હું ઈસારો કરું છું.

બીજી જૈન કૉન્ફરન્સની આજે પહેલા દિવસની બેઠક છે, આવો મેઝાવડો મુંબઈમાં કરવાની જે ગોઠવણ કરવામાં આવી છે, તથા તેની પાછલ જે સામગ્રી પુરી પાડવામાં આવી છે, તેમાં ઘણા ગૃહસ્થો પોતાનો ધંધો છોડી રાત દિવસ જાત મહેનત કરી છે, તેવા માર્દાની ઉમદા લાગણીથી આ મેઝાવડાનું કામ અમે હાર પડેલું માનીએ છીએ.

બંધુઓ, મારે કહેવાનું મેં ટુંકમાં કહ્યું છે. આપણે આવી અગત્યની બાબતોપર, આપણા આ ભવ તથા પરભવના હિતની બાબતો ઉપર, આપણું અને આપણી ભવિષ્યની ઓલાદનું હિત થાય તેવી બાબતો ઉપર, આપણી કોમનું, આપણા દેશનું અને પરિણામે સમગ્ર જન સમુદાયનું હિત થાય, તેવી અગત્યની આ બાબતો ઉપર આપણે વિચાર કરવાનો છે, તેવા પુણ્યરૂપ મેઝાવડામાં આપે ભાગ લીધો છે તેથી ફરીને અત્રેના સંઘ તરફથી આપને હું હાર્દયમયો આવકાર આપું છું.

સદ્ગૃહસ્થો મુંબઈમાં અનેક અગવડોને લીધે આપની સગવડો જાલ્લબી મુશ્કેલ પડે તેમ છે, તેથી અમે જે કરીએ તેને આપ “ફુલ નહીં તો ફુલની ષાંઘડી” પ્રમાણે ગણશોજી, અને જે જે બાબતમાં અમે પછાત પડીએ તે દર ગુજર કરશોજી.

હવે બંધુઓ, આપણા આ મહાન્ મેઝાવડાનું કામ નિર્વિષ્ટે પાર પાડે એવા નાયક (આપણા પ્રમુખ) યોગ્ય રત્નની ચુંટણી કરવાને મલામળ કરું છું.

પ્રમુખની ચુંટણી.

દરલાસ્ત કરનાર—શેઠ રતનચંદ સ્ત્રીમચંદ મોતીચંદ—મુંબઈ.

ટેકો આપનાર—નગરશ્વેઠ ચીમનલાલ લાલભાઈ—અમદાવાદ.

અનુમોદન કરનાર—શેઠ જેઠાભાઈ નરશી કેશવજી—મુંબઈ.

લાલા ગોપીચંદજી—અંબાલા.

મી. ગુલાબચંદજી ઢઢા—જેપુર.

દરલાસ્ત—આ બીજી જૈન કૉન્ફરન્સના પ્રમુખ તરીકે કલકત્તાવાળા રાય
વહાદુર વદ્રીદાસજી કાલીકાદાસજીને નીમવા.

આવકાર આપનારૂં ભાષણ વંચાઈ રહ્યા બાદ, મુંબઈના સંઘપતિ શેઠ રતનચંદ સ્ત્રીમ-
ચંદ્ર મોતીચંદે પ્રેસીડન્ટની ચુંટણી કરવાની દરલાસ્ત કરતાં કહયું કે,—

“ ભારતવર્ષના સંઘો તરફથી પધારેલા ગૃહસ્થો, પ્રેક્ષક સમ્યજનો અને ભગિનીઓ—

આ જૈન શ્વેતાંબર કૉન્ફરન્સ, ઇટલે આપણા જૈન બંધુઓનો સમાજ અથવા જો
પવિત્ર નામથી ઓઢાવાવીં તો ભારતવર્ષના જૈન બંધુઓનો સંઘ, કે જેની સ્તુતિ મોટા મોટા વિદ્વાનો
અને મહાત્માઓ સ્તોત્રો દ્વારા કરેલી છે, વઢી જેની સેવા કરવાથી આપણે આપણા કામમાં
સાફલ્ય મેઢવી શકીયે છીં, અને જેને સર્વે વંદેછે, ઇવા આ આર્યાવર્તના પવિત્ર શ્વેતાંબર
જૈન સંઘમાં આજે મને વે શબ્દો બોલવાનો માંગઢીક પ્રસંગ મઢ્યો છે, તેને હું મારા ભાગ્યનો
ઉદય સમજુછું. સંઘના દર્શન માત્રથીજ આનંદ થાય છે તો પઢી આવા સંઘની સેવા કરવાને
જેને તક મઢે તેને ખેરેખેરો પુન્યશાઢી સમજવાનો છે, તો આપણને મુંબઈના વાસીઓને મઢેલા
પ્રસંગથી મારો આનંદ ઉભરાય ઇમાં શું આશ્ચર્ય ?

ઇ તો સ્પષ્ટ છે કે જે કામ ઇકસંપથી થાય છે તેનું આયુષ્ય ઢીર્ઘ હોય છે, જે થાય
છે તે ઘણુંજ મજબૂત અને ઢહાપણમ્હેલું થાયછે અને તેમાં આ સંઘ ઇકસંપની મુર્તિ છે ઇમ
કહીશું તો તે જરા પળ ઓટું નથી. આપણે સર્વે જૈન ધર્મની ઉન્નતિ કરવાને અત્રે મઢેલા છીંયે.
હવે “હતં સૈન્યમ્ નાયક” ઇટલે નાયક વિનાનું લશ્કર નાશ પામેછે, તેમ આપણે કાર્ય કરવાને
ઇકઠા થયા છીંયે તો આપણે કોઈ સારા પ્રૌઢ વિચારના, બાહોશ, હૌશિયાર, સાહસિક, ધાર્મિક,
બુઢ્ધિવાન પ્રમુખની જરૂર છે; તેવી ધર્મ અને ન્યાયમુર્તિને પસંદ કરી આપણી જૈન શ્વેતાંબર
કૉન્ફરન્સના પ્રમુખ નીમવાને મને સ્વાગત સમા તરફથી સૌંપવામાં આવ્યું છે, ત્યારે આ આપ-
ણી બીજી જૈન શ્વેતાંબર કૉન્ફરન્સના પ્રમુખની પઢવી કોને આપવી ઇ સવાલ જોવાનો છે.

જેણે શિખરજી તીર્થના કામમાં ત્યાં ચરબીનું કારલાનું થતું હતું તે અટકાવવા અને
બીજા વખતોં પળ પોતાથી બનતી મદદ કરી યશ મેઢ્યો હતો, વઢી જેણે ભગવાન શ્રી
પાર્શ્વનાથજી સ્વામીનું ઢેવાલય શિખરજી ઉપર બંધાવ્યું છે, વઢી જે હાલ ગ્વાલિયરમાં પળ તેવાંજ
કાર્યોમાં તન, મન અને ધનથી ળાસ મદદ કરેછે, વઢી જેણે કલકત્તામાં સારું જૈન ઢેવાલય

બંધાવી પોતાનું નામ અમર કીધું છે, તેમજ જેને ધર્માદા કાર્યોમાં પોતાનો હાથ કદાપિ પળ પાછો કરેલો નથી એવા, અને જેઓ મુંબઈમાં પ્રથમ જૈન એસોસીએશનની સ્થાપનામાં પળ મુરબી હતા એવા બાહોશ, હોંશીયાર, ધાર્મિક, સાહસિક, દયાળુ, બુદ્ધિશાળી કલકત્તા નિવાસી રાય **બદ્રીદાસજી મુક્તીમ બહાદુર**ને આ આપણી બીજી જૈન (શ્વેતાંબર) કોન્ફરન્સનું પ્રમુખ-સ્થાન આપવા હું દરખાસ્ત મુકુલું અને આશા રાખું કે, સર્વે જૈનભાઈઓ આ મારા મતને અનુમોદન આપશો, અને આ મારી દરખાસ્તને તાઠીઓથી વધાવી લેશો.

તેઓના ગુણની પ્રસંશા કરવી એ પિષ્ટપિષ્ણ જેવું છે, કારણ આજે હિંદુસ્તાનમાં તેઓ પ્રસિદ્ધ છે, તેમનાં કાર્યોજ તેમના ગુણનો ચિતાર આપણા આગળ ધડો કરે છે અને ગુણનાં દર્શન કરાવે છે. તેઓએ જે જે કામો હાથમાં લીધાં હતાં તે તમામમાં તેમણે યશ મેળવ્યો છે એટલુંજ નહિ પરંતુ, આપણા જૈનબંધુઓની ઉન્નતિમાં દિન પ્રતિદિન વધારો કરવા જરાપણ પાછળ પગલું ભર્યું નથી. હું આશા રાખું કે જે કામને માટે આપણે સર્વે જૈનબંધુઓ અત્રે મળેલા છીએ તે કામમાં, આવા ધાર્મિક સાહસિક, દયાળુ, બુદ્ધિવાન પ્રમુખથી સંપૂર્ણ વિજય પ્રાપ્ત કરવા સમર્થ થઈ શકીશું.

બીજા દેશોના અને આ દેશોના ઇતિહાસ જોવાથી આપણા ધ્યાનમાં આવશે કે મરાઠા સૈન્ય ગમે તેટલું બઢવાન હતું પરંતુ, તેમના નાયક ભાડસાહેબ પ્રૌઢ વિચારના ન હોવાથી આજી પ્રજાનું નુકશાન થઈ આ દેશમાં બીજા લોકો આવ્યા. આપણા રાજ્યકર્તા અંગ્રેજ લોકોમાં પણ લીબરલ પક્ષના મૂલનાયક મી. ગ્લેડ્સ્ટન જતાં અને તેમને તેવો સારો મુકાની ન મળતાં ઘણાં વર્ષથી તે પક્ષનું પ્રબલ ઘટી ગયું છે. આવી રીતે સામાજિક બઢ ગમે તેવું હોય પણ તેને બરો-બર વ્યવસ્થામાં મુકનાર ન હોય તો ધાર્યું કામ પાર પડતું નથી. પુન્યયોગે આ અવસરે આપણા કાર્ય કરતા સેક્રેટરીઓની ઉલટ પ્રમાણે તેઓના પ્રમુખ યોગ્ય મળ્યા છે અને તેથી હું આશા રાખું કે આપ બધા ભાઈઓ મારી સૂચનાતે અનુમોદન આપશો તો આપણું ધારેલું કામ પાર પડશે.”

ઉપલી દરખાસ્તને અમદાવાદના નગરશેઠ ચીમનલાલ લાલભાઈએ નીચે પ્રમાણે-
ના માપણ સાથે ટેકો આપ્યો:—

“ સદ્ગૃહસ્થો અને બાનુઓ,

આજે જે દરખાસ્તને ટેકો આપવાનું મને માન મળ્યું છે તે આપ સર્વે સારી રીતે જાણો છો. બાબુ રાય બદ્રીદાસને ઓઠાવવાની જરૂર રહેતી નથી. તેઓ જૈનધર્મના પ્રત્યેક સવાલમાં ભાગ લે છે. જૈન કોમનું, જૈનધર્મીઓનું અને જૈનધર્મનું મળું કેવી રીતે થાય તે તેઓના જીવનનો મોટો ઉદ્દેશ છે અને તે ઉદ્દેશને ફઠીભૂત કરવા માટે તેઓ પોતાના વચ્ચેના, પૈસાનો અને શરીરનો પણ ભોગ આપવા ચૂકતા નથી. આપણે છેલ્લામાં છેલ્લું તેઓનું કામ જોઈએ ત્યારે અતિ આનંદ થાય છે. શ્રી મક્તશીજીની બાબતમાં જે હિમ્મત તેઓએ ઉઠાવી છે તે સર્વે જૈનીઓના હૃદયમાંથી એકે અવાજે આભારનો ઉદ્ગાર બહાર કઢાવે છે. આ ઉપરાંત તેઓએ સમેત શિખરના કેસમાં પણ તેવુંજ શૌર્ય વાપરી ચરબીનું કારખાનું કાઢી નખાવ્યું હતું અને હાલમાં શ્રી સમેત શિખરના તીર્થપરનો આપણો હક્ક સ્થાપન કરાવ્યો છે. બંગાળ પ્રાંતમાં તેઓએ જે ઓગેવાની ભરેલો ભાગ લીધો છે તેને માટે આપણે ચરેચર ધન્યવાદ આપવો ઘટે છે. આ ઉપરાંત જો તેઓના જાતિભોગ સંબંધી વિચાર જોઈએ તો તેવા વીર પુરુષ આપણામાં બહુજ થોડા મળી આવશે.

ટૂંકામાં અત્યાર સુધી અનેક રીતે તેઓ પોતાની લાયકાત બતાવી આપી છે. “અતિ ડુંચ પુણ્યનું ફલ અહીંજ મળે છે ” તે નિયમ પ્રમાણે તેઓ પુણ્યનું ફલ ભોગવવામાં પણ પુણ્ય બાંધે છે. આવા સર્વે પ્રકારના લાયક ગૃહસ્થ આપણી બીજી જૈન શ્વેતાંબર કોન્ફરન્સનું પ્રમુખપદ લેવાનું સ્વિકારી આપણને આભારી કરશે અને સર્વે ગૃહસ્થો શ્રી રતનચંદ તરફથી તેઓને પ્રમુખપદ આપવાની વિનંતિ કરવા માટેની દરખાસ્ત એકે અવાજે વધાવી લેશે એવી હું આશા રાખું છું.

ઊપલી દરખાસ્તના ટેકાને શેઠ જેઠાભાઈ નરસિંહ કેશવજી૨ નીચેપ્રમાણે અનુમોદન આપ્યું:—

માનવંતા ઢેલીગેટો, મારા પ્રિય જૈનભાઈઓ અને બાઈઓ,

આપણી સામે આપણા શેઠ રતનચંદભાઈ૨ જે દરખાસ્ત મૂકી છે તેને શેઠ ચીમનલાલ લાલ-ભાઈ૨ ટેકો આપેલો તેને હું અતંતકરણથી અનુમોદન આપું છું, રાય બહાદુર બદ્રીદાસજીની આપણા સમસ્ત શ્વેતાંબર જૈન શ્રીસંઘ પ્રત્યેની સેવાઓ ઇટલી વધી છે કે એવા વીરરત્ન જૈન ગૃહસ્થની ગણના, પ્રાચીન કાળે થયેલા વસ્તુપાલ તેજપાલ કે જગદુશાહ જેવા અનેક મોટા જૈન શ્રાવકો સાથે હાલના દેશકાળ અનુસાર કંઈક દરજે કરી શકાય. તન, મન, ધનથી આપણાં પ્રાચીન તૈર્થોના રક્ષણ માટે તેમણે લીધેલો પ્રયાસ, ધર્મ પ્રત્યેની તેમની ઉત્તમ શ્રદ્ધા, તેમની અનુપમ નમ્રતા, સરલપણું અને સાદાઈ વગેરે ગુણોનું વર્ણન કરવું, એ સોનાના વાસણને ગીલીટ ચડવવા જેવું છે, ઇટલે મારે વધારે બોલવાની કાંઈ જરૂર પડતી નથી. એવા ગૃહસ્થ વર્તમાન જૈનસંઘમાં વીરલા છે અને તેમને આજની આ મહાન સમાના પ્રમુખસ્થાને બિરાજવાની આ દરખાસ્ત સાથે તમો હર્ષનાદ સાથે એકમત થશોજ. ”

ઊપલી દરખાસ્તને અંબાલાવાળા **લાલા ગોપીચંદજી બી. એ.એ.** પોતાનું વધુ અનુમોદન આપ્યા બાદ જયપુરવાળા **મી. ગુલાબચંદ ટટ્ટા એમ. એ.એ.** ઊપલી દરખાસ્તને અનુમોદન આપતાં હિંદી ભાષામાં જણાવ્યું કે “આજનો દિવસ ઘણોજ આનંદનો છે, કારણ કે તમો હિન્દુસ્તાનના તમામ પ્રતિનિધીઓ ત્રણે પધાર્યા છો. કોન્ફરન્સના પ્રમુખ વિષે મારી આગળના ચાર ગૃહસ્થોએ કરેલા વિવેચનને તમોએ તાઠીઓના અવાજોથી વધાવી લીધું છે તો હવે હું તમોને વિનંતિ કરું છું કે તમો ફરી તાઠીઓના અવાજ સાથે તેઓ સાહેબને પ્રમુખપદે બિરાજવા અરજ કરશો. ”

આ દરખાસ્તને તાઠીઓ હર્ષનાદના પોકારોથી વધારી લેવામાં આવતાં **રાય બદ્રીદાસજી** બહાદુર પ્રમુખસ્થાને બીરાજ્યા હતા જે વખતે એક **કુમારીકા** પ્રમુખ સાહેબને ફૂલનો હાર પહેરાવ્યો હતો.

ત્યાર બાદ **રાય બદ્રીદાસજી બહાદુર** તાઠીઓના હર્ષનાદ વચ્ચે પ્રમુખસ્થાનેથી નીચે પ્રમાણેનું પોતાનું ભાષણ હિંદી ભાષામાં વાંચી સંભળાવ્યું હતું.

प्रमुख साहेबनुं भाषण.

प्रियबंधुओ, प्रतिनिधीओ, मेहरबान साहेबो तथा बहेनो.

श्रीसंघसे अरज यह है कि मुजको इस कॉन्फरन्सका सभापति चुननेनी जो कृपा कीहैं इस लिये में आपका कृतज्ञ हूं. में जानता हूं की मुजसेभी अधिक योग्य पुरुष मौजूद होते हुवे आप साहेबोने एकत्र उत्साहसे मुजको इस पदपर नियुक्त किया, इसलिये आपको वारंवार धन्यवाद देके श्रीसंघकी आज्ञा सिर चडाता हूं.

और इस महत् कार्यकी सफलता प्राप्त करनेके वास्ते श्री गुरुदेव महाराजसे अंतःकरणसे प्रार्थना करता हूं कि कॉन्फरन्सके सब कार्य निर्विघ्नपणे सिद्ध होवें और जीनशासनकी दिन-परदिन अधिक उन्नति होती रहे. और साथहीं भाईयोमें यह संपकी वेल जो रोपित हुई है सो प्रफुल्लितासे फैलती रहे.

में अपने इस छोटेसे भाषणके आरंभमें परमेशिका स्मरण करके मंगलाचरण करता हूं.

मंगलं भगवान् वीरो मंगलं गौतमप्रभुः ।

मंगलं स्थूल भद्राद्याः जैन धर्मोस्तु मंगलं ॥

भाईओ ! अपना जैन धर्म सनातन, अत्यंत पवित्र और अनादिसे चला आता है. इस भरतक्षेत्रमें हरेक ऊत्सर्पिणी अवसर्पिणीमें चौबीश चौबीश तीर्थंकर होते हैं. इस वर्तमान अवसर्पिणीमें असंख्यात वर्ष पहले श्रीऋषभदेव भगवान हुये है. ऊन्होंने सर्व प्रकारके धर्म और व्यवहारादि बताये हैं. तबहींसे बराबर धर्म प्रवृत्ति चली आती है. वर्तमान समयमें चरम तीर्थंकर श्री वीर परमात्माका शासन है. वो सर्वज्ञ परमात्मा अज्ञान, मिथ्यात्व, अविरति, राग, द्वेष, काम, हास्य, रति, अरति, भय, शोक, दुर्गच्छा, निद्रा, दानांतराय, लाभान्तराय, भोगान्तराय, उपभोगान्तराय और वीर्यान्तराय, यह अठराह दोषोंसे रहित थे और शुद्ध सच्चिदानंद परमात्म स्वरूप थे.

देवका स्वरूप.

जितने प्रकारके दोष मनुष्यप्राणी मात्रमें देखे जाते हैं उनमेंसे इनमें लेशमात्र भी नहीं था. उन शुद्ध देवमें ज्ञानातिशय, वचनातिशय, पूजातिशय और अपायापगमातिशय आदि चार अतिशय और आठ प्रातिहार्य ये बारह गुण असाधारण रूपसे विद्यमान थे. ज्ञानातिशयके होनेसे वो सकल लोकालोकके जीवाजीवादिक समग्र पदार्थके भूत, भविष्यत् और वर्तमान समयके वाच्य और अवाच्य सब भावोंके वेत्ता थे. वचनातिशयके होनेसे उनकी वाणी स्वच्छा, परनिंदा, और वाणीके सर्व दोषोंसे रहित और पैतीस अतिशयसे युक्त थी इतनाही नहीं, बरन अतिशयके प्रभावसे उनके उपदेश सर्व प्राणी अपनी भाषामें समज लेते थे. पूजातिशयके होनेसे इंद्र नरेंद्र सब उनकी पूजा, सेवा, और भक्ति आदि मानपूर्वक करते थे. अपायापगमातिशयके प्रभावसे वे जहां २ बिहार करतेथे वहां २ की भूमिके आसपास सौ २ योजनतक अतिवृष्टि, अनावृष्टि, रोग, उपद्रव आदिका अभाव होजानेसे सब तरहकी शांति रहतीथी. और अनेक प्रकारके दोषोंका अभाव रहनेसे प्राणीके भाव अपायभी नष्ट होतेथे. ऐसे सर्वज्ञ और शुद्ध परमात्मा अपने जैन धर्ममें देव स्वरूप माने जाते हैं.

गुरुका स्वरूप.

जो अहिंसा, सत्य, अस्तेय, ब्रह्मचर्य, और अपरिग्रह ये पांच महाव्रत धारण करते हैं और उनका शुद्ध रूपसे पालन करते हैं, और ईस्से जो प्रतिकुल पंच अव्रत करते नहीं, दूसरे किसीसे कराते नहीं, और करनेवालेको अनुमोदते नहीं, वे अपने जैन धर्ममें साधू गिने जाते हैं. अनेक भ्रांतिके संकटोंमें पड़ जाने परभी वे अपने महाव्रतमें किसी तरहका दोष नहीं आने देते हैं, बियालीस दोषोंसे रहित और माधुकरी वृत्तिसे भिक्षा लाकर शरीरके निर्वाहके लिये आहार करते हैं, धर्म साधनके खिलाफ इंद्रियोंके भोगके लिये ये किसीभी प्रकारका संग्रह नहीं करते हैं, वे रागद्वेषके परिणामसे रहित मध्यस्थ वृत्तिमें रहकर स्वयं मुमुक्षु होनेके कारण मोक्षाभिलाषी जीवोंके उपकारके वास्ते सम्यग् ज्ञान, दर्शन, चरित्ररूप अरिहंत परमात्माका निर्माण किया हुआ और कहा हुआ धर्मोंका निरंतर उपदेश करते हैं. ज्योतिषशास्त्र, निमित्त-शास्त्र, वैद्यकशास्त्र आदि द्रव्योपार्जनके शास्त्र तथा राज्य प्रपंचके विचार बनाकर धर्ममें विघ्न डालने वाले किसी प्रकारके उपदेश नहीं देते हैं; वे क्षमा, नम्रता, आर्जव, संतोष, तपश्चर्या संयम, अकिंचन, ब्रह्मचर्य, सत्य, और शौच इन दश प्रकार यतिधर्मोंका निरंतर यथार्थ रूपसे पालन करते हैं; राजकथा, देशकथा, स्त्री कथा, और भोजन कथा ये चारों विकथाओं कभी नहीं करते; परंतु अपना सारा समय धर्मकथा और आत्मसाधनहीमें व्यतीत करते हैं; क्षुधा, तृषा, शीत, उष्ण, मान, अपमान आदि बाईस प्रकारके परिषहोंको सम्यक् रीतिसे सहन करते हैं, और चारित्र्यमें कोई तरहकी बाधा नहीं आने देते हैं, मनुष्य और तिर्यचके किये हुए ऊपसर्गोंको धैर्यसे सहन करते हैं, ऐसे साधुओंको जैनधर्ममें गुरु मानते हैं.

धर्मका स्वरूप.

श्री सर्वज्ञ भगवान्नें सर्व विरति और देशविरति ये दो प्रकारके धर्म कहे हैं. सर्व विरति जो है वह मुनि महाराजका धर्म है. और देशविरति श्रावकोंका धर्म है. पांचों इंद्रियों और मनको पुदगलिक स्वभावमें न जाने देकर उनको दबावमें रखना, और पांच प्रकारके स्थावर तथा त्रस इन छ प्रकारके जीवोंकी निरंतर रक्षा करना यह बारह प्रकारकी अविरति का त्याग करना यही सर्व विरति धर्म है.

शुद्ध देव, गुरु, धर्मकी सम्यक् श्रद्धासहित बारह व्रतोंको पालन करना यह देशविरति धर्म कहा जाता है; स्थूल हिंसाका त्याग यह प्रथम व्रत, पांच प्रकारके स्थूल असत्यका त्याग यह दूसरा व्रत; चोरी नहीं करना यह तीसरा स्थूल अदत्तादान विरमण व्रत, अपनी स्त्रीमें संतोषकर परस्त्रीका त्याग यह चौथा स्थूल ब्रह्मचर्य व्रत, धनधान्यादि नव प्रकारके परिग्रहकी इच्छाका परिमाण अथवा जितना प्राप्त हो उसीमें संतोष रखना यह पांचवा स्थूल परिग्रह प्रमाण व्रत, दशों दिशाओंमें जाने आनेके प्रमाण यह छठा दिशि परिमाण व्रत, बाईस अभक्ष्य, बत्तीस अनंतकाय तथा रात्री भोजनका त्याग और पंद्रह प्रकारके कर्मादानका त्याग यह भोगोपभोगके परिमाण रूप सातवां व्रत, आर्तध्यान, रौद्रध्यान, पापोपदेश, जिससे हिंसा हो ऐसी वस्तु दूसरेको देना, और प्रमादाचरण इनका त्यागरूप आठवां अनर्थदंड विरमण व्रत, रागद्वेषरहित होकर मध्यस्थ वृत्तिसे सम्यक्ज्ञान, दर्शन चारित्र्यका आराधनरूप धर्ममें दो घड़ी स्थिर रहना यह नवमां सामायक व्रत, क्षेत्र मर्यादाका प्रतिबंध कर

दश मुहूर्त पर्यंत धर्माराधन करना यह दसवां देशवकाशिक व्रत, चाया, आठ प्रहर तक आत्म स्वरूप को पुष्टि करै इस तरहसे धर्मका दृढ आराधन करना यह ग्यारहवां पोषधोपवास व्रत, और पंचमहाव्रतधारी साधु साध्वीको आहारादिक देना यह बारहवां अतिथि संबिभागव्रत, इस तरहपर श्रावकोंके बारह व्रत गिने जाते हैं। इस शिवाय दान, शील, तप और भाव ये चार प्रकारके धर्म भी बीतराग भगवानने कहे हैं। दानके अभयदान, सुपात्रदान, अनुकंपादान, उचितदान, और कीर्तिदान ये पांच प्रकार हैं, नव प्रकारकी गुप्तिसहित ब्रह्मचर्य पालन करना यह शील धर्म, छ प्रकारसे बाह्य और छ प्रकारसे अभ्यंतर इस तरहपर बारह प्रकारसे तपश्चर्या करना यह तप धर्म, और आत्मस्वरूपमें रमण करना यह भाव धर्म, इन चारों प्रकारके धर्मोंका सम्यक् प्रकारसे आराधन करनेसे मोक्षपद संपादन होता है।

ऐसे शुद्धदेव, शुद्धगुरु, और शुद्ध धर्मका आराधन करना सर्व जैर्नीमात्रका कर्तव्य है। इसके शिवाय गृहस्थ मनुष्योंको अपना द्रव्य सुमार्गमें खर्च करनेके श्री तीर्थंकर भगवानने सात क्षेत्र कहे हैं; जीन चैतन्य, जीन प्रतिमा, ज्ञान, साधु, साध्वी, श्रावक और श्राविका ये सात क्षेत्र हैं; चरम तीर्थंकर श्री वीर भगवानको मोक्ष पधारे २४२९ वर्ष हुए हैं। उनके शासनमें उत्तरोत्तर होने वाले आचार्योंने इन सात क्षेत्रोंकी व्यवस्था श्रावकोंसे कराई है। वर्तमान समयमें उनमेंसे कई क्षेत्रोंकी अव्यवस्था दिखाई देती है। किसी क्षेत्रमें खूब धन व्यय किया जाता है, किसीमें बिलकूल नहीं, और किसी क्षेत्रमें द्रव्य व्यय होता है, परंतु रीतिसे नहीं। इसकी योग्य व्यवस्था कीजाय और जरूरतवाले क्षेत्रोंको अधिक पुष्टि मिले, इसवास्ते यह कॉन्फरन्स एकत्रित की गई है।

हिंदुस्थानमें जैन श्वेतांबर समुदायमें विद्वान्, बुद्धिमान्, धनवान् महाशय हरेक नगर वा ग्राममें जहां २ है वहांके समाजने जिनको प्रतिनिधी चुनकर भेजें हैं, उनहीका मंडळ कॉन्फरन्स है।

एक आदमी अपनी शक्तिसे सातों क्षेत्रोंका संरक्षण पूरी तौरसे नहीं कर सकता, यह कार्य समुदायसेही हो सकता है। इसवास्ते इन कॉन्फरन्समें अनेक लाभ होना संभव है। युरोप और अमेरिका जैसे देशोंमें राज्य संबंधी व्यापारसंबंधी अनेक कामोंके लिये मंडळ एकत्र होते हैं और वो अपने विचारे हुए विषयमें जय प्राप्त करते हैं। हमारे देशमें उन लोगोंकी तरह उचित कार्य करनेके लिये यत्न किजाय तो भविष्यत्में हमारे देशके महाजन मंडळभी सुख संतोष प्राप्त कर सकते हैं ऐसे विचारोंसे संसारिक तथा धार्मिक विषयोंका सुधारनेके लिये इस आर्या-वर्तमें हरेक जातके समाज एकत्र होने लगे हैं।

इसी तरह अपने जैन श्वेतांबर बंधुओंने अपने धार्मिक और संसारिक कार्योंकी व्यवस्था उत्तम प्रकारसे करनेके लिये और स्थान २ में अपने जातके महामंडळ एकत्र करनेके लिये प्रबंध किया है। इसलिये ऐसे महासमाजमें अपने धार्मिक विषयोंके संबंधमें तथा अपने संसारिक विषयोंके संबंधमें चर्चा चलाकर जरूरतके विषयोंके संबंधमें दृढ ठहराव करके दिनोंदिन अपने लोगोंकी संसारिक और धार्मिक स्थिति उत्तम प्रकारपर होवे ऐसे यत्न करना ही इस कॉन्फरन्सका मुख्य उद्देश है। तदुपरांत जुदे २ नगर और ग्रामोंके विद्वान्, बुद्धिमान् तथा धनवान् और सद्गुणी मनुष्योंका परस्पर मेल होनेसे आपसमें भ्रातृभाव और संपर्की वृद्धि होना संभव है। एक मनुष्य कलकत्तेमें रहता हो और वैसीही स्थितिका दूसरा मनुष्य बंबईमें हो ते

ऐसेही साधनोंके द्वारा उनका परस्पर मिलाप होना संभव है। सिरफ इतनाही नहीं बल्के अपने २ व्यापार उद्योग आदिमें भी परस्परके विचारके वास्ते इसतरह एकत्रित तथा एक-मत होनेसे बड़ा लाभ पहुंच सकता है; जब तक इस देशमें रेल जैसा जुदे २ स्थानोंमें रह-नेवाले लोगोंको एकत्र करनेका साधन नहीं था तबतक विद्वानोंकी बुद्धि तथा धनवानोंकी उदारताका परस्पर लाभ लेनेका मौका नहीं आता था; परंतु जब ऐसा साधन हरेक शहरके लोगोंके एकत्र होनेमें सहाईताभूत हुआ है, तब उस साधनसे लाभ उठाकर अपने जैन समुदायको सब प्रकारसे अपनी उन्नति करनेके साधनोंका योग मिलाना इस समयका मुख्य कर्तव्य है।

हमारे जैन समुदायमें धार्मिक उच्चज्ञान प्राप्त करनेवाले मनुष्योंका भाग बहुतही कम है; इसीसे अपने पूर्वाचार्योंने जो २ आज्ञा शास्त्रमें दी है उस माफिक प्रवर्तनेका उद्यम कम हो जाता है और इससे अकल मंदोंको अफसोस होता है, इसलिये शास्त्रविरुद्ध, लोकविरुद्ध जो २ प्रवृत्तियें चलती हैं और अज्ञान आदिके कारणसे और योग्य कार्योंके अनादरसे आजकाल नोकारसी विगरेमें रुपीआ ज्यादा खर्च करते हैं और जीर्णऊद्धार विगरे जरूरी कामोंमें कम खर्च करते हैं इस कारणसे इन क्षेत्रोंकी व्यवस्था ठीक नहीं रहती है, इसलिये इन सातो क्षेत्रोंमें यथायोग्य द्रव्य खर्च करके इन सातों क्षेत्रोंको सुधारणेका विचार करना यह कॉन्फरन्सका उद्देश है।

इस कॉन्फरन्समें जुदे २ नगरके संघ समुदायके मुख्य गृहस्थ तथा जुदी २ सभाओंके सभासदोंका मिलाप हुआ है; इससे परस्पर अपने २ विचारोंका प्रकाश करनेसे जो २ लाभ प्राप्त होंगे यदि उनकी तरफ दृष्टि दी जायतो ऐसे २ समुदाय एकत्र हुए बिना वैसे लाभोंका प्राप्त होना ही संभव नहीं है।

यह कहनेसे आप लोगोंको मालूम होगया होगा कि ऐसे कॉन्फरन्स होनेसे अनेक प्रकारके लाभ हैं। कितनेही लोगोंका ऐसा विचार होगा कि इस रीतसे जुदे २ देशोंके लोगोंको एकत्र कर केवल तीन दिनतक भाषण करके जुदे २ विचार प्रकट करनेमें एक बड़ी रकम खर्चनी उचित नहीं है; परंतु ऐसे लोग जब दीर्घ दृष्टिसे विचार करेंगे तो उनको विदित हो जायगा कि प्राचीन कालमें भोजराजादिके राज्यमें ऐसा था कि केवल एक शिक्षाके वाक्य मात्र के लिये धनाढ्य लोग लाखों रुपये व्यय कर देते थे और लाख २ रुपये देकर एक शिक्षा खरीदतेथे। यह बातें हमको पुरानी पुस्तकोंसे मालूम होती हैं जो इस विषय-पर ध्यान देकर देखा जाय तो सब जैन समुदायके मुख्य पुरुषोंके लीये जहांपर ऐसे अनेक शिक्षाप्रद वाक्योंका उपदेश मिलै उन महालाभोंको देखते हुए एक छोटी रकम व्यय कर देना किंचित मात्र है इतनाही नहीं, बरन जो ऐसा विचार करनेवालोंहीके संसारिक व्यवहारकी ओर देखते हैं तो स्पष्ट जान पडता है कि वेही जन केवल अपनी अल्पस्थायी कीर्ति अथवा मोजशोखके लिये निरर्थक कामोंमें हजारों लाखों रुपये खर्च डालते हैं। इस लिये ऐसे विचारवालोंकोभी जब इस समुदायमें भाग लेनेवाले मनुष्योंके विचारसे होनेवाले सुधारोंसे लाभ होता दृष्टिगत होगा तो वेहि अपने ऐसे विचारोंको बदल देंगे, इसमें कुछ संदेह नहीं है।

इसी हेतु और इन्ही विचारोंसे जैन धर्मके कई मुख्य भाईयोंके मनमें इस कॉन्फरन्सके करनेकी इच्छा हुई है। हमारे प्रसिद्ध नररत्न मि० ढड्डा ने गतवर्ष फलोदी तीर्थमें प्रथम जैन

कॉन्फरन्स करनेका यत्न कियाथा और उसकामको पार लगायाथा. तदनंतर इस प्रांतमें अहमदाबाद, बंबई, सूरत, भावनगर, आदि नगरोंके मुख्य २ लोगोंने अहमदाबादमें एकत्रित होकर दूसरी बार यहां बंबईमें कॉन्फरन्स करनेका निश्चय कियाथा. उसी ठहरावके अनुसार हमारे बंबई निवासी जैन भाईयोंने बड़े परिश्रमसे बहुतसा द्रव्य और समय खर्चकर सब प्रकारकी व्यवस्था की, और हम सब लोगोंको एक बड़े समुदायमें यहां एकत्र होनेका अवसर दिया, ऐसी बड़ी संख्यामें आप लोग अपने धर्मकी उन्नति करनेके लिये यहां एकत्र हुए है यह देखकर मुझको अति आनंद होता है. और मैं आप सब साहेबोंको धन्यवाद देता हूं; मुझको आशा है कि आप सब भाई निरंतर एकमत और एकदिलसे काम करेंगे और परस्परके विचारोंसे जैन धर्मकी जय ध्वजा फरकाते रहेंगे. वीतराग परमात्माके हम सब सेवक हैं उनकी आज्ञाके अनुसार हमको अपने सब काम करना और उनको सुधारना चाहिये. कोईभी ऐसा कार्य हमको नहीं करना चाहिये जिससे धर्ममें बाधा पड़े. हमारी धार्मिक, संसारिक, और औद्योगिक उन्नतिके लिये हमको बहुत कार्य करने हैं. जिनमेंसे इससमय जिन जिनपर विचार करना है उनपर संक्षेपसे, अब विचार करना चाहिये.

श्रीवीर परमात्माके शासनमें पांचवें गणधर श्रीसुधर्मास्वामीने प्रभूके मुखसे सुनी हुई आज्ञाओंके अनुसार भव्यजीवोंको जो उपदेश दिया है उस उपदेश रूपी वचनामृतोंका उत्तरात्तर परंपरासे अध्ययन किया जाताथा. श्रीदेवधार्मिणी क्षमाश्रमणने भगवान् महावीरस्वामीके निर्वाण पीछे ९८० वर्ष अर्थात् विक्रम संवत् ५१० में उनवचनोंको ग्रंथाकार करनेका विचार किया. कालानुसार स्मरणशक्ति कम होनेसे परमोपकारी देवधार्मिणी क्षमाश्रमणजीने शासनकी रक्षा और भव्यजीवोंके उपकारके लिये उस समय जो मुनिमंडल विद्यमान था उसको वलुभापुर (वळा, जिल्हा काठीआवाड) एकत्र कर परमात्माके वचनामृतरूपी सिद्धांतोंको पुस्तकारूढ किया. इतिहासके अनुसार लगभग आगम एक करोड ग्रंथ लिखे गयेथे इसके उपरांत वीर परमात्माके वचनोंके अनुसार उनके शासनमें हुये हुये चौदह पूर्वधारी श्रीभद्रबाहु स्वामी, श्रीउमास्पाती वाचक, श्रीसिद्धसेन दिवाकर, श्रीअभयदेवसूरी, श्रीजीनेश्वरसूरी, श्रीहरीभद्रसूरी, श्रीजीनभद्रगणी क्षमाश्रमण, श्रीजीन दत्तसूरी, श्रीहेमचंद्राचार्य, श्रीरत्नप्रभासूरी, श्रीमुनि सुंदरसूरी, श्रीहीरविजयसूरी, और श्री यशोविजय उपाध्याय आदि धुरंधर आचार्योंने अनेक ग्रंथोंकी रचना कीहै. ये सब सिद्धांत और ग्रंथोंकी अच्छी तरह रक्षा हो और जनमंडलको उनका निरंतर लाभ मिलतारहे इस हेतुसे उस समयके धनवान पुरुषोंने अपने अनर्गल द्रव्यको व्यय करके अनेक पुस्तक भंडार बनयेथे; कालातिक्रमसे मुसलमानी राज्य होजानेसे कईएक बादशाहोंने आर्यावर्तके धर्मोंका नाश करनेकी इच्छासे धर्मके बहुत साधनोंका नाश कर दियाथा.

उस समयके बुद्धिशाली पुरुषों ने मुसलमानोंके आक्रमणोंसे बचे बचाये अमूल्य पुस्तकोंकी रक्षा करनेके लिये गुप्त भंडार बनाये थे और अब जो २ ग्रंथविद्यमान है उनके लिये हम उन पुरुषोंके पूरे पूरे कृतज्ञ हैं. इस समय अंग्रजोंके शांतिमय राज्यमें सर्व धर्मवालोंको अपने अपने धर्मसंबंधी विचार प्रकट करनेकी स्वतंत्रता मिली हुई है. और अबसे जो हम उनकी रक्षा करनेके लिये उचित प्रयत्न करें तो जो अमूल्य पुस्तक अबतक विद्यमान है उनका लाभ हमारी भविष्यत् समाजको मिलना संभव है. ऐसे भंडार, पाटन, जैसलमीर, खंबात आदि स्थानोंमें उस समय जहांपर जैनीप्रजा अधिक होनेके कारण बनाये गयेथे, वहाँ

कारण अब सर्व धर्मोंका संरक्षण करनेवाला ब्रिटिश राज्य होजानेसे नहीं रहे तो भी अब जिन जैन भाईयोंके हातमें वे भंडार है वे उनको खोलने नहीं देते हैं जिससे पुस्तकोंका उनमें पड़े पड़ेही नाश हो रहा है। इसका फल यह होता है कि जिन द्रव्यवान पुरुषोंने भविष्यत्की प्रजाका उपकार करनेके लिये जिन ग्रंथोंकी रक्षा कीथी उन पुस्तकोंकी रक्षा होने के बदले अब नाश होता है और इसका कारण वे लोग बन रहे हैं। उनका नाश होना, अब किस प्रकारसे रूक सकता है, यह बात सब लोकोंके विचार करनेकी है। पूर्व कालमें ग्रंथ लिखनेवाले कुशल होनेके कारण ताडपत्रादिपर सुंदर अक्षरोंसे शुद्ध ग्रंथ लिखतेथे परंतु, अब वह लिखनेकी प्रणाली देखने में नहीं अत्ती। आज काल तो जो ग्रंथ लिखे जाते हैं उनका अधिक भाग अशुद्ध रीतिपर लिखा हुआ देखा जाता है, इस समय विद्वान्, साधु महाराजाओंकी संख्या थोड़ी होनेसे ऐसे अशुद्ध पुस्तकोंको शुद्ध करनेके लिये जितने प्रयासकी आवश्यकता है उतना नहीं होता, इस लिये ऐसे ग्रंथोंसे भविष्यत्की समुदायको कई जगहमें लाभ होनेकी अपेक्षा हानि होना संभव है। हालमें ग्रंथ छपवानेका काम आरंभ हुआ है परंतु जो ग्रंथ छपाने योग्य हो उनको अच्छे अक्षरोंमें, उत्तम कागजपर, शुद्धतापूर्वक छपवानेमें किसी तरहकी आशातना नहो इस तरहसे, अपनी आजीविकाके लिये नहीं परंतु उनके संरक्षणके हेतुसे छपाना चाहिये, परंतु जीनप्रतिमाकी छब्री तो बिलकुल न छपानी चाहिये। किसी तरहसे शुद्ध लिखे हुए और छपे हुए ग्रंथ जो अभीतक विद्यमान हैं वो एक स्थानपर एकत्र होना चाहिये। ज्ञानही मनुष्यका परमजीवन है, और ज्ञान बिना मनुष्यका जीना बिलकुल अंधकारमय है; शासनकी उन्नति और भव्य जीवोंके तरनेका उपाय ज्ञानही है, इसी लिये पूर्वपुरुषोंने उपकार बुद्धिसे जो अपूर्व ग्रंथोंका हमको लाभ दिया है, उनको संपूर्ण रीतिसे रक्षा करना वे मैं इस कॉन्फरन्सका मुख्य कर्तव्य समजता हूं।

जैसे ज्ञान धर्मकी उन्नतिका मुख्य साधन है, वैसेही जीनेश्वर भगवानने जो ज्ञानका उपदेश किया है वह जीनेश्वर भगवानकी प्रतिमा और मंदिर धर्मकी उन्नति और प्राणियोंको संसारसागरसे पार लगानेका परम साधन है। क्योंकि हमपर उपदेशामृतका महा उपकार कर जाने वाले परमात्मा तीर्थंकर भगवान् अब विद्यमान नहीं हैं, इस लिये उनकी प्रतिमा बनाकर उनकी भक्ति तन मन धनसे करना हमारा मुख्य कर्तव्य है, और संसारसागरसे पार होनेके लिये परम साधन है। लाखों और क्रोड़ों रुपये खर्च कर जैसे पूर्व समयके धनाढ्य पुरुषोंने जीन मंदिर बनवाये हैं, वैसेही संप्रति महाराजा, कुमारपाल महाराजा, वस्तुपाल तेजपाल, विमलशाह, जावडशाह, धनाशाह, और कर्माशाह आदि बहुत उपकारी जनोंके अनर्गल द्रव्यके व्ययसे बंधाए हुए मंदिर आजतक हमारे देखनेमें आते हैं। उनमेंसे कितनेक जैन मंदिरोंका अभाव मुसलमानी राज्यमें होगया और कई स्थानोंमें उन मंदिरोंके खंडहर देखनेमें आते हैं; और तीर्थादि भूमिपर मंदिर अभी जहां २ विद्यमान हैं उनमें कई तो जीर्णप्राय होगये हैं। कई जैन मंदिरोंकी कारीगरी ऐसी उत्तमप्रकारकी है कि पश्चिमी इटाली आदि देशोंके उत्तम कारीगरभी उनको देखकर चकित हो जाते हैं और उनको देखनेके लिये बहुतसे अन्य धर्मी और अंग्रेज भी बारंबार आतेहैं। ऐसे पुराने जैन मंदिरोंकी रक्षा करना हमारा खास कर्तव्य है; क्योंकि श्री हेमचंद्राचार्यजीने अपने बनाये हुए योगशास्त्र नामक ग्रंथमें लिखाहै कि नवीन जैन मंदिर बनानेकी अपेक्षा जीर्ण मंदिरके सुधरानेसे अठगुना

पुन्य है. हालमें अनेक स्थानकोंमें पृथ्वीमेंसे प्रतिमाजी निकलती है वह अपनी जैनीयोंहीकी स्थापित की हुई है; इसलिये ऐसी जमीनमेंसे निकली हुई प्रतिमाओंके हमको तुरत मिलनेकी नामदार गवरमेंटको प्रार्थना करना चाहिये. पूर्व पुरुषोंने हमारे उपकारके लिये अपना असंख्य द्रव्य खर्च करके जो मंदिर बनवाये हैं और जिनमें अपूर्व प्रतिमाओंकी स्थापना की है, उनकी हमसे यदि रक्षाभी न हो सकै तो इसमें हमारी कितनी भूल है यह हमलोगोंको विचारना चाहिये, और आगेके लिये प्रयत्न करना चाहिये; जिस तरहसे जीन प्रतिमा और जीन मंदिरकी रक्षा करना हमको उचित है इसी तरहपर जिस तीर्थभूमिपर शास्त्रविरुद्ध जो जो आशातना होती है उनको निवारण करनेके लिये इस कॉन्फरन्सको प्रयत्न करना चाहिये.

संसारमें अपनी उन्नतिके लिये और व्यवहार चलानेके लिये मनुष्यको विद्या सीखनेकी आवश्यकता है; क्योंकि विद्या बिना सन्मार्ग नहीं मिलता. विद्या पढ़ानेके लिये प्रथमसे लेकर उच्च शिक्षातक सरकारकी तरफसे पाठशालायें स्थापित हैं, परंतु उनमें धार्मिक शिक्षा बिल्कुल नहीं दी जाती, जिससे वहांपर पढ़नेवाले बालक और बालिकायें अपने धर्मके आचारविचारका पूरा पूरा खीयाल नहीं रहता है, इस लिये हमको ऐसा यत्न करना चाहिये जिससे अपनी संतान विद्या सीखनेके साथ २ धर्मानुरागी और व्यवहारोपयोगी बन सकें. श्री चिदानंदजी महाराजने अपने एक पदमें लिखा है कि मनुष्यजन्म सिद्धांतके कथनानुसार बड़ा दुर्लभ है, इसलिये मनुष्यदेह प्राप्त करके खानपान भोजनमें तथा व्यवहारिक कार्योंमें प्रवृत्त होनेको सच्चा सुख मानें और धार्मिक आचारविचारसे दूर रहें, तो कबों (कागड़को) उड़ानेके लिये सच्चे मणिरत्नोंको फेंक देनेवालेकी तरह मनुष्यदेहको व्यर्थ खो देना संभव है. इस कारण मनुष्यके लिये व्यवहारिक शिक्षा प्राप्त करनेके साथही धार्मिक शिक्षा लेनाभी अति आवश्यक है; इसके लिये प्रथम ही से अपने मनुष्यदेहकी दुर्लभता, उसमें करने योग्य काम, आदरणीय आचरण. और जानने योग्य तत्वोंको बालक तथा बालिकाओंके कोमल हृदयमें अंकित करनेका यत्न करना चाहिये. इन बातोंकी हमारे जैन समाजमें बड़ी कमी है. हालमें दो तीन जगें ऐसी पाठशाला सामान्य तौरपर शुरू होगई है, परंतु पुरा धर्मज्ञान मिलनेके लिये संगीन पायेपर चलानेकी आवश्यकता है. हालमें बंबईमें बाबू पन्नालालजीने शुभ कार्यके वास्ते आठ लाख रुपये निकाले हैं, उसमेंसे धार्मिक और व्यवहारिक शिक्षा साथ देनेके लिये एक स्कूल स्थापन करनेको चार लाख रुपये नियत कीये हैं. इस स्कूलकी नींव डालदी गई है इसही तरहपर हरेक बड़े २ नगरमें द्रष्टृ पायेपर स्कूल खुलनेकी आवश्यकता है, और उसको चलानेके लिये नई धार्मिक पुस्तकों (Text Books) तयार करना चाहिये.

आजकाल दुकाल और महामारीके कारण हमारे बहुतसे जैनभाई दुःखित स्थितिमें आगये हैं, उनको पूरी २ मदद देना हमारा कर्तव्य है. हमारे पास पूर्वके पुण्यसे द्रव्य संपादन करनेकी स्थिति बनी रही हो, अथवा प्रथमसेही द्रव्यसंपत्ति मिली हो, उससे हम तो अपने कुटुंबका भरणपोषण करें और मौज उड़ावें, और हमारे दुःखीभाई भूखके मारे मरें तो हमसे बढ़कर निर्दय और कौन हो सकता है. इसलिये इस कामके लिये एक फंड खोल कर ऐसे दुःखी जैन भाईयों और बहनोंको जुदे २ प्रकारसे उनको उद्यममें लगा कर उनकी सहायता कर सकें ऐसा यत्न हमको अवश्य करना चाहिये.

जैन धर्मका मुख्य सिद्धांत सर्व जीवोंकी रक्षा करनेका है; सिद्धांतके अनुसारही धर्मके अध्यक्ष लोग ऐसी प्रवृत्ति करते हैं; सर्व जैनीओका खास कर्तव्य है कि सब जीवोंकी यथाशक्ति रक्षा करे, इसी नियमके अनुसार बड़े २ नगरोंमें पिंजरापोल स्थापित की हुई हैं, उनमें अच्छी तरे-हसे बंदोबस्त होना चाहिये. और जहां २ पर पिंजरापोल नहीं हैं वहां २ पर कलकत्ता, बंबई, अहमदाबाद आदि नगरोंकी तरह पिंजरापोल स्थापित कर खर्च आदिका प्रबंध करना चाहिये. जिन ग्रामोंमें ऐसा यत्न न हो सके वहांपर जैनी भाईयोंको स्वयं पिंजरापोल खोलना चाहिये, और ऐसे सुकर्मोंमें अपना द्रव्य लगाना चाहिये. इसी तरह जीवदया आदिके लिये उपदेश देनेवालोंको योग्य सहायता दे कर इस कार्यकी प्रवृत्ति बढ़ाना चाहिये.

मनुष्य जातिकी अवनतिका सबसे बड़ा कारण हानिकारक रिवाजही हैं. हमारे देशमें बहुतसे हानिकारक रिवाज प्रचलित हो रहे हैं. मनुष्यके मरजानेपर रोनापटना, कन्याविक्रय, वृद्धविवाह, बालविवाह, मृत्यु पीछे जिमनवार (भोजन), विवाह के समय उडाऊ खर्च, और धर्म विरुद्ध रीतियां तथा क्रिया आदि हानिकारक प्रथाओंसे धार्मिक, शारीरिक, और आर्थिक, अवनति होती है. इस लिये अपने देशके अनुसार ऐसे रिवाजोंको कम करने तथा उनको बिल्कुल उठा देनेका यत्न करना हम लोगोंका मुख्य कर्तव्य है. ऐसा करनेसे हालमें होती हुई अवनतिके बदले उन्नति होगी.

हम जैनी लोगोंमें साधु, साध्वी, श्रावक और श्राविकाओंकी संख्या कितनी है इस बातको जाननेके लिये हमारे पास कोई साधन नहीं है इतनाही नहीं, किंतु हिंदुस्थानके भिन्न भिन्न स्थानोंमें हमारे कितने मंदिर हैं, और उनमें कितनी प्रतिमा हैं और तीर्थ कहां २ पर हैं, इसको भी जाननेके लिये कोई संपूर्ण डीरेक्टरी हमारे पास नहीं है, और न पृथक्पृथक् विद्वानोंके बनावे हुए जैन ग्रंथोंहीकी फहरीस्त है. हम बहुत बातोंसे नावाकिफ हैं. और इसीलिये बहुतसे विचारे हुए कार्योंको करनेमें हम लोगोंको मुश्किल पडती है. इस अभावको दूर करनेके निमित्त एक डीरेक्टरी बनानेका काम सत्वर शुरू करना चाहिये. इसकी बड़ीही आवश्यकता है, इसलिये यह काम सबसे प्रथम प्रारंभ करने रखे हमको यत्न करना चाहिये.

देवद्रव्य, ज्ञानद्रव्य और साधारण द्रव्यसंबंधी जुदे जुदे जहां २ पर हिसाब रखे जाते हैं वहां २ पर जो अच्छी व्यवस्थासे न रहते हो तो उनमें अवश्य गड़बड़ होना संभव है; इस लिये ऐसे सब खातोंके मुखियाओंको हिसाब जाचनेके लिये कमीटी नियत करने और हिसाब साफ रखनेका यत्न करना चाहिये. इस विषयमें एक बात अधिक ध्यान देनेकी है. वह यह कि और सब खातोंकी अपेक्षा साधारण खातेकी तरफ अधिक ध्यान देना चाहिये, जिससे उस खातेके द्रव्यकी वृद्धि हो, क्योंकि साधारण खाता ही सब खातोंका रक्षक है. उसके कमी रहनेसे ही लोगोंको दोषित बनना पडता है और उसका द्रव्य पाया होनेसे सब खातें अच्छी तरहसे चलते हैं.

इन उपर लिखी हुई बातोंके सिवाय बहुतसी ऐसी बातें हैं कि जिनपर ध्यान देने की हम लोगोंको आवश्यकता है, परंतु सब काम एक साथ नहीं हो सकते इस लिये उन विषयोंके लिये आपका समय नहीं लेना चाहता हूं केवल इतनाही कहना चाहता हूं की इन विचारे हुए कामोंको कैसे करना चाहिये इसका हम लोगोंको विचार करना आवश्यक है. इस विषयमें मेरी यह राय है कि अमुक स्थानमें अमुक कार्य करनेका विचार और व्यवस्था करने

के लिये हमको एक वर्किंग ऑफिस नियत करना चाहिये. जिसमें आनरेरी सेक्रेटरी सिवाय मासिक तनखाह देकर सेक्रेटरी और अन्य कर्मचारी रखना चाहिये तथा जुदे २ स्थानोंमें ऐसी ब्रेंच ऑफिस खोलना चाहिये, जो अपने अपने इलाकेसे काम करे और हेड ऑफिसको मदद देती रहे. उन ऑफिसोंके साथ एक एक कमीटी भी होना चाहिये, जो अपने वार्षिक कार्योंकी रिपोर्ट किया करे और प्रत्येक वर्ष जब महासभा हो तो उसमें सबका हाल पेश हो.

इस तरहपर हम जैनीयोंकी धार्मिक तथा संसारिक और आर्थिक उन्नति होनेके लिये जो जो बातें सांक्षिप्त रूपसे आपके आगे कही गई है उनपर अमल करनेके लिये ये सब भाईयोंको तयार होना चाहिये. हम लोगोंका काम केवल व्याख्यान देनाही नहीं है बरन कार्य सिद्ध करना है. पूर्वके पुण्योदयसे मिले हुए द्रव्यको हम संसारिक कार्योंमें केवल कीर्तिहीके लिये अनाप शनाप खर्च करते है, जो वास्तवमें व्यर्थ और क्षणिक है, इस लिये उसको व्यर्थ न उडाकर सुकार्योंमें व्यय करना चाहिये. द्रव्यवान् पुरुषोंको अपने द्रव्यका और विद्वानको अपनी विद्याका तन मनसे उपयोग करना चाहिये. जब यह सब एकत्र होकर एकसंपसे ऐसे कार्य करना चाहेंगे तो ऐसा काम कोई नहीं है जो हमसे न बन सके.

आप सब भाईयोने मेरे इस भाषणको ध्यानपूर्वक सुना है इसके लिये मैं आपको धन्यवाद देता हूं. आप सब लोगोंको इस स्थानपर एकत्रित देखकर मेरा हृदय हर्षसे भर गया है. हम जैनी भाईयोंकी इस तरहपर निरंतर सभाएं हुआ करे, हम लोगोंसे अच्छे २ कार्य हो और हम लोगोंके धर्मकी सदा जयध्वजा फरकती रहे, इस बातके लिये मैं परमात्मासे निवेदन करके अपने भाषणको समाप्त करता हूं. अंतमें इतना और कहना है कि इस सभामें जो २ कार्य करने है उनके विचार करनेको इस सभामें जो भिन्न २ देशोंसे प्रतिनिधी पधारे है उनमेंसे प्रथम २ सर्कलके मुखियाओंकी एक सबजेक्ट कमीटी नियत की जाय.

छेवटमें और हम कुल जैन समुदायको हमारी ब्रिटिश गवर्मेंटका धन्यवाद अदा करना चाहिये के जिसके राज्यमें हम अपने धर्मकार्यको निर्विघ्नताके साथ कर रहे है. इस गवर्मेंटके छत्रपति शहनशाह एडवर्ड सप्तम और महाराणी अलेक्जेंड्रा संपूर्ण सुखसंपत्तिके साथ चिरकालतक हमारे शिरपर तपते रहें ऐसी हमारी खवाहिश है, और हिंदके वाईसरॉय लार्ड कर्जनको जिनहूने हिंदुस्थानकी बहबुदी चाही है उसको धन्यवाद देकर इस भाषणको खतम करता हूं.

बीजो दिवस.

(गुजराती) भाद्रपद वदी १४ रविवार ता. २० सप्टेंबर.

कॉन्फरन्सना पहेला दिवसे वरसादने लीधे कॉन्फरन्समां भाग लेनाराओने केटलीक हेरानगति भोगवबी पडी हती, पण आज रोज मेघराजाए सवारना आठ वाग्याथी उघाड आपवाथी तथा रविवार होवार्थी जैनभाईओने कॉन्फरन्समां भाग लेवाने घणीज सवड थई हती अने तेओ एटली तो मोटी संख्यामां हाजर थया हता के मंडपनी अंदर जग्या नहीं मळवाथी केटलाएकने बहार उभा रहेवुं पडयुं हतुं.

कॉन्फरन्सनो मंडप घणोज विशाल होवाने लीधे प्रमुख साहेबनी बेठकना तख्ता उपरथी वक्ताओने कॉन्फरन्सना बीजे छेडे बेठेला गृहस्थो बराबर सांभळी शकता नहोता. पहेले दिवसे नडेली आ अगवडथी मंडप कमीटीना अधिकारीओए वक्ताओ तथा श्रोताजनोनी सवड खातर मंडपनी बराबर वच्चोवच वक्ताओने माटे एक खास तख्ता उभो कर्यो हतो जेथी श्रोताजनोने तेमज वक्ताओने घणुंज सवडभरेलुं थई पडयुं हतुं.

बराबर अग्यार वागे कॉन्फरन्सना प्रमुख साहेब राय ब्रदीदासजी बहादुर मंडपमां आवी पहोंच्या हता, जेमेने आखी सभाए पोतानी जग्या ऊपरथी उठीने मान आयुं हतुं, जे मान प्रमुख साहेब पोताना बने हाथोथी नमीने हसते चेहेरे स्विकार्युं हतुं अने स्वागत कमीटीना सभासदो साथे तख्ता ऊपर जईने पोतानी बेठक लीधी हती. ते प्रमाणे कॉन्फरन्सना स्तंभरूप मि. गुलावचंदजी ढढाने पण जेवा तेओ मंडपमां दाखल थया ते वखते वधी सभाए हर्षनादथी वधावी लीधा हता.

सभानुं कार्य बराबर ठरावेला वखते शुरू करवामां आव्युं हतुं.

वारंवार पाडवामां आवती ताळीओने लीधे कॉन्फरन्सना कामकाजमां हरकत पडती होवार्थी वक्ताओ माटे खास उभा करवामां आवेला तख्ता उपर चढीने रा.सा. हीराचंद मोतीचंद झवेरीए सर्वेने संभळाय तेवा मोटा अवाजे जणाव्युं के, आ जैन धर्मसभा छे अने तेथी तेना प्रारंभमां आपणी धर्म रूढी प्रमाणे “श्री जीनेंद्र भगवाननी जय”ना हर्षनाद आववा जोईए. तेने बदले ताळीओना जे वारंवार अवाजो करवामां आवेछे अने जेने लीधे बोलवामां आवतुं काई संभळायुं नथी, तेथी ताळीन पाडतां “ श्री जीनेंद्र भगवाननी जय ” बोलशो. आ सुचनाने अनुसरीने श्री जीनेंद्र भगवाननी जय बोलववामां आवती हती.

पहेला दिवसनी माफक श्री जैन मंगळ गायन समाजे नीचे प्रमाणे मंगळाचरण तथा कॉन्फरन्सनो हेतु, मि. ढढाने धन्यवाद अने फतेह माटे आशिर्वादरूपी गायन साज साथे गाई संभळाय्यां हतां.

મંગલાચરણ ।

રાગ—(અબ તોરે પ્રમુજી) સિંહાનો કનરો-તાલ દીપચંદી.

નમન કરો જીન પાર્શ્વ પ્રમુને;
 અશરણ શરણ કૃપાલુ વિમુને-નમન.
 નિરમોહી જગનાથ નિરંજન;
 તારક તાર સંસાર સિંધુને-અશરણ-નમન.
 સ્મર્ણ કરો શુભ કાર્યારંભે;
 કહે ટોકરશીહ મંગલ સૌને-અશરણ-નમન.

કૉન્ફરન્સનો હેતુ, મિ. ઢઢાને ધન્યવાદ, અને ફતેહ માટે આશિર્વાદ.

રાગ—(ચંગરણ રંગ મંગલ હુવા અતિઘણા) ટલકા, દેશી તાલ, જપક.

ધન્ય દિનં આજ સમાજ જીન સંઘનું,
 ઉન્નતિકરણ ઇકત્ર મઢીયું;
 ધર્મ વ્યવહાર આચાર વિચારમાં,
 સાર શોધી સુધારાં ભઢીયું-ધન્ય.
 જીર્ણોદ્ધાર જીન ચૈત્ય પ્રાચીનના,
 જ્ઞાનભંડારના લાભ લેવા;-ધન્ય.
 સદવિદ્યા નીતિ વધવા સુશિક્ષણ દયા,
 અભયદાનાદિ ધર્મો મલેરા-ધન્ય.
 સ્વામીવાત્સલ્યતાયે નિરાશ્રિત પ્રતે,
 ભ્રાતૃભાવે સદાચાર પઢવા;-ધન્ય.
 શ્રી સુખાનંદની વૃદ્ધિ સિદ્ધિ કરી,
 સંપ સાફલ્યતા શીઘ્ર મઢવા-ધન્ય.
 અંગ ઉમંગ જીન સંઘ ઢઢા ટરે,
 જંગ શુભ રંગ અતિ તેં જમાવ્યું;-ધન્ય.
 કુશલ કઢ કેઢવી પ્રબલ ઢઢ મેઢવી
 બુદ્ધિ બઢ સુયશ ગુલાબ વાવ્યું-ધન્ય.

(२६)

पुष्प पमराट ते प्रसर्युं दश दिश विप्रे
प्रेमनी नेम वत वळगी व्हाले;—धन्य.
वार वर धीरथी खंत राखी खरे,
नक्की निभावशे भविष्य काळे—धन्य.
परम मंगळ थशे धर्म हृदय वसे,
जैन कॉन्फरन्स चिर. समय रहेशे;—धन्य.
दास टोकरशी करे पार्श्व प्रभु प्रार्थना,
कहो तथास्तु विजय नाद हर्षे—धन्य.

—:०:—

ઠરાવ ૧ લો.

“ આપણાં સાત ક્ષેત્ર (૧ જીન વિંબ, ૨ જીન મંદિર, ૩ જ્ઞાન, ૪ સાધુ, ૫ સાધ્વી, ૬ શ્રાવક, ૭ શ્રાવિકા) માંના દરેક ક્ષેત્રની યોગ્ય વ્યવસ્થા થવા માટે એટલે કે આપણા જૈન સમુદાયની ધાર્મિક, સામાજિક અને નૈતિક સ્થિતિની એક્યપૂર્વક દેશકાલાનુસાર ઉન્નતિ કરવા માટે દેશ દેશના જૈન સંઘના તથા મંડળોના પ્રતિનિધીઓને તથા વિદ્વાન્ વક્તાઓને આમંત્રણ કરી સમયોચિત વિવેચન તથા ઠરાવો કરવા સારુ આપણી જૈન (શ્વેતાંબર) કોન્ફરન્સની પહેલી બેઠક જયપુરના ડિસ્ટ્રિક મેજીસ્ટ્રેટ આપણા વિદ્વાન્ જૈન બંધુ મી. ગુલાવચં-દર્જી ઢઢા. એમ. એ. એ બહુજ પ્રસંશા પાત્ર પ્રયાસ હર્ષ શ્રી ફલોદી તીર્થમાં ગયે વર્ષ આજ માસમાં મેલ્લી હતી; તેથી તે જૈન વીરરત્ન મી. ઢઢાના આ સ્તુતિપાત્ર પ્રયાસ માટે આ કોન્ફરન્સ પોતાના ખરા અંતઃકરણથી તેમને ધન્યવાદ આપે છે, તથા તેમને મોટા હર્ષ સાથે વધાવી લે છે, અને પહેલી કોન્ફરન્સની બેઠકમાં તે વચ્ચે થયેલા કામકાજની આ કોન્ફરન્સ મોટી સુશીથી નોંધ લે છે. ”

દરખાસ્ત કરનાર-રાય બદ્રીદાસજી બહાદુર-કલકત્તા.

ટેકો આપનાર-વકીલ મુલ્લચંદ નથુભાઈ-ભાવનગર.

ગાયન ગવાઈ રહ્યા પછી પ્રમુખ સાહેબ તરફથી ઉપર પ્રમાણે ઠરાવ ૧ લો સભા સમક્ષ રજુ કરવામાં આવ્યો હતો જે ઠરાવ તેમની વતી તેમના પુત્ર બાબુ રાય કુમારસિંહે વાંચી બતાવ્યો હતો.

ઉપરના ઠરાવને ભાવનગરવાળા વકીલ મુલ્લચંદ નથુભાઈએ ટેકો આપ્યો હતો, અને તેમ કરતાં આશા રાખી હતી કે આ ઠરાવ સર્વાનુમતે પસાર કરવામાં આવશે.

તે ઉપરથી સદર્દુ ઠરાવ તાલીઓના હર્ષનાદ વચ્ચે પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ठराव २ जो.

“आपणी उपर राज्य करती जे प्रतापी ब्रिटिश शहेनशाहतना उंचा अने निष्पक्षपात बंधारणने लीये आपणे आज्ञे शांतिथी आपणुं धर्मकार्य करवा एकत्र मळी शक्या छीए ते शहेनशाहतना महाराजाधिराज सातमा एडवर्ड अने महाराणी अलेक्झेन्ड्रा सुखसंपत्ति, शांति तथा विजयने पामे, अने सदैव न्याययुक्त बंधारणो बांधी, तथा देशमां सुलेह—शांति तथा आवादी वधारी ते शहेनशाहतनुं राज्य आपणी ऊपर सदा काळ अमरपणे तपे, एवं आ कॉन्फरन्स आ शुभ प्रसंगे मोटी खुशी साथे इच्छे छे. (आ वावत संबधी तार शहेनशाह ऊपर करवो.) ”

प्रमुखस्थानेथी—राय बट्टीदासजी बहादुर.

उपली दरखास्त प्रमुख साहेब तरफथी तेमना पुत्र बाबु राय कुमारसिंहे वांची संभळावी हती.

आ वखते मी. अमरचंद पी. परमारे जणाव्युं के “आ दरखास्त गुजराती भाषामां मुकवामां आवीछे परंतु हिंदी भाषा जाणनारा धणा भाईओ अत्रे हाजर छे तेथी हुं सुचना करछुं के आ दरखास्त मी. गुलाबचंद ढढा. एम. ए. हिंदी भाषामां रजु करशे.

आ ऊपरथी मी. गुलाबचंद ढढाए ऊपरनी दरखास्तनो हिंदी भाषामां तरजुमो करी वांची संभळाव्यो हतो.

ताळीओना हर्षनाद वच्चे आ दरखास्त सर्वानुमते पसार करवामां आवी हती.

ઠરાવ ૩ જો.

જીર્ણ પુસ્તકોદ્ધાર વાવત.

ગુજરાત, મારવાડ, દક્ષિણ આદિ દેશોમાં જુદે જુદે સ્થળે પરમોપકારી મહાન્ પુર્વા-ચાર્યોં રચેલા શાસ્ત્રગ્રંથોના આપણા જ્ઞાન મંડારો છે, જે દિન પ્રતિદિન જીર્ણાવસ્થાને પામતા જાય છે તેથી કરી તે અનુપમ શાસ્ત્રગ્રંથોની થતી આશાતના દૂર કરવા માટે તથા તેમનાં સંરક્ષણાર્થે

૧. તે મંડારોના ગ્રંથોની ટીપ.

૨. તથા તેનો જીર્ણોદ્ધાર વનતી ત્વરાળ કરવાની આવશ્યકતા આ કોન્ફરન્સ સ્વિકારે છે.

દરખાસ્ત કરનાર—શેઠ. કુંવરજી આળંદજી—ભાવનગર.

ટેકો આપનાર—પંડિત. ફત્તેહચંદ કર્પુરચંદ લાલન—મુંબઈ.

અનુમોદન આપનાર—પંડિત. તાતારામ—હોંશીઆરપૂર—પંજાબ.

વકીલ. મગનલાલ હરીચંદ—પાટણ.

મી. મોતીલાલ કશઝચંદ શાહ—અમદાવાદ.

શેઠ. કુંવરજી આળંદજીનું ભાષણ.

શેઠ કુંવરજી આળંદજીએ ईश्वरस्तुति કર્યા બાદ જણાવ્યું કે:—

મેહેરબાન પ્રેસીડેન્ટ સાહેબ ! તસ્દી લઈને અત્રે પધારેલા જૈનવર્ગના આગેવાન બંધુઓ ! ડેલીગેટો ! અને બેહેનો !

આજે આપણે એક મહાનું કાર્ય માટે મેઢા થયા છીએ જેને માટે ગઈ કાલથી આપણે પ્રારંભ કરેલો છે. પ્રમુખ સાહેબના ભાષણ ઉપરથી આપ સાહેબોને આપણે મેગા થવાના મુખ્ય કારણના સંબંધમાં શું શું કરવાની આવશ્યકતા છે તેનું મ્હાન થયેલું છે. અને તેના પ્રારંભમાં જીર્ણ પુસ્તકોદ્ધારના વિષયપર ચર્ચા ચલાવી, તે સંબંધી ખાસ કરવા યોગ્ય હોય તે કરવાનું સૂચવવામાં આવ્યું છે. તે સાથે સબ્જેક્ટ કમીટી તરફથી પ્રારંભના વિષયપર મને બોલવાને ફરમાન થયેલું છે. તે ઉપરથી મારી અલ્પ બુદ્ધિ પ્રમાણે તે સંબંધમાં આપણે જે કાંઈ કરવાની ખાસ આવશ્યકતા છે, તે સમજાવવાનું મારું કામ છે.

પ્રથમ તો અનેક દેશોથી આવા આપણા જૈન વર્ગના આગેવાન જૈનબંધુઓને અત્રે પધારેલા જોઈ મારું હૃદય હર્ષવડે ઉમરાઈ જાય છે, અને તેથી તે હર્ષ બતાવ્યા સિવાય હું રહી શકતો નથી. આવા મેઢાબડા માટે જે કાંઈ ખર્ચ કરવામાં આવે તે આવા ગુણવાન, વિદ્વાન, બુદ્ધિમાન અને શ્રીમાન જૈનબંધુઓના પરસ્પરના મેઢાપના, સદ્વિચારોની વેહેંચના અને તેથી વચાતા જૈનબંધુઓના લાભરૂપ વૃક્ષના બીજના પ્રમાણમાં કાંઈ પણ ગણત્રીમાં નથી એમ મારું હૃદય સાક્ષી પૂરે છે. આશા રાખું છું કે આપ સાહેબો પણ એક અવાજે તે બાબતમાં સારા મતને મઠતા થશો.

હવે મને આપેલા વિષય ઉપર હું જાઉં છું. વીજા બધા વિષય કરતાં જીર્ણ પુસ્તકોદ્ધારના વિષયને અગ્રપદ આપવામાં આવ્યું છે, તેનું કારણ એ છે કે આ પંચમ કાઢમાં આપણે આધાર માત્ર જીન પ્રતિમા અને જીનવાણીનો છે. તે જીનવાણી અનેક શાસ્ત્રોમાં અક્ષર રૂપે વિરાજમાન થયેલી છે. તેના કહેનારા તરીકે પ્રથમ પદે પૂજ્ય શ્રી તીર્થંકર મહારાજા છે પરંતુ સ્થાપના નિષ્કેપા તરીકે તેમની પ્રતિમાઓ સર્વત્ર મુલમ્ય છે, જેથી સર્વત્ર તેમની ભક્તિ બની શકે છે. પરંતુ તેમની વાણીને માગથી યા સંસ્કૃત ભાષા રૂપે પૂર્વાચાર્ય મહારાજાઓએ સૂત્ર, પંચાંગી, તેમજ અનેક ગ્રંથો, પ્રકરણોને ચરિત્રોમાં ગુંથેલી છે અને જે વાણી તે તીર્થંકર ભગવાનને ઓઢાવવાને માટે પરમ સાધનરૂપ છે, અને તેમના અપરિમિત ગુણોનું મ્હાન કરાવનારી છે, તે વાણીને પ્રદર્શિત કરનાર અક્ષર રૂપે લખાયેલાં શાસ્ત્રો આધુનિક સમયમાં અલમ્ય થઈ પડ્યાં છે; તેથી તેની શોધ કરીને તેનું સંરક્ષણ કરવાની પ્રથમ પદે આવશ્યકતા આપણે સૌ સ્વિકારીએ છીએ—તેજ કારણથી આ વિષયને પ્રથમ સ્થાન આપવામાં આવ્યું છે. હાલમાં શ્રી મહાવીર ભગવાનનું શાસન વર્તે છે. તેમના ગણધરોએ તથા ત્યાર પછીના મહા ધુરંધર આચાર્યોએ પણ જે સિદ્ધાંતો અને ગ્રંથો રચેલા છે, તે વાંચવા જેટલી શક્તિ પણ હાલમાં આપણે ધરાવતા નથી. કઢીકાઢ સર્વજ્ઞ શ્રી હેમચંદ્રાચાર્યે પોતાની ૮૪ વર્ષ જેટલી ટુંકી જીંદગીમાં વીજાં અનેક શાસનોન્નતિના કાર્યો કરવા ઉપરાંત સાઢાત્રણ ક્રોડ શ્લોકની રચના કરી છે, તેમાંથી હાલ

માત્ર બે ચાર લાખ શ્લોક જેટલા ગ્રંથો પળ પૂરા લખ્ય નથી. **શ્રીમાન્ હરિભદ્રસૂરિ મહારાજા** કે જેમણે ૧૪૪૪ ગ્રંથો રચેલા છે તેમાંથી અત્યારે પૂરા ૧૦૦ ગ્રંથો પળ મઠી શકતા નથી, અને **શ્રી ઉમાસ્વાતિ વાચક મહારાજા** કે જેમણે ૬૦૦ ગ્રંથો રચેલા છે તેમાંથી પૂરા પાંચ ગ્રંથો પળ મઠવા મુશ્કેલ જણાય છે એટલુંજ નહીં, પળ **શ્રીમાન્ યશોવિજયજી ઉપાધ્યાય** કે જેઓ સુમારે ૨૦૦ વર્ષ ઉપરજ થઈ ગયા છે અને જેમણે ન્યાયના ૧૦૦ ગ્રંથો બનારસમાં રચીને **ન્યાય વિશારદનું** ઉપનામ મેઢવેલું છે, જેમણે તે સિવાય બીજા ૧૦૦ ગ્રંથો રચેલા છે તેમાંથી અત્યારે અર્ધા પળ મઠી શકતા નથી; આ થોડાં છેદની વાત નથી. માબાપ તરફનો વારસો મેઢવવાને માટે પુત્ર અનેક પ્રકારના પ્રયાસ કરે છે, તો આપણા ધર્મપિતા જે તીર્થંકર ગણધર તથા આચાર્ય મહારાજાઓ, તેમણે આપણને આપેલો અમૂલ્ય વારસો કે જે પૂર્વોક્ત વારસાના જેવો વિનાશી તેમજ અનર્થભૂત—વઢીંઈ હે લોકમાંજ કાર્યસાધક નથી, પળ આ લોક તથા પરલોકમાં હિતનો કરનારો, અવિશ્વર, અને પરમ ઐશ્વર્યભૂત છે, તેની સંભાળને માટે, તેના રક્ષણને માટે પળ આપણે જ્યારે બેદરકાર રહીએ ત્યારે આપણા જેવા કુપુત્ર કોણ ? આ વાત ચેરેચર વિચાર કરવા યોગ્ય છે અને તે પ્રશ્ન આપણે આપણા આત્માનેજ પુછવા યોગ્ય છે. આ વારસો એટલો બધો અમૂલ્ય છે કે તેને માટે જેટલું કરીએ તેટલું થોડું છે. હવેના વખતમાં એવા મહાપુરુષો થવાનો સંભવ નથી, કે જે આપણને પૂર્વની છોટ પૂરી પાડી શકે. માટે આપણે ગમે તેટલા પ્રયાસે આપણા પુસ્તકોરૂપ અમૂલ્ય વારસાને સંભાળી રાખવાને તત્પર થવું જોઈએ.

અગાઉ મુસલમાની રાજ્યકર્તાઓના વખતમાં આપણી એ અપૂર્વ દોલત તેઓ છૂટી ન જાય, વિનાશ કરી ન નાંખે, તેટલા માટે તેને એવી રીતે ગોઠવી રાખવામાં આવતી હતી કે જેનો પત્તો પળ તેમને મઠી શકે નહીં. પળ અત્યારે નામદાર બ્રીટીશ સરકારના ઇન્સાફી રાજ્યમાં સર્વ ધર્મવાળાઓને સરખું છુટાપણું મઠી શકે છે, અને ધર્મ શાસ્ત્રના સંબંધમાં આપણને બીલકુલ ફીકરમંદ થવાનું કારણ નથી તેવા વખતમાં પળ, જો આપણે પૂર્વે સ્વિકારેલી રીતિનેજ વઢગી રહીશું તો તે રીતી હાલતો આપણને યાસ નુકશાનકર્તાજ નીબડે તેમ છે, કારણકે વર્ષોનાં વર્ષો સુધી ગોંધી રાખેલાં પુસ્તકો શરદીના તેમજ ઉર્ધ્વ વિગેરે નાભોગ થઈ પડીને તેના રક્ષણનો માર્ગ ડલટો તેના ભક્ષણરૂપ થઈ પડશે. દરેક વાતમાં સમયાનુકુલ વર્તવું તેજ સુજ્જનોનું લક્ષણ હોય છે, તો આ સમયને અનુકુલપણે વર્તવા માટે આપણે તેવા મંડારો જાહેરમાં મુકી, તેવા મંડારોમાં રહેલાં પુસ્તકોને સારા રક્ષણ સાથે સારા પુસ્તકાલયોમાં ગોઠવી, તેની ટીપ નોંધ યા લીસ્ટ વિસ્તાર સાથે તૈયાર કરાવી, સર્વની જાણ માટે છપાવીને પ્રસિદ્ધ કરવું જોઈએ.

એવા એવા ગુપ્ત મંડારોના તેમજ જાહેરમાં આવેલા મંડારોના જેઓ કબજેદાર હોય છે, તેઓની સ્થિતિ અજ્ઞાનતાની પ્રબલતાથી એવી થઈ પડી છે કે તેઓ તેને સારી સ્થિતિમાં મુકી શકતા નથી, અને તેમાં રહેલા અપૂર્વ ગ્રંથો, જેના લખાવનારે તેનો ઉપયોગ કરીને અનેક ભવ્ય-જીવો પોતાના આત્માનો ઉદ્ધાર કરશે એમ માનેલું, તેની માન્યતા બાજુપર રહીને તેને કેદખાનેજ રાખવામાં આવે છે, આ તેઓની ભૂલ આપણે તેમને સમજાવવી ઘટે છે. તેઓ પોતાની સમજણ પ્રમાણે કામ કરે છે તેથી તેમાં તેમની એટલી ભૂલ નથી, કે જેટલી આપણે તે મંડારોમાં રહેલાં અપૂર્વ પુસ્તકોને કેવી રીતે ઉપયોગી કરવાં, વિનાશમાંથી બચાવવાં વિગેરે જાણતા છતાં કાંઈ પળ ન કરીએ તો તેની ભૂલ છે; અર્થાત્ તેમાં આપણી ભૂલજ વધારે ગણાય તેમ છે. આ વાત-

તમાં એક નાનું સરખું દૃષ્ટાંત આપની પાસે કહી બતાવું છું, જે ઉપરથી કોની મૂલ વધારે ગણાય તેનો આપ સાહેબોને સ્વાલ આવશે.

એક ભરવાડની પાસે એક વાળીઆનો એક રૂપીઓ લેળો હતો. બહુ વખત ઉઘરાળી કર્યા છતાં ભરવાડ તેનો રૂપીઓ આપતો નહીં. એક વખત ઉઘરાળીએ આવતાં વાળીઆની નજરે એક બકરીના ગઢામાં બાંધેલો ચકચકિત પથ્થર પડ્યો. વાળીઆએ બેચાર આનામાં જો આ પથ્થર આપે તો તે છોકરાને રમવા થશે, અથવા તેનું તોલું થશે, એમ વિચારી તેની માગણી કરી. ભરવાડે કહ્યું કે—તમારા રૂપીઆમાં એ પથ્થર લઈ જાઓ પછી મારે કંઈ લેવું દેવું નહીં.

વાળીઆએ પહેલાં તો જીકર કરી પળ પછી જાણ્યું, કે અંતે જ્યારે આ ભરવાડ કાંઈ આપતોજ નથી ત્યારે જે મળ્યું તે સ્વર્ગ એમ ધારી, પોતાના રૂપીઆના બદલામાં પેલો પથ્થર તે લઈ આવ્યો. પછી દુકાને આવીને વિચાર્યું કે આ પથ્થર તોલદાર છે, તેથી છોકરાને રમતાં વાળી જશે માટે તેનું તોલું કરવું તેજ ઠીક છે. એમ વિચારી પોતાનાં હોદાનાં તોલાં સાથે ત્રાજ ત્રામાં નાંખી સરખાવવા લાગ્યો. તેવામાં એક ફેવેરી ત્યાંથી નીકળ્યો, તેણે પેલો પથ્થર હીરો છે એમ જાણી પેલા વાળીઆને કહ્યું કે આ પથ્થર વેચવો છે? વાળીઆએ હા પાડતાં, કિંમત પૂછી, વાળીઆએ કહ્યું એક રૂપીઓ બેઠો છે, અને તેના બે લેવા છે. પેલા ફેવેરીએ કાંઈક ઓછું લેવાનું કહ્યું, એટલે વાળીઆએ કાંઈક ચેતીને કહ્યું કે હવે તો પાંચ રૂપીઆ લેવા છે. પેલો ફેવેરી બે અઢી રૂપીઆ લેવાનું કહેવા લાગ્યો, એવામાં કોઈ બીજો ફેવેરી નીકળ્યો, તેણે પેલો પથ્થર કિંમતી જાણી લેવા ઈચ્છા કરી, પળ એક ઘરાક ઉપર જવું ઠીક નહીં એમ જાણી, સામી દુકાને પેલા ફેવેરીની જવાની રાહ જોતો બેઠો. પ્રથમના ફેવેરીએ વિચાર્યું કે જરા આધો જડેશ તો આ વાળીઓ ઓછામાં આપી દેશે, એમ ધારી જરા આધો ગયો એટલે બીજો ફેવેરી, જે સામી દુકાને બેઠો હતો તેણે આવી વાળીઆને પૂછ્યું કે શું છે? વાળીઆએ કહ્યું કે આ પથ્થર વેચવાનો છે. તે પેલો ફેવેરી બે અઢી રૂપીએ માગેછે, મારે પાંચ લેવા છે. બીજા ફેવેરીએ તરતજ પાંચ રૂપીઆ રોકડા આપ્યા, એટલે પેલો વાળીએ પથરો આપી દીધો, અને તે ફેવેરી જરા પળ ત્યાં ન રોકાતાં રસ્તે પડી ગયો. પહેલો ફેવેરી દૂર ગયા છતાં વાળીઆએ ન બોલાવવાથી પાછો વળ્યો, અને પેલો પથરો ત્રણ રૂપીઆ સુધી આપવા કહ્યું, વાળીઓ બોલ્યો કે તમે લીધો, લીધો. એતો પાંચ રૂપીએ લઈ ગયો ! ફેવેરીએ પૂછ્યું કે—કોણ લઈ ગયો? વાળીઆએ કહ્યું કે તમારો ફેવેરીજ લઈ ગયો. પેલા ફેવેરીએ કહ્યું કે અરે મુર્ખા ! લાખ રૂપીઆનો હીરો તે પાંચ રૂપીઆમાં આપી દીધો. વાળીઓ બોલ્યો કે મુર્ખ તે તું, કે મુર્ખ હું ? લાખ રૂપીઆનો કિંમત હું તો જાણતો નહોતો. મારે તો એક રૂપીઆના પાંચ રૂપીયા ઉપજવાથી મેં તો આપ્યો પળ તું લાખ રૂપીઆની કિંમત જાણતો હતો છતાં, અઢી રૂપીયા અને પાંચ રૂપીઆનાં વાંધામાં લાખનો હીરો લેવો, માટે ચેરેચેરો મુર્ખ તો તું છે. આ દૃષ્ટાંત ઉપરથી આપણે સાર લેવાનો એ છે કે જેઓ એ પુસ્તક મંડારોના કબજેદાર છે તેઓ તો તેનું મૂલ્યવાનપણું તેમજ ઉપયોગીપણું સારી રીતે જાણતા નથી, તેથી તે તો તેને છુપાવે અથવા વિનાશ પામવા દે, પળ આપણે તેનું મૂલ્ય અને ઉપયોગીપણું જાણતા છતાં જો તેને મેલવવા તેમજ જાલવવા માટે પૂરતો પ્રયત્ન ન કરીએ તો ચેરેચેરો આપણે મુર્ખ કહેવાઈએ. માટે જ્યાં જ્યાં એવા મંડારો હોય ત્યાં ત્યાં શાસન માણસોને મોકલીને અથવા જાતે જઈને તેના કબજેદારોને સમજાવી, મોટા ભાઈ કરી, આજીજી કરી, વગસગ લગાડી, કોઈપણ પ્રકારે તેમનાં પુસ્તકો બ્રહ્મ કઢાવવાં, તેની નોંધ કરાવવી, નવો

વિનાશ ન થાય તેવી સ્થિતિમાં મુકવાં, તાત્કાલિક વિનાશ પામવાની સ્થિતિમાં હોય તેની નકલો સારા લહીયાઓ પાસે કરાવી સારા પંડિતો રાખી શુદ્ધ કરાવીને, તેને જુદા જુદા મંડારોમાં મુકવી; અને ખાસ વિશેષ ઉપયોગી હોવાથી વધારે નકલોની જરૂરવાળા વ્યાકરણ, કાવ્ય, કોશ, અલંકાર કે ન્યાય વિગેરેના ગ્રંથો હોય, તે યોગ્ય સાવચેતીથી છપાવવા.

છપાવવાના સંબંધમાં જો કે બે મત છે, તોપણ ખાસ ઉપયોગી ગ્રંથો મૂલ્ય, ટીકા કે મા-ષાંતર સહીત ખાસ વિદ્વાન્ સાધુઓની પાસે શુદ્ધ કરાવીને અથવા શુદ્ધતાનું સર્ટીફિકેટ મેળવીને, સારા ટકાઉ કાગળ ઉપર ડાહી જાતની શાહીથી—પ્રુફ વિગેરેની આશાતના ન થાય તેવી રીતે છપાવવામાં આવે અને તેને મજબૂત બાઈન્ડીંગથી બંધાવવામાં આવે, તો છપાવવાની વિરુદ્ધ વિચાર-વાળાઓ પણ તેમાં સંમત થઈ જાય.

આ પ્રમાણે દરેક જાતનો પ્રયત્ન કરવા માટે એક સારા ફંડની આવશ્યકતા છે, કારણ-કે દ્રવ્યની સહાય વિના કોઈ પણ કામ બની શકતું નથી. આવા કાર્યમાં દ્રવ્યનો વ્યય કરવો એજ ચરેચર લાભકારક છે, માટે હું આશા રાખું છું કે આપણા શ્રીમાન્ શેઠીઆઓ આ વિષય ઉપર પોતાનું લક્ષ આપશે. જો આપણે આ કાર્યમાં બનતો પ્રયત્ન છૂટી શક્તિ તન, મન, ધનથી કરવામાં કસુર કરીશું તો આપણને વિર્યાતરાયનો બંધ પડશે, એ ખાસ ધ્યાનમાં રાખવાનું છે. તે સાથે જ્ઞાનદ્રવ્ય તે ખાસ જ્ઞાનનિમિત્તનું દ્રવ્યજ નહીં પણ તેના મૂલ્યવાન પુસ્તકો તે પણ જ્ઞાન દ્રવ્યજ છે. તેથી જો તેનો વિનાશ થતાં ઉપેક્ષા કરીશું તો આપણને જ્ઞાનદ્રવ્યના ભક્ષિત ઉપેક્ષિતરૂપ દર્શનાચાર સંબંધી દોષ પણ લાગશે.

આ વિષયમાં કહેવાનું ઘણું છે, પરંતુ મને ટાઈમ માત્ર ૨૦ મિનિટનો આપવામાં આવેલો હોવાથી મને સોંપવામાં આવેલી દરખાસ્ત આપસાહેબ સમીપે રજુ કરી મારું ભાષણ સમાપ્ત કર-વાની પરવાનગી માગું છું.

—:0:—

પંડિત ફત્તેહચંદ કપૂરચંદનું ભાષણ.

“શ્રી વીરપરમાત્માના પુત્રો, પંડિતો, બંધુઓ અને બહેનો! આપણે મૂલ્ય એકજ પિતાના પુત્ર હોવાને લીધે સગા ભાઈ અને બહેનો છીએ. બંધુઓ! ટેકો આપવો સહેલો છે. પ્રકાશને પ્રકાશ કહેવો તે બાઠક પણ કહી શકે છે. જૈનધર્મપ્રકાશને પ્રકાશ કહેવો તે સહેલો છે. મહા-પુરુષોનું વંદન જે વાણીમાં બોલે છે તે વાણીના જીવન ઉપર આપણે સઘડાં જીવીએ છીએ. વાણી હાલ પરમાત્મા છે. વાણી હાલ તીર્થંકર રૂપે બિરાજે છે અને તેને નમન કરીએ છીએ. બાંધવો! એ વાણીને નમન કરીને પૂજા કરીએ છીએ, એ વાણીની પૂજા કરતી વખતે ઉત્તમમાં ઉત્તમ દ્રવ્યાલંકાર ચડાવીએ છીએ. આપણે જ્ઞાનની ભક્તિ કરીએ છીએ, પણ કેવી રીતે તેનું દિગ્દર્શન કરવું જોઈએ?” અત્રે પંડિત લાલને એક જીર્ણ પાનું દેખાડી જણાવ્યું કે “આ પાનાની કેવી સ્થિતિ થઈ છે! પ્રાચીન પુસ્તકોનું રક્ષણ થતું નથી તે કરવાની કેટલી જરૂર છે, તે આ ઉપરથી જણાઈ આવશે.

“જીર્ણ દેરાનો કડિયા, સુતારથી ઉદ્ધાર કરવામાં આવે છે; ગરીબોને પૈસાથી અને રોગીનો ઔષધથી કરવામાં આવે છે; ત્યારે તીર્થંકરની વાણીનો જીર્ણોદ્ધાર નહીં કરવો જોઈએ? જો જીર્ણવાણીનો નાશ થશે તો શ્રી તીર્થંકર સિવાય કોણ ઉદ્ધાર કરી શકશે? તેવા ઉદ્ધારથી

તીર્થંકરગોત્ર બાંધવાનું છે. હજારો વર્ષ થયાં જીનવાણીનાં પુસ્તકો અંધારામાં રહે એ થોડું દિલ-ગીરી ભરેલું છે? આપણે હીરા, મોતી, જ્વેરના પારેલ છીએ; તો શું કોહીનૂર અને મળીરત્ન જેવાં શાસ્ત્ર સારી સ્થિતિમાં રાખવા માટે આપણે જ્વેરીઓ નહીં મેલવી શકીએ? એક જ્ઞાની શ્વાસોશ્વાસમાં કર્મનો ક્ષય કરી શકે છે, તો જ્ઞાનની રક્ષા કરવી એ આપણી ખાસ ફરજ છે.

દુકાળમાંથી બચાવવા માટે લાખો રૂપિયા खरचीએ છીએ. ઇંગ્લંડે ગુલામી ધંધો બંધ કરાવવા વીસ લાખ પૌંડ અર્થાત્ ત્રણ કરોડ રૂપિયા खरच्या છે. તો ભવોભવની ગુલામગીરીમાંથી આપણને છોડાવવા માટે તીર્થંકરની વાળી છે, તેજ આપણું खरું દ્રવ્ય છે; તો તેની સંભાળ માટે શા માટે ઉદ્યમવંત નહિ થવું જોઈએ?

પાટણથી મુની મહારાજ **કાંતિવિજયજી** તથા પંડિત **શ્રી હંસવિજયજી** જે જીર્ણ પુસ્તકો મોકલેલાં છે તે ઉપર ધ્યાન આપવું જોઈએ.

જ્યારે હું ચીકાગો હતો ત્યારે ત્યાંની ન્યુબ્રેરી લાયબ્રેરીમાં પુસ્તકો જે સ્થિતિમાં મેં જોયાં તેથી હું ઘણો વિસ્મય પામ્યો હતો.

આપણે અત્રે કાગળ ઉપર પુસ્તકો લખાવીને તે ઉપર કિંમતી પુઠાં રૂપા અને સોનાનાં ચઢાવીએ છીએ; જ્યારે ચીકાગોની ન્યુબ્રેરી લાયબ્રેરીમાં એકઠાં કરેલાં પુસ્તકો જે છ આંગળ લાંબાં અને ત્રણ આંગળ પહોળાં હતાં, તે તાંબાનાં તથા રૂપાનાં પત્રાં ઉપર લખાયેલાં અને તે ઉપર સાટીનનાં કવર હતાં.

અહીં **જ્ઞાનપંચમી**ને દિવસે જ્ઞાનનાં પુસ્તકો ઉપર કિંમતી પાઠાં પુઠિયાં ચઢાવવામાં આવે છે, માટે ન્યુબ્રેરી લાયબ્રેરીનો દાખલો લેવો જોઈએ છે.

જે પુસ્તકોથી મનુષ્યભવનું સાર્થક થાય છે તેનો જીર્ણોદ્ધાર કરવાની કેટલી આવશ્યકતા છે તે આ ઉપરથી જણાઈ આવશે.

જેસલમેર, પાટણ, અમદાવાદ, खंभाત, અને **જામનગર** આદિ પવિત્ર સ્થળોમાં જૈન ધર્મના જીવનભૂત એવા મંડારોમાંનાં પુસ્તકો જો કે નાશપ્રાયે થવા આવ્યાં છે, છતાં હજી પણ તે બચી રહ્યાં છે એ જાણીને મને તો ઘણોજ હર્ષ થાય છે; તથાપિ કાળરૂપ રાક્ષસ અને તેની સહચારિણી ઉર્ધ્વઓ એનો પૂર્ણ નાશ ન કરે માટે, એ પુસ્તકોના જીર્ણોદ્ધારરૂપ સંજીવી ઔષધી આપણે ઉપયોગમાં લેવી એ આપણી ફરજ છે.

જ્ઞાન તરફનું માન જૈનોને સ્વાભાવિક હોય તેમ જણાય છે. કારણકે જ્ઞાનપંચમી આદિ વૃત્તોના ઉજમણા વખતે જ્ઞાનનાં ઉપકરણોમાં હજારો રૂપિયાનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે. આવી જ્ઞાનભક્તિ જોઈને કોને હર્ષ થયાવિના રહેશે? તથાપિ આ પ્રસંગે કહેવું પડે છે કે એક મનુષ્યને સુંદર વસ્ત્રોથી આઞ્ઞાદિત કરેલું હોય અને અલંકારોથી ભૂષિત કરેલું હોય, પણ તેના શરીરની બીલકુલ દરકાર કરવામાં ન આવે તો એ કેવું બેહુદુ (બેડોઝ) લાગે. તેમ જ્ઞાનનાં ઉપકરણોમાં હજારોનો खર્च થાય અને જ્ઞાનના શરીરરૂપ પુસ્તકોને માટે ઉપેક્ષા થાય એ કેવું લાગે!

બરમા, સીલોન, ચીન, જાપાન, મેંગોલિયા, મંચુરીયા, તુર્કસ્થાન, અને સૈબિરિયા, આદિ ઘણાજ મુલકમાં ફેલાયલા બુદ્ધ ધર્મનાં મૂળ પુસ્તકો તાંબા, રૂપા અને રોઝ ગોલ્ડ (સુવર્ણમય ચાંદીનાં પત્ર) ના મજબુત પત્રાં ઉપર લખાયલાં જોવામાં આવે છે અને તેને સાટીન અને મલમલના કવરમાં રાખવામાં આવે છે, ત્યારે આપણે અલ્પ વયનાં નાશ પામે એવા કાગળો ઉપર જૈનધર્મનાં આધારભૂત પુસ્તકો લખાવીએ છીએ, અને તેને ઉપર રૂપાનાં સુવર્ણનાં, અને મોતીથી જડિત પુઠાંઓમાં મુકીએ છીએ; તો હવે રૂપા, સોના અને મોતીથી જડિત પુઠાંઓમાં સોના રૂપાનાં મજબુત પત્રાં ઉપર લખેલાં પુસ્તકો તેમાં રાખવામાં આવે તો જ્ઞાનની ઘણીજ કિંમતી ભક્તિ થઈ એમ લાલન ગણે છે. છેવટે જણાવવાનું કે પ્રાચીન જૈન પુસ્તકોનો ઉદ્ધાર કરવા માટે જૈન ભાઈઓએ ખાસ ધ્યાન આપવાની જરૂર છે. ”

—:0:—

હોંશીયારપુરવાળા પંડિત તાતારામનું હિંદી ભાષામાં ભાષણ.

આજે પંજાબ, મારવાડ, રજપુતાના વગેરે દેશ દેશાંતરથી ભેગા મઠેલા સ્વધર્મી જૈનોને જોઈને મને ઘણી ખુશાલી ઉપજે છે; આપણે ઉત્તમ રાજ્યમાં વસીએ છીએ, તેથી આપણે પોતપોતાના ધર્મો પૂરે છૂટથી પાઠી શકીએ છીએ. જૈન ધર્મ દુનિયાનો સૌથી પ્રાચીન ધર્મ છે અને તેમાં મહાપુરુષો અનેક થઈ ગયા છે. દુનિયામાં ઘણા ધર્મો છે અને ઘણા મહાપુરુષો થઈ ગયા છે, પણ આપણા હેમચંદ્ર મહારાજને તો દરેક ધર્મવાળા વખાણે છે. તેમનાં પુસ્તકોના અંગ્રેજી ભાષામાં પણ તરજુમા થયા છે. એવાં આપણાં પ્રાચીન ધર્મનાં મહાપુસ્તકો ઘણે ઠેકાણે લગભગ નાશ પામવાની અળી ઉપર આવ્યાં છે, જેથી તેને બચાવવાની ઘણી જરૂર છે. (તાઠીઓ) આપણા ઘરમાં તે પુસ્તકો ફોકટનાં પડી રહ્યાં છે, પણ તે કિંમતી રત્નો કેટલાં મોંઘાં છે અને તે કેવાં ઉપયોગી છે, તે આપણે જાણતા પણ નથી. માટે જરૂરનું છે કે આપણા મંડારમાં પહેલાં એ રત્નરૂપી પુસ્તકોમાં શું લખેલું છે તે જાણવું અને આપણું તારણ કરવું.

—:0:—

વકીલ મગનલાલ હરીચંદ પાટળવાળાનું ભાષણ.

મહેરબાન પ્રેસીડન્ટ સાહેબ અને મારા જૈન બંધુઓ અને બહેનો ! આ ચાલુ વિષય પુસ્તકો-દ્વારાનો છે, તે વિષય ઘણો મોટો અને પ્રૌઢ છે અને તેના સંબંધે મારા પહેલાં દરખાસ્ત મુકનાર કુંવરજીભાઈ અને તે પછી ટેકો આપનાર પંડિત લાલને તે વિવેચન કર્યું છે તે ઘણું સારું અને તે મઠેલ ટાઈમના પ્રમાણમાં સારું ચર્ચાયેલું છે. મારે પણ એ બદલ કહેવાનું હતું, પણ મને જે ટાઈમ મળેલો છે તે ઘણો થોડો એટલે જૂજ પાંચ મીનીટ છે, જેથી તે થોડા ટાઈમમાં મારે ટુંકામાં જે કાંઈ કહેવાનું તે કહેવું જોઈયે.

હું આ વિષય વધારે ન ચર્ચાવતાં એટલું જણાવીશ કે પુસ્તકજીર્ણોદ્ધાર આ વિષય આપણા ધર્મનો મુખ્ય પાયો છે. તે ધર્મના મહાન્ આચાર્યોએ વીર ભગવાનની વાણીરૂપે

પ્રસિદ્ધ કરેલા અને તે પછી વ્યવસ્થિત મહાન્ આચાર્યોએ ટીકા કરેલી, એવા બહોળા ગ્રંથો અમારા પાટણમાં છે. પાટણમાં આ પ્રમાણે તેના ૧૨ મંડારો છે:-

૧. ફોફલીઆ પાડામાં.	
૧. પહેલો મંડાર.	તપાગછનો વ્યવસ્થિતીની શેરીમાં.
૨. બીજો મંડાર	આગાની શેરીમાં હાલાભાઈના તાબામાં.
૩. ત્રીજો મંડાર.	લેરુ વકીલના તાબે.
૨. ભાબાના પાડામાં.	વિમલગછનો.
૩. લીંબડીના પાડામાં.	સંઘની દુકાને.
૪. સાલી વાડે.	જતિના તાબામાં.
૫. ઢંઢેર વાડે.	જતિના તાબે.
૬. રણછોડ ભારદ્વાજ.	નાગરવાડે.
૭. વાડી પાર્શ્વનાથનો મંડાર.	જ્ઞવેરીવાડે સ્વતંત્રગછનો.
૮. ચેતરવસીના પાડામાં.	ગમરુ વસ્તાનાવાડે.
૯. લાંકા ગછના અપાશરે.	
૧૦. સંઘવીના પાડામાં.	

છતાં તે દરેક મંડારમાં કયા કયા ગ્રંથો છે એ બદલ નામદાર ગાયકવાડ સરકાર તરફથી મા. મળીભાઈ નમુભાઈ મારફતે નોંધ કરાવી તે બદલનું પુસ્તક મોટું છપાઈ છે, અને તે પુસ્તકની એક પ્રત પાટણમાં સાગરના અપાશરે હાલ કમલવિજય મહારાજના પાસે મારા જોવામાં આવી છે.

પાટણમાં જે મંડારો છે તેમાં ત્રણ ચાર મહારાજના તાબે છતાં, બીજા કેટલાક આપણા શ્રાવકોની પાસે છે અને એક બે તો નાગર લોકોપાસે છતાં પ્રસારમાં નથી.

સદર મંડારમાં મુખ્ય સંઘવીના પાડાના મંડારમાં ૮૪ બંધનોનાં નાનાં નાનાં પોટકાં છે, તે પુસ્તકો ઘણી જીર્ણ સ્થિતિમાં છે તેથી તેનો ઉદ્ધાર કરવો ઘણો જ જરૂરનો છે.

વળી એ મંડારમાં પુસ્તકો કાગળ ઉપર તેમજ તાડ પત્ર ઉપર લખાઈ છે, તેમાં તાડપત્ર મોટા કદનાં છતાં ઘણા દીવસનાં લખાઈ હોવાથી એ તથા તેના કાગળોની સ્થિતિ ઘણી જીર્ણ હાલતમાં આવેલી છે, અને એ બદલ સાગરના અપાશરાથી કમલવિજય મહારાજ તરફથી પણ તે ગ્રંથના તાદ્રસ્ય ચિતાર તરીકે કેટલીક પ્રતો મોકલવામાં આવેલી છે અને એ બદલ મારા પહેલાં બોલનાર પંડિત લાલન સાહેબે તે પુસ્તકોનો થતો નાશ અને તેનો ઉદ્ધાર કરવા સંબંધીનો તાદ્રસ્ય ચિતાર આપની રુબરુ બતાવેલ છે. આપણા ધર્મનાં પુસ્તકોનો ઉદ્ધાર કરવો ખાસ જરૂરનો છતાં તેનો ઘણો જુનો જથો અમારા પાટણમાં છતાં તે કુમારપાઠ જેવા જૈનીરાજાના વ્યવસ્થિતમાં હેમાચાર્ય જેવા મહા મોટા વિદ્વાન્ આચાર્યના હાથે ઘણા સારા અને ઘણા ઉપયોગી ગ્રંથો લખાયેલા છે અને તેને ઘણાં વર્ષો થવાથી તે ઘણી જીર્ણાવસ્થામાં આવેલા છે, અને તેનો જીર્ણોદ્ધાર કરવો એ ખાસ જરૂરનું છતાં, તે ઉપરથી જ આપણા ધર્મનો પાયો છતાં તે જીર્ણ, તેથી સર્વ જૈન બંધુઓને વાકેફ થવાની ખાસ જરૂર છે. તેમજ ધર્મના મર્મ સમજવા, મોટા આચાર્ય અને વિદ્વાનોના ગ્રંથો સમજવાની ઘણી જરૂર છે; અને જ્ઞાનવિના મોક્ષપદ મળતું નથી અને તે જ્ઞાન પ્રથમના મહાન્ આચાર્યની ભગવત્વાણી જાણ્યાવિના પ્રાપ્ત થતું નથી, માટે જીર્ણ પુસ્તકોદ્ધાર

કરવાની ખાસ જરૂર છે; અને તે ઉદ્ધાર કરવાની મારી એવી સુચના છે કે જેવું જીન મંદીર બાંધવામાં આવે છે, તેવું જે ઠેકાણે સારા અને જુના ઘણા ગ્રંથો હોય ત્યાં મોટું જ્ઞાન મંદીર થઈ તેમાં સર્વે ઠેકાણાના ગ્રંથો એક ઠેકાણે જુદા જુદા કબાટવાર રાખી તેમાં જે જીર્ણ થયેલા ગ્રંથો હોય તેના નવા ગ્રંથો સારા લખનાર લઈઆ પાસે લખાવી તે સારા વિદ્વાનપાસે તપાસાવી છપાવવા ઘટે તો છપાવવા, અને જો છપાવવાની જરૂર ન જણાય તો તેના કાગળો ઘણા ઊંચા અને તેની શાહી પણ ઘણી ઊંચી હોવી જોઈએ; પણ બનતાસુધી ગ્રંથો લખાય તો સારું કારણકે તેથી આસાતના થોડી થતાં ગ્રંથનું લખાણ લાંબો વખત રહી શકે છે.

હવે મારી આ નમ્ર વિનંતિ સર્વે સાહેબોને જણાવી મને મળેલો ટાઈમ વધારે નહીં હોવાથી આપ સાહેબની પાસે બેસી જવાની રજા લઈશ. ”

ધર્મ પુસ્તકોનો ઉદ્ધાર કરવા માટે ફંડ ચાલુ કરવાની સુચના.

અત્રે મી. ફતેહચંદ કપૂરચંદ લાલને જણાવ્યું કે:—“ મને જાહેર કરતાં ઘણી ખુશી ઉપજે છે કે ધર્મપુસ્તકોનો ઉદ્ધાર કરવા સંબંધી હાલ જે બોલાયું તેની ઇટલી તો સારી અસર થઈ છે, કે એક ગૃહસ્થ તરફથી મને જાહેર કરવાની પરમાસ કરવામાં આવે છે, કે જો અત્રે ધર્મ-પુસ્તકોનો જીર્ણોદ્ધાર કરવા માટેનું ફંડ ચાલુ કરવામાં આવે તો તેઓ અમુક રકમ તે ફંડમાં આપવા તૈયાર છે (તાઢીઓ). આ પ્રમાણે ધર્મપુસ્તકોનો ઉદ્ધાર કરવા માટેના ફંડને મદદ કરવા ઘણા તૈયાર હશે, તેથી હું તેવા ગૃહસ્થોને સુચના કરીશ કે તેઓ પોતાથી બને તે મદદ કરવી અને તે રકમ મી. અમરચંદ તલકચંદને ભરવી. ”

શાહ. મોતીલાલ કશઝચંદ અમદાવાદવાઢાનું ભાષણ.

“ જીર્ણપુસ્તકોના ઉદ્ધારની બાબતમાં હમણાં બોલી ગયેલા ગૃહસ્થની દરખાસ્તને અનુમોદન આપવાને મને ઘણો હર્ષ થાયછે. આ બાબત તે ગૃહસ્થે કેટલુંક વિવેચન કરેલું છે, તેમજ આ વિષયનું ઉપયોગીપણું ઇટલું તો સાબીત અને ખુલ્લું જણાઈ આવે છે કે તે વિષે વધારે બોલી હું આપનો વખત રોકવા માગતો નથી. હું જે કહીશ તે માત્ર આ ઉદ્ધાર કરવાની બાબતમાં હાલની રસાયણી વિદ્યાઓની મદદથી, આ કામ કેટલું સેહેલાઈથી, થોડા સ્વર્ચથી અને બીલકુલ આશ્ચાતનારહિત ક્રિયાઓ વડે પ્રાચીન પુસ્તકોનો ઉદ્ધાર કરી શકાય અને જે મારા હાથે લાંબો વખત અજમાવેલી છે અને જેના કાયમપણાને માટે જમાનાના મોટામા મોટા રસાયણી ધર્મીઓ આપેછે, તે ક્રિયાઓ વિષે થોડું વિવેચન કરીશ. દરેક ધર્મ સંસારની ચીજોને અને દેહને અનિત્ય માને છે અને તેમની સાથે ફક્ત ચાલુ જીંદગીનોજ સંબંધ છે એમ કબુલ કરેછે છતાં તે ચીજો ઉપર ઇટલો મોહ હોય છે, કે તેને કાયમને માટે ભોગવી શકે અથવા બીજા જમાનાને માટે ઉપયોગમાં આવે તેમ રાખવાને માટે બનતો પ્રયાસ કરેછે; તો પછી ધર્મ કે જે ઘણી જીંદગીઓ સાથે રહી અંતે મોક્ષદ્વારે પહોંચાડેછે તેનાં સાહિત્યોને કાયમ રાખવાના પ્રયત્નની વધારે જરૂર છે એમ કોઈથી ના કહી શકાશે નહીં. દાખલા તરીકે આપણું ઘર જીર્ણ થયેલ હોય તેને જો કે આપણી જીંદગીની સાથેજ સંબંધ છે અને આપણે તે ભોગવીશું કે નહીં તેની ધર્મી નથી, તોપણ

તેને સમરાવી સુશોભિત કરવાને માટે આપણે બનતો શ્રમ લઈએ છીએ, તેમ વડોલો વિગેરેની ઢ્ઢીઓ રાખી તેમના સ્મરણને માટે પૈસા ખર્ચીએ છીએ તો પછી આપણા મહાન્ પૂર્વાચાર્યો, જેમણે પોતાના કાંઈપણ સ્વાર્થ વિના કેવલ પરોપકાર અર્થે અને ભવિષ્યના જમાનાના કલ્યાણ માટે ધર્મના રસ્તા કાયમ રાખવાના હેતુથી જે પુસ્તકોરૂપી પ્રસાદ આપણા માટે રચી ગયા છે, અને જેની પ્રતો પ્રાચીનકાલના ધર્મરાગી પુરુષો અથાગ દ્રવ્ય અને મેહનતનો ખર્ચ કરી કરાવી ગયા છે, તેની જીર્ણ વ્યવસ્થા થશે. આપણે તેની લાયક સંતતિ છીએ એટલું સાબીત કરવાને તેનો ઉદ્ધાર કરવામાં પછાત રહીએ, એ શું થોડું શરમ ભરેલું છે? જો તેવા ગ્રંથોની હયાતી બંધ થશે તો આપણને તેમજ આપણી સંતતિને ધર્મપ્રાપ્તિનું સાધન ન રહેતાં, આ સંસારમાં અનંતકાલ સુધી ભ્રમણ કરવા સિવાય બીજું પરિણામ આવવાનું નથી. આપણા પ્રાચીન ગ્રંથોની હયાતી દેશના જુદા જુદા ભાગોમાં શ્રાવકોની પાસે મંડારના આકારમાં સાંભળવા તેમજ જોવામાં આવે છે, પરંતુ કાલના પ્રભાવને લીધે, નથી તેઓ પોતે તેનો ઉપયોગ કરતા અથવા નથી કોઈને આપતા; અને ઘાસની ગંજી ઉપરના કુતરાનો માફક પોતે રાખી મુકે છે એટલુંજ નહીં, પણ પોતાના ધર્મ બંધુઓને આપવાને બદલે અન્ય ધર્મીઓને પૈસા લઈને વેચે છે. આ હકીકત તેઓને ઓછી શરમભરેલી છે! જૈનોની પ્રજા દેશના જુદા જુદા ભાગોમાં વેહેંચાઈ ગઈ છે, અને તેઓએ ધર્મના ઉપદેશને માટે જુનાં પુસ્તકોના ઉદ્ધાર કરનાર થઈ સંખ્યાબંધ નકલો સાધુ મુનિરાજોને આપવી જોઈએ છે, કે જેથી તેમનો અમૂલ્ય ઉપદેશ લેવાને આપણે ભાગ્યશાળી થઈ શકીએ. આ ઉદ્ધાર બે રીતે થઈ શકે તેવું છે, એક તો છાપવાની કલાથી અને બીજો જે ક્રિયાનું હું વિવેચન કરવાનો છું તેનાથી. આપણે જૈનો આપણાં કેટલાંક પવિત્ર પુસ્તકો સંસારી વાંચી શકે નહિ એમ માનીએ છીએ અને તેમ કરવામાં આશાતનાનો બાધ ગણીએ છીએ. છાપવાની કલામાં અશુદ્ધતા આપવાની બીક ઉપરાંત પ્રુફ વગેરે રદ જવામાં જે આશાતનાની બીક, તેમજ સરેસ વગેરેનો ઉપયોગ એ શાસ્ત્ર વિરુદ્ધ ગણાય છે; તેમ છતાં, સૂત્રો જેવા પવિત્ર અને થોડાઓ સમજી શકે તેવાની છાપવાની રીતે વધારે નકલો લેવી પડે, તેનો બહોલો ઉપયોગ ન થવાથી તે પૈસા નકામા રોકાઈ રહે, તે પણ આ નવી રીતથી બચે છે. આ રીત બે જાતની છે, એકને ફેરો-ટાઈપ અને બીજીને પોઝીટીવ સાયનોટાઈપ રીત કહે છે. આ બંને ક્રિયામાં પ્રથમ પ્રત તૈયાર કર્યાથી પછી જ્યારે જોઈએ ત્યારે સૂર્યના પ્રકાશથી દર બે મીનીટે એક પ્રત તૈયાર થઈ શકે છે. વપરાતા પદાર્થો આશાતના રહિત છે તેમ સસ્તા છે, અને ગરમ પાણીથી તે કામ વધારે સારું થાય છે. એક સાધારણ માણસ મજુરોની મદદથી દરરોજ હજારો નકલો લઈ શકે છે. કોઈપણ જૈન આપણા ધર્મનાં પુસ્તકોના ઉદ્ધારને માટે આ રીત શીખવા માગશે અથવા કોઈ મંડળી આ કામ ઉપાડવા માનશે, તો તેને હું શીખવી દેવામાં ખુશી થઈશ. આ રીતથી કેટલાંક પાનાં તૈયાર કરેલાં છે અને આ ભાષણનો સાર “જૈન” પત્રના ઉત્સાહી એડીટર અને મારા મિત્ર મી. ભગુભાઈ છાપવા માગે છે, તે અરસામાં પાટણના મંડારની એક જુની પ્રતની નકલો લેવાનું કામ મી. ભગુભાઈના પ્રયાસથી શરૂ થયેલું છે. આશા છે કે આપણા જૈન બંધુઓ અને તત્ત્વગર ગૃહસ્થો આ રીત ઉપયોગમાં લઈ પોતે જ્ઞાન માર્ગે ખરચવા ધારેલા પૈસાનો ઉપયોગ, તેવાં જીર્ણ પુસ્તકોના ઉદ્ધારમાં કરી પોતાને કૃતાર્થ કરશે. અને આવતા જમાનાને એક આશીર્વાદ-રૂપ ધર્મફલ વારસામાં આપતા જશે. આટલું બોલી આ દરખાસ્તને અનુમોદન આપી હું વેસી જવા રજા લઉં છું.”

આવી રીતે દરખાસ્ત મુકાયા પછી તેને ટેકા અને અનુમોદનો મળ્યા પછી મત લેતાં તે સર્વાનુમતે પસાર થઈ હતી.

મી. ગુલાબચંદ દઢા. બોલ્યા ઉઠતાં સમાજનોએ તેમને પુષ્કળ તાલીઓના અવાજોથી બધાવી લીધા હતા, અને તેથી મી. અમરચંદ પી. પરમાર તથા મી. દઢાએ બધા સાંમળી શકે તેટલા માટે શાંત રહેવાને સર્વને વિનંતી કરી હતી.

નામદાર હાઈકોર્ટના ચીફ જસ્ટીસ સાહેબનો પત્ર.

મી. ગુલાબચંદે પ્રથમ જણાવ્યું કે “નામદાર ચીફ જસ્ટીસ સર લૉરેન્સ જેન્કીન્સનો એક પત્ર મી. શરાફ ઉપર આવ્યો છે. (તાલીઓ) તેઓ સાહેબ જણાવે છે કે આજ રવિવાર હોવાથી અને તે દિવસે કદીપણ હું બહાર મેળાવડામાં જતો ન હોવાથી તેમજ સોમવારે કોર્ટમાં જવાનો હોવાથી હું તમારી કૉન્ફરન્સમાં આવી શકું તેમ નથી, પરંતુ હું કૉન્ફરન્સને દરેક ફતેહ ચાહું છું. ” (તાલીઓ)

ઠરાવ ૪ થો.

વ્યવહારિક તથા ધાર્મિક કેલવણી બાબત.

“ ધર્મ પ્રમુખ ચારે પુરુષાર્થો સિદ્ધ કરવાને શક્તિમાન થવા સારું સ્ત્રી વર્ગ અને પુરુષ વર્ગમાં વ્યવહારિક તથા ધાર્મિક ડુંચી કેલવણીનો પ્રસાર કરવા માટે તથા પ્રાથમિક કેલવણી પણ કેટલેક સ્થળે લેવામાં નથી આવતી તેને માટે

૧. બની શકે તો ફરજિયાત પ્રાથમિક કેલવણી દાખલ કરવા તથા તેને માટેની સ્કુલો,

૨. મોટાં શહેરોમાં હાઈસ્કુલો,

૩. પોતાની ગરીબ સ્થિતિને લીધે ડુંચો અભ્યાસ કરતાં અટકી પડતા જૈન વિદ્યાર્થીઓ માટે બોર્ડિંગો તથા યોગ્ય સ્કૉલરશીપો,

૪. સંસ્કૃત તથા માગધી પાઠશાળાઓ,

૫. કન્યા તથા શ્રાવિકા શાળાઓ,

૬. જૈન લાયબ્રેરીઓ,

૭. વેપાર સંબંધી જ્ઞાન મેલવવા માટે વર્ગો તથા સ્કુલો વિગેરે ખાતાં સ્થાપવા, અને

૮. ધાર્મિક વિષયોપર સસ્તું સાહિત્ય તથા વિદ્વતા ભરેલાં તેમજ બોધદાયક લખાણો-વાઠાં જૈન પત્રો તથા માસિકો પ્રગટ કરવા માટેની, આ કૉન્ફરન્સ ઘણીજ અગત્યતા જુએ છે. કેટલેક સ્થળે સારા પાયા ઉપર પાઠશાળાઓ તથા સ્કુલો સ્થાપવામાં આવી છે તથા જૈન પત્ર અને માસિકો પ્રગટ થાય છે, તે સાંભળીને આ પ્રસંગે તેને માટે પોતાનો હર્ષ આ કૉન્ફરન્સ જોહર કરે છે; અને આવાં કાર્યોની સિદ્ધિનો ધનાઢ્ય જૈનોની ઉદારતા ઉપર મુખ્ય આધાર હોવાથી ઓછા જરૂરીભાતી માર્ગમાં પૈસા खરચવાને બદલે વિદ્યાદાન જેવા પુણ્યક્ષેત્રમાં પોતાના પૈસાનો સદુપયોગ કરવાને, ભાવિક ગૃહસ્થોને આ કૉન્ફરન્સ યાસ મલામળ કરે છે, તથા જુદે જુદે સ્થળે મોટા પાયા ઉપર આ બાબત સંબંધી ફંડો ઉઘાડવાની આ કૉન્ફરન્સ ઘણીજ આવશ્યકતા વિચારે છે.

દરસ્વાસ્ત કરનાર—મિ. ગુલાબચંદજી ઢઢા, એમ. એ.—જયપુર.

ટેકો આપનાર—મિ. મોતીલાલ કશઢચંદ શાહ—અમદાવાદ.

અનુમોદન આપનાર—મિ. ફત્તેહચંદ કર્પુરચંદ લાલન—મુંબઈ.

” ” —મિ. લલમસી હીરજી મૈશરી. બી. એ. એલ. એલ. બી.—મુંબઈ.

” ” —શેઠ નીમાણી બુદ્ધમલ કેવલચંદ—નાશિક.

अनुमोदन आपनार—लाला मुनशीराम-पंजाब.

” ” —लाला गोपीनाथ. बी. ए.-अंबाला.

” ” —शाह प्रेमचंद गुलाबचंद-अकलुझ.

” ” —शाह नारणजी अमरशी-वढवाण.

” ” —मि. जगजीवन मुळजी बनिया. बी. ए. बी. एस. सी.-जामनगर.

” ” —मी. दामोदर बापुशा.-एवला-दक्षिण.

” ” —झवेरी पानाचंद काळीदास-जामनगर.

મી. ગુલાબચંદ દહાનું ભાષણ.

“પુસ્તકોદ્ધાર કરવાના સંબંધમાં આગળ ઠરાવ મૂકવામાં આવ્યો હતો, તે વિષય ઉપર અનેક વિદ્વાન વક્તાઓ બોલી ચૂક્યા છે તેથી હું વિશેષ બોલવા માગતો નથી. વ્યવહારિક તથા ધાર્મિક બાબત એ મારી દરખાસ્તનો વિષય છે. તેનો અર્થ શું થાય છે તે તો આપ સારી રીતે જાણોછોજ.” આગળ ચાલતાં મી. દહાણે જણાવ્યું કે, “આપે સમજવાનું છે કે જીવ શું છે, અર્થાત્ જે આત્મા આપણામાં બોલી રહ્યા છે અને પ્રગટ છે તે શું છે. આપને જૈન ધર્માનુસાર વિદિત હશે કે આ આત્મા તથા આ જીવ પહેલાં ક્યાં હતો અને હવે ક્યાં જશે. તેનો વિચાર કરવો આપણને શ્રેય છે. સર્વે જીવની ઉત્પત્તિસ્થાન “નીગોદ” છે. નીગોદમાંથી તે વ્યવહાર રાશિમાં જાય છે, અને પછી કર્માનુસાર ફલભોગ કરે છે. તે મુજબ તે કદી દેવતા થાય છે, તિર્થંચ યોનીમાં જાય છે અથવા મનુષ્યનો દેહ ધારણ કરે છે. જીવ એક છે પરંતુ તેની ક્રિયા અનેક છે, તે ચોરાશી લક્ષ યોનીમાં આંટી ચાય છે. એક અંગ્રેજ કવિએ કહ્યું છે કે આ દુનિયારૂપી નાટકાલયમાં સર્વ જીવરૂપ પાત્રો પોતાનો ભાગ ભજવે છે. આ જીવ જ્યારે નિષંગ રહી થાય છે ત્યારે સ્વપ્ન ડહાંડી જાય છે, અને રાજા પ્રજા જેવો ભેદ રહેતો નથી. આ જીવનો ધર્મ છે. અમલ્ય જીવ વિષે નહીં, પરંતુ મલ્ય જીવ વિષે હું બોલું છું. તે કર્માનુસાર મોક્ષને પ્રાપ્ત પળ થાય છે. મોક્ષ એ કાંઈ ઠઠ્ઠા નથી. તે કાંઈ મારા સ્ત્રીસામાં પળ નથી. હું એક દ્રષ્ટાંત આપીશ. પતાસાં ઝાંઝની ટાસણી પાડવાથી વધુ શુદ્ધ સ્થિતિમાં આવી વને છે, તેજ મુજબ આ જીવને મેલ લાગ્યો છે; તે મેલ ઉતારવો જોઈએ. ઘોડા અને મનુષ્ય વચ્ચેમાં જીવ છે, તે વચ્ચે સરખા છે, પરંતુ એકજ ભેદ છે. તે એ કે મનુષ્ય વિદ્યા પ્રાપ્ત કરવાની અર્પૂર્વ શક્તિ રાખે છે અને તે તે દ્વારા મોક્ષપદ પ્રાપ્ત કરે છે. જો તેટલો પળ ભેદ નહીં હોય તો મનુષ્યમાં અને પશુમાં કશો ફરક રહેતો નથી. મનુષ્યના બે ધર્મ છે. એક ધર્મ તે ઉદરપોષણનો અને બીજો પરલોકના સંપાદન માટે પ્રાપ્તિ એ છે.

કેલવળીની આવશ્યકતા.

જો આપણે પ્રથમ કર્મ ઉપર ધ્યાન નહિ આપીએ તો તેથી મુલે મરીએ. જો ફક્ત પહેલાજ ઉપર ધ્યાન આપીએ તો આપણામાં અને વનચરમાં કાંઈ ભેદ નથી. તે કારણથી ઉદરપોષણ ઉપરાંત મોક્ષદાતા જ્ઞાન પળ આપણે પ્રાપ્ત કરવું જોઈએ. (તાઠ્ઠાઓ) જે વચ્ચે ૮૦૦ વર્ષ ઉપર પાટળા ધાતે **હેમચંદ્રાચાર્યજી** આવ્યા, તે વચ્ચે એક હજાર આઠસો કરોડપતિઓ તેમને આવકાર દેવા ગયા હતા. (તાઠ્ઠાઓ) પરંતુ અફસોસ છે કે તેઓ એક પળ કરોડપતિઓ ત્રે હાલ નથી. હાલ આપણામાં કાંઈ શક્તિ નથી. હેમાચાર્યના સમયમાં જે કરોડપતિઓ હતા તેઓ પોતાના દ્રવ્યનો ઉપયોગ પળ સારો કરતા હતા. તારંગાજીનું મોક્ષતીર્થ, વગેરે અનેક તીર્થ તેજ વચ્ચેમાં થયાં હતાં. તેઓ તે સમયે ધાર્મિક પળ ધનાઢ્ય જેટલાજ હતા. પરંતુ અફસોસ છે કે આજ આપણામાંથી ધન પળ ગયું અને ધર્મ પળ ગયો. બેશક ધર્મ તો એકનો એકજ છે, પરંતુ આપણી લાગણીમાં પરિવર્તન થઈ ગયું છે, તે અધોગતિમાંથી ઉગરવા માટેજ પ્રસ્તુત દરખાસ્ત મેં મૂકી છે. મેં દરખાસ્ત તો મૂકી છે પરંતુ તે કાંઈ રોટલી નથી કે તે તોડીને ધાઈ જવાય. તે અમલમાં મૂકવી ઘણી મુશ્કેલ છે. આપણો ધર્મ છે કે જે શહેરમાં વને ત્યાં જૈન શૈલી અનુસાર આપણા પુત્રપુત્રીઓને મળાવવા માટે શાઢા ધોલવી. આપણે વિવાહમાં લાલો રૂપિયાનું સત્યાનાશ વાઢીએ.

છીયે ; આપણો ધર્મ છે કે આપણે તે નાણાંનો વધારે સારો ઉપયોગ કરી તે નાણાં શાઠાં ખોલવામાં, તથા બોર્ડિંગ હાઉસ ઉમાં કરવામાં વાપરવાં. સર્વ પોતાના પુત્રપુત્રી માટે તો કેઢવળી આપેજ છે, પરંતુ બીજાને માટે પળ તેનો પ્રબંધ વધારે શક્તિવાઢાઓં કરવો જોઈં.

પુત્રીઓની કેઢવળી.

આટલું તો જૈન ભાઈઓ માટે થયું. આપણા ભાઈઓ તો ભળે છે, પરંતુ આપણા ઘરની સ્ત્રીઓ હજારમાંથી પાંચ પળ ભળેલી હોતી નથી. અઢઢાઓમાં પઠનપાઠન જોવામાંજ આવતું નથી. આપણી ઉન્નતિનો કુલ આધાર આપણી માતા, આપણી ભગિની અને આપણી પુત્રીઓની ઉન્નતિ ઉપર છે. કહેવત છે કે “તુઢમે તાસીર અને સોઢતે અસર,” તે મુજબ તો તમારી સાથ શાસ્ત્ર સંબંધ રાખનારી પત્ની ઉત્તમ નહીં હોય, તો તેથી તમોને પળ ડરાઢ અસર આવશે. સ્ત્રી ભૂમિરૂપ અને પુરુષ બીજરૂપ છે. જો નિકૃષ્ટ ભૂમિ ઉપર બીજ વાવવામાં આવશે તો તે બીજ નકામું જશે, માટે તમારે ભૂમિરૂપ સ્ત્રીને ઉત્તમ સ્થિતિમાં અને ઉન્નત રાખવી જોઈં. લૉર્ડ મેકૉલે જેળે હિંદનો ફોજદારી કાયદો અન્યોની મદદથી લઢ્યો છે, તેની મહત્તાનું મુઢ્ય કારણ ંક બાનુજ હતી. તેની આયા ઘળી વિદ્વાન હતી અને તેને તેળીં ઘળુંજ સારું પાઠન કરાવ્યું હતું, તેથીજ સાત વર્ષની ઉંમરે તેને અસાધારણ ંતિહાસિક જ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું હતું. તે ઉપરથી સાબિત થાય છે કે પુત્ર કરતાં પળ પુત્રીની કેઢવળી વધારે આવશ્યક છે. આપણા કેટલાક ભાઈઓ પળ ફુરસદમાં ધર્મનો અભ્યાસ કરતા નથી. જે જૈન ગ્રેજ્યુંટ થઈને પળ તે ધર્મ નહીં જાળે અને તે રીતે જૈનધર્મના વૃક્ષને કુહાડાથી કાપે, તો બહેતર છે કે તે ગ્રેજ્યુંટ ના હો. (તાઢીઓ) પળ હું આગઢ વર્ધીને કહીશ કે તેવી અજ્ઞાનતા માટે તેની કસૂર નથી. તેનાં માતાપિતાં તેને ધાર્મિક શિક્ષણ નહિ આપ્યું હોય તો તેને ધાર્મિક અભિમાન ક્યાંથી હોય ? હું પોતે પ્રથમ યુવાવસ્થામાં હતો ત્યારે નાસ્તિક હતો હાલ હવે આસ્તિક છું, પરંતુ મારી માતા વિદુષી છે. (તાઢીઓ) જ્યારે હું ધર્મ વિરુદ્ધ બોલતો ત્યારે તેળી મને ઢરે સ્થાને મુકતી અનેછેક ંમ. ં. થયો ત્યાંસૂધી મારામાં કાંઈક નાસ્તિક વૃત્તિ રહી હતી, પરંતુ હવે ંશ્વર કૃપાથી મારા ઉપર જૈનધર્મના પૂર્ણ ઉંડા સંસ્કાર પડ્યા છે. મેં મારી શક્તિ અનુસાર તેનો અભ્યાસ કર્યા છે.” આગઢ ચાલતાં મીં ઢઢાં જૈન ફીલસુફીના અસાધારણપણા વિષે વિવેચન કરીને જળાવ્યું કે, “જો જૈન ગ્રેજ્યુંટો જૈનધર્મ અને જૈનવિજ્ઞાનનો અભ્યાસ કરશે તો તેઓ કેવઢ ધાર્મિક અભ્યાસ કરનારાઓ કરતાં વધારે કામ કરી શકશે.”

આ પઢી અમદાવાદમાં પ્રસિદ્ધ થતા જૈનપત્રના સંબંધમાં તેમળે કહું કે, “આપ સર્વ ભાઈઓ સારીપેટે જાળતા હશે કે હાલમાં થોડો વઢત થયાં “જૈન” નામે ંક અઢવાડિક પત્ર નીકઢવા માંડયું છે. આ પત્રની અંદર જે લેઢો આવે છે તે ઘળાજ વિદ્વતા ઢરેલા છે. તે પત્રે આપણી કૉન્ફરન્સની અને જૈન કોમની ઘળીજ સારી સેવા બજાવી છે અને તેથી આ પત્રને આપણાથી બનતી મદદ કરવાની ઢાસ જરૂર છે. વઢી આવા ંક પત્રથી આપણી વર્ધી જરૂરીઆતો પાર પડે તેમ નથી અને તેથી હું ંછું છું કે બીજાં આવાં જૈનપત્રો આપણી કોમમાં નીકઢે તો વધુ સારું.” (તાઢીઓ)

✽મિ. મોતીલાલ કશઝચંદ અમદાવાદવાઝાનું ભાષણ.

“ ગયા પ્રશ્નનું વિવેચન કર્યા પહેલાં કેટલાક વિચાર પ્રસ્તાવનારૂપે કરવાની આવશ્યકતા છે; જેમકે આ સંસારમાં જન્મીને મનુષ્યમાત્રનું કર્તવ્ય શું છે; અને તે જોયા પછી જૈનોની પૂર્વની તેમજ હાલની સ્થિતિનું અવલોકન કરવું પડશે, અને તે કર્યા પછી પોતાનો જન્મ સાફલ્ય કરવા માટે હાલની સ્થિતિમાં કાંઈ વિપરીતપણું માલુમ પડે તો તે દૂર કરવા માટે શું ઉપાયો યોજવાની જરૂર છે, તે જાણવા માટે બીજી પ્રજાઓમાં કેઢવળીની થતી અસર તપાસી, આપણે તેનું અનુકરણ કરવું કિંવા બીજો રસ્તો લેવો એ તપાસવું પડશે.

૧. પ્રથમ પ્રશ્ન એટલે સંસારમાં મનુષ્યનું કર્તવ્ય એ ઉપર વિચાર કરીએ છીએ તો માલુમ પડે છે, કે દરેક મનુષ્યે આ સંસારમાં જન્મીને ધર્મ, અર્થ, કામ, અને મોક્ષ એ ચાર સાધનો પ્રાપ્ત કરવાં અને તેમ ન કરે તો એક વિદ્વાને કહેલ છે, તેમ તે પ્રાણીનું જીવતર વૃથા જાય છે. કહેલ છે કે:—

ધર્માર્થકામમોક્ષાણામ્ યસ્યૈકોઽપિ ન વિદ્યતે ।

અજાગલસ્તનસ્યૈવ તસ્ય જન્મ નિરર્થકમ્ ॥

અર્થાત્ જે માણસમાં ધર્મ, અર્થ, કામ અને મોક્ષ એ ચાર સાધન પૈકી એક પણ ન જોવામાં આવે, તે માણસનું જીવવું બકરીના ગઝાનાં આંચઢની પેઢે વૃથા છે. ઉપરના શ્લોકમાં ધર્મ એ શબ્દ પહેલો છે, એટલે મનુષ્યે પ્રથમ તે પ્રાપ્ત કર્યા વાદ બીજાં સાધનો મેઢવવા પ્રયત્ન કરવો જોઈએ એમ સિદ્ધ થાય છે; કારણકે પ્રથમ ધર્મ પ્રાપ્ત કર્યાથી સંસારિક વ્યવહારમાં મનો-વૃત્તિઓ યોગ્ય રસ્તે દોરવી શકાય છે. આમ થવાથી નીતિમાર્ગે જીંદગી ગુજારાય છે, અને તેથી ધર્મવૃત્તિ વિશેષ પ્રબઢ થઈ અંતે છેવટની ગતિ પ્રાપ્ત કરી શકાય છે; વઢી ઉપરના અનુક્રમ વિના અર્થ એટલે પૈસાનો વ્યય સારે માર્ગે થઈ શકતો નથી. આગઢ ઉપર જોઈશું કે ધર્મ વાવ-તના જ્ઞાન રહિત કેવઢ સંસારિક કેઢવળી આપવાથી દુનિયામાં કેટલાક અનર્થો જોવામાં આવે છે. એકઢી કેઢવળી મઢવાથી જો કે મનુષ્ય અર્થપ્રાપ્તિનું સાધન મેઢવી શકે છે તોપણ તેથી આગઢનાં પુરુષાર્થનાં સાધનો મેઢવવામાં તે પુરુષ ભાગ્યશાઢી થતો નથી. વઢી કેઢવળીથી ધર્મ-શ્રદ્ધા ઓછી થાય છે એ મત ઘળી વઢતે સાંમઢવામાં આવે છે; તેનો અર્થ પણ ધર્મજ્ઞાન વિનાની કેઢવળીને લાગુ પડે છે; કારણકે બન્ને કેઢવળી સાથે આપવાથી ધર્મશ્રદ્ધા ઓછી થવાને વદલે ડઢટી વધે છે, અને ધર્મના સિદ્ધાંતો સારીરીતે સમજાઈ તે શ્રદ્ધા દઢ થાય છે એટલુંજ નહીં, પણ સંસારિક જીંદગી પણ તેને અનુસરીનેજ ગઢાય છે.

૨. હવે જૈન સમુદાયની પૂર્વ સ્થિતિ કેવી હતી તે તપાસીએ. જૈન મત ઘળોજ પ્રાચીન છે એમ આપણે જૈનીઓજ માનીએ છીએ એમ નથી, પરંતુ પશ્ચિમની પ્રજાઓ તેની પ્રાચીનતા વિષે હાલમાં વધારે જાણીતી થતી જાય છે. પ્રાચીનકાઢમાં જૈનોમાં વિદ્યાબઢ વિશેષ હતું, તે પૂર્વના આચાર્યોએ રચેલા અસંખ્ય ગ્રંથો, તેમાં સમાએલાં તત્વો, વિદ્યાધરોની અદ્ભુત શક્તિઓનું વર્ણન વિગેરે સાંમઢવાથી આપણને સેહેજ જળાઈ આવે છે. તેઓએ જે જે કાર્યો તે કાઢમાં કર્યા છે

* મિ. મોતીલાલ કશઝચંદનો શરદીને લીધે અવાજ વરાબર ન ચાલવાથી તેઓ ભાષણ કરી શક્યા ન હોતા, પણ આ ભાષણ ઉપયોગી હોવાથી તે અંત્રે દાઢલ કર્યું છે.

તેના દાખલા જ્યારે આપણે હાલમાં મુનિમહારાજાઓને મોઢેથી સાંભળીએ છીએ, ત્યારે આપણે તેનાથી ચકિત થઈ જઈએ છીએ. આમ ચકિત થવાનું કારણ એટલુંજ છે કે હાલના કાલમાં તે વિદ્યાઓનું કિંચિત્ જ્ઞાન પણ આપણને નથી, તેમ તે ક્રિયાઓ સમજવાની આપણામાં શક્તિ પણ નથી. દુનિયાનો સામાન્ય નિયમ છે કે જેમ જેમ અજ્ઞાનતાનું પ્રબલ હોય છે તેમ તેમ જ્ઞાનના દાખલા આપણને વિશેષ ચમત્કારવાળા જણાય છે, અથવા આપણે તેને કલ્પિત ગણવા માંડીએ છીએ. દાખલા તરીકે હાલના સમયમાં વિદ્યાકલ્પના વિષયોનું જ્ઞાન આપણામાં ધોડું અથવા નહિ જેવું હોવાથી, જ્યારે પશ્ચિમ કલ્પના નમુના જોઈએ છીએ અથવા તેનું વર્ણન સાંભળીએ છીએ, ત્યારે આપણી અજ્ઞાનતાને લીધે તે કલ્પને આપણે અદ્ભુત માનીએ છીએ, અને તેના કર્તાને દૈવીશક્તિવાળા પુરુષો માનીએ છીએ. પરંતુ જ્યારે આપણે જોઈએ છીએ કે તે નમુનાના કર્તા આપણા જેવા માણસજ છે અને વધારામાં જ્યારે તે વિદ્યાઓનો આપણે અભ્યાસ કરીએ છીએ અથવા વિવેચનથી વિશેષ જાણીએ છીએ, ત્યારે કલ્પના નમુનાને અદ્ભુત કહેવાને બદલે વિદ્યાબલનું પરિણામ છે એમ તરત માનીએ છીએ. વળી તેથી આગળ વધતાં તે કલ્પના અભ્યાસ ઉપરાંત જ્યારે આપણી પૂર્વજોની શક્તિઓ વિષે વાંચી તે બન્નેનો મુકાબલો કરીએ છીએ ત્યારે જણાય છે કે, જે નવી શોધો આપણને આશ્ચર્ય પમાડે છે તેથી વિશેષ કરી શકાય તેવી વિદ્યાઓ આપણા પૂર્વાચાર્યો પાસે હતી; પરંતુ કેવળ પ્રમાદ અને જાણવાની બેદરકારીથી આપણે તે સર્વ ગુમાવી બેઠા છીએ. આ બેદરકારીથી આપણને શું નુકશાન થયું છે અને તેથી આપણી ધર્મવૃત્તિઓ પ્રફુલ્લિત કરવાનાં કેટલાં સાધનો તુટી પડ્યાં છે અને આપણે કેટલી અધમ અવસ્થાને પ્રાપ્ત થયા છીએ, તેનો કાંઈક રહ્યાલ આવવા માટે, તેમજ આપણા પૂર્વજો કેટલા વિદ્યાપાત્ર અને ધર્મનિષ્ઠ હતા તે જાણવા માટે, ઘણા પ્રાચીન નહીં પરંતુ શ્રીમન્ મહાવીરસ્વામી ભગવાનના નિર્વાણ પછીના થોડા દાખલા તપાસીએ. આ દાખલા તપાસવા પહેલાં એક બાબત સેહેજ યાદ આવે છે. જૈન ધર્મની તમામ વિદ્યાઓ ૧૪ પૂર્વમાં સમાઈતી હતી અને એક પૂર્વજ્ઞાનનો વિસ્તાર એક હાથી જેટલી શાહીથી લખેલા પુસ્તક જેટલો સાંભળીએ છીએ, ત્યારે ધર્મશ્રદ્ધાની ખામી અને કેવળ પાશ્વિમ વિચારથી દોરવાળા આપણે તેને કલ્પિત માનીએ છીએ. પરંતુ જો આપણે વિચાર કરીએ કે હાલના જમાનામાં પણ એકજ વિષય ઉપર હજારો બલકે લાખો પુસ્તકો લખાઈ જોવામાં આવે છે તથાપિ તે વિષય અપૂર્ણ કહેવાય છે અને તેને પૂર્ણ કરવાને વિદ્વાનોનો પરિશ્રમ હજુ ચાલુ રહેલો છે, તો પછી દરેક વિષયનું પૂર્ણ જ્ઞાન લખવાને પુસ્તકનો વિસ્તાર ઉપર જણાવ્યા મુજબ હોય, તો તેમાં આશ્ચર્ય પામવા જેવું કાંઈ નથી એમ આપણને બીજીજ ક્ષણે માલુમ પડે છે. માનસિક કેલવળી અને વિચાર કરવાની અશક્તિને લીધે આવો તુચ્છ વિચાર લાવવો એ યોગ્ય નથી; માટે તે સુધારવાને પ્રયત્ન કરવાની આવશ્યકતા છે એટલું જણાવી ઉપર જણાવેલા દાખલા તપાસીએ.

૧. વિદ્વાનો અને ગ્રંથકારો.

૧. શ્રીમન્ મહાવીરસ્વામી—જેઓ ૧૪ પૂર્વના જ્ઞાનના ધારણ કરનાર હતા અને જેમણે આપણાં સૂત્રો ઉપર નિર્યુક્તિઓ રચી છે.

૨. શ્રીમન્ વજ્ર સ્વામી,—૧૦ પૂર્વના જ્ઞાની હતા.

૩. શ્રીમન્ સ્થૂઝીભદ્ર સ્વામી,—૧૪ પૂર્વધારી હતા. આ નામની સાથે પણ એક વાત યાદ આવે છે કે હાલમાં આપણે યોગ ચમત્કારના સામાન્ય દાખલા અથવા સમાધિ ક્રિયા કોઈ પુરુષમાં જોઈએ છીએ, ત્યારે આપણે તે પુરુષને પૂજ્ય માનીએ છીએ; પરંતુ જૈનોમાં યોગ-જ્ઞાન હતું અને તે પૂર્ણતાને પામેલું હતું, તેમ તેના સાધકો પણ હતા, તે આ મહાન્ પુરુષે પોતાની બેન વંદવા આવતાં સિંહસ્વરૂપ ધારણ કર્યાની હકીકતથી સાબીત થાય છે.

૪. શ્રીમન્ સિદ્ધસેન દિવાકર,—જેમણે ન્યાય ઉપર પુસ્તકો રચ્યાં.

૫. શ્રીમન્ જીનભદ્રસુરી ક્ષમાશ્રમણ,—જેમણે ફક્ત એક “ કરેમી ભતે ” ઉપર વિશેષ આવશ્યક નામનું ૫ હજાર ગાથાનું ભાષ્ય રચ્યું.

૬. શ્રીમન્ હરીભદ્રસુરી,—જેમણે ફક્ત પ્રાયાશ્રિત રૂપે ૧૪૪૪ પુસ્તકો રચ્યાં.

૭. શ્રીમન્ હેમચંદ્રાચાર્ય,—જેમણે ૩૧ ક્રોડ શ્લોક તમામ વિષયો ઉપર લખ્યા.

૮. શ્રીમન્ મલયગીરિજી,—જેમણે ઉપાંગ ઉપર ટીકાઓ રચી.

૯. શ્રીમન્ દેવેન્દ્ર સુરીજી,—પ્રકરણ અને ટીકાના કર્તા.

૧૦. શ્રીમન્ યશોવિજયજી ઉપાધ્યાય,—ન્યાયના રચનાર.

૨ પરાક્રમી વિદ્વાનો.

૧ શ્રીમન્ મલ્લધારીજી—જેઓ બૌદ્ધોની સાથે વાદમાં જિત્યા અને જૈનોની જય પતાકા ડહાંત્રી બૌદ્ધોને દેશ ત્યાગ કરાવ્યો. આ વખત પછીથી બૌદ્ધ ધર્મ આ દેશમાંથી નાબુદ થઈ, સીલોન (લંકા) અને ચીન, બ્રહ્મદેશ વિગેરે બહારના દેશોમાં ફેલાયો.

૨ શ્રીમન્ હરીવિજયસુરી—જેમણે અકબર બાદશાહને પ્રતિબોધી, ચમત્કાર બતાવી જૈનર્તાથોની જગ્યાની માલકી જૈનોને પટારૂપે કરાવી આપી અને જે આપણે અद्याપિ પર્યંત મોગર્વાએ છીએ.

૩ શ્રીમન્ કાલીકાચાર્ય.

૪ શ્રીમન્ જંઘાચારણ અને વિદ્યાચારણ મુની.

૫ શ્રીમન્ મુની શ્રી શાંતિચંદ્રજી.

જૈન રાજાઓ.

૧ શ્રેણિક ૨ કુર્ણિક ૩ સંપ્રતિ ૪ કુમારપાઠ.

આવકો.

૧ વસ્તુપાઠ, તેજપાઠ, જગદુશા, મીમંશાહ, જગત્શેઠ, અને સંગ્રામસોની જેને સિદ્ધાંતની પ્રતો સોનેરી અક્ષરે લખાવેલી અद्याપિ મોજુદ છે.

શ્રાવિકાઓ.

મુલસા, ચંદનબાઝા, સુમદ્રા, શ્રીમતી, ચંપાબાઈ.

ઉપર જે નામો આવ્યાં છે તેમની કારકીર્દિથી જૈનવર્ગ ઇટલો વધો જાણીતો છે કે તેનું વિશેષ વિવેચન આ ઠેકાણે કરતો નથી.

૨. જૈનોની પૂર્વની સ્થિતિના ઉપર મુજબ ચિત્રની સામે જૈનોની આધુનિક સ્થિતિ-નું ચિત્ર મુકીશું તો શું આપણને ખેદ ઉત્પન્ન થયા વિના રહે છે? પૂર્વજોથી વધારે અથવા તેટલી કીર્તિ મેળવી આપણે તેની લાયક સંતતિ છીએ એમ બતાવી આપવાની શક્તિ એક બાજુ મૂકતાં, તેનાથી એક કરોડમે અંશે પણ પરાક્રમ કરવાની શક્તિ આપણા હાલના જૈનોમાં નથી એમ જો આપણને માલુમ પડે, તો તેમ થવાનું મોટું ગંભીર કારણ હોવું જોઈએ અને તે આપણે થોડી વારમાં જોઈશું. ધર્મનું વિશેષ જ્ઞાન મેળવવું પણ એક બાજુ રાખી થોડા જ્ઞાનથી આપણી સંસારિક જીંદગી ઉપર નીતિની છાયા પડે અને પાપવૃત્તિ ઓછી થાય, તેટલું થોડું જ્ઞાન પણ આપણે ધરાવતા નથી એ શું થોડું શરમ ભરેલું છે? કેવળ જમાનાના પ્રવાહમાં તળાઈ જતાં આપણને આ જીંદગીનું ભાન નથી, તો હવે પછીની જીંદગીને માટે આપણે વિચાર કરવા અવકાશ મેળવીએ એ બનવું મુશ્કેલ છે. આમ થવાથી આપણે દિવસે દિવસે વધારે અધમ અવસ્થાએ વધારે વધારે વેગવાળી ગતિથી દોડતા જઈએ છીએ.

ધર્મવૃત્તિની ગેરહાજરીને લીધે આપણી સંસારિક જીંદગીની શી દશા થઈ છે તે તપાસીએ. સારા નસીબે છેવટનાં દુકાળનાં વર્ષોએ આ સ્થિતિ અવલોકન કરવાનાં સાધનો આપણી આંખ પાસે ખુલ્લાં મૂક્યાં છે. સારા નસીબે એટલા માટે કે તેથી આપણા જૈનબંધુઓની સ્થિતિ તપાસવા આપણને અવકાશ ન મળત તે સાધનો, પોતાની મેળે આપણી આંખ આગળ રજુ થયાં છે; અને તે થવાથી તે સ્થિતિની ઉન્નતિ કરવાના ઉપાયોની યોજના કરવા માટે આટલી મોટી સંખ્યામાં આપણે એકઠા મળ્યા છીએ. એકંદર સ્થિતિ જોતાં માલુમ પડે છે કે મોટાં શહેરોના કેટલાક ધનાઢ્ય પુરુષો જેમની સંખ્યા આંગળીના વેઢા ઉપર ગણી શકાય તેટલી સંખ્યા બાદ કરતાં, બાકીનો જૈનવર્ગ ગરીબ અથવા દેખીતી સામાન્ય સ્થિતિ ભોગવે છે અને તેઓમાં ધર્મનું જ્ઞાન નથી. ગરીબીનું કારણ પૈસા મેળવવાનાં સાધન થોડાં છે અથવા મોઘાં છે, અને ધર્મજ્ઞાન મેળવાને સાધન, અવકાશ અને વૃત્તિ એ ત્રણે નથી. પૈસા કમાવાનાં સાધનોનું વિશેષ બારીકીથી અવલોકન કરીએ છીએ તો જણાય છે, કે આગળના વખતમાં જીંદગીનાં સાધનોની સંખ્યા થોડી હતી અને તે દેશમાંથી થોડે લેવું અને પ્રયાસે મળી આવતાં, અને બીજા પ્રદેશોની ચીજોનો સહવાસ ઓછો હોવાથી તે મેળવવાની ઇચ્છા પણ થોડી થતી હતી. આ ઉપરાંત દેશનો વેપાર પણ ઘણો ઓછો આપણા હાથમાં હોવાથી સંપત્તિ મેળવવાનાં સાધનો હમેશાં અનુકૂળ રહેતાં. હાલની સ્થિતિ તરફ વળીએ છીએ તો પ્રદેશના સહવાસથી જીંદગીનાં સાધનોની સંખ્યામાં વધારો, તે મેળવવાની વધતી જતી જિજ્ઞાસા, મેળવવાનાં સાધનોની અછત અને દેશી વેપારની પડતી સ્થિતિ એ નજરે આવે છે. વળી મૂલ્યથી જૈનોમાંથી વિદ્યા ધીમે ધીમે નષ્ટ થતી ચાલી હતી અને તે મેળવવાનો વિચાર પણ ઉત્પન્ન થતો નહોતો, તેવી સ્થિતિમાં “દુકાળમાં અધિક માસ” એ કહેવત પ્રમાણે પ્રદેશી વેપાર અથવા નોકરીમાં દાખલ થવાને જે જ્ઞાનની જરૂર તે મેળવવાની મુસીબત વધારાની આવી પડી. આ નવું જ્ઞાન મેળવવામાં હાલની કેળવણીની રીત મુજબ પૈસો જોઈએ તે તો પ્રથમથીજ ચાલવા માંડ્યો હતો, એટલે હાલમાં જણાઈ આવતી વિશેષ નિર્ધન અવસ્થા અને અશક્તિ માલુમ પડતી જાય છે. આવી વખતે જ્યાં સુધી હજુ થોડો વખત છે ત્યાં સુધીમાં ધનાઢ્ય તેમજ સુખી સ્થિતિનાં માણસો આ વિષય ઉપર ધ્યાન વેઠાસર નહિ આપે, તો કાલે કરીને તેઓની સ્થિતિ આવાજ સંજોગો ચાલુ.

રહેવાથી મદદ કરવા જેવી નહિ રહેશે, તો પછી કોમની ઉન્નતિનાં સાધન હોવા છતાં તે મેઝવવાનો ઇલાજ હાથમાં રહેશે નહિ.

હવે આ બાબતમાં પગલાં ભરવાની જરૂર છે તો તે કેવી રીતે લેવાં અને શું લેવાં તે નક્કી કરવાની સ્વાભાવિક ફરજ પળ આપણે માથે આવી પડે છે. આ જાણવા માટે આપણે હાલમાં અપાતી કેઝવણી, તેનાથી થતી અસર, તેનાથી ધર્મવૃત્તિ વધે છે અથવા ઘટે છે અર્થાત્ આ જીંદગી તેમજ આવતી સુધરવાની આશા રહે છે કિંવા નહિ, બીજા દેશોનો સહવાસ વિગેરે વાતો તપાસવી જોઈએ; કારણકે સૌથી મોડો ઉઠે તેને પળ એક જાતનો લાભ મળેછે તેમ જૈન પ્રજા મોડી ઉઠી છે, તોપણ બીજાઓનું અવલોકન કરી તેનાથી પોતાને જોઈએ તો ધડો મેઝવી શકશે, અને તે મેઝવ્યા પછી આપણું ભવિષ્યનું કર્તવ્ય કેવી રીતે ગોઠવવું તેનો ધ્યાન વધારે સારો આવી શકશે.

ઉપર મુજબ વિચાર્યા વાદ હવે આપણે કોમની ઉન્નતિ કેવા પ્રકારની જોઈએ છે ને જોવાનું છે. કોઈપણ પ્રકારે જો ઉન્નતિ કરવી છે તો તે હંમેશાં ધર્મ બાજુ તરફ હોવી જોઈએ. ઇતિહાસનાં પાનાં તરફ નજર કરીએ તો જુદાજુદા દેશની પ્રજાઓ આગળ વધતી જોવામાં આવેછે, તેમ કોઈ ઠેકાણે ઉન્નતિ એકતરફી થતી જણાય છે. ધર્મ જોતાં તો જે વડે આપણે સંસારિક, માનસિક અને ધાર્મિક એ ત્રણે દિશામાં આગળ વધી શકીએ તેનેજ ધર્મ ઉન્નતિનો રસ્તો કહી શકાશે. ઘણા દાખલાઓ એવા પળ જોવામાં આવે છે, કે એક પ્રજા એક વાજુથી આગળ ચડતી જાયછે, ત્યારે બીજી વાજુથી પાછળ પડતી જાયછે. દાખલા તરીકે તે એક જમાનામાં સાહિત્યના વિષયમાં ઘણી આગળ વધતી જાયછે, ત્યારે બીજી તરફથી સ્વતંત્રવૃત્તિ, જાતિઅભિમાન અને વેપારના સંબંધમાં પાછળ પડતી જણાય છે; અને ત્યાંનો અમીરવર્ગ પોતાની પછી ભૂલી જઈ સુશામતિયો થઈ જતો નજરે આવેછે. થોડા એવા પળ દાખલા મળી આવે છે કે જેઓ દોલત અથવા સત્તાવૃત્તિ પોતે ઘણા આગળ વધે જાયછે, ત્યારે તેમનાજ જાતભાઈ-ઓની મોટી સંખ્યા દુઃખ અને અજ્ઞાનતામાં ડુબતી જાયછે; બીજા શબ્દોમાં એક તરફથી થોડા-ઓનો મોજશોખ અને દોલત અને બીજી તરફથી મોટી સંખ્યાની અજ્ઞાનતા, કંગાઠીઅત અને ભૂખમરાની સ્થિતિ નજરે પડેછે. આપણને જે ઉન્નતિ જોઈએ છે તે આવી એકતરફી નહીં પરંતુ નામાન્ય કોમ સમસ્તની જોઈએ છે.

તો પછી ઉન્નતિની શરૂઆત ક્યાં કરવી? ઉન્નતિ કરવામાં શરૂઆત કરવી જોઈએ તેમ તેની ભવિષ્યની નેમ પળ હોવી જોઈએ. માણસજાતે પોતાની કેઝવણી ક્યાંથી શરૂ કરી અને તેની છેવટની નેમ ક્યાં છે? દુનિયાના ઇતિહાસમાં આ બાબતમાં આપણને અનુમાન સિવાય કાંઈ સાધન મળી આવતું નથી, પરંતુ આપણાં જૈન સાહિત્યોમાંથી પ્રથમની બાબત ઉપર કેટલુંક અજવાલું પડેછે, એટલે આપણા પ્રથમ તીર્થંકર શ્રી રુષભદેવ સ્વામી આપણા ધર્મના પ્રથમ સ્થાપક હતા એટલુંજ નહીં, પળ તે ઉપરાંત માણસજાતની વિદ્યાકળાઓનો પાયો નાંખનાર પળ તેઓ પોતેજ હતા એમ સ્પષ્ટ વર્ણવેલું જોવામાં આવેછે. પાશ્ચિમ પ્રજાઓનો મત પળ આ સિદ્ધાંતને પુષ્ટિ આપેછે. તે મત મુજબ પળ પ્રાથમિક મનુષ્ય પ્રાણી વિદ્યા અને ગુણમાં સંપન્ન હતા અને તેની કુદરતી બુદ્ધિ હાલના ઉંચામાં ઉંચા કેઝવાળા મગજ કરતાં વિશેષ હતી. રોબર્ટ સાઉથ નામનો એક ઇંગ્રેજી ધર્મગુરુ આ વાત એટલે મુખી વધીને કહે છે, કે એક કબ્રાટ અને તેની કૂંચીનું કાણું એ બેના મહત્વમાં જેટલો અંતર

છે તેટલોજ તપાવત પ્રાથમિક મનુષ્યોની અક્કલ અને હાલની મોટામાં મોટી શોધ કરનારની શક્તિની વચમાં છે. વળી તે આગળ જતાં કહેછે કે માણસજાતની તે વચ્ચેની ભાષાશક્તિ પાણીના પ્રવાહ જેટલી કુદરતી હતી. તે કાઢતો મનુષ્ય બોલતાં અચકાતો નહીં, તેમજ યાદ-શક્તિ તાર્જી કરવાને માથું ધ્રુવવાળું નહીં, તેમ નવી શોધ કરવામાં હાલના જેટલાં પાંખાં મારતો નહીં. **एरीस्टોટલ** જેવો પ્રસિદ્ધ ફીલસુફ તે પ્રાથમિક મનુષ્યને મુકાબલે કચરો હતો અને ગ્રીક લોકોનું પ્રખ્યાત અને સુશોભિત શહેર **आथेन्स** સ્વર્ગની શોભાનો એક અંશપણ નહોતો. કેલ્વર્ણીની શરૂઆત ઉપર મુજબ જાણ્યા પછી હવે તેની—

छेवटनी नेम शुं होवी जोईए તે તપાસીએ. કેટલાક એમ કહેશે કે કેલ્વર્ણી પામી છેવટે સ્વતંત્ર થવું એ અંતની નેમ છે, ત્યારે કેટલાકનો મત એવો થાય છે કે દરેક માણસ પોતાની કુદરતી શક્તિનો યથેચ્છ ઉપયોગ કરી શકે તેવા થવું, એ છેવટ કર્તવ્ય છે; પરંતુ આપણે મનુષ્ય કર્તવ્યનાં ધર્મ, અર્થ, કામ અને મોક્ષ એ ચાર સાધનો પ્રથમ વર્ણવેલાં છે, તે પ્રાપ્ત કરવા માટે ઉપરની બે શક્તિઓનો ઉપયોગ સાધનરૂપ થઈ પડશે; પરંતુ તેઓ પોતે છેવટનું ફળ નથી માટે છેવટની નેમ—

बुद्धि અને नीतिसंबंधी पूर्णताए પહોંચવાની હોવી જોઈએ, એટલે બીજા શબ્દોમાં જ્ઞાન અને નીતિ એ બે છેવટનાં ફળ હોવાં જોઈએ. કેલ્વર્ણીથી માનસિક શક્તિ વધારવી અને નીતિના ધોરણપરથી નીચે ઉતરવું એથી જો ઉન્નતિ માનીએ, તો પુરુષાર્થનાં ચાર સાધનો તેનાથી પ્રાપ્ત થવાનાં નથી. દુનિયાનું અવલોકન કરવાથી અને અનુભવથી પણ સાફ જણાઈ આવે છે, કે એકજ માણસમાં બુદ્ધિ અને કેલ્વર્ણીની સાથે સત્ય અને પરોપકારવૃત્તિ એ બે જોડાણાં કાચિતજ જોવામાં આવે છે. મૂઢથીજ ધર્મવૃત્તિ વિનાના માણસને કેલ્વર્ણી આપવાથી તે માણસ તે કેલ્વર્ણીને પોતાની બુદ્ધિ વૃત્તિઓ પાર પાડવામાં હથિયાર તરીકે વાપરે છે. જો તેની નેમ સ્વાર્થી હોય તો કેલ્વર્ણીથી તેની નુકસાન કરવાની શક્તિ વધે છે. સારા કેલ્વર્ણી વર્ગમાં આપણને એવા દાખલા પણ મળી આવે છે કે ખરાબ પાત્રો કેલ્વર્ણી પામી દગો કરવાની શક્તિ હદ બહારની પ્રાપ્ત કરે છે. તેઓ પોતાના પાડોસીનું પ્રથમ બુરું કરે છે, લોકોને ઠગે છે અને બીજા અજ્ઞાનોને ઉડકેરી અવલે રસ્તે દોરે છે. જો કે ઉપર મુજબ કેલ્વર્ણી ખરાબ પાત્રમાં પડવાથી વિરુદ્ધ પરિણામ આવે છે તો પણ તેથી એમ માનવાનું નથી કે કેલ્વર્ણીથી બુદ્ધિ ધીમી નથી. વિદ્યાનું કુદરતી વળણ મનુષ્યને નીતિને રસ્તે દોરવાનુંજ હોય છે, જેમકે સારી ધર્મવૃત્તિવાળા છોકરાને જેમ કેલ્વર્ણી મળતી જાય છે, તેમ તેમ ભણીને ઇન્દ્રિય સુખોનાં સાધનો પ્રાપ્ત કરવાને બદલે ઉંચ વૃત્તિઓ ધારણ કરતો જાય છે, તેના વિચારો દિન દિન પ્રત્યે ઉંચા ચડતાજ જાય છે, તેનામાં વિશેષ જ્ઞાન મેલવાની ઉત્કંઠા પ્રબળ રહે છે, તેની વૃત્તિઓ હમેશાં વિદ્યા અને કલાના ક્ષેત્રમાં જીત મેલવાના યત્નમાંજ તત્પર રહે છે; આવી રીતે આખી કોમની વૃત્તિઓ પ્રથમ ધર્મજ્ઞાનથી જાગૃત થયા પછી, કેલ્વર્ણીથી તે કોમનું પરિણામ પણ ઉપર મુજબજ આવે તે સ્વાભાવિક છે, આવી રીતે આગળ વધેલી કોમ પોતાના બુદ્ધિબળથી, નવી શોધથી, કારીગરીથી અને વેપારથી જે દ્રવ્ય સંપાદન કરશે તે ઇન્દ્રિય સુખો ભોગવવાનાં સાધનો એકઠાં કરવામાં વાપરવાને બદલે, જ્ઞાનનો વધારો પોતાની સંતતિ અથવા જાતભાઈઓમાં કરવામાં વાપરે એ પરિણામ પણ પોતાની મેલેજ આવે છે; બીજા શબ્દોમાં તે કોમ પરોપકાર વૃત્તિવાળી થાય છે. ત્યારે હવે દ્રવ્યનો વ્યય કેવી રીતે થશે તેનો આધાર, તે સંપાદન કરનારના મનમાં અધમ

મોજશોખ અથવા બીજી ઁંચ વૃત્તિઓ ઁમાંથી જેનું પ્રાબલ્ય વિશેષ હોય તેનાઉપર રહે છે, અને તેથી ઁ તો નિર્વિવાદ રીતે કહી શકાય કે કેલ્લવળીની સામાન્ય અસર લાભકારી છે; કારણ કે જેના વડે ઁંચ વૃત્તિઓ પ્રફુલ્લિત થાય છે તેજ શક્તિ હલકી વૃત્તિઓને દાબી દેવા સમર્થ હોય તે પળ સ્વામાલિક છે. ફક્ત બુદ્ધિ વધારવાનાં સાધન ઉત્પન્ન કરવાથી નીતિનો વધારો થશે કે નહિ તે શકમંદ છે, તેથી ઁરી ઉન્નતિ માટે દરેક માણસના મનમાં કોમની તરફની પોતાની ફરજ, નીતિ અને ધર્મજ્ઞાન ઁ પ્રાથમિક શીક્ષણથીજ દાલલ થવાં જરૂરનાં છે. ધર્મની કેલ્લવળી વિના માણસો કલ્લા અને સાહિત્યમાં પ્રવીળ હોય તો તેઓના વિચારો સાધારણ રીતે દુષિત હોય છે; તેઓની માનસિક જીંદગીમાં પોતનુંજ મલું કરવાની અને દ્રવ્ય સંપાદન કરવાની વૃત્તિઓ પ્રબલ રહે છે, મોજશોખનો તેમનો ઉદ્દેશ કાયમ હોય છે; ઉપર કહેલું પરિણામ હાલમાં કેટલીક પ્રજાઓમાં જોવામાં આવે છે તેવીજ રીતનું પરિણામ તેવી કેલ્લવળીથી આપળી કોમમાં ઉત્પન્ન કરવું હોય, તો આજે આ વિષય ચર્ચાવવાની મેહનત અફલ થયેલી ગણાશે. ઁટલા માટે, અમે ફરીથી કહીશું કે માણસ જાતની અંદર ગુત્તરીતે રહેલી ઁંચ માનસિક શક્તિઓને ઁલીલી તે વૃત્તિઓ આલી કોમના બલકે માણસ જાતના મલાને માટે ઉપયોગમાં આવે તેવું પરિણામ લાવવું હોય, તો સામાન્ય કેલ્લવળી અને ધાર્મિક કેલ્લવળી ઁ બન્ને સાથેજ ફેલાવવા પ્રયત્ન કરવા જરૂરના છે.

માણસની કુદરતી શક્તિઓનું અલોકન આ વિચારને પુષ્ટિ આપે છે. માણસ જાતના કુદરતી બંધારણ ઉપર નજર કરીઁ છીઁ તો જળાય છે, કે તેની જીંદગીને માટે ઘળી ઁંજોની અગત્ય છે કે જે ઁચ્છા થવાની સાથે પ્રાપ્ત થતી નથી, અને તેથી તે મેલ્લવવાને તે ઁચ્છા ઉત્પન્ન થતાંજ પ્રયત્ન જારી કરવા પડે છે. માણસ જાતથી નીચાં પ્રાળીઓ મૂલ અથવા બીજી હાજતોથી દોરાઈ પોતાને જોડતા પદાર્થો મેલ્લવવા પ્રયત્ન કરે છે અને તેમાં તેઓ કુદરતી પ્રેરણા મુજબજ વર્તે છે અને તે બુદ્ધિ હદ બહાર કેલ્લવી શકાતી નથી. બીજી તરફથી માણસને દરેક ઁંજ માટે પ્રયાસ કરવો પડે છે અને તે પ્રયત્નમાંજ તેની બુદ્ધિ ધીમે ધીમે ઁલીલી જાય છે. વલ્લી તેને વાચા અને વિચારશક્તિ હોવાને લીધે ઁક ઁચ્છા ફલ્લીમૂત થયા પછી તેને બીજી તેવા પ્રકારની મોટી ઁચ્છા ઉત્પન્ન થાય છે અને તેથી તેની માનસિક શક્તિ દરેક પલે સુધરતી જાય છે. થોડે પ્રયાસે ઁચ્છા પુરી પાડવા માટે તેને જ્ઞાનની જરૂર પડે છે અને દરેક ફતેહની સાથે તેના અંતઃકરણ ઉપર આનંદની છાપ પડતી જાય છે. ઁાગલ જતાં તે અંતઃકરણ તેને બીજી ઁંચ વૃત્તિઓ જેવીકે સત્ય, ન્યાય, અને સામાજિક મૈત્રી તરફ દોરી જાય છે અને છેવટે પરોપકારબુદ્ધિ પ્રાપ્ત થઈ તેને પુરુષાર્થના છેડા સુધી લઈ જવા પામે છે અને છેવટે મનુષ્ય પ્રાળી પોતાના નિર્મલ આત્માને ઁલ્લલ પોતાના જન્મને કૃતાર્થ કરે છે. ઁલું જોઈઁ તો નાનપળથીજ પ્રાપ્ત થલ્લા સંસ્કારો આ માનસિક કેલ્લવળીને લીધે તેને પ્રજા વર્ગમાં ઁક ઉપયોગી અને દાલ્લારૂપ **પ્રાળી** બનાવે છે. આ સંસ્કારો ઁક રીતે તેને

પોતાના પૂર્વજો તરફથી વારસામાં મલ્લે છે. પાછલો જમાનો પોતાની કારકીર્દિની છાપ આગલા જમાના માટે મુકી જાયલ્લે, ઁટલે બચપળથીજ દરેક મનુષ્ય પોતાથી આગલ થઈ ગલ્લા મનુષ્યોના અનુભવનું અલોકન કરતો જાય છે. પોતાના જન્મકાલ સુધીમાં પ્રજાઁ જે ઢહાપળ. ઁાતુર્ય ઁગેરે મેલ્લવેલ હોય તેના ફાયદા આ નવો પ્રાળી લેલ્લે. પોતાનાં બચપળનાં કપડાં અને રમકડાં અને ઘરના બીજા પદાર્થો, કુટુંબનાં માણસોની ઁાલલ્લળ, તેની કેલ્લવળી,

સોબતની અસર વિગેરે તે વસ્તુથીજ એક રીતે તેની કેલવણીની શરૂઆત કરેછે. અને મનુષ્ય-પ્રાણી જિજ્ઞાસુ હોવાને લીધે આ ઉમરમાં જે જ્ઞાનની શરૂઆત કરેછે, તે તેની બાહ્ય તેમજ અંદરની શક્તિઓને કામને માટે અસર કરેછે. આ ઉપરથી વચપણમાં માનસિક વૃત્તિઓ કેવી રીતે કેલવવી તે ઉપર આ પ્રાણીની ભવિષ્યની જીંદગીનો આધાર રહેછે તે સિદ્ધ થાયછે. વચપણની આ કેલવણી મળ્યા બાદ આગળ ઉપર

ધર્મજ્ઞાનથી તે ઉપર શું અસર થાય છે તે તપાસીએ. પૂર્વભવમાં આત્માના જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રરૂપ સ્વાભાવિક ગુણો, જેટલે અંશે કર્મબંધનથી મુક્ત થયા હોય તેટલા અંશથી મનુષ્યપ્રાણી આ ભવમાં ધાર્મિક જીંદગી શરૂ કરે છે, અને તેને ધર્મ, ધાર્મિક ક્રિયાઓ અને પૂર્વ થઈ ગયેલા મહાન્ પુરુષોનાં ચરિત્રો દૃઢ કરેછે. ધર્મ એ કેલવણીની અસર સારી કરવાને મુખ્ય પાયો છે એટલુંજ નહીં પણ, ચાલુ જોઈએ તો કોઈપણ પ્રજાની ઉન્નતિ બીજાં તમામ સાધનો કરતાં ધર્મથીજ વધારે સારી અને મજબૂત થાય છે. ધર્મવડેજ બુદ્ધિ આત્માને ઓઠાવેછે, અંતઃકરણને જાગ્રત કરી ઝંક વૃત્તિઓમાં દોરેછે અને આવી રીતે શરૂ થયેલી જીંદગી જનમંડલને સુખદાઈ થઈ પડે છે. આ સંસારના ક્ષણિક સુખ કરતાં બીજી ઝંકી જીંદગી છે એમ માન કરાવી તે પ્રાપ્ત કરવાને સદ્ગુણી જીંદગી ગાઠવી એ પ્રેરણા પણ ધર્મવડેજ થાય છે. પરાક્રમવૃત્તિ પણ ધર્મવડેજ ઉત્પન્ન થાય છે. ટુંકામાં બાલપણથી પ્રથમ ધર્મપરાયણવૃત્તિ ઉત્પન્ન કરી પાછલથી ઝંકા પ્રકારની કેલવણીથી પ્રજાને કેલવવામાં આવે, તો કોઈપણ કોમનું ઘણું ઝગ્ગલ ભવિષ્ય આપી શકાય એમ કહેવું એ અતિશયોક્તિ ગણાશે નહીં. બીજી રીતે કહીએ તો ઉપરના ક્રમથી કોમની કેલવણી શરૂ કરવામાં આવે, તો પરિણામે માનસિક, સંસારિક અને ધાર્મિક પૂર્ણતાએ પહોંચી શકાય, એ કલ્પના જો કે અત્યારે ફક્ત શબ્દોમાંજ આનંદદાયક લાગે છે તોપણ તે અસંભવિત નથી એમ સાધારણ સમજ પણ કબૂલ કરશે. પરંતુ આ ઉમદાફલ

સ્વાર્પણ અથવા આત્મભોગ સિવાય મેલવી શકવું દુર્લભ છે; કેમકે કોમમાં લાલો પ્રાણીઓ છે અને ઉપર કહેલું ભવિષ્ય આપણને તે તરફ તેમને દોરવાને લલચાવે છે. આ સંખ્યામાંથી સેકડો મનુષ્ય આ સંસારમાં જન્મી જીંદગીનું કોઈપણ સાર્થક કર્યા સિવાય પોતાની દુઃખી જીંદગી પુરી કરે છે, અને તેઓનું મનું કરવાને શક્તિવાળા પુરુષો પોતાનો ભોગ આપ્યા સિવાય કોઈ કરી શકવાના નથી. આ ભોગ આપવામાં આપણે કેવળ નવું સાહસ કરવાનું નથી. સૃષ્ટિનો નિયમ છે કે એક જમાનામાં જે બીજ વચાય છે તેનાં ફલ બીજો જમાનો ભોગવે છે, એટલે એક જમાનાનાં મનુષ્યો જે પરિણામ માટે મેહેનત કરે છે તે તે પોતે ભોગવવા માગ્યશાલી થતા નથી. આપણે હાલ જે સુખ અથવા ધર્મરૂપી ફલ ભોગવીએ છીએ તે આપણા પૂર્વજોની નિઃસ્વાર્થ અથાગ મેહેનત અને દીર્ઘ દૃષ્ટિનું પરિણામ છે. જો કોમ એ શબ્દથી આપણે જૈન માત્રનો સમાવેશ કરીએ તો તેમાંના ઘણા ઉત્સાહી પુરુષો તેનું કલ્યાણ કરવાને આવી જીંદગી મળ્યા બાદ પોતે જે પ્રયાસ કરેલો હોય છે, તેનું પરિણામ કોમ ઉપર થતું જોવાને પણ તેઓ પોતાનું આયુષ્ય રાખી શક્યા નથી, એવા ઘણા દાખલા આપણે સાંભળીએ છીએ. કોમનું કલ્યાણ અસંખ્ય ભોગ આપ્યા વિના થતું નથી. એક જુની કહેવત છે કે ધર્મના કામને અસંખ્ય વિઘ્નો નડે છે પરંતુ પારમાર્થિક વૃત્તિના પુરુષો એકલા હોય, તોપણ તેઓ પોતાનું કર્તવ્ય તે વિઘ્નોનો નાશ કરી પૂર્ણતા પહોંચાડે છે. એકજ માણસ શું કરી શકે એમ માનવું મૂલભરેલું છે, તે આપણી કૉન્ફિડન્સની હયાતીજ સાબીત કરી આપે છે. તેની યોજના

એકજ પુરુષ ઇટલે આપણા માનવતા જૈન રત્ન ગુલાબચંદ્રજી ઢઢાપ કરી છે અને પોતાની ધારણા પાર પાડવાને ઘળાં વિઘ્નો નડશે એ જાણ્યા છતાં તેમણે ધર્મ અંતઃકરણથી જૈન કોમ તરફની પોતાની દિલસોજી પૂર્ણતાએ પહોંચાડવા શારીરિક, માનસિક અને દ્રવ્ય સંબંધી ભોગ આપી આ કોમ્પ્લેક્સનું બીજ રોપ્યું છે; અને તે જ્ઞાનનું પોષણ કરવાને જૈન કોમ કેટલી ઉત્સુક છે તે જોઈ આનંદ પામવાને તેઓ પોતે અત્યારે આપણા મંડળમાં બિરાજે છે. હાલના જમાનામાં વધારે નજર કરીએ છીએ તો વિદ્વાન પુરુષો આખી જીંદગી મચ્યા રહી જે નથી શોધો કરે છે તેનું ફળ પોતે ભોગવતા નથી. તેઓ જ્ઞાનના દરવાજા પ્રજાને માટે ખુલ્લા કરવામાં પોતાના દેહનો ભોગ આપે છે અને બીજાઓ માટે રસ્તા ખુલ્લા કરી આપે છે. ત્યારે શું આ ઉપરથી એમ સિદ્ધ થાય છે કે જેઓ કેવલ પરમાર્થને માટે પોતાનું સર્વસ્વ અર્પણ કરે છે તેઓને કોઈજ ફળ મળતું નથી? જો એમ ગણીએ તો આ જન્મ પછી બીજો જન્મ નથી અથવા ઇન્દ્રિય સુખ સિવાય બીજું સુખ નથી એમ કહેવાય. પરંતુ જ્ઞાનીઓએ બને બાબતો જૂઠી પાડી છે, અને આ જન્મમાં કરેલાં કર્મનું સારું અથવા નરતું ફળ અહીં તેમજ આવતી જીંદગીમાં ભોગવાય છે એમ સિદ્ધ કરી આવ્યું છે. ત્યારે એમ કહેવું પડશે કે જે મહાન્ પુરુષો આખી કોમને માટે પોતાનો ભોગ આપે છે જેઓ પોતાનો આવતો જન્મ સુધારે છે ઇટલુંજ નહિ પણ, આ જન્મમાં પણ પોતાના આત્માને સંતોષ આપવાનું મોટું સુખ જે પૈસા વડે પણ મળી શકતું નથી તે મેળવી શકે છે. વળી બીજી રીતે જેઓ પોતાની જીંદગીમાં પરમાર્થ કરી જાય છે તેમનીજ સંતતિ તેનું સુખ બે રીતે ભોગવે છે. ઇટલે એક તો તેઓ પોતાના પૂર્વજોને પગલે ચાલતાં શીખે છે, અને બીજું તેઓ પોતે વડીલોની કીર્તિનું ફળ ભોગવે છે. આ રીતે ધીમે ધીમે એક માણસે કરેલું કૃત્ય આખી કોમને આશિર્વાદરૂપ થઈ પડે છે. આ ઉપરથી સિદ્ધ થાય છે કે કોમના દરેક માણસે પોતાની શક્તિ મુજબ કોમની ઉન્નતિ માટે પ્રયાસ કરવાની ફરજ છે. જેમકે શરીરના જૂદા જૂદા અવયવો જૂડું જૂડું કામ કરી શરીરનું પોષણ મેળવે છે પરંતુ અંતે લોહી રૂપ દરેક અવયવ તે પોષણ પાછું મેળવે છે, તેમ કોમની અંદર પણ થોડાઓએ કરેલાં કૃત્યો આખી કોમને ઉપયોગી થઈ પડે છે ઇટલે તેમાં સ્વાર્થ અને પરમાર્થ બંને સિદ્ધ થાય છે. આ સિદ્ધાંત

પૂર્વ થઈ ગયેલા મહાન્ પુરુષોનાં ચરિત્રોથી સિદ્ધ થાય છે. દુનિયામાં જેમ વચ્ચે વચ્ચે એક પ્રજા બીજા કરતાં આગળ પડતી થાય છે. તેમ એક કોમની અંદર પણ કેટલાક માણસો આગળ પડતા જણાય છે. ઇતિહાસિક મહાન્ પુરુષો વિશે પણ તેમજ હોય છે. તેઓનાં કર્તવ્યની છાપ આખી પ્રજા ઉપર પડે છે. માણસ જાતના ઇતિહાસમાં જ્યારે જ્યારે મોટા ફેરફાર થવાના હોય છે ત્યારે તે કરવા માટે મહાન્ પુરુષો ઉત્પન્ન થાય છે. સંસારિક અને ધાર્મિક સુધારાના મુખ્ય ઉત્પાદક મહાન્ પુરુષો એકલાજ હોય છે. વિદ્યા, કલા, સાહિત્ય વિગેરેના ઇતિહાસ સાથે તેઓનાં નામ જોડાયાં હોય છે. હાલના જમાનાની વિદ્યા વિષયની શોધમાં પણ તેજ અનુક્રમ પ્રસરતો જોવામાં આવે છે. આપણા પૂર્વાચાર્યોએ આપણા ધર્મની ઉન્નતિ માટે અસંખ્ય પુસ્તકો અને ક્રિયાના નિયમો અથાગ મહેનત અને કેવલ નિઃસ્વાર્થ બુદ્ધિથી રચ્યા ન હોત, તો આજે આપણી ધર્મ સંબંધી સ્થિતિ કેવી હોત અને કેટલા અજ્ઞાનમાં ડુબેલા પડ્યા હોત! જે કિંચિત્ જ્ઞાન આપણે હાલ ધરાવીએ છીએ, તે પૂર્વ કાળના વિદ્વાનોની પરમાર્થ વૃત્તિની નિશાની છે માટે તેઓ તરફ માનની નજરે જોવું અને તે મુજબ વર્તવા પ્રયત્ન કરવો, એ

આપણી ફરજ અથવા ભક્તિ છે. જે જ્ઞાનરૂપી મંડાર તેઓ આપણા માટે મુક્તિ ગયા છે, તેમાં વધારો કરવાની તો આપણામાં કિંચિત્ પણ શક્તિ નથી તો તે મહાન્ પૂર્વજોની સંતતિ તરફે આપણે ઇચ્છું પણ અભિમાન ન રાખવું, કે તે જ્ઞાન કાયમ રાખી તેનો ફેલાવો આપણા જાતભાઈઓમાં કરવો ? જો તેમ ન કરીએ તો આપણા પૂર્વજોને આપણે બીલકુલ લાયક નથી એમ આપણને નહિ લાગશે અથવા કોઈ આપણને નહિ કહેશે ? ધર્મના વિષય સિવાય જમાનાની કઢાના વિષયો તરફ નજર કરીએ છીએ, તો જણાઈ આવે છે કે છાપવાની કઢા, વરાળચંત્ર, વાંજઢિક તાર, કે જેનાથી હાલનો વ્યવહાર સેહેલાઈથી ચલાવાય છે તે કઢાઓની હયાતીની સાથે તેના શોધકોનાં નામ અમર થઈ ગયલાં અને મેદાનની સપાટી ઉપર ઉજ્જ્વલ શિખરરૂપ દેખાય છે. પ્રાચીન વચ્ચતથીજ મહાન્ પુરુષો અને તેમનાં કર્તવ્યોને દૈવઅંશ આપવાની પદ્ધતિ પડેલી જણાય છે. બીજી રીતે કહીએ તો જે મહાન્ પુરુષો ભવિષ્યની પ્રજાના હિતને માટે પોતાનો ભોગ આપી, દુનિયાનાં સુખોનો ત્યાગ કરી જે જ્ઞાન આપણે માટે મુક્તિ ગયા છે, તેમની કીર્તિ માણસ જાતના ઇતિહાસમાં ચઢકતા તારાના આકારમાં રહે તેમાં કાંઈ આશ્ચર્ય નથી. વઢી તેઓનાં ઘણાં કર્તવ્યોનાં ફલ આપણને એવાં સામાન્ય થઈ પડ્યાં છે કે તે આપણે ભોગવતા છતાં તેના પુરાવા,

ઇતિહાસમાં મઢી આવતા નથી; અને તેનું કારણ એ છે કે તે વચ્ચતનો ઇતિહાસ આપણને લેખરૂપે મઢતો નથી, અથવા સામાન્ય હોવાને લીધે તે બનાવોની ઇતિહાસમાં નોંધ લેવાઈ નથી. આ સિદ્ધાંત સાબીત કરવા માટે એક માણસનો દાખલો લઈએ કારણ એક માણસ પણ પ્રજાનો એક અંશ છે. જેઓ વિચાર કરતા નથી તેઓ સાધારણ રીતે એમ માનેછે, કે બચ્ચણનાં પહેલાં વર્ષોમાં બાઢક કાંઈ સમર્જા શકતું નથી. તેઓ એમજ સમજેછે કે બચ્ચણમાં માણસ યાવું અને વધવું તે સિવાય કાંઈ કરતો નથી. આ કલ્પના મોટી મૂલ મેરેલી છે. બારીક વિચાર કરતાં સાફ જણાઈ આવે છે કે બચ્ચું પોતાના સહવાસમાં આવતા પદાર્થોનું કદ, માપ, અંતર, અને તેનું અવલોકન કરવામાં ઈન્દ્રિઓનો ઉપયોગ કરવામાં જે શક્તિઓ વાપરેછે તેથી તેના મનની ચપઢતા તે વચ્ચતથીજ પ્રફુલ્લિત થવા પામેછે. આ રીતે મેઢવેલ જ્ઞાનનું મહત્વ આપણે સમજતા નથી તોપણ તે આખી જીંદગીમાં મોટા યજાનાની ગરજ સારેછે. આ શક્તિ મેઢવવામાં પ્રથમના ત્રે વર્ષમાં જે જ્ઞાન ઉત્પન્ન થાયછે તે આખી જીંદગીના પછીના પ્રયાસથી મઢી શકતું નથી. આ ક્રિયાઓ એવી સરઢતાથી કામ કરેછે કે આપણે તેની નોંધ લેવાની અગત્ય સમજતા નથી. દાખલા તરીકે દેવતાનો દાખલો લઈએ તો આપણે આ કાઢમાં તેના ઉપયોગથી ઇટલા બધા જાણીતા થઈ ગયા છીએ, કે શ્રી ઋષભદેવસ્વામીના વચ્ચતમાં જુગલીઆંને કાચું અનાજ ન પચી શકવાથી તેઓને અગ્નિ ઉત્પન્ન કરવાની અને તેને વાપરવાની યુક્તિ પ્રથમ શીખવી અને તેથી તેઓ અનાજ રાંધીને વધારે સ્વાદિષ્ટ કરીને યાવા શીઢ્યા. તે વચ્ચતનો તેમજો આનંદ આપણી કલ્પનામાં પણ અત્યારે ઘણા મહત્વનો જણાઈ આવતો નથી, પરંતુ તેઓને કેટલું આશ્ચર્ય અને નવાઈ લાગી હશે અને તેથી કેટલો આનંદ થઈ ગયો હશે, તેનો કાંઈક ઢ્યાલ વિચારશક્તિથી લવીએ તો આપણને સામાન્ય દાખલા પણ ઘણા બોધકારક નીવડી શકે. બીજો દાખલો ધાતુઓનો લઈએ તો પ્રથમ તેનો ઘણોજ સાદો ઉપયોગ થતો અને હાલ તે કેટલા વિસ્તારમાં અને વિવિધ આકારમાં આપણે વાપરવા શીઢ્યા છીએ. ભાષાનો દાખલો લઈએ તો પણ જણાય છે કે પ્રથમ ભાષા કેટલી સાદી

અને તે વ્રતની માણસની જરૂરીઆત જેવા શબ્દોથી ઉત્પન્ન થઈ હશે, પણ જેમ જેમ એક બીજાનો સહવાસ વધતો ગયો તેમ તેમ તેની અગત્ય વધતી ગઈ અને હાલ દરેક માપાનો વિસ્તાર કરોડો શબ્દોની સંખ્યાથી ગણી શકાય છે. છેલ્લી તરફ જોઈએ છીએ તો પ્રથમ ઘાસરૂપે દેખાતા છોડનાં વીજને खोराक તરીકે વાપર્યાં હશે, અને પછીથી ધાતુ વધવાથી વિસ્તારમાં આવવાની અને થોડી જગ્યામાં મોટો જથ્થો ઉત્પન્ન કરવા માટે ધાતુ વિગેરેની શોધ થઈ હશે. પ્રાણીઓ પાલકમાં પણ ધાતુ મનુષ્યબલ કરતાં વધારે બઠની જરૂર પડી હશે અથવા તેમના વાળ વિગેરેનો ઉપયોગ માલુમ પડ્યો હશે ત્યારથી શરૂ થઈ, હાલ તે કેટલી પુર્ણતાને પામી છે તેનો સ્વાલ આવવો સહેલ નથી. આ રીતે પ્રાચીન કાળમાં જે જે પ્રાથમિક શોધો થઈ હતી તેનો હાલનો ઇતિહાસ નોંધ લેતો નથી પણ તેની કલ્પના હાલના વિસ્તાર પામેલા જ્ઞાનથી પણ થઈ શકે છે. આ ઉપરથી આપણને

પ્રાચીન અને અર્વાચીન વ્રતનો મુકાબલો કરવાની તક મળે છે; અને કેટલેક આપવાના નવા બંધારણની યોજનામાં હાલનો જમાનો કેવી સ્થિતિનો છે તે જોવા માટે પણ તેમ કરવાની અગત્ય છે. પ્રાચીનકાળમાં દુનિયાના જુદા જુદા ભાગમાં માણસો કેટલે અંતરે વસતાં તે હાલ એક બીજાથી નજીક અને એકત્ર થયાં છે. દુનિયાના જુદા જુદા ભાગોની શોધ થઈ છે અને જુદા જુદા પ્રદેશના માણસો એક બીજાથી જાણીતા થયાં છે. એવી કોઈ જાત નથી કે જે હાલમાં અજાણી રહેતી હોય. વ્રત અને અંતર ઓછું કરવાને કેટલાં સાધનો તૈયાર છે? હાલની રેલવેની સડકો જે જુદા દેશો અને ઊંડોને જોડે છે અને દેશમાં જાલ માફક પ્રસરેલી છે તેથી તેની સાથે મુકાબલો કરતાં પ્રાચીન રાજાઓ પોતાના રાજ્યમાં રસ્તા બાંધતા તે કેટલા નજીવા જણાય છે. મુંબઈથી કલકત્તા દોઢ દિવસમાં જઈ શકાય એવી વાત ૨૦૦ વર્ષ પહેલાં કોઈને કહી હોત તો ચમત્કાર અથવા ગપ ગણાત તે આજે નજરે અનુભવીએ છીએ. જુદાં જુદાં શહેરોની વસ્તી એક બીજાથી ઘણે અંતરે ગણાતી તે હવે એક બીજાની પાડોસી જેવી થઈ પડી છે. દુનિયાનો વ્યવહાર કેટલો ઘાડો થઈ ગયો છે તે જોવાને એક ન્યુસપેપર હાથમાં લેવું બસ છે. તેમાં જોઈએ છીએ તો ગઈ કાલે યુરોપ, અમેરિકા અથવા આસ્ટ્રેલિયામાં શું બનાવ બન્યા છે તેનું વર્ણન નજરે આવે છે, અને તે ધરો વીજળીની ઝલપે અને વીજળીની માફક તેજ અહીં આવી છે. કોઈ ઠેકાણે ધરતીકંપ, ટુકાલ, કાંઈ ભયંકર અકસ્માત, આગ અથવા કાંઈપણ જાણવા-લાયક બનાવ બન્યા હોય, પછી તે ન્યુયોર્ક હોય કે લંડન હોય કે ચીન હોય તો તેના વિગતવાર સમાચાર અહીં બેઠે આપણે અનુભવીએ છીએ. ટુકામાં બે દેશની પ્રજાઓ જે પ્રાચીન કાળમાં જુદા પ્રહની વસ્તી હોય તેથી એક બીજાથી અજાણી હતી તે હવે નજીકના પાડોસી માફક એક બીજાની હકીકતથી વાકેફ થઈ શકે છે. આ વધી વાવતો દુનિયા વાયુના વેગથી વિદ્યાકલામાં દોડતી ચાલી જાય છે એનું માન કરાવે છે અને તે આપણી ચાલચલણ અને બુદ્ધિ ઉપર જબરી અસર કરે છે, આપણી જીંદગીની દ્રષ્ટિમર્યાદાને ઘણા વિસ્તારવાળી કરે છે અને વિચારશક્તિને અસંખ્યાત વિષયો મનન કરવાને પુરા પાડે છે. આમ થવાથી મનુષ્ય જાતનો એક બીજા પ્રત્યેનો સ્વાર્થ અને મૈત્રી વધવાનાં ચિન્હો હદ બહાર વધી પડે છે. પ્રાચીન અને અર્વાચીન કાળના ઉપર મુજબ ફેરફારથી એક નવી વાવત આપણી નજરે આવે છે કે

વિદ્યાકલ્પામાં પ્રવીણ હોય તે પ્રજા સરસાઈ ભોગવેછે. જ્યાં જોઈએ છે ત્યાં એમજં દેખાય છે કે જે પ્રજા વિદ્યાકલ્પામાં આગલ વધેલી હોયછે તેજ સર્વોપરી પદ મેલ્લવેછે અને ભવિ-
ષ્યમાં પણ તેમજ રહેશે એમ અનુમાન થાયછે. પ્રાચીન કાલમાં પણ તેમ હતું તેના પુરાવા પણ
ગેરહાજર નથી. જુના આર્યો કહો અથવા જુની જૈન પ્રજા કહો તે આસપાસના દેશ પ્રદેશો
ऊपर જે સરસાઈ ભોગવતી આપણે વાંચીએ છીએ, તે પણ તેમના બુદ્ધિબલની ઉત્તમ સ્થિતિજ હતી
અને તેમની સંતતિ હાલ કેવી દુર્દશાએ પહોંચી છે અને તે કયા કારણથી તે આપણે સર્વે
જાણીએ છીએ અને તે ફરી કહેવાની જરૂર નથી કે **વિદ્યાની સ્વામીથી!!** આપણે આ
સ્થિતિમાં પડી રહેવું અને હાલ છીએ તે કરતાં પણ દુનિયામાં પાછલ પડવું, કે દોડતી દુનિ-
યાની સાથે ઘસડાઈ આગલ દોડવું એ બંનેમાંથી શું પસંદ કરવું એ આપણી મરજી ऊपर છે.
પણ આપણા વધાનું અહીં ભેગા થવું એજ સુચવે છે કે આપણે બેસી રહેવાનો વિચાર કરવાને
નહીં પરંતુ વધાઓની સાથે આગલ વધવાનાં પગલાં ભરવાનો વિચાર ધરાવીએ છીએ. યુરોપલેન્ડ
એશિયા કરતાં નાનો છે અને તેનાં સંસ્થાનો સહિતની એકંદર વસ્તી દુનિયાની વસ્તીનો એક
નાનો ભાગ થાય છે તે છતાં આ નાની સંખ્યા સર્વોપરી સત્તા ભોગવેછે અને તે આપણે ફરીથી
કહી શું કે વિદ્યાબલથી. વધારામાં જોઈએ તો હાલના કાલમાં

પ્રજામતની શક્તિ વધી છે. પ્રજાસમુહની સ્થિતિનો વિચાર કરતાં આ નવી શક્તિ
પણ આપણું ધ્યાન ખેંચેછે અને તે શક્તિ પ્રજામત છે. અગાઉ જ્યારે માણસો એક બીજાની
સાથે ક્વચિત પ્રસંગમાં આવતા. અને એક બીજાનો સંબંધ એટલો દુરનો હતો કે
અરસપરસ વિચાર બદલી શકતા ન હોતા ત્યારે પ્રજામત એ શબ્દનું મહત્વ
કાંઈપણ હિસાબમાં ન હતું. જો મત કહીએ તો ફક્ત રાજ્યકર્તાનો હુકમ હતો કે જેના
ઉપર વાદવિવાદ ચાલતો નહોતો. જો પ્રજા વિચાર કરતી તો તે પણ પોતાના ધર્મગુરુ
અથવા રાજા અને વિદ્વાનોના મતને અનુસરતોજ કરતી. હાલના સમયમાં દરેક માણસ પોતાના
વિચાર સ્વતંત્ર રીતે બતાવી શકે છે. પ્રજાસમુહની વાબતના વિચાર હોય તો તે પ્રજામત ધીમે
ધીમે એકઠો થઈ છેવટે એવું ગંભીર રૂપ પકડે છે કે તેના વિરુદ્ધ ધનારને હંફાવે છે એટલે સુધી
કે, રાજ્યકર્તાને પણ પ્રજામતને માન આપવાની ફરજ પડેછે. એવો કોઈ માણસ નથી કે તે
પોતે મનસ્વીપણે વર્તે અથવા બીજાને નુકશાન કરે અથવા જુલમ કરે અને તેના જાતભાઈઓ
પ્રજામતરૂપે એકત્ર થઈ ધિક્કારી ન કાઢે અથવા તેને હરાવે નહીં. એક રીતે પ્રજામત એ પ્રજાની
માનસિક શક્તિનું વલ છે. એવી કોઈ સંસ્થા નથી પછી તે ગમે તેવી પ્રાચીન હોય અથવા કાયદા
અથવા સત્તાથી રક્ષિત હોય કે જે અન્યાયી અથવા નુકશાનકારક જણાય તો તેને પ્રજામત
કાયમને માટે ધિક્કારી શકે અને પોતે હઠે નહીં. આવી હાનિકારક સંસ્થાની આસપાસ આ
પ્રજામતરૂપી પવન વધારે વધારે જોરથી ચોરે વાજુથી ફૂંકવા માંડેછે; અને જો તે સુધેરે અથવા
ડગે નહિ તો છેવટે વંટોળીઆ રૂપે તેને જડમૂલથી ઉલેકી નાંખે છે. જ્યારે દેશના જુદા જુદા
ભાગોમાં સંખ્યાબંધ ન્યુસપેપરો અમુક કોમના અથવા જ્ઞાતના અથવા પ્રજાના મત દર્શાવવા માટે
અથવા તેમાંના ચરાચર રિવાજો કાઢી નાંખવા માટે ઉપાયો દર્શાવવા માટે નીકળતાં હતાં ત્યારે
ગયા વપે સુધી આ જૈનવર્ગનું હિત અહિત દર્શાવનાર જાહેરપત્ર નહોતું પરંતુ જણાવવાને સુધી
ઉપજે છે, કે જેમ આવી કોમે પોતાનું શ્રેય કાઢવા આ સંસ્થા ઉભી કરીછે ત્યારે કોમના
માણસો પણ તે તરફ પ્રયાસ કરવા મંડ્યા છે અને મારા મિત્ર મિ. ભગુભાઈ પત્તેહચંદ

કારભારી “ જૈન ” નામનું સપ્તાહિક વર્તમાનપત્ર ખાસ જૈનોના હિતાર્થે કાઢવા માંડયું છે. અને તે પેપર પોતાનું નામ કેટલી સારી રીતે દિપાવેછે તેથી અહીં ભેગા થઈ આપણે માટે ભાગે જાણીએ છીએ. આશા છે કે આ તેમજ આવાં બીજાં સ્વતંત્ર લેખવાળાં પેપરો હજુ જૈન કોમને દિપાવવાને પ્રગટ થાય અને દીર્ઘાયુ ભોગવે. જેમ સાહિત્યના સાધનમાં પ્રજામતની ઉપર મુજબ સ્થિતિ છે તેમ હાલના જમાનામાં

શાસ્ત્રીય વિદ્યા અને કલ્પા જ્ઞાન પળ ઓછા અગત્યતા ધરાવતું નથી. બુદ્ધિવલ્લભ આગલા જમાનાઓ ઉપર હાલનો જમાનો સરસાઈ ભોગવતો હોય તો તે આ શાસ્ત્રીય જ્ઞાનને લીધે છે. શાસ્ત્રીય વિદ્યાઓ જ્ઞાનને માટે ખુલ્લી આંખે શોધ કરે છે. જે નિયમોને તર્કશક્તિ ટેકો ન આપે અથવા તેનું સ્પષ્ટીકરણ ન કરી શકે તેને આ વિદ્યા કબુલ કરતી નથી. અમુક કલ્પના આવી હોવી જોઈએ અથવા છે એમ માનવાથી ધરાવ અસર થતી હોય તો તે તેના તરફ શકની નજરે જુવે છે. તે દરેક દંતકથાને પોતા સામે ધરીને તેની ધરી ધોટી સ્થિતિ તપાસે છે. તે જ્ઞાનને અવલોકન કરી ઘણી સંતથી કુદરતને, માણસના મનને, ઇતિહાસિક પુરાવાને અને બીજાં જે સાધનો તપાસને માટે જરૂરનાં હોય તેને તપાસે છે અને પોતાના અવલોકનમાં ઘણી સાવચેતી વાપરે છે અને વહેમ રૂપી શક્તિઓની પળ તપાસ કરીને પ્રજાના મન ઉપર તે શું અસર કરે છે તેની નોંધ લે છે; ગેરવ્યાજબી ભૂલો થતી અટકાવે છે અને પૂરો પૂરાવો તપાસ્યા બાદ પોતાના નિર્ણય ઉપર આવે છે. કયાં ચીજ ધરી છે, કયાં સંભવિત છે, કયાં શકદાર છે અથવા નહીં જાણી શકાય તેવી છે તે સઘળી નોંધને તેમાંથી સાર પ્રહન કરે છે. આ રીતે ફીલસુફી અથવા માનસિક શાસ્ત્ર પળ વિદ્યાના વિષયમાં આવી જાય છે. તેનાથી કોઈ પળ વિષયનું અનુમાન અથવા સ્પષ્ટીકરણ કરવાનું બની શકે છે. શાસ્ત્રીય જ્ઞાનથી ફક્ત દ્રવ્ય સંપાદન કરવાની અને તેથી ઉપજતાં બધાં ઇન્દ્રિયસુખ ભોગવવાની શક્તિ વધે છે માટેજ તે મેલવવા લાયક છે એમ અમારું કહેવું નથી; પરંતુ તે જ્ઞાનને લીધે માનસિક શક્તિ ધરી નીકળી ધરી રસ્તે માણસ જાતને ધરી જાય છે અને જનમંડળના કલ્યાણના રસ્તા ખુલ્લા કરી આપે છે એ જણાવવાનો અમારો હેતુ છે. દાખલા તરીકે તેવા વિચારો કેલવવાથી માણસ માત્રમાં

અનુકંપાશક્તિ દ્રઢ થાય છે. શાસ્ત્રીય જ્ઞાનમાં આગલ વધેલા ચાલુ જમાનામાં જોઈએ છીએ તો નિરાશ્રિત અને દુઃખીઓના આશ્રયને માટે ખાનગી તેમજ સરકારી સાહસો ઠેકાણે ઠેકાણે ઉત્પન્ન થતાં જોઈએ છીએ, જેવાંકે દીવાનાઓ માટે તેમજ આંધળાં, બેરોં, મુગાં માણસો માટે આશ્રમો, દવાશાળાઓ વિગેરે. જો નીતિ અને ભૂતદયા એ બે વૃત્તિઓ હાલના જમાનામાં વિદ્યાના પ્રસારને લીધે ઠેકાણે ઠેકાણે વૃદ્ધિ પામતી જોઈએ છીએ, તો વિદ્યાથી પ્રજાનું કલ્યાણ થાય છે એ તો નિઃશંકસય રીતે કહી શકાશે. ઉન્નતિની બીજી નિશાની મુગાં પ્રાણીઓ ઉપર લેવાની સંભાલમાં પળ નજરે આવે છે; કારણકે જીવદયા એ જૈનધર્મનું સિદ્ધાંત છે. માંદાં અને નિર્બલ તેમજ અપંગ અને ધરડાં પ્રાણીઓની સારવારને માટે પાંજરાપોલની વ્યવસ્થા થવા ઉપરાંત આ જમાનામાં પ્રાણીઓ ઉપર ઘાતકીપણું અટકાવવા માટે સલ્ત ધારા બાંધેલા છે એમ જોવામાં આવે છે. માંદાં તેમજ હદ બહાર બોજાથી લાદેલાં જાનવરોને રસ્તા ઉપર અટકાવી તેના માર્ગીકોને શાસન આપવામાં આવે છે, તે પળ વિદ્યાવલ્લથી થતી અનુકંપાવૃત્તિની એક જબરી નિશાની છે. વિદ્યા અને કેલવણીની સૌથી ઉત્તમ અસર

માસણ માત્રની ઉન્નતિ માટે ઉત્પન્ન થતી કાઠજી છે. આ ફેરફારનું અગત્યનું ચિન્હ દરેક ઠેકાણે કેલવળીનો પ્રસાર કરવાની વૃત્તિમાં જળાઈ આવે છે. આ ઉપરથી એમ જણાય છે કે આગલ પડેલો વર્ગ પાછલ રહેલાને ડંચકી આગલ લાવવાને બનતો પ્રયાસ કરે છે અને આ વૃત્તિ પણ ડંચ માનસિક કેલવળીનું પરિણામ છે. બચાંઓને માનસિક અજ્ઞાનમાં રાખવાં એ આપણી ફરજમાંથી ચુકવા બરાબર છે એમ હાલ આપણે સમજવા શીખ્યા છીએ અને તેનું કારણ એજ હોવું જોઈએ. હાલનાં બચાંની માનસિક સ્થિતિ પછી સારી કે ખરાબ તે ઉપર મનિષ્યની ઉન્નતિનો આધાર છે એમ આપણે સમજતાં શીખ્યા છીએ. ઉન્નત્તિનું બીજું ચિન્હ

ચાલુ જમાનામાં વધતી જતી ઉદ્યોગિક સંસ્થાઓ છે, પ્રજાવર્ગની સ્થિતિ ઉદ્યોગની વૃદ્ધિની સાથે બદલાતી ચાલી છે અને ઓછા વધતા રૂપમાં દરેક માણસ અર્થ શાસ્ત્રનો નિયમ સમજવા શીખ્યો છે અને એક બીજાની સાથે કુસંપ વધારવાને બદલે જૂદી જૂદી જાતોએ એકત્ર થઈ વેપાર સ્ત્રીલક્ષી દોલતમંદ થવું એ સામાન્ય નિયમ થઈ પડ્યો છે, એટલે બીજા શબ્દોમાં બુદ્ધિ અને સંસારિક સ્થિતિ સુધારવા માટે દોલત જરૂરની છે એમ સર્વે કોઈ માનવા લાગ્યા છે. જે માણસો ફક્ત પોતાના ગુજરાન જેટલુંજ કમાઈ શકે છે તેઓ ઉપરના હેતુઓ પ્રાપ્ત કરવામાં ફક્ત સાધનરૂપજ થઈ પડે છે, માટે તેઓને વધારે સંતોષા કરી તેમનામાં વધારે ઈચ્છાઓ ઉત્પન્ન કરી, વધારે ઉદ્યોગ કરવાને ઉત્કેરવાની જરૂર છે. આ વૃત્તિઓ ઉત્પન્ન કરી વધારે પૈસા રઠવાને માટે વધારે જ્ઞાન મેલવવાની સ્વાભાવિક ફરજ ઉત્પન્ન થાય છે અને તેમ કરવામાં બુદ્ધિ ધીમે ધીમે સ્ત્રીલક્ષી જાય છે અને સ્વતંત્રતા અને નીતિ તેની સાથે વધતી જાય છે. વઢી માણસજાત વેપાર અને ઉદ્યોગમાં પ્રવૃત્ત થવાથી બીજા મનોવિકાર દબાઈ જાય છે, કાચદાને માન આપવાની બુદ્ધિ ઉત્પન્ન થાય છે, મિતાહારી થવા સાથે નીશો કરવાની ઈચ્છા ધતીજ નથી અને તે ઉપરાંત માયાલુપણું અને બીજાઓ તરફ મૈત્રીભાવ રાખતાં શીખે છે અને તમામ માણસો આ પ્રમાણે વર્તવાથી એકંદરે કોમની સંસારિક સ્થિતિ સુધરે છે. પણ આ વૃત્તિઓ એટલે દરજ્જે વધવી ન જોઈએ કે તેથી

પૈસા માટે હૃદયપાર લોભ અને તે ગમે તે દ્વારે અને રીતે મેલવવાની ઈચ્છા થાય, કારણકે પૈસાનો લોભ એ દરેક પાપનું મૂળ થાય છે એમ કહેવાય છે; માણસજાતમાં કદી ન હોતો એટલા જોરમાં આ વિચાર હાલમાં પ્રસરેલો છે; તોપણ એટલું ભૂલી જવું જોઈતું નથી કે પૈસાથી પોતાની તેમજ પારકી સંસારિક સ્થિતિ સુધારી શકાય છે અને યોગ્ય રીતે વાપરવાથી નીતિના ડંચા ધોરણ ઉપર જવાય છે. પૈસા મેલવવાની ઈચ્છા એટલી હદ બહાર ન જવી જોઈએ કે બીજાઓને નુકસાન કરીને અનીતિથી પણ તે સંપાદન કરવાને લલચાય; કારણકે

લોભનું હથિયાર દગો છે. પૈસાના લોભથી દગો કરવાની વૃત્તિ ઉત્પન્ન થાય છે. સ્વર્થી માણસ પોતાનો હેતુ પાર પાડવાને જોર અને દગો એ બે હથિયાર વાપરે છે. સંસ્કૃત જોતાં આ હથિયાર હલકા જાન વાઢો વાપરે છે. જે બહાદુર અને મજબુત હોય તે તો સુલ્હા મેદાનમાં જ લડે છે, જેમકે સિંહ મેદાનમાં પોતાનો શિકાર પકડે છે પણ શિયાળા લુચ્છાઈથી ચોરાક મેલવે છે. ઘણે ઠેકાણે આવી વર્તણૂક ચલાવનાર એવું ઉપનામ મેલવે છે અને તેઓ આ નીચ શક્તિ-વડે નબળાઓને હરાવે છે. કેહેવત છે કે જબરો જિતે, પણ તે માત્ર પશુવર્ગને લાગુ પડે છે. જો નીતિના અર્થમાં લડીએ તો દુનિયામાં જિતવાને વધારે દગાબાજ અને સૌથી વધારે દાંભિકની જરૂર છે. આમ છતાં પણ પરિણામે નીતિવર્તનનો જય થાય છે. આવા દાખલાઓ છે તેથી

આપણે નિરાશ થવાનું નથી, કારણકે તેઓની મૂલ્ય વૃત્તિઓ હલકી હોવાને લીધે બીજા સંસારી સંજોગો તેવાજ મળી આવી તેઓ દેખીતો જય મેળવે છે, પરંતુ હાલના જમાનામાં પૈસો મેળવી

પરોપકાર કરનારની પળ હવે સંખ્યા વધતી જાય છે. આવી વૃત્તિના પુરુષોના હાથમાં હદ બહાર દોલત આવે છે તેમ તેઓની ઉદાર વૃત્તિ પણ હદ બહારની થતી જાય છે. તેઓ તેનો ઉપયોગ મોજશોખ અથવા મોટાં મકાનો બાંધી ઇન્દ્રિયસુખો ભોગવામાં કરતા નથી, પરંતુ લોકોપયોગી પુસ્તકાલયો સ્થાપવામાં, ગરીબોને માટે આશ્રમ બાંધવામાં અથવા અજ્ઞાનોને કેલ્વર્ણી આપવાની યોજનાઓમાં પોતાના પૈસાનું સાર્થક થઈ સમજે છે. તેઓ પોતાના પૈસાને એક સરોવર સમજે છે કે જેમાંથી દરેક તંગીવાળો માણસ પોતાની શક્તિ મુજબ પાળી પી શકે. આવા દાખલા આપણા દેશમાં થોડા નથી અને તેમાં છેલ્લા અને તાજા આપણા જૈનધર્મના આગેવાન મહુમ શ્રી પનાલાલજીની એક દેશી જૈનકોમની ઉન્નતિ માટેની સલાહત છે. તત્વગર માણસો ધીમે ધીમે શીખતા જાય છે કે પોતાની કોમની શારીરિક, માનસિક, ધાર્મિક અને સંસારિક સ્થિતિ સુધારવાને પોતાના પૈસાનો વ્યય કરવો એના જેવું યોગ્ય કર્તવ્ય બીજું એકપણ નથી, અને આ મત જેમ વધશે અને વિસ્તારમાં ફેલાવો પામશે, તેમ કોમના હિતનાં સાધનો વધારે નજીક આવતાં જણાશે એમાં શક નથી. કેટલાક એમ પણ કહે છે કે

ઉન્નતિમાર્ગમાં વધારે પ્રવૃત્તિ થવાથી પ્રજા ફક્ત ક્ષણિક સુખની ઇચ્છાવાળી થઈ જશે. અલબત્ત આ કહેવું કેટલેક અંશે સત્ય છે. હાલની વિદ્યાઓ કુદરતી શક્તિઓને શોધ કરવામાં અને તેને માણસજાતના ઉપયોગમાં લાવવાને મેહનત કરે છે, પરંતુ તેમ કરવામાં તેજ વિદ્વાનો તેજ કુદરતના ગુલામ થતા જાય છે, એટલે બીજા શબ્દોમાં તેના નિયમોનું મહત્વ સમજી બીજી તરફથી ધર્મશ્રદ્ધાવાળા થતા જાય છે અને કુદરતનાં સાધનો માણસના ભલામાં વાપરતાં શીખે છે અને તેથી માતૃભાવ અને જીવદયા ઉત્પન્ન થાય છે અને આ રીતે ધર્મવૃત્તિ જાગૃત થઈ પ્રથમ કહેલાં ચાર સાધનો પ્રાપ્ત કરવા શક્તિવાન થાય છે.

ઉપરના વિસ્તારવાળા વિવેચનથી આપણે સંસારિક કેલ્વર્ણીના સાથે ધાર્મિક કેલ્વર્ણીથી થતા ફાયદા જોઈ શક્યા છીએ. જે જે પ્રજાઓમાં કેલ્વર્ણીથી વિપરીત પરિણામ આવ્યાં છે તેમાં ધર્મનો અંશ ન હોવાને લીધે, તે પણ ખુલ્લું થયું છે; તો હવે આપણા ભાઈઓની ઉન્નતિ માટે આપણે શું કરવું જરૂરનું છે તે તપાસીએ. સંસારિક ઉન્નતિ માટે વ્યવહારિક કેલ્વર્ણીની જરૂર છે પરંતુ તે મેલબ્યા પછી અર્થ સંપાદન કરી તેનો સારો માર્ગે વ્યય કરી બીજાઓનું મલું કરવું અને નીતિથી વર્તવું આ નિયમો જીંદગીના વર્તનમાં દાખલ થવા માટે જરૂરના છે. જૈનોની સંખ્યા હાલ દેશમાં જુદા જુદા ભાગોમાં વેહેંચાઈ છે. અને દરેક ઠેકાણે કેલ્વર્ણીનાં સાધન નથી. વઢી જૈન કોમ પ્રાચીન કાલથી વેપારને માટે જ લાયક ગણાઈ છે. પ્રથમનો વેપાર દેશની અંદર અને દેશી ચીજોનો જ હતો, એટલે તેમાં થોડી કેલ્વર્ણીથી ચાલતું. હાલ પ્રદેશી ચીજોનો વેપાર અને બીજા દેશોની સાથેનો સંબંધ સાચવવા માટે ઇંગ્રેજી કેલ્વર્ણી અને વેપારની પદ્ધતિ શીખવાની ખાસ જરૂર છે. આ માટે જ્યાં જ્યાં જૈનોની વસ્તી હોય ત્યાં કેલ્વર્ણીનાં સાધન હોઈ શકવાનો સંભવ નથી, તેમજ આપણી ધાર્મિક કેલ્વર્ણી સાથે અપાતી ન હોવાથી વિપરીત પરિણામ આવે છે. તેની પણ સાવચેતી લેવાની જરૂર છે કે ત્યાં આવાં કારણોને લીધે એક સારું ફંડ એકઠું કરી બનારસ હિંદુ કૉલેજની માફક એક જૈન

इन्स्टीटयुशन स्थापवानी खास जरूर छे, के ज्यां साहित्यना विषय शिवाय वेपारी केळवणी जेवी के बुककीपींग (इंग्रेजी पद्धतिथी हिसाब राखवानी रीत) ऑडीटिंग विगेरे (हिसाब तपासवानी रीत) टाईपराईटिंग विगेरे विषयो शीखववा जोईए, के जेथी जेओने थोडो अभ्यास करी केळवणी बंध करवी होय तेओ पण पोतानी आगळनी जींदगी हालनी माफक नोकरी माटे फांफां मारवाने बदले वेपारमांज गाळी शके. आवी योजनाथी बीजो फायदो ए पण थशे के जेओ निराश्रित हशे, ते पण योग्य केळवणी लई कमातां शीखशे अने हालनी माफक शीजाता श्रावकना फंडनो लाभ लेता अटकशे अने तेओनी वृत्तिओ उंची धती जशे. केळवणी उपरांत उपर कहेलां खातामां हुजरनी केळवणी अने रसायणी शिक्षण आपवामां आवे तो तेथी देशने पण मोटो फायदो थशे, कारणके आपणो देश काचा पदार्थो उत्पन्न करवामां एटलो फळद्रुप छे के ते बीजा देशोने माल पुरो पाडी तेना नफानो मोटो भाग परदेशीओने आपे छे, तेने बदले पोते भोगवशे; अने परिणामे जैन कोम संपत्तिवाळी थशे अने धार्मिक केळवणी शरुआतथीज साथे अपाती होवाथी ते संपत्तिनो आ दुनियांमां सारो उपयोग करी छेवटे शरुआतमां कहेलां चार साधनो अनुक्रमे मेळववा भाग्यशाळी थशे.

पंडित फत्तेहचंद कर्पूरचंद लालननुं भाषण.

केळवणी आपवाना संबंधमां आपणा वाईसरॉय नामदार लोर्ड कर्झने पण जणावेळुं छे के ज्यांसुधी केळवणीना पायानो आधार धार्मिक केळवणी ऊपर प्रथमथीज रचवामां आवशे नहि. त्यांसुधी हिंदना जुवानियाओने केळवणी आपवानो प्रयास कदी पण फळीभूत थवानो नथी. आपणे केळवणीना संबंधमां जरापण दरकार करवाने बदले आपणा हमेशना धंधामांज अने संसारिक कामोमांज मशगुल रहीए छीए, ते काई ओळुं शरमावा जेवुं नथी. मुंबईमां आगळ कोई पण जैनशाळा हती नहि. पण पाछळथी एक शाळा स्थापवामां आवी हती. पहेलां तो ते सारी हालतमां नहि हती पण धीमे धीमे ते सारी हालतमां आवी छे अने ते वणुं सारं काम करे छे. बीजां प्राणीओ करतां मनुष्योने जे ज्ञाननी शक्ति मळेळी छे तेनो उपयोग नहि करीए तो पछी पाणीओ अने मनुष्योमां शो फेर ?

दिलसोजी बतावनारा वधु तारोअने पत्रो.

अत्रे शेठ फकीरचंद प्रेमचंदे कॉन्फरन्स तरफ दिलसोजी धरावनारा पण हाजर नहीं रही शकेला. **ऑ. मी. रेवश, मी. सैयद सरदार अलीखान, मी. जे. एन. टाटा, शेठाणी बाई जडाव, करांची खातेनी पार्श्वजीन मंडळी, जामनगर खातेना मुनीराज श्री चारित्र विजयजी,** तरफथी आवेला मुबारकबादी विगेरेने लगता तारो तथा पत्रो वांची संभळाव्या हता.

बाद चा पाणी लेवा सारं कॉन्फरन्स अडधा कलाक माटे उठयुं हतुं; पोणात्रण वागे कॉन्फरन्सनुं कामकाज पाछुं शरु करवामां आव्युं हतुं.

मी. लखमसी हिरजी मैशरी. बी. ए. एल. एल. बी. नुं भाषण.

आ भव तथा परभवना श्रेयसुखनो आधार उत्तम प्रकारनी व्यवहारिक तथा धार्मिक केळवणी ऊपर छे. धर्म, अर्थ काम अने मोक्ष ए चारे पुरुषार्थो ए बने प्रकारनी केळवणीथी

થાય છે, તેમાં વ્યવહારિક ઉત્તમ પ્રકારની કેલ્વણીથી અર્થ અને કામ નામનાં બે પુરુષાર્થ તત્કાલ સિદ્ધ થાય છે અને ધાર્મિક ઉત્તમ પ્રકારની કેલ્વણીથી, ધર્મ અને મોક્ષ નામનાં બે પુરુષાર્થ અંતર ફલરૂપે સિદ્ધ થાય છે, અને અર્થ તથા કામ નામનાં બે પુરુષાર્થ પરંપર ફલરૂપે સિદ્ધ થાય છે. આ બંને પ્રકારની કેલ્વણીમાં હિંદુસ્થાન મધ્યે વસનારી સમગ્ર ડેંચી કોમમાં આપણી જૈન કોમ બહુજ પાછલ છે, તેથી આપણા જૈન પુત્રો તથા પુત્રીઓ પોતાનાં ઉપર જણાવેલાં ચારે પુરુષાર્થ ઉત્તમ પ્રકારે સાધવાને શક્તિમાન થાય. ઇટલા સારું તે વસ્ત્રે પ્રકારની કેલ્વણી જૈન બાલકો નાની વયથી કેવી રીતે પ્રાપ્ત કરી શકે, તેના ઉપાયો યોજવાની યાસ જરૂર છે.

કેલ્વણી શું છે ?

કેલ્વણી એ બુદ્ધિને સાફ અને હૃદયને સ્વચ્છ કરવાનો એક જ ઉપાય છે. બુદ્ધિ જ્યાં-નુથી સાફ ન હોય ત્યાંસુથી પ્રતિમાના ડેંચા આસન ઉપર બેસીને દેવ વાંછિત પવિત્ર મુગ્ધ મોગથી શકાતું નથી, અને હૃદય સ્વચ્છ ન હોય તો સર્વ પ્રકારની સાધુતા અને સર્વ પ્રકારના નિર્દોષપણાના મનોહર પોશાકમાં અલંકૃત થઈ શકાતું નથી. કેલ્વણીના પ્રભાવથી જેનું હૃદય સ્વચ્છ થયું નથી, જેની બુદ્ધિ સાફ થઈ નથી અને જે વિવેકનો માર્ગ દેખવામાં આગલ થયો નથી, તે માનવતા પવિત્ર પદને યોગ્ય નથી; કારણકે જેનું હૃદય અજ્ઞાનના અમેદ ધોર અંધ-કારમાં ઢંકાયલું છે, તે કેવલ પોતાની ઈંદ્રિયોજ તૃપ્ત થયાથી પોતાને કૃતાર્થ સમજે છે અને કુદરતના કારણના શોધમાં પોતાનું કર્તવ્ય નક્કી કરવામાં અને સૂક્ષ્મ વિચારમાં તેનું મન લાગતું નથી; તે કાચબાની પેઠે પોતાની છતી શક્તિને છુપાવીને પોતાનો જન્મારો પુરો કરે છે, વૃક્ષનાં ફળ આદિ ખાઈને તૃપ્ત થાય છે, ફરાનું પાણી પીને તૃષ્ણાની શાંતિ કરે છે, અને આવાં અનેક નાના પ્રકારનાં કાર્યો કરીને તેમાંજ અપાર આનંદ અનુભવ કરે છે. પોતાના જીવનનું પ્રયોજન તેનાથી પુરું થતું નથી અને તેની બુદ્ધિ તથા વૃત્તિ નિર્મલ મોક્ષના સત્ માર્ગને પહોંચી શકતી નથી. તે અજ્ઞાન અવસ્થામાં જન્મે છે અને અજ્ઞાન અવસ્થા-માંજ કાલ ગાળીને આ લોકમાંથી, આવ્યો તેમજ પાછો જાય છે. પણ જેણે ડેંચી કેલ્વણીના આધારે સર્વ શ્રેષ્ઠ ગુણો સંપાદન કીધા છે તે પોતાની જીંદગી પવિત્રતાથી અને કલંકરહિત ગુજારે છે અને નરલોકમાં હોવા છતાં દેવલોકના પવિત્ર ચારિત્ર વલ્લી, ગંભીર લાંબી નજરની સહાયતાથી અને વિવેકબુદ્ધિના પ્રભાવથી તે પોતાનું કર્તવ્ય યથારીતિ સંપાદન કરીને આ નાશવંત જગત્માં અમર કીર્તિસ્થંભ સંપાદન કરે છે, કે જેવી રીતે આ કાઉન્ફર્ન્સની યોજના શરૂ કરવામાં આપણા બંધુ મી. ગુલાબચંદર્જી દદ્દાઈ કીર્તિસ્થંભ ડમો કરેલો છે. પ્રિય બાંધવો, વિદ્યા એજ અમૂલ્ય ધન છે. કેલ્વણી લીધાથી હિત અહિત વિગેરેનો પુરતો વિચાર કરીને પોતાનું અને બીજાનું દુઃખ ઓછું અને સુખની વૃદ્ધિ કરી શકાય છે. ગમે તો સામાન્ય માણસ હોય કે પ્રસિદ્ધ હોય, ધનવાન હોય કે નિર્ધન હોય, બાલક હોય કે વૃદ્ધ હોય, સ્ત્રી હોય કે પુરુષ હોય, તોપણ એ દરેકે જ્ઞાનનું સેવન કરવું જોઈએ.

જૈનોની સ્થિતિ કેવી છે ?

ત્યારે ઉપર કહ્યા પ્રમાણે કેલ્વણીની આવશ્યકતા સ્વિકાર્યા પછી આપણે આપણી જૈન કોમની તે સંવંધની સ્થિતિ શાંત ચિત્તથી વિચારતાં, આપણા દર્શનમાં તે કેવો દેખાવ આપે છે

તે ઉપર આપનું લક્ષ અત્રે યોજવાને રજા લઈ લે. કેલવળી સંબંધમાં છેલ્લા Census Report પરથી સ્પષ્ટ રીતે જણાય છે, કે આપણી કોમની કેલવળી સંબંધીની સ્થિતિ બહુજ પછાત છે. તે સરકારી રીપોર્ટના આધારે આપણી કોમના જૈન ભાઈઓના ૨૪૧૧૩૩ પુરુષોના પ્રમાણમાંથી ફક્ત ૨૧૬૪૬ અભ્યાસ કરનારાઓ અને ફક્ત ૯૪૧૦૦ વાંચી લેખી જાણનારાઓ અને બાકીના ૧૨૯૭૮૭ પુરુષો, કેલવળીનાં મીઠાં ફળો ચાખવાથી સંદેહ વેનસીવ રહેલ અને ૨૦૭૩૬૪ સ્ત્રીઓના પ્રમાણમાં ફક્ત, ૬૦૧ વાઝાઓ અભ્યાસ કરનારી અને ફક્ત ૧૦૭૧ સ્ત્રીઓ વાંચી લેખી જાણનારી અને બાકીની ૨૦૫૬૯૨ તદ્દન બીન કેલવા-યલી. આ ઉપર જણાવેલા આંકડાઓ બીજી કોમોનાં આંકડાઓ સાથે સરખાવતાં, આપણી જૈન કોમ કેલવળીની વાતમાં બહુજ પછાત મારું પડે છે.

ए प्रमाणे आपणी कोमनी केलवणीनी स्थिति तपास्या पळी, ते स्थिति सुधारवाने मारा मत मुजब शुं शुं उपायो लेवानी जरूर छे ते हुं आपनी समक्ष रजु करीश.

प्रिय बांधवो, आप सर्व निःशंकपणे मानता हशो के आवो मनुष्य भव पामवो ए काई जेवी तेवी बात नथी ते साथे वळी आर्यदेश, उत्तम कुळ, आयुष्यवान् અને નિરોગી શરીર, જીવનપ્રણીત ધર્મ પામવા સુગુરુની જોગવાઈ, ભયરહિત બ્રીટીશ રાજ્ય છે. અરે ભાઈઓ ચેતો, ચેતો! પ્રિય વંધુઓ ચિંતામણી સમાન નરભવ વૃથા ન ગુમાવો; અનંત સંસાર સમુદ્રમાં ભટકતાં ભટકતાં કિનારે આવ્યા છીએ અને થોડાજ કાલમાં ફરી એજ સંસાર સમુદ્રમાં ભ્રમણ કરવું પડશે; તો ત્યાં સુધી જે કાંઈ આપણા પોતાને માટે, આપણા કુટુંબને માટે, આપણા સ્નેહીઓને માટે, આપણા સાર્થર્મિ ભાઈઓ માટે અને આપણા દેશને માટે સુકૃત્ય બને તે કરી લ્યો. આ અલ્પ આયુષ્ય સ્વરાથી વહી જશે અને આપણે હાથ ઘસતા ઘસતા ચાલ્યા જઈશું.

પ્રથમ પાયોજ નથી.

पण महा अफसोसनी बात छे के “खाटले मूळ खोड के प्रथम पायोज नथी” ए कंहवत प्रमाणे आपणामां “जैन” एटले शुं અને ધર્મ એટલે શું? એટલી સમજણ પળ થોડા-ઓનેજ પુરતી રીતે હશે, તો જૈન ધર્મનું તત્વ શું તે તો સર્વને ક્યાંથી સમજવામાં આવે? અને જ્યાંસુધી ધર્મતત્વ યાને બીજની સ્ફુરણા અંતઃકરણમાં ઉત્પન્ન નથી થઈ ત્યાંસુધી આ માયારૂપી સંસારમાંથી મુક્ત થવાનો ખરો પ્રયત્ન ક્યાંથી મુશ્કે? મને ઘણીજ દિલગીરી સાથે કહેવું પડે છે, કે જે કહેતાં આપ મને માફ કરશો કે હાલ તો આપણામાંના ઘણાંક માત્ર એટલુંજ જાણે છે કે અમે શ્રાવક છીએ; પળ શ્રાવક એટલે શું? શ્રાવકનાં શાં શાં લક્ષણો? શ્રાવકે શું શું જાણવું? કેવી રીતે વર્તવું? इत्यादि अनेक बातो जे श्रावकने अवश्य जानवानी जरूर छे ते बिषे तो आपणने बिलकुल ज्ञानज नथी एटलुंज नहि, पण ज्ञान मेळववानां સાધનોનો પણ પ્રયત્ન કરતા નથી. આમ હોવાથી આપણે શ્રાવકો આ ઉત્તમ નરભવ, આર્ય ક્ષેત્ર અને સર્વોત્તમ જૈનધર્મનું સાર્થક શી રીતે કરી શકીએ?

માટે અરે ભાઈઓ, ધર્મના જાણપણા ધિના જે કાલ જાય છે, તે સર્વ વૃથાજ સમજજો. થોડું પણ જેણે ધર્મનું જાણપણું મેળવ્યું છે, તેનુંજ તેટલે દરજ્જે જીવતર પ્રમાણ છે; તેજ પાપ

પુન્યને ઓઢવે છે, તે જે જે કૃત્યો કરે છે તેનું તેને શું ફલ પ્રાપ્ત થશે તે તે જાણે છે, અને તેથી તે એ કૃત્યો કરવાને ડરે છે.

પ્રિય બાંધવો, મોક્ષ સુખનો દાતા એવો જે શ્રી જીન, આગમનું જાણપણું અને તે મેઢવ-વાનાં સઘઢી જોગવાઈઓ છતાં પણ આપણામાં કેવી મોટી મૂર્ખાઈ છે, કે ફક્ત આઢસ આદિ વિષયમાં અને વર્ગમાં છતી આંખે આંધઢા થઈ, છતી શક્તિ અશક્ત બની, ધર્મને તદન મૂઢાં ગયા ઢીણ. માર્ડઓ! વિચાર કરો કે,

ચલત પ્રાણ લક્ષ્મી અને, જીવતર આ મંદિર;

ચલે સર્વ સંસારમાં, ધર્મ એક છે સ્થિર.

બંધુઓ, તમો સુખેથી વેપાર ધંધો કરો, લક્ષ્મી મેઢવો ઘરસંસારનું કુટુંબસુખ મોગવો, પણ તે સર્વ સાથે કાંઈક ધર્મનું જાણપણું પણ ગ્રહણ કરો કે જેથી, સંસારિક ઁટપટની લય-લીનતામાં જે જે પાપો એક બાજુથી નિરંતર બંધાતાં જાય, તેઓનો ક્ષય થવાનો પણ બીજી બાજુથી કંઈક રસ્તો રહે, અને તેથી કોઈક દહાડે પણ સંસારસમુદ્ર તરી જવાનો સંભવ રહે. નીતિ શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે કે:—

ધર્મ અર્થ શુભ ક્રામને, મુક્તિ રહિત નર જેહ;

જન્મ મરણ તે નરતણું, વૃથા સમજવું તેહ.

તેના માટે આઢ બાબતો તમારી સમક્ષ રજુ કરવામાં આવી છે તેનું ટુંકમાં વિવેચન:—

એ માટે ફંડની જરૂર છે.

“અરે, ઢોલત, ઢુનિયાં, માલ ઁજાનો, કુટુંબ પરિવાર, સુખ સંપત્તિ, અસ્થિર તેથી સ્વપ્રવત્ નકામાં છે.”

જૈનોને ધાર્મિક કેઢવળી સાથે વ્યવહારિક કેઢવળી આપનારી

હાઈસ્કૂલ સ્થાપવાની જરૂર.

આપણાં બાઢકોને એક બીજી મુશ્કેલી છે, તે ધાર્મિક કેઢવળીને લગતી છે. જૈન બાઢકોને બીજા ધર્મોની કેઢવળી આપનારી શાઢાઓમાં શીઁવવા જવાની ફરજ પડેછે, કારણકે જૈન ધાર્મિક કેઢવળી સાથે વ્યવહારિક કેઢવળી આપનારી કોઈ હાઈસ્કૂલ હસ્તીમાં નથી; એટલા માટે જરૂરનું છે કે જૈન બાઢકો વ્યવહારિક જ્ઞાન લેવા સાથે પોતાના ધર્મને અનુસરતું જ્ઞાન મેઢવી શકે તેવી શાઢા તેમને માટે સ્થાપવી. હાલ જૈન ઢોકરાઓ જે શાઢાઓમાં શીઁવવા જાયછે ત્યાં તેમને એવું શીઁવવામાં આવે છે કે **માણસને આત્મા છે, પણ ગાયને નથી.** આ શિક્ષણ બીજા ધર્મને અનુસરતું હશે, પણ આપણા જૈન ધર્મને અનુસરતું નથી. ઈથી આપણે ઈવાં હાઈસ્કૂલ સ્થાપવી જોઈએ કે જ્યાં જૈન બાઢકો મૂઢર્થાજ પોતાના ધર્મને લગતું જ્ઞાન મેઢવતાં રહે.

निमाणी बुद्धमल केवळचंद नाशिकना स्पेशियल मेजिस्त्रेटनुं मारवाडी भाषामां भाषण.

सिरदारहो, सार्धर्मिभाईहो, सज्जन सोहेवां,

आपणा लोकांरी दर्सनने दुर्लभ ओर इसी मोटी परखदा देखने इसो कुण अभागी हे कें जिणने खुशी नहीं हुवेला ! अलबत् हरएक सिरदारने घणी खुशी हुवेला इणमें बिलकुल संका नहीं.

“ शिक्षण ” जिणने गुजराथी भाषामांय “ केळवणी ” केवे हे, तिण ऊपर दोय आखर आपने बिंवरासुं केणारी मन्त्रमें हे. ‘ हमो बहीखातो रुजनांवो लिख लेवां हां, सराफ्ती चिर्झा वांच लेवां हां, जीवांरी रक्षा ओर जीवांरा अवगाहना आदिप्रकारसुं हमारा लोक जित्रा वाकवगार हे उत्रा वाकवगार पंडत दुनियामें बिरळाज हुसी; रुजगारबोपारने अच्छीतरे जाणां हां; ’ इत्त्रे हुयने आप शिक्षणऊपर जादा कांई केवोला इसो ब्रेम आपरे घणाजिणारे दिलमें आयो हुसी; पिण शिक्षणरा बारांमांय आपणाऊपर दूजी तन्हेकी जोखम कित्री भारी हे उणवदले अपां हाल बिचार कन्यो नहीं; उणउपरीज दोय आखर केणारी म्हे रजा लेवुं हुं.

सिरदारहो, जिखे अपां बीज बांवाला उशीतन्हे अपांने आगे फळ मिळसी. आपणा-मांयलो हरएक सखस (व्यक्ति) आच्छो निकळे इशी निगेदास्ती आपणाने राखणी चाइजे. थोडामें केणो हुवे तो भिनख इण लब्जरो ऊंचो, उमदा ओर उत्तम अर्थ ध्यानमें लेने अस्सल राष्ट्रीय (national) स्वरूपरो पायो घालणारी हिम्मत रखणामांय अबारसुं उदम करणारी निहायत जरूरी हे. अपां हमेशा रोज सुणता आयां हां के हिंदुस्थानदेश आगे जावतां बहोत दीपसीं. खरोखर आपणो हिंदुस्थान देस हजारो बरसां पेली उत्तम कळासुं ओर श्रेष्ठ शास्त्रीय विद्यासुं चळचळाट करतो दीपतो हुतो ! पीछे करमजोगसुं ओछी दशा आई. घणाराजा इण देस ऊपर राज कीनो. हरएक राजा लायक नहीं जाणने आखर इंग्रज सरकारको राज कोई पुन्याईसुं आपणाऊपर हुवो हे ! इण संबंधसु खरोखर आपणो घणो कल्याण हे. साच पूछो तो हिंदुस्थानदेश भविष्य कालमांय ऊंची दशाने पोंचशी इणमें फरक नहीं. ओर आप जो हाने पूछोलाके आपणा देसरी के आपणा **ओसवाळारी** के आपणा सरब सार्धर्मिभायांरी आगे हुवणहार ऊंची दशारा मालक कुण हे, तो ह्ये जबाब देऊला के ‘आपणा बाळक—अबार पोसाळमें भिणीज रह्या हे तिके विद्यार्थी—आपणा बेटाबेटी, आपणा टाबरटुबर. वेईज भविष्यकालरा खरा टूस्टी हे ! अबारे पिढीरा विद्यार्थी आगली आवती पिढीरा सिरदार—मालक—गाढा मारूजी हे.’ इणवास्ते तुमो तुमारे न्यातरो आगे मोटापणो अगर बडापणो चावोला तो आगली आवती पिढीरा सिरदारांका हिरदामांय ह्ये बतावूला वे कल्पना, वे तत्त्व, ओर वे गुण उतरसी इण रीतका शिक्षणरी अपेक्षा हे.

तो पछे, आपणा न्यातरी उन्नति जिणारे हाथमें हे वारे हिरदामें किशी कल्पना (idea) पेला रोपणी चाइजे? वा कल्पना (idea) आ हे के थारा शिक्षण—थारो भिणीजणो—फगत थारो पेट भरणवास्ते अगर थारा परवाररा सुखरे वास्ते सिरफ नहीं हे. पिण शिक्षणरो—भिणीजणारो—हेतु घणो ऊंचो, घणो शिरे, ओर घणो सुद्ध हे. तिण शिक्षणरो उदेस

इंग्लंडरा राजकवि (Poet Laureate) लॉर्ड टेनीसन् जिणें ‘ जमानारी मंद पवनयुक्त निरोगी लढाई (Healthy breezy battle of life) केवे हे उणमांय जीत ओर जस मिळणारो हे. मिनखेने छाजे, सोभे इस्त्रेकी हरएक बात करणारी हिम्मत जिणसुं आवे ऊईज शिक्षण टुकामें केणो हुवे तो आपणे जातरा चौधरी, खरा आगेवान ओर मार्गदर्शक हुणारी लायकी जिणसुं आवे ऊईज शिक्षण—ऊईज मिणी जणो. आपणा जातभायाकनासुं थोथी कारत ओर शाबासकी मिळावणेरो कोड तथा हूस आ साचा शिक्षणसुं जाती रेसी.

लॉर्ड बेकनसाहेब केवे हे के, ज्ञान आ एक सक्ति हे; (Knowledge is power); ओर ग्यान आ सक्ति क्यू हे के ग्यानसुं ग्यानवाळो धणी दुनियामांय मारग बतावे ओर हुकमत चलावे. जठे ग्यानवाळो धणी आपरा पेटपुरतोईज विचार करे, जठे वो आपनेईज फगत आपरा विचाररो मध्यविंदु (centre) माने, उठे ग्यानरी सक्ति कमकम हुय बोकरे. कारण पशुपंखीमांय ओर इणारेमांय पीछे कुछ भेद रेवे नहीं. पशुपंखी पिय आपरो पेट किन्हे भरणो ओर आपरो सुख किणमांय हे आ बात जाण लेवे. आदमीमांय ओर पशुमांय काई भेद हे के, आदमी आपरा बुद्धिसुं ओर गुणांसुं दूजाने आपरोबिचे वत्तो सुखी करे, मानवी जातिरो ओर विशेसकरने आपरा न्यातरी उन्नति कर सके. शेक्सपियर कवि पूछे हे के, ‘ जिण आदमीरो मुख्य काम खाणो ओर सुवणो इत्रोईज हे ऊ आदमी केणो काई ? ’ (What is man, if his chief work and market of his time be but to feed and sleep.) ज्या सिरदाराने आपरा पेटरा बारे कुछ निजर आवे नहीं वाने श्रीतीर्थकरांका चरित्र बांचणेंसुं मालूम हुसी के ओर इतिहासरा साधनसुं पिण आ बात साबीत हे के मतलबी ओर फगत “ हाय पैसो हाय पैसो ” करणावाळा लोकांसुं दुनयारो फायदो उठणो मुस्कल हे. “ ह्ये काई खावांला, काई पीवांला, काई ओढांला ओ विचार थे मन्नमांय मत लावो ” ओ अमोलख उपदेस मिडक्योडा आदमीरो नहीं हे पिण एक धर्मसंस्थापकरो हे, सुं ध्यानमें लेने हिवडामांय राखणलायक हे. (Take no thought, saying, what shall we eat ? or what shall we drink ? or wherewithal shall we be clothed ?) आ बात तो सही हे के जिकां आपरो विचार थोडो कीनो पिण आपणा जातभायांरो जादा कीनो ओर आहा ! आपरा देसवास्ते जीवरी पण पर्वा राखी नहीं वांसुंईज देसरी भरभराट तथा चळचळाट हुई हे. तो पछे इसा मोटा लोकारा उदाहरण आपणा टाबरांरी—आवती आगली पीढीरा सिरदारांरी—मालकांरी उमेद, उमंग तथा उत्साह बधावेला नहीं काई ? उणारे आत्मामें निरमळ जोत लख लख जागसी नहीं काई ? ओ जमानो, ओ संसार कर्तव्य कर्म-रूप हे. ओ भव घणो द्रोहिलो मिळ्यो हे. एक कवि केवे हे के:—

“ I slept and dreamt that life was beauty—
I woke and found that life was duty. ”

साकी छंद (भावार्थ) स्वकृत.

सुतो हुतो ह्ये सुपनो देव्यो, ‘ ओ भव घणो रसीलो ’ ।

जामो हुयने जाण्यो ह्ये के, ‘ ओ भव कर्तवलीलो ’ ॥

खरेखर ओ भव कर्तव्यकर्मसुं (duty) लीलो हे. “ दस दिठंता मणुअ जम्मे. ” सिद्धांतरे विषे मनुष्यरो जन्म मिळणो दश दृष्टांतें दुल्लभ बखाण्यो हे. ओ भव कुछना कुळ करणासारं कमायो हे. कर्तव्य कर्मरी ऊंची कल्पना (high ideal of duty) आईज हे ओर इणने जमानारी अगर सेंसाररी ऊंची कल्पना केवो तोबी मुळाजो नहीं.

जमानारी अगर सेंसाररी ऊंची कल्पना (high ideal of life) इतरे मांय तीन अंतर्कल्पना समावे हे. तथा कायदारे भाषामांय केणो हुवे तो तीन पोट कल्पना समावे हे. जित्ते भूमिति शास्त्रमें (Geometry) अनेक बिंदु मिळने एक रेव हुवे अगर सामान्य भाषामांय केणो हुवे तो अनेक पाणीरा बिंदूसुं तळाव हुवे तिणमुजब म्हे अवे आपने बतावूला वे तीन अंगभूत अंतर्कल्पना मिळने ‘ सेंसाररी एक ऊंची कल्पना ’ (High ideal of life: high ideal of duty) अगर ‘ कर्तव्यकर्मरी एक ऊंची कल्पना ’ हुवे हे.

पेली अंगभूत अंतर्कल्पना आ जाण लेणी चाइजे के तुमो फगत तुमारा वास्तेईज जनम लीनो नहीं हे, तुमारा परवाररे वास्तेईज केवळ लीनो नहीं. तो तुमारा देसवास्ते पिण लीनो हे. भण्योडो आदमी ‘ मोटांमांय छोटारो समावेश हुवे पण छोटामांय मोटारो हुवे नहीं ’ इण भूमिति शास्त्राप्रत्यक्षप्रमाणनें (axiom) अच्छीतरे जाणे हे. उणने मालम हे के म्हारा जातभायांमांयलो म्हे एक हुं, ओर म्हे जो उणांरी सेवाचाकरी करूला तो म्हे म्हारी पोतारी सेवा कन्यामाफक हे. जठे आदमी आपरो ओर आपरे परवारोईज बिचार तदन करे हे, उठे वा ओर किणरी सेवा करे नहीं. पण जठे आदमी आपणा देशभायांरी अगर साधर्मिभायांरी सेवा करे हे उठे ऊ दूजारी, आपरी तथा आपरे परवाररी पिण सेवा करेज हे कारण पेलामांय दूजा समावे हे.

‘ सेंसाररी ऊंची कल्पना ’ रे (high ideal of life) बारांमांय म्हे आपने तीन अंतर्कल्पनामांयली एक अंतर्कल्पना अच्छीतरेसुं अवे बताय दीनी हे. दूजी अंतर्कल्पना कांई हे के देसरी केवो के जातभायांरी केवो के साधर्मिभायांरी सेवा निष्कपट ओर बिना पेटा कीनी चाइजे. आ सेवा मुखरे माफक अगर अंधेरेमाफक करणामें हांसत नहीं. एखादे आदमीरी सेवाचाकरी अपां कित्ते करां हां भलां ? जो उण आदमीरो साचो कल्याण करणारी आपणा मन्त्रमें उमंग हुसी तो तिण आदमीमांय ओगणतुस कित्रा हे तिणरो अपांने पेल बिचार करणो लाजम हे. ‘ हां स्सा हां स्सा, कांई सां, फलाणचंदजी सारी बांत्यांसुं पुरा वाकबी ओर मुखबी हे ’ इत्ते केने तिण आदमीरी झूटी ओर कामणगारी समज करोला कांई ? नहीं. ओर शिकी बांत्यां एक सखनने लागु हे वे देसने अगर राष्ट्रने पिण लागु हे. कारण अनेक सखस—अनेक व्यक्ति (individual)—मिळने एक देश हुवे ओर अनेक देस मिळने एक राष्ट्र (nation) हुवे हे. एक फ्रेंच लेखक (Rev. Father Didon) केवे हे के “ गरब ओर धेकसुं मथ्योडो ओछो स्वदेशाभिमान म्हेने पसंत नाहीं. ” कर्तव्यकर्मरी ऊंची धारणा (high conception of duty) कद हुवे हे के जद आपणा न्यातरा तथा देसरा ओगणऊपर ओर नबळाईरा कारण ओर कार्यऊपर (cause and effect) ध्यान देने देसरी के न्यातरी सेवा ठिंबराईसुं तथा अक्कलहुशारीसुं करणारी जोत (flame) लखलख झळझळाट करे ! एक जर्मन साहेब नांवसुं इरमन्न जॅकोबी श्रीआचारांग तथा कल्पसूत्रो प्राकृतमांयासुं अंग्रेजीमें भाषांतर कीनो हे. इण पुस्तकरा प्रस्तावनामें या साबीत कन्यो हे के जैनधर्म बौद्धधर्ममांयसुं निसन्यो नहीं हे. तिणमें ए जर्मन् सिरदार फुर्मावे हे के सिद्धार्थ ओ राजा करके नहीं हुतो तो एक मेढो

जहागिरदार अगर ठाकर (Baron) हुतो; कारण कल्पसूत्रमें त्रिशूलाने ' क्षत्रियाणी ' ठिकठिकाणे कह्यो हे; ' देवी ' इच्छे ठिकठिकाणे कह्यो नहीं. आ लिखी हुई बात म्हे म्हारा एक गुजरार्थी दोस्तकत्ते कीनी. ए दोस्त मम्मोईवाळा हे पिण दिन पंथरे पेल्ला नासकमें मास देडमास रहा हुता. हमारे नासकमें ए धर्ममें गाढा गिण्या गया और गाढाईज हे. वामुं ऊपरकी **मिद्वार्थ** बदले बात करतां पाण वां हाने कह्यो के, ओर हमारा घणा जातभाई हमेशा इणीतरे फुर्मावे हे के गोरा लोकाने अपाने उपदेस देणारो हक नहीं; कारण म्हे जद सुधान्योडा हुता उणबेळा वे डीलऊपर रंग चढावता हुता. इणने म्हे आंधी ओर ओछी स्वदेशभक्ति केवुं हुं. कर्तव्यकर्मरी (duty) ऊंची धारणा (conception) आ निश्चें नहीं हे. शिके आगे हुंशियार ओर भागवान था वे अबार दुबळा क्युं हे ओर शिके आगे दुबळा था, वे आज भागवान हुंशियार क्युं हे आ बात अपां हियामें सोचनाजोग हे. ' जेसो बाजे बायरो बेसी दीजे ओठ ' इच्छे केवणवाळारी हंसी करणी ओर साचसाच बोलने आपरे जातरा ओगण बोल बतावे उणारे बाताने चिपठयामें उड्डाय देवणी आ ई कर्तव्यकर्मरी (duty) कमसल धारणा (conception) हे. पखपाती निजर ओर फाजल श्रद्धा (superstition) राखणी ओर नहीं राखणवाळारी ठहा करने भलाई मिळावणी आ पिण कर्तव्यकर्मरी चोखी धारणा नहीं !

सिरदारहो, ' सेंसाररी ऊंची कल्पना ' रे बारांमाय म्हे आपने तीन अंतर्कल्पना मांयली (sub-ideas) दोय अंतर्कल्पना काई हे सुं के दिनी. पेली अंतर्कल्पना तो आ हे के अपां मिनखाभव पायो हे तिके न्यातरी अगर देसरी सेवा करणावास्ते पायो हे. ' सेंसाररी ऊंची कल्पना ' रे बारांमाय दूजी अंतर्कल्पना काई हे के वा सेवा निष्कपट, पेटाबिना ओर बिचारसुं राच्योडी चाइजे. सेंसाररी (life) अगर कर्तव्यकर्मरी (duty) ऊंची कल्पनारे (high ideal) बारांमाय तीजी अंगभूत अंतर्कल्पना अबे आपने ह्ये केवुं हुं. जिच्छे आदमी देसरी अगर न्यातरी सेवा ' जी जी ' करने करे पिण वा सेवा थोडी हे उणमुजब आदमी देसरी अगर न्यातरी सेवा निष्कपटाईसुं तथा बिना पेटा करी तोबी वा सेवा वो एकज बाबतमांय करेलो; पिण जिणसुं आपणा न्यातरो ओर देसरो कल्याण ओर बढपण हुवे वां सारी सगळी बांत्यांमांय आपआपरे ताकद मुजब सेवा करणी आ ईज कर्तव्यकर्मरी (duty) अस्सल ओर ऊंची पारख हे. ओर इणमेंईज ' सेंसाररी ऊंची कल्पना ' रे बारांमांयली तीजी अंतर्कल्पना समावे हे. कर्तव्यकर्मरी ऊंचासुं ऊंची पारख अगर धारणा (conception) कद हुवे हे के जद राष्ट्ररी (nation) अगर देसरी नीति, सुख तथा बढपण आपणा राजऊपर, आपणा समाजऊपर (न्यातऊपर) ओर आपणा धर्मऊपर टेंको देने रहा हे आ बात आदमीरो हिव-डारो अंतरजामी रोमरोम पेछाण लेवे. भिणीजणारो अगर शिक्षणरो (education) उमदा, शिरे ओर चोखो फळ तो ओईज हे. ओ पारखसूरज अगर धारणासूरज जठे ऊय्यो नहीं उठे भिणीजणो (education) फोगट हुवो. हरएक आदमी आपरे राजारी एक प्रजा हे, समाजरो (न्यातरो) एक अंग अगर अवयव हे, ओर **कार्लोईल साहेब** केवे तिणमुजब हरएक आदमी **परमेष्टीरो** एक सास हे. (breath of heaven.) सरकारका कायदाकानुं

मुजब आदमीरो स्वभाव, चलण ओर सुख समाजरा (न्यातरा) बंधन ओर रचनाऊपर जिखे टेंको देने रखा हे उखे धर्मरा मतउपर पिण टेंको देने रखा हे. राजारो राज जठे हे अगर सरकार जठे हे ओर सरकारी जरूरी जठे हे उठे हरएक आदमीरी फरज हे के प्रजाधर्ममें गाढो रेणो, ओर सिरकार अम्मलदारी न्यायसुं ओर रीतसुं कर रह्यो हे के नहीं सुं ध्यान देने देखणो. न्यातरी अगर समाजरी चायना जठांताई हे उठांताई न्यातरा पंचारी फरज हे के न्यातरा बरताव, रीतांभातां तथा रहारसम इस्त्राजेरा हे के नहीं सुं परखणा चाइजे के जिणसुं नियत ओर हिम्मत वधे. जठांताई अपां धर्मने श्रेष्ठ मान रखां हां उठांताई न्यातमांय सिद्धांतरा बचन फेरीज रखा हे के नहीं सुं देखणारी हरएक आदमीरी फरज हे. ओछामें केणो हुवे तो राज, न्यातरा रहारसम ओर धर्मउपरसुं आदमीरी फरज हे. ओछामें केणो हुवे तो राज, न्यातरा रहारसम ओर धर्मऊपरसुं आदमीरी अच्छीबुराई मालम हुवे हे. आदमी सुखी हुणासारं राज, न्यातरी रीतांभातां ओर धर्म ए तिनेई उक्कष्टा, उमदा ओर चोखा चाइचे. एक अस्सल ओर दूजो कमसल काम आवे नहीं.

इशी देखो सा के सरकार थानें बहोत उमदा तथा उक्कष्टा राजरा हक दीना पिण तुमारे न्यातरी (समाजरी) रीतांभातां ओर रहारसम कमसल ओर नागाईरी हुवे तो वे हक कांई कामरा? एक अंग्रेज केवे हे के “नमुनारो घर रेवणसारं दीनासुं आदमी नमुनाबाज हुवेला नहीं. घर ऊंचो हे तो आदमीने पिण ऊंचो करणो जोग हे; नहीं तो आदमी घरने आपरे बराबर टूकतो नीचे लावसी. (You cannot make a model man by putting him in a model house. You have got to elevate the man to the house or he will bring the house down to his level.) केसरबिलास पुस्तकारा कर्ता केवे हे के “दुनयामांहे कांई हो रह्यो छे, किसी रोशनी चमक रही छे, दिन दिन दुनयाकी कांई उलटपालट हो रही छे, कांई फेरफार हो रखा छे, जमानाको हाल, परसंग, ओर बरताव किणतन्हे छे सू कोईने मालम नहीं.” बेईज ओर कांई केवे हे सुं सुणो:—

दोहा.

दिन दिन अयणा देसने, लावो बढपण मांय ।

कुळाचार कुळ रीतसुं, करो प्रभु मन लाय ॥

जीम्या बामण मोकळा, दिखणा दी भरपूर ।

काम न आयो पुत्र ओ, डूब्या अधबिच पूर ॥

ओसर मोसर व्यांवमें, फोगट धनको नास ।

करो करावो कायने, संचय राखो पास ॥

कठेई शेवगाने पांचसो एक रुप्या त्यागरा तो कठेई एक हजार एक. एक जिणारे आठे पांच पक्कानरो जिमण तो दूजारे घेवरफिणी सिवायमें. कोई ठिकाणें एकसो एक रुप्यासुं पगे लगाई तो कोई ठिकाणें तीनसो एक रुप्यासुं! “ रात दिन लोहीको पाणी करने कमावणो सुं इण बेहुदी रीतांमांहे गमावणो. ” कोई आदमी समावे जरा आपणांमांय लुगायां पछा लेवे आ रीत आपणा धर्मविरुद्ध हे तिगसुं साफ मूर्खईरी हे. न्यातरी नागी ओर ओछी रीतांभातां बदले जादा केने आपरो अमोल बखत म्हे लेवूं नहीं.

अबे धर्मे बारांमांय आपने तो जादा केणारी जरूरी नहीं. सिंदूरप्रकरणमांय धर्मरी महती बताई हे.

इंद्रवज्रा वृत्तम्.

यः प्राप्य दुःप्राप्यमिदं नरत्वम्, धर्मं न यत्नेन करोति मूढः ।

क्लेशप्रबन्धेन स लब्धमब्धौ, चिंतामणिं पातयति प्रमादात् ॥

इणरो भावार्थ काई हे के, ओ मिनखा भव मोटा मुस्कलसुं मिळने, जिको वेवकुफ् धर्म करे नहीं ऊ मुस्कलसुं हाथ आयोडा चिंतामणि रत्नेन समंदरमें फेंक देवे हे. आदमीरा दिलमहिंसुं इण भवरी ओर परभवरी कल्पना दोड जावे तो न्यात (समाज) कंपायमान हुयने तिणरो चुरोचुरो कित्रो झटपट हुसी तिणरो पत्तो लागसी नहीं. नास्तिकपणासुं राष्ट्ररी (nation) चळचळाट हुई नहीं ओर हुशी नहीं. कार्लईल साहेब केवे हे के 'श्रद्धा आ एक मोटी चीज हे, जीव-प्राण देणावाळी हे' (belief is great, life-giving). 'पश्चिम फ्रान्समें एक बरस' इण नांवरा किताबमें एडवर्ड्स साहेब लिखे हे के शिक्षणरो फेलावो, शास्त्र, वाङ्मय ओर कलारी प्रगति, आगगाडी, तारायंत्र वगैरे आर्धी (hali) सुधारणा हे ओर हाथोहाथ धर्म, राज ओर श्रद्धारा सेंस्कारने पूज नहीं लागसी तोईज मुर्बातो रेसी. नशीब ऊपर भरोसो ओर हवालो देने उदमने कम समजणो आ धर्मकल्पना न्यातरा जोरने घटावे हे. मिंदारमार्गी सम्मेगी दूडियारो धेक करणो लाजम नहीं. आ बात ध्यानमें लेणालायक हे के वेई आखर तो जेनीज बाजे हे. किस्तानाबिचे तो वणाघणा सिरें हे!!

'सैंसाररी ऊंची कल्पना' रे बारांमांय, सिरदारहां, तीन अंगभूत अंतर्कल्पना काई हे सुं अबे आप परख कर लीनी हे. पेली अंतर्कल्पना काई हुयी के (१) तुमारो जनम तुमारे देसरा सेवावास्ते हे; दूजी काई हुईके (२) वा सेवा निष्कपट ओर पेटाबिनारी चाइजे; तीर्जा काई हुई के (३) वा सेवा राजकीय (राजरा) सामाजिक (न्यातरा) ओर धार्मिक यां तिनोंई वाबतांमांय सिरीखी फेलाणी चाइजे. एक छारे ओर दूजी आगे कामरी नहीं. एक इटालियन ओठो हे के 'झिको भिणीजे ऊ हुकमत चलावे. (he who reads rules); ओर भागवांन तथा ताकदवाळा मल्ल हुकमत चलावे आ बात तो खारज हे. भिणीज्योडा आदमीरी 'सैंसाररी ऊंची कल्पना' जो चार्वाक आगे मत फेलायो हुतो तिण मुजब 'खावो पीवो मोज उडावो' इस्त्रेको हुय जावे तो दूजारी पीछे काई गिणती?

पिण सिरदारहो, भिणीज्योडा आदमीमांय 'सैंसाररी ऊंची कल्पना' तो हे पिण धीरज—नैतिक धीरज—नेकीरो धीरज नहीं हुवे तो वा 'सैंसाररी ऊंची कल्पना' फोगटीज हे. स्माइल्ससाहेब इण धीरजरो (moral courage) इण मुजब बखाण करे हे. "सांच काई हे सुं पारखने साचो बोलणारी हिम्मत रखणी, मोहरे जंजाळसुं लंबो रेणो." (The courage to seek and speak the truth; the courage to resist temptation.) अंदाजे तीनसो बरसां पेली इण चोखळामें तुकाराम करने एक मोटा साधु हुय गया. वे काई केवे के:—

ऐसा हा लौकिक कदा राखवेना । पतितपावन देवराया ॥ १ ॥ संसार करितां झणती हा दोषी । टाकितां आळसी पोटपोसा ॥ २ ॥ आचार करितां झणती हा पसारा । न करितां नरा निंदिताती ॥ ३ ॥ संतसंग करितां झणती हा उपदेशी । येरा अभाग्यासी ज्ञान नाही ॥ ४ ॥ धन नाही त्यासी ठायींचा करंटा । समर्थास ताठा लाविताती ॥ ५ ॥ बहु बोलों जातां झणति हा वाचाळ । न बोलतां सकळ झणती गर्वी ॥ ६ ॥ भेटिसि नवजातां झणती हा निष्ठुर । येतां जातां घर बुडविलें ॥ ७ ॥ लग्न करूं जातां झणती हा मातला । न करितां जाला नपुंसक ॥ ८ ॥ निपुत्रिका झणती पहा हो चांडाळ । पातकाचें मूल पोरवडा ॥ ९ ॥ लोक जैसा ओक धरितां धरवेना । अभक्ता जिरेना संतसंग ॥ १० ॥ तुका झणे आतां एकावें वचन । त्यजु-नियां जन भक्ति करा ॥ ११ ॥

इणरो भावार्थ काई हे के, थे जो धर्ममांय गाढा रेवो तो दुनया केवे के मुख हे; थारी जो धर्मऊपर सरधा नहीं हुवे तो केवे के नास्तिक, नादान हे; तुमे जो घणा बोलोला तो केवे के बके हे; तुमे जो चिपचाप बेठोला तो केवे के अहंकारी हे. साहेबहो, दुनया खरो-खर तुकाराम महाराज केवे तिण मुजब दुरंगी हे. शिवपार्वती ओर नंदीरी बात आप शिरदार जाणताज हुसो. कविरा साथ अपां पिण केसां—

“ Give unto me, made lowly wise,

“ The spirit of *self-sacrifice*,

“ The confidence of *Reason* give,

“ And in the light of *Truth* Thy Bondman let me live. ”

मालिनीवृत्त (भावार्थ) स्वकृत.

सबल अब भरोसां सद्विवेकांसुं ह्यारा

उपकृति करुं रीझूं साचमें लीन प्यारा ।

बहु बिनयसुं राख्यो ग्यानरी भूख हो हे

प्रभु बिनाति सुणो थे दास हूं आपरो म्हे ॥

तिणवास्ते दुनयारे बोलरी पर्वा राखणी ओ धीरज—नैतिक धीरज—नेकीरो धीरज नहीं हे. श्रीमहावीरस्वामी, तुकाराम ओर लुथरसाहेब इणां दुनयारी परवा कित्री किनी? दुनयासुं डरोला तो पग रखणानेबी जगा मिळेल नहीं.

ह्यारा प्यारां साहेबां, धीरजसुं गुंथ्योडी ‘सैंसाररी ऊंची कल्पना’ कमावणसारं आगली पिढीरा गाढा मारूजी—आगली पिढीरा सिरदार आगली पिढीरा मालकांने अंग्रेजी भिणावणारी म्हे हियारा हुल्लाससुं आज अठे भोळावण देऊं हुं. पेली तो प्राथमिक शिक्षणरो (Primary Education) खूब जोरसुं फेलावो करो. ‘सैंसाररी ऊंची कल्पना’रो थोडो घणो अस्सल अंस हाईस्कूल तथा कॉलेजमें भिणी जणासुं हिरदामांय उतरसी इच्छे म्हे धारं हुं, सुं अबे तो चेतो. इनेईज म्हे व्यावहारिक ऊंची केळवणी केवुं हूं.

अंग्रेजी भिणावणारा शिवायमें ओर तीन कारण हे. वे इणमांत हे:—

(१) अंग्रेजी आ अबार राजदरबाररी भाषा हे.

(२) हिंदुस्थानरो बेपार—परदेसरो बेपार—घणो तो बिलायतसुं हे.

(३) हिंदुस्थानमें भिणिज्योडा सारा सिरदारांरी सम्माईक बोली दिनदिन अंग्रेजी हुय रही हे.

सिरदारहो, द्वारा परममित्र भाईश्री फकीरचंदजी भेमचंदजी ममोई-वाळा जे. पी. आपणे सभारा चीफ सेक्रेटरीसाहेब हाने फुर्मायो थो के थाने इण बारांमांय कुळतोबी व्यावहारिक (practical) सूचना करणी जोग हे; पिण द्वारा समजमें हाल व्यावहारिक सूचनारो बखत आयो नहीं हे, इण सबबसुं के अंग्रेजी बियासुं निश्चें हुवणहार नवा ढंगरी पडळाय़ा द्वारा चोखळांमांय तो अबार संपूर्ण मुग्धावस्थामें हे. तिणमांय भविष्यकालरा भणकारारूप जोबनका उजासरो आरंभ हुय रह्यो हे, ओर हाल तो मुग्धावस्थायोग्य काची जवानीरी बिरळी ओर मंद थंडी लेरांमांय आ भावी ढंगरी राजस ओर फूठरी पडळाय़ा मोज मान रही हे !! पिण एक सूचना द्वारासुं कन्या बिना रेड्जे नहीं. “जैन पाठशाळा, जैन पाठशाळा” आ पुकार म्हे घणीवार घणा ठिकाणें सुणतो आयो हुं; पण जिण भाषामें आपणा जैनशास्त्रा द्वादशांग गुंप्या हे उण बालभाषामें अच्छीतरे जाणणेवाळा बिलकुल थोडा हे. बालभाषारो कुळतोबी अस्सल ग्यान हुवा सिवाय जैनशास्त्रारो मर्म समजणो अशक्य हे. घणा जिणाने पडकमणो आवे पिण व्याकरणसुद्ध अर्थ जाणणावाळा आखा हिंदुस्थानमें कित्रा निसरसी ? बिनाअर्थ मूंडे पाट करणो मुनासब नहीं. एकवार उच्चार जिके मुंडे बेठ जावे वे निकळणा ओर सुधारणाने बडो कठण जावे. जिखे संस्कृत भाषा सरकारी कॉलेज तथा हाईस्कूलमें शिकावे उच्चाजेईज आगे कॉलेजमांय बालभाषा शिकावणारी तजवीज कोई रीतसुं न्हे तो ठीक. सिरकार जो बालभाषा भिणावणारी जोखम आपरे ऊपर नहीं लेवे तो बी. ए. री परीक्षामें एक बालभाषारो कागद रखणाने तो नहीं केसी नहीं. सार मुद्दा तो ओ हे के कोई रीतसुं आपणा युनिव्हर्सिटीमांय (विश्वविद्यालय) बालभाषारो प्रवेश हुणो चाइजे. इखे सुणीजणामें हे के ‘शेंडाविस्ट’ भाषारो एक कागद एम. ए. रे परीक्षारे बखत रखे हे. पार्सी लोकारो धर्म जिण भाषामें हे उण भाषाने जो इखेको उत्तेजन दियो हे तो पळे अपां सारा जिणा एकमन्ना हुयने सरकारने केसां तो हाने पुरो भरोंसो हे के सरकार कोई रीतसुं बालभाषाने उत्तेजन देवेला. बालभाषा लेने जिको विद्यार्थी परीक्षांमांय पास हुसी उणवास्ते एक स्कालरशिप रखने भिणीजणावाळाने मोटो भारी टेंको दीनो चाइजे. आ बात तो पक्की ध्यानमें राखजो के बालभाषा आया सिवाय सिद्धांतरो रहस्य हिवडामें उतरणो मुस्कल हे. इण जमानारा साधुमुनिराजने बालभाषारो तो रह्यो पिण सेंस्कृत भाषारो ग्यान कित्रो रेवे हे सुं आप जाणोईज हो. भिणावणो भिणीजणाबिचे सोरो नहीं, बडो कठण हे. गुरुरा ग्यानरो आधो ग्यान हिवडामांय उतरणो मुस्कल हे, इखे सर जोशुआ फिच एम. ए. एल. एल. डी. केवे हे. (The truth is that no one can teach the whole, or even the half of what he knows:)

श्रीमहावीरस्वामीरे बखत श्रावकारे संपत्तिरो बरणन घणा ठिकाणे चाल्यो हे. कोई श्रावक कन्ने एक गोकळ, कोई कन्ने पांच, कोई कन्ने दस. एक गोकळमें दस हजार गाय़ां हुया करे हे. एक गायने रोजरो एक आनो खावणारो पकडियो तो एक गोकळने एक बरसरा सवादोय लाख रुपया लागे; ओर इण जमानारा अमोलक भागवान मायारा बाबू लारला पैसावाळारा गायारे चराइमें जावे, तोबी, सिरदारहो, हाल तो थारे पुंजीरी तंत ओर तरावट बारला पिण बखाणे हे, सुं अबे थारी दानसूरता बिद्या भणावणमें, बिद्याने उत्तेजन देणामें, एखादे मोटे शेहेरमें एखादी तो आपणी हाईस्कूल तथा बोर्डिंग थापणमांय बतावो. हारी व्यावहा-

रिक (practical) सूचना आ हे के आपणा जैनशास्त्री भाषा—बालभाषा—प्राकृतभाषा भिणावणवाळा प्रोफेसर (पंडित) मिळसी इत्तेकी गोठवण अपां बेगी करी चाइजे.

अन्ने ह्ये आपरो अमोल बखत घणो लीनो हे सुं छेली भोळावण बडी खुसीरे साथ ओर हियारा हुल्लाससुं देने आप सिरदारारी रजा लेवुं हुं. “फकत गाळगीत, गप्पासप्पा रसोई, चोकोबरतण, घणी फुरसत मिळी तो टांकोटेको ” करणावळी बिणियाण्यां बींदने व्यावर्मे पीठी चड्डावे उण बखत काई गावे हे के “तू तो कर रायजादा उगटणो ” (unguent). खरेखर, जिण दिन हर एक माता ओर पिता आगली आवती पिढीरा गाढा मारुजी—आगली पीढीरा सिरदार—भविष्यकालरा मोहणगरा मालकारे डीलऊपर बिचारी सोनय्या पाकी पीठी चड्डासी ओर बिद्यारूप सुगंधी उगटणो (unguent) करावसी ऊ दिन भलो उगसी ! आःहा, आज नहीं तो काले ऊग्या बिना तो रेवे नहीं. पीछे ह्यारा ओसवाळ भायांरी चळचळाट आंखी दुनयाभर हुसी ! धर्म, अर्थ, काम ओर मोक्षरां बारणां पीछे आपोआप खुलसी. ह्यारे मनरी कामना जदेज फळसी. आप सारा एकमना हुयने चित्त देने म्हे अल्पमतिंसुं बिचरासुं कह्यो तिके सुण लीनो बदले आपरो घणो ओर पुरो पुरो आभारी हुं.

—:o:—

पंजाबना प्रतिनिधी लाला मुनशीरामनुं हिंदी भाषामां भाषण (सार).

“ हालमां धार्मिक केळवणी आपनारी पाठशाळाओ विगेरेनी खामीने लीधेज आपणी कोम उतरती हालतमां आवती जाय छे. जे जैन कोम बीजाओने दान आपनारी कोम गणाती हती, तेज कोमनी हालत हालमां एवी थई पडी छे के ते कोमना केटलाक लोकोने भीख मागवी पडे छे.”

आगळ चालतां तेमणे कविताना आकारमां जैन कोमनी थई पडेली अफसोसकारक हालतना संबंभमां विवेचन कर्युं हतुं. कविता पूरी थतां तेमणे जणाव्युं हतुं के पंजाबमां मुनी महाराज श्री आत्मारामजीने लीधे थोडो वखत थयां केटलीक सारी हीलचाले उभी थवा पामी छे. हालमां पण केटलीक पाठशाळाओ पंजाबमां उभी थई छे, परंतु तेनुं काम जेवुं जोईए तेवुं संतोषकारक नथी.

बाद अगाऊनी जाहोजलालीनुं रमुजी विवेचन करी तेमणे पोतानुं भाषण समाप्त कर्युं हतुं.

अंबालाना लाला गोपीनाथ बी. ए. नुं हिंदीमां भाषण.

॥ ॐ ॥

॥ मंगलाचरण ॥

यस्य निखिलाश्चदोषा नसन्ति सर्वे गुणाश्च विद्यन्ते ।

ब्रह्मा वा विष्णुर्वा हरो जीनो वा नमस्तस्मै ॥ १ ॥

अज्ञानतिमिरान्धानां ज्ञानाञ्जन शलाकया ।

चक्षुरुन्मीलितं येन तस्मै श्री गुरवे नमः ॥ २ ॥

प्रमुख साहिब! डेलीगेटो! तथा अन्य जैन बन्धुओ! यह जो धार्मिक और व्यवहारिक शिक्षाके फैलानेका ठराव यह कॉन्फरन्स करना चाहती है सो बहुत ठीक है; ठीकहि नहीं बल्कि निहायत जरूरी है. क्योंकि यह एक ऐसी वस्तु है कि जिसके जरियेसे इस संसार समुद्रसे पार उतर कर मोक्षको प्राप्त हो सकते हैं. शास्त्रकारका भी फरमाना है “पदमं नाणं तउ दया” यानि पहले ज्ञान तो पीछे दया. मतलब कि पहले धर्मके स्वरूपको समझेगा तो धर्म करसकेगा और दयाही जैन धर्ममें मुख्य मानी गई है, इस लिये धार्मिक शिक्षाकी बहुत जरूरत है.

धार्मिक और व्यवहारिक शिक्षाके बहुतसे फायदे अभी कइ प्रिय जैन बन्धुओंने आपके रुबरू बयान कर दिये हैं. अब धार्मिक शिक्षाके अभावसे जो कुछ हालत हमारी जैन-कौमकी हो गई है, वह मैं अपनी तुच्छ बुद्धिके अनुसार आपको दिखलाता हूं.

प्रिय जैन बन्धुओ! एक वह समय था कि यह जैनमत पूरी तरक्की पर था. इस जैनमतमें ऐसे ऐसे विद्वान पुरुष मौजूद थे, जिनकी धार्मिक शिक्षा निहायत उंचे दर्जेकी थी जिन्होंने अपनी विद्याके बलसे बड़े बड़े राजामहाराजाओंको वश किया और जैनमतकी पूरी तरक्की कर दिखलाई. जब हम प्राचीन जैन मन्दिरों और जैन भंडारोंको नजर गौरसे देखते हैं तो हमें अपने बुजुरगोंकी तरक्की मूर्तिमान होकर सामने दिखलाई देती है. जरा श्री आबूजीके मन्दिरोंकीऔर ध्यान दीजिए कि जिनकी तारीफमें यूरोपियन विद्वान भी कहते हैं कि आबूजीके मन्दिरकी बराबर खूबसूरत इमारत तमाम दुनियामें किसी जगह नहींहै. अगर आप आंख मीटकर पीछले जमानेकी तरफ जरासा ध्यान दोगे तो आपको ऐसे ऐसे विद्वान पुरुष नजर पड़ेंगे जैसे श्री हेमचन्द्राचार्यजी महाराज जिन्होंने संस्कृत प्राकृतमें व्याकरण, न्याय, छंद, तर्क, योग आदिके सैंकड़ों शास्त्र रच दिये, जिनसे हजारों मनुष्य लाभ उठाते हैं और जिन्होंने अपनी विद्वताके बलसे अठारा देशोंके राजा कुमारपालको वश करके जैनमतकी बड़ी भारी तरक्की की और पाटनमें पुस्तकोंका बड़ा भारी भंडार कायम करवाया. यह वोहि हेमचंद्राचार्य है कि जिनकी तारीफ करते हुए यूरोपियन स्कॉलर डॉक्टर पीटरसन साहब फरमाते हैं कि श्री हेमचंद्राचार्यजीकी विद्वताकी स्तुति जवानसे नहीं हो सकती. जिसे उनकी विद्वताका कुछक अंदाजा करना हो तो उनका रचा योगशास्त्र पढ़ देखो. इसी तरहसे श्री हीरविजयजी और उनके शिष्य श्री शान्तिसागर उपाध्यायजीने अपनी विद्याके बलसे मुसलमान बादशाह अकबर आदिको वश करके श्री सिद्धाचलजी आदि जैन तीर्थोंपर जीव दयाका प्रचार कराया. यह मैंने पिछले जमानेका कुछ थोडासा हाल आपके सामने बयान किया, जब कि इस जैनकौममें विद्याका बड़ा प्रचार था और इस जैनकौममें ऐसे ऐसे वीर नररत्न विद्वान पुरुष थे जिन्होंने अपनी विद्याके बलसे राजाओंको वश करके बड़ी भारी जैनमतकी तरक्की की. अब वर्तमान कालकी तर्फ ख्याल कीजिये कि एक सामान्य मनुष्यको भी जैनी नहीं बना सक्ते, इतनाहि नहीं बल्कि खुद जैनियोंकोहि जैनमतमें कायम रखना मुश्किल होगया, क्योंकि धार्मिक शिक्षाके अभावसे लोगोंको जैनमतकी पूरी पूरी खबर नहीं पडती. अविद्याके प्रभावसे जो

जैनी लोगोंकी हालत होगई हैं, उसका फोटो श्री श्री श्री १००८ श्री आनन्दविजय-सूरि (आत्मारजजी) महाराजने “अज्ञानतिमिरभास्कर”में अच्छी तरहसे खेंचा है. महाराजजी साहिब फर्माते हैं कि “जैनमतके बहुतसे शास्त्र म्लेच्छराजाओंने जला दिये और जो कुछ बच रहे वह भंडारोंमें बन्ध पड़े हैं, कोई उनकी सार संमाल नहीं लेता. बहुतसे शास्त्र पड़े पड़े गल गये हैं, और अगर यही हाल रहा तो बाकी दोसौ तीनसौ वरसमें गल जायेंगे. जैसे जैनलोग अन्य कामोंमें लाखों रुपया खर्चते हैं वैसे जीर्ण पुस्तकोंका उद्धार करनेमें कुछ नहीं खर्चते और न कोई जैनशाला बनाके अपने लड़कोंको संस्कृत धर्मशास्त्र पढ़ाते हैं और जैनी साधू भी प्रायः विद्या नहीं पढ़ते हैं, क्योंकि उनको खानेको ताजा माल मिलता है वह पढ़कर क्या करे? और कितने जती लोग इन्द्रियोंके भोगमें पड़ रहे हैं सो विद्या क्योंकर पढ़ें? विद्याके न पढ़नेसे तो लोग इनको नास्तिक कहने लग गये हैं फिर भी जैन लोगोंको लज्जा नहीं आती?” प्रिय जैन बन्धुओ! महाराजजीका लेख बहुत दुरुस्त है, क्योंकि जब जैनलोग खुदही जैनमतकी प्राचीनता और महत्त्वतासे नावाकिक है (धार्मिक शिक्षाके अभावके सबबसे) तो फेर वोह और लोगों पर जैनमतकी प्राचीनता और महत्त्वता किसतरह जाहिर कर सकते हैं? इसलिये संसारसमुद्रसे पार उतर कर मोक्षकी प्राप्ति-के लिये और जैनकौमकी उन्नतीके लिये धार्मिक शिक्षाकी अतीव जरूरत है, यहि नहिं बल्कि उन तमाम कामोंको पूरा करनेके लिये जो इस कॉन्फरन्सने स्वीकार किये हैं और खुद कॉन्फरन्सकी तरक्कीके लिये सबसे ज्यादा शिक्षाकी जरूरत है और इस धार्मिक शिक्षाके फैलानेके लिये ऐसे Institutions यानि हाइस्कूल और संस्कृत पाठशालाओंकी जरूरत है कि जहां सांसारिक शिक्षाके साथ साथ धार्मिक शिक्षा भी मिलती रहे. प्रिय भ्रातृगणो! अभी मेरे प्यारे भाई सेठ गुलाबचंदजी ढढा एम. ए. ने फरमाया था कि आजकलके जैन ग्रेज्युएट प्रायः जैनमतको छोड़ बैठते हैं और जैनमतसे नफरत करने लगते हैं सो ठीक है इसमें उनका क्या कसूर है? हमाराही कसूर है. क्योंकि उनको बचपनसेहि ऐसे Institutions में शिक्षा हासल करनी पड़ती है कि जहां यातो धार्मिक शिक्षा दीही नहीं जाती या जैनमतसे प्रतिकूल शिक्षा मिलती है. इसवास्ते मेरे प्यारे जैन बन्धुओ! आपपर जाहिर हो गया होगा कि इस संसारसमुद्रसे पार उतरनेके लिये, जैनकौमकी उन्नतीके लिये, कॉन्फरन्सकी तरक्की-के लिये, जैन ग्रेज्युएटको नास्तिक बननेसे रोकनेके लिये सांसारिक शिक्षाके साथ साथ धार्मिक शिक्षा भी मिलनी चाहिये और इसलिये जगह जगह जैन हाइस्कूल और संस्कृत पाठशालायें वा लाइब्रेरी खोलनी चाहियें कि जिससे जैनकौम वा जैनमत फिर उसी अरुज पर पहुंच जावे कि जो इसने एक जमानेमें हासिल किया था. अब चूंकि मेरे व्याख्यानका समय हो चुका है, इसलिये आखीरमें मैं भगवत देवसे यही प्रार्थना करता हूं कि यह कॉन्फरन्स हमेशा कायम रहे और दिनपर दिन इसकी तरक्की हो. इन लफजोंके साथ मैं अपना व्याख्यान खतम करनेके लिये सभासे आज्ञा मांगता हूं. ॐ! शान्तिः! शान्तिः! शान्तिः!

મિ. પ્રેમચંદ ગુલાબચંદ અકલુષ્ઠવાળાનું ભાષણ.

મંગલાચરણ.

અર્હતાં પરમં સિદ્ધમાચાર્ય પાઠકં તથા ।

વંદેહં સર્વ સાધુશ્ચ કર્મધનં ચ ગુણાકરમ્ ॥

સદ્ગૃહસ્થો તથા બહેનો! આપણે બધી જાતના સુધારામાં અન્ય જનો કરતાં પછાત છીએ અને જાગ્રત થવાની બહુજ જરૂર છે. હવે સુધારાનો માર્ગ ક્રમશઃ ક્રમશઃ કરવો જોઈએ. પહેલાં માઝથી બીજે માઝ જવું હોય તો સીડીના એક પગથીએથી બીજે પગથીએ એમ એક પછી એક ચઢવાની જરૂર પડેછે, તેજ પ્રકારે ધર્મ તથા વ્યવહારિક કેલવણી મેલવવી જોઈએ. કહેવત છે કે—“કાંકરે કાંકરે પાઠ બંધાય ને ટીપે ટીપે સરોવર ભરાય.”

હવે માનવજન્મ દુર્લભ છે અને તે પળ ક્ષણભંગુર છે એ વિષે કહેવાની વિશેષ જરૂર નથી. ધર્મ મોક્ષનું નૌકારૂપી સાધન છે અને ધર્મજ્ઞાન તથા વ્યવહારિક જ્ઞાન તેનાં બીજાં સાધનો છે, માટે આ બે પ્રકારનું જ્ઞાન અત્યંત આવશ્યકતા ભરેલું છે.

ધર્મ લક્ષણ.

સદષ્ટિજ્ઞાનવ્રતાનિ ધર્મ ધર્મેશ્વરા વિદુઃ ।

યદીય પ્રત્યનીકાનિ ભવન્તિ ભવપદ્ધતિઃ ॥

ધર્મ=સમ્યક્ જ્ઞાન, સમ્યક્ દર્શન અને સમ્યક્ ચારિત્ર એ ત્રણ છે.

ધર્મ કેવો છે ?

અહિંસા પરમો ધર્મો દશલક્ષણસંયુતઃ ।

દ્વિધા જીનવક્રાબ્જાત્સંજાતો મોક્ષદાયકઃ ॥

હવે આ સંસારસમુદ્ર તરવાનું (મોક્ષ મેલવવાનું) કામ બહુજ કઠણ છે. કવિ કહેછે કે—

આશાનામ નદી મનોરથજલા તૃષ્ણાતરંગાકુલા,

રાગગ્રાહવતી વિતર્કવિહગા ધૈર્યદ્રુમધ્વાંસિની ।

મોહાવર્ત્તસુંદુસ્તરાતિગહના પ્રોત્તુંગચિંતાતટી,

તસ્માઃ પારગતા વિશુદ્ધમનસો નદન્તિ યોગીશ્વરા ॥

બે જ્ઞાનની જરૂર.

આહારનિદ્રાભયમૈથુનાનિ, ચત્વારિ સંજ્ઞાનિ વસંતિદેહેઃ ।

જ્ઞાનં નરાણામધિકો વિશેષો, જ્ઞાનેનહીનાઃ પશુભિઃ સમાનાઃ ॥

જ્ઞાન એક પ્રકારની શક્તિ છે. એક ઠેકાણે કહેલું છે—

જંઅણ્ણાણિકં સ્વદીઓ ભવસહસ્સ કાઢીણ ।

તંણાણી તિહિજુતો સ્વેદસ્સાસ મત્તેણ ॥

માર્વાર્થ—અજ્ઞાની મનુષ્ય કોવ્યાવધિ જન્મમાં કેટલા કલેશ ભોગવે છે? બહુજ ભોગવે ત્યારે કર્મનાશ કરે છે. તેટલા કર્મનો નાશ જ્ઞાની ઉચ્છ્વાસ માત્રના કાઢમાં કરી નાખે છે. સિંહ કેટલું ઉગ્ર પ્રાણી છે; પરંતુ માનવી તેને યુક્તિ પ્રયુક્તિથી ઉગ્રતા વિનાનો કરી નાખે છે. રેલવે તાર વગેરેનો ઉંચા પ્રકારનો લાભ પળ ઉંચી કેલવળીનોજ છે.

પ્રાથમિક કેલવળી બે પ્રકારની છે.

એનો લાભ આપણી બહેનો અને માતાઓને ન મલવાથી વચ્ચાંઓને જે ન્હાનપણમાં લાભ મેલવવાનો તથા તેથી તેમના કુમલ્લા મનપર સારી રીતે પૂર્ણ અસર થવાની તે થતી નથી; માટે કન્યાશાળાઓની કેટલી જરૂરીયાત છે એનો મારા કહેવા કરતાં આપજ વિચાર કરશો. મન ઉપર જ્ઞાનની સારી પેઠે અસર થવાથી મન શુદ્ધ થાય છે, તથા ધર્મગ્રહણ કરવા પાત્રરૂપ બને છે. જ્ઞાનવંત મનુષ્ય સદ્વર્ત્તનથી ચાલે છે, સદ્બુદ્ધિને હમેશાં જાગૃત રાખે છે; ઇટલુંજ નહિ પણ બીજાઓને પણ સદ્વર્ત્તનમાં પ્રવર્ત્તાવવા ઉદ્યોગ કરે છે. **રાજર્ષિ ભર્તૃહરિષ્** કહ્યું છે કે “**સત્સંગતિઃ કથં ન કરોતિ પુંસામ્**”. સત્ સંગતિથી કયા કયા ફાયદા થતા નથી? અર્થાત્ તમામ પ્રકારના ફાયદાજ થાય છે! **કોલ્ટન** ગ્રંથકારે કહ્યું છે કે—ખરાબ સોબત કરતાં કોઈની પણ સોબત ન હોય તે વધારે સારું છે. હલકા જનોની સોબતથી બુદ્ધિ પણ હલકા પ્રકારની થઈ જાય છે; ‘સોબતે અસર’ એ કહેવતની સર્વ સુજ્ઞોને પ્રતીતિ મળીજ હશે. આ પ્રમાણે મિત્રતાની અસર સૌના જાણવા બહાર નથી; માટે હમેશાં સંત સમાગમ ઇટલે ભલા સાધુ મુનિરાજોનો સંયોગ અને તેમની સાથે જ્ઞાનગોષ્ઠી તથા તેનું મનન કરવું વગેરેની ધ્યાન જરૂર છે. સંતસમાગમથી બુદ્ધિની શુદ્ધિ શુદ્ધિ થાય છે; મનુષ્યમાત્રને બુદ્ધિ પ્રાપ્ત થયાનું ફલ એજ છે કે ઉત્તમ વિચારણાઓ કરવી જોઈએ. કહ્યું છે કે—

બુદ્ધેઃફલં તત્ત્વવિચારણં ચ ।

દેહસ્ય સારં વ્રતધારણં ચ ॥

વિત્તસ્ય સારં કિલ પાત્રદાનં ।

વાચઃફલં પ્રીતિકરં જનાનામ્ ॥

માટે કહેવાનું એજ કે સંત સમાગમથી સદ્બુદ્ધિ પ્રાપ્ત કરી, તે વડે તત્ત્વ વિચારણા કરવી અને ધર્મધ્યાનમાં તત્પર રહી જન્મ સફળ કરવો.

શુભાર્થમાર્ગેણ મહાવ્રત ભાવના ચ । પંચેન્દ્રિયોપશમતાતિદ્યાર્દ્રભાવઃ ॥

બંધપ્રમોક્ષગમનાતિતિહેતુચિંતા । ધ્યાનંતુ ધર્મમિતિતત્ત્વવર્દંતિ તજ્ઞાઃ ॥

શુભ ચિંતવના કરવી એજ સ્વાધ્યાય છે. અને જીવક બંધ મોક્ષ ચતુર્ગતિમાં જવું આવવું શા કારણોથી થાય છે તેનો પણ વિચાર કરવો એ પણ ધર્મધ્યાન છે.

જૈન લાયબ્રેરીઓની જરૂરીઆત.

વિશેષ અગત્યની એ વાર્તા છે કે, આપણાં ન્યાય, નીતિ, વૈદ્યક, જ્યોતિષ, ધર્મ કર્મ, અને ઇતિહાસિક વગેરે પુસ્તકો વાંચવાનો આપણી કોમને પુરતો લાભ મલવા સ્થળે સ્થળે લાયબ્રેરીઓ ઓલવાની ધ્યાન જરૂર છે, અને તેમ થવાથી પ્રાચીન અને અર્વાચીન ગ્રંથોના લેખ

ચગેરેનું જ્ઞાન થવા સંભવ છે. વિશેષ જ્ઞાન પ્રાપ્તિ થવાથી ધર્મમાં લીન થવાનો વચ્ચે મૂર્તિમાન થાય છે. અને જે ધર્મમાં લીન થાય છે તે—

યો ધર્મ્મલીનો જિતરાગરોષો । વિદ્યાવિનીતો ન પરોપતાપી ॥

સ્વદારતુષ્ટઃ પરદારવર્જી । ન તસ્ય લોકે ભયમસ્તિક્ષિત્ ॥

ધર્મમાં લીન થયેલા મનુષ્યો સરસ રીતે માન મેળવી શકે છે. તેની કમાણી સારા માર્ગ-થી ને ન્યાયથી મેળવેલી હોવાથી સન્માર્ગમાં વાપરવાની બુદ્ધિ થાય છે. બુદ્ધિવંતનું મન સ્થિર હોય છે. જ્ઞાનવલ્લભી મનની નિર્બલ્લતા જતી રહે છે, સ્માઈલ્સ કહે છે કે—“ નબળા મનવાળા, સ્વઅંકુશ વિનાના અને અનિયમિત જુસ્સાવાળા મનુષ્યના હાથમાં રહેલો પૈસો તે તેને અને વીજાને મહા અનર્થનું કારણ થાય છે. ” માટે સારા સારા વિદ્વાન્, ધનાઢય અને ભવિક ગૃહસ્થો, પોતાનો પૈસો સારા કાર્યમાંજ વપરાય એવી યોજના યોજવી, વિદ્યાદાન દેવામાં વાપરવો. સર્વ દાન કરતાં વિદ્યાદાન બહુ ફલદાતા છે. જો કે આ સંબંધે બોલવાને બહુ વિચારણા થાય છે, પણ વિષય વિશાળ હોવાથી અહીં આટલુંજ બોલી વિરામ પામું છું. જેમ નાક વગર શરીર શોભતું નથી તેમ ધર્મ તથા વ્યવહારિક કેલવળી મેલવ્યા વિના માનવનું જીવિત પણ શોભતું નથી. કહ્યું છે કે—

યેષાં ન વિદ્યા ન તપો ન દાનં । જ્ઞાનં ન શીલં ન ગુણો ન ધર્મઃ ॥

તે ભૂરીલોકે ભૂવિભારભૂતા । મનુષ્ય રૂપેણ મૃગાશ્ચરન્તિ ॥

માટે આપણી કોમને દિન પ્રતિદિન વિશેષ કેલવળી મળે અને તેથી મનના મનોરથ ફળે તેથી મક્કમ પળે નમી શકે તેવી યોજના યોજવા મારી પુનઃ પુનઃ પ્રાર્થના છે. હવે આપ સાહેબોનો અમૂલ્ય કાલ વિશેષ વ્યતીત ન કરવા મારા ભાષણને સમાપ્ત કરી સ્વસ્થાનકે સ્થિત થવાની રજા ચાહું છું.

શાહ નારણજી અમરશી વઢવાળવાલાનું ભાષણ.

મેહેરબાન માનવંતા પ્રમુખ સાહેબ, વહાલા ડેલીગેટ સાહેબો અને માયાલુ બહેનો !

શરુઆતમાં વ્યવહારિક તથા ધાર્મિક કેલવળી સંબંધે દરખાસ્ત કરનાર સાહેબે તથા મારી પહેલાં આ દરખાસ્તને ટેકો આપનાર સાહેબો આ દરખાસ્ત ઉપર વહુજ ઉમદા વિવેચન કરેલ છે, જેથી મારા ભાગમાં કાંઈ વધારે વિવેચન કરવા જેવો ભાગ રહેલ નથી. તેમજ આ મહદ્ વિષય ઉપર વ્યાખ્યાન આપવાને તથા આ વ્યાખ્યાનને અંગે પુરતું વિવેચન કરી ઘટતો ઇનસાફ આપી જનમંડલને જેવો જોઈએ તેવો સંતોષ આપવા જેવું મારામાં જ્ઞાન તથા શક્તિ નથી. એ બધું છતાં ચતુર્વિધ સંઘ કે જેને તિર્થંકર પ્રમુજી પણ નમસ્કાર કરેછે, એવો મહાન્ દરજ્જો ધરાવનાર ચતુર્વિધ સંઘ તરફથી મને સુપ્રત કરેલ ફરજને અદા કરતાં તથા આવા ઉત્તમ કામની દરખાસ્તને ટેકો આપતાં મને અત્યંત હર્ષ ઉપજે છે એટલુંજ નહીં, પણ હું કૃતાર્થ થયો એમ સમજું છું; તથા મારામાં લાયકાત નહીં છતાં આ કામ મને સોંપાયું તે માટે વિચાર કરતાં, મને એક જાતનું માન મળ્યું એમ સમજી સ્વરા જીગરથી આ કોન્ફરન્સમાં ભાગ લેતા તમામ મંડલનો ઉપકાર માનું છું.

આ દરખાસ્તમાં સમાણ કેલવણી જેવી ઉમદા બાબતને સંબંધે આપ સર્વે-ભાઈઓ અને બહેનોને હું પુછવાને રજા માગું છું કે:-વિનયવાન, નીતિવાન, ધાર્મિકવર્તનવાળાં અને કુલ્લદીપ ફરજંદો કોને જોડતાં નથી ? સર્વેને સદ્વર્તનવાળાં ધાર્મિક બાલકો જોઈએ છે, એમ આનો જવાબ આવવાનો સંભવ છે. વ્યવહારિક સંબંધે મારું જાણવા તથા માનવાપું તો એ છે કે માનવ-જીંદગીમાં લાયક ફરજંદો મેલવવાં એ સર્વથી મોટું સુખ અને એક ખરેખરો સંતોષ અને મોટામાં મોટી અભિલાષા છે. દરેક સમજુ માબાપ ફરજંદોને કેલવણી આપવાને ખુશી હોય છે એટલું જ નહીં પણ અજડ, મૂર્ખ અને અજ્ઞાન બાલકોને જોઈ દુઃખી થાય છે, હાય અફસોસ કરે છે. બહોળી રીતે જોઈએ તો ફરજંદો મેલવવાની માનવજાતિની ઈચ્છા દેખાય છે, તેથી પણ અધિક ઈચ્છા મેલવેલ ફરજંદને કેલવણી આપવાની હોય છે. કેલવણીથી પશુ, પ્રાણીઓ, અને પક્ષીઓને સુધારી શકાય છે, કેલવણીથી શાક, પાક અને ખાવાના પદાર્થો સારો સ્વાદ આપે છે, કેલવણીથી દરેક કાર્ય મનપસંદ થાય છે. એ બધાં કારણોનું અવલોકન કરતાં કેલવણી વધારવાનાં સાધનો વધે એવું કરવામાં ઘણો ફાયદો છે. સાધારણ બાલકોનો કેલવણીની કૃતિથી કુલ્લદીપક પુત્રો તથા પુત્રીઓ બનાવી શકાય છે; આ સાંભળી અજબ ધરો નહીં. પોપટનાં બે બચ્ચાંની દંતકથા સ્પષ્ટરીતે સ્થાપિત કરે છે કે જેવું શિક્ષણ મળે તેવો માણસ તૈયાર થાય છે, શિક્ષણના યોગે ડહાપણ મળે છે. શિક્ષણની ધામીવડે મૂર્ખપણું પ્રાપ્ત થાય છે, એટલે કે કેલવણીથી મૂર્ખને ડાહ્યો માણસ કરી શકાય છે. બચ્ચું એ માત્ર એક ખાલી પેટી જેવું છે તેમાં કેલવણીરૂપી જેવો રંગ ભરો તેવું તે થાય છે.

હવે હું કહીશ કે જ્ઞાન, વિદ્યા, કેલવણી અને શિક્ષણ એ સર્વેને અરસપરસ ઘણો સંબંધ છે. જ્ઞાન અને વિદ્યા લગભગ એક છે, ડંડાળમાં જોઈએ તો વિદ્યાથી જ્ઞાન મળે છે. વિદ્યા એ શિક્ષણ અને કેલવણીથી પ્રાપ્ત થાય છે. આ કેલવણી લેવાનાં ઘણાં દ્વાર અને રસ્તા છે, પણ એ તમામ રસ્તાના સમૂહમાંથી સર્વથી નિર્ભય અને સહેલો રસ્તો પાઠશાળાઓ અને પુસ્તકો છે; અને એ રસ્તાથી અધિકારી બાલકોને વિદ્યા મળે છે. આ વિદ્યા એ એવી શક્તિ છે કે તે શક્તિ કુપાત્રને સુપાત્ર બનાવે છે, સુપાત્રને વધારે સુપાત્ર બનાવે છે. વિદ્યા એ એવી चीज છે કે જેને ચોર ચોરી શકતો નથી, એ चीज જેમ જેમ ખર્ચીએ એટલે આપીએ તેમ તેમ અમરવેલી માફક વધતી જાય છે, વિદ્યાને અગ્નિ બાળી શકતો નથી, પવન વિદ્યાને ઉડાવી શકતો નથી, તેમજ જલ એને ડુબાવી શકતું નથી; એટલે કે પંચમહાભૂતો તેનો નાશ કરવાને સમર્થ નથી. વિદ્યાને અગ્નિ, પવન, પાણી, વીજળી, ગુરુત્વાકર્ષણઆદિ સર્વે તત્વો વશ થાય છે. વિદ્યા મેલવનાર શક્તિઓ વિદ્યા ગમે તેટલી મેલવે તોપણ તેના સમૂહમાંથી વિદ્યા ટૂટી જતી નથી; તેમજ વિદ્યા મેલવવા ઈચ્છનાર કદી તેનો પાર પામી શકતો નથી. વિદ્યા લેનારને કદી તે લેતાં અરુચિ થતી નથી. એટલું જ નહીં, પણ વિદ્યા વડે સિંહ, વરુ વાઘ, વિગેરે કુર જંગલી પ્રાણીઓ વશ થાય છે. વિદ્યા આગળ અશક્ય चीजો શક્ય થાય છે.

આવી મહિમાવાન વિદ્યા લેવાને વૃદ્ધ, જુવાન, અને બાલકો બધાં અધિકારી છે. વિદ્યા લેવાને રાજા, શ્રીમંત, ગૃહસ્થ, ગરીબ અને ભિક્ષુક એ તમામ વર્ગ આરજુમંદ છે. આ દાન ગ્રહણ કરવામાં કોઈ પણ શરમ કે શંકા નથી. વિદ્યાદાન ગ્રહણ કરવાનો સર્વેનો હક છે, અને એ દાન લેનાર વ્યક્તિની સ્થિતિ અને કાંતિ તેજસ્વી થતાં જાય છે. વિદ્યાથી ધર્મ, અર્થ, કામ અને મોક્ષ એ પુરુષાર્થ સિદ્ધ થઈ શકે છે. આ વિદ્યા આપવા માટે નામદાર સરકારે દરેક જગોએ

ખાતાં ઉઘાડયાં છે અને એ કામ માટે આ કૉન્ફરન્સ તરફથી ધર્યા જીગરથી હું ઉપકાર માનું છું, અને એ કામને આપ સાહેબોએ ધન્યવાદથી વધારી લીધું તે જોઈ મને વધારે આનંદ થાય છે. આપણી સનમુખ આવતા દરેક સવાલ માટે આસપાસનો બહોલો વિચાર કરવો જોઈએ છે. નામદાર સરકારને પોતાની પંચમેઠ પ્રજાને કેઢવવાની છે. નામદાર સરકારની રૈયતમાં જુદી જુદી જ્ઞાતિઓ અને ભિન્ન ભિન્ન ધર્મ હોવાથી, તેમની માર્ફત આપણે આપણા ધર્મની કેઢવણી મેઢવવાને અશક્ત છીએ.

વિચારઢલ ગમે તેવું હોય પણ તેમાં ધાર્મિક તત્વ ન હોય તો વિવેક, નીતિ, નમ્રતા, અનુકંપા આદિ મહદ્ તત્વો કેઢવાતાં નથી. આ ધાર્મી વિચારવંત ઢાહ્યા માણસોને જણાતાં જુદી જુદી રીતે તેના ઉપાયો યોજવા લાગ્યા છે. મુસલમાનોએ અલીગઢમાં કોલેજ સ્થાપી છે, હિંદુઓ તરફથી બનારસમાં સેન્ટ્રલ હિંદુ કોલેજ ઉઘડી છે, ક્રિશ્ચિયનો માટે તો ઘણી કોલેજો છે; માત્ર આપણી જૈનધર્મની કેઢવણી આપનાર કોઈ કોલેજ નથી; જાંકે હમણાં થોડા વખત પહેલાં આ ગુલજાર મુંબઈ નગરીમાં આપણા ધનાઢ્ય ભાઈ બાબુ પનાલાલ પુનમચંદ તરફથી એક જૈન હાઈસ્કૂલનો પાયો નંધાયો છે, તેથી સંતોષ માનવામાં આવે છે પણ જમાનાને તાબે થવું જોઈએ. બીજી પ્રજા માફક આપણે વધવું જોઈએ. રાજદરબારની ભાષા, કઢા દુનરની ભાષા, વેપાર વધારવાની ભાષા, એમ સર્વે વ્યવહારિક સાધનો પુરાં પાડનાર ભાષા જે ઇંગ્રેજી છે, તે ઇંગ્રેજી ભાષા અને આપણો ધર્મ સમજાવવાની મોટી ગ્રંથ સમૃદ્ધિ ધરાવનાર માગધી અને સંસ્કૃત ભાષાઓ છે. એ ભાષાઓ જાણવા માટે તથા હાલનાં યુનીવર્સીટીના ધોરણને અનુકુલ થવાને એક જૈન ધાર્મિક કોલેજ ઉઘાડવાની મારે મોટી આવશ્યકતા હું સમજું છું; અને તે ઉઘાડવાને ભલામણ તથા વિનંતી કરું છું. ડંચી કેઢવણી માટે ધ્યાન ઁંચી હું શરૂઆતની કેઢવણીને વિસારી દેવા માગતો નથી. જો આપણે મકાનનો પાયો પહેલાંથીજ મજબૂત કર્યો હોય તો એ મકાન વધારે ટકાડ બને છે. તેમજ પ્રાથમિક કેઢવણી ઉપર જો આપણે વધારે ધ્યાન આપીએ તો તેથી આપણી ડંચી કેઢવણી પણ વધારે મજબૂત થાય; એ શરૂઆતની કેઢવ-ણીમાં પણ ધાર્મિક તત્વ ડમેરાવાની ઁસા જરૂર છે, અને એ જરૂર પુરી પાડવા માટે આપણા ધર્મનાં તત્વ આપણા માથે એ સંબંધી ફરજ ઠરાવે છે.

વિદ્યા સંબંધી બહોલ્લી હાજત અને ઉપયોગીપણાની વ્યાધ્યા ધ્યાનમાં લેશો તો એમ દેઁધાઈ આવશે કે કીર્ત્તિનો સ્તંભ ડમો કરવાને તથા ચિરંકાઢ નામના કરવા, તેમજ પ્રજામાં સુલેહ શાંતિ અને ભાઈચારો પાથરવાને અને વ્યવહાર વધારી ડન્નતિ કરવાને વિદ્યા કરતાં બીજું કોઈ સાધન મોટું નથી; એટલા માટેજ જ્ઞાનદાનને સર્વથી ઉત્તમ દાન ઠરાવવામાં આવ્યું છે, એટલે કે વિદ્યાદાનનું સર્વથી મોટું પુન્ય છે. આ ઉત્તમ પ્રકારનું દાન કરવાને અને મોટું પુન્ય હાંસલ કરવાને બહોલે હાથે નાણું ઁર્ચાવાની જરૂર છે, અને આશા રાધું છું કે ભાઈઓ તથા બહેનો આપના ઁસામાંથી નાણાં ઁર્ચવાને પછાત રહેશો નહીં. બીજો ઁર્ચ કરે તો હું ઁર્ચ કરું એવી રાહ નહીં જોતાં વહેલો તે પહેલો એમ ધારીને મંડારો, તીજોરીઓ, અને પટારા ઁલુઢા રાધીને આ રૂઢા કામ માટે બહોલે હાથે પૈસા ઁર્ચશો.

હવે આપણા જૈન વર્ગ માટે વિદ્યા વધારવા સંબંધે કેવાં ઁાતાંઓની જરૂર છે એ હકીકત સમજાવીશ. આ સ્થિતિએ સામાન્ય અવલોકન કરતાં મને હર્ષ ઉપજે છે કે આ હિંદની બીજી પ્રજાઓ શરૂઆતની કેઢવણી સંબંધી કામકાજો આરંભે તે પહેલાં આપણે ઘણી જગોએ

જૈન શાળાઓ સ્થાપી શક્યા છીએ. એ જૈન શાળાઓમાં શ્રાવકશ્રાવિકાઓને સામાન્ય રીતે ધાર્મિક શિક્ષણ અપાય છે. આ શિક્ષણ નિયમસર અને યોગ્ય પદ્ધતિથી અપાવવા સારું નિયમિત પદ્ધતિ અનુસાર જૈન પાઠશાળાઓ માટે જૈન પાઠશાળાનાં પુસ્તકો દેશી ભાષાઓમાં તૈયાર કરાવવાની જરૂર છે; તેમજ આપણી જૈન પાઠશાળાઓમાં શિક્ષણ આપનાર મહેતાજીઓ તથા મહેતીજીઓ તૈયાર કરવા માટે તથા ઉપદેશક વર્ગ તૈયાર કરવા સારું એક ટ્રેનીંગ કૉલેજ સ્થાપવાની જાણ જરૂર છે. એવી શાળાઓમાંથી તૈયાર થઈ શિક્ષક વર્ગથી આપણાં બાલકોને તથા આપણને નિયમિત અને સારું શિક્ષણ મળશે. ધાર્મિક તથા વ્યવહારિક કેળવણી મેળવવાને સારું જાણ આપણે આપણાં સ્વતંત્ર જાતાં ઉભાં કરવાં જોઈએ છે. કેમકે વ્યવહારિક કેળવણી સરકારી શાળાઓમાં લેવા જઈએ, અને ધાર્મિક કેળવણી આપણાં જાતાંમાં આપીએ તે કરતાં વધે જાતની કેળવણી એક જ જાતા માર્ફત મળે એમ કરીએ તો, બાલકોને બોજો ઘણો ઓછો પડે અને સરઠતાથી શીખી શકે. આવાં જાતાં ક્રિશ્ચિયન લોકો મીશન સ્કૂલોને નામે ચલાવે છે, અને એ જ નમુના ઉપર જો આપણે જૈન મીશન સ્કૂલો ઉભાં કરીશું તો તેમાં નામદાર સરકારની મદદ પણ મળી શકવાના સંભવો છે. અમુક સરતો પુરા પાડવાથી સરકાર કેળવણી આપનાર જાતાંઓને 'ગ્રાંટ ઇન એડ' નામથી મદદ આપે છે; અને એવી મદદ ક્યારે, કેવી રીતે અને શું સરતોએ આપવી તે માટે સરકારે જાણ એક કાયદો પસાર કરેલ છે, એટલે જો જરૂર લાગે અને અનુકૂળતા હોય તો સરકારની મદદ લેવાને ગોઠવણ કરવી, એમ હું તમામ માઈઓને સૂચના કરું છું. ફરીથી કહું છું કે બનતી રીતે વ્યવહારિક તથા ધાર્મિક કેળવણી આપવા માટે જાતાંઓ સ્થાપવાની અગત્યતા ઉપાડી લેવાની જાણ જરૂર છે. આવાં જાતાંઓની દેખરેખ રાખવાને જાણ (ઇન્સ્પેક્શન) તપાસ કરનાર જાતાં ઉભું કરવાની પણ અગત્ય છે. જો બરાબર તપાસણી થઈ શકે તો જ તમામ જૈનશાળાઓ એક સરખા ધોરણે નિયમિત રીતે ચાલી શકે, અને તેના અગણિત લાભો આપણને હાંસલ થાય.

હજુ આગળ વધીને વધારે અવલોકન કરતાં તરુણ મુની મહારાજોને ઉત્તમ ધાર્મિક શિક્ષણ મેળવવાને પુરતાં સાધનો નથી, એથી એ મુની મહારાજોને અન્ય ધર્મી શાસ્ત્રો પાસેથી શિક્ષણ મેળવવા ફરજ પડે છે; પરંતુ જો આપણે સારા શિક્ષકો તૈયાર કરવાને શક્તિવાન થઈએ તો, એ સ્વધર્મી શિક્ષકોદ્વારા તરુણ મુની મહારાજોને ધાર્મિક શિક્ષણ વધારે સહેલાઈથી મળી શકે. એથી અગણિત ફાયદા થવાના સંભવો છે, તે માઈઓ! આપણા જાણવા બહાર નથીજ.

આપણો જૈન વર્ગ વેપારી હોઈને આ હિંદનું ઘણું નાણું બચાવી રાખવાને હજુ સુધી શક્તિવાન રહ્યો છે. આ હિંદના વિદ્વાન અને ચંચલ વાઈસરૉય નામદાર કૌર્સન સાહેબે આ બુદ્ધિ ભાષણ કરતાં જણાવ્યું હતું કે આ હિંદની ત્રિજા ભાગની દોલત જૈન લોકો ધરાવે છે, એટલે કે આ હિંદની લગ લગ ત્રીસ કરોડ માણસની વસ્તી છે. તેમાં આપણા જૈન માઈઓની સંખ્યાતો માત્ર વીસ લાખની અંદર છે. તે છતાં આ પ્રમાણે દોલત ધરાવવા માટે આપણો જૈન વર્ગ સમર્થ રહેલ છે અને એ જ કારણથી બીજી કોમો અને અન્ય ધર્મી માઈઓ તરફ સારો લાગવગ રાખી શકીએ છીએ. એ અન્ય ધર્મી માઈઓ ધર્મિક બાબતોમાં આપણી આમન્યા રાખે છે, અને આપણને મહાજન કહે છે અને કેટલાંક સાર્વજનિક જાતાંઓનો વહીવટ આપણને સ્વતંત્ર રીતે કરવા દે છે. આપણે પાંજરાપોલોનો વહીવટ કરીએ તથા ચલાવીએ છીએ, ધર્મી જગોએ દવાશાળાઓ

અને ધર્મશાસ્ત્રો સ્થાપન કરેલ છે એટલુંજ નહીં, પણ જૈન પાઠશાસ્ત્રોનો હાલમાં બહોટો વિસ્તાર આપણે ઉભો કરેલ છે. આ બધું કરવાને સમર્થ થવાનાં કારણો આપણા ધર્મના ઉત્તમ સિદ્ધાંતો છે. હવે એ સિદ્ધાંતોનું જ્ઞાન આપનાર ધાર્મિક ગ્રંથો અને પૂજ્ય પ્રતાપ મુની મહારાજો છે. આપણા મુની મહારાજોના ઉત્તમ ઉપદેશની અસરથી આપણે આ સ્થિતિએ કામ-કાજ કરીએ છીએ. તેમની સ્થિતિતો તેઓ સમજે છે, છતાં તેમને હરેક સગવડતા આપવા માટે આપણે હરહંમેશાં તૈયાર રહેવું પડે છે. જે ગ્રંથસમૃદ્ધિ મંડારોમાં બંધ રહેલ છે, તેને કુથો ખાવા ન દેતાં બનતી રીતે તેનો વધારે લાભ લેવાય એટલા સારું પુસ્તકશાસ્ત્રો સ્થાપન કરવાની યાચ જરૂર છે. જેમ વને તેમ આપણા ધાર્મિક ગ્રંથોનું બહોલું વાંચન શ્રાવકશ્રાવિકા વર્ગને વધારે સહેલાઈથી મળે એવી સગવડતા કરાવવાને સર્વે માઈઓ યત્ન કરવાને ભૂલશો નહીં, એમ મારી પ્રાર્થના છે.

હવે હું છેવટમાં જણાવીશ કે આ આખી દરખાસ્તમાં જણાવેલ તમામ ક્રમવાર પેટા વિભાગો ઘણાજ અગત્યના છે એટલા માટે દરેક ભાગ અમલમાં આવે એમ કરવાને સર્વે માઈઓ તથા બેનોને મારી અંતઃકરણપૂર્વક વિનંતી છે. આ હકીકત રજુ કરી મારું બોલવું પુરું કરું છું, અને જો મારા બોલવામાં કોઈ દોષ મળુમ પડે તો એક તરુણ બીનઅનુભવી શ્રાવક માઈ જાણીને ક્ષમા કરશો, એમ સર્વેને મારી પ્રાર્થના છે.

મી. જગજીવન મૂલજી બનીઆ, બી. એ., બી. એસસી. કચ્છવાઝાનું ભાષણ.

મે. પ્રમુખ સાહેબ, પ્રિય ડેલીગેટો, ગૃહસ્થો અને બહેનો !

મી. લખમશીએ કેલવળીના વિષયપર જે વિવેચન કર્યું છે, તેના આપણી કોમમાં જે લાભી વર્તાર્યા છે અને તે વિષે જે ઉપાય અને યોજનાઓ સૂચવી છે તે વરોબર છે. હું તેમની વાતને મઠ્ઠો ધાડું અને તેમને ટેકો આપું છું. એમણે એવું થોડુંજ વાકી મૂક્યું છે કે જેના ઉપર હું મને મઠ્ઠા ટુંકા વખતમાં વધારે બોલી શકું, તોપણ કેલવળીનો વિષય વિસ્તીર્ણ છે, બહુ અગત્યતા વાળો છે અને તેના વિષે જે બોલીએ તે થોડું છે, માટે હું પણ તે વિષયના વ્યવહારિક ભાગ-પર વે બોલ બોલવાની તમો પાસે રજા લઉં છું.

વ્યવહારિક કેલવળીમાં આપણી કોમ કેટલી પછાત છે તે આપ બધા જાણો છો અને એક કરતાં વધારે જણાવે તે વિષે ઇસારો કરેલ છે; તોપણ તેના એક અસરકારક દાખલા તરીકે મારે કહેવું જોઈએ કે, મારો સ્વદેશ જે કચ્છ છે તેમાં લગભગ વીંશથી પચીશ હજાર જૈનબંધુઓ છે, પણ તેટલી મોટી સંખ્યામાં તેઓ ફક્ત બે કે ત્રણ ગ્રેજ્યુએટ ધરાવે છે. જામનગરનું રાજ્ય કે જે સાથે હાલ તરતમાં મારે સંબંધ થયેલો છે, ત્યાંના મારા જાણવા પ્રમાણે લગભગ ૭૦૦૦ જૈનોમાં ફક્ત એકજ ગ્રેજ્યુએટ છે. બીજી જગ્યાએ કદી કેલવળી આટલી બધી ઓછી નહીં હોય તોપણ એકંદરે આપણે કેલવળીમાં ઘણા પછાત છીએ, એ વાત તો નિઃસંશય છે.

આ પ્રમાણે આપણા પછાતપણાનું એક કારણ તો એ છે કે, આપણામાંનો મોટો ભાગ કેલવળીના સારા ફાયદાથી અજાણ છે અને કદી જાણે છે તો ચાલતા જમાનાની કેલવળી વિરુદ્ધ

તેઓના મનમાં खराब विचार ઠસી ગયેલા છે જે વિચારો કેઢવાયલા વર્ગે તેઓમાંથી દૂર કરી તેઓને કેઢવળીના સારા ફાયદા બતાવવા જોઈએ. બીજું કારણ મને એ લાગેછે કે આપણા જે જૈનોપર પરમેશ્વરે મહેરબાન થઈ તેઓને કોઈપણ પ્રકારની કેઢવળી માટે પૂરેપૂરી જોગવાઈ આપેલી છે, ત્યાં કેઢવળી માટે ઉત્સાહ, ઉલટ કે હોસ જોવામાં આવતાં નથી, અને જેઓ આપણામાં કેઢવળી માટે ઉત્મુક-ઈંતેજાર-અભિલાષી છે તેઓ સાધનરહિત છે. આ પ્રમાણે આપણામાંના બંને વર્ગો સારી ઁચી કેઢવળીથી બેનસીબ રહયા છે.

જમાનો જે પ્રમાણે ફરતો જાયછે તે પ્રમાણે ફરવામાં આપણે ઘળી ગફલત રાખીએ છીએ. હવે વખત એવો આવ્યો છે કે જો લાંબા વખત સૂધી આપળી સ્થિતિ આવી રહી, તો આપણું શું થશે એ કહેવાતું નથી. દરેક ઠેકાણે હરીફાઈ ઁટલી ચાલી રહીછે કે હવે જો આપણે મંદ અને સુસ્ત રહયા, તો આપણે નબઢા થઈ સબઢાના ભોગ થઈ પડીશું; કારણકે “survival of the fittest” એ કહેવત કહેછે કે, સબઢા અથવા લાયકાતવાઢા માણસોને નબઢા અથવા નાલાયક માણસને ભોગે પુષ્ટિ મઢેછે.

આગઢના પ્રાચીન વખતમાં જ્યારે ફક્ત ચારજ વર્ણ હતી એમ ઇતિહાસ કહેછે, તે સમયે આપણે વૈશ્ય વર્ણ વેપારોજગાર, રાજ્યકારભાર, કઢાકૌશલ્ય, ઢહાપણ અને ચતુરાઈ માટે કેવો પંકાયલો હતો ! આપણા ધર્મ પુસ્તકો વગેરે બીજી વાતો પરથી એમ જણાયછે કે રાજ્યના મંત્રીઓ, તંત્રીઓ અને મોટા હોદ્દેદાર વર્ણકજ હતા, પળ હાલ આપણા પંદર લાખ જૈનોમાંથી કેટલા પ્રધાનપદ ઉપર છે ? કોઈ વિરલોજ. આનું કારણ શું ? જવાબ માત્ર ઁટલોજ છે કે આપણે કેઢવળીમાં પછાત પડતા ગયા છીએ, અને આગઢના જમાનાની માફક અમુક વર્ણનું અમુક કર્તવ્ય એવું છેજ નહીં. હાલના જમાનાની ઁબૂબીજ એ છે કે કોઈપણ વર્ગનો કોઈપણ માણસ ગમે તે કામ કરી શકેછે, માટે આપણે પળ હવે જે ધંધો આપણા બાપદાદા કરતા હતા તેનેજ વઢ્ઢી નહીં રેહવું. જે ધંધાને વાસ્તે આપણે આપણને વધારે લાયક સમજતા હોઈએ, જે ધંધાને વાસ્તે આપળી પાસે સારાં સાધન હોય અને જે ધંધામાં આપણને વધારે ફાયદો મઢે, એવો ધંધો આપણે આદરવા; પળ ગમે તે ધંધો હાથ ધરો તેમાં કેઢવળીની ઁાસ જરૂર છે. અમુક વેપાર હાલના જમાના પ્રમાણે કેમ સારી રીતે ચાલી શકે, ક્યાં સારી રીતે ચાલી શકશે, તેનું રહસ્ય શું છે અને તેમાં ફતેહ કેમ મઢે, તેને વાસ્તે હાલના જમાનાની કેઢવળીની ઁાસ જરૂર છે.

અલબત આપણા લોકોનું વેપારના વિષયોમાં જ્ઞાન સારું હોય છે; ગણિત વગેરે વેપારને લગતી બાબતોનું સારું જ્ઞાન એ આપળી વળિક જ્ઞાતિમાં ઘળુંકરીને કુદરતી વક્ષીસજ હોયછે. વેપારમાં બાહોશને લીધેજ આપળી સ્થિતિ કાંઈક સારી રહીછે. આપણામાં મોટા ધનાઢ્ય આશા-મીઓ છે તે વેપારથીજ થએલા છે, પળ તે વખત જૂદો હતો. હાલ વખત તદન બદલાઈ ગયો છે, અને સારી કેઢવળી વગર હવે વેપારીઓને પળ ફતેહ મઢવી મુશ્કેલ છે. આપળી કુદરતી સારી વેપારી અક્કલની સાથે કેઢવળી જોઢાવી જોઈએ છે. જો એમ થશે તો સોનું અને સુગંધ મેગાં થયે આપળી કિંમત વધશે. આપળી સ્થિતિ સારી હશે તોજ આપણે આપણા ગરજુ સગાવહાલાઓને જાતભાઈને કે ધર્મભાઈને મદદ કરી શકીશું. સંસારિક સ્થિતિ સુધરશે ત્યારેજ આપળી ધાર્મિક સ્થિતિ પળ સુધરશે; કારણકે દાઁલા તરીકે એક કમાવાને અશક્ત માણસ ગમે તેવી ધર્મનિવૃત્તિ વાઢો હોય, તોપળ જ્યાંસુધી તે સંસારમાં રહી મોહપાસથી બંધાએલો છે ત્યાં સુધી ધર્મક્રિયા કરતાં પળ કોઈક વખત પોતાનું અને

પોતાના કુટુંબના ગુજરાનનું આવતી કાલે કેમ થશે, એવા વિચારો તેના મનમાં ઘસી આવેછે અને તેનું મન ડામાડોળ થઈ જાયછે, અને એવો અશક્ત માણસ જો ધાર્મિક વૃત્તિનો હોતો નથી તો પોતાના અને પોતાના કુટુંબના ગુજરાન અર્થે તે કન્યાવિક્રય જેવાં બીજાં અનેક ધોરણોનાં કામ કરે છે, પણ જો તેની સંસારિક સ્થિતિ સારી હોય તો આવું કશું બનવાનો સંભવ રહેતો નથી; માટે આપણી સંસારિક સ્થિતિ પ્રથમ સુધારવી એ ઘણું અગત્યનું છે.

માટે આપણી ઉન્નતિ માટે શ્રીમંત તથા ગરીબ બંને સારી કેલવળી માટે પ્રયાસ કરવો ઘટેછે. શ્રીમંત લોકો તો તે બાબત નિશ્ચય કરે એટલીજ વાર છે કેમકે તે લોકોને સાધન શોધવા જવાનાં નથી. પણ સવાલ જે છે તે સાધારણ લોકો અને ગરીબ લોકો માટે છે, માટે છેલ્લા બે વર્ગના છોકરાઓને કેલવળી કેમ મળી શકે તેના ઉપાયો કૉન્ફરન્સે યોજવાના છે.

પ્રાથમિક શાળાઓની કેલવળી તો લગભગ બધા વર્ગના છોકરાઓ સહેલાઈથી લઈ શકે, કેમકે તેમાં જ્ઞાનું ખર્ચ લાગતું નથી. છતાં જ્યાં પ્રાથમિક કેલવળીને માટે પણ મદદની જરૂર છે, ત્યાં જૂદી જૈનની પ્રાથમિક શાળા સ્થાપવા કરતાં ગરીબ જૈન છોકરાઓને ફી અને ચોપડીઓ અપાવવી. એ રીતે બચતો પૈસો તેઓને વાસ્તે ડુંચી કેલવળીમાં રચવો, કે જે ડુંચી કેલવળીનીજ ખાસ જરૂર છે અને જેને વાસ્તે તેઓને મદદ મુશ્કેલ થઈ પડેછે.

ડુંચી કેલવળીને માટે જૈનહાઈસ્કૂલો સ્થાપવાની દરખાસ્ત થઈ છે અને તેવી એક સ્કૂલ સ્થાપવાની શરૂઆત આપણા નામીયા ઉદાર ગૃહસ્થ બાબુ પનાલાલ તરફથી થઈ પણ ચૂકી છે. પણ આપણી કોમ આખા હિંદુસ્તાનમાં પથરાયેલી છે માટે એકાદ હાઈસ્કૂલથી બધા જૈનોને લાભ મળી શકશે નહીં. દરેક ઈલાકામાંથી એક એક ઉદાર જૈની ધનાઢ્ય એવું પરોપકારનું કામ પોતાને માથે ઉપાડી લેશે તો આપણી કોમને ઘણો લાભ થશે. ગૃહસ્થો! એવી સ્કૂલો ઓછી થાય તેની ફિકર નહીં. પણ જ્યાં થાય ત્યાં પાકા પાયાઉપર સારી સગવડ સહિત થશે, તો તે કાયમને માટે લાભકારી થશે. હાઈસ્કૂલો મળે ઓછી થાય, ચાર દહાડા મોડી થાય, પણ તેમાં ગરીબોને વાસ્તે પૂરતી સગવડ થવી જોઈએ, એટલે કે દરેક સ્કૂલની સાથે બોર્ડિંગ સ્કૂલ, સારી લાયબ્રેરી, સારી લેબોરેટરી, સારું એપેરેટસ, અને સારા શિક્ષકોની ગોઠવણ થવી જોઈએ.

આવી જૈન હાઈસ્કૂલ જ્યાં થાય ત્યાં બધા જૈનોએ પોતાના છોકરાઓને તેજ નિશાળમાં મોકલવા નિશ્ચય કરવો. તેમાંના સારા સમર્થ છોકરાઓ પાસેથી પૂરેપૂરી ફી લેવી અને ગરીબ જૈનછોકરાઓને મફત કેલવળી આપવી. સામાન્ય વર્ગના છોકરાઓની હાફ ફી સ્ટુડન્ટ-શીપ આપવી એટલે કે તેઓ પાસેથી અડધી ફી લેવી. સ્કૂલ સ્થાપનાર સિવાય બીજા માતબર જૈન ગૃહસ્થોએ તેવી સ્કૂલના ઉત્તેજનાર્થે સ્કૉલરશીપો, ઈનામો, ડોનેશન્સ વગેરે આપી સ્કૂલને સારા પાયાપર આણવી. એ પણ વાત ધ્યાનમાં રાખવી કે જૈનહાઈસ્કૂલોને માટે જ્યાંસુધી સારા કેલવાયલા જૈન શિક્ષકો મળી શકે, ત્યાંસુધી પહેલાં પસંદગી તેમને આપવી; કેમકે જેટલું જૈન હાઈસ્કૂલનું અભિમાન જૈન શિક્ષકને રહેશે તેટલું બીજા શિક્ષકને નહીં રહે, અને વળી આથી કેલવાયલા જૈનોને ઉત્તેજન મળશે.

હાઈસ્કૂલની કેલવળી પૂરી થઈ રહે, ગરીબ અને લાયકાતવાળા જૈનો વાસ્તે કોલેજનો અભ્યાસ સવળ થાય, એટલા માટે તેઓના વાસ્તે ખાસ જૈન સ્કૉલરશીપો શ્રીમંત જૈનોએ યુનિવર્સિટીને સોંપવી. એક એક જૈન શ્રીમંત ગૃહસ્થ એક એક સ્કૉલરશીપ સ્થાપવાનું માથે લે તો,

એક એક યુનિવર્સિટીમાં ઓછામાં ઓછી આઠ દશ જૈન સ્કૉલરશીપો જૈનો માટે સહેજ સ્થપાઈ જશે.

હાઈસ્કૂલનો અભ્યાસ પૂરો કર્યા પછી જે ગરીબ સારો જૈન છોકરો કોઈ હુન્નર શીખવા માગે અને વિક્ટોરીઆ જુબીલી ટેકનીકલ ઈન્સ્ટીટ્યુટ અથવા એવી બીજી કોઈ હુન્નરશાળામાં શીખવા જાય, તેને સ્કોલરશીપનો પહેલાં ચાન્સ આપવો, અથવા તે સ્કોલરશીપોનો મોટો ભાગ હુન્નરકલા (Technical Education) માટે રાખવો અને નાનો ભાગ સાહિત્યની કેલબ્રેરી Jiterary Education માટે રાખવો. ટેકનીકલ કેલબ્રેરી તરફ વધારે વલણ રાખવાનું કારણ એ કે, આજ કાલ હુન્નરની બહુ અગત્ય છે. કોલેજમાં દાખલ થઈ ચાર પાંચ વર્ષ પછી બી. એ. થઈ જે જુવાનીઆ દુનીઆમાં પડેછે તેને જે ફતેહ મળે છે તેના કરતાં જેઓ સારો હુન્નર બે ત્રણ વર્ષ શીખી બહાર પડેછે, તેને વધારે ફતેહ મળેછે. ગરીબ લોકો જેને વચ્ચેનો બહુ બચાવ કરવો જોઈએ તેને માટે હાલ ટેકનીકલ કેલબ્રેરી વધારે સારી છે. જેઓને ટાઈમ બાબતની કોઈ ફિકર ન હોય તેઓ માટે સાહિત્ય વધારે સારું છે. તેઓને હુન્નર શીખવા હોંશ હોય તોપણ સાહિત્યમાં ન્યૂનતા રાખવી નહીં, કેમકે સાહિત્યમાં પણ સાયન્સનો વિષય આવેછે, જે સાયન્સ શીખવાથી પછી હુન્નર શીખવો બહુ સુગમ પડે. સાયન્સ અને હુન્નર એ શીખવું તો દરેકને માટે જરૂરનું છે; કેમકે સાયન્સની આજકાલ બહુ ફતેહ થઈ છે. સાયન્સે માણસોના જ્ઞાનમાં, માણસોના સાધનમાં અને માણસોની સગવડમાં બહોલો વધારો કરી આપ્યો છે.

રસાયણશાસ્ત્ર, હસ્તકૃત વીજળી અને મેગ્નેટીઝમે આવી દુનિયાનું ધ્યાન હાલ ઝેંચ્યુંછે, અને આવી દુનિયાને નવુંજ રૂપ આપ્યું છે. રસાયણશાસ્ત્રીઓ કુદરતની હરીફાઈ કરેછે. આપણામાંના ઘણા ખરા જાણતા હશે કે ગળી કે જે આપણા દેશમાં કુદરતી જ્ઞાડમાંથી થાયછે, તે જર્મનીમાં હાલ અમુક પદાર્થો રસાયણશાસ્ત્રના નિયમ પ્રમાણે મેળા કરી હાથે બનાવેછે. તેવીજ રીતે એલીઝેરાઈન એટલે કે મજીઠનો રંગ, જે પણ અહીં ભાજીપાલામાંથી થાય છે, તે પણ તે લોકોએ રસાયણની મદદથી બનાવવાનું શરૂ કર્યું છે. આ બે શોધોએ આપણા હિંદુસ્તાનના ગળી અને મજીઠના વેપાર ઉપર ઘણી માઠી અસર કરીછે, કેમકે હસ્તકૃત ચીજો સોંધી પડેછે અને સારું કામ કરેછે, તો પછી કુદરતી ચીજ કોણ લે? ઉપરાંત રંગ બનાવવાનો, રંગ ચઢાવવાનો, રંગ ઉતારવાનો, સાબુ બનાવવાનો, કાચ બનાવવાનો, સીમેન્ટ બનાવવાનો, દિવાસળી બનાવવાનો, મીળવત્તી બનાવવાનો, કોલગ્યાસ બનાવવાનો, દવા બનાવવાનો, દવાનું પૃથક્કરણ કરવાનો અને તે સિવાય સેંકડો જાતના હુન્નર રસાયણશાસ્ત્રની મદદથી શીખાય છે. વીજળી, મેગ્નેટીઝમથી, તાર, ટેલીફોન, ઇલેક્ટ્રોટાઈપીંગ, ઇલેક્ટ્રોગ્રીલિંગ, મોટરકાર, ઇલેક્ટ્રીક રોશની વગેરે શીખી શકાયછે. આવા આવા તથા વળવાનો, કાંતવાનો તથા બીજા એવા હુન્નર જૈન વિદ્યાર્થીઓને શીખવવા વધારે કાઠજી રાખવા હું આપણા શ્રીમંત ભાઈઓને અરજ કરું છું. આવા હુન્નર શીખનારા સાહસિક અને લાયક જૈનોને જાપાન જેવા દેશમાં ધરત્ર આપી મોકલવાથી બહુ ફાયદો થશે. જો કોઈ ધરત્ર એમ આપવા બહાર ન પડે તો પ્રખ્યાત પારસી વ્યાપારી મિ. તાતાની સ્કીમને પગલે ચાલવું, એટલે કે આપણા ગરજુ પણ સાહસિક અને હાંશિઆર જેનોને અમુક મદદ અમુક શરતે આપી, અમુક શરતે તેઓ કમાતા થાય ત્યારે પાછા પૈસા આપે એવું તેઓ પાસેથી બોન્ડ લેવાથી લેવું, અને સારો

ધંધો શીખી આવેલા કોઈ જૈનબંધુને ઉત્તેજન અર્થે ધંધાની શરૂઆત કરવા કાંઈ પુજી જોડે તો, તે પળ અમુક સરતે તેને પૂરી પાડી તેને આગળ પડતો કરવો. આવી શરૂઆત થશે ત્યારેજ આપણી કોમની ઉન્નતિ થવાનો સંભવ છે.

આવી મદદોમાં આપણા જૈનમાં જૂદી જૂદી જ્ઞાતનો કે જૂદી જૂદી જગ્યાનો તપાસત નહીં રાખતાં, સર્વ જૈનોને તેવી મદદનો સામાન્ય લાભ મળે, તેવી ગોઠવણ કરવી જોઈએ. તે માટે એક કેળવણી સારું જનરલ ફંડ સ્થાપવાની જરૂર છે. એમાં ગૃહસ્થોએ સાંકડું મન ન રાખવું જોડે, લાયકાત હમેશાં વધારે જોવી. અલબત્ત કહેવત છે કે “Charity begins at home.” ઇટલે કે ઘરનાં છોકરાં ઘંટી ચાટે ને પાડોશીને આટો, એવું ન કરવું. કુટુંબીઓને પહેલી મદદ આપવી, પછી સગાંવહાલાંઓને અને પછી પોતાના ધર્મભાઈને. દૂર દેશનો હોવાના કારણસર કે પોતાની જાતનો ન હોવાના કારણસર જૈનબંધુને વેગલો ગણવો નહીં.

મોટાં શહેરોમાં જ્યારે આ પ્રમાણે હાઈસ્કૂલો, બોર્ડિંગ સ્કૂલો વગેરે શરૂ કરવા દરખાસ્ત થાય છે ત્યારે ન્હાના શહેર અને ગામ કે જ્યાંના જૈનવિદ્યાર્થી મોટા શહેરની હાઈસ્કૂલનો લાભ ન લઈ શકે, તેને મદદની જરૂર હોય તો તેના માટે શું કરવું? એ સવાલ ઉઠે છે. એવી જગામાં બનતા સુધી ત્યાંના સારા ધનાઢ્ય ગૃહસ્થ ઉપર તેવી મદદની ફરજ નાખવી. તેમ ન બને ત્યારે કેળવણીના જનરલ ફંડમાંથી તેવાઓને મદદ કરવી.

સ્ત્રી કેળવણી બાબતમાં મારે કહેવું જોઈએ કે જ્યાં પુરુષો વાસ્તે આપણી પાસે પૂરતાં સાધન નથી, ત્યાં સ્ત્રીઓ માટે ઊંચા પ્રકારની કેળવણીની આશા હાલ રાખી શકાય તેમ નથી; તોપણ તેઓને સાધારણ કેળવણી ઇટલે સારું વાંચતાં, લખતાં, ભરતાં, ગાતાં અને સારી રસોઈ બનાવતાં તથા નીતિ અને વિવેક શીખવવાને એકાદ બે મોટી જગોએ જૈન ગર્લ્સસ્કૂલો ઉઘાડવી, અને તેવું જ્યાંસુધી બને ત્યાંસુધી તેઓને પબ્લીક સરકારી સ્કૂલોમાં કેળવણી આપવી. તેઓમાં એવી કેળવણીની ખાસ જરૂર છે; કેમકે બાળકનું સારું કે નરસું થવું એનો ઘણો આધાર તેની માતાની કેળવણી ઉપર રહે છે, તેમ એક ભરથારનું પળ સુખ ઘણે મોટે ભાગે પોતાની સ્ત્રીની કેળવણી ઉપર રહેલું છે. કહેવત છે કે “જેનું શાક બગડ્યું તેનો દિવસ બગડ્યો જેનું અથાણું બગડ્યું તેનું વરસ બગડ્યું અને જેની સ્ત્રી બગડી તેનો અવતાર બગડ્યો.” માટે આપણાં મુખ અને ઉન્નતિને અર્થે તેઓને પળ સારા પાયાપર લાવવાની જરૂર છે.

ગૃહસ્થો! કૉન્ફરન્સે મોટું કામ હાથ ધર્યું છે, મોટા કામને કરતાં વચ્ચે વધારે લાગશે, વધું કામ એકદમ સામટું થઈ જતું નથી. ચાર દહાડા મોડું વહેલું કૉન્ફરન્સનું પરિણામ આવે તેનાથી આપણે ડરી પાછા હઠવાનું નથી. આવીજ ચંત અને આવોજ ઉત્સાહ જો આપણામાં ચાલુ રહ્યો, તો તેનું પરિણામ સારુંજ આવશે. હાલ તો બી રોપાય છે, જ્ઞાન ઉગતાં વાર લાગશે. તે જ્ઞાનને હમેશાં ચંત રૂપી પાણી પાયા કરશું તો તે જ્ઞાનની વૃદ્ધિ ધીમે ધીમે થતાં થતાં છેવટે તે ફળ આપશે. મીઠા જ્ઞાનને ફળ હમેશાં મોડાં આવે છે. માટે અમુક વાચકનું પરિણામ અમુક મુદતમાં કાંઈ ન આવ્યું, તેથી નાશીપાસ થઈ કોઈએ હિંમત હારી જવી નહીં. છેવટે કૉન્ફરન્સની મતલબોને ત્વરાથી મોટી ફતેહ મળે એમ ઇચ્છી હું બેસવાની રજા લઉં છું.

एबलावाळा मि. दामोदर बापुशानुं भाषण.

પ્રેસિડેન્ટ સાહેબ, સભ્ય ગૃહસ્થો અને મુશીલ બહેનો,

વ્યવહારિક તથા ધાર્મિક કેલવળી, આ વિષય ઉપર વળા વિદ્વાન વક્તાઓએ સારી રીતે વિવેચન કર્યું છે અને તે બાબત બોલવું એ પીઠ પેષણ કરવા જેવું છે, તથાપિ

शर्मावान प्रवीष्टव्यं वक्तव्यं वा समंजस

આ વાક્યને અનુસરીને હું બે શબ્દ બોલવા ઇચ્છું છું. મનુષ્યપ્રાણી બીજાં સર્વ પ્રાણી-ઓથી જે શ્રેષ્ઠત્વને પામ્યો છે તે જ્ઞાનના લીધેજ. એક ઠેકાણે વિદ્વાન્ ગ્રંથકારે એમ કહ્યું છે કે:—

आहार निद्रा भयमैथुनानि समानि चेतानि नृणां पशुनां ।

ज्ञानं विशेषो ऽधीको नराणां ज्ञानेन हीनाः पशुभि मानाः ॥

એટલે આહાર નિદ્રા વિગેરે પ્રત્યેક પ્રાણીને છે તેમ મનુષ્યને પણ છે, પરંતુ મનુષ્યને જ્ઞાનના લીધેજ ઉચ્ચત્વ પ્રાપ્ત થયું છે. પુર્વકાલમાં આપણી જૈન કોમ કેલવળીમાં સૌથી આગલ વધી હતી અને વ્યવહાર વાણિજ્ય આદિકમાં પ્રમુખત્વ મેલવીને અત્યુત્તમ સ્થિતિમાં હતી; પરંતુ કાલાંતરે શિક્ષણના અભાવે હાલના જમાનામાં આપણી કોમ બીજા મુધરેલા લોકોથી કેલવળીમાં ઘણી પછાત છે, અને તેને લીધે આવી નષ્ટ સ્થિતિમાં આવી પડી છે.

પ્રાચીન કાલમાં જેમ પુરુષોને શિક્ષણ મળતું હતું તેમજ સ્ત્રીઓને પણ શિક્ષણ સારી રીતે આપવામાં આવતું હતું. કેટલાક લોકો એમ કહેછે કે સ્ત્રીઓને પ્રાચીન કાલમાં શિક્ષણ આપવામાં આવતું નહોતું અને સ્ત્રીઓને શિક્ષણ આપવામાં બીલકુલ ફાયદો નથી. એમ કહનારાઓએ જરા પ્રાચીન ઇતિહાસ અને ગ્રંથ તરફ અવલોકન કરવું. આઘર્મ સંસ્થાપક શ્રીરુષભદેવ ભગવાને પ્રથમ વ્યવહાર સંબંધી કલા વિગેરે લોકોને દેખાડી, તેજ વેલા લખન તથા વાંચનકલા પોતાની બે પુત્રોઓ બ્રાહ્મી અને સુંદરી એ બેઝને અગોદર શીખવી હતી. બ્રાહ્મીને જમણા હાથે તથા સુંદરીને ડાબા હાથે લેખનકલા શીખવી હતી; ત્યારે પ્રથમ લેખન અને વાંચન પર હક્ક સ્ત્રીઓનોજ વધારે છે. વળી એક પ્રાચીન ગ્રંથકાર સ્ત્રીઓને શિક્ષણ કેવી રીતનું આપવું અને તેને શું શું આવડવું જોઈએ, તે બદલ એમ કહેછે કે:—

स्त्रीयो रत्नान तो विद्या सत्य शोचं शुभाषितम्

विविधानि च शीलानो समादेयानि सर्वतः

એટલે સ્ત્રીઓને વિદ્યા, સારું ભાષણ, સત્ય, મુશીલપણું ગૃહકૃત્યને જોઈતું સીલ્પ એટલે સ્ત્રીવાનું વિગેરે કામ, રત્નની પરિક્ષા સાધારણપણે, સર્વ વાતોમાં જાણપણું એટલું આવડવું જોઈએ. આટલી વાતો શિક્ષણ મળ્યા વગર કેવી રીતે આવડે? આ સંસારરૂપી એક ગાલ્લું છે, તેનાં સ્ત્રી અને પુરુષ આ બે ચક્ર છે. હવે તે બે ચક્ર બરાબર હશે તોજ તે સદા મુખકરરીતે માર્ગક્રમણ કરશે; પરંતુ એમાં જો એક ચક્ર સારું અને એક ચક્ર માર્ગક્રમણ કરવાને અસમર્થ તો તે ઈષ્ટ ઠેકાણે કેવી રીતે પહોંચી શકે? એટલે પુરુષ ભળેલો અને સ્ત્રીઓ અભળ. ત્યારે આ સંસાર કેવી રીતે મુખકર ચાલે? જો આપણે આપણી સામાજિક સ્થિતિ મુધારવાની ઈચ્છા હોય તો પ્રથમ સ્ત્રીશિક્ષણ તરફ

લક્ષ આપવું જોઈએ. આપણા ધર્મનાં તત્ત્વો ઘણા ઉદાર વિચારનાં છે, સ્ત્રી અને પુરુષને સમાન હક્કનાં ગણ્યાં છે. તીર્થંકર ભગવાને ચતુર્વિધ સંઘની સ્થાપના કરી છે, તેમાં સાધુસાધ્વી શ્રાવક-શ્રાવિકા એવો ચતુર્વિધ સંઘ કહ્યો છે. સાધુસાધ્વી અને શ્રાવક, એવા ત્રણ વર્ગને શિક્ષણ અપાય છે અને ફક્ત શ્રાવિકાને શિક્ષણ અપાતું નથી, ત્યારે ત્રિવિધ સંઘ થયો કારણ સ્ત્રીઓ અમળ રહેવાથી માનને કમી પાત્ર થઈ, તેથી ચતુર્વિધ સંઘનું એક અંગ ઓછું થયું. જો આપણે સર્વજ્ઞ પ્રણીત ચતુર્વિધ સંઘ માનતા હોઈએ, તો સ્ત્રીઓને શિક્ષણ આપી અર્ધાંગનાના પદને પાત્ર કરો.

યત્ર નાર્યસ્તુ પૂજ્યંતે રમંતે તત્ર દેવતા ।

જે ઠેકાણે સ્ત્રીઓને માન રહે છે ત્યાં દેવતા રમમાળ થાય છે. દેવતા રમમાળ થવાથી બધી યાતે મંગલ થાય છે. હવે વિચાર કરોકે સ્ત્રીઓને માન કેવી રીતે અપાય ? માન તો ફક્ત જ્ઞાનવાન હોય તેનેજ મળે છે અને સ્ત્રીઓ તો અજ્ઞાન, તેઓને માન મળે નહીં, ત્યારે જો આપણને નિરંતર સુખશાંતિની ઈચ્છા હોય તો સ્ત્રીઓને સુશિક્ષિત કરવી, એ આપણું કર્તવ્ય છે. કવિશ્રેષ્ઠ કાઠીદાસ સ્ત્રીને સચીવ, સહી, મીથ એવી પદવી આપે છે, એટલે આ ગૃહરૂપી એક રાષ્ટ્ર, તેમાં પુરુષ એ રાજા અને તે રાજાનો સચીવ એટલે મંત્રી તે પુરુષની સ્ત્રી. જે રાજાનો મંત્રી સારો મળેલો હોય છે, તેનું રાજ્ય સારી રીતે ચાલે છે અને જેનો મંત્રી અમળ અગર અજ્ઞાન હોય છે, તેનું રાજ્ય કદાપિ પળ સારી રીતે ચાલી શકતું નથી. સારાંશ એ કે જે માણસની સ્ત્રી અમળ છે, તેની ગૃહવ્યવસ્થા સારી રહી શકતી નથી ગૃહવ્યવસ્થા ઉત્તમ પ્રકારે ચલાવવાને સ્ત્રીઓને શિક્ષણ અવશ્ય જોઈએ, સુશિક્ષિત સ્ત્રીઓની સંતતિ પળ તેજ પ્રમાણે બુદ્ધિમાન અને પરાક્રમી નીવડે છે, કારણકે અલ્પ વયથીજ માતાના સહવાસથી બાલકોના કોમલ મગજપર તેનું સારું પરિણામ થાય છે; અને મોટી વયમાં મઠનાર શિક્ષણ કરતાં પહેલેથીજ જે માતાના નિત્ય સમાગમમાં ઉત્તમ પ્રકારના શિક્ષણની થયેલી અસર ઘણી લાભદાયક છે; વાસ્તે પ્રત્યેક માણસે સ્ત્રીશિક્ષણના કામમાં આઠસ છોડી દઈ મદદ કરવી.

પુરુષ વર્ગને હાલ જે શિક્ષણ મળે છે તે એકદેશીય છે.

હાલના સમયમાં છોકરાઓને સ્કૂલ તથા કાલેજમાં જે શિક્ષણ મળે છે તે આગદી એક દેશીય મળે છે; કારણકે તેમાં ધાર્મિક તથા નૈતિક બાબતપર બીલકુલ લક્ષ આપવામાં આવતું નથી. બાલકોનાં કુમઠાં મગજપર ધર્મશિક્ષણનો આરંભથીજ બીલકુલ સંસ્કાર ન થવાને લીધે, આગળ જતાં ધર્માભિલાષા બીલકુલ રહેતી નથી અને તેને લીધે આપણા પરમપૂજ્ય ધર્મની આસ્થા-પર ઔદાસીન્ય ઉત્પન્ન થાય છે.

ઇંગ્લેંડ આદિ દેશોમાં રાજ્યાશ્રયને લીધે, તેમના ધર્મનું શિક્ષણ સ્કૂલોમાં તથા કૉલેજમાં આપવામાં આવેલું; પરંતુ આપણે પરાવલંબી થવાથી આપણા પવિત્ર ધર્મનું શિક્ષણ આપવાની સગવડ આપણાથી બની આવતી નથી, એ બહુ દિલગીરીની વાત છે. પાશ્ચાત્ રાષ્ટ્રોના લોકોનું લક્ષ બંધુ આધિભૌતિક એટલે આ લોકમાં મઠનારા સુખ તરફ, તથા પોતાના શરીરના પુદગ-ઠને વધારવા તથા સજાવવા તરફ વધારે છે. પરલોકની તેમને કશી ફિકર નથી, કારણકે તેમના શાસ્ત્રકારોએ પરલોક માન્યોજ નથી, તેથી તે તરફ એમને જોવાનું પ્રયોજન નથી; પરંતુ આપણા ધર્મનાં ડંડાં તત્ત્વોમાં પરમાર્થ તરફ ઘણો ડંડો વિચાર કરેલો છે; આધિભૌતિક

વાતોપર આપણો બીલકુલ મોહ નથી, વાસ્તે ધાર્મિક શિક્ષણ નાની વયથી બાલકોને મળે તેવી યોજના અવલમ્બ કરવી જોઈએ. આ વિષય ઘણો લાંબો છે; વસ્તુતઃના અભાવે વિવેચન કરવામાં આવતું નથી, તેથી મારું ભાષણ પુરું કરવાની રજા લઉં છું; તેના અગાઉ આપ સાહેબ પાસે વિનંતિ કરીને માફી માગું છું કે ગુજરાતી ભાષાનો વાણીસંસ્કાર મને બરાબર ન હોવાથી, ભાષા-શૈલીમાં જે અશુદ્ધતા આવી હશે તે કૃપા કરીને માફ કરવી; કારણકે કઢીકાઠ સર્વજ્ઞ શ્રી હેમચંદ્રાચાર્યે શ્રી વીતરાગ સ્તવનમાં કહ્યું છે કે, “તથાપિ શ્રદ્ધા મુઘ્ધોઽહંનોપલં સ્વલન-મપિ ॥ વિશંસ્વલાપિ વાગ્દત્તિશ્રદ્ધધ્યાનસ્ય શોભતે ॥ ૧ ॥” એટલે જરી શૂંચલા રહિત ભાષણ હોય તોપણ શ્રદ્ધાયુક્ત હોવાથી તે શોભે છે, તે પ્રમાણે અંતઃકરણની લાગણીથી કરેલું મારું અલ્પ ભાષણ આપ માન્ય કરશો એવી આશા છે.

શ્રવેરી પાનાચંદ કાઢીદાસ જામનગરવાઢાનું ભાષણ.

ઐકાર બિંદુ સંયુક્ત । નિત્ય ધ્યાયંતિ યોગિનઃ ॥

કામદં મોક્ષદં ચૈવ । ઐકારાય નમોનમઃ ॥

સુર્યનાં કીરણોની પેઠે સંઘને દેદિપ્યમાન કરનાર પ્રમુખ સાહેબ, તથા શંઘના ઉચ્ચૌત્ત કરનાર ડેલીગેટો, તથા સંઘના આગેવાનો તથા માનવંતા મારા બાંધવો તથા માંગલ્યકારી મારી બહેનો,

આજનો મોટો મેઢાવઢો જોઈ હું ખુશ થયો છું; આજ ધર્મની કેઢવળીના વિષય વિષે ઘણુંજ બોલ્ઈ ગયું છે. હવે શું બોલવું તે કાંઈ સુઢ્ઢતું નથી.

મારું નામ વક્તા તરીકે લખ્યું હોય તેનો હું મોટો ઉપકાર માનું છું, પળ હું વક્તા નથી, એક સાધારણ વિદ્યાર્થી સાક્ષર છું. મારા પહેલાં ઘણાં વિવેચન થયાં છે અને હું પળ તેજ બોલું છું, તો તેમાં થતા પુનરુક્તિ દોષની ક્ષમા માગું છું.

ધર્મની કેઢવળી બે ભાષામાં સમાયલી છે, તે એક માગધિ અને બીજી સંસ્કૃત. આ સંસ્કૃત ભાષાનો કાંઈક કાંઈક પ્રચાર છે, પળ માગધિ ભાષાનો કોઈ ભાવ પળ પુછતું નથી.

ધર્મ એટલે દુર્ગતિમાં પડતાને ધારણ કરે તેનું નામ ધર્મ, અથવા ધર્મ એટલે ફરજ—અમુક કામ કરવાનો ધર્મ છે, એટલે ફરજ છે.

મહતાપુણ્યપણ્યેન ક્રિતેયંકાયનૌસ્ત્રિયા ।

પારંદુઃસ્વોદધર્ગેનું તરયાવત્રાભિઢ્યતે ॥

જેમ કોઈ માળમ બજારમાં પૈસા લઈને માલ લેવા જાય અને માલની ખરીદી કરે, તેમ આપણે પળ મોટા પુણ્યનાં વેચાળ કરી, આ કાચારૂપી વહાળ ખરીદ કરેલું છે, તે આ કાચારૂપી વહાળ જ્યાં ધી ધાયું નથી, ત્યાંસુધી આ સસારમમુદ્રમાં તરવાનું છે.

તરવાનું કાચારૂપી છે, એક ધર્મની કેઢવળી અને બીજું બિનબિંબ છે; આજ ધર્મની કેઢવળીનો વિષય છે, તે ઘણો દુર્લભ છે.

લભન્તિવિમલાભોયે લભન્તિસુરસંપયા ।

લભન્તિપુત્રામિત્રં ચ ઇગોધમ્મોનલભઇ ॥

આ સંસારમાં લક્ષ્મી મળે છે, દેવની સમૃદ્ધિ મળે છે, પુત્ર, મિત્ર, જ્ઞાતિ, સગાસંબંધી, હેતુ, સંતોષી, સર્વે મળે છે પણ ધર્મ મળતો નથી. આવા ધર્મની પ્રાપ્તિ કેલ્લવળી વિના થતી નથી, માટે કેલ્લવળીની ખાસ જરૂર છે એટલું કહી, વચ્ચે થઈ જવાને લીધે મારું ભાષણ બંધ કરું છું.

આ મુજબ દરખાસ્ત મૂક્યા પછી, તેને ટેકો અને વધુ અનુમોદનો મળ્યા પછી, પ્રેસીડન્ટે તે પસાર કરવાની સૂચના કરી, જે મત લેતાં સર્વાનુમતે તાલીઓના અવાજ વચ્ચે પસાર કરવામાં આવી.

ઠરાવ ૫ મો.

૫ નિરાશ્રિત જૈનોને આશ્રય બાબત.

કેલ્વર્ણના તથા આશ્રયના અભાવે ગરીબ અને અનાથ જૈન બંધુઓની થતી દુઃખી સ્થિતિ દુર કરવાને માટે

૧. તેમને સારા ઉદ્યોગે લગાડવા,

૨. તેમને યથાશક્તિ દરેક પ્રકારની મદદ આપવા માટે,

આ કોન્ફરન્સ દરેક જૈનબંધુને આગ્રહ કરે છે, અને દરેક દેશાવરોના આગેવાનો તરફથી આ બાબત ઉપર પરંતુ લક્ષ આપવાની, આ કોન્ફરન્સ બહુજ જરૂર જુએ છે.

દરખાસ્ત કરનાર—શેઠ અમરચંદ ઘેલાભાઈ—ભાવનગર.

ટેકો આપનાર—મી. ટોકરશી નેળશી—મુંબઈ.

અનુમોદન આપનાર—શેઠ સુજાનમલજી સુલતાનમલજી—હીંગનઘાટ.

„ શેઠ પ્રેમચંદ રાયચંદ—મુંબઈ.

શેઠ અમરચંદ ગેલામાઈનું ભાષણ.

આપણી કોમના નિરાશ્રિત ઇટલે કે લાચાર અવસ્થામાં આવી પહેલા જૈનોને મદદ કરવાની કેટલી જરૂર છે તે કોઈ અજાણ્યું નથી. તીર્થંકરે જે ક્ષેત્રો જરૂરનાં જળાવેલાં છે, તેમાં શ્રાવકશ્રાવીકાઓનો પણ સમાવેશ થઈ જાય છે. સંઘો, સ્વામીવાત્સલ્યો વગેરેને માટે આપણા જૈનમાઈઓ છૂટથી ચર્ચ કરે છે. બાહાર પણ એમ બોલાય છે કે જૈનોમાં લાડવા તરફ ધ્યાન વધારે આપવામાં આવે છે; જ્યારે એક ગૃહસ્થ નોકારસી જમાડવા પાછળ આજેજ હજારો રૂપિયાનો ધૂમાડો કરે છે, પણ બીજે દિવસે તેની પાસે કોઈ ગરીબ જૈન મદદ માગવા જશે ત્યારે તે પછાત રહેતો જણાય છે. સંઘો અને સ્વામીવાત્સલ્યો જમાડવામાં પુન્ય છે સ્વસ્ત, પરંતુ તેના કરતાં આપણા લાચાર સ્વધર્મીબંધુઓને મદદ આપવાથી વધારે પુન્ય ઉપાર્જન થાય છે. છેલ્લાં દુકાળને લીધે જૈન માઈઓને કેટલું સહન કરવું પડ્યું છે, તે કોઈકથીજ અજાણ્યું હશે. જૈનશાસ્ત્રોમાં દાન, શીલ, તપ અને ભાવ, એ ચાર ગુણો અગ્રેસર ગણવામાં આવ્યા છે; તેમાં પણ અનુકંપાદાન સર્વથી મોટું ગણાય છે. તે દાનનો લાભ આપણા સ્વધર્મીમાઈઓને પણ મળ્યો જોઈએ. અન્ય ધર્મના મીઠવારીઓને આપણે મદદ આપીએ છીએ તેથી જે પુન્ય ઉપાર્જન થાય છે, તેના કરતાં ગરીબ સ્વધર્મી બંધુઓને મદદ આપવાથી વધારે પુન્ય ઉપાર્જન કરી શકાય છે; તે માટે જુદા જુદા ભાગોમાં ગરીબોને મદદ આપનારાં યાત્રાઓ સ્થાપવાં જોઈએ, અને તેમાંથી સારી રીતે મદદ અપાવવાની ગોઠવણ કરવી જોઈએ. તે યાત્રાઓને પોતાનો ચર્ચ ચલાવતાં ચોક્કસ બચાવ કરનારા ગૃહસ્થોએ ઉદારતાથી મદદ કરવી જોઈએ. તે મદદ કરવામાં પણ કેવી જાતની મદદ કરવી, એ સવાલ ઉપર યાત્રા ધ્યાન આપવાની જરૂર છે. જો આપણી કોમના લાચાર બંધુઓને હમેશાં અનાજ વગેરે જીંદગીની હાજતો પૂરી પાડ્યા કરીએ, તો તેથી કોઈ આપણે ધર્મ મદદ આપી એમ કહી શકાશે નહિ. આપણા નિરુધ્ધ મીઠવાઓને કેવી રીતે કમાઈ યાત્રા કરવા, એ સવાલજ યાત્રા અગત્યનો છે અને તે ઉપર આપણે ગંભીર ધ્યાન આપવાનું છે.

લોકોને ઉદ્યોગે લગાડવાની જરૂર.

એ ઉપરાંત જેઓ મહેનતું અને કામ કરવાને રાજી હોય તેમને ઉદ્યમે લગાડવા જોઈએ, તથા અનાથ વિધવાઓને ભરવા, સીંચવા વગેરેના સારા ઉદ્યોગો શીખવીને, તેમને પોતાનું ભરણ-પોષણ કરવાની સ્થિતિમાં મેલવાં જોઈએ. દુકાળના વખતમાં આપણા ગરીબ બંધુઓમાં ઘણી વિપત્તિ અને સંકટ ફેલાયું હતું, અને તેમના પ્રત્યે આપણે જેટલી મદદ કરવી જોઈએ, તેટલી થઈ હતી નહિ. પણ મને કહેતાં સુખી ઉપજે છે કે, મુંબઈએ ઘણી સારી મદદ કરી હતી. પણ તે સઘળું “ આગ લાગ્યા પછી કુવો યોદવા ” જેવું હતું; જેથી જો પેહલાંથીજ આપણે તેનું ફંડ ઉઠું કરી એક યાત્રા રાખ્યું હોય, તો પોતાના ગરીબ બંધુઓને મદદ આપવાને બને. મારા બંધુઓમાં ઘણા એવા હશે, કે જેઓ ગરીબ હોવા છતાં તેમનામાં પાન ખાવાની, તંબાકુ પીવાની કે વીંજી ટેવ હશે. એવી ટેવોમાંથી એકજ ટેવ છોડી તેના પૈસા જો ફંડમાં તમો આપો, તો તમારા બંધુઓનું તમો ઘણું મળું કરી શકશો. (તાઠીઓ) એ ઉપરાંત તવંગર લોકોની પણ એ ફંડમાં નાણાં આપવાની ફરજ છે. લક્ષ્મી બહુ ચપલ છે અને કોઈ ઠેકાણે સ્થિર રહેતી નથી, માટે તેવાઓએ તો વની શકે તેમ જલદીથી પોતાનાં નાણાંનો સદુપયોગ કરવો.

મિં. ટોકરશી નેણસી લોદાયાનું ભાષણ.

વરસાદ છે તે આખી સૃષ્ટિનું જીવન છે, પળ એ પાણી જેમ જમીન ઉપર જાય છે તેમ ચારા પાણીના સમુદ્રમાં પળ જાય છે. હવે જો સમુદ્રમાં પડેલું પાણી જો જમીન ઉપર પડે તો કેટલો મોટો પાક થાય? તેજ રીતે પૈસામાં પૈસો પડે તેના કરતાં જ્યાં તેની બહુ જરૂર હોય ત્યાં આપણે પૈસો વાપરવો જોઈએ છે, તેને બદલે આપણે પૈસા લોકોને જમાડવામાં તથા બીજી અનેક રીતે વાપરીએ છીએ. તમો ઘણીવાર તમારા મિત્રને જમાડવા બોલાવો છો, ને તેનું પેટ ભરેલું હોય છે તો પળ તમો તેને એક લાડુ વધુ જમવા આગ્રહ કરો છો; પળ તેજ વેઠા તમારા વળા જૈનબંધુઓ એક મુંઠી અનાજ માટે કેવા ટઠવઠે છે, તે તમો યાદ રાખતા નથી. પળ ગરીબોને યાદ કરી તેમને મદદ કરવાની દરેક જૈનની ફરજ છે. આપણી કોમના ગરીબોને ડોળો લગાડવા માટે “ જૈન ઈન્ડસ્ટ્રીયલ ફંડ ” ઉઠું કરવામાં આવ્યું હતું, પળ દિલ્લીની મર્યું છે કે તેને પુરતી મદદ નહીં મળવાથી તે કામ સફળ થયું નથી. તેને બદલે નાચ કરવામાં અને બીજાં ચરચોમાં આપણા જૈનભાઈઓ પૈસા ચરચે છે તે દિલ્લીની મર્યું છે.

—:0:—

શેઠ સુજાનમલજી સુલતાનમલજી મંડારીનું હિંદીમાં ભાષણ.

પ્રથમ પંચ પરમેષ્ઠી તથા દેવગુરુને નમસ્કાર કરીને, સમાપતિ, તેમજ ચીફ સેક્રેટરી સાહેબ અને સર્વ જૈનબાંધવોને પ્રણામ કરું છું. આપ સાહેબોએ મારા પર કૃપા કરીને જૈન નિરાશ્રિત ભાઈઓ તથા બહેનોને આશ્રય આપવાના સંબંધમાં બે બોલ બોલવાની મને રજા આપેલ છે. આ મને પહેલોજ અવસર આવા મહાજન મંડળમાં ભાષણ કરવાને મળેલો છે. મારા પ્યારા ભાઈઓ! આ વિષયનો અર્થ સર્વ મહાશયો સમજે છે, તથાપિ એ વિષય ઉપર હું પળ કોઈક બોલવા માટે આપના થોડા સમયને રોકવા ચાહું છું.

નિરાશ્રિત જૈનોને આશ્રય આપવો એ આપણા લોકોનું મુખ્ય કર્તવ્ય કર્મ છે; કેમકે ઈથી ધર્મ નથા જ્ઞાતિની વૃદ્ધિ થશે. એવા લોકોને આશ્રય ન આપવાથી ઘણાક લોકો દિન પ્રતિદિન પડતી હાલતે પહોંચતા જશે, કેમકે આશ્રય વગરના તેઓ શું કરી શકે? સંવત્ ૧૯૫૬ ના ટુકાઠામાં કોઈક લોકો સ્થિતિ થઈ ગયા એ સર્વ નિરાશ્રિતનુંજ ફલ છે. જો એ વચ્ચે આશ્રય આપવામાં આવ્યો હોત તો ક્ષતિ એવો બનાવ બનતજ નહિ.

જેઓ ઉદ્યમ રોજગાર કરી શકે તેવી સ્થિતિમાં હોય, તેવાઓને ધન તથા સલાહનો આશ્રય દેવો જોઈએ. અપંગ-આંધળા વગેરે અનાથો કે જેઓને કોઈનો આધાર નથી, તેઓને ચાવા પીવાનો આશ્રય દેવો જોઈએ.

પળ સર્વ નિરાશ્રિતોને ચાવાપીવાનો આશ્રય આપવામાં આવશે, તો તે સર્વ આઠસુ બની માત્ર ચાવાપીવા ઉપરજ પડ્યાં રહેશે, જેવાં કે હાલ પાલિતાણામાં પડેલાં મૈજૂદ છે. એઓમાં કેટલાંક તન્દુરસ્ત અને ઉદ્યમ કરી શકે એવાં છે, છતાં પળ વગર મહેનતે ચાવાપીવા મળે તો ઉદ્યમ કોણ કરે? જો એવાં તન્દુરસ્ત મનુષ્યોને માટે પળ આવીજ રહી રાખવામાં આવશે તો બીજાઓ પળ આઠસુ થઈ જશે; એ માટે નિરાશ્રિતને આશ્રય આપવાની ચાસ ફરજ છે. મને સમય થોડોજ મળ્યો છે એ વાસ્તે મારે કોઈ વિશેષ કહેવું હતું, પળ હાલ માફી માગું છું.

શેઠ પ્રેમચંદ રાયચંદે આપેલું અનુમોદન તથા તેઓએ નિરાશ્રિત ફંડમાં આપેલી રૂપિયા પાંચ હજારની મદદ.

શેઠ પ્રેમચંદ રાયચંદે કેટલાક અસરકારક શબ્દોમાં એ દરખાસ્તને અનુમોદન આપતાં, નિરાશ્રિતોને મદદ માટે રૂ. ૫૦૦૦ ની રકમ આપવા પોતે ખુશી બતાવી હતી.

અત્રે પ્રમુખ રાય બદ્રીદાસજી બહાદુરે સભામાં જાહેર કર્યું હતું, કે મુંબઈના જાણીતા જૈન આગેવાન ગૃહસ્થ મી. પ્રેમચંદ્ર રાયચંદે નિરાશ્રિત ફંડમાં રૂપિયા પાંચ હજારની રકમ મેટ આપવા જણાવ્યું છે, જે આ કૉન્ફરન્સ ઉપકાર સાથે સ્વિકારે છે. (તાઢીઓ તથા હર્ષનાદ).

છેવટે નિરાશ્રિત જૈનોને આશ્રય આપવાની દરખાસ્ત મતલેતાં સર્વાનુમતે પસાર થયેલી પ્રમુખે જાહેર કરી હતી.

અત્રે મી. ગુલાબચંદ ઢઢાણ જણાવ્યું કે “નિરાશ્રિતને આશ્રય આપવાનો સવાલ ંવો છે, કે મારું ગઢું સારી હાલતમાં નથી છતાં મારે કાંઈક તે વિષે કહેવું જોઈએ. જે બચ્ચાંઓનાં માતા-પિતા મરણ પામ્યાં હોય છે, તેઓ કેવી દુઃખી હાલતમાં હોય છે તેનો વિચાર કરી, પ્રસિદ્ધ શેઠ પ્રેમચંદ રાયચંદે (તાઢીઓ) પોતાની તરફથી પાંચ હજાર રૂપિયા આપ્યા છે. તેમની ઉદારતા પ્રશંસનીય અને અનુકરણીય છે. બની શકે ત્યાંસુધી આપણા માર્ડોએ યથાશક્તિ મદદ આપવી, ંજ મારી પ્રાર્થના છે. ”

ઠરાવ ૬ ઠો.

૬. જીવદયા બાબત.

અહિંસા પરમો ધર્મ:—૧ આપણા જૈન ધર્મનો મૂળ સિદ્ધાંત છે તેથી કરી

૧. સર્વે જીવોની રક્ષા કરવા,

૨. તેમની હિંસા થતી હોય તે યોગ્ય પ્રયાસ હોઈ અટકાવવા,

૩. સારા બંધારણથી પાંજરાપોઝ જેવાં જાતો દરેક સ્થળે સ્થાપવા તથા
ચાંચવટથી ચલાવવા,

૪. પશુઓ ઉપર ગુજરતું ઘાતકીપણું અટકાવવા માટે યોગ્ય ઉપાયો યોજવા,

૫. પ્રાણીઓનાં શરીરનાં અવયવોથી બનતી ચીજો માટે પ્રાણીઓ ઉપર જૂદી જૂદી
બને ઘણીજ ક્રુરતા ગુજરે છે, તેથી કરી તે બનાવટની ચીજો ઉપયોગમાં ન લેવા,

૬. તથા તેવા અનેક બીજા રસ્તે જીવદયા જેવા ઉત્તમ કાર્યને ઉત્તેજન આપવાને માટે,
આ કોન્ફરન્સ દરેક જૈન બંધુઓનું જાસ ધ્યાન રાખે છે.

૭. જીવદયાના સંબંધમાં જે રાજાઓ તથા અન્યદર્શનીય ગૃહસ્થો પ્રશંસાપાત્ર પગલાં
મરેલાં હોય, તેમનો તાર અથવા પત્રદ્વારા ઉપકાર માનવો.

દરજાસ્ત કરનાર—મી. ચિમનલાલ લલુભાઈ. સર્વ જજ—સુરત.

ટેકો આપનાર—ડૉ. ત્રિભોવનદાસ મોતીચંદ શાહ—૧૯૫૧. એમ.—જુનાગઢ.

અનુમોદન આપનાર—ડૉ. લાલા હરચંદ્રજી બી. ૧. ૧૯૫૧. એમ. એન્ડ એસ.—
અજમેર.

ડૉ. હરચંદ્ર અમુલસ—અમદાવાદ.

વૈદ્ય મગનલાલ લાલચંદ—સુરત.

લાલા તારાચંદ્રજી—પંજાબ.

શેઠ કુંવરજી આણંદજી—ભાવનગર.

મી. ચિમનલાલ લલ્લુભાઈનું ભાષણ.

“ મહેરવાન પ્રેસિડન્ટ સાહેબ, જૈન બંધુઓ, સુજ્ઞ સદ્ગૃહસ્થો અને બાનુઓ !

બીજી જૈન શ્વેતાંબર કૉન્ફરન્સના આગેવાન ગૃહસ્થો તરફથી “ અહિંસા ” ના વિષય ઉપર વિવેચન કરવા મને આજ્ઞા થઈ છે. એ વિષય એવો ગહન, પ્રૌઢ અને મહત્વવાળો છે કે, એના ઉપર યથેચ્છ અને વાસ્તવિક વિવેચન કરવા મારા જેવા અલ્પ બુદ્ધિના માણસને શક્તિ ન હોય તે સ્વાભાવિક છે, અને તેથી કરીને મારા કરતાં સારા અનુભવી અને વિદ્વાન્ વક્તાને એ વિષય સોંપવામાં આવ્યો હોત, તો તે વધારે સારું વિવેચન કરી શકત. વઢી તેની સાથે મેં આજે બારીશ વર્ષથી વક્તાનો ધંધો છોડી શ્રોતાનો ધંધો સ્વિકારેલો છે; અને આપવામાં આવેલો સમય પણ થોડો છે, તેથી સદરહુ વિષય ઉપર યોગ્ય વિવેચન હું કરી શકીશ એમ આશા નથી, અને જે કહેવામાં આવશે તે પણ ધ્યાનથી ભરેલું હશે; તોપણ મારા ઉપર થયેલી આજ્ઞા અનુસાર હું જે કહીશ, તેમાં જે કાંઈ ધ્યાનથી માલુમ પડે તે દરગુજર કરવા કૃપા કરશો.

‘અહિંસા પરમો ધર્મ:’ એ જૈનધર્મનો મુખ્ય સિદ્ધાંત છે. એ સિદ્ધાંત સાબિત કરવા વિશેષ પુરાવાની જરૂર નથી, કારણકે આ સૃષ્ટિની સપાટી ઉપર પ્રવર્તતા દરેક ધર્મમાં તેનો સ્વિકાર થયેલો છે. દરેક ધર્માવાજાએ કેવે કેવે પ્રકારે એનો અંગીકાર કરેલો છે, એ બાબત વિવેચન કરવા જેટલો આજે વખત નથી, તોપણ એટલું કહેવું બસ છે કે સામાન્ય રીતે દરેક ધર્મમાં એનો સ્વિકાર થયેલો છે. યોગકૌસ્તુભ નામના ગ્રંથમાં યમનિયમના દશ પ્રકાર બતાવેલા છે, તેમ પાતાંજલ સૂત્રમાં પણ યમના પાંચ પ્રકાર અને નિયમના પાંચ પ્રકાર એ પ્રમાણે દશ પ્રકાર બતાવેલા છે, તેમાં અહિંસા મુખ્ય પ્રકાર ગણેલો છે. જેવી રીતે હસ્તિના પગલામાં બીજાં પ્રાણીઓનાં પગલાં અંતર્ભૂત થાય છે, તે પ્રમાણે અહિંસાના પ્રકારમાં બીજા નવ પ્રકાર અંતર્ભૂત થાય છે. અહિંસાની વ્યાખ્યા આપવાની જરૂર નથી તોપણ એટલું કહેવું જરૂરનું છે, કે કોઈ પણ પ્રાણીનો કોઈ પણ પ્રકારથી કોઈ પણ કાઠમાં દ્રોહ ન કરવો, એટલે મન, વચન અને શરીરવડે કોઈ પણ પ્રાણીને કોઈપણ પ્રકારથી પીડા ન કરવી, તે અહિંસા કહેવાય છે.

હિંસા ત્રણ પ્રકારથી થાય છે એટલે ૧ કૃતા (પોતે કરેલી), ૨ કારીતા (બીજા પાસે કરાવેલી), અને ૩ અનુમોદિતા (અનુમોદન કીધેલી), એ રીતે ત્રણ પ્રકારે હિંસા થાય છે. વળી એના બીજા પણ પ્રકાર છે, એટલે લોભથી—માંસ ચર્માદિની લાલચથી, ક્રોધથી અને મોહથી—એટલે પશુઆદિના વધથી ધર્મ થશે, એવી સમજથી પણ હિંસા કરવામાં આવે છે. અહિંસાનું પાલન કરવાથી સર્વ પ્રાણીઓ સાથે મૈત્રીભાવ થાય છે, અને તેથી અહિંસા એ અન્ય યમનિયમનું મૂળ ગણાય છે. વળી આ સૃષ્ટિમાં અહિંસા જેવો બીજો ધર્મ નથી. કહ્યું છે કે:—

શાન્તિ તુલ્યં તપો નાસ્તિ ન સંતોષાત્પરમં સુખમ્ ।

નાસ્તિ તૃષ્ણા પરો વ્યાધિર્ન ચ ધર્મો દયાપરઃ ॥

ક્ષમાતુલ્યં તપો નાસ્તિ સંતોષાત્ત પરં સુખમ્ ।

ન દયાસદૃશં જ્ઞાનં નાસ્તિ પ્રાણસમં ભયમ્ ॥

સત્યેનોત્પદ્યતે ધર્મઃ દયા દાનેન વર્ધતેઃ ।

ક્ષમયા સ્થાપ્યતે ધર્મઃ ક્રોધો લોભાદિનશ્યતિ ॥

અહિંસાલક્ષણો ધર્મઃ અધર્મ પ્રાણિનાં વધઃ ।
 તસ્માત્ ધર્માર્થિભિર્લોકૈઃ કર્તવ્યા પ્રાણીનાં દયા ॥
 યો દદ્યાત્ કાંચનં મેરું કૃત્સ્નાં ચૈવ વસુંધરામ્ ।
 એકસ્ય જીવિતં દદ્યાત્ ન ચ તુલ્યં યુધિષ્ઠિર ॥

વઢી કૃષ્ણ મહારાજે યુધિષ્ઠિરને કહ્યું છે કે, એક માણસ એક જીવને જીવિતદાન આપે, તેની બરોબરી જે માણસ સોનાના મેરુ પર્વતનું તેમજ આખી પૃથ્વીનું દાન આપે, તે કરી શકતો નથી.

અભેદ્ય મધ્યે કીટસ્ય સુરેન્દ્રસ્ય સુરાલયે ।
 સમાના જીવિતાકાંક્ષા સમં મૃત્યુભયં દ્વયોઃ ॥

હવે અહિંસાની કિંમત એ પ્રમાણે વધુ હોવાનું કારણ શું છે, તે ઉપર વિચાર કરીશું તો માલુમ પડશે કે વિષ્ટામાં રહેલા કીડાને અને સ્વર્ગમાં રહેલા ઇંદ્રને જીવવાની આકાંક્ષા અને મૃત્યુનો ભય સરખો હોય છે. કહ્યું છે કે:—

જીવાનાં રક્ષણં શ્રેષ્ઠં જીવા જીવિતકાંક્ષિણઃ ।
 તસ્માત્સમસ્તદાનેભ્યો ભયદાનં પ્રશસ્યતે ॥

દરેક પ્રાણીને જીવવાની આકાંક્ષા હોય છે, તેથી જીવિતદાન આપવું એના જેવું બીજું દાન નથી.

વૈરિણોપિ હિ મુચ્યંતે પ્રાણાન્તે તૃણભક્ષણાત્ ।
 તૃણાહારાઃ સદૈવેતે હન્યંતે પશવઃ કથમ્ ॥

રાજ્યરીતિ પ્રમાણે લડાઈમાં પરાજય પામેલો શત્રુ મુખમાં તૃણ લે છે, તો તેને છોડી મૂકવામાં આવે છે; તો પછી તૃણના ઉપર સદૈવ નિર્વાહ ચલાવનારાં પ્રાણીનો વધ કરવો કોઈ પણ પ્રકારે વ્યાજબી નથી.

વઢી અહિંસાનું પાલન કરવાથી ઘણા પ્રકારના ફાયદા થાયછે.

દીર્ઘમાયુઃ પરં રૂપમારોગ્યં શ્લાઘનીયતા ।
 અહિંસાયાઃ ફલં સર્વં કિમન્યત્કામદેવતા ॥

સદરહુ પ્રમાણે કોઈપણ કારણસર કોઈપણ પ્રાણીનો નાશ કરવો વ્યાજબી નથી. યજ્ઞ કરવાનો કહેલો તે પણ કેવા પ્રકારનો કહેલો છે, તે નીચેના શ્લોક ઉપરથી જણાશે.

સત્યંયૂપં તપોહ્વાગ્નિઃ પ્રાણાશ્ચ સમિધો મમ ।
 અહિંસામાહુતિં દદ્યાત્ એષ યજ્ઞઃ સનાતનઃ ॥
 ઇન્દ્રિયાણિ પશૂન્કૃત્વા વૈદ્ કૃત્વા તપોમયીઃ ।
 અહિંસામાહુતિં કૃત્વા આત્મયજ્ઞં યજામ્યહમ્ ॥

તુલસીદાસ કવિ પણ કહી ગયા છે કે:—

દયા ધર્મકો મૂલ છે, પાપ મૂલ અભિમાન,
તુલસી દયા ન છોડીએ, જબલગ ઘટમેં પ્રાન.

શામલભટ કવિ પણ દયાની બાબતમાં નીચે પ્રમાણે કહે છે:—

કાજલથી કાઠો કપૂત, તનથી વહાલી લાજ,
દયા દાનથી ડજલી, કુલ અજવાલણ કાજ.

સદરહુ પ્રમાણે અહિંસાની બાબતમાં જુદા જુદા વચ્ચે જુદા જુદા મહાત્માઓએ, અનેક લેખો રચી એથી થતા ફાયદા બતાવી એની પ્રશંસા કરેલી છે, તો એ વિષે વિશેષ ટાંચવા દૃષ્ટાંત ન આપતાં એના નીચે પ્રમાણે વિભાગ કરવા હું ઇચ્છા રાખું છું.

જીવ દયાના મુખ્ય બે વિભાગ થઈ શકે છે:—

૧ દ્રવ્ય દયા.

૨ ભાવ દયા.

ભાવદયાના બે વિભાગ થઈ શકે છે:—

૧ સ્વદયા.

૨ પર દયા.

સ્વદયાને માટે એટલુંજ કહેવાનું છે કે દરેક પ્રાણી પોતાની કરણી પ્રમાણે ફલ ભોગવે છે, પરંતુ તેણે એટલો વિચાર કરવાનો છે કે આ સંસારમાં પોતાની વસ્તુ શું છે અને પારકી શું છે, સગાસંબંધીનો સંબંધ સ્વાર્થી છે કે નિઃસ્વાર્થી છે, ક્ષણિક છે કે સ્થાયી છે, અને દેહ અને આત્માનો ધર્મ શું છે, એ બાબતો ઉપર વિચાર કરી પોતાની ઇંદ્રિઓનો નિગ્રહ કરી, મનને અંકુશમાં લાવી પોતાના આત્માને પરભાવમાં રમતો ખસેડી, સ્વભાવમાં રમણ કરાવવું એ સ્વદયા છે.

હવે પરદયાની બાબતમાં આપણા મહા મુનિરાજ મહારાજો ઉપદેશ કરતા આવ્યા છે, અને દરેક પ્રાણીના ઉપર દયાનું સિંચન કરે છે, એટલે એ વિષે વિશેષ ન બોલતાં એટલુંજ કહેવું બસ છે, કે કોઈપણ મનુષ્ય ઓછી સંગતને લીધે કિંવા કર્મોદયને લીધે ઝનમાર્ગે ચાલતો હોય એટલે અતિવિરુદ્ધ વર્તણૂક કરતો હોય, તો તેને સદુપદેશ દઈ સુમાર્ગે ચડાવવો; અને કદાચ તેમ ન બની શકે તો તેના ઉપર કોઈપણ પ્રકારનો રોશ ન રાખતાં, તે પોતાનાં પુર્વકર્મનાં ફલ ભોગવે છે એમ સમજી, તેના ઉપર દયા રાખવી.

હવે દ્રવ્યદયાના મુખ્ય બે વિભાગ છે:—

૧. મનુષ્ય પ્રાણી સંબંધે દયા.

૨. પશુ પક્ષી આદિ પ્રાણીઓ સંબંધે દયા.

મનુષ્ય પ્રાણી સંબંધે દયાના વિભાગ નીચે પ્રમાણે થઈ શકે છે:—

૧. અશક્ત મનુષ્યપર દયા.

૨. સશક્ત મનુષ્યપર દયા.

અશક્ત મનુષ્ય ઇટલે અપંગ, પાંગઢા, ઢૂલા, કઠ્ઠી મનુષ્યોપર દયા કરવી, તેમજ બાલ્યા-વસ્થાના, મા બાપ વગરના નિરાશ્રિત બાઢકોપર દયા કરવી. અપંગ, ઢૂલા, પાંગઢા, અને કઠ્ઠી મનુષ્યો પોતાની અશક્તિને લીધે પોતાનો ઉદરનિર્વાહ ચલાવવા અશક્ત હોય છે, તેમજ મા બાપ વગરના નિરાશ્રિત બાઢકો પળ પોતાના ઉદરનિર્વાહ માટે ધંધો કરવા અશક્ત હોય છે, ંવાં પ્રાણીઓ ઉપર દરેક જૈન બંધુએ દયા કરી તેઓને ઉદરનિર્વાહનાં સાધનો પૂરાં પાડવાં જોઈએ છે ંટલુંજ નહીં, પળ જેઓ કાંઈપળ હુનરકઢા શીખી શકે ંવા હોય, તેઓને તે શીખવી ઉદ્યમે વઢગાડવા જોઈએ, તેમજ નિરાશ્રિત બાઢકોને માટે નિરાશ્રિતગૃહ સ્થાપવાં જોઈએ, તેમજ તેઓને વિદ્યા આદિ દાન આપી સન્માર્ગે ચડાવવાં જોઈએ.

હવે સશક્ત મનુષ્ય પ્રાણી સંબંધે દયાની બાબતમાં પ્રથમ એ કહેવાનું છે, કે જેઓ આબરુ-દાર કુટુંબના પળ ગરીબ સ્થિતિના હોય, અને જેઓ કોઈપળ માળસ પાસે ઉઘાડી રીતે યાચના કરી મદદ માગી શકતા ન હોય અને મૂલમરાથી રીબાતા હોય, તેઓને ગુપ્તરીતે અન્નવસ્ત્રાદિની મદદ કરવાની દરેક જૈનબંધુની ફરજ છે; કારણકે કીર્તિદાન કરતાં ગુપ્તદાનનું ફઢ મોટું છે.

સશક્ત પ્રાણીઓને વિશ્રાંતિ અને આસાંશ મઢે ંવી યોજના કરવાની પળ જરૂર છે, જેવાં કે વિશ્રામસ્થાન, પાળીની પરબો, ધર્મ શાઢાઓ, નવાળો વિગેરે.

ગરીબ માબાપનાં છોકરાંઓ જેઓ વિદ્યા અભ્યાસ કરવાને ઉત્સાહી હોય, પરંતુ પોતાના બાપની ગરીબ સ્થિતિને લીધે સ્કૂલ ફી વિગેરે આપવા અશક્ત હોવાથી વિદ્યાઅભ્યાસ કરી શકતા ન હોય, ંવાઓને સ્કૂલ ફી વિગેરે આપી મદદ કરવી, એ આપળા શ્રીમાન્ જૈનબંધુઓની ફરજ છે. તેમજ તેઓને ઁરાકની સોઈને માટે બોર્ડીંગ હાઉસ સ્થાપવાની જરૂર છે.

જે લોકો વિદ્યાઅભ્યાસ કરી શકે ંવા ન હોય, પળ કંઈ હુનર શીખી શકે ંવા હોય, તેઓને હુનર શીખવા મદદ આપી રોજીએ વઢગાડવાની જરૂર છે. સદરહુ બાબતો વિષે વ્યવહારિક અને ધાર્મિક કેઢવળીની બાબત બોલનાર સજ્જનો તરફથી વિશેષ વિવેચન કરવામાં આવેલું હોવાથી મનુષ્ય પ્રાણી સંબંધે દયાની બાબતમાં મારું બોલવું સમાપ્ત કરું છું.

હવે પશુ પક્ષી આદિ પ્રાણીઓ સંબંધે દયાની બાબતમાં નીચે પ્રમાળેના વિષયો ઉપર બોલવાનું છે:—

૧. સર્વે જીવોની રક્ષા કરવી,

૨. તેમની હિંસા થતી હોય તે યોગ્ય પ્રયાસ લઈ અટકાવવી,

૩. સારા બંધારળની પાંજરાપોઢ જેવાં ઁાતાં દરેક સ્થઢે સ્થાપવાં તથા ચલાવવાં,

૪. પશુઓ ઉપર ગુજરતું ઘાતકીપળું અટકાવવા માટે યોગ્ય ઉપાય યોજવા,

૫. પ્રાણીઓનાં શરીરના અવયવોથી બનતી ઁંજો માટે પ્રાણીઓ ઉપર જુદી જુદી અને ઘળીજ કુરતા ગુજરે છે, તેથી કરી તે બનાવટની ઁંજો ઉપયોગમાં ન લેવી,

૬. તથા તેવા અનેક બીજા રસ્તે જીવદયા જેવા ઉત્તમ કાર્યને ઉત્તેજન આપવાને માટે આ કાંન્ફરન્સ દરેક જૈનબંધુઓનું ઁાસ ઘ્યાન ઁંચે છે.

હવે સર્વે જીવોની રક્ષા કરવામાં પ્રાણીમાત્રનો થતો નાશ અટકાવવો, તેમજ પ્રાણી, માત્રને બંધીખાનામાંથી મુક્ત કરવાનો સમાસ થાય છે. પ્રાણીમાત્ર ઉપર દયા રાખવી, તેઓની સાથે મૈત્રીભાવ રાખવો અને તેઓની રક્ષા કરવી, એ દરેક જૈનબંધુનું કર્તવ્ય છે, એ વિષય ઉપર વિવેચન કરવામાં આવ્યું છે. દરેક વસ્તુને બે બાજુ હોય છે અને તે દરેકમાં ન્યૂનાધિકપણું હોય છે, પરંતુ દયા એ એવી વસ્તુ છે કે જેની બંને બાજુ સમતુલ્ય છે. એ વિષે શેક્સપિયર કવિ એ પ્રમાણે કહે છે કે દયાનો ગુણ એવો છે કે, વગર દબાણ કરે ધીમી વૃદ્ધિની માફક, આસમાન-માંથી તે નીચે વૃદ્ધિ કરે છે. દયા જે શસ્ત્ર કરે છે તેને સુખ થાય છે એટલુંજ નહીં, પણ તે જેના ઉપર કરવામાં આવે છે તેને પણ સુખ થાય છે. એ સર્વમાં બલીદૃષ્ટી બલીદૃષ્ટી છે, રાજાના તરફ કરતાં પણ ઝંચી પદવી ધરાવે છે. રાજાનો રાજદંડ તેની દુનિયાદારીની સત્તા બતાવે છે, જે રાજદોર અને અમલથી રાજની ભીતિ અને ધાસ્તી ઉત્પન્ન કરે છે; પરંતુ દયા એ રાજ્ય-સત્તાથી અધિક છે, એ રાજાઓના અંતઃકરણમાં વાસો કરે છે અને સુદ પરમાત્માનો અંશ છે, અને આ પૃથ્વી ઉપરની સત્તા પરમાત્માના અંશરૂપ ત્યારે દેખાય છે, કે જ્યારે ન્યાય દયા મિશ્રીત હોય છે ત્યારે. સદરહુ પ્રમાણે શેક્સપિયર કવિ દયા સંબંધી કહે છે, તે કેવળ યોગ્ય છે અને તેથી પ્રાણીમાત્રની રક્ષા કરવી એ દરેક જૈનબંધુનો ધર્મ છે. જૈનબંધુઓ! આપણા લોકોમાં વલ્લભચિત્ત ફંડો ઉમાં કરી પશુપક્ષી આદિ પ્રાણીઓને નાશથી બચાવવા તથા તેમને બંધી-ખાનેથી છોડાવવા યત્ન થતા આવે છે, થાય છે, ને થશે; એટલે એ બાબત વિષે વિશેષ બોલવાની આવશ્યકતા નથી, તોપણ એટલું કહેવાની જરૂર છે કે પશુપક્ષી આદિ પ્રાણીઓને બંધીખાને નાશનાર શસ્ત્રોને કોઈ બીજે ધંધે લગાડવા તજવીજ થઈ શકે તો વધારે સારું; કારણકે આપણા લોકો દયાના પરિણામથી પશુપક્ષી આદિ પ્રાણીઓને બંધીખાનામાંથી પૈસા આપી મુક્ત કરાવે છે; પરંતુ એ ધંધો કરનારને એક રીતે પોતાના ધંધમાં ઉત્તેજન મળી, ફરી તે ધંધો કરવા તત્પર થાય છે, તેથી બની શકે તો એવા શસ્ત્રોને કોઈ બીજા ઉદ્યમમાં વળગાડવા એ મારા નમ્ર અભિપ્રાય પ્રમાણે વધારે ઉચિત છે.

બીજો વિભાગ પશુઓની હિંસા થતી હોય તે યોગ્ય પ્રયાસ હઈ અટકાવવા બાબતનો છે. એનો સમાસ ઉપર કહેલી હકીકતમાં આવી જાય છે, તેથી એ વિષે વિશેષ બોલવાની જરૂર નથી.

ત્રીજો વિભાગ સારા બંધારણથી પાંજરાપોલ જેવાં ખાતાં દરેક સ્થળે સ્થાપવા તથા ચલાવવા બાબતનો છે. પાંજરાપોલ યાને કોડાંદોર ખાતું દરેક જૈનબંધુની જાળમાં સારી પેઠે હોવું જોઈ-એ. પાંજરાપોલ સ્થાપવાનો હેતુ એવો છે કે અશક્ત જાનવોનું એ જગાએ પાલનપોષણ કરવું અને તેઓની દુઃખી સ્થિતિનું નિવારણ કરવું. એ પાંજરાપોલો માટે આપણા લોકો તરફથી તેમજ બીજા લોકોની મદદથી, સ્થળે સ્થળે ફંડો મેળાં કરવામાં આવે છે, અને પાંજરાપોલનો કારોબાર ચલાવવામાં આવે છે, પરંતુ જે હેતુથી પાંજરાપોલ સ્થાપવામાં આવે છે, તે હેતુનો બરોબર અમલ થાય છે કે નહિ, એ દરેક જૈનબંધુની જોવાની ફરજ છે. પાંજરાપોલમાં અશક્ત પ્રાણીઓને ઘાસ પૂરું પાડવું તેથીજ તેનું સંરક્ષણ થયેલું સમજવાનું નથી; દરદી પ્રાણીને દવા વિગેરેનો બંદોબસ્ત બરાબર થાય છે કે નહીં, તેમજ તમામ પ્રાણીઓને રહેવાની જગ્યા સુઘડ, ચોલ્લી રાખવામાં આવે છે કે નહિ, તેઓને આપવામાં આવતું ઘાસ કિંવા ડાળો સારો અપાય છે કે નહિ, અને તેઓને પીવા માટે પાણી સ્વચ્છ અને નિર્મલ આપવામાં આવે છે કે ગંદુ પાણી આપવામાં આવે છે, એ

વિષે જોવાની અને તપાસ રાખવાની ખાસ જરૂર છે; કારણકે એ બાબત તપાસ રાખવામાં ન આવે, તો અશક્ત પ્રાણીઓને સુખ આપવાના જે હેતુથી ફંડ ઉમું કરવામાં આવે છે તે હેતુ નિષ્ફળ થવા જેવું થાય છે. વઢી દરેક પાંજરાપોલનો વહીવટ કરનાર શરૂએ એટલું જોવાની ખાસ જરૂર છે, કે પોતાના વહીવટની પાંજરાપોલમાં જેટલાં અશક્ત જાનવરોને સગવડતાથી રાખી શકાય તેના કરતાં વધુ સંખ્યા ભોગી થવી જોઈએ નહિ; કારણકે તેમ થવાથી પાંજરાપોલમાં રહેલાં જાનવરોને તેમજ નવાં આવેલાં જાનવરોને બેસવા ઉઠવાની, તેમજ હરવા ફરવાની જોઈતી જગ્યા ન હોવાને લીધે, તેમજ જોઈતી ચોક્કસ હવા ન મળવાને લીધે અસુખ થાય છે એટલુંજ નહિ, પણ પ્રસંગે તેઓ રોગના ભોગ થઈ પડે છે. વઢી પાંજરાપોલમાં આવતાં જાનવરોમાં ચેપી રોગનું જાનવર જણાય, તો તેને બીજાં જાનવરથી ઇલાયતું રાખી તેની સારવાર કરવાની જરૂર છે; પરંતુ બીજાં જાનવરો સાથે તેને રાખવાથી બીજાં જાનવરોને પણ એવાજ પ્રકારનો રોગ લાગુ થઈ તે દુઃખી થાય છે. વઢી પાંજરાપોલ જેવા કારખાનાની ડાક તથા ચરચનો હિસાબ ચોક્કસથી રાખવો જોઈએ, અને દરવર્ષે તે છપાવી જે ગામમાં તે પાંજરાપોલ હોય, અને જેઓનું હિત તેમાં રહેલું હોય, તેઓને એ છપાવવા હિસાબની પ્રત મોકલી આપવી જોઈએ.

પશુઓ ઉપર ગુજરતું ઘાતકીપણું અટકાવવા માટે યોગ્ય ઉપાયો યોજવા સંબંધે કમી-ટીઓ નીમવાની જરૂર છે. કેટલેક પ્રસંગે આપણા જોવામાં આવે છે, કે જાનવરો ઉપર તેઓની શક્તિ ઉપરાંત બોજો લાદી કે ગાડી વિગેરેમાં ભરી તેમની પાસે રહેવાવામાં આવે છે, તેમજ કેટલેક પ્રસંગે અપંગ અને દરદવાળાં જાનવરો પાસે પણ બોજો રહેવાવામાં આવે છે, તે તેઓની ઉપર ચરચરું ઘાતકીપણું છે. એ ઘાતકીપણું અટકાવવા આપણા તરફથી ફંડ ઉમું કરી, ગુનેહગારને નશિયતે પહોંચાડવાની જરૂર છે. કેટલેક ઠેકાણે એ પ્રમાણે ઘાતકીપણું ગુજારનારને નશિયતે પહોંચાડવાની યોજનાઓ થયેલી માલુમ પડે છે; પણ જે ઠેકાણે તેવી યોજના ન હોય ત્યાં તે થવાની જરૂર છે. આપણા પરમ દયાલુ અંગ્રેજ સરકારના રાજ્યમાં પોલિસ તરફથી પણ, એવા માણસોપર ફરિયાદ થઈ નશિયત કરાવવામાં આવે છે.

પ્રાણીઓના શરીરના અવયવોથી બનતી ચીજો માટે, પ્રાણીઓ ઉપર જુદી જુદી અને ઘણીજ કુરતા ગુજરે છે, તેથી કરીને તે બનાવટની ચીજો ઉપયોગમાં ન લેવી. સદરહુ બાબત કહેવાનું એ છે, કે બહારના દેખાવથી મોહ પામી ક્ષણિક શોભાને માટે પીંછાં વિગેરેથી સુશોભિત કરેલી ટોપીઓ ડાંચી કિંમત આપી આપણે ખરીદીએ છીએ; પરંતુ જે પીંછાં વિગેરેથી ટોપીઓને સુશોભિત કરવામાં આવે છે તે જીવતાં પક્ષીઓનો નાશ કરી મેલવવામાં આવે છે. એવી ટોપીઓ વાપરવાથી દરેક જૈનબંધુએ દૂર રહેવું જોઈએ.

જૈનબંધુઓ! ઉપર કહેલા તમામ વિષયો ઉપર યોગ્ય મનન કરી, આપ તન મન ને ધનથી કોઈપણ પ્રાણીને કોઈપણ પ્રકારથી કોઈપણ વસ્તુ થતી પીડા દૂર કરી, તેઓની રક્ષા કરવા તત્પર રહેશો એવી આશા રાખી, હું મને સોંપેલા વિષય ઉપર મારું બોલવું સમાપ્ત કરું છું.

ડૉ. ત્રિભોવનદાસ મોતીચંદ શાહનું ભાષણ.

પ્રમુખ સાહેબ, માર્ડો અને બહેનો ! આ કોન્ફરન્સે હાથ ધરેલા જૂદા જૂદા વિષયમાં જીવદયાનો એક છે, અને સર્વથી વિશાળ છે. એના વિષે સારા વિદ્વાન મિત્રે વિવેચન કરેલું

છે અને તેમને અનુમોદન આપવાનું મારા પ્રત્યે સોંપેલું છે. આશ્રમમાંથી છૂટાને સંવર ધારણ કરવાનું આપણા ધર્મનું મહા પરમાન છે. આપણા ધર્મ સિવાય અન્ય ધર્મવાળા સાંભળીને અજા-યબ થશે, કે આપણે બીજા જીવને હણ્યા સિવાય, હણાવ્યા સિવાય તથા બીજો કોઈ હણતો હોય તેને અનુમોદન દીધા સિવાય પૃથ્વીપર જે જે હિંસા થતી હોય અને ઘાતકાપણું ગુજરતું હોય, અગર અહરનિશ જે વનસ્પતિ આદિનો નાશ થતો હોય. તેના પાપનો કોઈક અંશ પ્રત્યેક મનુષ્યનો જીવ તેને વોસરાવે નહીં ત્યાંસુધી ભાગીદાર થાય છે. બહુ ડુંડો અને મહત્વનો એ સિદ્ધાંત છે, અને તેનું યથાર્થ તાત્પર્ય સમજવામાં ન આવે ત્યાંસુધી બીજાને ગળે તે સિદ્ધાંત ઉતરવો મુશ્કેલ છે; તથાપિ જૈનધર્મ જીવ પ્રત્યે દયા પાઠવામાં કેટલો ડુંડો ઉતરેલ છે, તે તેમાં મઠી આવતી આવી અનેક બીના બતાવી આપે છે.

મઠમૂત્રને લાંબો વખત પડી ન રહેવા દેવાં, પણ તેને જેમ બને તેમ મુકી જર્માનપર નાંખી સૂકાવા દેવાં. તેમ નહિ થવાથી પાપ બંધાય છે, અણસમજુ માણસો આ વાતને હસી કાઢે છે. મઠમૂત્રના પડી રહેવાથી ગંધાવા માંડે છે અને આ ગંધાવાનું વાસ્તવિક કારણ સમુ-ર્ષિમ જીવ છે. હાલ તેવા સૂક્ષ્મ જીવોનો શોધ સૂક્ષ્મદર્શક યંત્ર વડે થયો છે. તેને germs bacilli, bacteria કે microbes એવાં એવાં નામોથી ઓઠાવાવામાં આવે છે.

દારુ કરવામાં, સરકો કરવામાં, અને જાડપાલનો સડો થવામાં આવા અસંખ્ય જંતુ ઉત્પન્ન થાય છે, અને તેથી એવી ચીજો વાપરવાની આપણા ધર્મમાં મનાઈ છે.

આપણો પ્રાચીન ધર્મ કહે છે, કે તમામ પૃથ્વી અને વાયુ જીવથી ભરેલાં છે. પર્વાસ પચાસ વર્ષ પહેલાં આ વાત આધુનિક કહેવાતા સુધરેલા માને એમ નહોતું; પરંતુ હવે આ વાત સર્વ માન્ય થઈ પડી છે. ઘણા રોગનું કારણ સમજવામાં નહોતું આવતું, તે હવે વાયુરુપે રડતા અનંત સૂક્ષ્મ જીવો અનેક રોગના વાસ્તવિક કારણ છે, એમ ડૉક્ટરો અને દુનિયા માનવા લાગી છે. તેમાંના ઘણાકની પિછાન આપસાહેબોને નહિ હોય, પણ એક અદ્રશ્ય જંતુએ પોતાનું અસ્તિત્વ તમોને પણ સાબીત કરી આપ્યું છે. આજે હિંદુસ્તાનને તેણે તોબા પોકરાવી છે, પૃથ્વીના તમામ ખંડોને તેણે ચોંકાવી દીધા છે, અને દુનિયાના વૈદિક વર્ગને હંફાવ્યા છે, તે મહા પરીત પ્રેમનો જંતુ છે.

એવા અનેક અસંખ્ય જાતિના જંતુ છે, કે જેણે માણસની બુદ્ધિને આજ સુધી દાદ આપી નથી. ડૉક્ટરોને તેવા જંતુઓનો ઘણોજ કડવો અનુભવ થયો છે, તેમણે પોતાની આવા જંતુ વિષેની અજ્ઞાનતાથી હજારો દરદીના પ્રાણ खોયા છે; પણ ગયાં પર્વાસ વરસમાં જંતુઓની માહિતી થવાથી અને તેમનાથી બચાવવાના ઉપાયો લેવાથી, શાસ્ત્રવેત્તાને યશની પ્રાપ્તિ થવા લાગી છે.

સૂક્ષ્મ જંતુ સિવાય સ્થૂળ જીવો પ્રત્યે શ્રાવકોની લાગણીનો દાખલો આજી આલમને લેવા જોગ છે. માંસાહાર કરનાર માણસો પણ જનાવરપર ઘાતકાપણું ગુજારવાનું નાપસંદ કરે છે, અને તે માટે સરકાર પણ કાયદા બાંધે છે. Societies for the prevention of cruelty to animals એવી મંડળીઓ સ્થપાઈ છે, અને તેના ઉત્તેજકો અંગ્રેજ, મુસલમાનો અને પારસી જોવામાં આવે છે. પ્રાણીને ઠાર મારી નાંખવું તેના કરતાં તેને દુઃખ આપવાનો

ગુન્ટો મોટોછે, એમ માનવું એ પણ કાઢની બહિહારી છે. આપણામાંના કેટલાક જાણતા હશે, પણ ઘણાક નહિ જાણતા હોય, માટે તે જાણીને સુશી થશો કે યુરોપ અને અમેરિકા સંઘોમાં Vegetarian Societies સ્થપાઈ છે, એટલે માંસનો આહાર તર્જીને આપણો વનસ્પતિનો આહાર ગ્રહણ કરે છે. તેઓ પોતે તેમ કરીને બેસી રહેતા નથી.

આપણામાં અને યુરોપિયન લોકોની વચ્ચે એ મોટો તફાવત છે. એ તફાવતને લીધે આપણા ઉપર તેઓ રાજ્ય કરે છે. આપણે passive છીએ અને તેઓ active છે.

આપણે આપણું ઘર પકડી બેસી રહીએ છીએ, પણ તેઓ ઉભા થઈને પારકા ઘરમાં ઢોકીયાં કરે છે અને લાગ આવે છે કે તે પચાવી પાડે છે. આપણે યુરોપ કે અમેરિકાને શ્રાવક કરવાનો કદી વિચાર આપ્યો નથી, પણ તેઓ તરફથી મોટે સ્વરે ઘણા પાદરીઓને આપણા ધર્મીઓનો શિકાર કરવા મોકલી આપ્યા છે.

એ તેઓની ચાલ પ્રમાણે જેઓ ત્યાં માંસ છોડી વનસ્પતિ આહારિક થયા છે, તેઓ તેટલેથી સંતોષ નથી પામ્યા; તેઓ એ રણસંગ્રામ જારી રાખીને પોતાની સંસ્થામાં વધારો કરતા જાય છે. તેઓની પાસેથી જીવદયા સંબંધી આપણે ઘણું શીખવાનું મઠી આવે છે.” (અધુરું).

—:o:—

અત્રે વચ્ચે થઈ જવાથી ડૉ. ત્રિભોવનદાસ મોતીચંદને પોતાના ભાષણનો બાકી રહેલો ભાગ બીજા દિવસ ઉપર મુલતવી રાખવાને સુચવવામાં આવ્યું હતું, જેથી તેમણે પોતાનું બાકીનું ભાષણ બીજા દિવસ ઉપર મુલતવી રાખ્યું હતું.

અજમેર તથા ગ્વાલિયરના જૈન શ્રીમંતો તરફથી આપવામાં આવેલી રકમો.

આ વચ્ચે જનરલ સેક્રેટરી મિ. ગુલાબચંદજી ઢઢાણ જાહેર કર્યું હતું, કે અજમેરવાળા શેઠ સોભાગમલજી ઢઢાણ નિરાશ્રિત ફંડમાં રૂ. ૧૦૦૦ ની મેટ તથા ગ્વાલિયરવાળા શેઠ નથમલજી ભાગમલજીએ જીર્ણ પુસ્તકોદ્ધાર ફંડમાં રૂ. ૧૦૦૦ ની મેટ આપી છે, જે કોન્ફરન્સ માન સહિત સ્વિકારી છે.

અત્રે ફોટોગ્રાફ કામના વ્યવસ્થાપક મિ. અમરચંદ પી. પરમારે જુદા જુદા સર્કલો, કમીટીઓ, વોલંટીયરો વગેરેના ફોટોગ્રાફો, મંડપની સામે આવેલી એલ્ફીન્સ્ટન હાઈસ્કૂલની સીડી ઉપર લેવડાવવાના જુદા જુદા વચ્ચેની અને દિવસની યાદી વાંચી સંમતી લીધી, અને તે મુજબ ગૃહસ્થોને હાજર રહેવાનું જણાવ્યું હતું.

બાદ પ્રમુખ સાહેબનો ઉપકાર માની તથા જીનેશ્વર ભગવાનની જય બોલી, કોન્ફરન્સ સાંજના પાંચ વાગે વિસર્જન થઈ હતી.

(१०२)

त्रीजो दिवस.

भाद्रपद वदी ०)) संवत् १९५९, ता. २१ सप्टेंबर.

आगले दिवसे जणाव्या प्रमाणे कॉन्फरन्स बराबर अग्यार वागे एकठी थई हती, अने प्रमुख साहेब तथा बीजा आगेवानो बराबर वखतसर आवी पोहोंच्या हता, जे वखते तेमने सर्व सभाजनोए हर्षनी ताळीओथी वधावी लीधा हता.

शरुआतमां आगली बेठको माफक श्री जैन मंगळ गायन समाजे, नीचे प्रमाणे साजसाथे मंगळाचरण तथा स्तुति गाई संभळाव्यां हतां.

मंगळाचरण ।

सारंग ताल—द्रुपद ।

प्रभु तूज कर सुखद धर दीन दयाळ शीरे ।
शरणांगत प्रतिपाळ दयाळ दाता रे ॥ प्रभु ॥
शांत करण भ्रांत भवपांथ विमळ प्यारा ।
मंगळ—उद्गारी स्वामी आपो शिव शांता रे ॥ प्रभु ॥

(सारंग)—ताल—लावणी.

मुंबई शेहेरे मंगळ वरते घर घर श्रावक साथमां ।
श्री जीनवरनी धर्मध्वजा फरके छे सौना हाथमां ॥
कॉन्फरन्स श्वेतांबर संग तणी शोभा नहीं जाय वरणी ।
मंडप मोटो रचना छे वणी—मुं०
देश देशतणा डेलीगेटो, साधर्मी भाईनो बेटो ।
एतो आनंदित अती छे भेटो—मुं०
नरनारी मंडपमां आवी, जैनोन्नतिना बाजो वावी ।
उल्लास हृदय कमले लावी—मुं०
श्री जीनशासन धर्मो मर्मो, समजावे श्रावकना कर्मो ।
शुभ आचरणे नाशे भरमो—मुं०
ज्ञानादि विविध विषय सारा
विस्तारी विवेचन करनारा
सूचवे सम्योचित्त सुधारा—मुं०
जेथी जैनोन्नति कार्य सधे, सारासार विचार वधे ।
तमे कोशिश जारी ए राखो बधे—मुं०
फळदाई फलोदी पार्श्व करी, आदि ने द्वितीय मुंबानगरी ।
मळशो एम वारंवार फरी—मुं०

(१०३)

वर्धमान संवत् ओगणत्रीसे, चोवीसमो भादरवे मासे ।
को कहे चोथो आरो भासे-मुं०
जीनधर्म सदा जयवंत रहो, मंगल वाणी टोकरशी कहो ।
सम भावे सौ सुख शान्ति लहो-मुं०

स्तुति.

(राग कल्याण)—त्रिताल.

जय जय जय जय जीनराज नमो,
अशरण शरण अचळ सुखदायक,
रक्षो नकल जन पालक छो,
ईश धीश शिषनामी स्तविये अमो—जय.
करो प्रेरणा देश सुधारो थवा,
अम अतःकरण सुविधा वर्धवा,
तारी कृपाथीज बंधुओमां अम वधशे विद्याधीज,
ज्ञान विचार सुमति उद्यमो—जीन०—जय.
शुभ संप वधे अम देश बधे,
वळी धर्म व्यवहार सुकीर्ति सधे,
मुख मागुं आरि दुःख दुर करी सुखने संवरी,
वरते स्वधर्मी जय श्री विभो—जीन०—जय.
धन्य आज प्रसंग सुविधावंतो,
मळ्या काज लायक लक्षण संतो,
जैन जगो वीर थाओ सदा धीर गुणमय गंभीर,
कहे टोकरशी सज्जन समो—जीन०—जय.

। दोहरो ।

वंदी अविनाशी अमो मंगळमय उज्ज्वाल;
जैन बाळको आपने ईच्छीए रहो खुशाल.

शहेनशाह माटे प्रभु प्रार्थना

(अंग्रेजी रागनी चाल)—ताल दादरो.

हळी मळी लळी विभो ! सौ मागीए अमो ॥
करजो अचळ हिंदपर एडवर्ड सातमो ॥
जेना राज्य अमलमां छीए सुखीआ अमो ॥
शत्रु कुळ तेनुं ईश सर्वथा दमो—हळी०

અમ દેશની આપદ દઢવા યલ્લ વૃંદોને સંહરવા ॥
 શક્તિ તારી આર્પિત તેના હૃદયમાં રમો-હઠી૦
 ઇનો પ્રતાપ દિન દિન વધતો કોટી સૂર્ય સમો જલ્લહઠતો ॥
 કરજો કૃપાનાથ અને વિગ્નને વમો ॥
 તપે જ્યાંસુધી શશિને તરણી ધરે શેષ જ્યાંસુધી ધરણી ॥
 ચકવો રાજ્ય યાંસુધી પામી પ્રૌઢ પ્રાક્રમો-હઠી૦

ડા૦ ત્રિભોવનદાસ મોતીચંદ શાહનું બાકીનું ભાષણ.

“ સીલસ્કીન નામનું ચામડું શીત કઢીબંધમાં મઢી આવતા સીલ નામનાં જલ્લચર પ્રાણીને કૂરતાથી મારીને મેલવાય છે, અને તે શીલડાવીને સુશોભિત કપડા તરીકે વપરાય છે, તેના પ્રયે ઇ લોકો તિરસ્કારથી જોવા લાગ્યા છે. મડમો પીંછાંવાઢી ઢોપીઓ પહેરી શરીરને શણગારે છે, અને તેનો ચેપ આપણા લોકોમાં લાગેલો છે. નિરપરાધી પક્ષીઓને મારીને ઇ પીંછાં પહેરવામાં આવે છે, તે ઘાતકી શોભાને કેટલાંક યુરોપિયન મરદ અને ઓરત ધિઃકારવા લાગ્યાં છે.

તેના જેવીજ કુર બીના કચકડાની છે. કચકડો શું ચીજ છે અને તે કેમ મેલવાય છે, તે મારા જાણવામાં તો થોડી મુદત પહેલાં આવ્યું. તે પેહલાં મેં પોતે દીવ જડેને કચકડાની ચીજો ઝરીદ કરી હતી ઇટલુંજ નહિ, પળ મને યાદ છે કે સાધુઓને ધાતુ ઝપતી નથી. ઇક સાધુના મોતીયા ઉતાર્યા પછી તેમને ચસ્માની જરૂર પડી. ચસ્માનું ચોકડું ધાતુનું થાયછે તેથી તે સાધુજાને ઝપે નહીં; ઇટલે દીવ તરફથી કચકડાનું ચોકડું મંગાવવાની ફરમાશ થઈ. તે વઝતે મને કોઈ આશ્ચર્ય લાગ્યું નહોતું, પળ હવે કચકડાનું મૂલ જાણ્યા પછી સાધુઓને તે પહેરવાં કે નહીં તે વિષે મને શંકા થાય છે; અને કચકડાના ચોકઠા કરતાં ધાતુનું ચોકડું કદાચિત્ પરિગ્રહને બાધવાલું હોય તોપણ ઠીક ઇમ દીસે છે.

ઇક વાત મારા મનમાં ઘણા વઝતથી ઘોઢાયા કરેછે, અને તેળે મને ગુંચવાડામાં મુકેલો છે. ગુંચવાડામાં ઇટલા માટે કે તે દેઢીતી રીતે અપવિત્ર હોવા છતાં પવિત્ર મનાય છે. અને પવિત્ર પ્રમાણે તથા બીજી રીતે તેનો વોહોલો ઉપયોગ થાય છે. વિઢાર્થી તરીકે ત્રીજી ચોપડીમાં પાઠ વાંચવામાં આવે છે, કે રેશમના કીડા થાય છે તેને ડછેરવામાં આવે છે, અને ચોક્કસ સ્થિતિ ઇ તેને ડકલ્લતા પાળીમાં નાંઢી મારી નાંઢી રેશમ મેલવવામાં આવે છે. અસલના કાઢમાં હિંદુસ્તાન જેમ હાલ સુધી કચકડાની બાબતમાં અજાણ્યો હતો, તેમ હોય તો કોળ જાળે, પળ હાલતો તમામ કોઈના જાણવામાં છે કે અસંઢ્યાતા જીવને હળીને રેશમ મેલવવામાં આવે છે. પછી તેને સુશોભિત બનાવીને માઈઓ કોટ, જાકીટ કે પાધડી બાંધે છે, બહેનો કાંચઢી અને સાડી કરી પહેરે છે. સૂક્ષ્મ જંતુની દયા ઝાનાર શ્રાવકોનું લક્ષ આ સ્થૂલ પ્રાણી ઉપર કેમ નથી ઝેંચાયું, ઇ તાજુબી મેરેલું છે.

પીંછાં અને કચકડા માટે ગામે ગામ સમા મરીને ત્યાગ કરવાના સંદેશા જેમ વર્તમાન-પત્રદ્વારા ફરી વઢ્યા, તેમ આ સવાલ પ્રયે થવાનું મુરકેલ છે; તોપણ મને ઇ સવાલ અજાયબી પમાડનાર થઈ પડ્યો છે, તેથી આ કોંન્ફરન્સ આગલ મુકું છું; ને તેનો યથાર્થ વિચાર કરવા વિનંતી કરું છું.

मन, वचन अने कायाथी पुन्य के पाप थाय छे. करवुं, करावुं अने अनुमोदवुं ए त्रण प्रकारे कर्म बंधाय छे, तेनाथी जेम बने तेम बचवुं ए आपणुं कर्तव्य छे. पांजरापोळादि धार्मिक काममां तन, मन अने धनथी मदद करवानी आपणी फरज छे, मुंगां प्राणीओने अभयदान आपवाने चूकवुं नहीं जोईए.

जीवदयानो विषय बहु विशाल छे, एना माटे जेटलुं विवेचन थाय तेटलुं ओछुं छे; एण जैनबंधुओ ते विषे बचपणथीज प्रेरीत थाय छे अने जीवो प्रत्ये दयानी खास लागणी धरावे छे, एटले आपनो अमूल्य वखत विशेष नहि रोकतां प्रार्थना पूर्वक एटलुं कहीने समाप्त करुं छुं के तमाम प्राणी वर्ग प्रत्ये दया राखो, तेमने रक्षण आपो, तेमने अभयदान आपो अने तेमां तमारा तन, मन अने धननो खर्च करो. ”

—:0:—

डॉक्टर. हरखचंद धारीवाल बी. ए., एल. एम. एंड एस. नुं भाषण.

प्रेसिडेंट साहब, सर्व जैनी भाइयों और बहनो,

बड़ी खुशीका समय है कि, आज इतने जैनीभाई देशदेशांतरसे यहां जमा हुये हैं. और बहुत खुशी इस बातकी कि, मुझ जैसे नाचीजको जीवदया बाबत कुछ कहनेको हुक्म मिला है.

आप सब साहब जानते हैं कि जीवदया सब धर्मोंमें उत्तम है और मुख्य है; और करीब सब मजहब इसे मानते भी हैं लेकिन जैनियों और अन्यमतियोंके जीवदया पालनेमें बड़ा फरक है. जैसे जैनी इस मुख्य धर्मको काममें लाते है, वैसे कोई दूसरा नहीं लाता है.

और जो बारीकी जैनमतमें इसके बारेमें है वह किसी और मजहबमें नहीं है. देखो एक किताबमें लिखा था कि “हमारा मजहब सबसे उत्तम है क्योंकि, पापपुन्य इस मजहबके मुवाफिक करने सेही नहीं होते, बल्कि खयाल याने मनसे भी हो सकते है.” अब जैन शास्त्रको इसके मुकाबलेमें देखिये कि क्या लिखा है. वो यह है कि कर्म सिर्फ करने (काय) और मनसेही नहीं होता, बल्कि बचनसे भी. सिर्फ यही नहीं. बल्कि करने कराने और करनेको भला जाननेमें भी होता है; यह सिर्फ छै (६) किस्म नहीं बल्कि इनके दो दो या तीन तीनके मिलानेसे ४९ तरहसे कर्म कहला सकते है. श्रावकको चाहिये कि इनमेंसे जितने तरह हो सके समझकर छोडे.

आजकल युरोपियन सायन्स (Science) के जरियेसे सिद्ध हुवा है, कि बनस्पति काय-में भी जीव है. यह तो जैनीयोंमें पहिलेहीसे मानते हैं, और काममें लाते हैं. इसी तरह जीव-दया देखकर जैनीलोग शराबको सब लोगोंसे जियादः जोर देकर निषेध करते हैं; क्योंकि यह भी साबित हो गया है कि शराबके बननेमें असंख्यात जीवोंकी हानि है.

इसी तरह कई बातें दिन बदिन साबित होती हैं, जो जैनीलोग पहिलेहीसे मानते हैं, और उनके मुवाफिक काम करते हैं.

जीव जितने हैं जहांतक होसके सबकी रक्षा करनी चाहिये.

વક્ત્ર કમ છે, ઔર જીવદયા સવકો મંજૂર નજર આતી છે, લેકિન ઉસકે લિયે કુછ કરિયે તો સ્ખૂત્રી છે. ઇસ લિયે એક અરજ છે કિ ઇસ મજલિસમેં કરીબ ચાર યા પાંચ હજાર લોગ છે, હરેકકે ઘરમેં કમસે કમ દો બહિયેં એસી હોગી જિસપર ચમડેકા પૂઠા ચઢા હુવા છે, યાને કરીબ દસ હજાર બહિયોંકે લિયે કરીબ એક હજાર પંચૈદ્રી જીવોંકા ચમડા કામમેં આતા છે; અગર સબ આયંદેકો યહ છોડ દેં તો કુછ પાયદેકી ઉમ્મેદ પડતી છે. ઉમ્મેદ છે કિ યહ કહના પસંદ કરકે અમલમેં લાવેંગે.

અમદાવાદવાળા ડૉ. હરસચંદ અમુલસચંદ શાહનું ભાષણ.

“ સ્વામી ભાઈઓ તથા ગૃહસ્થો !

આ બીર્જા જૈન કૉન્ફરન્સના માંગળીક કાર્યના આરંભમાં જે ઉત્સાહથી કામ શરૂ કર્યું છે, તે દિન પ્રતિદિન સંગીન પાયા ઉપર યોગ્ય સુધારા કરવાથી ચોક્કસ હંમેશાના માટે લાભ-કારક થશે. એમ મારી તેમજ સઘળા હાજર થયેલાની પૂર્ણ માન્યતા છે.

દરેક મોટાં કાર્ય શરૂ થાય છે, તેનું લાંબે વચ્ચે સારું અગર સ્થિતિ પરિણામ મેળવવા પડે છે, પણ તુરંતમાં તો જુદા જુદા મતો બંધાય છે. અત્યારે તે સામું નહીં જોતાં સંગીન રીતે આરંભેલું કામ ધીરજથી ચાલે રાખી પરિપૂર્ણ કરવું, તે આપણી પહેલી ફરજ છે. હાલના વચ્ચે તમાં આપણા ભિન્ન ભિન્ન મતોને લીધે પડતી દશા મેળવવા પડે છે, તેનું કારણ મોટી મોટી વાતો કરી બેસી રહેવાથીજ છે; પણ તેનો અંત લાવવાનો આ પ્રાતઃકાળ શરૂ થયો છે.

આ કૉન્ફરન્સે કેટલાક વિષયો જૈન લોકોનાં આચરણ તથા સ્થિતિ સુધારવા માટે પસંદ કરેલા છે, તે માંહેના એક વિષય જીવદયા વિષે મારો અભિપ્રાય આપ સાહેબો હજુર રજુ કરું છું.

પશુનું પોષણ કેમ કરવું, પશુવધ કેવી રીતે અટકાવવો, અને કેમ તેમનાં દુઃખ નિવારણ કરવાં, એ બાબતો ઉપર હું બોલવા માગું છું.

પશુઓ કેવી રીતે સુખી જીંદગી ભોગવી શકે.

દરેક ક્રેડલાયેલા તથા આર્યધર્મને માનનારા માણસની દરેક જીવ પ્રત્યે દયાની લાગણી જન્મથીજ હોય છે. કોઈપણ જીવને હેરાન કરવું મારવું અથવા ઘાત કરવી, તે પાપરૂપે ગણે છે. જૈનધર્મમાં તીર્થંકર મહારાજ તથા જ્ઞાનીઓએ સિદ્ધ કરી આપેલ છે, કે જીવદયા એ મોક્ષ સાધવાનું પ્રથમ પગથીયું છે, અને ‘અહિંસાપરમોધર્મઃ’ તે જૈન ધર્મનો પ્રથમ સિદ્ધાંત છે. જીવના જૈનધર્મમાં પાંચ મોટા વિભાગ કરેલા છે. જેવા કે:—

- ૧ એકેન્દ્રિય—એક ઇન્દ્રિયાળા.
- ૨ બેન્દ્રિય—બે ઇન્દ્રિયાળા.
- ૩ ત્રીન્દ્રિય—ત્રણ ઇન્દ્રિયાળા.
- ૪ ચતુરેન્દ્રિય—ચાર ઇન્દ્રિયાળા.
- ૫ પંચેન્દ્રિય—પાંચ ઇન્દ્રિયાળા.

આ ક્ષણમંત્રુર દુનિયામાં શરીર સાચવવાના અંગે નિરંતર પાપની પ્રવૃત્તિ શરૂ રહેલી છે. પળ જેમ બને તેમ સમર્જીને તેનો અટકાવ કરવો એ જૈનધર્મમાં પહેલી ફરમાસ કરેલી છે.

સ્વામીભાવ.

સ્વામીભાવ (brotherhood) એટલે આપણે દુનિયાના સઘળા જીવો સાથે સમાન્તર દયાભાવ રાખવો તથા સમજવો, તે પહેલી ફરજ આ અસાર સંસાર તરવાની છે. દાખલા તરીકે માણસજાત તો ઉપર પ્રમાણે વર્તવા બંધાયેલી છે; પણ પશુ જેવાના પણ દાખલા ધર્મપુસ્તકોમાં મળી પડે છે.

જ્યારે મેઘકુમારનો જીવ હાથીના ભવમાં હતો, તે વખતે વનમાં અગ્નિ લાગ્યો ત્યારે પોતાનો જીવ બચાવવાને પશુઓ નાસભાગ કરી રહેલ હતાં, તે વખતે આ હાથીને તેના પગ ઉપર ચરજ આવવાથી તે પગ ડાંગે કરી બીજા પગ સાથે ઘસતો હતો, ત્યારે એક સસલો તેનો પગ મૂકવાની જગા ઉપર વેસી ગયો, તે જાણી હાથીએ પગ ડાંગે રાખ્યો. લગભગ બે ત્રણ દિવસમાં દાવાનળ શાંત થયો ત્યારે સસલો તથા બીજા જીવો વિચરાઈ ગયા અને તે હાથીએ પોતાનો પગ નીચે મૂકવાનો પ્રયત્ન કર્યો, પણ તે અકડાઈ જવાથી હાથી જમીન ઉપર પડ્યો, અને થોડા વખતમાં મરણ પામી દેવલોક ગયો. આ જીવે પશુ અવસ્થામાં પણ દયાની લાગણી જાણી પોતાના આત્માની દરકાર નહીં કરતાં સસલાને બચાવ્યો.

આત્મભોગ.

આત્મભોગ (Self-sacrifice) એટલે આત્માને દમવા સિવાય ધર્મ પરિપૂર્ણ પાઠી શકાતો નથી. 'No gains without pains'. આ સંસારમાં કૂડકપટ તથા મોહજાળ એટલી બધી પ્રબલ છે, કે ઘણા લોકો હજી તો ધર્મ તથા મોક્ષની શંકામાં અથડાયા કરે છે. આ દયારૂપી ધર્મ માનવાની શક્તિ ફક્ત દુનિયાનાં બીજાં પ્રાણી કરતાં મનુષ્યમાં વિશેષ હોય છે, અને મનુષ્યભવમાંજ મોક્ષની સાધના કરી શકાય છે.

પાંજરાપોઠ.

જીવદયા પાઠવાના ઘણાં ખાતાંમાંનું એક મુખ્ય ખાતું પાંજરાપોઠના નામથી ઓઢાયા છે, અને તેમાં પશુપક્ષી વિગેરે ઘણી જાતનાં પ્રાણીઓનું રક્ષણ થાય છે. આ ખાતું પંચ એટલે સમુદાયની મદદથી સ્થાપવામાં આવેલું છે.

આ પદ્ધતિ ઘણી પસંદ કરવા જેવી છે, કારણકે હંમેશાં કોઈની પણ એકસરખી સ્થિતિ રહેતી નથી; માટે 'પંચકી લકડી એકકા બોજ' તેવા બંધારણથી કામ આ ખાતામાં ચાલે છે, તેથી કરી હંમેશને માટે આવાં ખાતાં નમી શકે છે. આ ખાતાનો વહીવટ પ્રથમથી શેઠીઆ અગર પૈસાદાર વર્ગ ચલાવે છે, અને તેનો હિસાબકિતાબ તેમના હાથમાં હોય છે. હાલમાં ઘણે-ઘણે ઠેકાણે પાંજરાપોઠની સ્થિતિ નબળી જોવામાં આવે છે, તેનું મુખ્ય કારણ વહીવટ કરનારની ધામી હોવી જોઈએ એમ અનુમાન થાય છે; પણ કોઈ કોઈ ઠેકાણે પૈસાની તંગીને લીધે માઠાં પરિણામ જણાય છે. મોટાં ખાતાં ચલાવવા સારું હામ, દામ ને ઠામની જરૂર છે; તોપણ એકંદર નજર કરીએ છીએ ત્યારે ઘણે ઠેકાણે વહીવટની ધામી નજરે પડે છે, માટે આવા શુભ કાર્યમાં જેમ બને તેમ આઠસ કમતી કરી સારા પાયાપર ખાતાં ચલાવવાં એ અવશ્યનું છે; કારણકે આવાં ખાતાં જોઈને હમણાં થોડા વખતથી અંગ્રેજીપ્રજા પણ આર્યલોકોનો ઘડો લે છે. હિંદુસ્થાન

હાલમાં ઘણી પડતી દશામાં છે, તોપણ તેનાં પ્રાચીન ખાતાં સંપૂર્ણ જીવદયાની પ્રવૃત્તિની ટોચ ઉપર દુનિયાના બીજા દેશો કરતાં છે, અને તે ઉપરથી ઈંગ્લાંડ તથા અમેરિકામાં આવાં ખાતાં ખુલેલાં છે, જેવાં કે “ બેજિટેરિયન સોસાઈટી ”, “ સોસાયટી ફોર ધી પ્રિવેન્શન ઓફ ક્રુઅલ્ટી ટુ એનીમલ્સ ” વગેરે પ્રસિદ્ધ છે. હિંદુસ્તાનમાં આવાં ખાતાં મહાન્ પ્રતાપી અશોક રાજાના વખતમાં હતાં, તે લેખો જોવાથી સાબિત થાય છે અને તે પાયા ઉપર પાંજરાપોઠ ચાલે છે. માટે આપણી જૈન કોમના અગ્રેસરો કે જેઓના હાથમાં આવાં ખાતાં અત્યારે ચાલે છે, તેઓએ પોતાના હસ્તકનો હમેશાં ચોખો વહીવટ રાખવો તેની પૂરી જરૂર છે; અને શક્તિવાળા પ્રમાણિક ગૃહસ્થોની સંખ્યાની આવશ્યકતા છે. આ મોટું ખાતું કરકસરથી ચલાવાય અને થોડે ખર્ચે ઘણો લાભ થાય તોજ આપણી ધોરેલી નીમણુંક શુભ પરિણામે આવે તથા નિર્દોષ પ્રાણીઓ સુખી રહે.

૧. તેમને રાખવાની જગા સ્વચ્છ અજવાળાવાળી તથા છાયાવાળી પસંદ કરવી જોઈએ.
૨. હંમેશાં સ્વચ્છ પાણી વાસણમાં અગર હવાડામાં પાવું અને દરરોજ સદરું સાફ રાખવાં.
૩. હંમેશાં જાનવરના ગજા પ્રમાણે ઘાસ, દાળો, રાત્ર અથવા ચારો વિગેરે પાચન થઈ શકે તેવાં આપવાં.

૪. સારાં જાનવરોને ચરવા જવા દેવાં, તથા માંદાં જાનવરોને હુંશિયાર માણસની દેખ-રેખ નીચે અંત સૂધી દવા તથા માવજત કરવી.

૫. હમેશાં જાનવરની સંખ્યાનો હિસાબ રાખવો, તથા તેમાંથી કેટલાં મરણ પામ્યાં તેની નોંધ રાખી મરણનું કારણ શોધી કાઢવું. સાધારણ દરદથી મરેલું છે, કે ચેપી દરદથી મરેલું છે.

૬. જો ચેપી દરદથી મરેલું હોય, તો તેના સમાગમમાં આવેલાં જાનવરોને એક એકથી ઈલાયદી જગામાં દૂર રાખવાં અને તેના ઉપર જુદા માણસ રાખી નોકરી કરાવવી. ચેપી દરદ-વાળાં જાનવરની નોકરી કરનારા માણસે ઘાસ, દાળો વિગેરે જુદાં રાખવાં, તથા તેનાં છાણ અને કચરો વાળી નાંખવો.

૭. ચેપી દરદનો પ્રકાર જાણીતા માણસને અથવા દાક્તરને બતાવી નક્કી કરી, તેને દવાવવાને અથવા મટાડવાને યોગ્ય ઈલાજ લેવા.

૮. નવાં જાનવરો કેટલાં અને ક્યાંથી આવ્યાં, તેની પળ નોંધ રાખવી.

૯. તનદુરસ્ત જાનવરોનું છાણ તથા કચરો વિગેરે હંમેશાં ગામ બહાર ખાતર તરીકે વાપરવું.

૧૦. દર મહીને તથા દર વર્ષે જાનવરોના જુદી જુદી સંખ્યાના પત્રકવાર આંકડા નોંધવા.

૧૧. વર્ષમાં આવક કેટલી થઈ, મરી કેટલાં ગયાં, ને હાલમાં હયાત કેટલાં છે, તે ઉપરથી ખર્ચ દરેક જાનવર દીઠ કેટલું આવે છે તે માલુમ પડશે, અને કરકસર કેમ કરવી તે પણ માલુમ પડશે.

૧૨. ઘાસ ભરવાનાં મકાન ને દાળા ભરવાના કોઠાર સારી સ્થિતિમાં રાખવા જરૂરના છે. આ ઉપરની ટુંક હક્કીકતથી સદરહુ ખાતાંઓ દરેક ઠેકાણે સારી સ્થિતિમાં લાવી શકાય. જાનવરો ઉપર કુદરતની એ બક્ષીસ છે કે છેવટે મરી જાય છે, ત્યારે તે પોતાનું કરજ ચામડાં તથા હાડકાં અને શિંગડાંની કિંમત પેટે વાળી આપે છે. ગાય અને મેંશ દુધ તથા ઘીને સારુ

માતા તુલ્ય ગણાય છે, અને દેશની અમૂલ્ય સેવા બજાવે છે. બઢદ અને પાઢા છેતીવાઢીના કામમાં આવે છે અને હિંદુસ્તાનની છેતીની મોટી વિશાઢ ઢોલત છે. હિંદુસ્તાનની વસ્તીનો પોણો ભાગ છેતીવાઢી ઉપરજ નમે છે, માટે આ જાનવરો આપણી ને આપણા દેશની અમૂલ્ય નોકરી બજાવે છે; ને તેનો બઢલો હિસાબમાં લેઈએ તો આપણા સ્વાર્થના પ્રમાણમાં આપણે તેમનો પ્રતિ-ઉપકાર કઢીપણ વાઢી શકતાજ નથી. માણસજાત મોટાઈના લોભમાં ઁોટી ફસાયેલી છે, પણ ઁરં જોતાં પશુઓના તરફથી જે સુઁ મઢે છે તેનો લેશમાત્ર પણ બઢલો આપણે આપતા નથી.

પશુવધ કેમ અટકાવો.

આજ કાલના અપૂર્ણ સુધરેલા લોકો માંસાહાર કરવો એ મહત્વની વાત માને છે, તથા તે પુષ્ટિ વધારે છે તથા શરીરને કૌવત આપે છે, તેમ કેટલાક ઢાત્તરો તથા વિઢ્વાનો ઁુલ્હી રીતે જાહેર કરે છે; પણ જો તેઓ ઢુરઅંદેશીથી જોશે તો પૂર્ણ રીતે સાબિત થાય છે, કે માણસ-જાતને માંસાહાર બીલકુલ ઁચિત નથી. એક જ્ઞાનવંત કઢી હાથ પણ અઢાઢશે નહીં. માણસના શરીરના અવયવો જેવા કે ઢાંત, પેટ, આંતરઢાં વિગેરેનો બારીક તપાસ કરીએ ઢીએ, ત્યારે વનસ્પતિ ઁોરાક ઘણી સહેલાઈથી પાચન થાય છે અને તેથી પૂર્ણ તનઢુરસ્તી સઁવાય છે; માંસાહાર ઘણા લાંબા વઁતે ઁોઢો ઘણો પાચન થાય છે અને તેના પરિણામ રૂપ ઘણાં ઢરઢ ઉત્પન્ન થાય છે, એમ માલુમ પઢે છે.

જે લોકો માંસાહારથી શક્તિ વધે છે, એમ માને છે તેમના કરતાં સાઢો ઁોરાક ઁાનારી ઢુનિયાનો પ્રજાના સામાન્ય ઢાઁલા તપાસીએ, ત્યારે વનસ્પતિ ઁોરાક તથા ફઢફઢાઢિ શીવાય બે તૃતીયાંશ ભાગ શોઁની ઁાતર બીજા પઢાર્થ ઁાય છે. આર્ય મહાત્માઓએ વનસ્પતિ ઁોરાક શા માટે પસંઢ કરેલો છે, તેનો જ્યારે તપાસ કરીએ ઢીએ ત્યારે પરિપૂર્ણ સાબિત થાય છે કે મનોઁત્તિ, શરીરબઢ અને મનની સ્થિરતા, નિર્વિકારિક ઁોરાક ઁાવાથી નીતિ તથા સઢાઁરણ હંમેશને માટે સઁવાય છે, તેથી ઈશ્વરભક્તિમાં સહેલાઈથી ઢોરી શકાય છે. “Habit is second to nature” ‘જૈસી કરણી તૈસી પાર ઉતરણી.’ આપણા અલ્પ સુઁને સારુ માંસાહારિક પઢાર્થ કેવી રીતે પ્રાપ્ત કરીએ ઢીએ તેનો જ્યારે ઁ્યાલ કરીએ ઢીએ ત્યારે નિરપરાધી નવઢાં જાનવરોને નિર્ઢય રીતે મારી નાંઁવી, તેનું સારું અથવા નરતું માંસ એક અજ્ઞાન રસોઈયાના હાથથી રંધાઈને ઁાવાના ઉપયોગમાં લેવામાં આવે છે; પણ જો તેનો પૂરેપૂરો બારીક વિઁાર ઉપયોગ કરનાર કરશે, તો એક વઁત તો તેનું મન આવો ઁ્રઘાહાર કરવા કઢી કબૂલ કરશે નહીં.

આજકાલ આપણા હજારો હિંઢુમાઈઓ તથા જૈનો કૉંઢ લંઁિર ઁૉઈલ તથા બીફ જ્યુસ પોતાનાં ઢર્ઢ તથા અશક્તિ નિવારણ કરવાને પીએ છે, પણ તેઓ હજુ મોહરૂપી અઘોર નિઢ્રામાં ફસાયેલા છે; જેઓ આ ઢેહ ઁ્ષણમંઘુર છે, આ સુઁ અલ્પ છે તથા આ ઁૃતિનું પરિણામ છેવટે શું આવશે, તે જાણતા ઢતાં આવાં ઁૃત્યો કરવામાં મઁી રહે છે, તે કોઈ ઢિવસ જૈન અઁર હિંઢુ કહી શકાય નહીં. અમેરિકા તથા વિલાયતમાં હજારો માણસ સુઁ તથા ઢુઁઁના વઁતે માંસાહાર તો કરતા નથી, પણ ઁામઢાના જોઢા પણ પહેરતા નથી; માટે સાબિત થાય છે કે જેમ જેમ સાયન્સમાં પ્રોગ્રેસ કરે છે, તેમ તેમ તેવી ઁીજો મેલી નિરપરાધી જાનવરોની ઢયાની બૂજ જાણી, બીજી ઁોજનાઓ રઁી સુઁ તથા ઢર્મ સાધે છે. ઢુનિયાના ઁ્ષણિક સુઁમાં

આસ્ત્રી જૈંદગીને વ્યર્થ ગુમાવીએ છીએ. એ વિષે તેનો જરા પણ ભવિષ્યના પરિણામનો ક્યાલ કરતા નથી. “ટીપે ટીપે સરોવર ભરાય છે, ને કાંકરે કાંકરે પાઠ બંધાય છે.”

કેટલાક માને છે કે આપણાં હાલનાં કેઢવણીનો દોષ છે, પણ તેમ નથી; આપણી લાંબા વયતની ચરાબ વર્તણુક તથા કુઠંદી લોકોની સોવતનું તે પરિણામ છે. દાસલા તરીકે મહોમેદન રાજાઓના વયતમાં અકબર બાદશાહના રાજમાં હીરવિજયસૂરી મહારાજે, છ મહિના સુધી તેના રાજ્યમાં જે દયા પાઠવાનાં ફરમાન કાઢેલાં, તે હજુ સુધી પણ પુરાવા તરીકે હયાત છે.” (જોસભર તાર્કાઓ)

વૈદ્ય મગનલાલ લાલચંદનું ભાષણ.

મારા સ્વામીભાઈઓ! આપણને સાતસો વર્ષે મેગો થવાનો આજે પ્રસંગ મળ્યો છે તે સુશીની વાત છે. હેમચંદ્રાચાર્ય પછી હીરવિજયજીએ વિજય વાવટો ફરકાવ્યો હતો, અને તે પછી આજની કોન્ફરન્સનું માન મી. ઢઢાએ મેઢવણીને આપણને કૃતાર્થ કરેલા છે. આજનો વિષય ‘અહિંસાપરમોધર્મ’નો છે. આપણું કર્તવ્ય છે કે હિંસા કરવી નહીં. આ જગત્ અનાદિ છે અને હમેશાં ચાલુ છે. આપણો આત્મા અને બીજાનો આત્મા જુદો નથી.

વિશ્વમાં રહેલા જીવ અને દેવતાના જીવને જીવવા મરવાની આશા એક સરખી છે, માટે પ્રત્યેક જીવનું રક્ષણ કરવું એ નવું શીખવાનું નથી. અહિંસાનો વિષય ગહન છે, અને વધોરે હાલ એટલુજ કહેવું છે કે પાશ્વિમાત્ય સુધારાની જે કેટલીક બંદીઓ આપણામાં દાસરૂ થઈ છે, તે કાઢી નાખવી જોઈએ. કોંડ લીવર ઑઈલ (માછલીના તેલ) નો ઉપયોગ કરીએ છીએ, એ શાસ્ત્ર વિરુદ્ધ છે. જીવડાનો આત્મા અને મનુષ્યનો આત્મા એક સરખોજ છે. આપણે કોંડ લીવર ઑઈલ નામની દવાનો વિલકુલ ઉપયોગ નહીં કરવો જોઈએ; અને અહિંસાનો ઝુંડો નરમ પડી ગયો છે, છિન્નભિન્ન થઈ ગયો છે, તેનો પુનરોદ્ધાર કરવા માટે જરૂર વિચાર કરવો જોઈએ. આ કોન્ફરન્સ તરફથી મોટા ઉપદેશકો પેદા કરવાની જરૂર છે.

આપણા પ્રાચીન મુનિઓ અનાય મુલકોમાં જઈ જે પ્રમાણે ઉપદેશ કરતા હતા, તે મુજબ જીવદયા માટે, ઉપદેશકો રાખી બોધ કરાવવો જોઈએ છે.

પંજાબવાઢા લાલા તારાચંદજીનું હિંદી ભાષામાં ભાષણ.

ભાષણ કર્તાએ જૈન મુની મહારાજો તરફથી દરરોજ જીવદયા વિગેરે ગુણોના સંબંધમાં કરવામાં આવતા ઉપદેશો ધ્યાનમાં લઈ, તીર્થકોરે પરુપેલાં શાસ્ત્રોનાં મુલ્ય ફરમાનો જેમાં જીવદયાને ળાસ સમાવવામાં આવેલી છે. તે ઉપર ધ્યાન રાખી જીવદયા તરફ તન, મન અને ધનથી ધ્યાન આપવા અરજ કરી હતી, અને પંજાબના, મારવાડના અને ગુજરાતના જૈનોને પોતાનાં વડીલોનાં કર્તવ્યોની નકલ કરવાની ળાસ ભલામણ કરી હતી, અને છેવટે શ્રી આદીશ્વર ભગવાનની જય બોલાવી પોતાનું બોલવું ળલાસ કર્યું હતું.

જામનગરના મહારાજા વિગેરેનો ઉપકાર.

ભાવનગરવાળા શેઠ કુંવરજી આણંદજીનું વિવેચન.

બાદ જીવદયાના સંબંધમાં જે દરખાસ્ત મૂકવામાં આવી હતી, તેના છેલ્લા ભાગના સંબંધમાં ભાવનગરવાળા શેઠ કુંવરજી આણંદજીએ જણાવ્યું હતું કે, જામનગરના મહારાજા તેમજ બીજાઓએ પોતપોતાના રાજ્યોમાં ગૌવધ થતો અટકાવવાના, તેમજ જીવહિંસા અટકાવવાના સંબંધમાં જે ઠરાવો કરેલા છે, તેને માટે તે નામદારોનો ઉપકાર માનવામાં આવે છે.

બાદ જીવદયાની દરખાસ્ત મત લેતાં સર્વાનુમતે પસાર થયેલી જાહેર કરવામાં આવી હતી.

કૉન્ફરંસના કાર્ય પ્રત્યે શુભ લાગણી દર્શાવનારા વધુ તારો તથા પત્રો.

આ વખતે કૉન્ફરંસ પ્રત્યે દીલસોજી દર્શાવનારા કેટલાક તારો તથા પત્રો નીચે પ્રમાણે વાંચી સંભળાવવામાં આવ્યા હતા, જે વખતે શ્રોતાજનોએ તાલીઓના અવાજોથી પોતાની ખુશાલી પ્રદર્શિત કરી હતી.

અલ્ફીન્સ્ટન હાઈસ્કૂલના પ્રીન્સીપાલે એક પત્ર લખી જણાવ્યું હતું, કે તેઓનાથી કૉન્ફરંસમાં ભાગ લઈ શકાયો નથી તેથી દીલગીર છે, અને કૉન્ફરંસની પતેહ ઇચ્છે છે.

પાટણથી મુનીરાજ શ્રી ઉમેદવિજયજી તરફથી કૉન્ફરંસની પતેહ થાય, તેથી મુવારક-બાદીનો તાર મોકલવામાં આવ્યો હતો.

વઢવાળા ખાતેથી મુનીરાજ શ્રી ભાઈચંદજીએ તારના સંદેશ માર્ફતે જણાવ્યું કે કૉન્ફરંસ તરફથી જે કોઈ ઠરાવો પસાર કરવામાં આવે, તે સાથે હું મારું મઠ્ઠાપણું જણાવું છું, વગેરે.

ત્યારબાદ ડૉક્ટર નગીનદાસ માળેકલાલે હેલીગેટો વિગેરેની જે સારી રીતે સારવાર કરી હતી, તેથી ખુશી થઈને મુંબઈના શ્રવેરી નગીનદાસ કપુરચંદે પોતાની તરફથી પ્રમુખ સાહેબ માર્ફતે તેમને હીરાની એક વીંટી ભેટ આપી હતી.

ઝંચા પ્રકારની કેલ્વળીના ઉત્તેજન માટે સ્કૉલરશીપો.

પુનાના નીચે જણાવેલા ગૃહસ્થોએ કૉલેજની ઝંચી કેલ્વળી માટે દર વર્ષે રૂ. ૨૫૦) ની પાંચ વર્ષ સુધીની નીચલી સ્કૉલરશીપો જાહેર કરી હતી.

રૂ. ૫૦૦) શા. રાઈસીંગજી પ્રેમાજી દર વર્ષે રૂ. ૧૦૦) પ્રમાણે.

રૂ. ૨૫૦) શા. મોતીજી ગુલાબજી. „ „ ૧૦)

રૂ. ૨૫૦) શા. મોતીચંદ મેઘાજી. દર વર્ષે રૂ. ૫૦) પ્રમાણે.

રૂ. ૨૫૦) શા. ભગવાનજી લલ્લમાજી. , , , ,

કચ્છી દશા ઓસવાલ જ્ઞાત તરફથી કૉન્ફરન્સના વૉલંટિયરોને ચાંદો ભેટ આપવાની થયેલી માગણી.

મુંબઈની કચ્છી દશા ઓસવાલ જ્ઞાત તરફથી, આ કૉન્ફરન્સમાં જૈન યુવાનોએ વૉલંટિયરો તરીકે પ્રતિનિધીઓ તથા કૉન્ફરન્સની જે ઉમદા સેવા બજાવી છે, તેના અત્પ બદલા તરીકે રૂપાના ચાંદો આપવાની માગણી થઈ હતી, તે ખુશીથી સ્વિકારવામાં આવી હતી.

જીર્ણ પુસ્તકોદ્ધાર, જીર્ણ મંદીરોદ્ધાર, વ્યવહારિક તથા ધાર્મિક કેલ્વણી, નિરાશ્રિત જૈનોને આશ્રય તથા જીવદયાને લગતાં પાંચ ધર્મો તથા કૉન્ફરન્સનિભાવ ફંડમાં થયેલી નાણાંની રેલછેલ.

કૉન્ફરન્સ પ્રત્યે શુભ લાગણી ધરાવનારા જૈન આગેવાનો તરફથી વગર માગણી થયે, તાબડતોવ લગભગ રૂ. ૨૦,૦૦૦) ની રકમ કૉન્ફરન્સ નિભાવ ફંડમાં ભરવામાં આવી હતી, જે રકમો શેઠ કુંવરજી આણંદજીએ વાંચી સંભળાવી હતી. તેમજ ઉપર બતાવવામાં આવેલાં જુદાં જુદાં પાંચ ધર્મોમાં પળ પોતાની રાજીખુશીથી શક્તિ અનુસાર ભરવા તેઓએ જાહેર કર્યું હતું, જેથી તે ધર્મોમાં પળ જુદી જુદી રકમો ભરાઈ હતી. સભામાં જનરલ સેક્રેટરી વગેરે તરફથી ઈવી પળ દલીલ લાવવામાં આવી હતી, કે બધા પ્રતિનિધીઓને આપણે લખી ચુક્યા છીએ કે અમે કોઈપણ ટીપ કરીશું નહીં, માટે કોઈપણ નાણાંની રકમ અમારાથી લેવાય નહીં. તે છતાં ઉત્સાહી જૈનભાઈઓએ કહ્યું, કે તમે ટીપ ન કરો પણ અમે આપવા માગીએ છીએ તે તમારે લેવાજ પડશે. ટપાટપ નામો બોલાવા માંડ્યાં, પણ તેમાં ગુંચવણ થવાના ભયથી તે માટેની ચીઠીયો હાજર રહેલાઓએ, વૉલંટિયરોની માર્ફત વક્તાઓ માટેના તપ્તા ઉપર ઉભા રહેલા શેઠ કુંવરજી આણંદજી વગેરેને આપી હતી; અને તે ચીઠીયો નામ તથા રકમ સાથે તેઓ તરફથી મોટે અવાજે વાંચી બતાવવામાં આવી હતી. આ પ્રમાણે નામો વંચાતાં હોવાથી શ્રોતા-જનો ઉપર તેની વીજળીક અસર થઈ હતી, અને તેથી જે લોકોનાં નામો વંચાતાં હતાં તેઓની જાણે હરીફાઈ ન થતી હોય, તેમ બીજાઓ પણ પોતાના તરફથી ચીઠીયો આપવા લાગ્યા; અને તેથી આ પ્રમાણે ભરવામાં આવતી રકમોની ચીઠીઓનો વરસાદ વરસવા લાગ્યો.

આ પ્રમાણે ચીઠીયોનાં નામો વાંચવાનું કામ લગભગ બે કલાક સુધી ચાલ્યું, અને તેથી કૉન્ફરન્સનું કામકાજ સદંતર અટકી પડ્યું. જે જે ગૃહસ્થોએ આ વખતે જુદાં જુદાં ધર્મોમાં રકમો ભરી હતી તેની ત્રિગતવાર ટીપ (પુરવણી ક) માં આપવામાં આવેલી છે; જે ઉપરથી જોવામાં આવશે કે આપણા જૈન ભાઈઓએ આ પ્રસંગે કેટલી ઉદારતા દર્શાવી હતી. ફંડમાં ભરેલી રકમો મુંબઈની શેઠ મનમુખભાઈ ભગુભાઈની દુકાને ભરવાને જાહેર કરવામાં

(११३)

आव्युं हतुं. आ फंडमां एकठी थएली रकमो माटे नीचेना गृहस्थोने ट्रस्टी ठराववामां-
आव्या हता:—

शेठ. फकीरचंद प्रेमचंद. जे. पी.—मुंबई.

शेठ. लालभाई दलपतभाई.—अमदावाद.

मी. गुलाबचंदजी ढढा. एम ए.—जयपुर.

बाबु राय कुमारसिंग.—कलकत्ता.

वळी एम पण ठराववामां आव्युं हतुं, के आ फंड आ चार ट्रस्टीओनी संमति अनुसार
सरकारी जामीनगीरीओ, बेको विगरेमां ज्यां तेओने योग्य लागे त्यां रोकवामां आवशे.

ઠરાવ ૭ મો.

કોન્ફરન્સની યોજના પાર પાડવાના ઉપાય બાબત.

જેન (શ્વેતાંબર) કોન્ફરન્સની યોજના ફત્તેહમંદીથી પાર પાડવા માટે

૧. કોઈપણ મોટા શહેરમાં **વર્કિંગ ઑફિસ** ઉઘાડવા,

૨. કોન્ફરન્સ સંબંધી વધી દેખરેખ રાખવા માટે **એક વિદ્વાન્ પગારદાર સેક્રેટરી** નીમવા,

૩. જુદાં જુદાં મોટાં શહેરોમાં **પ્રોવીન્શિયલ સેક્રેટરીઓ**ને વડલે **જોઈટ સેક્રેટરીઓ** નીમવા તથા તેમની દેખરેખ નીચે તે શહેરોમાં **સ્ટેન્ડીંગ કમીટીઓ** સ્થાપવા,

૪. જુદાં જુદાં ગામો તથા શહેરોમાં **કોન્ફરન્સ** સંબંધી હીલચાલ કાયમ રાખવા માટે **વોલંટરી સેક્રેટરીઓ** નીમવા,

૫. **સ્ટેન્ડીંગ કમીટી** કોન્ફરન્સની યોજનાઓ અમલમાં મૂકવા અને આસપાસના ગામોમાં જાપ્રતિ રાખવા સંબંધમાં, **સ્વર્ચની વ્યવસ્થા** પોતાના શહેરમાંથી કરી લેવા,

૬. પ્રત્યેક વર્ષ કોન્ફરન્સની મીટીંગની **એક માસ અગાઉ જોઈન્ટ સેક્રેટરીઓ** તથા **વોલંટરી સેક્રેટરીઓ** કોન્ફરન્સ સંબંધમાં થયેલા કામકાજનો પોતાનો **રીપોર્ટ જનરલ સેક્રેટરી**ને મોકલી આપવા, તથા તેના ઉપરથી તૈયાર કરેલો **રીપોર્ટ જનરલ સેક્રેટરી** પ્રત્યેક કોન્ફરન્સ વચ્ચે વાંચી જવા,

૭. વિગેરે બાબતો માટે **ઉચ્ચું બંધારણ** કરવા માટે, ચાર વિદ્વાન્ પ્રતિષ્ઠિત **જનરલ સેક્રેટરીઓ** નીમવા આ કોન્ફરન્સ ઘણીજ આવશ્યકતા વિચારે છે; તથા **ત્રીજી કોન્ફરન્સ** ભરવા માટે **સ્થલ અને વચ્ચત નક્કી** કરવામાં આવશે.

દરખાસ્ત કરનાર:—મિ. ગુલાબચંદજી ઢઢા એમ. એ.—જયપુર.

ટેકો આપનાર:—પંડિત ફત્તેહચંદ કપૂરચંદ લાલન—મુંબઈ.

અનુમોદન આપનાર:—શેઠ કુંવરજી આણંદજી—ભાવનગર.

મિ. મોહનલાલ પુંજાભાઈ—મુંબઈ.

મિ. હીરાચંદ શેશકરણ—કલકત્તા.

ડૉ. જમનાદાસ પ્રેમચંદ એલ. એમ. એન્ડ એસ.—અમદાવાદ.

મિ. સાંકલચંદ નારણજી બી. એ. એલ., એલ. બી.—જામનગર.

મિ. ગુલાબચંદ્રજી ઢઢા એમ. એ. ના હિંદી ભાષણનો સાર.

આજે ત્રણ દિવસ થયાં આપણું કામ સારું ચાલ્યું છે. સજ્જનતા બતાવી આપે અત્રે ઉમંગી-પણાથી પધારી જૈનધર્મનો પાયો નાણ્યો છે. આજે ફંડમાં સ્વયમેવ દિલથી નાણાં ભરી તમારી ધર્માભિમાનતા તમોએ બતાવી આપી છે. (તાઢીઓ) અત્રે પ્રથમ ઉઘરાણું નહીં ભરાવવાનું જણાવવામાં આવ્યું હતું, પરંતુ તમોએ તમારીજ તરફથી તે મર્યું છે તે માટે તમને ધન્યવાદ ઘટે છે. તે ઉઘરાણું તમારી દિલની લાગણીથી થયું છે. ઉઘરાણું કરવાના વિરોધીઓએ જાણવું જોઈએ કે આપે કેટલી ઉદારતા બતાવી છે, પરંતુ કૉન્ફરન્સનું કામ પતેહમંદ થાય અને ઉઘરાણાનો યોગ્ય વ્યય થાય, તે માટે વ્યવસ્થા કરવાની જરૂર છે. નાણાંની સર્વેમાં જરૂર પડે છે, તેથી કરીને કૉન્ફરન્સનો ઉદ્યોગ બરોબર પાર પડે તે સારું પૈસાની જરૂર છે. કૉન્ફરન્સનું જાથુક ફંડ કરવાની યાસ જરૂર છે, કમમાં કમ પાંચ વર્ષ કૉન્ફરન્સ ભરાય અને તેની કારવાઈમાં જે યર્ચ થાય તેનો તે ફંડમાંથી નભાવ થવો જોઈએ, તે માટે કમમાં કામ દરસાલ રૂપીઆ ત્રણ હજારની જરૂર છે, ઇટલે કે પાંચ વર્ષના રૂ. ૧૧,૦૦૦ કમમાં કમ જોઈએ. જેમ વચ્ચત જતો જાય તેમ યર્ચ પળવધવો જોઈએ, તેથી રૂ. ૧૧,૦૦૦ ના યર્ચનો નાનામાં નાનો અડસઢો છે. તે ફંડમાં આપણા શેઠ શાહુકારોએ ઇક ઇક હજાર રૂપીઆ આપ્યા છે. (તાઢીઓ) તે રીતે રૂ. ૨૦,૦૦૦ નું ફંડ કૉન્ફરન્સના નિભાવ માટે થઈ ચૂક્યું છે. (અત્રે તે ફંડની ટીપ વાંચી જવામાં આવી હતી, જે બાત્રત તાઢીઓના અવાજથી વધાવી લેવામાં આવી હતી.)

ત્યાર બાદ મી. ઢઢાએ જણાવ્યું કે:-આ ફંડમાં હજી પળ પાંચ દશ હજાર રૂપીઆની જરૂર છે અને આશા છે કે, આપ આપની શક્તિ અનુસાર તેમાં નાણાં ભરશો. તે ફંડનો વહીવટ કરવા માટે બે જનરલ સેક્રેટરી હતા, પળ હવે તેમાં બીજા બેનો ઉમેરો કરવામાં આવ્યો છે જે ચારનાં નામ નીચે મુજબ છે:-**લાલભાઈ દલપતભાઈ, મી. ગુલાબચંદ્ર ઢઢા, મી. ફકીરચંદ્ર પ્રેમચંદ્ર, અને રા. બા. વઢ્રીદાસજીના પુત્ર મી. રાય કુબરસીંગજી.** તે ચારને સેક્રેટરીનો અલ્ત્યાર આપવામાં આવ્યો છે કે તેઓ વિચાર કરી કૉન્ફરન્સનો વહીવટ કરવો.

મી. ઢઢાએ આગલ ચાલતાં જણાવ્યું કે, જનરલ સેક્રેટરીઓ તો પોતાનું કાર્ય કરશેજ, પરંતુ લોકોએ પળ પોતાનું કાર્ય બજાવવાનું છે.

આવતે વર્ષે વઢોદરામાં કૉન્ફરન્સ ભરવાનો ઠરાવ.

દર વર્ષે કૉન્ફરન્સ ભરવા માટે જુદા જુદા શહેરના જૈનોએ તૈયાર થવું જોઈએ. હું કહેવાને યુશી છું કે વઢોદરાના જૈનોએ, વઢોદરા યાતે આવતે વર્ષે કૉન્ફરન્સ ભરવા વિનંતી કીધી છે; તેથી આવતે વર્ષે કૉન્ફરન્સ ત્યાં ભરવામાં આવશે. કૉન્ફરન્સના હેતુ આદિ પ્રસિદ્ધ કરવા ઇક વક્તા નીમવામાં આવશે, જેની ફરજ બધે શહેર ફરી ભાષણ આપવાની થશે. તે ઉપરાંત કૉન્ફરન્સ તરફનું ઇક પત્ર હોવું જોઈએ, તે હિંદી તથા ગુજરાતી હોવું જોઈએ, અને કમમાં કમ ચાલીસ પાનાનું હોવું જોઈએ. પરંતુ મુલ્ય સવાલ એ છે કે કૉન્ફરન્સનું કામ ડઠાવશે કોણ? કૉન્ફરન્સની મુજારૂપ કોણ બનશે? રાવળને વીશ મુજા હતી, પરંતુ કૉન્ફરન્સના ચાર જનરલ સેક્રેટરીઓની તો હજારો મુજાઓ હોવી જોઈએ; તેથી હું સૂચના કરું છું કે કમમાં કમ

પાંચસો વિદ્વાન્ પ્રેઝ્યુન્ટો વગેરે, તેઓને પોતાના વર્તનમાં સહાયતા આપવા બહાર પડવું જોઈએ. દર વર્ષે જ્યાં કોન્ફરન્સ ભરાય ત્યાં તે પાંચસો ગૃહસ્થોએ અવશ્ય હાજર થવું જોઈએ. (તાઢીઓ)

મી. ઢઢાએ સર્વે ગૃહસ્થોને સહાયતા આપવાનો આગ્રહ કરી પોતાનું ભાષણ સમાપ્ત કરીું હતું.

પંડિત ફત્તેહચંદ કર્પુરચંદ લાલનનું ભાષણ.

“આ કોન્ફરન્સની યોજના પાર પડવાથી કેટલો ફાયદો થશે, તેનાં કેટલાંક ચિન્હો અત્યારથી જ જણાય છે. પાતંજલી કહે છે કે જ્યારે અહિંસાનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત થાય છે, ત્યારે ગમે તવી દુઃસ્મનાવટ ધરાવનારાઓ પળ મિત્ર થઈ જાય છે. જુદા જુદા ગામના પ્રતિનિધિઓ હાજર રહેલા હોવાથી, હિંદુસ્તાનની સમસ્ત જૈન કોમે અત્રે હાજરી આપી છે એમ હું ગણું છું. જાણે સઘડા જૈન ભાઈઓ પરસ્પરની વિરુદ્ધતા ભૂલી જઈ ‘મિચ્છામીદુકડં’ કહ્યું હોય એમ જણાય છે. સઘડાઓએ પુરતો ભ્રાતૃભાવ બતાવેલો છે. હરકોઈ ઈમારત બાંધવા માટે પાયો મજબૂત નાંખવો ઘટે છે. આ કોન્ફરન્સ પળ સકલ સંઘનો મહેલ છે અને તેનો પાયો મજબૂત નંચાયલો હું જોઈું છું. જાણે ચારે મોટાં શહેરોમાં ચાર વડી આંખીસો સ્થપાઈ છે, અને ચારે જનરલ સેક્રેટરીઓ સ્વંત્રી કામ કરે છે, એમ હું અત્યારથી મારી નજરે જોઈું છું. એ ચારે મોટાં શહેરોમાં વસશે તોપણ તેમના હાથ ઇટલા લાંબા હોવા જોઈએ કે, તેઓ ગમે તેટલે દૂર પડેલા દુઃખી જૈનોને મદદ આપી શકે. હાલમાં જે તન, મન અને ધનથી મદદ આપવાની શરૂઆત થઈ છે, તે ચાલુ રાખીને તમો જે પાયો નાખ્યો છે તેના ઉપર પાકી ઈમારત બાંધવામાં પળ મદદ કરશો. જે ગૃહસ્થો પોતાના સારા વિચારોનો લાભ આપે છે, તેઓ ઇકલસ્ટ્રલિત દિવાના કરતાં પળ વધારે પ્રકાશિત છે એમ હું ગણું છું; માટે જો તમો ભાઈઓમાંથી લાયક ગૃહસ્થો પોતાનો સારા વિચારરૂપી પ્રસાદ આપળને આપી શકશે, તો તેથી આ કામને ઘળો ફાયદો થશે.

જુબીલી વચ્ચે બંધ કરાવેલાં કસાઈઁનાં.

સને ૧૮૮૦ ના વર્ષમાં કરવામાં આવેલી જુબીલી વચ્ચે, મહુમ મી. તલકચંદ માળેકચંદ તરફથી જૈન કોમના નામથી મરહુમ નામદાર મહારાણી ઉપર મુબારકબાદીનો જે તાર મોકલવામાં આવ્યો હતો, તેમાં બીજી ખુશાલી જાહેર કરવા ઉપરાંત જળાવવામાં આવ્યું હતું કે, એ ઉમંગના દિવસે હિંદનાં કસાઈઁનાંઓ જો બંધ રલાવવામાં આવશે, તો તેથી જૈન ભાઈઓ ઘળા ખુશી થશે. આ તારના પરિણામમાં હિંદનાં સઘડાં કસાઈઁનાંઓ બંધ રલાવવામાં આવ્યાં હતાં એમ મને યાદ છે. આ દાખલો આપવાનો મારો હેતુ એવો છે કે, માત્ર બઠ્ઠાંજ કાંઈ વલવાનું નથી પળ જો બઠ્ઠની સાથે યુક્તિ પળ વાપરવામાં આવે, તો તેથી ઘળો ફાયદો થવાની વક્કી છે. ઇટલા માટે હું તમોને ભલામળ કરું છું કે, જે ભાઈઓ પોતપોતાનાં વતનોમાં ભાષળો આપી આ હીલચાલને ઉત્તેજન આપવાના કામમાં મદદ કરી શકે, તેવા પાંચસો ગૃહસ્થોએ પોતાનાં નામો લખીને સેક્રેટરીઓ ઉપર મોકલી આપવાં.”

શેઠ કુંવરજી આણંદજીનું ભાષણ.

“આ કૉન્ફરન્સ પછવાડે મોટો खरच કર્યો તેનું ફઠ શું થશે, એવો સવાલ ઘણાઓ તરફથી પુછવામાં આવે છે, અને તેનો જવાબ હું ઇટલોજ આપું છું કે આપણે તે ફઠ આજેજ બતાવી શક્યા છીએ. ગયે વર્ષે મી. ઢઢાએ જે બીજ વાવ્યું હતું, તેના ઉપર એક વર્ષના અરસામાં એક ઘણું સારું ઝાડ ઉગ્યું છે. સાધારણ રીતે ગર્ભ ધારણ થવા પછી બાલક નવ મહીને જન્મે છે, પણ આ કૉન્ફરન્સ રૂપી બાલકનો પ્રસવ એક વર્ષે થયો છે. તે પુત્ર ઘણોજ સ્વરૂપવાન અને તનદુરસ્ત છે, અને જો તેને માટે પુરતી કાલજી રાખવામાં આવશે, તો તે બાલક સારી રીતે મોટું થશે અને ભવિષ્યમાં આપણું કામ સંતોષકારક રીતે ચાલ્યા કરશે, એવી યાત્રી છે.”

મી. મોહનલાલ પુંજાભાઈનું ભાષણ.

“કૉન્ફરન્સ સંબંધી જે ઉપલો ઠરાવ મૂક્યો છે, તે સંબંધમાં અનુમોદન આપી જણાવું છું કે, ચાર જનરલ સેક્રેટરીઓ નીમવા ઉપરાંત વર્કીંગ માટે જે પગારદાર સેક્રેટરી નીમવા છે, તે ઉપરાંત પ્રાંતિક તથા જોઈન્ટને બદલે ઑનરરી સેક્રેટરીઓ પણ નીમવાની ગોઠવણ થઈ તે વોલંટિયર સેક્રેટરીઓએ જનરલ સેક્રેટરી ઉપર પોતાનાં નામો મોકલી આપવાં જોઈએ, અને તેઓએ કૉન્ફરન્સને મજબૂત કરવા માટે ઉહાસથી કામ બજાવવું જોઈએ.

સ્ટેન્ડીંગ કમીટી જે જે શહેરમાં થાય, તેના ઑનરરી સેક્રેટરીઓને જનરલ સેક્રેટરી તરફથી નીમવામાં આવશે, અને તેનો ખર્ચ તે દેશે ચલાવવો જોઈએ.

જે ચાર જનરલ સેક્રેટરી નીમવામાં આવ્યા, તેઓ ટ્રેઝરર તરીકે પણ ઓઢાસાશે, કારણકે નાણાંને લગતી વ્યવસ્થા તેઓના હાથમાં મૂકવામાં આવી છે.

હવે અગ્યારમા ઠરાવને અંતઃકરણથી ટેકો આપીને તથા શ્રી આનંદઘનજીનો શ્લોક યાદ કરીને જણાવું છું કે, ગ્રેજ્યુએટો પોતાનાં નામો જનરલ સેક્રેટરીઓ ઉપર મોકલી આપવાં જોઈએ.

જીર્ણ પુસ્તકોદ્ધારના સંબંધમાં જણાવીશ કે, જે દેશમાં પ્રાચીન પુસ્તકો જીર્ણ થઈ ગયાં હોય તેનું, તેમજ મંડાર મધ્યેનાં કુલ પુસ્તકોનું લીસ્ટ તૈયાર કરીને, જનરલ સેક્રેટરીઓને મોકલી આપવામાં આવશે, તો ડીરેક્ટરી બનાવવા માટે જે ગોઠવણ થઈ છે તેને ઘણો ટેકો મળશે; અને જે જે કામો થાય તેનો રીપોર્ટ જનરલ સેક્રેટરી ઉપર મોકલી આપવો જોઈએ.

દોઢ લાખ રૂપીઆ જેટલી જે રકમ એકઠી થઈ ચુકી છે, તેમાંથી જે જે શહેરોમાં જે જે યાતાં માટે જરૂર હશે, ત્યાં મોકલવાની ગોઠવણ થશે.

જીર્ણ મંદિરોદ્ધારના સંબંધમાં જણાવવાનું કે, તેના સંબંધમાં જે જે રીપોર્ટ મોકલવામાં આવશે તે ઉપર જનરલ સેક્રેટરીઓ ધ્યાન આપશે, માટે તે મોકલી આપવાની ગોઠવણ થવી જોઈએ.

વ્યવહારિક તથા ધાર્મિક કેલ્લવણી માટે દરેક દેશમાં જરૂર છે અને તેનો રીપોર્ટ પણ જનરલ સેક્રેટરી ઉપર મોકલેથી તે બાબતની યોગ્ય વ્યવસ્થા થશે.

નિરાશ્રિતો તથા જીવદયાના સંબંધમાં પળ યોગ્ય વ્યવસ્થા થશે, તેની આપ સર્વને હવે સ્વાત્તી થઈ છે.

છેવટ જે શ્રદ્ધાથી તમો જૈનભાઈઓ પધાર્યા છો તેમાં વધારો થાય, અને જનરલ સેક્રેટરીને વરોવર લેખાણ કરી યોગ્ય સૂચના કરવામાં આવે, એવી ઇચ્છા રાખું છું.”

કલકત્તાનિવાસી મિ. હીરાચંદભાઈ શેશકરણભાઈનું ભાષણ.

“વીરરત્ન મહારાજાઓ આપણા દેશમાં આવી જે સુધારો કરે છે, તેમને પ્રણામ કરી આ કોન્ફરન્સના કામને ટેકો આપતાં ખુશાલી ઉપજે છે. જેમ વડના બીજની અંદર આવું વૃક્ષ સમાયલું છે, તેમ આ નવમા વિષયમાં કોન્ફરન્સની આખી યોજનાનો આધાર રહેલો છે. ભાઈઓ! આ ટાળે મને જે મોટો આનંદ અને હર્ષ થાય છે, તે એ કે સંઘના બુદ્ધિશાળી વિદ્વાન્ ગૃહસ્થો દૂર દેશાવરથી અત્રે પધારી, ધર્મ અને સંઘને જાહોજલાલીમાં લાવવાને પ્રયાસ કરી રહ્યા છે, તે માટે સૌ ભાઈઓને પ્રણામપૂર્વક ધન્યવાદ આપું છું. શાસ્ત્રમાં છ રસ કહ્યા છે, તેમાંથી કોઈને કોઈ પસંદ પડે છે; પણ વ્રહ્મોદવા લાયક તો કોઈ નથી. તેમ આ કોન્ફરન્સના સંબંધમાં પળ છે, એમ સૌને એક સરખા ગણશો એવી મારી વિનંતી છે. આની અંદર આપણે આપણું કાર્ય સાધવાનું છે, માટે ભાઈઓ! ભિન્ન ભિન્ન વિચાર બાજુએ મેલી સર્વેએ એકત્ર થવું જોઈએ છે. કેઠ-વળીના સંબંધમાં વોલંટિયરો થઈ કામ બજાવવા કહ્યું છે પણ તેમ થવું દુર્લભ છે, કેમકે એવી વીસ જૈનશાળાઓ મેં તપાસી છે, તેમાંથી બે ચાર સિવાય બીજાની વ્યવસ્થા હાલહવાલ છે; તેટલા માટે શાળાઓ ઉપર દેખરેખ રાખવા કાનુનો બાંધવા વગેરે માટે, ડેપ્યુટી ઇન્સ્પેક્ટરો જેવા પગારદાર ઉપરીઓ રાખી ઘટતો વહીવટ ચલાવવાને આપણે વ્યવસ્થા કરવી જોઈએ છે. મારી એ સૂચના છે અને કમીટી તે ઉપર યોગ્ય ધ્યાન આપશે એવી આશા છે. પુસ્તકોના સંબંધમાં મારી સૂચના એ છે કે, કેટલાક મંત્રાક્ષરો સિવાયનાં ઉપયોગી પુસ્તકોના સંબંધમાં ટીપ કરવી, નહીંતર અર્થના અનર્થ થશે.”

(અત્રે આ ગૃહસ્થ પોતાના વિષય બહાર બોલવા લાગવાથી, તે ઉપર તેમનું ધ્યાન સંચ-વામાં આવ્યું હતું, જેથી તેઓ પોતાની બેઠક લીધી હતી.)

અમદાવાદના ડૉક્ટર જમનાદાસ પ્રેમચંદનું ભાષણ.

“(૧) જેમણે રાગ દ્વેષ, મિથ્યાત્વાદિ તર્જી સમકીતપણું પ્રાપ્ત કરેલું છે, (૨) જીવદયાના પ્રતિપાલક તરીકે સર્વે ધર્મશાળાઓ કરતાં, અધિક ઓઠલાણા છે, (૩) જેઓ અસલ વારેથી ધર્મ, અર્થ, કામ અને મોક્ષ, જેમ બીજા ધર્મશાળા પોતે માનેલા ધર્મ સાથી મેઠવવા માગે છે, તેમ આ સમકીતદ્વારા પામવા ઉમેદવારો પંચમગતી સાધવાથી સર્વે જ્ઞાનાં મેઠવી શકે છે, (૪) જેમની અસલ વારેથી જાહોજલાલી પ્રમાણિકપણું, સત્યતા, અક્કલ, હંશિયારી, સાહસિકપણું, દયા, ઉદારતા, પરોપકાર, ગુપ્તદાન, લઘુતા અને સંપ ઓઠલાણાં છે, તેવા આર્યાવર્તના આ જૈનસભામાં બિરાજમાન થયા પ્રતિનિધીઓ અને જૈનબાંધવો પ્રત્યે અતિ નમ્રતાપૂર્વક વિદિત કરવા રજા લઉં છું કે:—

જ્યારે તીર્થંકર મહારાજના સમોસરણમાં એક વખતે એકજ સ્થાનમાં વાઘ, વરુ, ગાય, બકરી, બિલાડી, ઉંદર, નોઝીઓ, સર્પાદિ સરખાં હિંસક અને કુર જાતિનાં તિર્થંચ જનાવરો પળ, ખાર, કુસંપ, મોટાઈ આદિ તજી દઈ, લઘુતા, સંપ અને ભ્રાતૃભાવ આદિ અંગીકાર કરી, જેમ પોતાના જન્મથીજ રહેલા પરસ્પર જાતિ સંબંધીના વૈરો છોડી દઈ, મનની એકાગ્રતા શાન્તિ-પૂર્વક પ્રાપ્ત કરી તીર્થંકર મહારાજના ઉપદેશ રૂપી અમૃતનું પાન કરે છે, ત્યારે તે તિર્થંચો થકી અતિ ઉત્તમ ગણાતી મનુષ્ય જાતિમાં રહેલા આપણે, તેજ તીર્થંકર મહારાજના શાસનમાં પ્રવર્તતી વખતે કેટલી બધી સલાહ શાંતિ અને સંપ સાચવવો જોઈએ ? જો તમે તીર્થંકર મહારાજે કહેલી મૈત્રી આદિ ચાર ભાવનાઓમાંની પહેલી જે મૈત્રી ભાવના છે, તેણે કરી તમારું હૃદય હમેશાં પ્રકાશિત કરશે, તો તમારી મેઝેજ તમને તેનાથી થતા લાભનો અનુભવ થશે.

મારી અલ્પમતિ પ્રમાણે હવે આ મહાસભામાં જે નવ વિષયો ચર્ચાવાના છે, તેની સ્ત્રી સ્ત્રીને મૂલ પાળે અને આધાર, કહેવાતી ત્રણ વસ્તુઓ ઉપર આધાર રાખે છે:—

૧ દરેક વર્ષે એકઠા થતા ફંડની વ્યાજબી વ્યવસ્થા, અને તે વ્યવસ્થા કરવા નીમાયેલા પ્રમાણિક, શ્રદ્ધાવાન, ધનાઢ્ય, પરોપકારી અને ધાર્મિક લાગણીવાળા સદ્ગૃહસ્થો તરફથી નીકળતા વાર્ષિક રીપોર્ટ છે.

૨ ઢોંગ વગરનો પ્રમાણિક સંપ.

૩ હમેશાં એકસરખી રીતે ચાલું રહેતું ફંડ.

ગૃહસ્થો! દરેક કોમ અને ધર્મવાળા જ્યારે કોઈ પળ કાર્ય દેખાદેખીએ આરંભે છે, ત્યારે તેમનો ઉત્સાહ પાળીના પરપોટાની માફક ઘણોજ ઉજ્જ્વળ દેખાતો હોય છે, અને પરપોટાની માફક થોડા વખતમાં અદૃશ્ય થતો દેખાય છે; પળ આપણા આરંભેલાં કામોનાં વાવેલાં બીજો સારી રીતે ઊગી ફઠ્ઠીફઠ્ઠ આપે, અને તેમનું અન્ય દર્શનીય અનુકરણ કરે અને ધન્યવાદ આપે, તેવાં પગલાં ચરા સંપથી, જાનગી કઝીઆ અને ખાર, વૈર હોય તેનો બદલો અત્રે ન લેતાં, લેવાનો ઇરાદો પાર પાડશે.

‘પંચકી લકડી ઓર એકકા બોજ’ એ કહેવતને ધ્યાનમાં લઈ, ચરા તન, મન, ધનથી અને દયા અને પરોપકારબુદ્ધિએ એકસંપ કરશે, તોજ જે જે વિષયો વિચારવા અને પાર પાડવા આપણે અત્રે એકઠા થઈએ છીએ, તે પાર પાડશે.

જેમ શણના ઘણા ઝીણા તારનું દોરડું કરી, એક હાથી જેવા મોટા જાનવરને એક નાનો મહાવત બાંધી શકે છે, જેમ એક રસી કાષ્ટના ભારને બાંધી રાખે છે, જેમ ચરા પ્રમાણિક અને વિશ્વાસપાત્ર અને ચરા અર્થમાં લોકોની હાજતોના હાકેમ સર્વ ધર્મના લોકોને એકસંપી કરી પોતાની સ્ત્રી કથળી પ્રમાણે રહેણીકરણીના દોરડાથી એકસંપી કરી વશ કરે છે, તેમ વગર ઢોળે, વગર ઢોંગે અને ચરા દિલથી સંપ રાખી, આરંભેલાં કાર્યો એકદમ પાર પાડવાને ન ઈચ્છતાં, રફતે રફતે એક પછી એક કામનો ચરો પાળો નાંચી, તે મકાન ઘણાં વર્ષો ટકે અને ઘણા વા વંદોઝીઆ આદિના તોફાનો લાગે તોપણ લગાર કુકે અગર ફાટે નહીં, તેવી વર્તણૂકથી વર્તેશો. જો એમ કરવાને તમે અશક્ત હો તો બહેતર વાત છે કે, વધારે ફજેતીમાં ઉતરી અન્યદર્શનીયોની

નજરમાં હલકા પડા હંમેશની ટાંકાને પાત્ર થશો નહીં, કેમકે ભર્તૃહરિએ કહેલું છે કે 'બુદ્ધિશાળી પુરુષો કાં તો કોઈ કામ આરંભતા નથી અને એક વખત આરંભે છે, તો તેનો છેડો લાવી સફળ કરે છે'; તો તે પ્રમાણે આપણે દરેક જણે વર્તવું એ વધારે દુરસ્ત અને શોભામય છે. મારા દયાલુ અને પરોપકારી માઈઓ! આ વાત તો નિર્વિવાદ છે કે દરેક આરંભેલાં કામ માત્ર સંપત્તી પાર પડેલાં છે, પાર પડે છે અને પાર પડશે; માટે ધરો સંપ કરી નિરાશ ન થતાં તેવા સંપરૂપી વૃક્ષને જાથુકની અલ્પ પળ હંમેશાં દરેક વર્ષે દરેક માથાદીઠ અપાતી રકમના જ઼઼઼઼઼ી સિંચન કરવાની યાસ જરૂર છે, અને આ જ઼઼઼઼઼ી અલ્પ રકમની દરેક જૈન ધર્મી પ્રતિજ્ઞાથી કબુલાત આપે, તો કોઈપણ રીતે તમારા કામમાં તમો પછાડી પડશો નહીં; અને ધનાઢ્ય લોકોને વારેઘડીએ વધારે યોજારૂપ ન થતાં, વગર યલેલે તમારા ચર્ચાવેલા વિષયો પાર પાડી જૈનોન્નતિ મેલવશો, અને અતિ ચઢીઆતી કોમ તરીકે ઓલયાયલા છો, તેમ ઓલ-યાશો અને પુછાશો. અગાડીના કાઢના સંપ્રતિરાજાના વખતના, તેમજ વિક્રમરાજાના, તેમજ જગદુશા શેઠ, વસ્તુપાઢ, તેજપાઢ, ધનાશા, કુમારપાઢ રાજા, હરિમદ્રસૂરી અને છેલ્લામાં છેલ્લા ઉપાધ્યાયજી મહારાજના વખતના શ્રાવકોની જાહોજલાલી, ઉદારતા, જીવદયા, સમભાવ, પરોપકાર, અને નિરાશ્રિત શ્રાવકોને પોતાના જેવા ધનાઢ્ય, દયાવાન અને પરોપકારી કરનારા શ્રાવકો, હે માઈઓ! ક્યાં ગયા? માત્ર હાલ તો તેમનાં નામો રહી ગયાં છે, માત્ર હાલ તો આપણે તેમના નામથી ઓલયાઈએ છીએ.

જેમ નદીઓ મુકાઈ સર્પાકારે રહેલી છે, એમ દુર્ભાગ્યે અને કર્મવશાત્ આજના શ્રાવકોની સ્થિતિ દરેક રીતિએ જોતાં, અતિ દયામણી અને નિરાધાર થઈ પડેલી છે; તે દૂર કરવા યરા તન, મન અને ધનથી ઉપાડી લેશો, કે જેથી પુન્ય ઉપાર્જન કરશો. હે બાંધવો! જૈનોન્નતિ કરવાને માટે યરા અલ્પદાનની જરૂર છે, આ અલ્પદાન કોઈને પળ ભરે પડવાનું નથી, તેમ પૈસાદાર લોકો પાસે તમો, માર્ગીને કેટલું માગશો, અને આપણે તો તેઓ કેટલી વખત આપણે અને તે ક્યાં સુધી ચાલશે, તેનો જરા ય્યાલ કરો; અને તેવા આપનારા યરા સઘી ઉદાર દિલવાઢા ધનાઢ્ય વગર માગ્યે ગુત્તદાન તરીકે, તેમજ કીર્તિદાન કરનાર તરીકે કેટલા બહાર પડશે, તેનો જરા ધીરજથી ય્યાલ કરો. જેઓ માન તેમજ નામ યાતર બહાર ન પડતાં યરા દિલથી જૈનોન્નતિ કરવા યાહતા હોય, તેઓ મળે મોટી રકમોની મદદ કરે. તેમને આપણે અંતઃકરણથી ધન્યવાદ આપીશું અને તેમનો ઉપકાર માનીશું; અને તેથી તેઓ જરૂર સારું પુન્ય ઉપાર્જન કરશે. આવી રીતે ઁકઠી થઈલી મોટી રકમોનું પારસી કોમના ફંડની માફક, 'પરોપકારી ફંડ' નામ આપી ઁક ફંડ સ્થાપવું અને તેનું ય્યાજ યર્ચવું.

હવે આ અલ્પ રકમ દરેક જણ પુન્ય માટે કેવી રીતે આપે, કે જે કોઈને પળ ભરે ન પડે, તેની યોજના નીચે પ્રણાણે છે:—

આઘા મરતઢંડમાં વસતા જૈનમાઈઓ, ય્યાં ય્યાં વસતા હોય ય્યાંના ઁક બે વિશ્વાસુ, શ્રદ્ધાવાન પ્રમાણિક અને આગેવાન તરીકે ઓલયાતા ગૃહસ્થોએ, આ કામ જરા માથે ઉપાડી લઈ પાર પાડવાનું છે. દરેક ઈલાકાવાર, પ્રાંત, જિલ્લા, તાલુકા શહેર અને ગામ વાર કમીટીઓ સ્થાપી, ય્યાંના આગેવાન ગૃહસ્થો દર માણસદીઠ અગર નોકરીવાઢા દીઠ, દરેક વર્ષે ઁક રૂપીઓ પુન્ય અર્થે સમસ્ત જૈન સમના આરંભેલા કામો પાર પાડવાના ઈરાદાથી, દરેક ઈલાકા-

માંથી આ રકમ એકઠી કરી તેની વ્યવસ્થા સારી રીતે થાય, તે માટે કાયદાસર નીમાણા સંભાવિત ગૃહસ્થોની (ડાયરેક્ટરોની) એક બોર્ડ સ્થાપી તેને સુપ્રત કરવી, અને તે એકઠી થયેલી રકમ એક બે સરકારી બેન્કોમાં જમે કરાવવી; અને જે જે વિષય સારી રીતે પાર પડે, તેમ તેમ તેની પાછલ રકમો જ્યાં જ્યાં જૈનોનાં મોટાં સ્થલોં હોય અને મોટો ભાગ તેનો લાભ લેઈ શકતો હોય, ત્યાં ત્યાં આ ખાતાંઓ ડાહ્યાવાથી તેઓ જરૂર પતેહ પામશે. શરૂઆતમાં કામ સરાહે ચઢે તેને માટે મહેનત અને થોડા પૈસા સર્ચવા પડશે, પણ તે અગાડી જતાં ઘણું સુલભ થઈ પડશે, અને આવકના પ્રમાણમાં સર્ચ કાંઈ ભરે પડવાનું નથી. છેલ્લા વસ્તીપત્રકના રીપોર્ટ ઉપરથી એમ માલુમ પડે છે કે, શ્વેતાંબર જૈનો આશરે ૮ લાખ છે, અને તેમાંથી છોકરાઓ બાદ કરતાં જો દરેક જણ દર વર્ષે એક રૂપીઓ આપે, તો આ ફંડમાં જરૂર દર વર્ષે રૂપીઆ ચાર લાખ થાય; અર્થાત્ કહેવાનું કે દરેક માણસને દરરોજ અડધી પાઈ ઉપર જરા ધર્મ કરવાનું પુન્ય થાય, અને ‘પંચકી લડકી ઓર એકકા બોજ’ એ કહેવત સારી પડે, અને અડધી પાઈરૂપી શણના રેસાઓથી બનેલું દોરડું એક મોટા ફંડરૂપ થાય, અને તેથી નિ શંકપણે કોઈને પણ તાળ કર્યા વગર, કોઈને પણ નારાજ કર્યા વગર, કોઈના પણ તુચ્છકાર વગર, કોઈને પણ મનની મોટાઈની ઈર્ષા પેદા કરાવ્યા વગર, આ કોન્ફરન્સે ધારેલા કામો પાર પડે તેમ છે અને આશા છે, કે નિરાતે વિચારી તેનો લાભ લેવા અને આપવા માટે એક અવાજે અને એકમતે આ વિચાર પાર પડે તેવો ઠરાવ કરાવવા તત્પર થશો. ધારેલા આ વિષયો પાર પડવા એકાદ મોટા ફંડ વગર ઘણું મુશ્કેલ છે તે જાણી નિરાશ થવું નહીં જોઈએ, કારણકે અડધી પાઈના પુન્યથી મોટું ફંડ થાય છે. આ પ્રયાસ વરોબર ૨૧) વર્ષ ચાલુ રહે, તો હંમેશને માટે આ ઠરાવનાં કામો વરોબર સંગીન રીતે પાર પડે. પશ્ચિમના દેશોમાં ધર્મનાં કાર્યો માત્ર એક શીલીંગના ઉઘરાણાથી શરૂ કરે છે, ને તેમાં લાખો રૂપીઆ આવી પડે છે. વઢી હાલના વખતમાં મેહોમેડન કોમે કેલ્વળી માટે એક રૂપીઆના ઉઘરાણાનું ફંડ શરૂ કરી, લાખો રૂપીઆ ઉપજાવ્યા છે.

આ વાત અશક્ય છે એમ સમજી, ધનાઢ્ય, મધ્યમ અને કનિષ્ઠ વર્ગના લોકો વગર વિચાર્યે આ વિચાર ધિક્કારી કાઢશે નહીં, એવી મારી પૂર્ણ સ્વાત્રી છે. જો આ ઠરાવ હંમેશને માટે અમલમાં આવે, તોજ આપણી આ મહાસભાની સારી પતેહ અને જીત હંમેશને માટે સમજવી. આ અલ્પ પુન્યરૂપી ફંડ થશે, તોજ તમારો સરો પાયો રોપાયો સમજજો.

ગૃહસ્થો! “Example is better than precept” ‘કહેવા કરતાં કરવું મ્હલું,’ એ ઇંગ્રેજીમાં એક કહેવત છે તે સઘળા લોકોએ સાંભળી હશે. એ કહેવત પ્રમાણે આપણે દરેક જણે પોતાના ઘરની કોન્ફરન્સ કરી, આ જે ઠરાવો સર્વાનુમતે કબુલ કરો છો તેમને પાર પાડવા, સરા તન, મન અને ધનથી યથાશક્તિ પ્રયત્ન કરતા જવું જોઈએ; કેમકે નેપોલિયન રાજાના કહેવા પ્રમાણે “અશક્ય છે” એવા બોલ માત્ર કાયરોના કોશમાં મળે છે.

ગયા વર્ષે ફલોદીમાં કોન્ફરન્સ મળી હતી, અને આજે મુંબઈમાં વીજી વખત મળી છે, તેને આજ એક વર્ષ વીતી ગયું, તે દરમીયાનમાં આવા ભરતસંકડના જૈન શહેરોમાંથી ઇલાકાવાર આ ઠરાવોમાં આવી જતાં કયાં કયાં કામો આરંભ્યાં અને કેટલી સ્થિતિએ અમલમાં આવ્યાં, તેનો રીપોર્ટ વહાર પાડવાની સ્વાસ જરૂર છે; કેમકે એક રૂપીઆની ૧૬૦૦ બદામો થાય, અને તેમાંથી એક બદામ જેટલું પણ કામ અમલમાં મૂકાયું હોય, તો એમ માની શકાય કે ૧૬૦૦

વર્ષે પળ આરંભેલાં કામો પાર પડશે. અત્રે મારા ધરા દિલથી પ્રાર્થના છે કે, આ ઠરાવો પાર પાડવા ભરતખંડમાં અસ્ત થયેલા શૂરવીરો અને પુત્રો પાછા નવા ઉત્પન્ન થાઓ, અને અત્રે ચર્ચા-વેલા વિષયો પાર પડો. આખરે મારે કહેવું પડે છે કે, આ અલ્પકાલસ્થાયી પદાર્થોવાળી દુનિયામાં પૈસો મેળવી તેનો ઉપયોગ કેવી રીતે થાય છે, તે રાજા ભરતુહરના સન્મુખ કવિનું કથેલો છે, કે જે શ્લોક નાંચે આપવામાં આવે છે:—

દાનં ભોગો નાશસ્તિત્ત્વો ગતયો ભવન્તિ વિત્તસ્ય ।

યો ન દદાતિ ન શુદ્ધકે તસ્ય તૃતીયા ગતિર્ભવતિ ॥

અર્થાત્ કહેવાનું કે, મેળવેલા પૈસાનો ઉપયોગ દાન આપવાથી અથવા તો ઉપભોગ ભોગવવાથી થાય છે, છતાં બેમાંથી એક ઉપયોગમાં નહીં લેનાર મનુષ્યના પૈસાની નાશરૂપ ત્રીજી ગતિ થાય છે. આ સંબંધમાં દાનરૂપી જે પૈસાની પહેલી ગતિ કહેલી છે, તે ગ્રંથકારે બહુજ ગંભીર રીતે દર્શાવી કહેલી છે, કેમકે ભોગમાં વાપરેલા પૈસાઓથી આગામી કાલમાં કાંઈપણ મુશ્કેલી નથી, પણ દાનમાં વાપરેલા પૈસાથીજ પ્રાણીનું ભવિષ્ય સુધરે છે; માટે આ શ્લોકમાં દાનરૂપી ગતિનો પહેલો વ્યાસ કરેલો છે.

માઈઓ અને વહેનો! હું અત્રે એક ધાર્મિક ઉપદેશક તરીકે ડોલ ઘાલી આપની સમક્ષ ધર્મોપદેશ કરતો નથી, પણ આ કૉન્ફરન્સની એકમેકની દયાદાક્ષ જાણનાર તરીકે આપનો વચ્ચે હાથો છે; વાસ્તે આવતે વર્ષે આ ઠરાવો પાછા કાગળોપર ન જોતાં કેટલેક અંશે શરૂ થઈ અમલમાં આવ્યા છે, એવો રિપોર્ટ બહાર પડશે, એમ મને આપની તરફથી આશા અને ઉમેદ છે, એમ કહી આપની રજા લઉં છું. આ અતિ ઉપયોગી જોશમદાર અને પ્રૌઢ ઠરાવ ધરા દિલથી એકે અવાજે વધારી લેશો, એવી મારી વિનંતી છે.”

**જામનગરવાળા મિ. સાંકલચંદ નારણજી બી. એ. એલ એલ. બી.
નું ભાષણ.**

પ્રમુખ સાહેબ અને વંધુઓ!

હિંદુસ્તાનના દરેક ભાગમાંથી આપણા ધર્મવંધુઓ અત્રે એકઠા મળેલા જોઈ મને અત્યાનંદ થાય છે, અને મારું હૃદય હર્ષથી ઉભરાય છે. જૈનલોકોની ને જૈનધર્મની ઉન્નતિનો દિવસ નજદીક છે, એમ આજના મેળાવડા ઉપરથી મને પૂર્ણ આશા થાય છે. આજે મેં જે વિષય હાથ ધર્યો છે તે જૈન કૉન્ફરન્સની યોજના પાર પાડવા બાબતનો છે. વિષય બહુજ મહાન છે, અને રીસેપ્શન કમીટી જે નવ વિષય પસંદ કરેલા છે તેનો પણ તેમાં સમાવેશ થાય છે, એટલે આ વિષયનું વિવેચન કરવાને ઘણો ટાઈમ જોઈએ; તોપણ જેટલો ટાઈમ મને મળેલો છે તે દરમિયાન મારી શક્તિ પ્રમાણે આપ સાહેબો પાસે તે વિષય મૂકીશ. પ્રથમ જૈન કૉન્ફરન્સનો શું ઉદ્દેશ છે, તે આપણે રીસેપ્શન કમીટીના પત્ર ઉપરથી વાકેફ થયા છીએ, કે તે તથા જૈનલોકોની જૈનધર્મની ઉન્નતિ અને ઉદ્ધાર કરવાનો છે. હવે જૈનધર્મની અને જૈનોની ઉન્નતિ કેમ થાય એ સવાલ આપણી સન્મુખ ઊભો છે. ઉન્નતિનો ધારો આધાર એક્યતા છે; જૈનસાધુઓ અને શ્રાવકોમાં એક્યતાની યાસ જરૂર છે સાધુઓની એક્યતા થયા સિવાય

શ્રાવકોમાં એક્યતા ઈચ્છવી, એ રેતી ઉપર મકાન ચળવા બરાબર છે; માટે સાધુઓમાં એક્યતા અને સંપ વધારવાની ખાસ જરૂર છે. સમુદાયબલ એ ઘણું ઉત્તમ બલ છે, તે આપણે સર્વે જાણીએ છીએ; “Union is strength” એ ઇંગ્રેજી કહેવતનું તાત્પર્ય પણ એજ છે. એક્યતાથી બહારની આફતોથી તેઓ પોતાનું બલ જાલવી રાખશે એટલુંજ નહીં, પણ અંદરની ખટપટ પણ તેને અસર કરી શકશે નહીં. તેઓમાં એક્યતા હશે તો શ્રાવકોમાં એક્યતા સહજ આવશે, અને એક્યતાથી મહાન્ ચમત્કારિક અને દૈવી કાર્યો થાય છે, તે આપણે સાંભળીએ છીએ અને જોઈએ છીએ; પછી સાધુની અને શ્રાવકોની સ્થિતિ સુધારવાને જે ધારાઓ ઘડશે, તે તરત અમલમાં આવશે, અને આ કોન્ફરન્સનું કામ ફતેહમંદીથી તરતજ પાર પડશે. જુઓ, પાલીતાણામાં સાધુ મુનિરાજ વિષે કારખાના તરફથી કેટલીવાર ધારાઓ થયા, પણ એ અમલમાં આવ્યા નહીં. પણ જો સાધુઓમાં એક્યતા થાય, તો દરેક જાતના ધારાઓ અમલમાં આવી શકે અને લાંબા વખત સુધી ટકી શકે, માટે સાધુઓમાં એક્યતાની ખાસ જરૂર છે. સાધુ મુનિરાજોમાં એક્યતા અને સંપ કરવાનાં ઘણાં સાધનો છે, તેમાં તેઓની કોન્ફરન્સ ભરવી એ એક સારો ઉપાય નીવડશે. પાલીતાણા અને અમદાવાદ જેવાં શહેરોમાં તેઓની કોન્ફરન્સ ભરી શકાશે, અને તેથી તેઓમાં એક્યતા અને સંપ પેદા થશે. હવે ઉન્નતિ માટે બીજાં સાધનો તરફ લક્ષ્ય ફેરવીએ. જૈનધર્મની અને જૈન લોકોની આગળની અને હાલની સ્થિતિની સરખામણી કરી, અને હાલ શું શું યોગ્ય છે, તે જાણ્યા પછી તે યોગ્યો દૂર કરવાનાં સાધનો આપણે મેલવી શકીએ. જૈન લોકોની સ્થિતિના વચ્ચેના મેં ત્રણ ભાગ પાડ્યા છે:—**પૂર્વકાલ, મધ્યકાલ, અને હાલનો કાલ.**

‘ શ્રાવક જૈનોનો સંઘ ’ એ શબ્દમાં શ્રાવક, સાધુ અને સાધ્વીઓનો સમાવેશ થાય છે. આગલા વચ્ચેનાં એટલે કે તીર્થંકરના વચ્ચેનાં સાધુઓ અને શ્રાવકોની શું સ્થિતિ હતી, તે ઉપર આપણે નજર ફેરવીએ. દાખલા તરીકે આપણા ચરમ તીર્થંકર **મહાવીરસ્વામીના** વચ્ચેનાં સાધુઓ અને શ્રાવકોની કેવી સ્થિતિ હતી, તે ઉપરથી આપણને તે વચ્ચેનાં સ્થાન થશે. **મહાવીરસ્વામીના** સમયમાં મુનિરાજો પવિત્ર મનના, ઊંચ વિચારવાળા અને શુદ્ધ શાસ્ત્રોક્ત ચારિત્ર પાલતા હતા; તેઓ વિદ્વાન્, સદ્ગુણી અને ધર્મમાં કુશલ હતા, તેઓ યોગ્ય અધિકારીને દિક્ષા આપતા હતા, ને યોગ્ય અધિકારીને પદવી આપતા હતા, તેઓ ધર્માભ્યાસમાં, લોકોને બોધ આપવામાં, પરમાર્થમાં, આત્મવ્યવહારમાં પોતાનો કાલ વ્યતીત કરતા હતા. હવે જુઓ શ્રી **મહાવીરસ્વામીના** ચોથી પેઢીએ **ગણધરપ્રભવા સ્વામીના** હજારો સાધુઓ શિષ્યો હતા, પણ પોતાની ગાદી કોને સોંપવી તેનો વિચાર કરતાં એવા નિશ્ચય ઉપર આવ્યા કે, સ્વયંભવ કરીને બ્રાહ્મણ યોગ્ય પુરુષ છે એમ ધારી પોતાની પાટે તેને પદવી આપી. આ હકીકત શું સૂચવે છે? ધર્મની ઉન્નતિ કેમ થાય, શ્રાવકોનું શ્રેય કેમ થાય, સાધુઓનું કલ્યાણ કેમ થાય, તે બાબત ઉપર મુખ્ય લક્ષ્ય રાખી પોતાના પ્રિય, વિનયી, ગુણી, અને આજ્ઞાકિત શિષ્યોને પોતાની ગાદી નહીં આપતાં બીજો યોગ્ય અધિકારી, કે જે પોતાનો શિષ્ય નહોતો તેને આપી; અને તેના શિષ્યોએ મુંગે મોઢે, પોતાના ગુરુનો હુકમ માથે ચડાવી સ્વયંભવને ગુરુ તરીકે માન્યા, અને તેની આજ્ઞા પાલવા મંડ્યા. તે હકીકત ઉપરથી એમ સિદ્ધ થાય છે કે, તેઓ સદ્ગુણી, વિનયી, અને સુચારિત્ર પાલતા; અને ખટપટમાં નહીં ઉતરતાં પોતાના આત્મકલ્યાણમાં મચ્યા રહેતા હતા.

હવે તે વચ્ચેનાં શ્રાવકોની સ્થિતિ શું હતી તે આપણે જોઈએ. આ સ્થળે મારે કહેવું જોઈએ કે, સાધુની સ્થિતિનું મેં પ્રથમ વ્યાન કર્યું તેનું મુખ્ય કારણ એ છે કે, જૈનધર્મની ઉન્ન-

તિનું અને જૈનોનાં ધાર્મિક અને વ્યવહારિક ઉન્નતિનાં વીજાં કારણોમાં સાધુઓની સ્થિતિ, સાધુઓનું વર્તન એ મુખ્ય કારણ છે. જો સાધુઓ ગુણી, સરલ, અને યથાવિધિ ચારિત્ર પાઠતા હોય, તો શ્રાવકોની ઉન્નતિ થયા વિના કદી રહેજ નહીં. એ વાત તો બીન તકરારી છે કે ધર્માપ-દેશકો પોતાના શ્રોતાજનો ઉપર ઘણો કાબુ ધરાવે છે, અને જે સુચારો, જે ઉન્નતિ ધર્માપદેશકો એક પછવારમાં સહેલાઈથી કરી શકે છે, તે અન્ય પુરુષો મહા પ્રયાસે ગમે તેવા વિદ્વાન્, હંશિ-યાર હોય તોપણ હજારો વર્ષ સુધી કરી શકતા નથી. લોકોની ધર્મ ઉપર એવી શ્રદ્ધા હોય છે અને ધર્મગુરુ તરફ એવું માન હોય છે કે, ધર્મને ધર્મને ખાતર ને ધર્મગુરુની ખાતર પોતાનું તન, મન, અને ધન અર્પણ કરે છે. પ્રાચીન અને અર્વાચીન ઇતિહાસ તરફ નજર કરીએ તો તે વાતને પુષ્ટિ મળે છે. રોમન કેથોલીક ધર્મને ખાતર અને પોપને ખાતર યુરોપમાં ઘણા લોકોએ પોતાના દેહનો ભોગ આપ્યો છે એ વાત પ્રસિદ્ધ છે. ધિલાયતમાં મેરી ક્વીનનો રાજ્ય સમય પળ એ હકીકતને પુષ્ટિ આપે છે. આપણા હિંદુસ્તાનમાં વૈષ્ણવના મહારાજના લાયબલ કેસથી આપણે જાણીએ છીએ કે, મહારાજો તરફ વૈષ્ણવોની કેવી તીક્ષ્ણ ને ડંડી લાગણી હોય છે, અને તેઓનાં વચન ઉપર પોતાનું સર્વસ્વ અર્પણ કરે છે. હવે હું તમને ધર્માપદેશકોનાં વચનો ઉપર તેઓના ભક્તો અને શ્રોતાજનો, કેટલા વશ ને આધીન હોય છે, તેનો દાખલો આપું છું. મારા સ્વદેશમાં જામનગરમાં જુવાન પુરુષોના મૃત્યુ પાછલે ધર્મ ન કરવું, તે વાતની ચર્ચા ઊભી થઈ હતી; અને જુવાનોના પાછલે જમવું એ લોહાના કોઢીઆં લાગ્યા બરાબર છે. વિગેરે કારણો દર્શાવી લોકો પાસે ભાષણો કરવામાં આવ્યાં હતાં, પણ તેનું કોઈ ફલ આવ્યું નહીં; પણ તે સમયમાં પન્યાસજી આનંદવિજયજી ત્યાં પધાર્યા હતા અને તેઓના ઉપદેશથી ત્રીસ વર્ષનાની અંદરનું ધર્મ જમવા ન જવું, એમ ઘણાઓએ બંધી લીધી હતી, જેથી ધરેલી નેમ ઘણે દરજ્જે અમલમાં આવી. દાખલા તો અનેક છે, પણ આ વાત તકરારી નથી એટલે પુષ્ટિમાં દાખલાની જરૂર નથી. હું આગળ કહી ગયો તે પ્રમાણે **મહાવીરસ્વામીના** વચનમાં શ્રાવકોની શું સ્થિતિ હતી તે આપણે જોઈએ. તેઓ ધર્મ અને વ્યવહારમાં કુશલ હતા, જેના પરિણામે તેઓ રાજ્યમાં, વ્યાપારમાં અને દરેક વાતમાં અગ્રેસર અને મુખી તથા સંતોષી હતા. **આનંદ** શ્રાવક અને **કામદેવ** શ્રાવકની કથાથી એમ સિદ્ધ થાય છે, કે તેઓ શાસ્ત્ર પ્રમાણે ધર્મ પાઠતા, તેઓ સરલ મનના અને ગુરુ પ્રત્યે ભક્તિવાળા હતા, અને પોતાના કુટુંબમાં સલાહસંપત્તી વર્તતા, તેઓ પોતાના બ્રહ્મ ચારણે માણસોના કુટુંબ સાથે રહેતા, અને તેઓ તેનું ઘણી સારીરીતે પોષણ કરતા હતા. બીજું શાસ્ત્રોમાંથી જણાય છે કે તેઓ સાર્થવાહનું કામ કરતા હતા, એટલે પોતે મોટી મુસાફરી માટે જવાને તૈયાર થતા, ત્યારે સેંકડો વહાણો તૈયાર કરાવી પોતાના ધર્મવંધુઓને પોતાના કામમાં સામેલ કરી સાથે લઈ જતા અને મદદ આપતા; અને બીજાઓને વગર નૂરે યા કમી નૂરે પ્રદેશમાં ધંધો કરવા પોતાની જોડે તેડી જતા, અને પોતાથી બનતી મદદ કરતા હતા; જેનું પરિણામ એ આવતું કે લોકોમાં આલસ, અજ્ઞાનતા, કુસંપ ને નિર્ધનતાને બદલે ઉદ્યોગ, હંશિયારી, સંપ, અને સમૃદ્ધિ વગેરે વધતાં જતાં હતાં.

સાધુઓની પદતી.

આ વચન લાંબા કાલ સુધી ચાલ્યો, પણ પાછલથી કેટલાક કારણોને લીધે, સાધુઓ આચારથી ભ્રષ્ટ થયા, અને જ્ઞાનને વોજારૂપ ગણી દુર્વ્યસનમાં ગુંથાયા. ધર્માપદેશકોની દુર્દેશને જોઈને શ્રાવકો પોતાનું ધર્મકર્મ ભૂલી ગયા અને પદતી સ્થિતિમાં આવ્યા. સાધુઓ પોતાનો

આચારવિચાર ભૂલી જઈ, પોતાના વેશનો લાભ લઈ, સાધુપણને એક ધંધારૂપ બનાવ્યો અને સ્વાર્થમાં લુબ્ધ થઈ પરમાર્થ ભૂલી ગયા, અને પોતાની સત્તા ને પોતાનો પરિવાર કેમ વધે તેને માટે શાસ્ત્ર વિરુદ્ધ હલકા ઉપાયો યોજવા લાગ્યા, અને પોતાનો પરિવાર વધારવાના હેતુથી, ગરીબ અને અજ્ઞાન લોકો પાસેથી તેમનાં બાલકો ગમે તેવી રીતે લેવા લાગ્યા, અને ધર્મની આજ્ઞાઓનું ઉલ્લંઘન કરી મંત્ર, તંત્ર, વિગેરેમાં લક્ષ આપવા લાગ્યા, ને જ્ઞાડાજ્ઞપટો નાંખવા લાગ્યા, અને ગૃહસ્થનાં જ રીતે વર્તવા લાગ્યા. આ ઠેકાણે મારે જણાવવું જોઈએ કે, જૈનધર્મનું રહસ્ય એટલું વધું સરસ છે અને જૈનની શૈલી એટલી બધી સારી છે કે, કોઈપણ વિદ્વાન જો નિષ્પક્ષપાતથી વિચાર કરે તો આ ધર્મ અતિ ઉત્તમ છે એમ કહ્યા વિના ચાલેજ નહીં. આપણો જૈનધર્મ “એક્સ્ક્વીઝીટ” નથી, પણ દરેક મનુષ્ય તેમાં “ઈનીશીયેટ” થઈ શકે છે ને તેનો લાભ લઈ શકે છે. તેનાં પુસ્તકોના અભ્યાસ અને રટણથી માણસમાં સહૃદયતા, સદ્ગુણ, ડહાપણ, ભ્રાતૃભાવ વિગેરે ગુણો આવે છે; પણ કહી ગયેલા મધ્યમકાલના સાધુઓ તો તે પુસ્તકો વાંચવાથી બેનસીબ રહ્યા, એટલે તેઓની તેવી સ્થિતિ થઈ. તે વખતના સાધુઓ ઉપરથી આપણે શ્રાવકોની સ્થિતિની કલ્પના કરી શકવી સહેલ છે. સાધુઓનો કુસંપ તેઓમાં પેઠો, સાધુઓ જ્યારે ધર્મનું રહસ્ય ભૂલી ગયા ત્યારે તેઓ ધર્મરહિત રહે, એ કાંઈ નવાઈ નથી; કુસંપ અને ધર્મના અભાવથી તેઓની સ્થિતિ દુબળી થાય એમાં કાંઈ નવાઈ નથી. જે માણસમાં ધર્મબલ વિશેષ હોય તે માણસ આ દુનિયામાં જય પામે છે, એ મહાવાક્ય ધ્રુવરૂપ છે. નીતિરૂપી નૌકાથી ઘેનસીબ માણસ આ સંસારસાગર તરી શકતો નથી. આપણે અર્વાચીન ને પ્રાચીન ઇતિહાસ તરફ નજર કરશું તો એ વાત સાચી માલુમ પડશે. ઈજિપ્તના રાજા જ્યારે ધર્મનેતા અને રાજ્ય-નેતા હતા, ત્યારે ઈજિપ્તનું રાજ્ય સારીરીતે ચાલતું હતું, ત્યારે પ્રજા ઘણી ધનવાન, આરાદ ને સંતોષી હતી. આરબ લોકોએ તેઓના ધર્મના જુસ્સાને લીધે ઘણા દેશ जीत्या, અને યુરોપના કેટલાક ભાગમાં પણ પોતાની સત્તા ફેલાવી હતી. યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ કે જે હાલ વ્યાપારમાં, સમૃદ્ધિમાં, કેલ્ચરનીમાં ને કારીગરીમાં અગ્રેસર છે, તેના સ્થાપનાર ધર્મના જુસ્સાવાળા અને પોતાના ધર્મનો બચાવ કરવા માટેજ તે દેશ વસાવનારા, થોડા ઘણા અંગ્રેજોજ છે. આ ઉપરથી એમ જણાય છે કે, જે માણસો પોતાનો ધર્મ બરાબર સમજીને પાળે છે અને તે પ્રમાણે વર્તે છે, તેઓ આ દુનિયામાં જયને મેલે છે, અને તેઓ શું શું ચમત્કારિક વાત કરી શકતા નથી? હવે સાધુઓની ને શ્રાવકોની હાલની સ્થિતિ તરફ નજર ફેરવીએ.

સત્યવિજય સાધુ.

વિક્રમની સત્તરમી સદીમાં સત્યવિજય નામના સાધુ થયા. સાધુઓની અને જેને પરિણામે શ્રાવકોની દુર્દશા અને નબળી સ્થિતિ જોઈ, સાધુઓને ડાંચી સ્થિતિમાં લાવવા તેમણે મહા પ્રયાસ કર્યો. આચારહીન, સ્વાર્થી ને પૈસાના લાલચુ સાધુમાંથી ધર્મમાં કુશલ, જ્ઞાની, ગુણી અને સુચારિત્ર પાઠવાવાળા સાધુઓને ઓઠાંખવા માટે પીઢાં કપડાં પહેરવાનો ધારો કાઢ્યો, અને આની સાથે સાધુઓની સ્થિતિ સુધારવા માટે ઘણા પ્રશંસનીય પ્રયત્ન કર્યા; પણ ચરિત્ર સુધારવા ઉપર તેમણે વિશેષ લક્ષ આપ્યું; કારણકે જ્ઞાન એ શક્તિ છે સ્ત્રી, પણ ચારિત્ર વા સદ્વર્તન એ વિશેષ શક્તિ છે. જ્ઞાન હોય પણ હૈયું હેતાલ ન હોય, હુંશિયારી હોય પણ રૂઢાં આચરણ ન હોય, ચતુરાઈ હોય પણ બીજા તરફ સારી લાગણી ન હોય, તો તે હુંશિયારી, ચતુરાઈ, અને બુદ્ધિ તેના સાધના બીજા સદ્ગુણ સિવાય જો કે ગમત આપે અને વચતે વોધદાયક થઈ પડે, તોપણ

તે હજારો માણસનું હૃદય ખેંચી શકવાને સમર્થ નથી. અને તેમાં ભક્તિભાવ પેદા કરી શકતું નથી. સત્યવિજયે યથેચ્છ પ્રશંસનીય પ્રયાસ કર્યો, અને જેનું ફઠ ઘણે દરજ્જે સારું આવ્યું. કુસંપ તથા કલેશ, અને અજ્ઞાનતા કે, જે દુર્દશાનાં મૂળ હતાં તે દાબી દેવાને તે ઉપાયો બરોબર સમર્થ નહિ હોવાથી, સાધુઓની સ્થિતિમાં ઘણો સુધારો થયો, પણ તે ચિરંકાલ સુધી રહેશે એમ કહેવાય નહિ. હાલના વ્યવસ્થામાં મધ્યમ વ્યવસ્થા સાધુઓ અને શ્રાવકોની સ્થિતિ કરતાં કોઈક સુધારો થયો છે, તેથી આપણે સંતોષ માનવાની જરૂર નથી; પણ ઘણા સુધારાની જરૂર છે. જો કે હાલ કેટલાક સાધુઓ, સરલ હૃદયના, પવિત્ર શાસ્ત્રમાં કુશળ, અને મુચારિત્ર પાઠે છે, અને કેટલાક શ્રાવકો ધર્મમાં ચુસ્ત, ગુરુ પ્રત્યે અને સ્વામીભાઈ પ્રત્યે ભક્તિવાળા, સદ્ગુણી, સમૃદ્ધિવાળા, સુખી અને સંતોષી છે, તેથી આપણે ઘણા મગરૂર છીએ; પણ કેટલાક સાધુઓ સાધુનો વેશ ધારી ઉદરપૂર્ણ કરે છે, જૈન ધર્મ શું છે તે સમજતા નથી, મમત્વ રાખીને મારું તારું ગણે છે, ને શુદ્ધ ચારિત્ર પાળતા નથી ને ધર્મને નિંદારૂપ બનાવે છે. કેટલાક શ્રાવકો પોતાનો ધર્માચાર સમજતા નથી, અને ધર્મમાં ભ્રષ્ટ્ર હોય છે ને કુસંપ કરાવવામાં આનંદ માને છે, અને જેને પરિણામે તેઓ ગરીબ સ્થિતિમાં મટકી પોતાની જીંદગીનો અંત લાવે છે. હવે આ સાધુ અને શ્રાવકોની દુર્દશાનું કારણ જાણી લઈને તેની ધર્મીઓ દૂર કરવી જોઈએ, કે જે આ કોન્ફરન્સનો મુખ્ય હેતુ છે. હવે મુખ્ય ધર્મીઓ નીચે પ્રમાણે છે:—

૧. હાલના વ્યવસ્થામાં કેટલાક સાધુઓ પોતાનો પરિવાર વધારવાની ઇચ્છાથી, પોતાની વૃદ્ધાવસ્થામાં ચાકરી કરે તેવા ઇરાદાથી કીશોર વયના બાળકને. જૈનધર્મના મૂલ્યતત્ત્વનું કોઈપણ જ્ઞાન છે કે નહિ તેનો તપાસ કર્યા વિના, સાધુનું કાઢણ ચારિત્ર પાળી શકવાને તે શક્તિવાન છે કે નહિ તેની કસોટી કર્યા સિવાય, અને સંઘની અને થનાર ચેલાનાં માબાપની પરવાનગી સિવાય ઉતાવળથી દિક્ષા આપી દે છે; જેનું પરિણામ એ આવે છે કે તે માણસ ધર્મના વૃત્તવાળું ચારિત્ર પાળવાને અસમર્થ હોવાથી, સાધુનો વેશ ઉતારી સંસારમાં પડે છે અને ધર્મની નિંદા કરાવે છે, અને જો કદી સાધુનો વેશ રાખે છે તો માત્ર વેશધારીજ રહે છે. તે શાસ્ત્રનું જ્ઞાન સંપાદન કરી શકતો નથી ને સાધુપણને ઉદરપૂર્ણનું સાધન બનાવે છે. આ અજ્ઞાન અને વૃત્તહીન વેશધારી સાધુને કેટલાક શ્રાવકો અજ્ઞાનતાને લીધે વશ થાય છે, જેને પરિણામે અંદર અંદર શ્રાવકોમાં પણ ક્રેશ ઉત્પન્ન થાય છે.

૨. પુસ્તકોને માટે સાધુઓમાં ક્રેશ થાય છે, જેથી સાધુઓનો સંઘાડામાં ભાગ પડી જાય છે, જો કે તેઓ પૈસા રાખતા નથી, પણ પૈસા કરતાં પુસ્તકો તરફ વિશેષ મમત્વ રાખે છે. અને પોતે વાંચવાને સમર્થ ન હોય, તેવાં પુસ્તકો શ્રાવક પાસે સ્વીકૃતિ કરાવી પોતે રાખે છે, અને જોકે તે પુસ્તકો ઓછાં ખર્ચે ખાઈ જાય તોપણ બીજા સાધુઓને વાંચવા આપતા નથી, એ યથેચ્છ દિલ્લીગીરીની વાત છે. પોતાના ગુરુના મરણ પાછળ તેનાં પુસ્તકો માટે તેના શિષ્યો વહે છે, તે હર્ષાકત એમ બતાવે છે કે, તેઓ આપણા ધર્મનું રહસ્ય સમજતા નથી, અને તેઓ સાધુની દિક્ષાને કેવી રીતે લાયક થાય, તે આપણે સમજી શકતા નથી. સાધુઓ પુસ્તકને નામે હાલના વ્યવસ્થામાં પૈસા એકઠા કરે છે અને એક શરાફને ત્યાં રાખે છે. એ પણ વાસ્તવિક નથી; યથી પણ ઘણાં માઠાં પરિણામ નીપજે છે. સાધુઓ જોકે તેઓ ત્યાગી કહેવાય છે, માટે તેઓ જોઈતાં ઉપકરણો રાખવા જોઈએ, તેને બદલે હાલમાં તેઓ પોતાથી ઉપડી ન શકે તેટલાં વધારાં ઉપકરણો રાખે છે. આવું

સાધુઓ જેને પોતાની લાલસા ગઈ નથી, તેઓ શ્રાવકનું શ્રેય શી રીતે કરી શકે? ધર્મની ઉન્નતિ શી રીતે કરી શકે? આ खामीઓ દૂર કરવા માટે અમુક નિયમોની જરૂર છે. દિક્ષા આપવાને અધિકારી હોય તોજ દિક્ષા આપવી. પંચ પ્રતિક્રમણ, નવતત્વ, દંડક, જીવવિચાર વિગેરેનું તે સારું જ્ઞાન ધરાવતો હોય, તથા સુસાધુ પાસે છ માસ સુધી રહી સાધુના વ્રતનું અનુકરણ કર્યું હોય, અને તે દિક્ષા લેનારનાં માબાપ વા સગાંવહાલાંજે ખુશીથી રજા આપી હોય, અને સંઘે તે બાબતમાં રજા આપી હોય, અને પછી બડી ધામધુમથી દિક્ષા આપી હોય, તો યેરચેર ધર્મની ઉન્નતિ થાય અને નિંદા કરવાનું કોઈને કોઈ કારણ મળે નહીં. દરેક ગચ્છના સાધુઓમાં નાયક ૧ થી ૨ જોઈએ, અને જો ઘણા નાયક વા પન્યાસજી હોય છે, તો તેમાંથી ઘણાં માટાં પરિણામ આવે છે. યોગ્ય, ધર્મમાં કુશલ, ચારિત્ર પાલનાર, જ્ઞાની અને ગુણી સાધુને સંઘે પસંદ કરી તેને પન્યાસપદ આપવું, અને તેને તે બાબતનું સર્ટીફિકેટ આપવું જોઈએ, અને વેશધારી અને ડોલવાલુ સાધુઓને દૂર કરવા માટે એવો બંદોબસ્ત થવો જોઈએ કે, સાધુ ધર્મ રહસ્ય જાણે છે, સુચારિત્ર પાળે છે, ચરિત્ર તેને પન્યાસજીએ મોટી દિક્ષા આપવી, અને તે બાબતનું તેને સર્ટી-ફિકેટ આપવું. વેશધારી સાધુ ધર્મની નિંદા કરાવે નહીં, માટે તેઓને સંતુષ્ટ રાખવા, એ પળ આપણી ફરજ છે. જેમ કુમારપાલ રાજાના વચ્ચતમાં હેમાચાર્યે લહિયા અને લેખકોનું કામ તેઓને સોંપ્યું હતું, તેમ તે પ્રમાણે તેઓને સોંપવું; અને વેશધારી સાધુમાં કોઈપણ સાધુ ચારિત્ર પાળી શકતો ન હોય, પળ સારું જ્ઞાન ધરાવતો હોય, તો તેને જૈનના બાલકોને ધર્મોપદેશ કરવામાં રોકવો. પુસ્તકોનો સંગ્રહ કરવાથી જે સાધુઓમાં કલેશ થાય છે, તે બહુ નુકશાનકારક છે, તે દૂર કરવાની યાસ જરૂર છે. પુસ્તકો ગૃહસ્થ પાસે નહિ રાખાવતાં સંઘની માલીકી ને સંઘના કબજામાં હોવાથી, તેને માટે તેના શિષ્યો પાલકથી ક્લેશ કરશે નહિ. બની શકે તો આથી વિશેષ સારો ઉપાય એ છે કે, દરેક મોટા શહેરમાં આપણા પુસ્તકોની લાયબ્રેરી રાખવી, જેથી તેનો લાભ દરેક સાધુ લઈ શકે. ઉપર પ્રમાણે પુસ્તકથી થતો કલેશ એમ સૂચવે છે કે, તેઓ હજી ધર્મનું રહસ્ય બરાબર સમજતા નથી, એટલે તેઓમાં મમત્વ હોય છે અને તેઓ ધર્મમાં ગૃહસ્થથી વધારે ચડેલા હોતા નથી. પળ મેં પ્રથમ જે ઉપાય સાધુઓને દિક્ષા આપવામાં અને તેઓને સર્ટીફિકેટ આપવાનો બતાવ્યો, તેનો બરાબર અમલ થાય, તોપછી આ યામીઓ તેની મેલેજ દૂર થઈ જાય. વિશેષમાં સાધુઓને મળવા માટે પાલીતાણા અને અમદાવાદ જેવાં શહેરોમાં શાલાઓ સ્થપાય, જેથી શ્રાવકોને પૈસાનો વ્યય ઓછો થાય અને સાધુઓને મળવાની સગવડ થાય, અને થોડા વચ્ચતમાં શાસ્ત્રોનું રહસ્ય જાણી શકે, અને સાધુના સમુદાયમાં રહેવાથી સુચારિત્ર પાળી શકે, અને સમુદાયથી જે લાભ થઈ શકે તે મેલવી શકે, એટલે ચર્ચા કરી ધર્મનું રહસ્ય જાણી શકે, વિગેરે ઘણા ફાયદા સાધુ-શાલા સ્થાપવાથી થશે. આ પ્રમાણે સાધુઓનો ઉદ્ધાર થશે તોજ શ્રાવકોની ઉન્નતિ થશે. સાધુની એક્યતા એજ શ્રાવકની એક્યતા. હાલમાં સાધુઓના કુસંપર્થીજ શ્રાવકોમાં કુસંપ દેખાય છે. જો સાધુઓ શાસ્ત્રમાં કુશલ, ધર્મમાં લીન, સદ્ગુણી અને સુચારિત્રવાલા થશે, તો શ્રાવકો ધર્મમાં રાગવાલા, ગુરુ પ્રત્યે ભક્તિવાલા થશે જેને પરિણામે વ્યાપારમાં અને કેલવણીમાં અને સુખ સંપત્તિમાં અગ્રેસર થશે. આ સિવાય શ્રાવકોની સ્થિતિ સુધારવાના બીજા ઉપાયોનો પળ વિચાર કરીએ. ગરીબ અને અજ્ઞાન શ્રાવકો આપણને માલુમ પડે છે, તેને વિદ્યાદાન દેવું એ આપણી ફરજ છે, અને પૈસાથી અને બીજી રીતે મદદ આપવી એ ઠીક છે; પળ પૈસાની મદદ આપવામાં

જોકે આપણો સારો હેતુ સમાયલો છે, પણ લેનાર માણસને વિશેષ હાનિકારક થઈ પડે છે; કારણકે તે તેને આલ્સુ અને નિરાધાર બનાવે છે, અને તે માગસ જાતમહેનત જે આપણા જીવનનું રહસ્ય છે, તેના ફલ અને લાભથી વેનસીબ રહે છે અને તેનામાં સ્વમાન અને સ્વતંત્રતાનો નાશ થાય છે.

વિદ્યાદાન.

માટે તેઓને વિદ્યાદાન આપવું એજ અતિ ઉત્તમ છે, અને તેઓને માટે મોટાં શહેરમાં કલ્યાણભવનો સ્થાપવાં જોઈએ, એટલે તેઓને ગાયનકલા, શીલ્પકલા, સુતારકામ, નેતરકામ, ચિત્રકલા, રંગવાનું કામ, ધિંગેરે શીશવવાં, જેથી તેઓ સ્વતંત્ર બને ને પોતાના કુટુંબનું ભરણ-પોષણ કરવાને શક્તિમાન થાય; અને જે જૈન શ્રાવકો પોતાના અભ્યાસમાં વહુજ કુશલ માલુમ પડે, તેના ઉત્તેજન માટે તેને સ્કૉલરશીપ આપવી. તેને ઉત્તેજન મળવાથી તે માણસ વહુ સારો પ્રયાસ કરી પોતાની તીવ્ર બુદ્ધિને તીવ્રતર બનાવશે, અને આવા સ્કૉલર્સનાંથી કેટલાકને જૈન સાધુશાળાઓમાં, જૈનશાળાઓમાં, જૈન કન્યાશાળાઓમાં રોકવા, એટલે ડબલ ફાયદો થાય. પોતે શ્રાવક હોઈને, જૈનધર્મના પ્રાંતીય પ્રમાણે ધાર્મિક અને વ્યવહારિક કેલ્વણી આપે, અને જૈનનો પૈસો જૈનમાંજ રહે. જે જૈનો લૂલા, લંગડા, આંધળા અને વીંજી રીતે કામ કરવાને અશક્ત હોય, તેઓને દરેક જૈન શ્રીમંતે મદદ આપવી, એ તેની ફરજ છે. શ્રાવકને મદદ આપવી એ સુપાત્રદાન કહેવાય છે, માટે શ્રીમંતે જૈનોએ એક ફંડ કરી તેઓને મદદ આપવી જોઈએ. સમયને અનુસાર દરેક શ્રાવકે વ્યવહારિક કેલ્વણી લેવી જોઈએ. હાલના સમયમાં ઇંગ્રેજી કેલ્વણીનું પ્રાબલ્ય તો ઇંગ્રેજી કેલ્વણી લેવી જોઈએ છે. વ્યવહારિક કેલ્વણી એ ધાર્મિક કેલ્વણીનું પગથીયું છે. વ્યવહારિક કેલ્વણીરૂપી નીસરણીથી આપણે ધાર્મિક કેલ્વણીની મેડીએ ચઢી શકીએ. માટે ધર્મના હેતુથી પણ ત્યાગ જરૂર છે. ધર્મના ઉદ્ધાર માટે સંપત્તિની પણ જરૂર છે, અને તે સંપત્તિ વ્યવહારિક કેલ્વણીથી મળી શકે છે; માટે દરેક શ્રાવકે વ્યવહારિક કેલ્વણી લેવી અને વીંજાને તે વાવતમાં મદદ આપવી, તે વિષે ઉપર કહેવાઈ ગયું છે. આજકાલ જૈનોમાં કેટલાંક કારણને લઈને ધર્મ વિરુદ્ધ હાનિકારક રીવાજો ઢાલ્યા થયા છે, તે દૂર કરવાની જરૂર છે. આપણા જૈનોમાં કન્યાવિક્રયે ક્યાંક પેસારો કર્યો છે, તે રીવાજ ઘણો હાનિકારક છે, તેના ફલ ઘણાંજ માઠાં છે. તે વાવતમાં વધા સદ્-ગ્રહસ્થો મારી સાથે મઠતા આવશે, કારણકે તે કામ એવું હલકું છે કે, પૈસા લેનાર માણસજ ચુપકીથી લે છે, ને જોરાતમાં ના પાડે છે. તે દર્શાવત એમ બતાવે છે કે તે રીવાજ ઘણો હાનિકારક છે ને તેના એટલાં વધાં માઠાં ફલ છે, કે જેને વિષે ટુંકમાં વિવેચન આપીએ. તોપણ એક કલાક લાગે; માટે દરેક સમજુ ધર્મિષ્ઠ જૈને પોતાની સુકુમાર વાલ્યને પણ માફક વેચવી નહિ, અને પૈસાના લોભ માટે વૃદ્ધ, રોગીષ્ઠ, અયોગ્ય વરને આપવી નહિ. હાલમાં જુવાન વા વૃદ્ધના મરણ પછી ધર્મ કરવાનો રીવાજ જૈનોમાં વહુ વધી ગયો છે, તે એટલા સુધી કે પૈસા કરજે કહાડી, ઘર ગીરવી મેલી આ હાનિકારક રીવાજને વશ થઈ કારજ કરે છે; જેનું પરિણામ એ આવે છે કે, તેઓ જીંદગી મુઠી દુર્વલ સ્થિતિમાં રહે છે, માટે આ રીવાજ બંધ કરવો જોઈએ, અને શ્રીમંતોએ આવાં નકામાં ધર્મ નહિ કરતાં, શ્રાવકોને વિદ્યા-અભ્યાસ કરાવવામાં, સ્કૉલરશીપો આપવામાં પૈસાનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ. ત્રીજો હાનિકારક રીવાજ મરી ગયેલ માણસ પાછલ બાયડીઓમાં રડવાકૂટવાનો છે, તે આપણા શાસ્ત્રથી વિરુદ્ધ

છે. તેથી શરીરને નુકશાન થાય છે, મનને खेद થાય છે, ઘણા નાના જીવોનો નાશ થાય છે, માટે ધર્મ ઉપર શ્રદ્ધા રાખી, આપણા ધર્મનો રહસ્ય સમજી શ્રાવકોએ રહાકૂટ કરવી જોઈએ નહિ.

જીર્ણજૈનમંદિરોદ્ધાર કરવો, એ દરેક શ્રાવકની ફરજ છે. એ બાબતમાં બે મત થશે નહિ, કારણકે આપણા ધર્મ પ્રમાણે નવા મંદિર કરતાં જીર્ણોદ્ધાર કરવામાં વિશેષ પુન્ય છે. આપણા જૈનમાં કેટલાક દેરામાં લાખો રૂપીઆ ઉછાળે છે, તોપણ કેટલાંક તો જીર્ણસ્થિતિમાં પડ્યાં હોય છે, એ ધરેધર બેહદ શોકજનક ને ખેદકારક છે. જો કે મંદિરો જુદાં છે, પણ વીતરાગ તો એકજ છે, તો પછી એક દેરાનો પૈસો બીજા દેરાનો જીર્ણોદ્ધાર કરવામાં શા માટે વપરાવો ન જોઈએ, તે કંઈ સમજી શકાતું નથી. તે બાબતનો દોષ દેરાના વહીવટ કરનાર ઉપર મૂકીએ તો યોગ્ય નથી, માટે દેરાના ઉપરીઓએ જીર્ણોદ્ધારમાં પૈસા આપવા તત્પર રહેવું જોઈએ, અને તે બાબતમાં તેઓએ મોયળીજીનું અનુકરણ કરવું જોઈએ.

खरी दया ते शुं ?

“**આહિંસા પરમો ધર્મ:**” એ આપણા ધર્મનું પવિત્ર અને મહાવાક્ય છે. જૈન ધર્મને જીવદયા ધર્મ એવું બીજું નામ આપીએ, તોપણ ચાલી શકે, માટે જીવદયા પાઠવી પઢાવવી એ ધર્મ જૈનોનો ધર્મ છે. હાલના વખતમાં શ્રાવકો ઘેટાં, બકરાં છોડાવવામાં લાખો રૂપીઆનો ધરચ કરે છે તે ઘણું પ્રશંસનીય છે. આથી ઘણા ફાયદા છે, પણ જીવદયાના કામમાં એક વિઘ્ન આવે છે, તે એ કે ભરવાડો, કસાઈઓ, મોઢે માગ્યા પૈસા લેવાથી તેઓને વ્યાપારમાં મુડી થાય છે, અને બીજા જીવો ખરીદ કરે છે; માટે સારો ઉપાય એ છે કે આ બાબતમાં હું આગળ કહી ગયો તે પ્રમાણે, જૈનવેશધારી સાધુને તથા જૈન સ્કૉલરોને સારો પગાર આપી, ઉપદેશકો નીમી શહેરો અને દેશદેશમાં તે વિષે બોધ આપવો, જેથી અન્ય દર્શનીય લોકો જીવહિંસા કરતાં અટકે. આ બાબતમાં મારે જણાવવું જોઈએ કે, જામનગરના મહારાજા **જામ શ્રી જસાજી સાહેબ બહાદુર** ગાદો ઉપર આવતાં જ ધર્મ પ્રત્યે ઘણી સારી લાગણી ધરાવી છે, અને એવો સરક્યુલર કાઢ્યો છે કે શ્રાવણ માસમાં, અને પંચુસણ પર્વમાં, અને દરેક માસની ૧૧ અને અમાસે એકલા જામનગર શહેરમાં નહિ પણ આજી જામનગર સ્ટેટમાં પશુવધ કરવો નહીં અને ઘેટાં વા બકરાંને પાનચરા થાય ત્યાંસુધી ભરવાડે પાઠવાં, અને તેમ ન કરે તો તેમને ફોજદારી ગુન્હા પ્રમાણે તેઓપર કામ ચલાવી શિક્ષા આપવી; અને જામનગરની હદમાંથી કોઈને ગાય વેચાતી આપવી નહિ. માટે મારી નમ્ર અરજ છે કે જામસાહેબ જૈન લોકોને ઘણી મદદ કરી છે, માટે આ હાલની જૈન કૉન્ફરન્સે જામસાહેબ ઉપર એક માનપત્ર મોકલવું, અને જેમાં તેમને બધા ગૃહસ્થો સંમત થશે એવી આશા રાખું છું. વઢી આપણે મૂલી જવું ન જોઈએ કે ગોંડલ ઠાકોરે પોતાના રાજ્યમાં પશુવધ અટકાવી આપણને આભારી કર્યા છે, તેને પણ માનપત્ર આપવું જોઈએ, એવી મારી ધર્મ ભલામણ છે. માસ ઉપરના કહેવાનો ટુંક સાર એ છે જે

૧. જૈન ધર્મની અને જૈનોની ઉન્નતિ કરવા માટે પ્રથમ સાધુઓની એક્યતા થવી જોઈએ અને તેઓને માટે કૉન્ફરન્સ ભરાવવી જોઈએ.

૨. દરેક ગચ્છમાં એક વા બે પંચાસજી નીમવા જોઈએ ને તેઓને સર્ટીફિકેટ મળવું જોઈએ.

૩. સાધુઓનાં પુસ્તકો સંઘની પાસે રહેવાં જોઈએ અથવા તેને માટે લાયબ્રેરીઓ થવી જોઈએ.

૪. શ્રાવકો માટે જૈન કઠામવનો ચોલવાં જોઈએ, અને લૂલા, લંગડા અને આંધળા માટે નિરાશ્રિત ફંડ થવાં જોઈએ.

૫. જીર્ણોદ્ધાર માટે બીજા પૈસાવાઝાં દેરાઓમાંથી પૈસા વાપરવા જોઈએ.

૬. કન્યાવિક્રય, મરણ પાછલ્લ ચર્ચ, રડવાકૂટવાના ચાલ વિગેરે બંધ કરવા જોઈએ.

૭. જીવદયા માટે ઉપદેશકો નીમવા જોઈએ.

મેં આ યથામતિ યોજનાઓ સૂચવી છે, તેમાં મુશ્કારોવધારો કરવાની જરૂર છે, તે પ્રમાણે મુશ્કારો કરી અમલમાં મૂકાશે, તો આ જૈન કોન્ફરન્સનો હેતુ થોડા વખતમાં સહેલથી પાર પડશે. અને આપણા જૈનોની અને જૈન ધર્મની થોડા વખતમાં ઉન્નત સ્થિતિ જોઈશું.”

ઉપર પ્રમાણે મી. સાંકઠ્ઠચંદનું અનુમોદન અપાઈ રહ્યા પછી, ઉપલી દરખાસ્ત મત લેતાં સર્વાનુમતે પસાર કરવામાં આવી હતી.

ઉપલી દરખાસ્તને લગતા પસાર કરવામાં આવેલા પરચુરણ ઠરાવો.

કોન્ફરન્સના હેતુઓ પાર પાડવાને લગતી દરખાસ્તના સંબંધમાં, નીચે જણાવેલા વધુ ઠરાવો સર્વાનુમતે પસાર કરવામાં આવ્યા હતા:—

૧ કોન્ફરન્સના હેતુઓ પાર પાડવા માટે મુંબઈ અથવા અમદાવાદમાં જનરલ સેક્રેટરી-ઓને અનુકુલ પડે ત્યાં હેડ ઓફિસ ઉઘાડવી.

૨ જનરલ સેક્રેટરીઓ તરીકે મી. ગુલાબચંદ્રજી ઢઠ્ઠા. એમ. એ. (જયપુર) તથા શેઠ લાલભાઈ દલપતભાઈ (અમદાવાદ) ઉપરાંત શેઠ ફકીરચંદ્ર પ્રેમચંદ્ર જે. પી. (મુંબઈ) તથા વાવુ રાય કુમારસિંગ (કલકત્તા), એવી રીતે ચાર ગૃહસ્થોને મુકરર કરવામાં આવે છે.

૩ જૂદાં જૂદાં મોટાં શહેરોમાં કોન્ફરન્સ સંબંધી હીલચાલ શરૂ રાખવા, તેમજ તેના હેતુઓ પાર પાડવા માટે પ્રોવીન્શીયલ સેક્રેટરીઓને વડલે જરૂર જણાય ત્યાં ઓનરરી સેક્રેટરીઓ નીમવાની સત્તા જનરલ સેક્રેટરીઓને આપવામાં આવે છે.

૪ હેડ ઓફિસનું કામકાજ ચલાવવામાટે પગારદાર સેક્રેટરી વિગેરે રાખવા, તેમજ કોન્ફરન્સના હેતુઓ પાર પાડવા માટે જે કોઈ ચર્ચ કરવા યોગ્ય જણાય, તે કરવાની સત્તા જનરલ સેક્રેટરીઓને આપવામાં આવે છે; તેમજ કોન્ફરન્સનિભાવ ફંડમાં થયેલી, તેમજ હવે પછી થાય, તે રૂપીઆની વ્યવસ્થા કરવાની સંપૂર્ણ સત્તા તેમને આપવામાં આવે છે.

૫ જનરલ સેક્રેટરીઓ જે જે કાર્ય કરવાં તે બહુમતીથી કરવાં અને કોન્ફરન્સનાં જુદાં જુદાં ખાતાંઓ માટે થયેલાં ફંડોની મુડી, દરેક ખાતાના હેતુને અનુસરીને તેઓ વાપરવી,

તથા તે સઘઠ્ઠાં ફંડોની આવકજાવકનો હિસાબ આવતી કાઉન્ફરન્સ વખતે તેઓએ કાઉન્ફ-
રન્સ સમક્ષ રજુ કરવો, એમ ઠરાવવામાં આવે છે.

૬. આવતી ત્રીજી કાઉન્ફરન્સ શ્રી વડોદરામાં ભરવાનું, ત્યાંના ગૃહસ્થોના આમંત્રણ
ઉપરથી ઠરાવવામાં આવે છે.

૭. કાઉન્ફરન્સનિભાવ ફંડ જુદું રાખવું જોઈએ, અને તેના નિયમો ઉપર પ્રમાણે રાખવા,
તથા તેના ટ્રસ્ટીઓ તરીકે જનરલ સેક્રેટરીઓને ઠરાવવામાં આવે છે.

ઠરાવ ૮ મો.

—:O:—

જૈન ડીરેક્ટરી બાબત.

૧. આપણા જૈન સમુદાયની વસ્તી કેટલી છે, ૨. જીન મંદિરો, ૩. જીન પ્રતિમા, ૪. જ્ઞાન મંડારો, ૫. પાઠશાળાઓ, ૬. પૂર્વાચાર્યોપેક્ષિત ગ્રંથો, ૭. જૈન સભા અને મંડલો કેટલાં છે, તે વિગેરે આપણા જૈન સમુદાય સંબંધી ઉપયોગી બાબતની પુરતી માહિતી મેળવવા માટે, તેવી વિગતોથી ભરપૂર એક ઉપયોગી ગ્રંથ (જૈન ડીરેક્ટરી) તૈયાર થવાની આ કોન્ફરન્સ બહુજ આવશ્યકતા વિચારે છે.

દરલાસ્ત કરનાર—મિ. મગુભાઈ ફતેહચંદ કારભારી.—અમદાવાદ.

ટેકો આપનાર—મિ. માણેકચંદજી કોચર, બી. એ.—જબલપુર.

અનુમોદન આપનાર—શેઠ સુજાનમલજી લલવાણી.—જયપુર.

મિ. સાકરચંદ માણેકચંદ ઘડીયાલી—મુંબઈ.

અમદાવાદવાળા મી. ભગુભાઈ ફતેહચંદ કારભારીનું ભાષણ.

“પ્રેસીડેન્ટ, ગૃહસ્થો અને સન્નારીઓ !

મારા હાથમાં જે દરખાસ્ત મૂકવામાં આવી છે, તે જૈન ડીરેક્ટરીના સંબંધમાં છે. ડીરેક્ટરી શબ્દ અંગ્રેજી ભાષાનો હોવાથી, તેનો અર્થ આપ પૈકીના ઘણા ધરાઓને કદાચ માલુમ નહીં હોય. તેનો અર્થ વહી જેવો થાય છે. આપણે રોજના નામાને રોજવહી કહીએ છીએ, હુંડીની નોંધને હુંડીવહી કહીએ છીએ, આવા જુદા જુદા ચોપડાને અન્ય વહીઓથી ઓઢાવીએ છીએ; તો આ ડીરેક્ટરીનો અર્થ **નામવહી** જેવો થાય છે. આપણે ઘેર જ્યારે કાંઈ ટાણું આવે છે અગર એવો બીજો કોઈ પ્રસંગ આવે છે, ત્યારે આપણે જુદે જુદે સ્થળે કંકોત્રીઓ લખીએ છીએ, અને આ કંકોત્રીઓ ક્યાં લખવી તેની નોંધ, આપણા સંબંધીઓની આપણે ત્યાં રાખવામાં આવતી વહી ઉપરથી મેઢવીએ છીએ. આવી જ રીતે આપણે ત્યાં જ્યારે કાંઈ ધાર્મિક કાર્ય, જેવું કે દેરાસરમાં પ્રતિષ્ઠા, ઉજમણું આદિ હોય છે, ત્યારે આપણને જુદા જુદા ગામના સંઘને કંકોત્રીઓ લખવાની જરૂર પડે છે; અને તે વખતે ક્યાં ક્યાં જૈનલોક રહે છે, કેટલા જૈનો છે, તેઓ શું ધંધો કરે છે, વગેરે જાણવાની આપણને જરૂર પડે છે; પણ આપણી પાસે આવી ખબર આપનાર એક પણ સાધન નથી. વઢી કોઈ કોઈવાર આપણને નવાં દેરાસરોમાં જૈન પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરવા માટે પ્રતિમાઓની પણ જરૂર પડે છે, અને તેની ખબર જાણવાના લોભમાં એક સ્થળેથી બીજે સ્થળે આપણને મટકવું પડે છે, અને તે માટે પુષ્કળ ખર્ચ કરવો પડે છે. આવી કાંઈપણ ખબર આપનાર નોંધની ગેરહાજરીમાં આપણાં જૈનમંદિરો ક્યાં ક્યાં છે, તે કોણે બંધાવ્યાં, અને તેમાં કયા કયા તીર્થંકર ભગવાનોની પ્રતિમાઓ કયા વખતની છે, તેવી નોંધવાળા પુસ્તકની પણ જરૂર છે, અને તેનો સમાવેશ આ ડીરેક્ટરીમાં થવો જોઈએ. ભાગ્યેજ કોઈ ગામ કે શહેર એવું હશે કે જ્યાં જ્ઞાનખાતું નહીં હોય. આવાં જ્ઞાનખાતાંઓ કોના તાબામાં છે, તે ક્યાં છે, તેમાં શું શું મુંડી છે, ક્યાં ક્યાં પુસ્તકો છે, વગેરે જાણવાની સ્વાભાવિક રીતે દરેક જૈનબંધુ આકાંક્ષા રાખે, અને તેથી આ ડીરેક્ટરીમાં આપણા **જ્ઞાનમંડારો** સંબંધીની પણ હકીકત દાખલ થવાની જરૂર છે. વઢી હાલના આપણા ધર્મગુરુઓના બોધથી અને બીજી અન્યકોમોની દેખાદેખીથી આપણે ઠેર ઠેર **પાઠશાળાઓ** ઓઢાવીએ છીએ. આ પાઠશાળાઓ કોણે સ્થાપી, તેમાં શું ફંડ છે, ફંડ ભરનારા કયા કયા ગૃહસ્થો છે; પાઠશાળામાં કયા કયા માસ્તરો છે, તેઓ શી જ્ઞાતિના છે, તેમણે શી કેઢવણી લીધી છે, તેમને શો પગાર મળે છે, તેમની શું ઉમ્મર છે, નિશાળામાં કેટલા વિદ્યાર્થીઓ છે, તેમને શું મળાવવામાં આવે છે, વગેરે પણ જાણવાની જરૂર છે; અને આવી ખબર જો બીજાના જાણવામાં હોય, તો તેને નવી પાઠશાળામાં આવાં ધોરણો દાખલ કરવાનું સુગમ પડે. તેમજ કદાચ કોઈને કોઈ નવો માસ્તર જોઈએ, તોપણ આવી ખબર-પોથીથી મઢી આવે; માટે **પાઠશાળાઓ** સંબંધી તમામ હકીકત આમાં દાખલ કરવાની ખાસ જરૂર છે. વઢી હાલમાં છાપકઢા વધી છે. અગાઉ આપણા પૂર્વાચાર્યો ગ્રંથ બનાવતા, પણ મુદ્રણકઢાની ગેરહાજરીમાં આવા ગ્રંથો લખાવવામાં આવતા હતા, અને મુસલમાની રાજ્યમાં આવા ગ્રંથોનો નાશ થતો હોવાથી આપણા અનેક ગ્રંથોને મંડારી દેવામાં આવ્યા છે, તેમાં કેટલાક તો ઉઘાડીને વશ થઈ નાશ પામ્યા છે; પણ આપણા અનેક જૈનબંધુઓ કાંઈ ગેરસમજથી, કાંઈ અન્યાયીપણાથી કે બીજી કાંઈ વર્તણુકથી, આવા ગ્રંથો આપતા નથી, પણ આવા ગ્રંથોના

મંડારો જ્યાં જ્યાં છે તેની જો ટીપ થાય, તો આપણા તે ગ્રંથો કયા વિષયના છે, કેટલા શ્લોકના પૂરના છે, તેના મૂલ રચનાર કોણ છે, તેના ઉપર કોણે કોણે ટીકા કરી છે, અને આવા ગ્રંથોની વધુ સંખ્યા હોય, તો તે ગ્રંથ ક્યાં ક્યાં છે તે પણ આવી નોંધપોથીમાં લખાવું જોઈએ છે. વઢી નવા જમાનાની રીતભાત જોઈ આપણે ઠેર ઠેર સભાઓ અને મંડલો સ્થાપીએ છીએ, અને તેથી આવી સભાઓ અને મંડલો ક્યાં ક્યાં છે, તેના પ્રેસીડન્ટો કોણ છે, તેના સેક્રેટરીઓ કોણ છે, તેમાં કેટલા મેમ્બરો છે, તેમાં મેમ્બરોના કેટલા વર્ગ છે, દરેક વર્ગવાળાની શી ફી છે, અને આવા મંડલોના શા હેતુ છે, તે વધું જાણવાની યાસ જરૂર છે; અને તેથી આવી સભા અને મંડલોના હેવાલનો પણ આ પોથીમાં સમાવેશ થવાની જરૂર છે. વઢી આપણાં ઠેર ઠેર ધર્માદાલાતાં છે, આ લાતાંઓના વહીવટદાર કોણ છે, આ લાતાંઓના તાલામાં ક્યાં ક્યાં ફંડો છે, દરેક ફંડની મુંડી શું છે, અને તેની શી વ્યવસ્થા થાય છે, તે હકીકત જાણવાની દરેક જૈન બઢાની ફરજ છે; અને તેથી આ જૈનવહીમાં આ બાબતનો પણ સમાવેશ થવાની જરૂર છે.

કેટલાક એ પૂછશે કે આ કેમ થઈ શકે? પણ તે કરવામાં જેમ મહેનત છે તેમ થોડું યર્ચ પણ છે. પ્રથમ તો આવી હકીકત મેલવા માટે ઠામેઠામ કાગલો છપાવી મોકલવા, અને તેમાં આ તમામ બાબત સંબંધી યુલાસા માગવા; જેના જવાબ આવી રહ્યા પછી આ તૈયાર કરવા માટે એક અગર બે ગૃહસ્થને અમુક પારિતોષિક ઠરાવી કામ સોંપવું. આલું કામ કમીટીને સોંપવાથી કદી પાર આવવાનો નથી. જે ગૃહસ્થ કે ગૃહસ્થોને આ કામ સોંપવામાં આવે તેની સાથે મુદત ઠરાવવી, અને આમ થવાથી આ કાર્ય પાર પડશે. આ પોથીમાં દરેકેદરેક ગામમાં વસતા જૈનોનાં નામ લખવાની જરૂર નથી, પણ તે ગામમાં કેટલા જૈન પુરુષો, સ્ત્રીઓ, છોકરાઓ અને છોકરીઓ છે?, તેમાં કેટલા મળેલા, મળતા અને અમળ, તે સંખ્યાજ આવવી જોઈએ. તેમજ મુલ્ય મુલ્ય આગેવાન ગૃહસ્થોનાં તેમના ધંધાવાર નામો તેમાં દાલલ કરવાં. આમ થવાથી આપણી આ પોથી મોટી નહીં થાય, અને તે થોડા યર્ચમાં તૈયાર થશે. સિવાય જો તે દરવર્ષે રૂ. ૧ કે બેની કિમ્મતમાં બહાર પાડવામાં આવે, અને દરેક ગામદીઠ ગામના પ્રમાણમાં તેની પ્રતો યરીદવામાં આવે, તો આ નોંધપોથીનું તમામ યર્ચ વસુલ થવાનો સંભવ છે. વઢી કેટલાક એ પણ પૂછશે કે, આવી પોથીનો ઉપયોગ શો?, તો તેનો જવાબ એ છે કે આપણને આપણા જાતભાઈઓની તેથી યબર મલેછે; તેમાં તેઓની સ્થિતિ જાણવાથી આપણને કાંઈ મદદ કરવાનું મન થાયછે, અને વઢી વિવાહ આદિની શોધ માટે પુરતું સાધન મલેછે. ટુંકામાં આ પોથીની કિમત એક યબર મલવાથી વઢી જાયછે. આવી ડીરેકટરી તૈયાર કરવા માટે અગાલ મહુમ વીરરત્ન શેઠ તલકચંદ માણેકચંદ જે. પી. તરફથી પ્રયાસ થયો હતો. તેમણે કેટલીક હકીકત એકઠી કરી હતી, પણ કમનસીબે એસોસિશનની દુર્દશા થઈ, તેમજ તેનો આત્મા ગયો એટલે કામ એમને એમ રહ્યું. વઢી હમણાંજ મારા મુરબ્બી સ્નેહી શ્રી મોહનલાલ મગનભાઈ આ સંબંધમાં કરેલો પ્રયાસ મને બતાવ્યો છે, અને તે જોઈ મને એમ લાગે છે કે, તેમની મહેનત જો ડીરેકટરી કરવાનું ઠરે તો કાન્ફરન્સને ઉપયોગી થઈ પડશે.

આવી ડીરેકટરીની જોકે આપણી કોમમાં યોટ છે, પણ તલ મુંબઈમાંથી દર વર્ષે પારસી-ઓના સંબંધમાં ડોરોસ્ટીયન કેલેન્ડર નીકલે છે.

આ પ્રયાસ જોકે મિ. જાગોશ નામના એક પારસી ગૃહસ્થ કરેછે, પણ તે ફતેહ-મંદીથી પાર પડ્યોછે, અને એક રુપિયાની કિમતમાં દરેક પારસી ગૃહસ્થ તે યરીદવા શક્તિવાન

थायछे. वळी टाईम्स ऑफ इन्डिया तरफथी जे डीरेक्टरी नीकळे छे, ते दश रुपियानी किंमत-वाळी होवा छतां तेनी आ वर्षे बे आवृत्ति थई हती. तेमज बॉम्बे गेझेट ऑफीसमांथी 'मेक-लीन्स गार्ड टु बॉम्बे' नामनी पांच रुपियानी एक बुक पण दर वर्षे नीकळेछे. तेमज मद्रासमांथी लॉरेन्स एसायलम प्रेसमांथी आवीज एक छ रुपियानी बुक नीकळे छे. वळी कलकत्तामां थंकर कंपनीमांथी दर वर्षे आखा हिंदुस्ताननी माहिती आपनार रु. २४ नी किंमतनुं एक पुस्तक नीकळे छे. ज्यारे आम आवी मोटी किंमतनां वार्षिक पुस्तको खपे छे, तो शुं आपणी डीरेक्टरी नहीं खपे? वळी हिंदुस्तानमांज आवां पोथां नीकळेछे तेम नथी, पण युरोप, अमेरिका, ऑस्ट्रेलीआ, चार्इना, जापान आदि देशोमां पण आवां पुस्तको नीकळे छे. तेमज धंधावार सेंकडो डीरेक्टरीओ नीकळे छे. त्यारे अफसोसनी वात छे के आपणी कोम तरफथी आवी कोईपण डीरेक्टरी नीकळती नथी. आथी हुं दरखास्त करं छुं के:—

१. आपणा जैन समुदायनी वस्ती केटली छे, २. जीन मंदिरो, ३. जीनप्रतिमा, ४. ज्ञानभंडारो, ५. पाठशाळाओ, ६. पूर्वाचार्योप्रणीत ग्रंथो, ७. जैन सभा अने मंडळो केटलां छे, ते विगेरे आपणा जैन समुदाय संबंधी उपयोगी बाबतनी पुरती माहिती मेळववा माटे, तेवी विगतोथी भरपुर एक उपयोगी ग्रंथ (डीरेक्टरी) तैयार थवानी आ कॉन्फरन्स बहुज आवश्यकता विचारे छे."

—:0:—

जबलपुरवाळा मी. माणेकचंद कोचर बी. ए. नुं हिंदी भाषामां भाषण.
श्री बीतरागाय नमः

“महरबान सभापति साहिब, प्रिय भाई और बहिनो! आप लोगोंके सन्मुख मेरे मित्र भगुभाई डायरेक्टरीके विषयपर कथन कर चुके हैं. मैं उन्हींके कथनको अनुमोदन कर ज्यादा बलिष्ठ करनेके हेतु आप सज्जनोंकी सेवामें कुछ कहूंगा और आशा करता हूं कि आप ध्यानपूर्वक सुनेंगें.

इस मंडपको विद्वानोंसे इस तरह शोभायमान देखके मुझे अतीही आनन्द होता है; और यह जानकर कि मुझे मंडपकी सेवा करनेके लिये अनुमति है, वह आनन्द बहुतही बढ़ गया है. मेरे लिये समय बहुतही थोडा है इस लिये मैं आप लोगोंको इसी आनन्दमें आनन्द करता और कराता छोड़के अपने विषयको लेता हूं.

मेरा ख्याल है कि सभाके कुछ अग्रसर पुरुषोंके छोड़के बहुतसे भाई ऐसे होवेंगे और बहिनमें तो उनकी संख्या बहुत होगी, जिनको कि कॉन्फरेन्समें आनेके पहिले सिर्फ यही ख्याल होगा कि जो कुछ स्वेताम्बर जैनी हैं वे सब हमारेही जातके हैं यानि गुजराती गुजरातियोंको और मारवाडी मारवाड़ियोंको समझते होवेंगे. फिर यदि हम इस बातको छोड़के तीर्थस्थान और जैनधर्म पालनेवालोंकी संख्यापर आवे तो मादूम होगा कि इन बातोंके जाननेवाले पुरुष और स्त्रियोंकी संख्या घटती जाती है और यदि पढ़े लिखोंकी संख्या और उनके उद्योगके विषय पूछें तो जाननेवाले शायद औरही थोड़े निकलेंगे और यदि और भी आगे बढ़े और मन्दिर व पाठशाला व पुस्तकालयके विषय प्रश्न करे तो शायद वह संख्या और भी

न्यून हो जावेगी. और यदि फिर हम धर्मार्थि खातोंके विषय पूछें तो शायद कुछ संख्यामें और भी कमी पड़ेगी. आजकलकी हमारी दशा हेखकर यह बिल्कुल ठीक है. क्योंकि हम लोगोंमें नतो विद्याका जादा प्रचार है या न इन बातोंको जाननेका कोई जरिया है. पर मैं समझता हूँ कि हम लोगोंको इस विद्याकी घोर निद्रामें सोते बहुत काल व्यतीत हो गया है और अब समय आगया है कि हम उठें. हमारे हिंदुस्थानके सबही लोग जाग तो पड़े हैं, कईएक हाथ मुंह धो रहे हैं और कई कपड़े पहिरके तैयार है और कई सचमुचमें खाना भी होगये हैं, तो क्या हम अभी तक सोतेही रहेंगे? हरगिज नहीं यदि हम सबसे पीछे न रहना चाहे, क्योंकि यह समय ऐसा है कि जो पीछे रहा सो रहा ही, इस लिये भाइयो विद्याका प्रचार करो और एक ग्रंथ ऐसा तयार करो जिसमें कि अपने श्री महावीर वंशके पुरुषों स्त्रियों और बालकोंकी संख्या हो और उनमेंसे जो २ प्रसिद्ध २ सद्गृहस्थ हों उनके नाम भी हो. फिर प्रत्येक शहर व जिलेके जैन ग्रहस्थोंकी संख्या और उनमें जो प्रसिद्ध ग्रहस्थ हों उनमेंसे एक, दोके नाम भी रहें. उन शहरोंमें यदि मंदिर व पाठशाला व पुस्तकालय व धर्म फण्ड हों वे भी दर्ज रहें. और फिर वहांपरके पढाँलिखोंकी संख्या और विद्यार्थियोंकी संख्या देना चाहिये. यदि वहांपर कोई प्रसिद्ध साधु व यति हों तो उनका नाम भी दर्ज करना ठीक होवेगा.

इन बातोंके अलावा तीर्थस्थान और उनको जानेका रास्ता और उनका मोका (Situation) भी देना चाहिये.

यदि हो सके तो पुस्तकालयोंमें प्रसिद्ध पुस्तकें हों, उनके नाम मय उनके रचने वालोंके नामके इस डायरेक्टरीमें दर्ज किये जावे.

ये सब कहदेना तो सहज मालुम पडता है, पर यह काम किस तरहसे किया जावे, यह तो सचमुच बड़ी कठिन बात है.

मेरी समझमें यह बड़ी आसानी के साथ हो सकता है. यदि हम लोग अपने दिलसे कोशिश करें और अपने २ जिलेको कुल हाल जैसा कि दरकार है सभाको लिख भेजें या एक दूसरी रीतीसे याने सभाकी तरफसे जो सेक्रेटरी, प्राविन्शियल सेक्रेटरी, उनके असिस्टन्ट और वालन्टीयर सेक्रेटरी बनाये जावे वो लोग इन बातोंको सोधके सभाके मुख्य सेक्रेटरी को भेजें.

अब यह सबतो हुवा पर कोई यह न कह बैठे कि यह सब तकलीफ उठानेका मतलब क्यों? भाई इसमें बडा भारी मतलब है—पहिले तो अन्धकार का परदा दूर होवेगा. हम लोग अपने पूरे कुलको देख सकेंगे और सुधार और बढावकी युक्तियां भी निकाल सकेंगे. यानि हमारी उन्नति बहुत कुछ इसी बात पर मुनहसिर है, तो भला कहो यह कितने फायदे की बात है? मैं इसके बहुतसे फायदों पर कुछ ज्यादा नहीं कहूंगा पर यह कहदेना बहुतही जरूर है कि इससे हम लोग जोकि हमारी अभी दशा है उसको अच्छी तरहसे जान लेंगे और अपने बल, दल, और विद्यारत्नकी जो न्यूनता है उसको दूर करनेकी कोशिसें खोज निकालेंगे और यदि श्री वीतरागकी कृपा होवेगी तो जैनधर्म फिर उसी उच्च श्रेणिको प्राप्त होगा जैसे कि वह एक समयपर था.

भाई और बहिनो! इतना कहके मैं समाप्त करता हूँ और इस विषयको आमलोगों के विचार के लिये छोड़ता हूँ."

જેપુરવાળા શેઠ. સુજાણમલજીના હિંદી ભાષણનો સાર.

હિંદનાં જુદાં જુદાં મથકો ખાતે કેવી કેવી જાતના જ્ઞાનમંડારો છે, દેવાલયો છે, તે તેમજ બીજી વિગતો આપણી પાસે હોવાની ઘણી જરૂર છે. તેવી વિગતોની ગેરહાજરીમાં હાલમાં કેટલાંક જૈન મંદિરો, તદન જીર્ણ થઈ જઈ ગરી પડેછે, તોપણ તેનો કોઈ ભાવ પુછતું નથી. જૈન મંદિરોની ગમે તેટલી ગેરવ્યવસ્થા થઈ જાયછે, તોપણ તેની આપણને ખબર પડતી નથી, ઇટલુંજ નહીં પણ તેવી ગેરવ્યવસ્થા વરસોનાં વરસો સુધી ચાલુજ રહેછે. આબાસજોગોને લીધે જૈન ડીરેક્ટરીની ઘણીજ જરૂર છે.

મિ. સાકરચંદ માણેકચંદ ઘડીયાલીનું ભાષણ.

“ મહેરબાન પ્રમુખ સાહેબ, જુદા જુદા સંઘો તરફના પ્રતિનિધી સાહેબો અને મારા સર્વ જૈન બાંધવો !

શ્રી જૈન ડીરેક્ટરીના સંબંધમાં મિ. ભગુભાઈ ફત્તેચંદ તરફથી જે દરખાસ્ત મુકવામાં આવી છે, અને જે દરખાસ્તને જબલપુરવાળા મિ. માણેકચંદજી બી. એ. તથા શેઠ સુજાણમલજી એ ટેકો આપ્યો છે, તેને અનુમોદન આપતાં મને હર્ષ ઉપજે છે. આ દરખાસ્ત ઉપર ઇટલું તો સારું વિવેચન કરવામાં આવ્યું છે, કે વધુ બોલવાને મારે માટે ઘણીજ થોડી જગ્યા રહી છે. બાંધવો! શ્રી જૈન ડીરેક્ટરીના ફાયદા ઘણાજ છે, એ આપણા ધ્યાનમાં ઉતર્યું હશે. આપણાં પવિત્ર તીર્થોની સંખ્યા હિંદુસ્તાનમાં કેટલી છે તે આપણે જાણતા નથી, એ કેટલું બહું અફસોસકારક છે! ઘણીક જગ્યાઓ એવી છે કે જ્યાં આપણાં મંદિરો છતાં, શ્વેતાંબર શ્રાવકોની વસ્તી ત્યાં ન હોવાથી, પૂજા વગેરેમાં ઘણીજ અડચણ પડે છે. ઘણાંક મંદિરો એવી જગ્યાએ છે કે, જે જગ્યાઓ જંગલ જેવીજ ગણી શકાય, જોકે જે વચ્ચે તે મંદિરો બંધાવવામાં આવ્યાં હશે, તે વચ્ચે તેમની સ્થિતિ ઘણીજ આબાદ હશે. એજ રીતે પ્રતિમાઓ તથા જ્ઞાનમંડારોની હાલત છે. આપણા શાસનની ઉન્નતિના સ્તંભ જેવાં મંદિરો અને પ્રતિમાઓની જો આ હાલત છે, તો તે વિષે શું આપણે દોષિત નથી? જો જૈન ડીરેક્ટરી જેવું પુસ્તક હોય, તો આપણને ખબર પડે કે આ સ્થળે આ રીતનો કારભાર છે, અથવા તો કોઈ મંદિરની વ્યવસ્થા સારી રીતે છે કે કેવી રીતે છે, અથવા તો તે મંદિરના ખર્ચ માટે શી વ્યવસ્થા છે, વગેરે બાબતો આપણને માલુમ પડવાથી, આપણી જાહોજલાલીનાં પ્રાચીન કામોને આપણે જાઝબી શકીએ અને આપણા ધર્મની ઉન્નતિ કરી શકીએ.

તેજ રીતે એ જૈન ડીરેક્ટરીમાં અર્વાચીન વચ્ચતમાં આપણા શ્રાવક, શ્રાવિકા, સાધુ, સાધ્વી, ગોરજીઓ, ઉપદેશકો વગેરેની કેટલી સંખ્યા છે, તે પણ દાખલ કરવાથી આપણા ચતુર્વિધ સંઘની નક્કી સંખ્યા આપણા જાણવામાં આવે; અને તેથી આપણી સંખ્યા ભૂતકાળમાં કેટલી વધી અથવા ઘટી છે, તેનું તોલ કરી શકાય, અને ભવિષ્યમાં તે માટે યોગ્ય ઉપાયો યોજી શકાય.

વઢી એ જૈન ડીરેક્ટરીમાં અર્વાચીન વચ્ચતમાં આપણી પાઠશાળાઓ, જૈન સભાઓ, મંડળી વિગેરેની પણ નોંધ આપવામાં આવે, તો તેની માહિતીથી પણ ઘણાં ઉત્તમ કાર્યોમાં આપણે

અરસપરસ મદદ આપી શકીએ. દરેક યાતાઓ કેવી રીતે ચાલે છે, તેનો દાખલો લઈ શકીએ. તે યાતાઓ ઉપરથી આપણી વસ્તીમાં કેલ્લવણી કેવી રીતે વધેછે, અને તેમાં કેટલો વધારો કરવાની જરૂર છે, વિગેરે બાબતો, કે જેથી આપણી કોમની અને ધર્મની ઉન્નતિ થઈ શકે તે આપણને મારુમ પડશે, અને ભવિષ્યની પ્રજા માટે પણ એક અમૂલ્ય નોંધ આપણે મુકી શકીશું.

માઈઓ ! ડીરેક્ટરી બનાવવાનું કામ કાંઈ સહેલું નથી. એ કામ પાછલ શરૂઆતમાં તો મોટી રકમ સર્ચવાની જરૂર પડશે; પણ એક વખત એ કામ શરૂ થયા પછી, તે મુશ્કેલ પડશે નહિ. આટલાં કારણોથી મી. ભગુમાઈએ જે દરખાસ્ત મુકીછે, તેને હું વધુ અનુમોદન આપુંછું અને આશા રાખુંછું કે, તમે પણ તેમાં સામેલ થશો.”

ઉપર પ્રમાણે અનુમોદન મળ્યા પછી, આ દરખાસ્ત સર્વાનુમતે પસાર થઈ હતી, અને શ્રી જીનેંદ્ર ભગવાનની જય બોલાવી સમા આવતી કાલ ઉપર મુલતવી રાખી, સમાજનો વિચારવા માંડ્યા હતા.

છઠી લેવડાવવા માટે પ્રતિનિધીઓને આમંત્રણ.

વીજે દિવસે સવારે સાડા સાત વાગેથી અડધા અડધા કલાકને અંતરે, પંજાબ, રજપુ-તાના, મધ્યહિંદુસ્તાન, કાઠીઆવાડ, દક્ષિણ અને સુરત અમદાવાદના પ્રતિનિધીઓને, ફોટોગ્રાફ લેવડાવવા સારું હાજર રહેવાનું જાહેર કરવામાં આવ્યું હતું.

(१३९)

चोथो दिवस.

(गुजराती) आसो सुदी १ मंगलवार, ता. २२ सप्टेंबर.

ठेरवेले वखते कॉन्फरन्सनुं कार्य शरु करवामां आव्युं हतुं, अने ते थतां पहेलां नियमा-
नुसार श्रीजैन मंगळ गायन समाजे नीचे प्रमाणे गायन साज साथे गायुं हतुं:—

बीजी जैन (श्वेतांबर) कॉन्फरन्स देवीनो विजय !

(राग—धन्य धन्य दिन आज, धन्य तमारो—ताल दादरो.)

विजय रंग ! विजय रंग ! देवी थाओ त्हारो,
जग मही प्रसारी कीरती, अचळ नाम धारो. विजय-१

संप सुराभि थो वधारी, जनमन सुधारो,
बुद्धिबळ कळ सकळ वाधे, नीकळे कुधारो. विजय-२

ऐक्य विण दुःख अब्धिमां, पडे हजारो,
हस्त ग्रही देवी सद्य, ते थकी उगारो. विजय-३

ऐक्य, धरम, करम, नीतिनो करे प्रसारो,
अकल हीण मन न जाणे, शुं थतो लवारो. विजय-४

ऐक्यने प्रतापे पांडुना, विजय पोकारो,
गाजी रह्या दशे दिश, कौरवनो संहारो. विजय-५

ताणतां तुटीज जाय, एक तंतु न्यारो,
नव कदी तुटेज देवी, होय कदी भारो. विजय-६

जैन शासन द्रढता माटे, आज छे ईसारो,
देवी ! दैवी बळ दर्ईने, अधगति उधारो. विजय-७

श्वेतांबरी जैनबंधु, हृदय क्लेश निवारो,
आशिष दीयो मात जेथी, थाय अति वधारो. विजय-८

जीनवर करधर शिरपर, कष्टथी उगारो,
देवदेवी रक्षा करी, शासन जय प्रसारो. विजय-९

कॉन्फरन्सना आगेवानोने विनंति ! (राह—एज)

आज छे अतुल आनंद, श्वेतांबर जीन त्हारो.
कॉन्फरन्स जयपताका, फरके आम भाळो. आज छे-१

राय बदादुर बट्टीदास, जैन कष्ट विदारो,
वीर मुरति वीरचंदने उगारो. आज छे-२

શીખવો ઉદ્યોગ જૈનવાઢને સુધારો, રંક સ્થિતિમાંજ તેનો, જાય છે જન્મારો.	આજ છે-૩
ફકીરચંદ ફિકર રાખો, બંધુતા વિચારો, કીરતિ શશીપ્રભા સમાન, તેહને વધારો.	આજ છે-૪
જીનબંધુને દીયો તમ, જ્ઞાન દાન વારો, ઈષ્ટ થાય દ્રવ્ય મુક્તિ, મઢે શ્રેયકારો.	આજ છે-૫
ગુલાબપુષ્પ સમાન, સુગંધી પ્રસારો, ઢઢા ગુલાબચંદજી, ઁક્યખડ્ગ ધારો.	આજ છે-૬
વચતાવર સર્ખી ગૃહસ્થ, જીન સુખી વિચારો, વચતાવરમલજી મિત્ર, કરો ઉદય પસારો.	આજ છે-૭
ઁક્યના પ્રયાસી પુર, અમર યશનો ભારો, અમરચંદ પી. પરમાર, પરમાર્થ ગણો પ્યારો.	આજ છે-૮
ઁક્ય, દયા, ઉત્તેજનના, જ્યહાં નથી ઉપચારો, ત્યહાં સદા નિવાસ કરે, દરિદ્રતાનો ભારો.	આજ છે-૯
મહાવીર શ્રી પાર્શ્વનાથ, તમ ઉમંગ વધારો, ચિરાયુષ્યમાન કરી, જીનસમાજ તારો.	આજ છે-૧૦

ઠરાવ ૯ મો.

હાનિકારક રીતરિવાજો દૂર કરવા તથા ભ્રાતૃભાવ
વધારવા બાબત.

આધુનિક પ્રચલિત રીવાજો પૈકી

૧. મરણ પાછલ રડવું કુટવું,
૨. મરણ પાછલ જમણવાર,
૩. બીજાં खोटાં ફરજ્યાત સ્વર્ચો,
૪. કન્યાવિક્રય,
૫. અન્ય શાસ્ત્ર પ્રમાણે વ્યવહારિક ક્રિયા કરવામાં આવે છે તે,
૬. બાઝલગ્ર અને વૃદ્ધવિવાહ,

૭. તથા આપણી કોમને અવનાતિને રસ્તે લઈ જનારા તેવા બીજા હાનિકારક રીત-
રિવાજો, જે જે દેશોમાં ચાલતા હોય ત્યાં ત્યાં તેમને બનતા પ્રયાસે સત્વર બંધ કરવા, તથા
આપણા સ્વધર્મી બંધુઓમાં વારંવાર થતો કુસંપ અટકાવી, એક તથા વિશેષ ભ્રાતૃભાવ થાય
તેવા સંગીન ઉપાયો યોજવાને માટે, આ કોન્ફરન્સ દરેક જૈનબંધુનું આ પ્રસંગે વિશેષ
ધ્યાન ઝેંચે છે.

દરખાસ્ત કરનાર—મી. અમરચંદ પી. પરમાર.—મુંબઈ.

ટેકો આપનાર—પ્રો. નથુભાઈ મછાચંદ—મહુવા—કાઠીઆવાડ.

અનુમોદન આપનાર—વકીલ છોટાલાલ કાઢીદાસ—અમદાવાદ.

લાલા હુન્નામલજી ગુલેછા—સીવની છાપરા.

વૈદ્ય તલકચંદ તારાચંદ—સુરત.

મી. દામોદર બાપુસા—અવલા.

લાલા સુભોમલજી—પંજાબ.

મી. મગનલાલ ગોવિંદજી દલાલ—અંબાચ—સુરત.

મિ. અમરચંદ પી. પરમારનું ભાષણ.

ગાયન ગવાઈ રહ્યા બાદ મી. અમરચંદ પી. પરમારે હાનિકારક રીતરિવાજો દૂર કરવા તથા ભ્રાતૃ ભાવ વધારવા બાબત, નીચલી દરખાસ્ત રજુ કરી હતી:—

આધુનિક પ્રચલિત રિવાજો પૈકી:—

૧. મરણ પાછળ રડવું કુટુંબ,

૨. મરણ પાછળ જમણવાર,

૩. બીજાં યોગ્ય ફરજિયાત યજ્ઞો,

૪. કન્યાવિક્રય,

૫. અન્ય શાસ્ત્ર પ્રમાણે વ્યવહારિક ક્રિયાઓ આદરવી,

૬. બાળલગ્ન અને વૃદ્ધવિવાહ.

૭. તથા આપણી કોમને અવનતીને રસ્તે લઈ જનારા તેવા બીજા હાનિકારક રીત-રિવાજો જે જે દેશોમાં ચાલતા હોય, ત્યાં ત્યાં તેમને બનતા પ્રયાસે સત્ત્વર બંધ કરવા, તથા આપણા સ્વધર્મી બંધુઓમાં વારંવાર થતો કુસંપ અટકાવીને, એક તથા વિશેષ ભ્રાતૃભાવ થાય તેવા સંગિન ઉપાયો યોજવાને માટે, આ કોન્ફરન્સ દરેક જૈનબંધુનું આ પ્રસંગે વિશેષ ધ્યાન યોજાવે.

મી. અમરચંદ પી. પરમારે ઉપલી દરખાસ્ત છટાદાર હિંદુસ્તાની ભાષામાં રજુ કરતાં જણાવ્યું કે:—

‘ જૈનબંધુઓ! આપ જેવા સુજ્ઞ ગૃહસ્થો આગળ મારા જેવો બાળક કંઈ કહે, એ માત્ર એક મદોન્મત્ત હાથીને સુતરના તાંતળાથી બાંધવા જેવું છે.

એક જમાનો એવો હતો કે, જ્યારે આપણા પવિત્ર જૈનધર્મના સિદ્ધાંતોને અક્ષરેઅક્ષર માન અપાઈ તે મુજબ વર્તાતું હતું, એક જમાનો એવો હતો કે, આપણા વિદ્વાન્ આચાર્યો અને ગુરુઓના બોલોને અમૃત માની આપણે વધાવી લેતા હતા, એક જમાનો એવો હતો કે, શ્રી તીર્થંકરોના વાક્ય સિવાય સર્વ મિથ્યા માનવામાં આવતું હતું, એક જમાનો એવો હતો કે જ્યારે એક જ રીતિ, એક જ રિવાજ, અને ધર્મની આજ્ઞા પ્રમાણેજ તે રીતિ અને રિવાજ બંધાઈ તેનું વર્તન થતું હતું, અને એક જમાનો એવો હતો કે, પ્રમાણિક, ધાર્મિક નિષ્ઠાથી વર્તી સર્વત્ર ભ્રાતૃભાવ ફેલાઈ દયામય સૃષ્ટિજ નજર આવતી હતી, ત્યારે આજે જમાનો એવો આવ્યો છે કે આપણે વિદ્યાને અભાવે, આપણા અનાદિ ધર્મના ડંડા સિદ્ધાંતોને ડંડા મુકી, અન્યદર્શનીયોની સોબતમાં મિથ્યાત્વી બની તેઓના રીતરિવાજો પ્રમાણે ચાલવા લાગ્યા છીએ. આજે જમાનો એવો આવ્યો છે કે, આપણા ગુરુઓની આજ્ઞા માનવાને બદલે આપણી આજ્ઞા તેઓ પાસે મનાવીએ છીએ. આજે જમાનો એવો આવ્યો છે કે, અશ્રદ્ધારૂપી અધંકારથી તીર્થંકરોની આજ્ઞાનો અભાવ થતો ચાલ્યો છે. આજે જમાનો એવો આવ્યો છે કે, જ્યાં જોઈએ ત્યાં જુદી જુદી રીતિ તથા જુદા જુદા રિવાજો જોવામાં આવે છે, અને કયા ધર્મને આધારે તે લઈ બેઠા છે, તેનું પણ માન ભૂલી બેઠા

છે; અને આજે જમાનો એવો આવ્યો છે કે, પ્રમાણિક નિષ્ઠા નષ્ટ થઈ ગઈ છે, અને ભ્રાતૃભાવને બદલે ર્ષા, ફિસીઆરી, અભિમાન, કુસંપ અને સ્વાર્થ ધારી બેઠા છે. બંધુઓ! જ્યારે આવો ઉલટોજ જમાનો આપણી દૃષ્ટિગોચર થતો જોવામાં આવે છે, ત્યારેજ આપણામાં સંસારિક તેમજ ધાર્મિક હાનિકારક રીતરિવાજો, કાંઈક સંગતિથી, કાંઈક અજ્ઞાનથી, કાંઈક પ્રમાદથી અને કાંઈક પોતાના આરામ માટે આપણે ભૂંડે બેઠા છીએ. એ દુષ્ટ રિવાજો જુદી જુદી ન્યાતો અને જુદા જુદા દેશોમાં એટલા જુદા જુદા છે કે, જેની સંખ્યાનું પરિમાણ થઈ શકે નહીં; એ રિવાજો એટલા બધા છે કે દેશદેશના જુદા, ગામગામના જુદા, ઘર ઘરના જુદા, બલકે એક એક મનુષ્યના જુદા જુદા છે.

હાનિકારક ધાર્મિક રિવાજો.

દેખાદેખી અને અજ્ઞાનતાથી આપણે મિથ્યાત્વ ઉપર ઉતરતા ચાલ્યા છીએ. જૈનધર્મ પ્રમાણે શ્રી વીતરાગપ્રણીત આજ્ઞા વિના અન્ય સર્વ જંજાલ માનવામાં આવી છે. સદ્દેવ, સદ્ગુરુ, અને સદ્ધર્મને અંગિકાર કરવાનો જૈનસિદ્ધાન્ત હોવા છતાં, અંરી હંતની ભક્તી ન કરતાં, ચેતલાજી, ભૈરવ, માતા, શનીશ્વરજી, શિવજી, પીરજી, વિગેરે અનેક દેવતાઓની સ્થાપના અને શ્રદ્ધાપૂર્વક પૂજા કરવામાં આવે છે. દક્ષિણમાં બાલાજીની પૂજા થાય છે, અને દર શુક્રવારે જૈનોના ઘરોમાં આરતીઓ થઈ પ્રસાદ વહેંચાય છે. પોતાના ઘરમાંજ નહીં પણ જૈન મંદિરોમાં તેઓની મૂર્તિઓ ઘુસાડી દેવામાં આવી છે, તપ જપ કરાવવા લાગ્યા છે, બ્રહ્મ-ભોજન મોક્ષનું સાધન માનવામાં આવે છે, હાડકાં અને રાક્ષ ગંગાજી ભૂંડે જવામાં આવે છે, પીરજીને મનાવવાને બાધાઓ લેવાય છે, અમુક દેવની આગળ બચ્ચાંની બાબરી ઉતરાવવાની બાધાઓ રાખાય છે. જૈન દેવતાઓને પણ બાધા આપવાનીઓ ચઢાવવામાં આવે છે. વઢી હોઢી ભૂલ્યા રહેવું, બઢેવ પાઢવી, પ્રહણસંબંધી પાલન, શીઢીપૂજન, શનીવારો કરી કથાઓ સાંભ-લવી, વગેરે રિવાજો દેખાદેખી હજારોની સંખ્યામાં અજ્ઞાન જૈનોમાં પાઢવામાં આવે છે.

દોરાઓ કરાવવા, શાઢુજ્જપટ નંચાવવી, નજર બાંધવી, મંત્રથી પુત્ર થવાની ઈચ્છા રાખવી, ભૂતઢાકળો માનવી, વગેરે કૌતુકો પણ કંઈ ઓછાં જોવામાં નથી આવતાં. એ રિવાજો મરદો કરતાં સ્ત્રીવર્ગ વધારે અજ્ઞાન હોવાથી, તેઓમાં વધારે પ્રચલિત જોવામાં આવે છે, અને મરદોને સ્ત્રી આગળ હાજી હા કરવું પડે છે. એ રિવાજો શું છે, કેવી રીતે ઓઢા છે, પ્રહણ શું વસ્તુ છે, વગેરે વિસ્તારથી કહેતાં બહુ લંચાળ થવાના ભયથી કહેતો નથી.

જૈનોમાં જૈન શાસ્ત્રની વિધી પ્રમાણે સોઢ સંસ્કાર વર્ણવેલા છે. જેમકે ગર્ભાધાન, પુંસ-વન, જન્મ, સૂર્યચંદ્ર દર્શન, ક્ષીરાસન, ષષ્ઠી પૂજન, શૂચિકર્મ, નામકરણ, અન્નપ્રાશન, કર્ણ-વેધ, કેશવપન, ઉપનયન, વિદ્યારંભ, વિવાહ, વ્રતારોપ, અને અંતકર્મ. કેટલાકો એવો ઘમંડ કરે છે કે જૈનોમાં સંસ્કાર જેવું કશું નથી, અને તેઓને વેદ વગેરે ઉપરજ આધાર રાખવો પડે છે. એ તો ઓર છે કે જૈનો એ સોઢે સંસ્કાર વિસારી બેઠા છે. સોઢ સંસ્કારોની શાસ્ત્રોક્ત વિધી છતાં કોઈપણ સંસ્કાર પૂર્ણ રીતિએ કરવામાં આવતો નથી. ક્યાં છે સૂર્યચંદ્ર દર્શન અને ક્યાં છે ઉપનયન? લગ્નની વિધીમાં તો બહુજ અંધેર થઈ ગયું છે, જ્યાં ત્યાં વિપ્ર દેવતા માન્ય થઈ રહ્યા છે. પહેલા જમાનામાં શ્રી રુષભદેવના સમયથી જૈન વિધિઓ પ્રચલિત હતી. મરહુમ પરમ ઉપકારી મુનિરાજ શ્રી આત્મારામજી મહારાજનો બનાવેલો “તત્ત્વનિર્ણય પ્રાસાદ”

ગ્રંથ જે મેં હમણાંજ પ્રસિદ્ધ કર્યો છે, તેમાં બહુજ વિસ્તારથી જૈનોના સોઝ સંસ્કાર, લગ્નની તમામ વિધી તથા મંત્રો અને સૂચના સહિત લખવામાં આવ્યા છે. વડોદરાના મિ. વૈયે, શ્રી શાંતિ વિજયજીએ માનવધર્મ સંહિતામાં વગેરે પળ તે સંસ્કારો અને લગ્ન વિધી વિષે લખ્યું છે. ભાવનગરના મિ. કુંવરજી આણંદજી અને બીજાઓએ જૈન વિધીથી લગ્ન કરાવવા માંડ્યાં છે; અને દેશકાઠ અનુકુલ છે, તો આપણે અવશ્ય કરીને એ સુધારો દાખલ કરવો જોઈએ. રાજગોર તપોધન, રાવલ આદિ જૈન બ્રાહ્મણો, ભોજકો, સેવકો, કુલ્લગુરુ અને મહાત્માઓ જેઓના પોષણનો આધાર માત્ર જૈનોપરજ છે, તેઓને એ વિધીનું શિક્ષણ આપી તેમાંના માત્ર પચીસ જળને તૈયાર કરો, તેઓ બીજાઓને તૈયાર કરે, તેઓને દસ વીસ રૂપીઆનું મુકરર રૂનામ આપો. પાસ થયેલાઓને સર્ટીફિકેટ આપી, તેઓને અમુક લગ્નના લગાઓ બાંધી આપો, તો આપણે સુધારીશું. જૈનવિધી એક વાર વાંચવામાં આવશે તો, દરેક ધર્મીધ જૈન અંગીકાર કર્યા વિના રહેશે નહીં.

વઢી બીજી પળ ક્રિયાઓ ગણેશસ્થાપના આદિથી થાય છે. દિવાળીમાં વહીપૂજા, પંચ-માસી, ટુકાનનું અને નવા ઘરનું વાસ્તુ વગેરે પળ તમારા ધર્મના ફરમાન વિરુદ્ધ કરાવવામાં આવેછે, અગરજો એ સર્વેની વિધીઓ જૈનશાસ્ત્રમાં છે.

દેખાદેખી શ્રાદ્ધ કરવું, સરાવવું, નદીઓમાં નાહી પવિત્ર થવું, વગેરે પળ ધર્મવિરુદ્ધજ આચરવામાં આવે છે. આગલ કહેલા, આ અને એવા વીજા અધાર્મિક રિવાજોને સદંતર વંધ પાડવા જોઈએ. મારું કહેવું કોઈપણ અન્ય દર્શનીયોની ગીલા કરવા માટે નથી, પણ માત્ર પોતાના જ ધર્મપર દ્રઢ થવાને આગ્રહ કરવાનું છે, કે જે સુદ્ધ ગૃહસ્થો અંગીકાર કરશે. (તાઢીઓ)

સંસારિક હાનિકારક રિવાજો.

જૈનમત પ્રમાણે ધર્મ શુદ્ધ રીતે પઢાઈ, આ લોક અને પરલોક સુધરે એવી રીતે સંસારિક રિવાજો ગોઠવાયલા છે. ધર્મની પુષ્ટિને અર્થે સંસાર છે, નહીં કે સંસારની પુષ્ટિને અર્થે ધર્મ. પોતાના શોખ અને ગરજથી, સુસંગતને અભાવે અને અવિદ્યાને લીધે, આપણામાં રહવુંકુટવું, મરણ પાછલ જમણ, છોટાં ફરજ્યાત સ્વર્ગ, કન્યાવિક્રય, વાઢલગ્ન, વૃદ્ધવિવાહ, અને વીજા અનીતિને માર્ગે દોરવનાર અનેક હાનિકારક રિવાજો ઘુસી ગયા છે.

મરણ પાછલ રહવું કુટવું.

એ રિવાજે તો ઘર ઘાલ્યું છે. મરણ કર્મના ઉદયથી થાય છે. મૃત્યુ પાછલ કલ્પાંત કરવાથી મોરું પાછું આવતું નથી. પુરુષો મુદદું લઈ જતાં “રામ બોલો ભાઈ રામ” કહે છે, એ કોઈ પળ જૈનશાસ્ત્રમાં છે? મરદો બહાર ગામથી મૃત્યુની પાછલ કાળ કરવા અને રહવા આવે, ત્યારે માથું કપડાથી ઢાંકી મોઢેથી નાહક “ઓ ઓ” કરે છે. (અત્રે મિ. પરમારે પળ માથે કપડું નાંખી “ઓ ઓ” કરી બતાવ્યું, તેથી આખી કોન્ફરન્સ હાસ્યમાં પડી ગઈ. તાઢીઓ) આંખમાં આંસુ ન હોવાથી માત્ર ઢોંગજ કરે છે; ઘેર પહોંચતાં પાણી લઈ ખાલી આંખે લગાડે છે, કે બહુ રોયા. મરતા પહેલાંજ રોગીને નવડાવી, હજામત કરાવી, મીની જમીનપર સુવાડી, અધમુઓ કરી નાંખી, તેને આર્ત ધ્યાનમાં નાંખી દેવો એ કયા જૈન શાસ્ત્રમાં છે? દેખાદેખી થતા છોટા અનર્થોને છોડી, તમારા અનાદિ ધર્મપર આવો. ગુજરાત, કાઠીઆવાડ વગેરે સ્થલ

સ્ત્રીઓ જાહેર રસ્તાઓમાં છડે ચોક ઉભી રહી, નહીં બતાવવાનાં અંગો સુલ્લાં રાખી, કુટી કુટીને શરીરની ઇટલી ખરાબી કરી નાંખે છે, કે ઘેર ગયા પછી તેના ધળીને શેક કરવો પડે છે, અને બાજે સ્ત્રી મરણ પામવાના અથવા ક્ષય થવાના દાખલા ઘણા મળી આવે છે. સ્ત્રીને ચોસઠ કઠ્ઠામાંથી ગાયનની એક કઠ્ઠા શીખવાની હોય છે, તે કઠ્ઠા તેઓ કુટવાની સાથે રાજીઆ (મરશીઆ)ના ગાયન ગાવામાં પૂર્ણ કરે છે. સો સો સ્ત્રીના ટોઢામાં બે ચાર શૂરવીર બની, સામ-સામા હાથ ડંચા કરી તબલાની થાપ છાતીપર લઈ, જમીન ધમધમાવી નાંખે છે, કપડું કમરે બાંધે છે, અને કેટલીક કાલ્હાઓ પળ વાળે છે. કુટવામાં આગલી સેંકડો વાતોને યાદ અણાવી, મૃત્યુ પામેલાના સંબંધીઓને દિલાસો આપવાને બદલે તેઓના કારી ઘા તાજા કરે છે. પોતાના પળ મરી ગયા સગાઓને ત્યાં યાદ કરી, દરેકે દરેકને આગલાં મૃત્યુ યાદ અણાવવામાં આવે છે. જે સ્ત્રીઓ થોડું કુટતી હોય તો શૂરવીરો કહે છે કે “આમ શું કુટો હાય હાય”, કહી જોરથી ધબકારા મરાવે છે.

મારવાડ વગેરે સ્થળે રોવું અને વિધવાએ સુણામાં બેસી રહેવાનું, એકથી ચાર વર્ષ સુધી પાઠવામાં આવે છે. કાળ મહોકાળે જનારા એક વર્ષ દીવસ સુધી જાય છે, અને ઘરધણીઓને કામ ધંધો છોડી ઘેરજ રહેવું પડે છે. ગુજરાતમાં પળ રોવાકુટવાનું એક વર્ષ સુધી લંબાવવામાં આવે છે, એ રિવાજ કેટલો બધો ધર્મ વિરુદ્ધ અને હાનિકારક છે? વઢી સ્ત્રીઓ રોજ પાછલી રાતના ચાર વાગે ડઠી મરેલાના પલા લઈ ડંચે સ્વેરે સ્વેચ્છે, કે જેથી પાડપડોસીઓ જાગી ડઠી વિક્રાલ્હતા નજરે આવે છે, બલકે કાચી છાતીવાઢા તો હબકી જઈ મરણની ચિંતામાં પડેછે. મંદિર દર્શન કરવા જવું, ગુરુ મુનિરાજ પાસે ધર્મશ્રવણ કરવા જવાનું પળ વરે વર્ષ બંધ કરવામાં આવેછે. જે સ્ત્રીઓ જ્ઞાનમાં સમજવાથી રહવાકુટવામાં ભાગ લેતી નથી, તેની ઠેકડીઓ કરવામાં આવે છે. આ બધા ડોટા રિવાજો, નું મૂલ અજ્ઞાનતા છે. એવી અજ્ઞાન સ્ત્રીઓ કહે છે કે અમારો નવરાશનો વખત ગાલ્હાનો સમય રહવાકુટવામાં છે, તે પળ તમો પુરુષો બંધ કરાવવા નિર્દયતા વાપરવા પ્રયત્ન કરોછો. (તાલ્હીઓ) સ્ત્રીઓમાં રહવાકુટવાનો પ્રથમજ પાઠ આપવામાં આવે છે. જે માતા દીકરીને રહવાનું અને કુટવાનું શીખવતી નથી, તેને પુત્રીની સાસુ તરફથી વગોવાનું અને ગાલ્હો ડાવી પડેછે. પોતે મળેલી હોય તો પુત્રીને સારું સારું શીખવી શકે; પુત્રી બિચારી માતાના શિક્ષણ પ્રમાણે વર્તી વાલ્હકોને પળ તેવું શિક્ષણજ આપે છે. એક પુરુષ સ્વચ્છંદી હતો અને રોજ વેશ્યાને ત્યાં જતો હતો; તેની કુટેવ છોડાવવાને તેની સ્ત્રીએ ઠપકો આપ્યો ત્યારે પુરુષે સુલ્લા દીલથી કહી દીધું કે “તે વેશ્યા હાવભાવ કરે છે, ગાયન ગાયછે અને વઢી નાચે પળ છે, અને તું તો તેવું કશું કરી મને રીજવતી નથી.” તે સ્ત્રીએ કહ્યું કે “હું પળ તેમ કરીશ, પળ તમે બહાર મટકવા જશો નહીં.” તે સ્ત્રીએ હાવભાવ કરી ગમે તેમ રીજવવાનો રોજ પ્રયત્ન કરવા લાગી. થોડાક દિવસ પછી પુરુષે કહ્યું કે “તને કાંઈ ગાતાં અથવા નાચતાં આવડતું નથી, તેથી હું તો જઈશ”. તે સ્ત્રીએ કહ્યું કે મારી માએ મને ગાતાં પળ શીખવ્યું છે, તે ગાઈને પળ આપને તો રાજી રાખીશ.” પુરુષનો હુકમ થવાથી તે સ્ત્રીએ ગાવા માંડ્યું:—

તાંબાકુંડી જલે ભરી મેલી, નાવળની મસ આવોરે,

હાય રાજવી હાયરે હાય! ઓમ હાય હાય હાય.

તેની માતાએ તેને એજ શિક્ષણ પ્રથમથી આપ્યું હતું. (આ કડી ગાતી વચ્ચે મી. પરમારે ભાવ દેખાડવાથી આશ્ચર્ય સભા હર્ષ ઘેલી થઈ ગઈ હતી, અને તાઢીઓપર તાઢીઓ મારી શોર મચી રહ્યો.)

ધન્ય છે સાધુ મુનિરાજોને, કે તેઓ પોતાના વિહારસ્થાનમાં રડવાકુટવાનો રિવાજ બંધ કરાવવા, અથવા અમુક દિવસ સુધીજ ચાલુ રહે એવા સુધારાઓ, પચ્ચાણ આપી બંધ કરવા લાગ્યા છે. વઢી વીજા સાધુઓ પળ આ વાત જરૂર લક્ષમાં લેવાની છે. કેટલાક સમજુ જૈન ગૃહસ્થો પોતાને ત્યાં મરણ નીપજતાં, મઢવા આવનારાના હાથમાં માઢાઓ આપી દેવાની જાહેર હિંમત બતાવવા લાગ્યા છે.

સુધારો પોતાના ઘરથીજ શરૂ થવો જોઈએ. જ્યાંસુધી ન્યાતવાઢાઓ અને આગેવાનો મનપર લેશે નહીં, ત્યાંસુધી કોંફરન્સના ઠરાવ માત્ર દફતરમાંજ રહેશે. અરે જૈન બન્ધુઓ ! અજ્ઞાનરૂપી અંધકાર દૂર કરો, તમારા ધર્મના ફરમાનને માન આપો, અને આ લોક અને પર-લોકના બગાડાના વીજરૂપી આ દુષ્ટ રિવાજને દૂર કરો. અત્રેથી સાંભઢીને જનારા ઢેલીંગેટો પોતાના ગામમાં જઈ એ સુધારો દાખલ કરો. એક મુશ્કેલી એ નડશે કે પુરુષોને સ્ત્રીઓ આગઢ લાચાર બનવું પડે છે, અને સ્ત્રીઓના મગજમાં જ્યાંસુધી આ બાબત ન ઉતરે, ત્યાંસુધી સ્ત્રીના સંબંધનો આ સુધારો થવો જરા મુશ્કેલ લાગે છે; પળ જ્યારે પુરુષો કોંફરન્સ મરી આત્મ-કલ્યાણ કરવા તત્પર થાય છે, તો શું સ્ત્રીઓ એવી શૂરવીર નથી કે પોતાનું કલ્યાણ ન કરે ? (તાઢીઓ) સ્ત્રીઓમાં શૂરવીરતા ન હોય તો તેઓ સાધ્વી કેમ થાય ? તેઓ ધર્મધ્યાન કેમ કરે છે ? પુરુષ કરતાં સ્ત્રીઓ ઉપવાસ, વ્રત, નિયમ, ઢર્શન, પ્રતિક્રમણ વધારે કરતી જોવામાં આવે છે; તો આપણી બેનોએ આ સુધારો મરદોને પુછ્યા વગરજ દાખલ કરી, પોતાનું પોત બતાવી આપવું જોઈએ. કુટવાનું વર્ષને બદલે માસ કરો, માસને બદલે ૧૦ દિવસ, અને તેપરથી પળ ઘટાડી એક દિવસનું કરી સદંતર કાઢી નાંચો. એમજ એ સુધારો ધીમે પગે દાખલ કરવો જોઈએ, ઉતાવઢા બહુ થવા કરતાં થોડે થોડે કરી સમજુતીથી દૂર કરવો.

મરણ પાછઢ જમણવાર.

રડવાકુટવા કરતાં પળ મૃત્યુ પામેલાની પાછઢ મિષ્ટાન્ન ઉડાવવાં વઢી વધુ હાનિકારક છે. કોઈ કુટુંબનો દસ વીસ વર્ષની ઉમરનો એકનો એક પુત્ર તરત પરણેલી વિધવાને મુકીને મરી જાય, અને તેની પાછઢ બારમે દિવસે જમણવાર કરાવવો, અને ન્યાતના આગેવાન અને વૃદ્ધ પુરુષોએ કંઢી ને કઢાં પહેરી હાથમાં લોટા લઈ જમવા જવું, એ બહુજ હલકું કાર્ય ગણાય. અત્રે મારું કહેવું એમ નથી કે દરેક સ્થલે આવો રિવાજ હોય છે. કોઈક સ્થલે એવો રિવાજ છે કે મરણની પાછઢ ત્રણ ટંક તો મિષ્ટાન્ન જમાડવુંજ જોઈએ, પછી તે ગમે તેટલા દિવસમાં કરવામાં આવે. કોઈક સ્થલે એવો રિવાજ છે કે મુડદાને બાઢવા જનારા ચાંધીઆઓને તો પહેલું જમણ આપવુંજ પડે છે. કોઈક સ્થલે એવો રિવાજ છે કે, મરી ગયેલાની પાછઢ જમણ ઉપરાંત બરોર વરફાની ટોપલી ઘરદીઠ વહેંચવી પડે છે. કોઈક સ્થલે એવો રિવાજ છે કે કેરીની મોસમમાં મૃત્યુની પાછઢ પાંચ પાંચ કેરી ઘરદીઠ આપવી પડે છે. વઢી કોઈક સ્થલે અજબ જેવો રિવાજ છે કે મુડદા સાથે જેને સ્મશાન પર લઈ જવામાં આવે છે, ત્યાં મુડદું અડધું વઢી રહ્યા પછી લાડુ, દાઢભાત, શાક વગેરેની રસોઈ કરી સ્મશાનમાંજ તેમને જમાડવા

પડેછે. અફસોસ ! મારવાડમાં મરણ પામેલા સંબંધીઓને દિલાસો આપવા દરેક ગામથી મંડલો બનીને જાય છે, તેને કાળ કહેછે. તેઓને બેથી ચાર દિવસ સુધી રાખવામાં આવે છે, અને રોટલીઓ ચોઢીને અંદર શેર શેર બંને શેર ધી દરેકને રોજનું ખવડાવવું પડેછે. શિયાળામાં કોઈ મરેછે તો સુશી થાયછે કે શિયાળાનો ધોરકા થયો. વિચારા ગરીબ કુટુંબને પણ એક મરણ પાછળ આવા રડવા આવનારાઓમાંજ સો સો રૂપીઆનું ધી ધી રચ થઈ જાયછે, અને ન્યાતિ જમણ તો રહેલુંજ હોય છે. મારવાડીને કંજુસ કહેવામાં આવે છે, પણ જો તેઓ આવી જીંદગી કરકસર ન કરે, તો મરણવચનના આવાં ધી ધી ક્યાંથી કાઢે ? બીજાઓની પેઠે તેઓને ઘરવાર વેચી કરજ કાઢી લાજ રાખવી પડે. મલીદા અને લાડુ ખાવા માટે ત્યાં એવો પણ રિવાજ પ્રચલિત થયેલો જોવામાં આવે છે, કે કોઈને ત્યાં લગ્નનો પ્રસંગ આવે છે ત્યારે ન્યાતિલાઓને રજા આપવા માટે તેડવા પડેછે. તે ન્યાતિલાઓ પ્રથમ મૃત્યુ પાછળનાં ચઢેલાં જમણો જમી અથવા તે માટે જામીનો લઈ, પછીજ લગ્નની રજા આપે છે.

મરણપાછળ જમણ જમવા જવું નહીં. કાળે યા રોવા જવું તો પુરી હરકત વગર તેને ત્યાં જમવું નહીં. બાર વૃત્તધારીઓ મરણનું જમણ કેમ જમતા નથી ? કારણકે તેમ કરવું શાસ્ત્રવિરુદ્ધ છે. સાધુ મુનિરાજો પચ્ચાણ આપી અને ન્યાતવાલાઓએ ઠરાવ કરી અને સમજુ જૈનોએ સ્વયંમેવ મરણપાછળ જમવું અને જમાડવું, એ રિવાજ સદંતર બંધ કરાવી ધર્મશ્રદ્ધતામાંથી બચાવવા જોઈએ.

બીજાં ખોટાં ફરજ્યાત ધર્મો.

ખોટાં ફરજ્યાત ધર્મો—જેવાંકે અઘરણી, બીજી જાતનાં જમણવારો, લગ્નની ધામધુમનાં અને રીતરિવાજનાં ધર્મો, લગ્નમાં અમુક દિવસો તો ન્યાત જમાડવીજ જોઈએ, વગેરે જે જે બાબતોમાં જોઈએ ત્યાં મલીદાનીજ વાતો હોય છે. મુનિ શ્રી આત્મારામજી મહારાજે જ્યારે ભાવનગર ચોમાસું કર્યું, ત્યારે અમુક ગૃહસ્થને પર્યુષણ પર્વ પૂર્ણ થતાં પુરુષો કે કેમ શું હાલ છે ? તે ગૃહસ્થે જવાબ દીધો કે “ મહારાજ, શેરે શેર ધીના લાડવાની વાત નક્કી કરીને હમણાંજ આવ્યાં છું. ” આપણે જમણવારમાં સુવાર થતા જઈએ છીએ. ઢુષ્કાળના સમયમાં પણ નિરાશ્રિત જૈનો દુઃખમાં પીડાતા હોય, અને આપણે રોજ ન્યાતમાં માલ ઉડાવતા હોઈએ, એ બહુજ અફસોસકારક છે. એક લગ્ન કરવા જાય ત્યાં કન્યાના બાપને ત્રણથી ચાર જમણ કરવાં પડે, એ જુલમજ કહેવાય. ગરીબ કુટુંબો એ ધર્મ સામે જ્યારે નહીં શકતા નથી, ત્યારે કન્યાના રૂપીઆ લેવાની તેઓને ફરજ પડે છે. એક વાર લીધા કે ફરી તેને ટેવ પડે છે. જો આપણે ફરજ્યાત જમણો કાઢી નાંખીએ, તો ઘણા ભાઈઓ તેથી સુખી થશે. મારવાડ રાજાકામાં ત્યાંના દરબાર અને મહારાજ સર પ્રતાપસિંગજીએ કાયદાઓ બાંધી ફરજ્યાત જમણો બંધ કર્યો છે, અને વીસ માણસથી વધુ જમાડવા ઇચ્છનારે દરબારનો પરવાનો મેલવવો પડે છે. ન્યાતો જ્યાંસુધી સારા ધારા નહીં ઘડે, ત્યાંસુધી એ રિવાજ બંધ થવો કઠિન છે. અઘરણીનું જમણ જમવું અને જમાડવું એ કેવું નિર્લજ છે. એ જમણ જમ્યા પછી, તે સ્ત્રી અને બાલક પ્રસવ વચ્ચે મરણ પામતાં આપણે સેકડો દાખલા જોઈએ છીએ. વેશવાલ વચ્ચેનાં, જુહાર, મલળી વચ્ચેનાં, સાસરે પુત્રીને મોકલતી વચ્ચેનાં, વગેરે અનેક તરેહનાં ફરજ્યાત ધર્મો કાઢી નાંખવા જેવાં છે. લગ્નમાં જબરીથી અને કીર્તિને ધ્યાતર પણ મારવાડ વગેરે સ્થળે ભાટો અને સેવકોને હજારો રૂપીઆ

આપવામાં આવે છે, અગરજો વિદ્યાફંડ, નિરાશ્રિત ફંડ, જાળોદ્ધાર વગેરે માટે એક પૈસો પણ જુદો કાઢવામાં આવતો નથી.

કન્યાવિક્રય.

જૈનોમાં કન્યાવિક્રયનો રિવાજ મોટા પ્રમાણમાં જોવામાં આવતો નથી, પણ કેટલાંએક ગરીબ ગામોમાં વિશેષ જોવામાં આવે છે. બાપ પોતાની પુત્રીને વેચી તેના પૈસા લે છે, અને કોઈક સ્થળે તો દસથી પંદર હજાર રૂપીઆ લેવામાં આવે છે. કસાઈ માંસ વેચે યા બકરું વેચે, પણ નિર્દય માબાપો તો પૈસાની લાલચે જે ત્રણ મળનો મનુષ્યરૂપી બકરો વેચે છે. કન્યાવિક્રય થવાનું મૂળ કારણ જોશો તો નિર્ધનતા, અજ્ઞાનતા, દેશવેશી કરવું, અને જ્ઞાતોનાં છોટાં ચર્ચો છે. ન્યાતવાળા જમણો નહીં માગતા હોય, કંકુને કન્યા દેવા દેતા હોય, દીકરીના પૈસા ખાનાર ન્યાતોમાં બહેલામાં ખપતા બંધ થાય અને તિરસ્કાર પામતા હોય, ઉપદેશો અપાતા હોય, અને સમજુ માણસો એવા અનીતિના પૈસા લેવાનું બંધ કરે, તો કન્યાવિક્રય ઘણે દરજ્જે બંધ પડે. પણ કેટલીક જગ્યાએ તો પુત્ર જન્મતાં દુઃખ સમજવામાં આવે છે, ત્યારે કન્યા પેદા થતાં હુંડી આવેલી માનવામાં આવે છે. એક પુરુષ પાંચસો રૂપીઆ આપી પરણ્યો, તેને જે પુત્રી થઈ, અને તેના રૂપીઆ પંદરસો ખાવાને લીધા. કોઈક શસ્ત્રે પુછ્યું કે “માઈ, ધંધો કેમ ચાલે છે?” પેલા જવાબ દીધો કે “પાંચસોનો પંદરસો ભયો, ઔર માલ અનામતકો અનામત રહ્યો,” મતલબ મારી સ્ત્રી તો હજુ હયાત છે. સુરત પાસે એક ગામમાં હમણાંજ ચાલીસ હજાર રૂપીઆ લઈ, એક જણે પોતાની પુત્રી એક વૃદ્ધને આપી છે.

આપણી બાળાઓને પૈસાની લાલચે જ્યાં ત્યાં અપાતી જોઈએ છીએ. કહેવત છે કે પુત્રી અને ગાય જ્યાં આપે ત્યાં જાય. વર વૃદ્ધ હો કે કાળો હો, બોલો હો કે અણગદ હો, તોપણ સુકુમાર બાળાને તેનો હાથ પકડાવવામાં આવે છે, અને કેટલીક વખત પરણ્યા પછી એકાદ મહિનામાં તેને વિધવા થઈ જોવામાં આવે છે. માબાપો કહે છે કે “છોકરીનાં નસીબ, જુવાન જોડે પરણાવી હોત ને તે મરી જાત, તો શું કરત?” હાથે કરી અંધારા કુવામાં ફેંકી દેનારાં માબાપો! જરા મનુષ્ય દેહ અને પરલોકનો વિચાર કરો. પુત્રીઓ કહે કે અમને ક્ષેત્ર કેમ આપતા નથી? આવા છોટા અને દુષ્ટ ચાલથી અનીતિઓ અને વિધવાઓ વધવાનો બહુ સંભવ રહે છે.

કેટલાંએક દેશી રાજ્યો તરફથી કન્યાવિક્રયને ઉત્તેજન આપવામાં આવે છે. કારણકે ત્યાં એવો કાયદો હોય છે, કે દીકરીના પૈસા ખાનારને લીધેલી રકમમાંથી ચોથાઈ રાજ્યમાં આપવી પડે છે. વળી કેટલીક ન્યાતોમાં એવો અધમ રિવાજ છે, કે ગમે તેટલો ધનવાન હોય તોપણ વુઆરને નામે અને માંડવા ચર્ચને નામે અમુક રકમ વરવાળા પાસેથી લે છે. કોઈ ગરીબ પણ સમજુ માણસ લેતો નથી, તો તેની બુરાઈઓ કરવામાં આવે છે, તેની પાસે વધારે જમણો માગવામાં આવે છે, અને તેને હસીને ફજેત કરવામાં આવે છે. લખપતિ પોતાની એકની એક પુત્રીના લગ્નમાં સો વસો રૂપીઆ ખાવા ન લે તો ન ચાલે? પણ છોટા રિવાજે ઘર ઘાલી તેઓને કલંકિત કર્યા છે.

બાલ્લગ્ન.

જૈનોમાં નાનપણમાં અને કોઈકવાર માના પેટમાં હોય છે, ત્યારેજ બાલ્લકોનાં વેશ-વાલ કરવામાં આવે છે. માબાપોને એક પ્રકારની ઘેલછા આવે છે કે આપણી પ્રજાની

જોડાયલી નજરે જોઈએ. બજારમાંથી એક હાંડી ખરીદવામાં આવે છે, તો કેટલી ચોકસી કરવામાં આવે છે, ત્યારે જેની સાથે આંખી જીંદગીની ગાંઠ બાંધવી હોય છે, તેઓ વિષે કશી તપાસ કરવામાં આવતી નથી; અને એ ઉતાવળનું ફળ દંપતીના કઝીઆકંકાસમાં અને કુસંપમાં આવતું આપણા જોવામાં આવે છે. બાલક જ્યારે પરણે છે ત્યારે લગ્નને એક રમતગમત સમજે છે. તેઓ જાણતા નથી કે બંને બઢદોએ સાથે જોડાઈને સંસારરૂપા ગાડું સહી-સલામત ચલાવી, ધર્મના ભાગી બની સદગતિ રૂપી સ્થળે પહોંચવાનું છે. એક બઢદ નબળો હોય તો ગાડું સલામત પોહોંચે નહીં. બાલલગ્નથી ધર્મનો સ્નેહ બંધાતો જ નથી. વઢી વેશવાલ કરતી વખતે વર અને વધુની ઉંમરમાં કમમાં કમ પાંચ છ વર્ષનો ફરક રાખવો જોઈએ, તે ન રાખતાં વર કરતાં વધુની ઉંમર બંને ત્રણ ત્રણ વર્ષ જેટલી વધારે જોવામાં આવે છે. પરણતી વખતે માબાપોની આંખો ઉઘડે છે; જ્યારે કન્યા ઉકરડા પેઠે વધેલી હોય છે, અને વર ઠીંગુજી હોય છે. આવાં કજોડાંઓ આપણીજ ગફલતીથી થતાં જોવામાં આવે છે, અને તેથી અની-તિઓ જન્મ પામે છે. બાલલગ્નથી આપણે કમજોર પડ્યા છીએ. રજપુતો મટી મરકટીઆ થયા છે. ધપ્પો માર્યો તો ધૂલ ડહી ગઈ, વગેરે નબઢાઈનું કારણ બાલલગ્ન છે. અત્રે એમ કહ્યા વગર ચાલતું નથી, કે જેમ બ્રાહ્મણો અને બીજી ન્યાતોમાં પાંચ પાંચ સાત સાત વર્ષની બાઢાઓને પરણાવી દેવામાં આવે છે, તેમ જૈનોમાં થતું નથી. કોઈ પળ જૈન અગીઆર વર્ષથી નાની ઉંમરની બાઢાનાં લગ્ન કરતા નથી, પણ એ હૃદ પળ નાની ગણાય. હાલમાં ઉલટી પદ્ધતિજ જોવામાં આવે છે. શહેર અને સુધરેલા કુટુંબમાં નાની ઉંમરની કન્યાઓને પરણાવવામાં માન સમજવામાં આવે છે, ત્યારે બિચારા ગામડાવાઢા તેર વર્ષની ઉંમરેજ પોતાની પુત્રીઓને પરણાવે છે. ઉંમરની હૃદ પુરુષની અઢાર અને કન્યાની ચૌદ હોવી જોઈએ, અને તે જોડું સુખી થવા સંભવ હોય છે. ધરાં બાલલગ્ન જૈનોમાં નથી; પણ નાનાં લગ્નો ભવિષ્યમાં ધાય નહીં, નાની ઉંમરમાં વેશવાલ કરી કજોડાંઓ ધાય છે તે થવા પામે નહીં, કેલ્વળી સારી લઈ શકે, વગેરે બાબતોની આપણે સંભાલ રાખવી જોઈએ.

વૃદ્ધવિવાહ.

વૃદ્ધવિવાહનો પ્રચાર વધવાનું મુખ્ય કારણ કન્યાવિક્રય જોવામાં આવે છે. જો કન્યા-ઓને પૈસાની લાલચે વેચવામાં ન આવે, તો માબાપો સ્વાર્થરહિત હોવાથી પોતાની પુત્રીઓ બુઢ્ઢાઓને આપેજ નહીં, અને બુઢ્ઢાઓ હાથ ધસતાજ રહે. મુલ અને વાલ કાલ કરી, હાથમાં લાકડી લઈ, દાંતોના ચોકઠાં બેસાડી સીત્તેરથી એસી વર્ષની ઉંમરે પરણતા અને પરણવાની હોંસ ધરાવતા ઘળામનુષ્યોને આપણે જોઈએ છીએ. કન્યાના પૈસા કોઈ ધાવા લેતું નથી, તો પુત્રી ધનવાન થયે, ઘરેણાં ગાંઠાં પહેરશે, મીઢ પડે તેનો પૈસો કામ આવશે, એવા વિચારથી પણ બાલકીઓને વૃદ્ધો સાથે આપવામાં આવે છે. અજ્ઞાનતાને વશ થવાથી તેઓ એવું સમજતા નથી, કે વરરાજા તો સ્મશાને જવાની તૈયારી કરી રહ્યા છે. સરખી ઉંમર વગર સંસારસુખી થતો નથી, અને એક બીજાનું દીલ જોડાઈ ધર્મનો સ્નેહ બંધાતો નથી. આપણા આગેવાનોજ વૃદ્ધવિવાહમાં પડી બુઢ્ઢા કાકાને પરણાવી પાર ઉતારવામાં, પોતે મોટો વાઘ માર્યો હોય તેમ વર્તતા જોવામાં આવે છે.

ચાલ્સિસ વર્ષથી ઉપરની ઉંમરવાઢાના લગ્નની રજા ન્યાતે ન આપવી. કન્યાના પૈસા લેવાય નહીં, અમુક ઉંમરે લગ્ન કરવાં વગેરે રિવાજો ન્યાતોએ બાંધવા જોઈએ. ચાલ્સિસ વર્ષથી

વધુ ઉંમરના પરણનારે મારવાડમાં પરવાનો મેઢવવો પડે છે, તેમ ન્યાતોના ફરજ્યાત કાયદા વગર આપણે આપણો સંસાર કદી સુધારી શકીશું નહીં.

બીજા હાનિકારક રિવાજો.

આગઢ હું જણાવી ગયો તે સિવાય પળ બીજા ઘળા હાનિકારક સંસારિક રિવાજો જૈનોમાં પ્રચલિત છે, કે જે સર્વથા બંધ થવા જોઈએ; જેમકે:—માબાપ, સાસુસાસરા, માઈ, સ્વામી અને અન્ય લોકોની રુઢરૂમાં મુંડાં ગીતો લગ્ન વખતે ગાવામાં આવે છે, જેને **ફટાણાં** કહે છે. લાજને માટે તો ઘુમટો રૂંચવામાં આવે, અને તેજ સ્ત્રીઓના મુખમાંથી અપશબ્દો નીકળતા જોઈ કયો નીતિમાન પુરુષ રૂદ નહીં કરશે ?

સ્ત્રીઓને પડદામાં રાખી આ દુનિયાના સંસર્ગ અને ધર્મકાર્યથી દૂર રાખવાનો રિવાજ, અને હૃદ ઉપરાંત ઘુમટો કઢાવવાનો રિવાજ પળ. આ જમાનાને અનુસરીને વંધ થવા જોઈએ. મુસલમાની રાજ્યના વખતમાં ગમે તેમ હો પળ જૈનોમાં ઇવા પડદા વિશે કશું છેજ નહીં. અમુક ધર્મક્રિયાઓ સજોડેજ કરવી, સ્ત્રીઓ પૂજા કરવી, વ્યાખ્યાનમાં જવું, ધર્મક્રિયાઓમાં જવું વગેરે શું બતાવે છે ? માત્ર ઇજ કે પડદાનો રિવાજ જૈનોમાં અસલથી નથી. વઢી ઇ રિવાજ ઇટલો જોરમાં ચાલે છે, કે સાસુ અને નળંદ સાથે પળ વહુ મોંઢે બોલે નહીં, અને ઇશારામાંજ વાત કરે છે ઇટલુંજ નહીં, પળ પોતાને પીંપર પળ આરૂી જોંદગી સુધી જઈ શકતી નથી.

ઇથી ઉલટું સ્વામી અને સાસુસસરાની વચ્ચે ઉઘાડે માથે બેસી રહી છેડે ચોક વાતો કરવી, કે જેથી બેટીકે વધુ ઓઢાયાય નહીં, ઇ રિવાજ પળ જૈનોને અનુકુઢ ગળાવો જોઈએ નહીં.

રસોઈમાં હરકોઈ વર્ણનાને દાખલ કરવા, ચામડાના પાળીનો ઉપયોગ કરવો, તમામ કપડાં સાથે જમવું, હિંસક વેપાર કરવા, કસાઈને પૈસા ધીરવા, વગેરે ઓટા રિવાજો જે જે સ્થલે ચાલતા હોય, તે વંધ કરવા જોઈએ.

લગ્નમાં ગજા ઉપરાંત અથવા ઓટી નામના માટે હૃદ ઉપરાંત રૂર્ચ કરી મોટા માંડવા બાંધવા, મોટા વરઘોડાઓ કાઢી પૈસા ઉડાવવા, લગ્નમાં અને દીવાઢીમાં ધર્મશાસ્ત્ર વિરુદ્ધ માનવામાં આવેલી હિંસક આતસબાજીઓ ફોડવી, ઓટી રોશની કરવી, અને ઇવા ઇવા અવન-તીને રસ્તે લઈ જનારા ઘળા રિવાજો જોવામાં આવે છે જેથી પૈસાનો ધુમાડો ઉડે છે, અને ધર્મથી ઋષ્ટ થવાય છે.

લગ્નની અંદર પળ અર્પણ ગાઢવાં, માંગ પીવી, સાકર સોપારી વહેંચી લઢાઈઓ ઉમી કરવી, બઢદોને પરાળી મારી લોહીલુહાળ કરી વરઘોડાથી આગઢ જવાની કોશીશ કરવી, સાસુને ગાડાંપરથી ઉતારવાં, ઇકી બેકી રમવી, કોરડા કોરડી મારવા વગેરે વાહીયાત રિવાજો પળ બંધ થવા જોઈએ.

મોટા મોટા ઘરની સ્ત્રીઓ લગ્નમાં હાથોના લટકા કરી, ચાલતે વરઘોડે ચકલે ચકલે નાચી ઢોલના ઠેકાપર પગ ઉંચકે છે, તેવા નિર્લજ રિવાજ પળ બંધ થવા જોઈએ.

વાત વાતમાં સ્ત્રીઓ ઢોકરીઓને રાંડ કહે છે, મરદો સ્ત્રીઓને ગાઢો દે છે, સ્ત્રીઓ પળ ગાઢો દે છે, ઇ અગરજો કોઈ બાંચેલા રિવાજો નથી પળ દેરાદેરૂી સાલ ધુસી ગયુ છે, અને તેવો દાખલો બાઢકો શીશી મોટપળે ગાઢો દેનારાજ થાય છે. ગુજરાતી સાત ચોપડી શીશેલી

જૈન સ્ત્રીઓ, ધર્મીને અને વચ્ચાંઓને ગાઠો દેતી સાંભઠી કેઠવણીનો દોષ કાઢવાનો નથી, પણ બાઢપણમાં લીધેલી માબાપોની શિક્ષા અને સંગતને દોષ દેવો ઘટે છે.

ખોટા ન્યાતિબંધનના રિવાજને પણ હાનિકારક ગણી દૂર કરવો જોઈએ. એકજ ન્યાતમાં પણ કન્યા લેવાય દેવાય નહીં, અમુક ગામની કન્યા લાવીએ પણ દર્ડે નહીં, અને અમુક સાથે બેસીને કેમ જમીએ, વગેરે મિથ્યાભિમાનમાં આપણે પડી કષાય કરીએ છીએ. જૈનોમાં સ્વરૂં જોતાં તો એકજ ન્યાત અને એકજ ધર્મ છે, છતાં રીતરિવાજો અને વીજાં કેટલાંક કારણથી ન્યાતિની મિત્રતા થઈ છે, તો તે જેમ બને તેમ ઓછી થાય એવો યયોગ થવો જોઈએ. ઓસવાઢ, પોરવાઢ, શ્રીમાઢી, અપ્રવાલ, પર્લીવાઢ, મટેરા, નીમા, છાજેઢ, પાંચા, સંઢેલવાઢ, લાઢવા શ્રીમાઢી, સાઢવી, કળવી, માવસાર વગેરે ઘણી ન્યાતો જોવામાં આવે છે. એ ન્યાતોના બંધારણનું સ્વરૂપ વર્ણવતાં આપણો ઘણો સમય જાય, તેથી એટલુંજ કહેવાનું કે એક ગામનો ઓસવાઢ વીજા ગામના ઓસવાઢની કન્યા લઈ અથવા દર્ડે શકે નહીં, એવા ઓટા રિવાજો દૂર કરવા પાટણ વગેરે સ્થલે વીસા ઓસવાઢ, પોરવાઢ અને વીસા શ્રીમાઢી એક એકમાં લગ્ન કરી શકે છે, તેવો રીવાજ બંધે ઢાઢલ થવો જોઈએ. કોઈકને કન્યા મઢતી નથી, ત્યારે કોઈક ન્યાતમાં કન્યાઓ ડભાર્ડે જઈ ઠેકાણાં મઢતાં નથી. ન્યાતો આ સુધારો બહુજ ધીમે પગલે કરી શકશે, કારણકે ઘણાં વરસથી ચાલતા આવેલા રિવાજને બંધ કરવો એ મુશ્કેલી માલુમ પડે છે.

જમણવારમાં રસ્તામાં બેસી અશુદ્ધ મૃમિપર જમવું, પત્રાવઢી અને ઢઢીઆમાં જમવું, જમતાં ંટું મુકી સામાનું નુકસાન કરવું, જમતાં જમતાં ંટે ઢથે ઢોપલામાંથી જમણ લેવું, વધારે પીરસાર્ડે ગયું હોય તો લઈને મૂઢ જમણમાં પાઢું નાંઢવું, મેગા બેસી જમવું, પંગત વગર જમવું, જમણવારમાં અમક્ષ વસ્તુઓ રાંધવી, વિઢઢનો વિચાર કર્યા વગર મોજન આપવું, પાણી ઢુચકેથી પીવું, વગેરે ઘણા કુરિવાજો જોવામાં આવે છે, જે બનતી ત્વરાએ દૂર કરવા તરફ મંઢવું જોઈએ.

જૈન શાસ્ત્રાધારે બંધાયલા વારસા અને ઢાયમાગના કાયઢાઓ જે અર્હન્ નીતિમાં જોવામાં આવે છે, તે રિવાજો ઢાઢલ કરવા તરફ લક્ષ ઢોઢાવવું જોઈએ.

એક સ્ત્રી જીવતી છતાં વીજી સ્ત્રી પરણી પોતાનો સંસાર વગાઢવાના ઢાઢલા પણ આપણા જોવામાં આવે છે, મોટે એ રિવાજ પણ દૂર કરવા લાયક છે.

“શીયાઢ ડેંચે સીમ મળી અને કુતરં ડેંચે ગામ મળી” તેમ બહુજ જુના વિચારના માણસો કહે છે, કે ઘણા વઢતથી ચાલ્યો આવેલો રિવાજ શી રીતે બંધ કરવો? શું રિવાજ ઢાઢલ કરનારા ઘરઢાઓ પૂર્ણ મૂર્ઢ હતા? નવા વિચારવાઢા વધાજ સુધારાઓ એકઢમ ઢાઢલ કરી ઢેવા ચહાય છે, તે કેમ બને? ઘરઢાઓને બુઢ્ધિ વગરના કહી કેટલાક વગોવવા તૈયાર થાય છે, પણ યાઢ રાઢવું જોઈએ કે ઘરઢા વગર ગાઢાં ચાલવાનાં નથી. કોઈ પણ સુધારો આપણે આપણા વૃઢ્ધ અને વઢીલોને સાથે રહીને કરવા માંગીશું તોજ પાર જશે. તેઓની સલાહ અને તેઓના સંપથીજ આપણે જૈન માર્ડોની ડત્તિ કરી શકીશું.

મ્રાતૃમાવ.

જૈનોમાં એકજ વિચાર છે તે છતાં, એક ગામના સંઘમાં ચાર પાંઢા, એક ન્યાતમાંજ જુઢાં જુઢાં તઢ, સગો સગાને તોઢવા માગે, માર્ડે માર્ડીથી મોંઢે બોલે નહીં, એવા વિઢવાઢો દૂર કરવા

જોઈએ. ફલાણા ભાઈ બોલ્યા તેને તો તોડીજ પાડવા, ફલાણાને ત્યાંનો વરો બગાડ્યો નહીં, વગેરે આર્તધ્યાનમાં બીજાનું બગાડવાનેજ તત્પર થઈ બેસવું, એ ભવોભવ દુઃખી થવાની નિશાની છે. સુતરના એક તારથી કશું વઢતું નથી, પણ સો તાર એકઠા થાય તો આખી સ્ટીમર ઘસડી શકે છે, તેવીજ રીતે તમો સંપં કરશો તો તમારી જાતિ અને ધર્મની, અને તે રીતે તમારી, તમારી પ્રજાની અને તમારા આત્માની પણ ઉન્નતિ કરી શકશો. જૈન શાસ્ત્ર પ્રમાણે સર્વે પ્રાણી, સર્વે મનુષ્ય પ્રત્યે પોતાનુંજ કુટુંબ સમજી ભ્રાતૃભાવ રાખવો જોઈએ, તેઓને દુઃખમાં મદદ કરવી જોઈએ, હીનદીનને તમોએ કીધેલી સક-માઈનો હિસ્સો આપવો જોઈએ, તમારા પોતાના જાતિભાઈઓ ધંધા વગર રવડે છે, તેઓને આશ્રય આપો, વિદ્યાના અભિલાષીઓને વિદ્યાદાન આપો, રોગીઓને ઔષધ આપો, અને એ રીતે ભ્રાતૃભાવ-ની લાગણી પ્રદર્શિત કરો.

આપણે ઈચ્છીશું કે મેં મારા ભાષણમાં જે કંઈ કહ્યું છે, તેની સારી અસર થયેલી તો ત્યારેજ ગણાશે, કે દેશમાં ગયા પછી ડેલીગેટો શ્રી સંઘ એકઠો કરી જ્યારે કૉન્ફરન્સને હેવાલ રજુ કરો ત્યારે આપણામાં ચાલતા કુરિવાજોને, खोटાં खर्चોને અને મૃત્યુ પાછળનાં જમણોને દૂર કરવા માટે આગ્રહ કરી, ન્યુસપેપરદ્વારા તેમજ કૉન્ફરન્સને પત્રદ્વારા તે વંધ કરવાના સમાચાર પહોંચાડવા કૃપા કરશો, તો કૉન્ફરન્સની પવિત્ર સેવા આપે બજાવેલી કહેવા-શે. એ કામમાં ઢીલ ન રાખતાં જે પહેલો તે વહેલો તે પ્રમાણે થવું જોઈએ.

વંચુઓ! અને બહેનો! આ કૉન્ફરન્સે જે શરૂઆત કરી છે, અને એ ડગતા સૂર્યને જે આનંદથી આપ ચાર દિવસથી વધાવતાં આવ્યાં છો, તે મુજબ તેની પ્રત્યેનો પ્રેમ વધારતાં રહો. કૉન્ફરન્સની સુચના તે હમારે માટે આજ્ઞારૂપ છે, કૉન્ફરન્સનો ઠરાવ તે અમારા આચાર્યોની આજ્ઞા સમાન છે, કૉન્ફરન્સપર જરા વિઘ્ન આવે તો તે દૂર કરવાને, જેમ આપણી બિમારી વચ્ચે ડૉક્ટરની દોડાદોડી કરવામાં આવે છે તેમ કરો, કૉન્ફરન્સપર કટાક્ષ કરનાર તમારો કદો શત્રુ છે એમ સમજો, અને કૉન્ફરન્સ એજ જૈનોનું જીવન, એજ જૈનોદયનું પહેલું પગથીયું, એજ અંધકાર દૂર કરનારું કીરણ, એજ સંસારસમુદ્ર પાર કરનારી નૌકા, અને એજ આપણું તન, મન, ધન, જ્ઞાન, માલ સવસ્થ છે એમ સમજો, વરતો, વર્તાવો, સમજાવો, રોમેરોમ અંગેઅંગ પ્રવર્તાવો, ચરા રંગથી રંગાઓ, ધર્મનાજ નિશામાં અંધાવુંધ થાઓ, કે જેથી આપણા પવિત્ર અનાદિ જૈન ધર્મનો ડંકો ચાર ટુંટ વાગી, એ ધર્મના તમામ અનુયાયીનું આ લોક અને પરલોક પણ સુધરી, યાવત્ મોક્ષના ભાગી થાય! તથાસ્તુ! ” (તાઢીઓ ચાલુ)

(મી. પરમારને બે વચ્ચે મઢી આશરે બાર મીનીટ વધારે. આપવામાં આવી હતી, કે જેમાં તેઓ પોતાનો વિષય સંપૂર્ણ કરે.)

પ્રો. નથુ મંછાચંદનું ભાષણ.

“ મહેરબાન પ્રમુખ સાહેબ, મારા બ્હાલ જૈન ભાઈઓ તથા નેક બહેનો!

તમારી સામે મી. અમરચંદ્ર પી. પરમારે રજુ કરેલી દરખાસ્તને હું કાંઈ એકલોજ ટેકો આપતો નથી, પરંતુ આખી જૈન કોમ તેને દીલોજાનીથી ટેકો અપે છે. આપણી કોમનું

મહું કરવા જે જે સવાલો તમારી સમક્ષ રજુ કરવામાં આવ્યા છે, તેના કરતાં આ સવાલ વધારે અગત્યતાવાળો તથા ગંભીર છે.

સંસારસુધારામાં જે કોમ પછાત છે, તે કદી પણ રાજકીય સુધારાવધારામાં આગઠ પડતો ભાગ લઈ શકતી નથી. જે સંસારી માઠી રાહરસમો દેશનું સત્યાનાશ વાઢ્યું છે, તે વિષય ઉપર ફક્ત દસ કે પંદર મીનીટ બોલવા છુટ મઢે તે બહુજ ઓછી છે.

થોડીક બાવતો ઉપર હું મુખ્ય બોલવા માગું છું; જો જૈનો જીવ દયાનો દાવો કરતા હોય, તો તેઓની સમક્ષ જે મયંકર પાપો પસાર થઈ જાય છે, તે જલદીથી દુર કરવાં જોઈએ છે. આપણે દુનિયામાં દયાનો મોટો દાવો કરનારાઓ દીકરીઓને બજારમાં વેચીએ છીએ. એક નવ વર્ષની બાઢકી જે મવિષ્યમાં માતા થનાર છે, તેને એક જૈન બાપ બજાર વચ્ચે લીલામ કરી વધારે પૈસા આપનારને સ્વાધીન કરે છે. દીકરીના હજારો રૂપીઆ લઈ આંધઢા, લૂલા, લંગડા અથવા વરડા પુરુષને મરતી વચ્ચે તે બાપડી નિર્દોષ બાઢકી સાથે પરણાવી દેવામાં આવે છે.

આ કમનસીબ બાઢાઓ કે જેના બદલામાં તેળીના પિતાને હજારો રૂપીઆ મઢેલા હોય છે, તે જ્યારે આવી નિરાધાર રંડાયલી સ્થિતિમાં પોતાને ત્યાં પાછી આવે છે, ત્યારે તેજ માતપિતા તેળીની તરફ તિરસ્કારની નજરથી જોય છે. પોતાના કુટુંબમાં કોઈપણ શુભ અવસર આવે છે, ત્યારે તે કમનસીબ પુત્રી જરા પણ ભાગ લઈ શકતી નથી; ંટલુંજ બસ નથી પરંતુ પોતાના મરણપોષણને માટે દઢળાં દઢીને તે બિચારીને પુરું કરવું પડે છે. આવાં દયાહીન માબાપોને જેટલો તિરસ્કાર આપવામાં આવે તેટલો ઓછો છે.

છેલ્લી વસ્તીપત્રકના રિપોર્ટ ઉપરથી જણાય છે, કે આખા હિંદુસ્તાનમાં જૈનોમાં સૌથી વધારે વિધવાઓ છે.

પાંજરાપોઢ વિગેરે સ્થાપનારા મારા દયાલુ જૈનભાઈઓ! તમો જેમ નાનાં પક્ષીઓ વચ્ચાવવાને જીવ આપો છો, તેમ તમારી નિર્દોષ કુમારિકાઓના મલ્લને માટે કાંઈ મગીરથ પ્રયત્ન કરો.

ભાઈઓ! ઢરા જીગરથી આપણે દેરામાં ભાવના કરીએ છીએ; પરંતુ એક દયાહીનપણાનું આપણું બીજું કામ, આપણી વહુ દીકરીઓની પાસેથી તેના મરણ પથારીએ પડેલા સ્વામીની હાજરીમાં તેનાં ઘરેણાં ઉતરાવી લેવાનું છે. તેનો વર કદાચ આખા કુટુંબનું મરણપોષણ કરતો હોય, તોપણ તે ઉપકારની લાગણી સદંતર મૂલી જઈ આવું અધોર પાપ કરતાં આપણા કેટલાક ભાઈઓ ઢરતા નથી. તેની પેટીની કુંચી પણ છીનવી લેવામાં આવે છે, અને તેળીને નિરાધાર કરી મુકવામાં આવે છે. આવી કમનસીબ દયા ઉપજાવે તેવી સ્ત્રીઓ માટે જો તમો દયાનો ઢરો ઉપયોગ નહિ કરો, તો પછી ક્યારે કરશો?

બાઢલગ્નનો રિવાજ ઘણો હાનિકારક છે. જૈનો! એક કાચું શાક તમો ઢાતા નથી, તેમ છતાં તમો કાચી વચનાં તમારાં બાઢકોને પરણાવી દો છો; તો તમારા જેવા મૂર્ઢ બીજા કોણ કહેવાય? કાચું નકામું છે એમ તમો કહેછો, તો જે બાઢકોએ કેઢવણી નથી લીધી અને જે વધી વાતે કાચા છે, તેઓને પરણાવીને તેની મવિષ્યની જીંદગી તમો ઢૂઢ કરો છો. જે બાઢકો તમારા ઢોઢામાં વ્હાલથી રમવા યોગ્ય છે તેને નજીવા લ્હાવાને માટે પરણાવી, તમારી સંતતિના સત્યાનાશનું બી રોપો છો. જેમ એક શાક ઢરાબ થવાથી આઢો દિવસ તમારો ઢરાબ

જાયછે, જેમ આથળું મન પસંદ નહીં થવાથી તમારું આશું વર્ષ બગડે છે; તેમ અળગમત જોડાંઓને વગર વિચાર્યે એકદમ પરણાવી દેવાથી, તેઓનું બધું પાપ તમારે માથે છે એમ હું હિંમતથી કહીશ.

સંસારસુધારા તરફ ચાહ નહિ ધરાવનારાઓમાં રડવાકુટવાના સંબંધમાં મરદો કરતાં સ્ત્રીઓ વધારે નિર્લજ્જપણું બતાવેછે. નેક બહેનો, તમો ભરબજારમાં વાઘરણોની માફક ડગાડે છોગે કુટો છો, તે બહુજ ધિક્કારને પાત્ર છે. આપણા ધર્મનાં પવિત્ર ફરમાનોમાં પણ તે શાસ્ત્ર વિરુદ્ધ જણાવેલું છે; તેમ અમર્યાદપણે કુટવાથી તમારા શરીરને તમો મારે નુકસાન પહોંચાડો છો, અને હમેલવાઢી સ્ત્રીઓને તો સૌથી વિશેષ દુઃખ સહન કરવું પડે છે.

ચાર દિવસ અગાઉ એક નાના પક્ષીને માટે પાયથુની ઉપર એક જૈન શ્વેરીએ મારે રગડગ કરી તેને પાંજરાપોઢમાં છોડાવ્યું હતું, તે બહાદુર પુરુષ માટે મને માન છે; પરંતુ એક ચૌદ વર્ષની નિરાધાર બાઢકી રાંડે છે, ત્યાં બીજા હાથઉપર મારા નિર્દય શ્રાવકમાઈઓ લાઢુ ડડાવે છે; એ શું ઓછું શરમાવનારું છે ? જૈન માઈઓ ! તમે દહાડો બંધ કરો. દહાડામાં તમારું સત્યાનાશ ગયું છે. એક માણસને કોઈ સગું નથી હોતું, તથા પૈસા નથી હોતા, તોપણ ન્યાતવાઢાઓ તેના ઉપર દવાળ કરે છે કે “દહાડો કર, નહિ તો તારું નાક કપાઈ જશે.” તેનું વર વાર વેચાવી, અગર કોઈ નિરાધાર વિધવા હોય, તે તેની ભવિષ્યની જીંદગીનું સાધન, કુચા તરીકે ગણાતા એક બે ઢાગીના હોય તે વેચાવી દહાડો કરાવવામાં આવે છે. આવી સ્થિતિમાં જો કોઈ યુવાન પોતાની નજીવી મીલકત ઉપર આધાર રાખી લગ્ન કરી, સંસાર-સુખ ભોગવવાની આશા રાખતો હોય છે તો, તેની જીંદગી આખી રડ જાય છે; અને મરણ પાછઢ જમણવાર કરવા ડડકેરનાર તેના સગાઓ પાસે જો તે મદદ માટે જાય છે, તો તેઓ પણ એક પાઈ આપતા નથી. સેંકડો જૈનો આવા ચર્ચથી પાયમાલ થઈ ગયા છે, અને આપણી ડજઢી માતવર કોમ દિવસે દિવસે અધમ ગતિને પહોંચે છે.

સાધારણ રીતે એક સબઢો, નવઢા સાથે બેસવા ના પાડેછે, ત્યારે એક કોમઢ કન્યાને બુઢ્ઢા સાથે પરણાવવી તે શું ઓછું ચેદકારક છે ? ન્યાતના આગેવાનોને શરમ છે, કે તેવાં કાર્યોમાં હાજરી આપી હલકા કામને ડત્તેજન આપે છે. આવા જૈનો શું ઢયાઢુ કહેવાય ?

બહાદુર જૈન યોઢા મરહુમ મી. વીરચંદ રાઢવજી ગાંધીએ પોતાના બાપનો દહાડો કર્યો નહિ હતો; અને રડવાકુટવા આવનાર સ્ત્રીઓને નવકાર મંત્ર ગણવા સુચના કરી હતી. એવા બહાદુર વીરલાઓને ચેરેચર માન ઢટે છે; તેનીજ માફક મારા આ મિત્ર લાલને પણ પોતાની મા પાછઢ દહાડો નથી કર્યો.

મરણ પાછઢ જમણ કરવામાં ઢર્મ માનનારા અળસમજુઓ ! હવે તે વખત વહી ગયો છે અને પ્રકાશિત જમાનો આવ્યો છે, માટે તે પ્રમાણે વર્તવાની જરૂર છે.

જેઓ આ કૉન્ફરન્સને જીવતી રાખવા ઈચ્છતા હોય તેઓએ અત્રે સોગંદ લેવા જોઈએ કે, તેઓ પોતાની બહેનો અને ઢીકરીઓને વેચશે નહિ, તેમ મરણ પાછઢ જમણવાર કરશે નહિ અને એવાં બીજાં કાર્યોમાં ભાગ લેશે નહિ.

આવા ચોટા ચાલો ઢુર કરવાની આપણને ઢળી જરૂર છે.

આપણી સમક્ષ બેઠેલા મી. કાબરાજી, જેઓ સંસારસુધારાના મહાન્ હિમાયતી છે, તેઓનું સ્ત્રીબોધ નામનું માસિક ચોપાનીયું વાંચવા, મારી નેક બેહેનો ! હું તમને સુચના કરું છું.

છેવટમાં લગ્નો તેમજ બીજા પ્રસંગોએ જેમ બને તેમ ગેરવાજબી મોટાં ખર્ચો ઓછાં કરવા મારી સુચના છે. મને પહેલેથીજ બોલવામાં બાંધી લેવામાં આવેલ છે, અને તેથી ટુંકમાં એટલુંજ કહીશ કે આવા ઓછા ચાલો દૂર કરવાની ઘણીજ જરૂર છે, અને તે પ્રમાણે કરશું તો સુખી થઈશું, અને આપણા ધર્મ પ્રમાણે ચાલ્યા છીએ એમ કહેવડાવીશું; માટે ધર્મ પ્રમાણે ચાલવું હોય અને ધર્મની ઉન્નતિ કરવી હોય, તો હાનિકારક સંસારિક રિવાજો દુર કરવા તત્પર થાઓ. ”

(પ્રો. નથુ મંછાચંદે તેમને આપવામાં આવેલો વસ્ત્ર પુરો થવાથી, પ્રમુખ સાહેબ તરફથી ઘંટડી વાગતાં પોતાનું ભાષણ સમાપ્ત કર્યું; પળ તેમના ભાષણે શ્રોતાજનો ઉપર એટલી તો અસર કરી હતી, કે તેઓએ તાઢીઓના ચાલુ અવાજથી તેમને પાંચ મીનીટ વધુ આપવાની પ્રમુખ સાહેબને અરજ કરી હતી, જે તેઓએ મંજૂર કરી હતી.)

— ૦. —

અમદાવાદવાળા વકીલ છોટાલાલ કાઢીદાસનું ભાષણ.

“ પ્રમુખ સાહેબ, અને બીજા સાધર્મીભાઈઓ તથા બહેનો !

આ સવાલના પહેલાં જીર્ણ પુસ્તકોદ્ધાર, જીર્ણમંદિરોદ્ધાર, જીવદયા, કૉન્ફરન્સની યોજના અમલમાં લાવવા, અને વિદ્યાદાન સંબંધી વિષયો ચર્ચી, તે વિષે ઠરાવ કરવામાં આવેલા છે, તે વિષયો અને હાલના વિષયમાં ઘણો તફાવત છે. તે વિષયોમાં પૈસા ખર્ચવાની જરૂર છે, પરંતુ હાલના વિષય સંબંધે એટલે ધરાવેલો રિવાજ કાઢી નાંખવા બાબત કાંઈ પૈસા ખર્ચવાની જરૂર નથી; પણ ઉલટો પૈસાનો બચાવ થાય તેમ છે. પ્રથમ કરેલા ઠરાવો અમલમાં આણવાનો ઘણો આધાર પુરુષો ઉપર છે, અને હાલનો ઠરાવ અમલમાં મૂકવાનો જેટલો આધાર પુરુષો ઉપર છે, તેટલોજ બલ્કે તેથી વધારે સ્ત્રીઓ ઉપર છે.

ધરાવેલો રિવાજો આપણી ઉપર આવી પડેલા સાપના જેવા છે. આપણા શરીર ઉપર સાપ આવી પડે તો, તે ક્યાંથી આવ્યો, કેમ આવ્યો, કેવી રીતે આવ્યો, તેનો વિચાર કરવા બેસવું કે તેને એકદમ કાઢી નાંખવો? સર્વે માણસો એક અવાજે એમજ કહેશે કે તે કાઢી નાંખવો; તો આ ધરાવેલો રિવાજો આપણાપર સાપની પેઠે આવી પડેલ છે, તે ક્યાંથી આવ્યા, કેમ આવ્યા અને કેવી રીતે આવ્યા, તેનો વિચાર કરવા નહીં બેસતાં તે એકદમ કાઢી નાંખવા જોઈએ.

બાલ્લભ અને વૃદ્ધલગ્નથી આપણી સ્થિતિ ઘણી ધરાવેલી છે. બાલ્લભથી પરણેલાં ઘણાં સ્ત્રી પુરુષો ટુંકું આયુષ્ય ભોગવી મરણ પામે છે, તથા વૃદ્ધ માણસનું આયુષ્ય થોડું બાકી હોય છે, તેવાઓ પરણ્યા પછી થોડી મુદતમાં મરી જાય છે તેથી વિધવાઓની સંખ્યા વધી પડે છે. મુંબઈ શહેરમાં ૫૩૬૦૦૦ માણસની જૈન વસ્તીમાં છોડીઓ અને બાયડીઓ મળી ૨૫૬૧૦૦ છે, તેમાં યારે ૧૨૬૦૦૦ સધવાઓ છે યારે ૫૬૫૦૦ વિધવાઓ છે, એટલે ૯ સધવા સ્ત્રી ૪ વિધવાઓ છે. આ રીતે વિધવાઓની સંખ્યા ઘણી મોટી છે અને બૈરી મરી જાય તો તેનો

ઘણી ફરી પરણે છે, અને તેમ થવાથી છોકરાઓના પ્રમાણમાં છોડીઓની સંખ્યા ઘણી ઓછી રહે છે. મુંબઈ ઇલાકામાં જ્યારે ૧૩૩૦૦૦ કુંવારા છોકરા છે, ત્યારે ૭૭૫૦૦ કુંવારી છોડીઓ છે. વઢી ૨૦૫૦૦ રાંડેલા છે, એટલે કુંવારા અને રાંડેલા પૈકી અડધોઅડધ પરણ્યા વગર રહેવાના, અને તેમ થાય તો આપણી વસ્તી દિન પ્રતિદિન ઓછી થાય; વઢી છોડીઓની સંખ્યા ઓછી એટલે કન્યાઓની અછતને લીધે કન્યાવિક્રય વધવા માંડે છે.

જો બાઢલગ્ન અને વૃદ્ધલગ્ન બંધ પાડવામાં આવે, તો તેવાં લગ્નો કરેલા પુરુષો મરવાથી વિધવાઓની સંખ્યામાં વધારો થતો અટકે, અને તેવાં લગ્નોવાઢી સ્ત્રીઓ મરવાથી તેમના ઘણી ફરી પરણે છે તેનો અટકાવ થાય, અને તેથી કુંવારા છોકરાઓ વધારે મંડાય માટે ઉપરના આંકડાપરથી તેમ કરવાની યાસ જરૂર અણાય છે. કેટલાક ધર્મથી તો અમુક ઉંમરમાં છોડીને પરણાવવાની ફરજ છે એમ કહેવામાં આવે છે; તેથી તે ધર્મવાઢા કદાચ બાઢલગ્ન કરતા હોય; પરંતુ આપણા ધર્મમાં તેમ કરવાની જરૂર નથી. જેમ વધારે બ્રહ્મચર્ય પઢાય તેમ સારું એવું આપણે માનીએ છીએ, તેથી પણ બાઢલગ્ન બંધ પાડીએ, તો આપણે ધર્મના રસ્તે વધારે ચાલીએ છીએ, એવું ગણાય. આપણા યરાબ રિવાજોની અસર પુરુષો કરતાં સ્ત્રીઓને વધારે ભોગવવી પડે છે, તેઓ વધારે મરે છે. જૂઓ મુંબઈ ઇલાકામાં,

આપણા જૈનોમાં	પુરુષ.	સ્ત્રી.
૫ વર્ષની અંદરના.	૨૮૦૦૦	૨૯૦૦૦
૫ થી ૧૦ વર્ષ સુધીના.	૩૩૦૦૦	૩૨૫૦૦
૧૦ થી ૧૫ વર્ષ સુધીના.	૩૫૦૦૦	૨૯૦૦૦
૧૫ થી ૨૦ વર્ષ સુધીના.	૨૬૦૦૦	૨૧૦૦૦
૨૦ વર્ષ ઉપરના.	૧૫૫૦૦૦	૧૪૩૦૦૦

છે, તે જોવાથી જણાશે કે પાંચ વર્ષની અંદર છોકરા છોડીઓ થોડી વધારે છે, અને પાંચથી ૧૦ વર્ષ સુધીમાં છોકરા થોડા વધારે છે; પરંતુ ૧૦ વર્ષ ઉપરાંત પુરુષો કરતાં સ્ત્રીઓ ઘણી ઓછી છે, એટલે છોકરા છોડીઓનો જન્મ તો લગભગ સરખો થાય છે, પણ છોડીઓ અગર બેરીઓ મરે છે વધારે. આપણા યરાબ રિવાજોનો તે વિચારીઓને ભોગ થવું પડે છે.

લગ્ન કરવામાં છોડી કરતાં છોકરાની ઉંમર પાંચ વર્ષની વધારે રાખવી જોઈએ. તેનાં કારણો ઘણાં છે, અને તે આપ સર્વેના જાણવા તથા માનવામાં હશે. બીજાં કારણો બાજુપર મુકીએ તોપણ આપણામાં છોકરાઓ વધારે છે ને છોડીઓ ઓછી છે, ને તેથી આવો તફાવત રાખીએ તો પાંચ વર્ષની અંદરના ૨૮૦૦૦ છોકરાઓ હવે પછી જન્મતી છોકરીઓને પરણે, તો તેટલી છોકરીઓ તે ઉંમર ઉપરાંતનાને કામ આવે, અને તેથી વાંઢાની સંખ્યા ઓછી થાય. આ કારણથી પણ વરકન્યાની ઉંમરમાં પાંચ વર્ષનો અંતર રાખવાની જરૂર છે.

આ વિષયને માટે જેટલું બોલીએ તેટલું ઓછું છે; પરંતુ મને આપેલો પાંચ મીનીટનો વખત પૂરો થયો છે, તેથી આ દરયાસ્તના ટેકામાં આટલુંજ બોલી, તે મંજુર કરવા આપને વિનંતિ કરું છું.”

જબલપુરવાળા લાલા હુનમલજી ગુલેછાના હિંદી ભાષણનો સાર.

દોહા.

નમો દેવ અરિહંતકો, પુનિ કીજે કહુ કામ;
સ્વતઃ સિદ્ધિ સો હોત હૈ, કહાં વિમ્નકો નામ.

સવૈયા.

આત્મજ્ઞાન પ્રકાશ વિના સ્વયં સમાન ભયા ટિમકારા,
તાપર માન કહા કરના દિન ચાર ગયે ફિર બ્હે અધિયારા;
અતિવલ્લભ પ્રાણપ્રિયા જગમેં નિજ સ્વારથકા સબહી સંસારા,
ચિત્ત શાંત વિના સંતોષ કહાંકર શાંત હ્રદય સુખ હોય અપારા.

આજે મહા આનંદ અને ઉત્સવનો દિવસ છે, કે જેની શોભાનું હું વર્ણન કરી શકતો નથી. ઘણાક જૈનબાંધવો દૂર દૂરના દેશાંતરોથી પધારીને આ જૈન શ્વેતાંબર મહામંડળને સુશોભિત કરેલ છે, અને શ્રી સંઘની નઠારી રીતિઓ, જીર્ણમંદિરોનો ઉદ્ધાર, પ્રાચીન ગ્રંથોનો શોધ, ધર્મની ઉન્નતિ, જીવદયા અને આ મંડળ સદૈવ-હમેશાં કાયમ રહી શકે, તેવા ઉપાયો માટે તત્પર રહેલ છે. માર્હો! હું એક અજ્ઞાન, અલ્પબુદ્ધિ, આપ સમસ્ત બાંધવોનો સેવક છું, અને આ મારો પહેલોજ દિવસ છે કે આપ મહાશયોની સેવામાં કંઈ પ્રાર્થના કરું છું. આશા છે કે કંઈ પણ અવિનય અથવા કદાચ ભૂલ થાય, તો આપ સાહેબો ક્ષમા કરશો.

અમારે ત્યાં વિશેષે કરીને મારવાડી લોકોમાં ચાલ છે, કે છોકરા છોડીના વિવાહ પ્રસંગમાં તમામ રીતિ અને દેવ પૂજનાદિ, અન્યમતાવલંબીઓથી જારી છે, અને અન્યમતનાજ જ્યોતિષ ગ્રંથોથી મુહર્ત્ત વગેરે જોવામાં આવે છે. એ મહા શરમ અને પશ્ચાતાપનો વિષય છે, કે આપણો જૈનમત કે જેના આશયથી અઢાર પુરાણો, વ્યાકરણ, જ્યોતિષ, ન્યાય અને વિજ્ઞાનના ગ્રંથો અન્યમતાવલંબીઓએ બનાવ્યા છે, અને આજ સુધી તેઓનાજ આશ્રય ઉપર ચાલી રહેલ છે, તે છતાં પણ આપણે તેઓના આશ્રય ઉપર ચાલીએ, અને કુદેવ (ગણપતિ, ક્ષેત્રપાલ, ગોત્રજદેવી, અગ્નિ વગેરે) ને પૂજીએ, એ કેટલા શોચ ને વિચારની વાત છે. તે (બ્રાહ્મણ) લોકો બીજા (મિથ્યાત્વ) મતના પાઠવાવાળા આપણ લોકોથી એટલે સુધી દ્વેષભાવ અને ઘૃણા (નિંદા) કરે, કે તે આ નીચે લખેલા પૂર્વાર્દ્ધથી પ્રકટ થાય છે:—‘ હસ્તિના તાઙ્યમાનોઽપિ ન ગચ્છેત્ જૈનમંદિરે ’. ભાવાર્થ એ કે, હાથી મારવા પાછળ પડે ને પ્રાણની હાનિ થાય તો ભલે, પણ પ્રાણને બચાવવા માટે પણ જૈનમંદિરમાં પેસવું નહિ! હે સ્વધર્મીમાર્હો! આટલો વધો દ્વેષભાવ રાખવા છતાં પણ આપણે ફરી તે લોકોના પંડિતોના ઉત્તમ વ્યવહાર કરીએ, અને વિવાહ તથા બીજા સંસારિક વ્યવહારોમાં આપણા દેવોની સ્થાપના ન કરતાં, તેઓના બતાવેલા કુદેવોની સ્થાપના કરીએ અને પૂજ્યપણે માનીએ છીએ. જૈનશાસ્ત્રોમાં અભયદાન, સુપાત્રદાન અને અનુકંપાદાન કહેલ છે, તેઓને છોડીને બાકીનાં જે દાન છે, તે જૈનીઓને બીજા મતવાળાઓને દેવા માટે સાફ મના કરેલ છે.

विवाह तथा बीजां संसारिक कार्य पूर्ण करवाने माटे, गीतार्थ मुनिओथी शास्त्रानुसार तथा बीजा पण जैन विद्वान् समजवाने अने अग्रशोची पुरुषोनी संमतिथी रीतिओ प्रचलित करवी जोईए. हाल पण घणुंकरीने कई शून्य स्थान नथी; तेवाओनो शोध करवाथी हमणां पण घणांक स्थळोमां गीतार्थ मुनि अने विद्वान् पुरुष प्राप्त थरो.

आपणा लोकोमां लग्न प्रसंगे बहुजु पैसो नकामो उडाववामां आवे छे, जेमके ताय-फानो नाच, भांडोनी नकल, फुलवाडी, दाखवानुं, सेवकोनुं-भोजक-पांडे वगेरेनुं बंधान, स्त्रीओनां अनुचित (फटाणानां) गायन-गीत अने ए सिवाय बीजा पण घणाक नठारा रिवाजो छे. उपरनी चार रीतिओ के जेओनां नाम उपर बतावेल छे, तेओ स्थापित रहेवाथी आपण लोको पापना भागीदार थईए छीए, तथा यौवनावस्थाना वाळको कुमळी वयना उछरती युवानीमां होवार्थी नठारी चालना थई जाय छे, अने समजदार तथा बुद्धिमान् पुरुषो पण एवी नठारी रीतिओथी नामना राखवा करे छे. केटलाक भाईओने आवा उडाऊ खर्चने लीधे देवाना दास बनी विपत्ति उठाववी पडे छे. घणुंकरीने पश्चिमोत्तरदेश अने बंगाळामां आवां नकामां खर्च करवानो विशेष रिवाज छे, अने धर्मनी तरफ लोकोनुं ध्यान दिन प्रतिदिन घटतुं जाय छे. जुओ के आजकाल केटलाक अन्य जातिना लोकोए आपणा अहींआनी नठारी रीतिने दूर करी सारा व्यवहारो नो प्रचार कर्यो छे, अने कायम राखवाने माटे न्यायपूर्वक पुस्तकोने उपयोगमां लावे छे. ए प्रमाणे आपणे पण विवाह तथा बीजां पण संसारिक कामोने माटे ते लोकोनुं अनुकरण करवुं घटे छे, तथा तेवा करेला ठरावो तोडनारनो दंड करवो योग्य छे.

एक बात कहेवानो मने घणा दिवस थयां विचार हतो; परंतु एवो समय प्राप्त न थवाथी प्रकट करी शक्यो नथी. हवे श्री वीतराग देवनी कृपाथी समय हाथ लाग्यो छे, अने आप समस्त भाईओनां दर्शन थयां, एथी निवेदन करुं छुं ते ध्यानपूर्वक श्रवण करशो, अने ते फळीभूत थवाना यत्न आदरशो. इंग्रेजी राज्यमां सर्व लोको एक सरखा समजवामां आवे छे, अने सांभळवामां पण आवे छे के वाघ बकरी एक आरे पाणी पीए छे. जेमके हिंदुओनो न्यायसंग्रह, मुसलमानोनो न्यायसंग्रह अने बीजा पण जुदा जुदा मतवाळाओना जुदा जुदा न्यायसंग्रहने, जोके तेओ लोकोना शास्त्रोना आश्रयथी बनाववामां आव्या छे. तेओने भारतवर्ष (हिंदुस्तान)नी राजसभा मानेछे, एज प्रमाणे आपण जैनीओनी तरफथी एक प्रार्थनापत्र स्टेट सेक्रेटरी टु धी गवर्मेंट ऑफ इंडियाने अने लंडन शहरमां पार्लामेन्ट सभाने मोकलवुं घटे छे, के अमारा लोकोना जैन न्यायसंग्रह पण अर्हत् नीति तथा बीजां बीजां शास्त्रोना अनुसार स्विकार करो अने तेनो प्रचार थवा सावधान सहित यथोचित् परिश्रम करवो जोईए छे; केमके ज्यां धर्मानुसार कार्य करवामां आवे छे त्यांनी उन्नतिनुं शुं ठेकाणुं छे? केमके:—

सवैयो.

देव गुरु शास्त्रकी श्रद्धासैं प्रीति करो
यही सब सूत्र सिद्धांतोंका मूल है,
इनमें जो संशय करै जन्म जन्म भ्रमन करै
धिक् धिक् संसार कहै कैसी बड़ी भूल है.

આદર સત્કાર નહિ હોય એસે જીવનકા
અપયસકા પુંજ બને શીશ પડે ધૂલ હૈ,
રાજ્યમૈં મીં ઉનકી સુનવાઈ કહો કૈસેં હોય
ધર્મસેં પ્રતિકૂલતાકે ડુનિયાં પ્રતિકૂલ હૈ.

આટલુંજ બોલી હવે હું મારું ભાષણ સમાપ્ત કરી, આપ સર્વ બાંધવોની ક્ષમા માંગું છું કે, મારાથી કોઈ પ્રકારનો અવિનય થયો હોય કિંવા ભૂલ થઈ હોય, તો ક્ષમા કરશો.”

સુરતવાળા વૈદ્ય તલકચંદ તારાચંદનું ભાષણ.

“મેહરબાન પ્રમુખ સાહેબ અને સદગ્રહસ્થો!

વખત ઘણોજ થોડો છે, અને વિષય વિસ્તીર્ણ હોવાથી વિષયની પ્રસ્તાવના નહીં લંબાવતાં, હું મારા વિષયની શરૂઆત કરું.

ગ્રહસ્થો !

શ્લોક.

યઃ પ્રાપ્ય દુઃપ્રાપ્ય મિદં નરત્વં,
ધર્મ ન યત્નેન કરોતિ મૂઢઃ ।
કેશપ્રબદ્ધો મસલબ્ધ મબ્ધઃ,
ચિંતામણિ પાયઙ્તુ પ્રમાદાત્. ॥૧॥

અર્થાત્—દુઃપ્રાપ્ય એવો જે મનુષ્યજન્મ પામીને મૂઢ પુરુષો પ્રમાદથી જેમ ચિંતામણી રત્નને પેંકી દે છે, તેમ ધર્મને યત્નથી નહીં પાલનાર પોતાના જન્મને નિરર્થક બનાવી દે છે. વળી કહ્યું છે કે ‘ધર્મેયૌવહતો હંતિ ધર્મ રક્ષતિ રક્ષતિ’ અર્થાત્ ધર્મને જે હણે છે તે પોતેજ હણાય છે; અને ધર્મનું જે રક્ષણ કરે છે તે પોતાનુંજ રક્ષણ કરે છે. મિત્રો! હવે જે દરખાસ્ત મી. પરમારે મુકી છે, અને જેને પ્રૉફેસર નથુજી ટેકો આપ્યો છે, તેને અનુમોદન આપવું એ મારું કામ છે. એ દરખાસ્તમાં જે સાત કલમ લખેલી છે, તે સાતે કલમ ઉપર એકજ માણસથી વિવેચન થઈ શકે નહીં; પરંતુ જુદા જુદા બોલનારા તરફથી જુદાં જુદાં અનુમોદનમાં વિષયો ચર્ચાવા એ આપણો ખાસ હેતુ છે. જે વાતને અનુસરીને આપણામાં “વિવાહાદિક્રિયા” કરવામાં આવે છે, તેને માટે કોઈક કહેવાનું છે.

સંસારસમુદ્રની પાર જવા માટે ત્રણ પુરુષાર્થ (ધર્મ, અર્થ, કામ) સિદ્ધ કરવામાં સહાય-ભૂત એવી જે પુરુષને પત્નિરૂપ સહાયક જેને નીતિવાન પુરુષો ધર્મપત્નિનું ઉપનામ આપી ગયા છે, તે ધર્મપત્નિ ધર્મની વિધીથી જોડાયેલી હોવી જોઈએ; કારણકે જે ધર્મની પ્રાપ્તિને માટે પતિ-પત્નિનો મેઢાપ યોજવામાં આવે છે, તે ધર્મનાં મૂલતત્વો તે વિધિમાં સમાયલાં હોય, તોજ તે મૂલમાંથી વૃક્ષ ઉત્પન્ન થઈ, તેની શાખાઓ વધી, સુખરૂપ ફળ ફુલથી સ્ત્રીલી, છેદે અલંકારને જે મોક્ષ તેના સુખને પામી શકાય છે. હવે વિચાર કરવાનો કે આપણા લોકો વચલા કાઠથી પરચક્રને આધીન થવાથી, જૈની વિધીને પડતી મુકી બ્રાહ્મણી વિધિ પ્રમાણે લગ્ન

ક્રિયા કરવા લાગ્યા છે; પરંતુ હાલમાં જે ક્રિયાઓ કરીએ છીએ તે બ્રાહ્મણી ધર્મ પ્રમાણે તો જુ, પળ હલકા હિંદુઓ જે શુદ્ધોને નામે ઓઢાયા છે, અને જેઓને માટે “ શુદ્ધકમઢાકર ” નામનો ગ્રંથ લખાયો છે, તે પ્રમાણે પળ આપણાં લગ્ન થતાં નથી ! આપણા જૈનોમાં જુદી જુદી ન્યાતો છે, અને તે જુદી જુદી ન્યાતોમાં લગ્નની વિધિ તથા રૂઢીઓ જુદી જુદી છે; ઇટલે આપણી લગ્નની હાલમાં ચાલતી રૂઢીઓ કયા ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે છે, તે નક્કી કરી શકાતું નથી. જ્યારે ઇવી કોઈપણ ધર્મશાસ્ત્રથી વિરુદ્ધ માત્ર રૂઢી પ્રમાણે જોડી કહાડેલી વિધિથી, જે વધુવરનું જોડું વંધાય, તેઓનાં મન ધર્મ પ્રમાણે ઇક્યતાવાઢાં થાય, ઇ બનવું ઘણુંજ અશક્ય છે. જૈનધર્મ અહિંસક છે, અને બ્રાહ્મણી (વાધીતાત્રિક) ધર્મ હિંસક છે. હાલમાં જે ક્રિયા આપણે કરીએ છીએ, તે વામમાર્ગથી ઉદ્ભરેલી મિશ્રતાંત્રિક ક્રિયાઓ છે. તે પૈકી ઢાલઢા નરીકે ઇકજ બતાવીશ કે લગ્ન પ્રસંગે મધુપર્કના સમયે, બ્રાહ્મણો વિષ્ટર વિષ્ટર વિષ્ટર : કરીને મળે છે, પછી ગૌર ગૌર ગૌર કહે છે, અને પછી મધુપર્કની ક્રિયા કરવામાં આવે છે; અર્થાત્ વિષ્ટર ઇટલે કન્યાનો માઈ પોતાના બનેવી (વર) ને મધુપર્ક આપે છે. મધુપર્કની વિધીમાં ઢાલ્યું છે, કે ‘મધુપર્કે ગવાલમ:’ ઇટલે મધુપર્કમાં ગાયનું આલંમન કરવું. (હાલના પંડિતો આ વાક્યનો ઇવો અર્થ કરે છે, કે મધુપર્કમાં ગાયનું ઢાન કરવું); પરંતુ ‘વિના માંસૌ મધુપર્કો ન મવાતિ ’ અર્થાત્ માંસ વિના મધુપર્ક થાયજ નહીં તો પછી, ઢાનનો અર્થ કરનારની વાત કેટલી સાચી મનાય ? ઇવી રીતે બીજી ઘણી ક્રિયાઓ તાંત્રિક ગ્રંથોને આધારે પ્રતિનિધીરૂપ વસ્તુઓથી ચલાવવામાં આવે છે, પળ તે સઘઢાનું વર્ણન કરતાં વલત ઘણો જોઈએ, માટે અહીંથી અટકાવી આગઢ કહેવાનું કે આપણાં જૈનશાસ્ત્રમાં લગ્નાદિ વિધિઓ છે. જો તે પ્રમાણે આપણે ઢરેક કાર્ય આપણા ધર્મ પ્રમાણે કરીએ, તો આપણી ઉઢરતી પ્રજાના મન ઉપર તે પ્રમાણે છાપ બેસાડી શકીએ; અને જો કોમઢ અંતઃકરણ ઉપર વ્યવહારિક ધર્મની છાપ બેઠેલી હોય, તો ધર્મ તરફ વઢેલું અંતઃકરણ અધર્માચરણ કરેજ નહીં, ઇ વાત નિર્વિવાદ છે. જેમ જેમ નાની વયનાં વાઢકોને નાના વિધ વિધ વૃત નિયમો માટે આપણે “પચલાણ ” કરતાં શીખવીએ છીએ, અને લીધેલાં પચલાણ પ્રાણ જતાં પળ તેઓ તોડતા નથી, તેમ આપણે તોડવા ઢેતા નથી; તેજ પ્રમાણે લગ્ન વલતની પ્રતિજ્ઞાઓ ઇટલે પચલાણો પળ આપણા ધર્મશાસ્ત્રને અનુસરીને હોય, તો તે તોડી શકાય નહીં અને જ્યારે લગ્ન વિધિ વલતે લીધેલાં પચલાણ તોડી શકાય નહીં, ઇવી ધર્મની ઢરજ વજાવવાનો આગ્રહ હોય, તો કોઈપણ જોડું શિયઢ્ઢવૃતથી ચઢીત થાય નહીં; તેમ ઇર્ષા, ઢેષ, વૈર અને વડીલોથી અમર્યાદિત થઈ હાલમાં જે અધર્મયુક્ત અવ્યવહાર ચાલતો જોવામાં આવે છે, અને તેના ઢઢરૂપ ઠામઠામ કલહ તથા ઢૂટ અને તુટ જોવામાં આવેછે, તેનો સઢંતર નાશ થાય. વાકી હાલમાં ચાલતી અન્ય ધર્મ પ્રમાણેની ક્રિયાથી આપણી ઢશા ઘણી ઢયાજનક થઈ ગઈ છે. જેમ—

મનહર છંદ.

સંપતણો જંપ ગયો કુસંપની લાહ લાગી,
વાગી હાંક શોકની અથાગ થાક લાગીઓ;
તુચ્છ ઢામમાટ હાટને વિગાડી સેઠીઆઓ,
માયા મસ્ત થયેલ જણાય છે વૈરાગીઓ;

ધર્મ કર્મ ત્યાગી રાગી થઈનેજ મીઠા માગી,
 ધનના સંગ્રહમાટ લઢે સાધુ ત્યાગીઓ;
 સહુ સહુનું સંભાળે ધર્મ સામું કોણ માળે,
 કાઠો કેર વર્તે છે શું જુવો સોભાગીઓ. ૧

ઠામ ઠામ ફૂટ પડી તુટ ઘરેઘર માંહી,
 માયબાપ ભ્રાત ભગનીને નથી પાવતું;
 લડાઈ કલહ માંહી સર્વકો બડાઈ માને,
 ગણે નહીં અવરને આંગણમાં આવતું;
 વૃદ્ધ ગુરુ જનતણી વાતને ન માને કોઈ,
 કરે મન ધાર્યું આવે જેને જેમ પાવતું;
 દોન હીન એવી દશા થઈ દુઃખરૂપ તોયે,
 ધર્મ રક્ષવાનું કોને નથી ભાવતું. ૨

માટે ઓ મારા પ્યારા ભાઈઓ, આપણે આપણા ધર્મપ્રમાણે આપણી સંસારિક સંસ્કાર-ક્રિયા નહીં કરવાથી ધર્મને હાનિ નાંચ્યો છે, તેથી આપણે પોતેજ હાનિ પહોંચાડેલાં દેખાઈ-એ છીએ. તેથી હું આપ સાહેબોને આગ્રહથી ભલામણ કરું છું, અને મારા મુકાને જણાવું છું કે મી. અમરચંદ પી. પરમારે જે દરખાસ્તમાં-રડવાકુટવા-જમણવારો-લોટાં ફરજીઆતે લખી, છોકરીના પૈસા લેવા, ઘરડા વરને નાની કન્યા પરણાવી વિધવાનો વધારો કરવો, અને કન્યાની અછત કરી વંશનો ક્ષય કરવો વગેરે બાબતો બતાવી છે, તે આપણા ધર્મથી વિરુદ્ધ છે, અને જો તેને વળગી રહીશું, તો આપણે આપણા ધર્મને હાનિ નાંચનાર થઈશું. વિગેરે જે જે બાબતો આવી પડે તેને માટે આપણે તુરત વિચાર કરવો જોઈએ, કે આ કૃત્ય કરીએ છીએ તે આપણા ધર્મ પ્રમાણે છે કે કેમ? અને જો ધર્મ પ્રમાણે હોય તો કરવું અને ધર્મ પ્રમાણે નહીં હોય તો તેનો ત્યાગ કરવો, પછી તેમાં ગમે તેટલો લાભ કે સ્વાર્થ રહેલો હોય. એટલું કહી છેલ્લે નીતિશાસ્ત્રનો એક શ્લોક કહી મારું માથું પુરું કરીશ.

નિંદન્તુ નીતિનિપુણા યદિ વા સ્તુવંતુ,
 લક્ષ્મીઃ સમાવિશતુ ગચ્છતુ વા યથેષ્ટમ્ ।
 અથૈવ વા મરણમસ્તુ યુગાંતરે વા,
 ન્યાય્યાત્પથઃ પ્રવિચ્છન્તિ પદં ન ધીરાઃ ॥

અર્થાત્ નિંદા થાઓ વા સ્તુતિ થાઓ, ધન મળે અથવા જાઓ, યુગ પર્યંત જીવાય વા આજે, મરણ મળે થાઓ, તોપણ ન્યાયવિરુદ્ધ એટલે ધર્મવિરુદ્ધ એક પગલું પણ ધર્મમાં ધીર થઈ પુરુષો ભરતા નથી; માટે ધર્મ વિરુદ્ધ કોઈપણ ક્રિયા કરવી એ જૈન નામ ધરાવનારને હીંણુ દેખાડનારું છે, જે ઉપર આપ સાહેબો પુરતું ધ્યાન આપી, સદાસર્વદા ધર્મ ધ્યાનમાં રત થઈ, કુગુરુ કુદેવ અને કુધર્મનાં પરમાનોના જે જે બધું બંધાયું હોય, તેને તોડી સ્વધર્મમાં રુચિવાન થઈ તે પ્રમાણે વર્તી અમુક મનુષ્ય દેહનું સાપત્ય કાંશે, એટલુંજ કહી આપે મને જે લાભ આપ્યો તેને માટે સમાનો ઉપકાર માની બેસવાની રજા લઉં છું. ”

શા. દામોદર બાપુશા એવલાવાઝાનું ભાષણ.

“ પ્રેસીડન્ટ સાહેબ, સદ્ગૃહસ્થો અને મુશીલ બહેનો,

હાનિકારક રિવાજો આ વિષય પર ઘણા વિદ્વાન્ વક્તાઓ બોલી ગયા છે, અને તે વાત-પર વધારે બોલવા જેવું હવે કાંઈ રહ્યું નથી, તોપણ તે વિષે બે શબ્દ બોલવા આપની પાસે રજા લઉં છું.

વહાલા માણસના મરણથી તેના સંબંધીઓને દુઃખ ઉત્પન્ન થાય, એ મનુષ્ય સ્વભાવને અનુસરતીજ વાત છે, પરંતુ પ્રત્યેક વાતને નિયમિતપણું છે, અને તે નિયમના ઉપરાંત થવાથી ઘણા ગેરફાયદા થાય છે.

મરણ પાછળ રડવાકુટવાના હાનિકારક રિવાજોનો ગુજરાત કાઠીઆવાઝ અને મારવાઝ આ દેશોમાં, ભરતખંડના બીજા દેશો કરતાં ઘણો વધારો થવાથી ઘણું નુકસાન થયું છે.

આ હાનિકારક રિવાજથી આ લોકમાં નિંદા થાય છે, અને પરલોકમાં દુઃખ ભોગવવું પડે છે.

એક વિદ્વાન્ પ્રંથકારે શોક વદલ એવું કહ્યું છે કે:—

ઓમિતિ પંડિતાઃ કુર્યુરશ્રુપાતં ચ મધ્યમાનઃ ।

અધમાશ્ચ શીરોઘાતઃ શોકધર્મવિવેકિનઃ ॥

પંડિત પુરુષો શોકમાં એમ સમજે છે, કે જે થવાનું છે તે થાય છે, માટે ચિંતા કરવાની શી જરૂર ? મધ્યમ પુરુષો અશ્રુપાત કરે છે અને અધમ પુરુષો માથું કુટે છે, પણ વિવેકી પુરુષો તો શોકમાં ધર્મજ કરે છે. સદ્ગૃહસ્થો, આજ્ઞા હિંદુસ્તાનમાં તેમજ બીજા કોઈપણ દેશમાં ગુજરાતની સ્ત્રીઓ જે અમર્યાદ રીતે કુટે છે, અને રડે છે, તેઓ રડવાનો અને કુટવાનો ચાલ આજ પર્યંત ક્યાંઈ પણ જોવામાં તેમજ સાંભળવામાં આવ્યો નથી.

જો કોઈપણ ચાલને માટે આપણા ગુજરાતવાસી બંધુઓને શરમાવાનું હોય, અને બીજી સુધેરેલી કોમને આપણા રિવાજોનો ધિક્કાર હોય, તો તે પ્રથમ મરણ પાછળ રડવાકુટવાના નફટ રિવાજનોજ છે; અને કદાચ કોઈ એમ પ્રશ્ન કરે કે લાંબા વયસ્કથી જડ મૂઠ્ઠાવાળીને પાયમાલ કરનારો કોઈપણ રિવાજ હજી સુધી ગુર્જરપ્રજાને દુઃખદાયક હશે, તો તે રિવાજ મરણ પાછળ રડવાકુટવાનોજ છે.

ગુજરાત તથા કાઠીઆવાઝની સ્ત્રીઓ હંમેશા બહાર જવા વચ્ચે બહુ શરમ રાખે છે, પરંતુ રડવાકુટવાની વચ્ચે શરમ મર્યાદા બધી બાજુ મુકી દેઈ, ઉઘાડી છાતીએ લજ્જારહિત થઈ તાલ સુરમાં રાજવણ ગાઈ કુટે છે.

હાલના જમાનામાં ઘણાએક ભાષામાં ફેરફાર થઈ સાહિત્યશાસ્ત્રની મદદથી સંગીત-કલા વધી છે. ત્રીજી ભાષામાં ગાવું સંગીત કર્યું છે તો, અમારી ગુજરાતી ભાષામાં રોવું સંગીત કર્યું છે. કેવી શરમની વાત છે ! એ રડતી વચ્ચે કુટવાનો પણ તાલ બરાબર પડવો જોઈએ.

કુટતી વેઠાએ હૃદયના ધરા શોક કરતાં વધારે વિચાર તો સ્ત્રીઓને હાલના વખતમાં એજ આવે છે, કે આપણાથી બરાબર કુટાતું હશે કે નહીં, આપણને કોઈ મૂર્ખ તો નહીં કહે! એ ઉપરથી સુહૃદ્ જણાય છે કે હાલનું રડવું અને કુટવું ફક્ત લોકોને બતાવવા પુરતુંજ છે.

હવે શોક કરવાના કારણથી પરલોકસંબંધી કર્મબદ્ધ થઈ, તીર્થચાદિ ગતિ પ્રાપ્ત થાય છે તે બદલ શાસ્ત્રકાર એમ કહે છે કે,

અદમ્માણં સંસાર વદ્ધુણં તિરિય ગઈ મૂલં ॥

એટલે આર્તધ્યાનથી જીવને કોઈપણ લાભ નહીં મળતાં પોગટ કર્મબંધન થાય છે, અને તેથી મત્તાંતરે તીર્થચાદિ ગતિ પ્રાપ્ત થાય છે; માટે આર્તધ્યાનનો ત્યાગ કરવાની તજવીજમાં પ્રવર્તવું એમ શાસ્ત્રકાર કહે છે; અને શોક કરવો એ આર્તધ્યાનનીજ પ્રવૃત્તિ છે. પુરુષો કરતાં સ્ત્રીઓજ શોકમાં વધારે પ્રવૃત્તમાન થાય છે. ચિંતામણ રત્ન જેવો અમુલ્ય મનુષ્ય જન્મ પામી, પરલોકનું સાધન કરવા તપ જપ વ્રતાદિકે કરીને પુન્યનો સંચય કરવો, અને પછી આર્તધ્યાનમાં લુબ્ધ થઈ મહા પ્રયત્નથી સંચય કરેલી અત્યુત્તમ વસ્તુનો નાશ કરવો, એ અમારી સુજ્ઞ અને સુશીલ બહેનોને બીલકુલ યોગ્ય નથી; કારણકે સ્ત્રીઓ ઉપવાસાદિક કઠીન તપસ્યા કરે છે, ધાર્મિક કાર્યમાં મોટો ભાગ લે છે, તો આવા નિરર્થક શરીરને પીડાદાયક લોકમાં નિંદનીક અને અધો-ગતિ પ્રત્યે પ્રાપ્ત કરનાર, એવો મહા હાનિકારક અને દુષ્ટ જે રડવાકુટવાનો રિવાજ, તેને વઢગી ન રહેતાં અને રઢીના ધિક્કારયુક્ત શૃંગલાથી બંધ ન થતાં, તેમાંથી મોકળા થઈ આ હાનિકારક રિવાજ જલદીથી નિર્મૂલ કરવા પ્રયત્ન કરશે, એવી આશા છે.

હવે હું મારો મુલ્ય વિષય, જે અન્ય શાસ્ત્રપ્રમાણે વ્યવહારિક ક્રિયા આદરાવવી, તે તરફ ફરું છું.

હાલ સમયે દુનિયામાં જે જે ધર્મો પ્રચલિત છે તે હિંદુ, મુસલમાન, પારસી, ક્રિશ્ચિયન, બુદ્ધ વિગેરે તમામ ધર્મના લોકો પોતપોતાની સંસ્કારાદિ ક્રિયા પોતાના શાસ્ત્ર મુજબ કરે છે. આપણે માત્ર પરાવલંબીપણાથી સ્વશાસ્ત્ર તરફ દુર્લક્ષ કરીને, અન્યમતીઓના મિથ્યા માનેલા શાસ્ત્ર પ્રમાણે આપણી વ્યવહારિક ક્રિયા કરીએ છીએ, એ બહુ દિલગીરીની વાત છે. આદ્યધર્મ-સંસ્થાપક શ્રી રુષભદેવ ભગવાને જ્યારે વ્યવહાર ધર્મ પ્રરુપ્યો, તે વેઠાએ મનુષ્યને જન્મથી અંત્ય સુધી સોઠ પ્રકારના સંસ્કાર કરવા કહ્યા છે, તે બદલ શ્રી વર્ધમાનસુરીએ ‘આચાર દીનકર’ ગ્રંથમાં સોઠ પ્રકારના સંસ્કારનું વર્ણન કર્યું છે:—

સોઠ સંસ્કારનાં નામ.

ગર્ભાધાનં પુંષવનં જન્મ ચંદ્રાદિ નર્શનં ।

ક્ષીરાસનં ચેવેષઠી તથા ચ શુચીકર્મ ચ ॥ ૧ ॥

તથા ચ નામકરણ અન્નપાશનમંવ ચ ।

કર્ણવેયો મુંડનંચ તથેપનંયનંપરં ॥ ૨ ॥

પાઠો લંબો વિવાહશ્ચ વૃતાગોપાતકમસ ।

એમિ ષોડશ સંસ્કારા ગ્રહાણાં પરીકીર્તત ॥ ૩ ॥

ઉપર કહેલા સોઠ સંસ્કાર શ્રી ભગવાનને તેમનાં માતાપિતાએ કર્યા છે, અને પોતે પણ આચર્યા છે. કહ્યું છે કે:—

**વિવહારો બહુ બલ્લવં જં વંદર્દૈ કેવલી વીછ ઉમત્યં
અઢાકમ્મં ઝુંજર્દૈ તો વીવહારં પ્રમાણંતુ ॥ ૧ ॥**

ઘટલે વ્યવહાર પણ પ્રમાણ છે. ઉપર કહેલા સોઠ સંસ્કાર મધ્યે મુલ્ય સંસ્કાર હાલના સમયમાં વિવાહસંસ્કાર ગણાય છે. જૈન શાસ્ત્રકારે વિવાહ બે પ્રકારના કહ્યા છે:—**એક આર્ય** અને **બીજો અનાર્ય**. આર્યના ચાર ભેદ—**બ્રાહ્મ, આર્ય, પ્રાજાપત્ય** અને **દૈવ**. અનાર્યના ચાર ભેદ—**અસુર, રાક્ષસ, પૈશાચ અને ગાંધર્વ**. અનાર્ય વિવાહ અપ્રમાણ હોવાથી શાસ્ત્રકારે તેને ક્રિયા કહી નથી. હવે રહ્યા બાકી આર્ય વિવાહના ચાર ભેદ; તે મધ્યેથી હાલના કાલમાં ત્રણ પ્રકારના વિવાહ બંધ છે. વર્તમાન સમયમાં ફક્ત પ્રાજાપત્ય વિવાહ ચાલુ છે. માતાપિતાઓ સ્નાનાલંકૃત કરીને કન્યાનું દાન કરે છે, તેને પ્રાજાપત્ય વિવાહ કહે છે. કોઈપણ મંગલિક કાર્યારંભ કરતી વખતે પ્રથમ આપણા કુલદેવતાનું સ્મરણ તથા સ્તુતિ, તથા આપણા આરાધ્ય દેવનું ચિંતવન કરવું જોઈએ છે. તેમ જૈન શાસ્ત્રકારે પ્રથમ વિવાહના આરંભે વિમલ્લવાહન ચક્ષુસ્માન ઇત્યાદિક સત્ય કુલકરની સ્થાપના કરી છે. કાર્યારંભ કરવામાં પણ અમો અમારા પવિત્ર શાસ્ત્રને એક બાજુ મુકી દર્દ પુરાણને માન આપી, તે પ્રમાણે પ્રથમ **વક્તુ મહાકાય સૂર્યકોટી સમપ્રજા** ઇત્યાદિક સ્તુતિ કરીને, ગજાનન મહારાજની સ્થાપના કરીએ છીએ. હવે જરા આગળ જતાં તે કાર્યનો સંકલ્પ આવે છે તેમાં પ્રથમ એવું કહેલું લાગે છે કે:—

વિષ્ણો આજ્ઞા પ્રવર્તમાનસ્ય ॥ ઘટલે પ્રથમથીજ વિષ્ણુની આજ્ઞા માન્ય કરી. હવે વિચાર કરો કે જન્મથી તો જૈન અને જીન આજ્ઞા પ્રમાણે ચાલ્યું હતો આદ્ય કર્તવ્ય; પરંતુ આટલા પુરતી માત્ર જીન આજ્ઞા અમાન્ય અને વિષ્ણુની આજ્ઞા પ્રમાણ. હવે વિષ્ણુની આજ્ઞા જો માન્ય કરી ત્યારે જૈનત્વ ક્યાં ગયું; કારણકે શાસ્ત્રકારે કહ્યું છે કે **‘આનાથસ્મં પણામસિદ્ધં’** ઘટલે આજ્ઞા માનવી એજ ધર્મનું મુલ્ય લક્ષણ છે, અને વિવાહ જેવા માંગલિક કાર્યમાં તો વીતરાગની આજ્ઞા તો અમાન્ય થઈ. હવે કોઈ કહેશે કે અમે તો બેઝની આજ્ઞા માન્ય કરીશું, વીતરાગની અને વિષ્ણુની; પરંતુ વિચાર કરો કે એક સેવકપર વે માલેકનો હુકમ ચાલી શકતો નથી, અગર એક દેશની પ્રજાપર બે રાજાનો અમલ ચાલતો નથી, ત્યારે બે ધર્માધ્યક્ષની આજ્ઞા કેવી રીતે મનાય? હવે આગળ જતાં તેજ સંકલ્પમાં આવે છે કે:—**મમ આત્માનઃપુરાણોક્ત શાસ્ત્રોક્ત ફલમાપત્યર્થમ્** । ઘટલે મારા આત્માને પુરાણ તથા શાસ્ત્રમાં કહ્યા મુજબ ફલ પ્રાપ્ત થાઓ. કેવી આશ્ચર્યની વાત છે, કે સર્વજ્ઞપ્રણીત પરમ પવિત્ર આગમોનાં ફલ મેલ્લવારે પુરાણના ફલ તરફ ઈચ્છા રાખવી, ઘટલે ચિંતામણી રત્ન છોડીને કાચના ટુકડા પ્રાપ્ત કરવા જેવું છે.

આપણે એકાદું નાનું અગર મોટું વ્રત યા પચ્ચાણ લઈએ છીએ તે વેળાએ એમ પ્રતિજ્ઞા કરીએ છીએ કે, આ વ્રત હું અરિહંતની શાક્ષીથી, સિદ્ધની શાક્ષીથી, સાધુની સાક્ષીથી લઉં છું, ઘટલે—અરિહંત શીખે સીદ્ધ શીખે, સાધુ શીખે, એવી રીતે પાઠ ઉચારીએ છીએ; અને લગ્ન જેવો પરમ પવિત્ર અને જન્મપર્યંત રહેનારો, જેમાં ધર્મ અર્થ કામ વિગેરે સાધ્ય કરવામાં પરસ્પર સ્ત્રી-

પુરુષો એક બીજાને સાહ્ય આપવાનો, સ્ત્રીઓને અર્ધાંગીપદ પ્રાપ્ત થવાનો, જે પવિત્ર માનેલો કારાર થા એકમેકનું વ્રત પાઠવાનો જે નેમ તે કોની સાથે, તો એ બ્રહ્મા વિષ્ણુ અગ્નિ દ્વિજ આદિના સાથે, કારણ જે પ્રંથપ્રમાણે હાલ વિવાહક્રિયા કરવામાં આવે છે, તે મુક્તાવઢી પ્રંથમાં સત્-પદી વેઢાએ નીચે કહેવા મુજબ મંત્ર ઉચારવામાં આવે છે:—

ઇહાર્થે સાક્ષિણો વિષ્ણુરગ્નિરીશોદ્વિજસ્તથા ।

ઉભયોમીતી સંશ્રુતો કન્યા સપ્તપદં વ્રવીતઃ ॥

જુઓ ! આ મંત્રમાં જીનેશ્વરના નામનો કિંચિત્ત પળ ઉલ્લેખ છે, કે જેના શાસનમાં રહેવું, જેના પરમ પવિત્ર નામથી પાપનું ક્ષાલન કરવું, એવા પરોપકારી અરિહંતના નામનો સુદ્ધાં આ મંગલિક માનેલા વિવાહવિધિમાં ઉચ્ચાર પળ ન કરવો, એ કેવી છેદકારક અને આપણી અજ્ઞાનતાની વાત છે ? લગ્ન વિધિમાં વર અને વધૂ વચ્ચે એક બીજા સાથે નીતિપૂર્વક ચાલવાના પવિત્ર કારાર કરવામાં આવેછે, તેમાં વધૂ વરથી કારાર કરે છે કે:—

યજ્ઞાદિ ધર્મકાર્યેષુ ભવિષ્યામિ સહાયિની ।

એટલે આ મંત્રમાં વધુ વરને કહે છે, કે યજ્ઞાદિ કામોમાં હું તમોને સહાય કરીશ. સદ્ગૃહસ્થો, વિચાર કરો કે આપણે તો અહિંસાવ્રત પાઠવાવાઢા, અને યજ્ઞયાગમાં તો હિંસા પ્રધાન હોય છે, અને તે યજ્ઞ ક્રિયા કરવાનો કારાર કરવો એજ પ્રથમ ધર્મવિરુદ્ધ આચરણ, અને બીજું એ કે જે કારાર કર્યો તે પ્રમાણે ન ચાલવું, એટલે યજ્ઞાદિ કાર્યો ન કરવાં, આવા બેવડા પ્રાયશ્ચિત્તમાં ઉત્તરવું એ સુજ્ઞજનોને બીલકુલ વ્યાજબી નથી.

પરસ્પર વિરોધી બાબત.

એટલે એક ધર્મમાં જન્મ, સર્વ આયુષ્ય, તથા ધર્મ કાર્યો તેજ ધર્મ મુજબ, અને ફક્ત વ્યવહારિક ક્રિયાઓ બીજા ધર્મશાસ્ત્ર પ્રમાણે, આવો પરસ્પર વિરોધ ક્યાંહી પળ જોવામાં આવવાનો નહીં. તે આજ દિન સુધી ચાલવાનું કારણ આપણી ગતાનુગતિ કે આપણું સૈથલ્ય, આપણી આઢસ અને આપણી સ્વધર્મ વિષે અનાસ્તા એજ છે. કોઈ કહેશે કે જે રિવાજ પ્રાચીન કાઢથી ચાલતો આવ્યો છે, તેમાં ફેરફાર કરવાનું કાંઈપળ પ્રયોજન નથી, પરંતુ તે સાહેબો વિચાર કરીને પ્રાચીન ઇતિહાસ તરફ અવલોકન કરશે તો જણાઈ આવશે કે, પુર્વકાઢમાં વ્યવહારિક ક્રિયાઓ તમામ જૈનશાસ્ત્ર મુજબ ચાલતી હતી. તે વેઢાએ જૈન બ્રાહ્મણોની સંસ્થાઓ હતી, પરંતુ ચર્મ તીર્થંકર મહાવીરસ્વામીના નિર્વાણ પછી કેટલાક દિવસ બાદ બૌદ્ધ અને વૈદિક ધર્મના વિશેષ પ્રસાર તથા ગીતાર્થ મુનીઓની આળસને લીધે, જૈન ધર્મપર સંકટ ઉત્પન્ન થવાથી ઘળીએક બાબતોમાં ફેરફાર થઈ ગયો; અને તે લીધે અન્યમતીઓનો આપણામાં પ્રવેશ થયો અને તે લીધે આવી સ્થિતિ પ્રાપ્ત થઈ. મધ્યંતરે કઢીકાઢ સર્વજ્ઞ શ્રી હેમાચાર્યે ધર્મ ઉદ્ધાર કરીને, જૈન જાતિનું મહાકાર્ય કર્યું અને જૈનધર્મની વિજય પતાકા પરમહંત કુમારપાઢ રાજાએ ફરકાવી. શાંતતા અને સ્વતંત્રતા ધર્મસંબંધી બાબતોની છુટ છે, રલ્વે ટેલીગ્રાફ આદિ ઉત્તમ સગવડો છે, અને પ્રત્યેક કોમ પોતપોતાના ધાર્મિક તથા સામાજિક સુધારા તરફ દોરવી રહી છે, એવા વચ્ચે આપણે પૂર્ણ આપણી સામાજિક તથા ધાર્મિક સ્થિતિ સુધારવાનો પ્રયત્ન કરવો, એ આપણું મુખ્ય કર્તવ્ય છે; અને તે કર્તવ્યને વજારી અન્ય શાસ્ત્ર મુજબ થનારી વ્યવહારિક ક્રિયા બંધ થઈ, જૈન શાસ્ત્ર

સારે ક્રિયાઓ ચાલુ થશે, એવી દૃઢ આશા છે. અસ્તુ! વખત થોડો છે તેથી આ વિષયપર વધારે વિવેચન હાલ કરવામાં આવતું નથી; વાસ્તે આપ સાહેબોની રજા લઈને હું મારું ભાષણ પુરું કરું છું; અને આશા રાખું છું કે મારા ધર્મવંધુઓ વિવાહક્રિયા જૈન શાસ્ત્ર મુજબ શરૂ કરી, આપણી પરાવલંબી સ્થિતિ સુધારશે.” (તાઢીઓ)

પંજાબવાઢા લાલા સુભોમલજીના હિંદી ભાષણનોસાર.

પંજાબના પ્રતિનિધિ લાલા સુભોમલજીએ મરણ પછવાડે કરવામાં આવતાં જમણવારોના સંવંધમાં ટીકા કરતાં, લગ્ન વખતે નાચના મેઢાવડાઓ કરવામાં તથા આતશબાજી ફોડવામાં, જૈનો પોતાના ધર્મનું કેટલે દરજે ઉલ્લંઘન કરે છે, તેનું વિવેચન કર્યું હતું. આગઢ ચાલતાં તેમણે જણાવ્યું હતું કે, મારવાડ પંજાબમાં મુની મહારાજ આત્મારામજીના પ્રયાસને લીધે એવા હાનિકારક રિવાજો આજ ત્રીસ વર્ષ થયાં કેટલેક દરજે દૂર થવા પામ્યા છે, અને તેથી હુંતો એમજ માનું છું કે અમારા વિભાગને જૈનધર્મનું. ય્વરું જ્ઞાન આજ ત્રીસ વર્ષ થયાંજ પ્રાપ્ત થયું છે. ત્યાર બાદ તેઓએ મુનિ આત્મારામજીએ પંજાબપર કરેલા અનેક ઉપકારોનું વ્યાન અસરકારક રીતે કર્યું હતું.

અંબાચવાઢા મી. મગનલાલ ગોવિંદજી દલાલનું ભાષણ.

“માનવંતા પ્રેસીડંટ સાહેબ, ગૃહસ્થો, મુશીલ બેનો !

વિદ્વાન્ વક્તાઓએ આ વિષયનાં પોઈન્ટો ઉપર અસરકારક વિવેચન કરી શ્રોતાજનો ઉપર સારી છાપ બેસાડી છે. મારી ડીસપોઝલે મને બહુજ ટુંક વખત હોવાથી, હું માત્ર અમુક પાઈન્ટોજ હાથપર લઈશ. આ વિષયની દરેક બાબતો ઉપયોગી તેમજ અવશ્ય વિવેચન કરવાને યોગ્ય છે. વઢી હાનિકારક દરેક રિવાજો દૂર કરવાની બાવત અવશ્ય અમલમાં મુકવા જેવી છે.

રઢવુંકુટવું

મરણ પાછઢ રઢવુંકુટવું એ રિવાજ હાલ દરેક રથઢે પ્રચલિત જોવામાં આવે છે. સ્ત્રીઓ પોતાના સસરા જેઢ વિગેરેનો હંમેશાં વિનય સાચવીને મર્યાદાપુર્વક તેઓની લાજ કાઢે છે; તેમાં વઢી વિશેષે કરીને મારવાડ, કાઠીઆવાડ આદિ દેશોમાં તો લાજ કાઢવાનો અચંત રિવાજ છે. ઘરનાં વઢીલોની સમક્ષ પોતાના પતિ સાથે સ્ત્રીઓ જરા ભાષણ કરતી નથી, તો બજારની વચ્ચે રઢવું અને કુટવું અને અમર્યાદા બતાવવી, તે વખતે સ્ત્રીઓની શરમ ક્યાં સંતાઈ જાય છે ?

કુટતી વખતે શરીરનાં નહીં બતાવવા જેવાં અંગો પણ દષ્ટિગોચર થાય છે, તે વેઢા શરમ ક્યાં જાય છે ?

વઢી નજીકના સગાના મૃત્યુથી જે દિલગીરી પ્રાપ્ત થાય છે, તે કાંઈ કુટવાથીજ પ્રદર્શિત થતી નથી. જે લોકોમાં રઢવાકુટવાનો બીલકુલ ચાલ નથી અને પોતાના નજદીકના

સગાના મૃત્યુ વેળા, જેઓ માત્ર આંસુજ પાડીને બેસી રહે છે, તેઓને શું દિલગીરી નહીં થતી હશે, એમ કહી શકાય?

સ્ત્રીઓનાં ભૂષણો જેવાં કે વિનય, લજ્જા, ડાંચે સ્વરે ધોલવું નહીં આદિ, જે ચેરેચરા સ્ત્રીઓના ગુણો તરીકે લેવાય છે, તે બધા રડવાકુટવાથી નષ્ટ થઈ જાય છે. આ રિવાજથી એક પળ પાંચદો નથી, પણ બલ્કે અનેક ગેરપાંચદાઓ છે.

બાઝલગ્ન.

જો કોઈપણ રિવાજે આપણી ઉન્નતિ થવામાં મોટામાં મોટી હરકત કરી હોય, તો તે આ બાઝલગ્ન છે. હું કબુલ કરું છું કે તે સિવાય બીજા ઘણા ચરાચર રિવાજો આપણી ઉન્નતિ થવામાં અટકાવ નાંચ્યો છે, તોપણ આ બાઝલગ્ને આપણી સુધારણાની જે ધાનાચરાચરી કરી નાંચી છે, તેનો ચેરેચરો ચિતાર દોરવો અશક્ય છે. આપણી પ્રાચીન સ્થિતિ જોતાં હાલની આપણી ચાલુ સ્થિતિ બહુજ દયાજનક થઈ પડી છે. અસલનું આપણું કેવું શૂચીરપણું! અને હાલ આપણું કેટલું બધું નિર્બળપણું! પરસ્પર વિરોધ, એ બધું માત્ર બાઝલગ્નને લીધેજ છે. અસલ આપણામાં આચી રીતે બાઝલગ્ન હતાં નહીં. યુરોપીઅનો તેમજ બીજા લોકોની શારીરિક શક્તિ જોતાં આપણે કેટલા બધા તે બાબતમાં ઉતરતા છીએ? વાત સાચીત કરવાને દાખલા તરીકે એમ ધારો કે, (જો કે હું કંઈ એવું ઈચ્છતો નથી. May God forbid.) દશ પહેલાનો જો બુમ પાડતા અને મારામારી કરતા આ મંડપમાં પ્રવેશ કરે, તો બલ્કે આપણે છ હજાર માણસો લગભગ ભેગા થયા છીએ તેમાંથી કેટલા સામા થાય? હું તો ધારું છું કે બધા તુરત દોડધામ કરી મૂકે. લાંબો વિચાર કરી આપ સાહેબો જો એનું કારણ શોધશો, તો માંલુમ પડશે કે આ બધી ચરાચરી બાઝલગ્નથીજ થઈ છે.

બાઝલગ્નમાં જ્યારે લગ્ન કરવામાં આવે છે, ત્યારે પરણનાર જોડું “લગ્ન એ શું છે?” એનો કોઈપણ અર્થ સમજતું નથી. કદાચ કોઈપણ અર્થ તરીકે સમજે, તો તે માત્ર રમત. હવે લગ્નના નિકટ સંબંધ ઉપર પરણનાર જોડાનો જે આચી જીંદગીનો આધાર છે, અને જેમાં તેની આચી જીંદગીનું શ્રેય સમાયલું છે, તેના ઉપર બીલકુલ વિચાર કરવામાં આવતો નથી. માબાપો એમ સમજે છે કે પુત્રો તથા પુત્રીઓને પરણાવીને લાવો લઈએ; પરંતુ તે વચેતે હું ધારું છું કે બચાંઓનું હિત નહીં વિચારતાં, તેઓ માત્ર દુશ્મન રૂપે થાય છે, એ વાત તેઓ ભૂલી જાય છે. લાવો લેવાની ધેલછાઈમાં માબાપો પોતાનાં બચાંઓને બાઝલગ્નની સાંકળથી જોડે છે, જેનું પરિણામ એ આવે છે કે સમજણાં થયા બાદ પતિપત્નીમાં જે સુલેહસંપ જલ્લાવો જોઈએ, તે નહીં જલ્લાવાતાં હંમેશાં કંકાસ અને કઝીઆઓના તેઓને ભોગ થવું પડે છે. નાની ઉંમરમાં લગ્ન થવાથી પતિપત્નીને અરસપરસ સ્વભાવની ચાબર હોતી નથી. યુરોપીઅન વિગેરે લોકોમાં બાઝલગ્ન નહીં થતાં મોટી ઉંમરે પોતાની ઈચ્છાનુસાર પસંદગી કરી પરણવામાં આવે છે, જેથી તેઓ આ બાબતમાં ચાસ બહુ સુચી દેચાય છે, અને આપણામાં તો ધેરેધેર પતિપત્નીઓ વચ્ચે કંકાસ વાસ કરીને રહેલોજ છે.

આપણે કહીએ છીએ કે આપણામાં વ્યવહારિક તથા ધાર્મિક કેલ્લાવણી આપવાની જરૂર છે, તેમજ સ્ત્રીકેલ્લાવણીની પણ આવશ્યકતા છે; તો તે કેલ્લાવણી આપણે યથાસ્થિત લેવી હોય,

સ્ત્રીઓને જો પુરેપુરી કેઢવળી આપવી હોય, તો આ બાઢલગ્ન પહેલાંથી બંધ થવાં જોઈએ. જ્યાંસુધી બાઢલગ્ન બંધ થાય નહીં ત્યાં સુધી કેઢવળીની નેમમાં ન્યૂનતા રહી જાય છે. ટુંકામાં બાઢલગ્ન હોવાને લીધે આપણા મોટામાં મોટા ધર્મ, અર્થ, કામ, અને મોક્ષ જે ચાર પુરુષાર્થો તેમાંનો એક પણ હાંસલ થઈ શકતો નથી. મોટામાં મોટા પુન્યના યોગે મેઢવેલો આ મનુષ્યભવ નિરર્થક જાય છે, અને બીજાં પ્રાણીઓ જેવાં કે ઘોડા, કૂતરા આદિ જાનવરો જન્મે છે અને મરે છે, તેમજ આપણે પણ આ મનુષ્યભવનું સાર્થક કર્યા વિના આ સંસાર છોડી ચાલ્યા જવું પડશે, તો બાઢલગ્નનો સત્વર અટકાવ થવો જોઈએ.

એતો નિઃસંશય અને નિર્વિવાદ છે, કે બાઢલગ્નથી આપણે નબઢા, તો આપણી પ્રજા પણ નબઢી.

કન્યાવિક્રય અને વૃદ્ધવિવાહ.

પોતાની વૃદ્ધાવસ્થામાં જ્યારે આ દુનિયામાં વધારે વર્ષ જીવીને એશઆરામ ભોગવવાની સાધારણ રીતે બહુજ થોડી આશાઓ હોય છે, ત્યારે પણ કેટલાક પુરુષો વરઘોડા વિગેરેમાં હજારો રૂપીઆ ઉઢાવીને પરણે છે; છોકરીના બાપને ખાવા માટે પણ હજારો રૂપીઆ આપે છે. વૃદ્ધ પુરુષો પોતાના પૈસાનો આવી રીતે ઁરાબ ઉપયોગ કરે છે, તેને બદલે જો તેઓ જીર્ણ જૈન મંદિરોદ્ધાર, જીર્ણ પુસ્તકોદ્ધાર, કેઢવળી વિગેરેના ફંડમાં અમુક રકમ આપે, તો તેઓ મોટું પુન્ય ઉપાર્જન કરે અને વિશેષમાં જૈનોની ઉન્નતિ પણ થાય. માબાપો પોતાની છોકરીઓને આવી રીતે વેચીને રૂપીઆના લોભની ઁાતર નિર્દોષ બાઢીકાઓનો ભવ બગાડે છે. એ કેટલું બધું દયાજનક અને શોચનીય છે, કે જેઓ જન્મ આપે છે, તેઓજ પાછા દુઃઁના દરિયામાં ફેંકી દેવા તૈયાર છે!

ઘણી વઁત વૃદ્ધવિવાહની વાતમાં એવું વંને છે કે, લગ્ન થયા વાદ જ્યારે છોકરીની લાયક ઉંમર થાય છે, તે વઁતે તેમના પતિ આ દુનિયાનો ત્યાગ કરી પરલોકવાસી થાય છે; વિચારી નિર્દોષ બાઢીકાઓને રંડાપો ભોગવવો પડે છે. આવા પ્રસંગે તે છોકરીનાં માબાપને પોતાની છોકરી રંડાપો ભોગવતી જોઈને કદાચ કેંઈપણ દિલગીરી થાય, તો તે પેલા ઁાવા લીધેલા રૂપીઆની થેલીથી તેઓના મનને આનંદ અને સંતોષ મઢતો હશે, એમ કહેવું ગેરવાજવી નથી.

મરણ પાછઢ જમણવાર

એ વહુજ ઁોટો રિવાજ છે. જ્યારે કુટુંબના એક પણ માણસનું મૃત્યુ થાય છે, (ઁાસ કરીને જુવાનનું) તે વેઢા બધા મેમ્બરો દિલગીરીના આવેશમાં વિવ્હઢ વની જાય છે; તો તેને ત્યાં તે પાછઢ જમણવાર અને લાઢવા, દુધપાક વિગેરેનું મીઘાન્ન લેવામાં આવે, એ કેટલું બધું ઁરાત્ર! કેટલેક ઠેકાણે મૃત્યુ થયા વાદ અર્ગાઆર, વાર દિવસમાં જમણ આપવામાં આવે છે; એનો અર્થ એવો કે વારમું અને તેરમું કરવું જોઈએ. મરણ પાછઢ જમણવારની વાતમાં પૈસાંદાર તેમજ ગરીબ ઉપર સરઁવીજ ફરજ હોય છે, જેથી ઁાસ કરીને ગરીબોને વિચારાને બહુજ વેઢવું પડે છે.

બીજું જેઓ પૈસાંદાર હોય છે અને તેઓ જ્યારે પોતાના કર્માનુસાર ગરીબ સ્થિતિમાં આવી જાય છે, (કારણકે માણસની સ્થિતિ હંમેશા સંરઁવી રહેતી નથી) ત્યારે પણ તેઓએ

પોતાની આગલી ખાનદાની ઉપર વિચાર કરીને, મઠે યા ન મઠે તોપણ ચર્ચ કરવું પડે છે. હવે આ રિવાજ જો તદ્દન બંધ કરવામાં આવે અને તેની અંદર જેટલા ચર્ચનો સંભવ રહેતો હોય, તેટલા રૂપીઆ જો દરેક ગૃહસ્થ કેલવળી વિગેરેનાં ફંડમાં આપે, તો આપણી ઉન્નતિમાં કેટલું વધું વૃદ્ધિરૂપ થઈ પડે ? અને તેઓ પણ મહા પાપી કાર્યથી દૂર થાય.

પોતાના વિચારને મજબૂત રીતે વઢગી રહેનારાઓને જો આ જોટા રિવાજરૂપી તાઢાને કુંચી દેવા મલામણ કરીએ, તો તેઓના તરફથી એવો જવાબ લચીત મઢશે, કે ઘણા વચતથી ચાલ્યો આવતો રિવાજ હવે બંધ કરવો ? એ રિવાજો જેઓના તરફથી પ્રવર્ત થયા છે, તેઓ શું અક્કલમંદ નહીં હતા ? તેઓ શું ગાંઢાઘેલા હતા ? તમે બધા સુધરેલ થયા અને ઇંગ્રેજી મળ્યા એટલે ઢાહ્યા, અને અમે બધા ગાંઢા ? આવી રીતે જવાબો મઢે છે.

રડવા કૂટવાના પોઈન્ટ ઉપર તાજાકલમ તરીકે મારે આ જગ્યાએ કહેવું જોઈએ કે, જેઓ ખાનદાન કુટુંબની સ્ત્રીઓ હોય તેઓ જ્યારે બજારની વચ્ચે રહે અને કુટે, ત્યારે તેના કુટુંબના ગૃહસ્થપણને કેટલું મોટું લાંછન અને કેટલો બધો બઢો લાગે !

બોલવાનું હજુ ઘણું છે, વિષયનાં પોઈન્ટો પણ ઘણાં રહી જાય છે, પરંતુ મને ટાઈમ વહુજ થોડો આપવામાં આવેલો હોવાને લીધે લાંચાર છું.

આપણે સઘઢાએ એવા વિચારપર આવવું જોઈએ કે, આજે છેલ્લો દિવસ છે જેથી કોન્ફરન્સ સમાપ્ત થાય છે, તેની સાથે આ જોટા રિવાજોને પણ સમાપ્તિપર લાવવા, અને હું પણ મારું માપણ હવે સમાપ્ત કરી વેસી જવાની આપની પાસે રજા લઉં છું.”

બાદ પ્રમુખ સાહેબે મત લેતાં ઉપલો ઠરાવ તાઢીઓના અવાજો વચ્ચે સર્વાનુમતે પસાર થયેલો જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઠરાવ ૧૦ મો.

ફંડની વ્યવસ્થાબાબત.

“આ જૈન કોન્ફરન્સને લગતાં પાંચે ખાતાંના ફંડોમાં જે રકમો ભરાઈ છે, તેની તમામ મુંડી એટલે મૂલ્ય મુદલ રકમ તથા તેનું વ્યાજ પાંચે ખાતાંના સંબંધમાં વાપરવા, વ્યવસ્થા કરવા તથા સર્ચ કરવા, આ કોન્ફરન્સના ચોરે જનરલ સેક્રેટરીઓ તથા ટ્રેઝરરો—(શેઠ લાલભાઈ દલપતભાઈ શેઠ. ફકીરચંદ પ્રેમચંદ, બાબુ રાય કુમારસીંહજી વદ્રીદાસજી અને મી. ગુલાબચંદ દટ્ટાને તેમના ચોરેના એકમતથી અથવા તેઓમાંના ત્રણના એકમતથી કરવા, આ કોન્ફરન્સ સત્તા આપે છે.

દરખાસ્ત કરનાર—શેઠ કુંવરજી આણંદજી—ભાવનગર.

ટેકો આપનાર—શ્રવેરી નગીનભાઈ મંછુભાઈ—મુંબઈ.

મત લેતાં એ દરખાસ્ત સર્વાનુમતે પસાર થઈ હતી.

આ વખતે કોન્ફરન્સનાં પાંચે ખાતાંઓ તથા નિભાવ ફંડમાં કેટલીએક વધુ રકમો ભરાયેલી શેઠ કુંવરજી આણંદજીએ જાહેર કરી હતી, જે (પુરવણી ક અને સ્વ) માં પહેલાં ભરાયેલી બીજી રકમો સાથે આપવામાં આવેલી છે.

આ વખતે પાલીતાણાવાળા કુમાર શ્રી સામતસિંહજી, પોતાના કુંવર શ્રી વિજયસિંહજી સાથે મંડપમાં પધાર્યા હતા, જે વખતે સર્વે સમાજનોએ તેમને તાઝીઓના હર્ષનાદથી વધારી લીધા હતા, અને પ્રમુખ સાહેબ રાય વદ્રીદાસજી વહાદુરે તેમને પોતાની જોડે બેઠક આપી હતી.

ઠરાવ ૧૧ મો.

જીર્ણ જૈન મંદિરોદ્ધાર બાબત.

શ્રી સંપ્રતિ મહારાજા, કુમારપાલ આદિ પ્રતિષ્ઠિત રાજાઓ, તથા તે પેઢેલાં થયેલા રાજાઓ, બહાડશા, વિમલશા, વસ્તુપાલ, તેજપાલ વિગેરે મંત્રીઓ, ધનાશા, જાવડશા વિગેરે શેઠ શાહુકારો શ્રી જૈનધર્મ જ્યોતિના ચિરંકાલ પ્રકાશને માટે અઢલક દોલતના વ્યયે, આ પંચમકાલમાં આધારભૂત એવાં ભવ્ય મંદિરો, તિર્થો તથા શિલાલેખો અખિલ ભારતવર્ષમાં જગે જગે કરાવેલાં છે, જેને આજે ઘણો લાંબો વખત થઈ જવાથી તેમનો સત્વર જીર્ણોદ્ધાર કરવા માટે

૧. જીર્ણ થઈ ગયેલાં મંદિરો, તિર્થો અને પુરાતન લેખોનું લીસ્ટ કરવા,

૨. તથા જુદા જુદા વિભાગોમાં સારા પાયા ઉપર જીર્ણોદ્ધાર યોજના ઉઘાડવાની આ કોન્ફરન્સ ઘણીજ અગત્યતા વિચારે છે.

દરખાસ્ત કરનાર—શેઠ. લાલભાઈ દલપતભાઈ.—અમદાવાદ.

ટેકો આપનાર—મી. દોલતચંદ પુરશોત્તમ બરોડીયા, બી. એ.—જુનાગઢ.

અનુમોદન આપનાર—શેઠ મોહનલાલભાઈ મગનભાઈ જવેરી.—મુંબઈ.

મી. બાલચંદ હીરાચંદ માંદવડકર.—મહેસાણા.

શેઠ વેણીચંદ સુરચંદ.—મહેસાણા.

શેઠ આણંદજી કલ્યાણજીની પેઢીના પ્રમુખ અમદાવાદવાળા શેઠ લાલભાઈ દલપતભાઈનું ભાષણ.

“ મેહેરવાન પ્રેસિડેન્ટ સાહેબ, પ્રિય બંધુઓ અને બહેનો !

તીર્થોદ્ધાર સંબંધી દરખાસ્ત આપના આગળ મુકવાની હું રજા લઉં છું. સઘળી તરફથી તેની ઘણીજ આવશ્યકતા કબુલ કરવામાં આવે છે; પણ તેનો અમલ નથી થતો તેનાં આપણી આઠસ અને ભિન્નભાવ એજ કારણો છે. આ તીર્થોપરનાં જુનાં દેવાલયો આપણને શું યાદ કરાવે છે? એક તો આપણા પૂર્વજો અતિ સમૃદ્ધિવાન હોવા જોઈએ, તે સાથે સુવ્યય કેમ કરવો તે સજજતા હતા, તે સાથે એટલુંજ નહીં પણ તે લોકોમાં Sense of beauty અથવા શીલ્પની સુર્વીઓનું સારું જ્ઞાન હોઈ જોઈએ, તે આપણે તેમના શીલ્પકામ ઉપરથી જોઈ શકીએ છીએ. તે સાથે તે લોકોનો રાજ્યમાં પણ સારો વગસગ હોવો જોઈએ, તે શિવાય આવાં સુશોભિત અને અમુલ્ય દેવાલયો બાંધી શકત નહીં. આવાં અમુલ્ય દેવાલયો કે જે વારસોની કિંમત આપણાથી થાય નહીં તે આપણને મળેલો છે; તે વારસાને શી રીતે જાળવવો અને તેને નાશ પામતાં કેવી રીતે બચાવવો, તે આપણું કર્તવ્ય છે. સાધારણ નીતિમાં પુત્રો પણ ત્રણ જાતના કહેલા છે, તેમાં જે સુપુત્રો કહેવાય છે તે પોતાના પિતાએ મુકેલી લક્ષ્મી અને યશનો વધારો કરે છે, અને મધ્યમ પંક્તિના પુત્રો જે મુકેલી લક્ષ્મી તથા યશ હોય છે તેનું રક્ષણ કરે છે, ત્યારે ત્રીજી પંક્તિના અધમ પુત્રો તે બંને લોઈ વેસે છે; તો જો આપણે આપણાં તીર્થોમાં આવેલાં જુનાં દેવાલયોની જાળવણી ન કરીએ, તો આપણે કઈ પંક્તિમાં આવીએ તેનો વિચાર કરશો, એટલુંજ નહીં પણ તેમાંના કેટલાંક દેવાલયો અન્ય દર્શનીયોનું ધ્યાન ખેંચનારાં થઈ પડ્યાં છે. એક અંગ્રેજી લેખક લખેલે, કે આશુનાં દેવાલયો શિવાય ફક્ત આશી દુનિયામાં સેન્ટપૉલનું દેવાલય વધારે ધ્યાન ખેંચનારું હોય. આવી રીતે અન્યમતીઓનું ધ્યાન ખેંચનારાં આપણાં દેવાલયો ફક્ત આપણી વેદરક્ષારીથી સુધરતાં નથી, તે ઓછું શોકજનક છે! વઢી શાસ્ત્ર પ્રમાણે નવાં દેવાલયો બંધાવવા કરતાં, જુનાં સુધારવાં તેમાં આઠઘણું પુન્ય કહ્યું છે, તો તેજ આપણું કર્તવ્ય છે. હાલ ગામે ગામ નવાં દેવાલયો બંધાવવામાં આવે છે, તેમાં ઘણીવાર અનેક ચુક કરવામાં આવે છે. કામ પૈસાને અનુસાર શરૂ કરવામાં આવતું નથી, ને હજારોનું પાછલ્લથી મોટું કામ ઉપાડી લઈ ટીપ કરવાનો ઘણો પ્રયાસ કરવામાં આવે છે. તેવીજ રીતે આ તીર્થોદ્ધારના સંબંધમાં પ્રયાસ કરે, તો તે ઘણો સ્તુત્ય થાય.

આ વિષય બંધ કરતા પહેલાં વે અગત્યનાં પોઈન્ટ કહેવાનાં છે, તેમાંનું એક એ છે કે ભિન્નભાવ ઉપર મેં જે સૂચના કરી છે, તેનો દાખલો આપીશ. એક પ્રસિદ્ધ તીર્થનું દેવાલય રીપેર કરવાને શેઠ આણંદજી કલ્યાણજીને સૂચવવામાં આવ્યું હતું, ને તે સંબંધમાં એક પુનાના ગૃહસ્થે રજીસ્ટર નોટીસ વટીક મોકલી હતી. મરામત શરૂ કરવા સારું માણસ પણ મોકલવામાં આવ્યાં હતાં; ત્યારે વીજી તરફથી તે માણસોને ત્યાં ઈચ્છિત કામ શરૂ કરતાં અટકાવવામાં આવ્યાં હતાં. આ ફક્ત ભિન્નભાવનુંજ પરિણામ દેખાય છે.

આ સંબંધમાં ઉપાય યોજવાની જરૂર છે; તો તે સઘળાં તીર્થોનો ઉદ્ધાર એક સ્થલેથી માણસો રાખી જુદી જુદી દિશામાં કામ શરૂ કરવાથી તે પાર પડવાનું નથી; કારણકે જોઈએ તેના કરતાં વધારે Centralization થઈ જશે. પણ આ વાત જ્યારે તે તે જિલ્લાના

અથવા તાલુકાના ગૃહસ્થો મન ઉપર લેશે, તોજ બની શકવાનું છે. જેમ શેત્રુંજાનું ગુજરાત-તરફથી કામ થાય છે, તેમ શિખરજીનું ગુજરાતનિવાસીઓથી થઈ શકવાનું નથી, અથવા શેત્રુંજાનું કલકત્તાનિવાસીઓથી થઈ શકવાનું નથી. તે સ્થાનિક ગૃહસ્થોથીજ પાર પડી શકે છે; તેમાં કોઈ મોટી બાબત હોય તો અલબત્ત કૉન્ફરન્સ અથવા મોટો સમુહ ભેગો થયો હોય ત્યાં નિરાકરણ થઈ શકે છે; પણ તેવીજ આવશ્યકતા તો કોઈકજ વચ્ચે નીકળી આવે છે. વધોરે ધ્યાન ધેંચનારો તો ચાલુ વહીવટ રહે છે. આ ફક્ત જૈનસમાજની સ્થિતિ સુધરવા સાથે થશે. ચંદ્ર કહેતાં જૈનોદ્વાર થશે, ત્યારેજ બીજા ઉદ્ધારો તેનું અનુકરણ કરશે.

હવે બીજી એકજ બાબત રહી છે તે એ છે કે, હાલ કલકત્તા સરકાર આગળ એક ઇતિ-હાસિક જુના મકાનના સંબંધમાં એક બીલ રજુ થયેલું છે, તેનો ચર્ચો મેં વાંચેલો નથી, પણ તેમાં આપણાં દેવાલયોનો સમાવેશ ન થાય તે જોવાનું છે. સરકારની સારી મહત્ત્વની છતાં આપણી ધર્મક્રિયાઓમાં, તેમની કોઈપણ જાતની સામેલગીરી આપણને અનુકૂળ થવાની નથી; માટે તેમાં આપણાં દેવાલયોનો કોઈપણ પ્રકારે સમાવેશ થતો હશે, તો તે સંબંધમાં આપણે દરેક ગામથી વિનયસિંહત પણ મક્કમપણે સરકારને દલીલો જાહેર કરવાની જરૂર રહેશે.”

—:O:—

જુનાગઢવાળા મી. દોલતચંદ પુરશોત્તમ બરોડિયા બી. એ. નું ભાષણ.

“મહેરબાન પ્રમુખ સાહેબ અને સદગૃસ્થો,

મારા મુરબ્બી શેઠ લાલભાઈ દલપતભાઈ જે દરખાસ્ત કરી છે, તેને ટેકો આપવાને માટે મહેરબાન પ્રેસિડેન્ટ સાહેબે મને આજ્ઞા કરી છે, તો તે વિષે આપ સાહેબોની હજુરમાં જે બે વોલ કહેવાના છે, તે કહેવાની રજા લઉં છું.

રાજીમતિં યઃ પ્રવિહાય મોહં, સ્થિતિં ચકારાપુનરાગમાય ।

સર્વેષુ જીવેષુ દયાં દધાનસ્તં નેમિનાથં પ્રણમામિ નિત્યમ્ ॥

જે બાવીસમા તીર્થંકર શ્રી નેમિનાથ ભગવાન્ રાજીમતિ પ્રત્યેનો પોતાનો મોહ તજીને મોક્ષ સ્થિતિને પામ્યા, તથા જે નેમિનાથ ભગવાન્ સર્વ જીવોપર દયા રાખે છે, તેમને હું હંમેશાં નમસ્કાર કરું છું.

અહો પ્રિય બાંધવો! જ્યાં જ્યાં આપણા તીર્થંકરોનાં કલ્યાણિક થયાં છે, એટલે કે જ્યાં જ્યાં તેમનો જન્મ દિક્ષા કેવળ મોક્ષ આદિ થયાં છે, તે તે સ્થાનોને તીર્થ મૂર્તિઓ કહે છે. ચોત્રીસ અતિશય વિરાજમાન તથા પાંત્રીસ ગુણયુક્ત વાળીએ શોભમાન આ અવસર્પિણીના પહેલા તીર્થંકર શ્રી અષ્ટાપદ પર્વત ઉપર મોક્ષ ગયા છે. ચોવીસમા તીર્થંકર શ્રી મહાવીર સ્વામી અપાપાપુરી અથવા પાવાનગરીએ મુક્તિપદ પામ્યા છે. બારમા અરિહંત શ્રી વાસુપૂજ્ય સ્વામી શ્વંપાનગરીમાં સિદ્ધિપદ પામ્યા છે, અને બાવીસમા તીર્થંકર શ્રી નેમિનાથ જુનાગઢની પાસે આવેલા શ્રી ગીરનાર પર્વત ઉપર મોક્ષ પામ્યા છે, તથા બાકીના વીસ તીર્થંકરો વિહાર પ્રાંતમાં

આવેલ સમેતશિખર પર્વત, જે પાર્શ્વનાથના નામથી ઓઢાંચાય છે ત્યાં મોક્ષ પામ્યા છે. શ્રી ગીરનારજી ઉપર આપણા બાવીસમા તીર્થકરનાં ત્રણ કલ્યાણક થયાં છે, એટલે કે દિક્ષા કેવલ ને મોક્ષ એ ત્રણે ત્યાં થવાથી, તે પર્વત ઘણોજ પવિત્ર ગણાય છે. આપણામાં નીચે પ્રમાણે હાલ પાંચ તીર્થ શ્રેષ્ઠ ગણાય છે:—

આવુ અષ્ટાપદ ગિરનાર, સમેતશિખર શત્રુંજયસાર;

પંચ તીર્થ તે ઉત્તમ ઠામ, સિદ્ધિ ગયા તેને કરું પ્રણામ.

ઘઢી શ્રી સકલાહત નામના આપણા ચૈત્ય વંદનમાં નીચે પ્રમાણે શ્લોક છે, તેમાં પળ તીર્થોનાં નામ છે:—

લ્યાતોષ્ટાપદપર્વતો ગજપદઃ સમેત શૈલાભિધઃ ।

શ્રીમાન્ રૈવતકઃ પ્રસિદ્ધમહિમા શત્રુંજયો મંડપઃ ॥

વૈમારો વિપુલોર્બુક્ષ ગિરિવરઃ શ્રીચિત્રકૂટાચલઃ ।

તંભ શ્રીઋષભાદયો જિનવરાઃ કુર્વન્તુ વો મંગલમ્ ॥

પ્રાચીનકાલમાં આપણા મહાન્ જૈન રાજા સંપ્રતિ, કે જે અશોક રાજાના પૌત્ર થાય છે, તેમણે ૯૯૦૦૦ જીર્ણ મંદિરોનો ઉદ્ધાર, તથા ૨૬૦૦૦ નવાં મંદીર એટલે કુલ સવા લાખ મંદિરો બનાવ્યાં છે. વસ્તુપાઢ, તેજપાઢ જે ગુજરાતના રાજા કુમારપાઢના મંત્રી હતા તેમણે, વિમલશાહે ધનાશા વગેરે કરોડપતિઓ ને અવજપતિઓએ કરોડો રૂપિઆ ખર્ચી પાઠીતા-ણા, ગીરનાર, આવુ ને રાણકપુર વગેરે ઠેકાણે મંદિરો બનાવ્યાં છે. એવા કરોડપતિઓ ને અવજપતિઓ હાલમાં નથી. તેમણે બનાવેલાં મંદિરોનો ઉદ્ધાર કરવામાં પળ, આપણે લાખો ને કરોડો રૂપિઆ જોઈએ; પળ આપણી પાસે એટલું દ્રવ્ય તૈયાર નથી, તો તે એકલું કરવાની યાસ જરૂર છે. આપણાં તીર્થોમાં કેવી આશાતનાઓ થાય છે, ને કેવી ગેરવ્યવસ્થા થાય છે, તે જેણે નજરે જોઈ હશે તેજ જાણે છે. તે વિષે હાલ વધારે કહેવાની જરૂર છે. વચત ટુંકો છે, તે વિષે કહેવા બેસીએ તો કલાકોના કલાકો થાય, તે છતાં પળ તે વિષય પૂરો થાય તેમ નથી. માત્ર એટલુંજ કહેવાની જરૂર છે, કે તે આશાતનાઓ તથા ગેરવ્યવસ્થા દૂર કરવામાં આપણે તન મન ને ધનથી પ્રયાસ કરવો જોઈએ. આપણાં અસંખ્ય દેરાસરો છે, પળ આપણાં પવિત્ર તીર્થો ઉપર તો આપણે યાસ લક્ષ આપવાની આવશ્યકતા છે.

આપણી કોમમાં સર્વ પ્રકારના ઉદ્ધારની જરૂર છે. આપણાં સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકા, એમનો પળ ઉદ્ધાર કરવો જોઈએ, આપણી ક્રિયાઓનો ઉદ્ધાર, આપણાં પુસ્તકોનો ઉદ્ધાર, અરે આપણાં શરીરોનો પળ ઉદ્ધાર કરવો જોઈએ. કેલવળીની બાબતમાં આપણે ફીક્ષીકલ એચ્યુકેશન આપવાની યાસ જરૂર છે, એ પ્રમાણે દરેક બાબતોનો ઉદ્ધાર થવો જોઈએ.

હવે મારે આપણા શિલાલેખો માટે કંઈક કહેવાનું છે. જેમ આપણે માગધીનો અમ્યાસ કરવો જોઈએ, સંસ્કૃતનો અમ્યાસ કરવો જોઈએ, તેમજ આપણે જુની લીપીના અક્ષરો જાણવા જોઈએ, જેના નમુના મારી પાસે છે, તે આપણે હું બતાવું છું; તે ઉપરથી આપણી યાત્રી ધરે, કે ‘ક’ ને માટે અશોકના લેખમાં માત્ર ચોકડીનું ચિન્હ છે. એવા અક્ષરોનું લીસ્ટ તથા શિલાલેખનું લીસ્ટ મેં તૈયાર કર્યું છે, તે આપણી રુબરુમાં બતાવું છું.

જે બ્રિટિશ શેહેનશાહતમાં રહીને આપણે અત્રે ભેગા થવા શક્તિમાન થયા છીએ, તે રાજ્ય દરેક ધર્મને માન આપે છે, તે ઘણીજ આનંદની વાત છે; તો આપણે પણ આપણો ધર્મ બરાબર પાઠી આપણી ફરજ અદા કરવી જોઈએ. ”

જ્ઞાવેરી મોહનલાલ મગનભાઈનું ભાષણ.

“મેહરબાન માનવંતા પ્રેસીડેન્ટ સાહેબ, ડેલીગેટો, સદગ્રહસ્થો અને બાનુઓ,

મારા પ્રથમના બોલનાર વિદ્વાન્ બંધુઓ આ વિષય ઉપર ઘણું વિવેચન કર્યું છે, તેથી તેજ બાબત ઉપર વધારે નહીં બોલતાં નીચેની ખાસ એટલે જરૂરની બાબત તરફ આપનું ધ્યાન લેવાનું છે, તે ઉપર ધ્યાન આપશો એવી આશા રાખું છું. આપના જાણવામાં છે કે આપણાં મુખ્ય તીર્થ ૧ શત્રુંજય એટલે સિદ્ધગીરી, ૨ ગીરનાર, ૩ સમતાશિખર, ૪ અષ્ટાપદજી અને ૫ આબુજી, તે જગજાહેર છે તે આપ જાણો છો; તેમજ કલ્યાણક ભૂમિઓ છે, એટલે તે જગોળ પ્રભુના કલ્યાણકનાં સ્થળો છે, તે ઠેકાણાં તીર્થંકર પ્રભુના કલ્યાણક તીર્થોથી જાહેર છે. તે તીર્થોમાં પગલાં અગર દેરાસરજી આગળના વિચ્છેદ ગયેલા છે, તેથી વિચ્છેદ ગયેલા તીર્થ તરીકે ઓળખાય છે; માટે તેના પુરાણ પાયા ઉપર ઉદ્ધાર કરી તીર્થ સ્થાપન કરવાની ખાસ જરૂર છે. તેનાં નામ આપને નીચે મુજબ આપું છું:—

મઠીલપુર તીર્થમાં શીતલનાથજી ભગવાનનાં ચાર કલ્યાણક થયાં છે. મિથિલા નગરીમાં મલીનાથજી અને નેમીનાથજી મઠી આઠ કલ્યાણક છે. પુરીમતાલ તીર્થ, પ્રયાગ અથવા અલ્હાબાદ તેમાં પ્રથમ તીર્થંકર જે રુષભદેવજી મહારાજ તેમનું કેવલ જ્ઞાન કલ્યાણક છે. કોસંબી નગરી, તે તીર્થમાં પણ પ્રભુનાં ચાર કલ્યાણક છે. સાવથી નગરીમાં સંભવનાથ પ્રભુનાં ચાર કલ્યાણક છે. હવે આપને કહેવાની બીજી બાબત એ કે મોટાં તીર્થો જે કરોડો લોકો અબજો રૂપીઆ સર્ચીઝ ચેલ્યો બંધાવેલાં તે જીર્ણ થઈ ગયેલાં છે, તે આપની આગળ જણાવવાની રજા લઉં છું. અયોધ્યા નગરીમાં ૧૯ કલ્યાણક થયેલાં છે, જેમકે ૩ રુષભદેવજી, ૪ અજીતનાથજીના, ૪ અભિનંદન સ્વામીજીનાં, ૪ સુમતિનાથ સ્વામીજીનાં અને ૪ અનંતનાથ સ્વામીજીનાં મઠીને ૧૯ કલ્યાણક છે. રાણકપુર તીર્થ જે ધનાશા શેઠે કરોડ દ્રવ્ય સ્વર્ચી કરેલું છે, જેમાં ૧૪૮૪ થાંભલા અને જેમાં હજારો પ્રતિમાના મંડારથી ભરેલાં બીંબનાં ૮૪ મોંયરાં છે, ને તેવા મહાન દહેરાસરજીમાંના પથ્થરના ૩૬ પાટડા તુટેલા છે અથવા જીર્ણ થયેલા છે, તેમજ એક તરફની મીંતને દુરસ્ત કરાવવાની ખાસ જરૂર છે. તેમાં હાલ સર્ચીઝ કરવાને ચાલીસ હજારનું આશરે કામ છે, તેટલી રકમ શેઠ આણંદજી કલ્યાણજી તરફથી સ્વર્ચી કરવાને તૈયાર છે; પરંતુ તે બાબત દીલગિરી સાથે મારે જણાવું પડે છે, કે સાદહીના પંચ જેમાં ઓસવાઠ અને પોરવાઠનાં પંચો છે, તેના એક બીજાના અરસપરસના જગડાથી આણંદજી કલ્યાણજી રૂ. ૫૦૦૦ સર્ચીઝ છે. બાકી સર્ચીઝ નથી; કારણકે રૂ. ૨૦) હજાર સાદહી ગામમાં ધીરેલા છે, તે ડુબી જવા જેવા છે. શ્રાવકોને દહેરાસરના રૂપિયા ધીરવા, તે તદ્દન ગેરવ્યાજબી છે. ઘણાંક સ્થળોએ લાખો રૂપીઆ ડુબે છે અને ડુબશે, તેથી મારે એમ કહેવાનું છે કે દેરાસર છત્તી

પુંજીએ પળ જીર્ણ હાલતમાં આવે છે, માટે મજકુર તીર્થનો જીર્ણોદ્ધાર જેમ બને તેમ જલદીથી થાય, તેવી આપને અરજ કરું છું.

આબુ તીર્થ કે જે દેહેરાનું કોતરકામ આઘી દુનિયામાં પ્રસિદ્ધ છે, તે કેટલીક જીર્ણ અવસ્થામાં આવેલું છે, જેની આપણા નામદાર ગવરનર જનરલ સાહેબે, તે તીર્થે ગઈ સાલ આવેલા તે વખતે ખાસ તારીફ કરી હતી અને મલામળ કરી હતી કે, આ તીર્થને સારી હાલતમાં રાખવું, અને જો જૈનો પુરતો ખર્ચ ના કરે તો ગવરમેન્ટ ખર્ચ કરે અને કબજો સંભાળી રાખે; અને ફક્ત શ્રાવકો સેવાપૂજા કરે. આ ઉપરથી ભાઈઓ ધડો લેવાનો છે કે જુના તીર્થોની આપણે રક્ષા નહીં કરીએ, તો ગવર્નમેન્ટે ખાસ કાયદો કર્યો છે તેનો લાભ લો; માટે તે ઉદ્ધાર બાબત પણ આપનું ધ્યાન ઝેંચવાનું છે.

કુંભારીઆ તીર્થનાં દેહેરાં પણ ઘણાંજ જીર્ણ સ્થિતિમાં આવી ગયાં છે, તેનો જીર્ણોદ્ધાર જલદી થવાની ખાસ જરૂર છે. તેના વહીવટદારો રૂ. ૧૫) હજાર ચર્ચવાને હાલ પરવાનગી આપવા તૈયાર છે; પરંતુ તેની હાલ સંભાળ આબરુદાર ગૃહસ્થ લે, તેવી ખાસ જરૂર છે. તે બાબત પાલણપુરના ગૃહસ્થો કે જેમના નજીક તે તીર્થ છે તેઓ તેની મેનેજમેન્ટ માથે લે, તો તે ઉદ્ધાર જલદી થવાની વક્કી છે, અને તે બાબત પાલણપુરના ગૃહસ્થોનું ધ્યાન ઝેંચવા માગું છું.

શેત્રુંજા તીર્થમાં પણ ચડતરવશીમાં જીર્ણોદ્ધાર થવાની જરૂર હતી; પરંતુ ગઈ સાલમાં સારી રકમની ટીપ પણ થઈ છે, તેથી કરીને થોડી મુદતમાં જીર્ણોદ્ધાર પુર્ણ થયેલો જોવાને માગ્યશાળી નીવડીશું. તેમજ સદા સોમજીની જે ચોમુખની ટુંક, તેમાં પણ જીર્ણોદ્ધાર કરવાની ખાસ જરૂર છે તે બાબત પણ ધ્યાન ઝેંચવા માગું છું.

ગીરનારજી તીર્થ જે જુનાગઢમાં છે તેમાં પણ જીર્ણોદ્ધારની ખાસ જરૂર છે. આ સિવાય ઘણાંક ગામો અને શેહેરોમાં પણ જીર્ણોદ્ધારની જરૂર છે, તેથી ઘણીક જગાનાં નામ અને તેની હાલત વિષેની હકીકત મારી પાસે મોજુદ છે; પરંતુ વખત થોડો છે માટે તેનું વર્ણન વધારે કરી શકતો નથી.

હવે આપને જણાવવાની જરૂર છે કે, દેહેરાસરોના જીર્ણોદ્ધાર જલદી નહીં થવાનાં કારણ એ છે કે, કેટલાંક સ્થળોમાં સાધુ સાધ્વી તેમ ધર્મોપદેશકો એકની એકજ ઝગોએ ઘણો વખત રહે છે, અને જે ઠેકાણે વિહાર કરવાની જરૂર છે ત્યાં જઈ શકતા નથી; તેથી કરીને ઉપદેશકોના ઉપદેશની ધામીને લીધે ઘણો કાલ વીતી જાય છે, તે ધામી દુર કરવાને પગલાં લેવાની જરૂર છે.

કેટલાંક શેહેરોમાં એક દેહેરાસરમાં સારી પુંજી હોય છે, અને ચર્ચ કરતાં પણ ઘણી આવદાની હોય છે, અને તેની સાથના દેહેરાસરમાં પુરતી મદદ હતી નથી. તો એકબીજાં દેહેરાસર અરસપરસ નાનાં સંબંધી મદદ કરતાં નથી, તે દિલગીરીની વાત છે; માટે ભિન્નભાવ નહીં ગણતાં એકબીજાં દેહેરાસરોમાં મદદ કરે, તેવી ખાસ જરૂર છે.

આજકાલ આપણા ભાઈઓ પોતાની મોટાઈનો લોભ દેખાડી, વાહવાહ કહેવડાવવાને માટે તથા મોટાઈ મેળવવાને માટે, જે ગામમાં મોટાં મોટાં દેહેરાસરો છે ત્યાં પણ તેઓ દરસાલ નવાં નવાં

કરાવતાં જાય છે. તે તો ઠીક, પરંતુ તે દેરાસરનું સર્ચ નભાવવાની કાંઈપણ રકમ મુકવી જોઈ-
 એ, પરંતુ તે મુકતા નથી. તેમજ કેટલીક જગોએ એવી જગામાં દેહેરાં કરાવવામાં આવે છે
 કે, શ્રાવકોને પુરતો લાભ તો મળેજ શાનો? ઉલટું કોઈ વચ્ચે દેહેરું સંભાળવું પણ મુશ્કેલ
 પડે છે; માટે તે બાબત ઇટલુંજ કહેવાનું છે કે, જેઓ નવું દેહેરું કરાવવાને સમર્થ હોય તેઓએ
 તેના સર્ચને માટે આવકની પણ ગોઠવણ કરવી જોઈએ; અને દેહેરું બાંધતી વચ્ચે
 આગલ ઉપર આ જગા ઉપર સાચવણી રહેશે કે નહીં, તે વિષે પણ ધ્યાન પહોંચાડવું
 જોઈએ; પરંતુ મારે ઇટલુંજ કહેવાનું છે કે, નવાં નવાં દેરાસર નામ યાત્રા કરાવવા કરતાં, તે
 રકમ (જેમકે અમદાવાદના એક ગ્રહસ્થ જેઓ આપણી કૉન્ફરન્સમાં બિરાજેલા છે, તેમજ તેવાજ
 બીજા જે ગ્રહસ્થો બિરાજેલા છે, તેઓ પોતાની નામના કરવાની દરકાર નહીં કરતાં લાખો રૂપીઆ
 જીર્ણોદ્ધારમાં સર્ચ કરે છે, તે માટે તમને ધન્યવાદ આપું છું, અને તેવાજ નરોના દાખલા લઈ
 નામનાની લાલચ નહીં કરતાં) જીર્ણોદ્ધારમાં સર્ચ કરવા તત્પર રહેશે, તેવી આશા છે. વઢી
 કેટલેક ઠેકાણે ઘણી પ્રતિમાજી પૂજાતાં પણ નથી અને અપૂજ્ય રહે છે, છતાં કોઈ લેવા જાય
 છે તો તેવો નકરો આપવા છતાં આપતા નથી; માટે જ્યાં ઉદ્ધાર થતો હોય ત્યાં આપવાને વાંધો
 લેવો તે ઘણીજ ભૂલ છે, માટે તે વાંધો લેવો જોઈએ નહીં અને સુશીલો આપવી જોઈએ.

એક બે ઠેકાણે આજી દેહેરાસરની આવક પૂજારીઓને સોંપી દે છે, જેથી આગલ ઉપર
 પૂજારીઓ માલીક જેવા થઈ જાય છે, અને હજારો રૂપીઆની દેહેરાની મીલકત ખાઈ જાય છે;
 માટે પૂજારીઓને લાગા કરી આપવા નહીં જોઈએ, પરંતુ પગારથી રાખવા, જેથી ભેગી થયેલી
 મીલકતથી જીર્ણોદ્ધાર આગલ ઉપર કરવાને અગવડ પડે નહીં.

કેટલાંક દેહેરાસરોમાં વગર અંજનસલાકા થયેલી પ્રતિમાજી બેસાડે છે તે દોષ છે; કારણ
 તે કરતાં તેટલાજ પૈસા જીર્ણોદ્ધારમાં સર્ચ, તો ઘણું પુન્યનું કામ છે. કેટલાંક દેહેરાસરોમાં
 ચાંદીના અને પીતલના અષ્ટમંગલ વધી જાય, અને ઉજમણાં કરનારના ઘરમાં અષ્ટમંગલો અપૂજ્ય
 રહે છે, તે કરતાં એકજ દેહેરાસરમાં નહીં મુકતાં જ્યાં બીલકુલ અષ્ટ મંગલ હોય નહીં, તેવાં
 દેહેરામાં મોકલવાં, તે ઘણું સારું છે. આ ઉપરથી મારે ટુંકામાં ઇટલુંજ કહેવાનું છે, કે નવા
 દેરાસર કરતાં જીર્ણોદ્ધાર થવાની ઘણી જરૂર છે; અને જે ગ્રહસ્થો નવો ઉદ્ધાર કરવા ઇચ્છતા હોય
 તેમને જીર્ણોદ્ધાર કરવાને મારી ભલામણ છે, અને સર્વે ગ્રહસ્થોને કૉન્ફરન્સ તેમ કરવાને ભલામણ
 કરશે, તેવી આશા રાખું છું. વચ્ચે થોડો છે તેથી મારું બોલવું બંધ કરી હું રજા માંગું છું.”

મી. બાલચંદ હિરાચંદ (સત્યમિત્રના અધિપતિ)

માલેગામવાઢાનું ભાષણ.

“પ્રમુખ સાહેબ, મારા પ્રિય જૈન વાંધવો અને મારી સુશીલ બેહેનો!

જીર્ણ જૈનમંદિરોના ઉદ્ધાર બાબત શેઠ લાલભાઈ દલપતભાઈ તથા મી. બરોડીઆએ વિશેષ
 વિવેચન કર્યું છે, તેનેજ વિશેષ પુષ્ટી આપતાં મારે જણાવવું જોઈએ કે, આપણામાં સાત ક્ષેત્ર
 માનેલાં છે, તે જૈન ધર્મનો આધાર છે, તેજ જૈન ધર્મનો પાયો છે અને જૈન ધર્મની સ્થાપિતે તેમાંજ

રહેલી છે; અને તેમાં પળ જીનચીવ અને જીનમંદિર એ મુકુટમળી સરખાં શોભે છે. તે અત્યુત્તમ ક્ષેત્રનું રક્ષણ કરવું, તેની સારી સંભાલ રાખવી, તેને દીપાવવું એ આપણું આદ્ય કર્તવ્ય છે.

ઘણાંએક એવાં દેરાસરો છે, કે તે તરફ જોતાં હૃદય કંપિત થાય છે, ત્યાંની આશાતના જોઈ વિલક્ષણ દુઃખ ઉત્પન્ન થાય છે. જે ઠેકાણે દેવતાઓ નૃત્ય કરતા હતા, જે ઠેકાણે અપ્સ-રાઓ ગાયન કરતી હતી, તે ઠેકાણે પશુઓ નૃત્ય ક્રીડા કરે અને કીટકો ઇતસ્તતઃ કરે, એ ચ્વરેચ્વર આપણા માટે મોટું શરમભરેલું છે.

ઘણા લોકો નવાં દેરાસરો બંધાવે છે, તેમાં પુણ્ય છે. એમાં સંશય નથી; પણ જીર્ણોદ્ધારમાં તેથી આઠઘણું પુણ્ય શાસ્ત્રકારે વતાવેલું છે, એ લક્ષમાં રાખવું જોઈએ.

કેટલાંએક દેરાસરોના મંડારોમાં લાખો રૂપીઆ શિલુક છે, હજારો રૂપિઆની ઉપજ થતી જાય છે, અને બીજી તરફ પ્રભુને કેસર પણ ન ચઢતું હોય, પૂજા વિગેરેની કોઈ દરકાર ન રાખતું હોય, એ કાંઈ થોડું શરમભરેલું નથી! એક ભાઈ લાડવા જમતો હોય, અને તેના જોડેજ તેનો ભાઈ ભૂલથી ટલ્લવલ્લતો હોય, એ ચ્વરેચ્વર વિસ્મયકારક છે. એક દેરાસરમાં સુવર્ણ રત્નના મુકુટ પ્રભુને ચઢે, ને બીજા દેરાસરમાં તદ્દન અંધારું હોય, એ વિશેષ શ્વેદ ઉપજાવનારું છે; માટે મોટા મંડારોમાંથી પણ જીર્ણ થયેલા દેરાસરોને મદદ આપવાની યાસ જરૂર છે.

દક્ષિણ ભાગમાં શ્રી અંતરિક્ષ પાર્શ્વનાથનું તીર્થ અતિ પ્રભાવિક અને પ્રત્યાત છે. ત્યાં પ્રતિમાજી જમીનથી અદ્ધર છે; પણ હાલમાં એક યુગે જરા જમીનનો સ્પર્શ થયો છે, તે આપણા પ્રમાદનું, આપણે કરેલી આશાતનાનુંજ ફલ છે એમાં સંદેહ નથી. ત્યાંના ગોઠી લોકો પોતેજ માલેક થઈ બેઠેલા હતા, પણ અમારા કેટલાંએક ભાઈઓની યત્નપટથી સરકારમાં કામ ચાલી, હવે આપણી સંપૂર્ણ માલકી થઈ છે, અને પંચના લાભમાં બધો નિકાલ થયેલો છે. ત્યાંની આશાતના દૂર કરવાની યાસ જરૂર છે, ત્યાં પણ જીર્ણોદ્ધારની કેટલીએક જરૂર છે.

માટે સાહેબો! હવેથી ઇટપટ જીર્ણોદ્ધારનાં યાતાઓ ઉઘાડી આશાતનાઓ દૂર કરવી, અને જીર્ણ મંદિરોનો ઉદ્ધાર કરવો, એ આપણી ફરજ છે. વ્યક્ત બહુ ટુંકો હોવાને લીધે હું મારું માષણ અહીંઆંજ પુરું કરું છું. ”

મેહેસાણાવાળા મી. વેળીચંદ સુરચંદનું માષણ.

“આ વિષય ઉપર અગાઉ બોલાઈ ગયું છે તો પણ હું ટુંકમાં થોડું બોલવા ચાહું છું.

૧. જૈન મંદિરોનો જીર્ણોદ્ધાર એ પોતાના આત્માનોજ ઉદ્ધાર છે. અનાદિ કાલના કર્મરૂપી રોગને મટાડવાને તે એક ઔષધી છે માટે તે યાતામાં તન, મન, ધનથી સર્વે સાહેબોએ પોતાની શક્તિ પ્રમાણે મદદ આપવાની જરૂર છે; ઇટલે કે પૈસાવાળાએ ધનની, બુદ્ધિવાનોએ મનની અને ગરીબોએ પોતાની જાતમહેનતની મદદ આપવાની જરૂર છે. આવી રીતે કરવાથીજ આવાં મહાનું કાર્યો બની શકે છે.

૨. આપણા વડીલોએ લાખો અને કરોડો રૂપીઆ ચર્ચી જે અમૂલ્ય મંદિરો બંધાવ્યાં, તે એવી જીર્ણ સ્થિતિમાં આવેલાં છે કે તેને તુરત સમરાવવાની જરૂર છે; અને જો આ કામમાં વિલંબ કરવામાં આવશે તો અગલ ઉપર વધારે ચર્ચમાં ઉતરવું પડશેજ. દિલગિરીની વાત ઇટ-

લીજ છે કે, જ્યારે પોતાના ઘરને વાસ્તે બરાબર સંભાળ રાખવામાં આવે છે, ત્યારે આ બાબત ઉપર બરોબર કાઢજી રાખવામાં આવતી નથી.

૩. આ બાબતને વાસ્તે દરેક શહેરમાં કમીટીઓ નીમવાની જરૂર છે, અને એક કમીટી બધાંની ઉપરી તરીકે પણ નીમવાની જરૂર છે; કારણકે દરેક ઠેકાણે કમીટીઓ હશે તો તે કમીટી તેની આસપાસનાં ગામોની સંભાળ રાખી શકશે, અને તેનો રીપોર્ટ ઉપરીકમીટીને કરી શકશે, જેથી તે બહાર પાડી શકાશે.

૪. કેટલાંક તીર્થો તથા દેરાસરો છતાં રૂપિય, આગેવાનોનું લક્ષ નહીં હોવાથી જીર્ણ સ્થિતિમાં આવ્યાં છે; માટે દરેક શહેરના આગેવાનોએ, અથવા આપણે કમીટી નીમીશું તો તેઓએ, આ બાબતમાં પુરતું લક્ષ આપવાની જરૂર છે.

૫. હાલમાં સિદ્ધાચઢજી તથા ગીરનારજી જીર્ણોદ્ધારનું કામ શરૂ છે; પરંતુ શ્રી રાણક-પુરના જીર્ણોદ્ધારના કામમાં ત્યાંના આગેવાનોની મદદની જરૂર છે. આ અલૈકિક મંદિર જીર્ણ સ્થિતિમાં આવેલું છે, તેને માટે રૂ. ૨૧૦૦૦) આશરે થયેલા છે, પણ તે કામ ઘણા રૂપિયાનું છે, તેમાં રૂ. ૬૦૦૦) શેઠ આણંદજી કલ્યાણજી તરફથી ચર્ચાયા છે.

૬. શ્રી સિદ્ધાચઢજીમાં ચોમુખજીની ટુંકમાં પેસતાં જમણી બાજુનો મોટો ગઢ જીર્ણ થઈ ગયેલો છે. હાલમાં શ્રાવણ માસમાં વચમાંથી ગાબડું નીકળી ગયું છે, અને પાછળ કેટલોક ભાગ નમી ગયો છે, તે પણ ખાસ તાકીદે કરવાની જરૂર છે.

૭. પૂર્વ તરફનાં તીર્થો અયોધ્યા, વિગેરે જીર્ણ સ્થિતિમાં આવી ગયેલાં છે, તેને વાસ્તે પણ તુરત આરંભ કરવાની જરૂર છે.

૮. દરેક જગોએ, ગામોગામમાં, પ્રતિમાજી મહારાજને ચક્ષુ, ટીકા, નવઅંગનાં તિલક જોઈએ, તેવાં નહીં હોવાથી કેસરની ગરમીથી પ્રતિમાજીના અંગમાં ખાડા પડી જાય છે, તે આશાતના દુર કરવાને હુંશિયાર માણસોને ગામોગામ મોકલી, ટીકા વિગેરે ચોઢાવવાની ખાસ જરૂર છે.

૯. ઉપર પ્રમાણે જણાવેલી બાબતો માટે, આપ સાહેબોનું હું ખાસ ધ્યાન રેંચું છું, અને આ બાબતમાં કંઈ દોષ થયો હોય તો ક્ષમા માગું છું, અને મારું ભાષણ પુરું કરું છું.”

બાદ મત લેતાં ઠરાવ સર્વાનુમતે પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઠરાવ ૧૨ મો.

ધાર્મિક યાતાં તથા શુભ યાતાંના હિસાબો બરાબર રાખવા આવત.

૧. આપણા જૈન ધર્મનાં સાર્વજનિક યાતાંઓ, જેવાં કે દેવ દ્રવ્ય, જ્ઞાન દ્રવ્ય, અને સાધારણ દ્રવ્ય સંબંધી યાતાંઓ બહુજ ચોક્કસવાળાં રાખવા,

૨. ચાલુ જમાનાને અનુસરીને તે યાતાંઓના આવકજાવકના હિસાબ અને સરવૈયાં પ્રત્યેક વર્ષે બરાબર તૈયાર કરવા,

૩. અને બની શકે તો તે યાતાંઓનો હિસાબ પ્રગટ કરવા માટે,

દરેક શહેરના તથા ગામના જૈન આગેવાનોને આ કોન્ફરન્સ યાસ સૂચના કરે છે.

દરયાસ્ત કરનાર—શ્રેઠ અનુપચંદ મલુકચંદ—મરુચ.

ટેકો આપનાર—લાલા માઠુમલજી—દીલ્હી.

અનુમોદન આપનાર—વકીલ હરજીવનદાસ દીપચંદ—રાધનપુર.

મરુચવાળા શેઠ અનુપચંદ મલુકચંદનું ભાષણ.

“ચર્મ ઉપગારી શ્રી મહાવીરજીને પ્રણામ.

સભાપતિ સાહેબને પ્રણામ કરું છું. આનંદકારી શ્રી સંઘને પ્રણામ કરું છું.

આજે આ મંડપમાં શ્રી સંઘ મળેલો છે, તેને જોઈને આનંદનો પાર રહેતો નથી. મારી આશીર્વાદગીમાં દેશદેશના જૈન આગેવાનનો આવો મેઝાવડો મારા જોવામાં આવ્યો નથી, તે જોઈને ઘણોજ આનંદ થાય છે.

મને સભાપતિ સાહેબ તરફથી જૈન દેરાસર, તેમજ જ્ઞાનખાતાના, તેમજ સાધારણ ખાતાના હિસાબો સારીરીતે રાખવા વિષે બોલવાની આજ્ઞા મળી છે, તે આ શ્રી સંઘ આગળ નિવેદન કરું છું. હે સાહેબો!

આપણાં દેરાસર તથા જ્ઞાનખાતાના તથા સાધારણ ખાતાના હિસાબ રાખવા, તેની સંભાલ રાખવી, તેનું નાણું જાલવી રાખવું, આ કામની તન મનથી મહેનત કરવાથી તીર્થંકર નામકર્મ ઉપાર્જન કરવાનું ફળ શાસ્ત્રમાં પ્રમુખ દર્શાવ્યું છે; માટે એ કામ જે પુરુષો કરે છે તેમને ધન્ય છે. એનું અનુમોદન કરે છે, તે પણ મહાફલને ઉપાર્જન કરે છે, માટે જે જે વહિવટદારો વહિવટ કરે છે, તેમની પાસે ઉપર જણાવેલ ત્રણ ખાતામાંથી તે પેટાનાં ખાતાં ઘણાં થાય છે, તેમાંથી કોઈપણ ખાતાનો વહિવટ કરતા હોય, તેમણે મહાફલ પામવાની આશાએ તે હિસાબો ચોક્કસ રાખવા જોઈએ. દર પચુસણની સંવત્સરીએ કોઈપણ નામું લખવાનું બાકી રહે એમ ન થવું જોઈએ. જે જે વખત જે નાણું આવે તે જમે કરવું; તેમજ ઘી આંગીઓ વિગેરેના પૈસા લેવાના થાય, તેની તરતજ નોંધ કરવી, તેમજ તે પૈસાની તરતજ ઉઘરાણી કરી લઈ લેવા; પણ તેમાં આઠસુ થવું ન જોઈએ. આઠસ કરવાથી જેને પૈસા દેવા છે તે દેવું રહી જાય છે, અને કાઠ કરે તો દુર્ગતિ થાય, માટે જેને દેરાસર વિગેરેનું કોઈ દેવું હોય તે તરત આપવું. ઉઘરાણીની રાહ જોવી જોઈએ નહીં, તેમજ કારભારીએ મંગાવી લેવાની પણ જરૂર તજવીજ રાખવી જોઈએ, અને પ્રમાદ કરવો જોઈએ નહીં. દેરાસર વિગેરેનું નાણું હોય તેનું વ્યાજ ઉપજાવવામાં પણ, જેમ પોતાનાં નાણાંની ફિકર રાખીએ છીએ તેવીજ રીતે ફિકર રાખીને ધીરવું. દેરાસરના દાગીના વિગેરે હોય તે થોડી કિંમતના યા વધારે કિંમતના હોય, પણ જેમ પોતાનાં રત્નાદિક જાલવીએ છીએ તેવી રીતે જાલવવા જોઈએ, તેમાં પણ પ્રમાદ ન થવો જોઈએ. પ્રમાદ થવાથી દેવાદિક દ્રવ્ય વિનાશ અફલ થાય છે. ઉપદેશ પદમાં હરિભદ્રસુરી મહારાજે દેવ દ્રવ્યનો વિનાશ કરનાર તથા દેવદ્રવ્યની ઉપેક્ષા કરનાર, બોધબીજ હારે અને દુર્ગતિએ જાય એમ કહ્યું છે; માટે દેવાદિક દ્રવ્યનું રક્ષણ કરવામાં જરાપણ કસર રાખવી નહીં જોઈએ; તેમજ દેવ દ્રવ્યના, સાધારણ દ્રવ્યના તથા જ્ઞાન દ્રવ્યના પૈસા શ્રાવકને ધીરવા ન જોઈએ; તેમજ કારભારીએ પોતે પણ વ્યાજ આપીને પણ દેવું કરવું જોઈએ નહીં; કારણજે દેવ દ્રવ્યનું નાણું લેવાથી કોઈપણ ફાયદો થાય, કોઈપણ પૈસા બચે વા બીજાનું દેવું ન કરવું થાય, તેથી આબરુ વધે એવો કોઈપણ દેવ દ્રવ્યથી ફાયદો થાય, તે ફાયદો દુઃખદાર છે. જુઓ શ્રાદ્ધવિધિને વિષે શકાશ શ્રાવકની કથા. શકાશ શ્રાવક દેરાસરનો કારભાર કરતા હતા, અને દેરાસરનું દ્રવ્ય સાચવતા હતા, તે અવસરમાં દેરાસરમાં કામ ચાલતું હતું, તેના મજુરો વિગેરેને પૈસા આપવા જોઈએ, તે પૈસા બદલ

પોતાનો માલ અનાજ, ગોઠ વિગેરે મજુરને આપતા અને પૈસા પોતે લેતા; તેમાં દેરાસરમાં કાંઈ નુકસાન ગયું નથી, પણ પોતાનો માલ લખ્યો તેમાં રૂપિયા એકની ઈંસી કાકની થાય, તેથી એક હજાર કાકનીની પેદાશ થઈ; તેના પ્રભાવે નર્કમાં સાતે નર્કે ઘળીવાર જવું થયું, તેમજ એકેદ્રિયા-દિકમાં પણ હજાર હજાર ભવ કરવા પડ્યા છે; જે ભવનો પાર નહીં એટલા ભવ રોઝાવું થયું. એમ ઘણા ભવ ભમી, પછી મનુષ્ય થયા ત્યારે પણ જન્મ થયો ને માતાપિતા મરી ગયાં, અને ધન હતું તે નાશ પામ્યું. મામાને ત્યાં ગયા તો આગ લાગી, એમ જ્યાં જાય ત્યાં રાખનારને નુકસાન થાય અને કોઈ રાખે નહીં. જ્ઞાનમાં બેસી દ્વીપાંતરે ગયા ત્યારે મનમાં આવ્યું જે, આ વખત તો સહીસલામત પહોંચીશું એટલે તોફાન જાગ્યું અને ડુબ્યા, પણ પાટીયું હાથમાં આવવાથી તેને વઠ્ઠીને બહાર નીકળ્યા. ત્યાં પણ ઘણાં દુઃખ ભોગવ્યાં એટલામાં મહામુનિ મહારાજ મળ્યા છે. તેમણે પાછલા ભવનું દેવદ્રવ્ય ભક્ષણનું સ્વરૂપ તથા ભવ ભ્રમણનું સ્વરૂપ દર્શાવ્યું, તેથી વૈરાગ્ય પામી ગુરુના ફરમાવ્યા માફક દેવદ્રવ્ય આપવાનો ઠરાવ એવો કર્યો કે, જે ધંધો કરું તેમાંથી ખાવા અને વસ્ત્ર પહેરવા જોઈએ એટલું વાપરવું, અને બાકી વધે તે દેવદ્રવ્યના દેવામાં આપવું. આવો નિશ્ચય કર્યો ત્યારથી પેદાશ થવા માંડી, અને દેવદ્રવ્યનું દેવું અદા કર્યું ત્યારબાદ મોટા ધનવાન થયા અને પૂર્ણ શુદ્ધતાથી દેવદ્રવ્યનું રક્ષણ કર્યું, તેથી પાછું તીર્થંકર ગોત્ર ઉપાર્જન કર્યું. આ કથામાં બે વાતનો પુરાવો છે. ખાધાથી દુર્ગતિનું ફઠ અને રક્ષણથી મોક્ષપ્રાપ્તિ; માટે તેના ઉપર લક્ષ દઈ કોઈપણ દેવદ્રવ્યથી પોતાને ફાયદો થાય તે કામ કરવું નહીં. દેરાસરનું ધી વિગેરેનું દેવું હોય તે સારું દેરાનાં માણસો ધક્કો ખાધા કરે અને તેને પૈસા આપે નહીં, એ પણ ઓછું પાપ છે એમ સમજવું નહીં; તેમ કારભારીને સર્વે ભાઈઓએ બનતી મદદ કરવી જોઈએ. તે મદદ ન કરતાં તેમની નિંદા કરવી, અને કારભાર કરનારનું મન કામ કરવાથી ધ્રુવી જાય તેમ કરવું તે પણ મહાપાપનું નિમિત્ત છે. દુનિયામાં મૂલ સૌની થાય છે. આપણે પોતાના કામમાં મૂલ ધાઈએ છીએ કે નહીં? તેમ કારભારી પણ મૂલ ધાયા, તો તેમને એકાંતમાં સમ્યક્તાથી સમજાવવા કે ફરી મૂલ ન થાય. આ ઉચિત કરણી કરવા જેવી છે; તેમજ કેટલાક કારભારી પ્રમાદ કરતા હોય, અને સમ્યક્તાથી કોઈપણ સંઘનાં માણસ કહે તેની વાત નહીં સાંભળતાં તેને ડાઠ જવાબ દેવો, એ પણ ઉચિત નથી. દેરાસર વિગેરેનાં નાણાં તથા ચોપડા કોઈપણ સંઘનું માણસ જોવા માગે તો વગર ઢીલે બતાવવાં જોઈએ, અને જોવા ન આવે તોપણ દર વર્ષે સંઘ એકઠો કરી સંઘ આગળ હિસાબ રજુ કરવો જોઈએ; તેમાં કેટલેક ઠેકાણે બોલાવ્યા છતાં સંઘના ગૃહસ્થો આવતા નથી તેમ પણ થવું જોઈએ નહીં. કારભારીએ સંઘ આગળ હિસાબ રજુ કરવો ને સંઘે જોવાનો મહાવરો રાખવો જોઈએ, એમ કરવાથી કારભારીને હિસાબ ચોક્કો રાખવાની જાગૃતિ થાય છે. વઠ્ઠી દેરાસર વિગેરેનું દેવું હોય તેનું લીસ્ટ સંઘ વચે વંચાય, તેથી આબરુદાર માણસો આબરુ સારું પણ દેરાસરના પૈસા આપી દે. વર્ષમાં એક વખત સંઘ આગળ હિસાબ રજુ કરવાની જરૂર છે, તે બહુજ ફાયદાની વાત છે. વઠ્ઠી કેટલાક કારભારી તો એમજ જાણે છે કે, દેરાસરનો કારભાર તો અમારા વારસામાં આવેલો છે તે અમેજ કરીએ. પોતાની શક્તિ ન હોય તે છતાં બીજાને કારભાર સોંપે નહીં, ને પોતાથી કામ થાય નહીં તેથી કેટલાક પ્રકારની દેવદ્રવ્યની હાનિ થાય ને પોતાનું દુર્ગતિમાં જવું થાય; માટે આગ્રહથી કારભાર રાખવો, કોઈ જોવા માગે તો બતાવવો નહીં એ જીન શાસનની મરજાદથી ડાઠું છે, અને એ શુભ કર્મ મોક્ષ ઉપાર્જન કરવાનું સ્થાનક છે; માટે બધા સાહેબોએ હિસાબ સારીરીતે રાખવા, જે જોવા માગે તેને બતાવવા, કોઈ

હિસાબ છપાવવા લાયક હોય તો છપાવવા પળ સર્વે કામ લાંબો વિચાર કરી જેમ દેવદ્રવ્યની વૃદ્ધિ થાય તે ઉપર લક્ષ્ય દર્શ થવું જોઈએ. હાલમાં આપણા શેઠ લાલભાઈ દલપતભાઈ પોતે મને કહ્યું જે, અમોએ આણંદજી કલ્યાણજીના કારખાનાના મુનીમને હુકમ આપ્યો છે કે, કોઈ શ્રાવક હિસાબ જોવા જણાવે તો બતાવવો. તેમજ વધે ઠેકાણે થવું જોઈએ, ને જેમ દેવદ્રવ્યમાં વૃદ્ધિ થાય એમ કરવું. વઢી દરેક ઠેકાણે એકનો એકજ કારભારી હંમેશા કામ કર્યા કરે છે, તેમ થવાથી તેમની પાછલનાં માણસો શક્તિરહિત થાય છે ત્યારે કારભાર કરવો મુશ્કેલ થઈ પડે છે; માટે દર વર્ષે કારભારી જુદા જુદા થવા જોઈએ; એ વહીવટ દરેક ખાતામાં થવાની જરૂર છે. કમીટી નીમી હોય તેમાંથી બદલાયા કરે તો હરકત નથી, પણ તેમ થવાની જરૂર છે. હવે બોલવાનો ટાઈમ પુરો થયો છે, એટલે બીજું બોલવાનું બંધ રાખી હું મારું ભાષણ સમાપ્ત કરું છું; પણ ઉપરની વાતોને અનુસરતા ઘણા દાખલા શાસ્ત્રમાં છે, તે જોઈને સાવચેત રહેવું એજ ઉત્તમ છે. ” (તાઢીઓ)

દિલ્હીવાઢા મી. લાલ મીઢુમલજીના હિંદી ભાષણનો સાર.

“આપ સાહેબો હજુર જે સવાલ છે, તે ધર્મ ખાતાંઓનો હિસાબ અચ્છી તરેહથી રાખવા વિષેનો છે. હિસાબ નહિ રાખવાથી નુકશાન થયું છે અને થાય છે, માટે તે અટકાવવાના હેતુથી કાઉન્ફરન્સે આ સવાલ પેશ કર્યો છે, અને તે રીતે જૈન ભાઈઓનું હિત સાચવ્યું છે. એવા હિસાબની ગેરહાજરીમાં નવાં ખાતાં ઁલનારાઓ અટકી જાય છે, અને નવાં ફંડ ભરવા પહેલાં તેઓ હિસાબનો વાંધો લે છે જે વ્યાજબી છે; તેપણ જૈન બંધુઓના લાભ માટે અફસોસની વાત છે. નવું કામ આરંભવા માટે નવું ખાતું ઁલવું પડે એ દેખાતું છે, પણ એક ખાતાની ઁરાબીને લીધે દસને ઁમવું પડે છે; તેથી તેજ સુધારીને સારી સ્થિતિ ઉપર લાવવાની આપણી પહેલી ફરજ છે. જે જે ભાઈઓ પાસે એવાં ખાતાંઓ હોય, તેઓએ તેનો બંદોબસ્ત કરી આવરવા-ઢાઓને તે ઉપર અંકુશ આપવો જોઈએ, અને જેમનાથી તેવી વ્યવસ્થા થઈ નહિ શકે, તેઓએ પોતાનાં ખાતાં કાઉન્ફરન્સને સોંપી દેવાં જોઈએ.”

રાધનપુરવાઢા વકીલ હરજીવનદાસ દીપચંદનું ભાષણ.

“આ કાઉન્ફરન્સનો આ વિષય “ધાર્મિક ખાતાં તથા શુભખાતાંના હિસાબો વરાબર રાખવા” એ છે. આ વિષય દેખાવમાં તો આપ સાહેબોને ગૌણ લાગશે, પરંતુ તેનો તત્વાર્થ જોઈએ તો તે ઘણોજ પ્રોઢ છે; કેમકે તમામ ખાતાંઓનું રક્ષણ કરનાર આ વિષય છે, અને તેથી તેનો પુરતી રીતે અમલ કરવામાં ન આવે, તો તે રક્ષણને બદલે મક્ષણ કરે છે. જેમકે જીર્ણોદ્ધાર, જીવદયા અને એવાંજ બીજાં ખાતાંઓ માટે ગમે તેટલું ફંડ થાય, ગમે તેટલું ઁર્ચ કરી તેની જાહોજલાલી બતાવવા પ્રયાસ કરવામાં આવે, તોપણ જો તેનો હિસાબ વરાબર રીતે રાખવામાં ન આવે, તો તે ખાતાંઓ તુરત તુટી પડવાનાં. માટે આપણી ફરજ છે કે દરેક ધાર્મિક તથા શુભખાતાંઓના હિસાબ વરાબર રહેવા જોઈએ.

દુનિયાના ક્ષણિક સુખને માટે નાનાથી તે મોટા સુધી દરેક વેપારી, પોતાના ધંધામાં કેટલો નફો મેલવ્યો અથવા શું નુકસાન થયું, અને પોતાની કેટલી પુંજીની શી વ્યવસ્થા થઈ તે જાણવા સારું, જેમ હિસાબના ચોપડા રાખી તેમાં બરાબર હિસાબ દાખલ કરવાની કાઠજી ધરાવે છે, તેમ આવાં ખાતાંઓ કે જેને માટે આપણે ધર્મનાં ફરમાનોથી બંધાણા છીએ, તેનો હિસાબ બરાબર રાખવા આપણી મોટામાં મોટી અને પહેલામાં પહેલી ફરજ છે. આવી ફરજ અદા કરવામાં જો આપણે કસુર કરીએ, તો આપણે ધર્મના ફરમાનોનું ઉલ્લંઘન કરનાર ગણાઈશું; એટલુંજ નહીં પણ તેવી કસુરથી એવાં ખાતાંઓ અવ્યવસ્થિત પાયા ઉપર આવી પાયમાલ સ્થિતિમાં આવી પડે, તેના માટે દોષિત પણ આપણેજ ગણાઈશું; કેમકે આપણા મહાન્ જૈનશાસ્ત્રોનું જે પવિત્ર ફરમાન છે તે આપણી શક્તિ છતાં સંભાળ રાખવામાં ન આવે, તો આપણ મહા દૂષણને પાત્ર થઈએ છીએ.

જેમ નાનાથી મોટા સુધીનો દરેક વેપારી પોતાના ધંધામાં હિસાબ બરાબર રાખવાની ગફલત કરે છે, તો આપણે જોઈએ છીએ કે તેની પેઠેડી એક દેવાઢાની સ્થિતિમાં આવી પડે છે તે ખુલ્લું છે, અને તે પ્રમાણે કેટલાંક પુરાતન તીર્થો તથા જૈન મંદીરો પાયમાલ સ્થિતિમાં આવી પડેલાં આપણે નજરે જોઈએ છીએ, અને તેનું કારણ આપ તમામ સાહેબોને હિસાબની ગેર-વ્યવસ્થાનું જણાશે.

નાનાં બાલકો માટે તેમનું પાલનપોષણ કરી ઉછેરવાની ફરજ જેમ માબાપની છે, તેમ આવાં ખાતાંઓના હિસાબ બરાબર રાખવાની ફરજ આપણા લોકોની છે. માબાપ પોતાની ફરજથી ઉલટી રીતે તે બાલકના પ્રાણનો ઘાત થાય તેમ તેને ફેંકી દે, તો જેમ કાયદો તેને શિક્ષા કરે છે, તેમ આવાં ખાતાંઓના બરાબર ન રહેવાથી તે પાયમાલ સ્થિતિમાં આવી પડે, તેના માટે દૂષણને પાત્ર આપણેજ થઈએ છીએ.

ધર્માદા ખાતાંની એક પાઈ સરખી પણ જો આપણા ઉપયોગમાં આવે, તો આપણા મહાન્ જૈનશાસ્ત્રોના ફરમાન પ્રમાણે અનંતાભવ ભ્રમણ કરવું પડે છે એટલુંજ નહીં, પણ જેમ દુધપાકના ભોજનની અંદર એક વાલ જેટલું વિષ નાંખવામાં આવે, તો તમામ ભોજન વિષ સમાન થઈ પડે છે, તેમ આપણા દ્રવ્યની સાથે ધર્માદા ખાતાંની કાંઈપણ રકમ મિશ્ર થાય તો આપણું દ્રવ્ય પણ નષ્ટ થવા વચ્ચત આવે છે, માટે તેમ ન થવા સારું પણ આવાં ખાતાંઓનો હિસાબ બરાબર રાખવાની ખાસ આવશ્યકતા છે.

આવાં ખાતાંઓના હિસાબ બરાબર રીતે રાખવામાં નહીં આવવાથી, તે ખાતાંઓના ગુમા-સ્તાંઓ વિગેરેને ગરબડ કરવાનો લાગ મઢી શકશે, અને તેમાં તેઓ ફતેહમંદ નીવડશે એટલુંજ નહીં, પણ તેવાં ખાતાંઓમાં કેટલી મીલકત છે અને શું ખર્ચ છે, તે પણ નહીં સમજાતાં કેટલીક વચ્ચત મુડી કરતાં ખર્ચ વધી જવાથી, તે ખાતાં ધરાવ સ્થિતિમાં આવી પડવા બલ્કે તુટી પડવાનો વધારે સંભવ છે; તેથી તેમ ન થવા અને તેવા દ્રવ્યનો ધરાવ રીતે વ્યય ન થવાને સારું, તેવાં ખાતાંઓમાં શું મુડી છે, કેટલું ખર્ચ છે, એ વિગેરેનો હિસાબ બરાબર રહેવો જોઈએ, એ ખાસ કરીને જરૂરનું છે.

મારા અનુભવ સિદ્ધ છે, કે કેટલેક ઠેકાણે દેવ દ્રવ્ય જમીનશરણ છે, લગભગ પોણોસો વર્ષની ઉમ્મરે પહોંચી ગુજરનાર ગૃહસ્થોથી સાંભળવામાં આવતું, કે તેવું દ્રવ્ય છે તો ધરું, પણ તે ક્યાં છે તે અમે જોઈએ નથી. સાહેબો ! જરા વિચાર કરશો કે તેવી ઉમ્મરે

પહોંચી ગુજરનાર ગૃહસ્થો, દ્રવ્ય છે खरું एटलુંज માત્ર જાણી, તે જોયા વિના સ્વધામ પહોંચ્યા; ત્યારે તેમની પછીના આપણે જે જાણીએ તે एटलુંज કે, આપણાથી વૃદ્ધ ગૃહસ્થો અમુક વાત કરતા હતા, ત્યારે આપણે પણ ધાત્રી કીધા વિના ચાલ્યા જઈશું, તો પછી આપણી પાછલ થનાર માણસો શું જાણી શકશે ? અને જ્યારે તેઓ કંઈ નહીં જાણી શકે, તો જમીનશરણ દ્રવ્ય જ્યાંનું ત્યાં રહી તેની કાલે કરીને શું વ્યવસ્થા થશે ? માટે જરૂરનું છે કે તેવાં ધર્માદા યાતાઓનું દ્રવ્ય ક્યાં ક્યાં કેટલું છે, તેની શું અને કેવી રીતે વ્યવસ્થા થાયછે, એ વિગેરે તમામ પ્રકારનો સાંગોપાંગ હિસાબ દરેક યાતાવાલાઓએ રાખવો જોઈએ, અને તેનાં સરવૈયાં તથા ઉપજલર્ચ પ્રતિવર્ષ બહાર પાડવાં જોઈએ.

આ પ્રમાણે દરેક યાતામાં થાય છે કે નહીં, તેની દેલેરેલ માટે દરેક મોટાં શહેરોમાં એક કમીટી નીમાવી જોઈએ, અને તે કમીટીએ તે પ્રમાણે હિસાબ રાખવા, અને સરવૈયાં અને ઉપજલર્ચ વિગેરે બહાર પાડવા બનતો પ્રયાસ કરી, તે પ્રમાણે કર્યાનો પ્રતિવર્ષ રિપોર્ટ કોંફરન્સની ઓફીસને કરવો. તેવો રિપોર્ટ કોઈ શહેરમાંથી ન આવે, તો તે બાબત તે કમીટીને કોંફરન્સ ઓફીસે સુચના આપી, તે પ્રમાણે વર્તવા વિનંતિ કરવી. ”

આ પ્રમાણે અનુમોદન મળ્યા પછી મત લેતાં, આ દરલાસ્ત સર્વાનુમતે હર્ષની તાલીઓ ચે પસાર કરવામાં આવી હતી.

કોંફરન્સના હેતુઓ પાર પાડવા માટે ઉદ્યોગ કરનાર વોલંટિયરોને આમંત્રણ.

આ વલેતે કોંફરન્સના હેતુઓ પાર પાડવા માટે ઉદ્યોગ કરનાર, પ્રેજ્યુન્ટ તથા અંડર પ્રેજ્યુન્ટ જૈન બંધુઓને હવે પછીની કોંફરન્સ માટે વોલંટિયર તરીકે નામ નોંધાવવા માટે, બીજે દિવસે સવારના આઠથી સાડા આઠ વાગે મંડપમાં પધારવાની મી. ગુલાબચંદ દઢાણ અરજ કરી હતી.

બાદ “પાલીતાણાની આશાતના” બાબતનો નીચલો ઠરાવ પ્રમુલ સાહેબ તરફથી રજુ કરવામાં આવ્યો હતો, જે તેમના પુત્ર બાબુ રાય કુમારસિંગ મુક્કીમે વાંચી સંમલાવ્યો હતો, અને જે તાલીઓના ગંજાવર હર્ષનાદ વચ્ચે પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.

(૧૮૬)

ઠરાવ ૧૩ મો.

આપણા પવિત્ર તર્થ શત્રુજય ઉપર આ વર્ષમાં જે આશાતાના પાલીતાણાના રાજ્ય તરફથી થઈ છે, તેને માટે આ કોન્ફરન્સ પોતાનો અત્યંત સ્વદ જાહેર કરે છે; અને જેમ બ્રિટિશ રાજાશાહત કોઈની પણ ધર્મસંબંધી લાગણી દુઃખાવર્તી નથી, તેમ પાલીતાણાના રાજાસાહેબ પણ તે પગલે ચાલશે, એવી આ કોન્ફરન્સ પૂર્ણ આશા રાખે છે; અને આ સંબંધમાં આપણી શ્રેષ્ઠ આર્થદર્શી કલ્યાણજીની પેઢીના પ્રતિનિધીઓ જે પ્રશંસા પાત્ર કામ બજાવ્યું છે, તેને એકમત થઈ આ શુભ પ્રસંગે તેઓને આ કોન્ફરન્સ મોટો ધન્યવાદ આપે છે.

ઠરાવ ૧૪ મો.

પ્રતિનિધીઓને ધન્યવાદ.

જુદા જુદા દેશમાંથી પ્રતિનિધીઓ પધારીને પોતાના ધર્મકાર્યમાં જે ડંડી લાગણી બતાવી છે, તેને વાસ્તે આ કૉન્ફરન્સ તેમના ધર્માભિમાન માટે તેમને ધન્યવાદ આપે છે, અને આશા રાખે છે કે એવીજ રીતે આવતે વર્ષે પણ શ્રી વડોદરામાં કૉન્ફરન્સ મળનાર છે, ત્યાં અવશ્ય પધારવા તસ્દી લેશે.

દરવાસ્ત કરનાર—રાય બદ્રીદાસજી બહાદુર—કલકત્તા.

ટેકો આપનાર—શેઠ બાપુભાઈ હીરાભાઈ વૈદ્ય—વડોદરા.

બાદ પ્રમુખ સાહેબ તરફથી પ્રતિનિધીઓને ધન્યવાદ આપનારો ઉપલો ઠરાવ, તેમના પુત્ર બાબુ રાયકુમારસિંગ મુક્તિમે કૉન્ફરન્સ સમક્ષ રજુ કર્યો હતો, અને તેને નીચે પ્રમાણે ટેકો મળ્યા બાદ તાલીઓના અવાજ સાથે પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.

શેઠ બાપુભાઈ હીરાભાઈ વૈદ્યનો ટેકો.

ઉપલા ઠરાવને વડોદરાવાળા શેઠ. બાપુભાઈ હીરાભાઈ વૈદ્યે નીચે પ્રમાણે ટેકો આપ્યો હતો.

“ મે. રાય બહાદુર પ્રમુખ સાહેબ અને ભારતવર્ષના સમસ્ત શ્રી સંઘના પ્રતિનિધી સાહેબો, સદ્ગૃહસ્થો અને બેહેનો !

હું અમારા વડોદરાના શ્રી સંઘ તરફથી બે શબ્દોમાં વિનંતી કરવાની રજા લઉં છું.

આ અપૂર્વ મેળાવડાના દર્શનથી અમે પોતાને ભાગ્યશાળી માનીએ છીએ, અને અહીં જે ઉત્સાહ અને એકવિચારથી કામ થયું છે, તેથી ઘણો સંતોષ માનીએ છીએ.

આવતી કૉન્ફરન્સ વડોદરામાં ભરવાનું અમારું આમંત્રણ સ્વિકારવાની જેવી રીતે કૃપા કરી છે, તેવીજ રીતે કૉન્ફરન્સનો વખત મુકરર થાય તે વખતે, પધારવાની પણ કૃપા કરી આમારી કરશોજી.

હિંદુસ્તાનમાંનાં બીજાં મોટાં શહેરોની જૈનની વસ્તીઆદિના પ્રમાણમાં વડોદરા કંઈજ હિસાબમાં નથી, તોપણ અમે અમારી આજુબાજુનાં ગામોના ભાઈઓ સાથે મળી, આપ સાહેબોની યથાશક્તિ સેવા બજાવવા યત્ન કરીશું.

પણ જે સાહેબોના પ્રયાસથી આ કૉન્ફરન્સ પાકા પાયાઉપર સ્થાપન થઈ છે, તેજ સાહેબોએ એ કૉન્ફરન્સના કામને પુષ્ટિ કરવાનો પ્રયત્ન કરવાનો છે, તો આશા છે કે તેઓ સાહેબ પોતાના સ્થાનકે રહીને, અને યથાઅવસર વડોદરે પધારીને શાસનની ઉન્નતિ કરવાની મહેરબાની કરશે. ”

(૧૮૮)

ઠરાવ ૧૬ મો.

રીસેપ્શન (સ્વાગત) કમીટીનો આભાર.

મુંબઈમાં બીજી કોન્ફરન્સ ખરવા માટે, જે શ્રમશ્રી મુંબઈના સકલ સંઘની વતી નીમાણી રીસેપ્શન કમીટીએ લીધો છે, તેને માટે આ કોન્ફરન્સ તેમને પોતાના સ્વરા અંતઃકરણથી ધન્યવાદ આપે છે.

બાદ બીજી જૈન (શ્વેતાંબર) કોન્ફરન્સની સ્વાગત અથવા રીસેપ્શન કમીટીનો આભાર માનવા બાબતના, પ્રમુખ સાહેબે રજુ કરેલા ઉપલા ઠરાવને ચાલુ તાલીઓના અવાજોથી વધાવી લેવામાં આવ્યો હતો.

ઠરાવ ૧૬.

ડેલીગેટો તરફથી રીસેપ્શન કમીટીનો ઉપકાર માનવા બાબત.

“રીસેપ્શન કમીટીએ આપણા તરફ જે સેવા બજાવી છે, તે માટે હિંદના જુદા જુદા ભાગોમાંથી અત્રે આવેલા સઘળા ડેલીગેટો તરફથી, તે કમીટીનો તેમજ આ કોન્ફરન્સના ચીફ સેક્રેટરી શેઠ ફકીરચંદ પ્રેમચંદનો ઉપકાર માનવામાં આવે છે.”

જુનાગઢવાળા મી. દોલતચંદ પુરશોત્તમ બરોડીયા બી. એ. એ ઉપરનો ઠરાવ રજુ કરતાં જણાવ્યું કે:—

“માનવંતા પ્રમુખ સાહેબ અને ગૃહસ્થો,

આ શુભ પ્રસંગે બંગાળા, પંજાબ, મારવાડ, ગુજરાત, માલ્વા, ખાનદેશ, દક્ષિણ વિગેરે હિંદુસ્તાનના જુદા જુદા ભાગોમાંથી, મુંબઈની કોન્ફરન્સમાં પધારેલા સર્વ પ્રતિનિધીઓ તરફથી શેઠ ફકીરચંદ પ્રેમચંદ, કે જે હિંદુસ્તાનની યુનિવર્સિટીઓને લાખો રૂપિયાની બક્ષિસ આપનાર તથા જીર્ણોદ્ધાર તથા ધર્મશાળાઓમાં તથા અન્ય શુભકાર્યોમાં લાખો રૂપિયાની સલાવત કરનાર જગજાહેર શેઠ પ્રેમચંદ રાયચંદ જેવા નરરત્નના લાયક પુત્રરત્ન છે, તથા જેમણે પોતાના શરીરની પળ દરકાર નહીં કરતાં, પોતાના ધંધાનાં તથા બીજાં ઘરનાં કામ વેગળાં મૂકી, ઘણી રાતોના ઉજાગરા વેઠી, આ કોન્ફરન્સને હરેક પ્રકારે ફતેહમંદ કરવામાં તથા ડેલીગેટોની સઘળી સગવડો પુરી પાડવામાં, તેમજ તેમને આવકાર દેવામાં, તન, મન, અને ધનથી તત્પર થઈ સંઘની ભક્તિ કરવામાં કંઈપણ કચાશ રાખી નથી, તથા જે રીસેપ્શન કમીટીના ચીફ સેક્રેટરી છે તેમનો, તેમજ રીસેપ્શન કમીટીના પ્રમુખ સાહેબ શેઠ વીરચંદ દીપચંદ સી. આઈ. ઈ., તથા રીસેપ્શન કમીટીના મેમ્બરો તથા વૉલંટિયરો, જેમણે જૈનભાઈઓની અનુપમ સેવા બજાવી છે, તે સર્વેનો ખરા અંતઃકરણથી અને પૂર્ણપ્રેમથી ઉપકાર માનવા તથા તેમને શાબાશી આપવા, આપ સાહેબોની હજુરમાં હું ઉમો થયો છું, તો આપ સાહેબો મારી સાથે એકત્ર થઈ ઉપકારની લાગણી દર્શાવવા મહેરબાની કરશો. ”

(તાઢીઓ અને ત્રણવાર હુરેના પોકાર.)

ઠરાવ ૧૭ મો.

રસિપ્શન કમીટીના પ્રમુખ શેઠ વીરચંદ્ર દીપચંદ સી. આઈ. ઈ. નો
માનવામાં આવેલો ઉપકાર.

કલકત્તાવાળા બાબુ રાય કુમારસીંગે રસિપ્શન કમીટીના પ્રમુખ શેઠ વીરચંદ્ર દીપચંદ સી. આઈ. ઈ. નો ઉપકાર માનવાની દરખાસ્ત રજુ કરી, તેને એલાવાળા મી. દામોદર બાપુસા-
એ ટેકો આપતાં નીચે મુજબ ભાષણ કર્યું:—

“સમ્ય ગૃહસ્થો, આપણા માનવંતા શેઠ વીરચંદ્ર દીપચંદ સી. આઈ. ઈ. રસિપ્શન કમીટીના પ્રમુખની, એઓ સાહેબે બજાવેલા કાર્ય બદલ આમાર માનવાની જે દરખાસ્ત આપ સમક્ષ મુકાઈ છે, તેને હું ઘણા ઉમંગસાથે અનુમોદન આપીને કહું છું કે, એ માનવંતા સાહેબે જૈનકામની જે અમુલ્ય સેવા બજાવી છે, તેથી આપણે એ સાહેબે બહુ આભારી કર્યા છે, અને એવા નરરત્ન આપણી કોમમાં છે, તેથી આપણે ઘણા મગરૂર છીએ. એક કવિએ કહ્યું છે કે:—

શૈલે શૈલે ન માણિક્યં મૌક્તિકં ન ગજે ગજે ।

સાધવો ન હિ સર્વત્ર ચંદનં ન વને વને ॥ ૧ ॥

એટલે, પ્રત્યેક હસ્તિના મસ્તકમાં મોતી રહ્યાં નથી, તથા દરેક પર્વતના સીરમાં માણેક મઢી આવતાં નથી, તેમજ હરેક વનાંતરે ચંદનનાં વૃક્ષ મઢતાં નથી, તેમ સાધુ પણ પ્રત્યેક જગે જગે મઢતા નથી; તેજ પ્રમાણે આવા માનવંત પુરુષો પણ વિરલાજ હોય છે અને એઓનું વર્તન સાધુ પ્રમાણેજ પરોપકાર કરવાનું હોય છે. કારણકે ‘પરોપકારાય સતાં વિભૂતયઃ’ એટલે સાધુ પુરુષો બીજા ઉપર ઉપકાર કરવામાંજ તત્પર હોય છે; તે પ્રમાણે આ આપના માનવંતા રાષ્ટ્રહૈતૈથી સંતે આપણાપર ઉપકારામૃત સિંચન કરી, આખી જૈનકોમને આભારી કરી છે. પોતાની સીત્તેર વર્ષની વૃદ્ધવયે શાંતતા અને સમાધાનીથી વ્યવહારનો ઉપભોગ લેવાનો હક છોડીને, જૈનકોમના સારા માટે તે માનનીય પુરુષે, તરુણ ઉમેદવારથી પણ ન બની શકે એવી અથાગ મહેનત તથા દૂરદર્શિત્વપણું વાપરીને જે કામગિરી બજાવી છે, તે પ્રત્યેક માણસને દાખલો લેવા જોગ થઈ પડી છે. મુંબઈમાં મઢેલી આ બીજી જૈન શ્વેતાંબર કોન્ફરન્સ એટલી ફતેહમંદ ઉતરી છે, કે તેની યાદગીરી પ્રત્યેક માણસના હૃદયમાં સોનાના અક્ષરોથી લખવા યોગ્ય થઈ છે; અને આ અપ્રતિમ મેઝાવડાનું બહુતાસીશ્રય આપણા રસિપ્શન કમીટીના પ્રમુખ સાહેબ તરફજ છે. એ સાહેબે તરુણ માણસોએ સમાજ તથા જ્ઞાત વિષે કેવી રીતે મહેનત લઈને કામ કર્યું, એ બદલનો સરઠ અને ઉપયોગી ધંડો બધાઓને દેખાડી આપ્યો છે. એઓ સાહેબે કરેલા અથાગ શ્રમ અને મહેનતનો વડલો વાઢવાને આપણી પાસે શબ્દ કે સાધનો વગરનું બીજું કાંઈપણ સાધન નથી, અને તેથી આપણ આપણા પૂર્ણ ઉમંગથી અને ઉલ્લાસથી આનંદ સાથે એઓનો આભાર માનીએ છીએ; અને હું વાતુ સાહેબે મુકેલી દરખાસ્તને અત્યંત પ્રેમપૂર્વક અનુમોદન આપીને શેઠ વીરચંદ્રભાઈનું

(१९१)

हेतपूर्वक अभिनंदन करूं, जे ठराव आप सर्वे साहेबो ताळीओना हर्षनाद वच्चे वधावी लेई.
पोतानी अनुकुळता पूर्ण प्रगट करशो, एवी आशा राखुं छुं. ”

अत्रे शेठ फकीरचंद प्रेमचंदे जणाव्युं के, अमोए अमारी फरज बजाववा उपरांत
काईपण वधु कीधुं नथी. अमारी कमीटीओनी आप गृहस्थोए बुजेली कदर माटे आभार
मानी चाहीए छीए के, अमारी तरफथी आगतास्वागता करवामां या बीजी काई प्रकारनी
भूल थई होय तो दरगुजर करशो. तमोए खरो उपकार मानेलो त्यारे गणाशे के, तमो सर्वे
तमारां गामोमां एकत्र थई शेठीआओनी सहायता साथे श्री शंघनी सेवा बजावशो.

(१९२)

ठराव १८ मो.

—:०:—

मंडप बांधवामां मदद आपनार ईजनेरनो आभार मानवा बाबत.

“ मंडप बांधावी आपनार मी. खंडुभाई गुलाबभाईए बनावेलो आ कुशादे मंडप, जैन-भाईओनी सगवड साचवी आपनारो तेमज भभकादार वनेलो होवाथी, मी. खंडुभाईनो आ सभा उपकार माने छे. ”

उपर मुजबनो आभार मानवानो ठराव प्रमुख साहेबे रजु कर्यो हतो, अने तेने सभा-जनोए ताळीओना अवाज साथे पसार कर्याबाद, रीसेप्शन कमीटी तरफथी रुपानां वासणनो एक सट प्रमुख साहेबे मी. खंडुभाईने भेट कर्यो हतो, ते उपकार साथे स्विकारतां तेओए तेनो योग्य उत्तर आप्यो हतो.

—

ઠરાવ ૧૯ મો.

—:૦:—

વૉલંટિયરોનો ઉપકાર માનવાં બાબત.

“ જૈન વૉલંટિયરોએ મી. અમરચંદ પી. પરમારની સરદારી નીચે, યુવા જૈનોને જેબ આંપે એવી રીતે રાતદિવસ જે યુવા અંતઃકરણથી સેવા બજાવી છે, તે માટે તે ઉત્સાહી યુવાનોનો આ કૉન્ફરન્સ આભાર માને છે. ”

શેઠ વીરચંદ દીપચંદે ઉપલી દરવાસ્ત રજુ કરતાં, વૉલંટિયરોએ યુવા દિલથી બજાવેલી સેવાનાં ભારી વચાણ કર્યાં હતાં, અને જણાવ્યું હતું કે કૉન્ફરન્સની ફતેહનો મોટો આધાર તેઓની સ્તુતિપાત્ર સેવાજ છે. આ દરવાસ્તને આજી કૉન્ફરન્સે તાઢીઓના ચાલુ અવાજથી ટેકો આપતાં પસાર કરી હતી.

વૉલંટિયરો તરફથી વઢતો જવાબ આપતાં મી. અમરચંદ પી. પરમારે હિંદી ભાષામાં જણાવ્યું કે તમામ વૉલંટિયરોએ જે કાર્ય બજાવ્યું છે તેમાં અમારો ઉપકાર માનવા જેવું કશું નથી, અમે માત્ર અમારી ફરજ બજાવી છે. ધર્મની સેવા બજાવવી એના જેવું અહોભાગ્ય બીજું શું હોય ? અમે ઈચ્છીએ છીએ કે દરેક ગૃહસ્થ એવીજ રીતે પોતાની ફરજ સમજે. અમારી છાતી હર્ષથી ઉમરાઈ જાય છે, અને અમારે માટે જે સ્તુતિપાત્ર શબ્દો ઉચ્ચારવામાં આવ્યા છે, તે માટે આપ સર્વેનો વઢતો ઉપકાર માનીએ છીએ, અને આપ સાહેબોની સેવા બજાવવામાં અમે નાદાન હોવાથી જે યામી રહી ગઈ હોય, તે માટે આપની ક્ષમા ચાહીએ છીએ.

પ્રમુખ સાહેબનું છેવટનું ભાષણ. (ગુજરાતી ભાષાંતર.)

ત્યારબાદ પ્રમુખ સાહેબે પોતાનું છેવટનું ભાષણ નીચે પ્રમાણે વાંચી સંબઠાવ્યું હતું:—

“ મહેરબાન સાધર્મી માર્ડ સાહેબો, ઢેલીગેટો, તથા વીઢીટર સાહેબો:—

આજ આપણી દ્વિતિય જૈન શ્વેતાંબર કૉન્ફરન્સનો મેઢાવઢો સ્તમ થાય છે. આપ સાહેબોએ જે કૃપા કરીને ચાર દિન સુધી આ કારવાઈને ઉત્તમ રીતે ચલાવી તે પ્રશંસનીય છે, તથા આપ સાહેબોની ધર્મમાં પુરી લાગણી પ્રગટ કરે છે. આ કૉન્ફરન્સમાં યાસ કરીને નવ વિષય ઉપર ઠરાવ થયા છે. પ્રથમ ઠરાવ જીર્ણ ઉસ્તકોદ્ધાર સંબંધી છે, કે જે જૈનધર્મની ઉન્નતિને માટે બહુ જરૂરી છે. આપણી અર્ધ જ્ઞાનની ચોપડીઓના ઉદ્ધારથી અસંખ્ય ફાયદા થશે. પ્રથમ જૈ જ્ઞાનનું વ્યય થાય છે તેની ઉન્નતિ મઢશે. બીજું સાધુ મુનિરાજોને તથા શ્રાવકો કે જેઓને હાલ પૂર્ણ જ્ઞાન પ્રાપ્ત થઈ શકતું નથી તેઓને મદદ મઢશે. ત્રીજું આપણા જ્ઞાનમંડારનો ઉદ્ધાર થવાથી અન્ય મતાનુયાયીઓને પણ આપણી જૈન ફીલોસોફીનો ફાયદો પુગશે. આ જીર્ણ ઉસ્તકોના ઉદ્ધારમાં આપ લોકોએ આપણી ઉદારતાથી જે મદદ કરી છે, તે

અનુકરણીય છે, અને ગર્દ કૉન્ફરન્સની કારવાઈમાં આ વાત થોડા વચ્ચે લીધે સામેલ કરવામાં આવી નહોતી; પરંતુ આપ સાહેબોની ધર્મ તરફની સાચી લાગણી પ્રગટ કરીને જીર્ણ પુસ્તકો-દ્વારામાં આપે જે મદદ કીધી છે, તે બહુ સ્તુતિપાત્ર છે. વ્યવહારિક તથા ધાર્મિક કેળવણીમાં જે વિચારપૂર્વક ઠરાવ કરવામાં આવ્યો છે, અને સ્ત્રી, કન્યા તથા પુરુષને શિક્ષણ મેળવવાની જરૂર છે એ તેમાં જણાવવામાં આવ્યું છે, તે સ્તુતિપાત્ર છે, કારણકે કન્યાને શિક્ષા મળ્યા વિના આપણી યથાવત ઉન્નતિ થઈ શકે એમ નથી. સંસારી શિક્ષા સાથે ધર્મની શિક્ષા બહુ જરૂરી છે તેથી કોમલ મગજ ઉપર સારી અસર પહોંચે છે; આ વિદ્યાદાનને માટે જે પ્રબંધ આપ લોકોએ કીધો છે તે બહુ સારી વાત છે; પણ જેમ જેમ જમાનો આગળ વધશે તેમ તેમ આપને આ વાત ઉપર વિશેષ વિચાર કરવાની જરૂર પડશે.

નિરાશ્રિત શ્રાવકોને માટે તથા અનાથ બચ્ચાંઓને માટે જે દીલસોજી આપે બતાવી છે, તે આપની પુરી દયાલુતા જાહેર કરે છે, અને જોકે આ માટે હાલ પુરો પ્રબંધ થઈ શક્યો નથી, તોપણ જે કાંઈ થયું છે તે ઠીક છે. ભવિષ્યમાં પણ આપણી લાગણી આજ પ્રકારે રહેશે, તો નિરાશ્રિતોને પૂર્ણ મદદ મળશે અને આપણને પુન્ય પ્રશંસાની પ્રાપ્તિ થશે.

ચોથો ઠરાવ જીવદયા ઉપર છે. આપ લોકો બરાબર ધ્યાન તે ઉપર આપતા આવ્યા છો; અને હાલ પણ તે તરફ આપ જે ધ્યાન આપો છો, તે બાબત આપની દયા તથા ધર્મની લાગણી પૂરી રીતે પ્રગટ કરી રહી છે.

પાંચમો ઠરાવ જૈન ડીરેક્ટરી સંબંધી છે. આ વચ્ચે તેની આપણને ઘણી જરૂર છે. તેનો ફાયદો આપણને એ વચ્ચે માલુમ પડશે કે, જ્યારે એક ડીરેક્ટરી તૈયાર થઈ જશે.

છઠ્ઠી બાબત કૉન્ફરન્સની યોજના પાર પાડવા વિષે છે, તે બાબત ઘણી સારી છે. જે જાથુકાનું ફંડ આપે પાંચ સાલ સુધી કૉન્ફરન્સનું કામકાજ ચલાવવાને માટે કાયમ કીધું છે, તેથી કૉન્ફરન્સનો પાયો આપે પકો નાંચ્યો છે. જરૂરી કામ રૂપીઆની તંગીને લીધે કઠી પણ પાર પડી શકતું નથી. આપ સાહેબોએ દુરઅંદેશી વાપરીને આ ફંડને કાયમ કરીને કૉન્ફરન્સનું ઘણું હિત ચાહ્યું છે.

સાતમો ઠરાવ ધાર્મિક તથા અન્ય શુભ ખાતાંનો હિસાબ બરાબર રાખવા સંબંધી છે. તે સંબંધી જે સૂચના કરવામાં આવી છે તે પૂર્ણ રીતે સ્તુતિપાત્ર છે, કારણકે આપણા ધર્મશાસ્ત્રની આજ્ઞાનુસાર આવાં ખાતાંની એક પાર્સની પણ ગરબડ ઘણું પાપ વધારે છે. હિસાબ સાફ રહે-વાથી આપણા સમુદાયનું કલ્યાણ થાય તેમ છે.

આઠમો ઠરાવ જીર્ણ મંદિરના પ્રબંધ સંબંધી છે. તેનો હમણાં જે વિચાર કરવામાં આવ્યો છે તે દુરસ્ત છે. લાખો કરોડોનો ખર્ચ કરી જે મંદિર આપણા વૃદ્ધોએ બનાવ્યાં છે, તેનું સમારકામ સારી સ્થિતિમાં રાખવાની જરૂર છે. નવમો ઠરાવ જે હાનિકારક રિવાજ આપણામાં ફેલાયા છે અને જેથી આપણા લોકોને તકલીફ પડે છે તે વિષે છે, તેવા રિવાજ બંધ કરવાની ઘણી જરૂર છે.

કહેવાનું તાત્પર્ય એ કે આપણી કૉન્ફરન્સમાં જે કારવાઈ ઉપર વિચાર થયો છે, તે બધી આપણા ધર્મ અને સમાજની ઉન્નતિને માટે છે, તથા જેની આજકાલ સમયાનુસાર આ કૉન્ફરન્સમાં

બહુજ જરૂર હતી. આપ સાહેબોએ હિંદુસ્તાનનાં જુદા જુદા ભાગોમાંથી પધારીને જે સંપ્રેષ બતાવ્યો છે, તે ચોરોચર સ્તુતિપાત્ર છે. સંપ્રેષ હોવાથી આપણા લોકો બધું કરી શકે છે, સંપ્રેષ નહીં હોવાથી કોઈપણ થઈ શકતું નથી.

બ્રિટિશ સરકારના રાજ્ય નીચે આપણે બધા જે કારવાઈ સ્વતંત્રતાપૂર્વક કરીએ છીએ, તેને માટે જે જે ધન્યવાદ આપવામાં આવ્યો છે, તે ઠીક તથા વ્યાજબી છે.

આખરમાં હું આપને એક વખત એવી બીજી સૂચના કરું છું કે, આપણી કોન્ફરન્સનું કાર્તવ્ય બહારગામ તથા બીજાં શહેરોમાં જૈનીઓને સારીરીતે માલુમ થાય, તેવો પ્રબંધ કરવો યોગ્ય છે.

આ કોન્ફરન્સે વિચારેલા ઠરાવ પાર પડે તે માટે કોઈક લાગવગની જરૂર છે, અને તેવો આધાર આપની મરજી અને યોગ્ય વિચાર ઉપર હું છોડું છું.

તમો મુંબઈની આવકાર દેનારી કમીટી તથા અન્ય મહાશયોએ, જે પ્રયાસ કરીને આ કોન્ફરન્સનું કામ સારીરીતે પાર કીધું છે, તે માટે તમને ધન્યવાદ આપું છું, તથા વડોદરાની વાસી સજ્જનોને પણ ધન્યવાદ આપું છું, કે જેઓએ આવતી સાલ માટે કોન્ફરન્સ ભરવાનું નોતરું દીધું છે.

આપ સર્વ સાહેબોને આપની કૃપા માટે ધન્યવાદ દર્શાવે આ કોન્ફરન્સનું કામ સમાપ્ત કરું છું, અને આ કોન્ફરન્સની દિન પ્રતિદિન વૃદ્ધિ થાય એવી ઇચ્છા રાખું છું.”

અત્રે કોન્ફરન્સનું ચાલુ કાર્ય સમાપ્ત થઈ જાહેર કરવામાં આવ્યું હતું.

(૧૯૬)

ઠરાવ ૨૦ મો.

પ્રમુખ સાહેબનો ઉપકાર માનવા બાબત.

કૉન્ફરન્સના પ્રમુખ શેઠ રાય સાહેબ વઢ્રીદાસજી બહાદુરે, શ્રી સમેત શિખરજી, શ્રી મક્ષીજી વિગેરે તીર્થો માટે પોતાનો જાતિભોગ આપી તથા અમૂલ્ય વસ્તુ રોકી, પોતાનાં ધર્મ તીર્થની જે સ્તુતિપાત્ર સેવા વજાવી છે, તથા આ કૉન્ફરન્સનું પ્રમુખપદ લઈ આપણને વઢ્ઠી વિશેષ ઉપકારી કર્યા છે, તેને માટે આ કૉન્ફરન્સ તેમનો ખરા અંતઃકરણથી આભાર માને છે.

ઉપલો ઠરાવ અમદાવાદવાઢ્ઠા શેઠ જેશંગભાઈ હઠીસિંગે રજુ કર્યો હતો, અને જેમ કસ્ટાં તેને હર્ષની તાઢ્ઠીઓના ગંજાવર અવાજોથી વધાવી લઈ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.

ઠરાવ ૨૧ મો.

દેશી મહારાજાઓનો ઉપકાર.

“માઠવામાં આવેલું શ્રી મક્ષીજીનું તીર્થ, જેના સંબંધમાં ગ્વાલિયરના મહારાજાએ હાલમાં આપણને જે ફેનસાફ આપ્યો છે, તે માટે તેમનો આ કૉન્ફરન્સ આભાર માને છે, અને તે માટે મહારાજા ઉપર તાર મુકવો યોગ્ય ધારે છે.

વઢી ઉદેપુરનું રાજ્ય, જેમાં આપણું જાણીતું શ્રી કેસરીયાજીનું તીર્થ આવેલું છે, ત્યાંની વ્યવસ્થા ત્યાંના મહારાજાનાં તરફથી કમીટી મારફતે સારી રીતે રાખવામાં આવી છે, અને બીજી કેટલીક યોગ્ય વ્યવસ્થા કરવા માટે તેઓને અરજ કરવામાં આવનાર છે, તેથી તેઓ સાહેબ આપણી અરજ ધ્યાનમાં લેશે એવી આશા રાખવામાં આવે છે. આ મહારાજાનો પણ આ કૉન્ફરન્સ ઉપકાર માને છે.

વઢી જામનગરના મહારાજા જામસાહેબ જસાજી બહાદુર, જેઓએ આખો શ્રાવણ માસ, અધિકમાસ, પર્યુષણ, અગીયારશ તથા અમાસે પોતાના આખા રાજ્યમાં કોઈપણ જીવહિંસા કરે નહીં, તેવો હુકમ કહાડ્યો છે; ઘેટાં બકરાંને નાની વયમાં કોઈ રક્ષાઘાતો મુકે, નહીં તે માટે બંદોબસ્ત કરવામાં આવ્યો છે, અને છેલ્લીને ઉપયોગી જાનવરો ગાય, મેંસ, બઢદે વિગેરેનો વધ નહીં કરવા માટે સખ્ત સરક્યુલર કહાડ્યો છે, તે મહારાજા જામસાહેબનો આ જૈન કૉન્ફરન્સ અંતઃ-કરણપૂર્વક આભાર માને છે.

વઢી દશેરાના તહેવાર ઉપર વડોદરા, ભાવનગર, મોરબી, લીંબડી અને ધરમપુર વિગેરેના મહારાજાઓએ બકરા તથા પાડાનો વધ થતો બંધ કર્યો છે; તેથી તેમનો આ કૉન્ફરન્સ ખરા દિલથી ઉપકાર માને છે. તેમજ જે રાજ્યોને પશુવધ અટકાવવા માટે અરજ કરવામાં આવી છે, તેઓ પણ આપણી અરજ સ્વિકારશે એવી આશા રાખવામાં આવે છે.”

દરખાસ્ત કરનાર—શ્રેઠ. કુંવરજી આણંદજી—ભાવનગર.

ટેકો આપનાર—શ્રેઠ અમરચંદ જસરાજ—ભાવનગર.

આ દરખાસ્તને ટેકો મળ્યા બાદ તે સર્વાનુમતે પસાર કરવામાં આવી હતી.

(૧૯૮)

ઠરાવ ૨૨ મો.

સંવત્સરીના તહેવારની રજા મઠવા બાબત.

“ અંગ્રેજ સરકારના રાજ્યમાં તથા દેશી રાજ્યોમાં ભાદરવા શુદ્ધ ચોથના સંવત્સરીના જૈન તહેવારની રજા નથી, તેથી તેઓને અરજ કરવાનું આ કૉન્ફરન્સ યોગ્ય ધોરે છે, જે ઉપર યોગ્ય ધ્યાન આપવામાં આવશે. ”

આ દરખાસ્ત મી. ગુલાબચંદ ઢઢાણ ઘટતા શબ્દોમાં રજુ કરી, અને તેને ટેકો મઠતાં સર્વાનુમતે પસાર કરવામાં આવી હતી.

ત્યાર બાદ પ્રમુખ સાહેબે પોતાના માનેલા ઉપકારનો ઉત્તર આપ્યો હતો, અને તેમ કરતાં કહ્યું હતું કે:—હું ઈચ્છું છું કે આપણા સર્વોત્તમ જૈનધર્મની દિન પરદિન ચઢતી યાઓ, આપણા જૈનવર્ગમાં સંપ વૃદ્ધિ પામો અને જૈનધર્મનો સર્વદા જયજયકાર યાઓ”

ત્યારબાદ સર્વે સભાજનો ઉભા થયા હતા, અને તે વખતે જીનસ્તુતિ તથા રાજગીત ગાવામાં આવ્યાં હતાં.

અત્રે કૉન્ફરન્સનું કામકાજ સમાપ્ત થઈ જાહેર કરવામાં આવ્યું હતું.

ત્રીજો ભાગ.

કૉન્ફરન્સનું કાર્ય સ્લાસ થયા પછી ચાલેલું કામકાજ.

“ધી વિક્ટોરિયા મેમોરિયલ સ્કૂલ ફૉર ધી બ્લાઈન્ડ”નાં આંધળાં બાલકો.

કૉન્ફરન્સનું કાર્ય સમાપ્ત થતાં અત્રેની “ધી વિક્ટોરિયા મેમોરિયલ સ્કૂલ ફૉર ધી બ્લાઈન્ડ”નાં આંધળાં બાલકોને રજુ કરવામાં આવ્યાં હતાં, અને તે સઘડાંઓએ ઈશ્વરસ્તુતિનાં ગાયનો ગાઈ તથા ડ્રીલ (કવાયત) કરી બતાવ્યા પછી, મી. જહાંગીર બમનજી પીટીટ એ શાળામાં બનાવવામાં આવતી ટીચીંગ સઘડાઓને બતાવી હતી.

મી. વીરચંદ દીપચંદે એ શાળાના કારોબાર માટે પોતાનો સંતોષ જાહેર કરતાં જણાવ્યું હતું કે, રીસેપ્શન કમીટી તરફથી એ શાળાના ફંડમાં રૂ. ૧૦૦) આપવામાં આવે છે, તથા રાય બદ્રીદાસજી બહાદુર તે વિદ્યાર્થીઓને ઈનામ આપવા માટે રૂ. ૫૧) આપે છે. તે ઉપરાંત કેટલાક ગૃહસ્થો તરફથી રોકડા રૂપિયા મી. પીટીટના હાથમાં આપવામાં આવ્યા હતા, જે પછી એ વિદ્યાર્થીઓએ રજા લીધી હતી.

ધી લેડી નૉર્થકોટ હિંદુ ઑર્ફનેજ.

તે પછી અત્રેનાં ‘ધી લેડી નૉર્થકોટ હિંદુ ઑર્ફનેજ’નાં અનાથ બાલકોને રજુ કરવામાં આવ્યાં હતાં, અને તેઓમાંનાં ચાર બાલકોએ પોતાની સ્થિતિનું વર્ણન કાવિતાના આકારમાં રજુ કર્યું હતું.

આ વખતે એ અનાથાશ્રમના કારોબારીઓ તરફથી નીચેનું વિનંતિપત્ર, કૉન્ફરન્સમાં હાજર રહેલાઓ સમક્ષ રજુ કરવામાં આવ્યું હતું:—

“જૈન કૉન્ફરન્સ (જૈન મહાજન મંડલ)ના માનવંતા ગૃહસ્થો! નજીક અને દુરદેશથી આવેલાં હજારો જૈનભાઈઓનું અત્રે એકઠું થવું શું સુચવે છે? પોતાના ધર્મનો ધર્મનો ઉત્સાહ. હિંદુસ્તાનનાં વેપારનો મોટો ભાગ કોના હાથમાં છે? જૈન વેપારીઓના. લાખો ને કરોડો રૂપીઆં સર્વ દેવા-લયો, ધર્મશાળાઓ, વિગેરે ધર્મસ્થાનો સૌથી વધારે કોણે બંધાવ્યાં છે? જૈન ભાઈઓએ. લાખો અને કરોડો રૂપીઆં સર્વ ઠેકાણે ઠેકાણે પાંજરાપોલો સ્થાપી, મુંગાં પ્રાણીઓનું દુઃખ નિવારણ કરવાનું મુખ્ય માન કોને ઘટે છે? જૈન બંધુઓને. “જીવદયા પ્રતિપાલ” એ મહાન્ ઉપનામ હિંદુસ્તાનની કયાં કોમે મેલવ્યું છે? જૈન કોમે. આવી મહાન્ કોમમાં ધર્મની ઉન્નતિ પહેલી થાય એમાં શી નવાઈ! જે ધર્મનો ધર્મનો પાયો દયા છે, દયા એ જ કોમનું જીવન છે, એ કોમને કોટ્યાવધી ધન્યવાદ છે. આપ સર્વ પ્રહસ્થોનાં દીલમાં દયા એ વાસો કર્યો છે. શ્રીના પોરથી. હૈ મનુષ્ય પર્યંત કોઈપણ પ્રાણીનું રક્ષણ કરવા આપ તત્પર છો. જીવદયાને માટે તન, મન અને ધન અર્પણ કરો છો; તો નીચે પ્રમાણે એક નમ્ર અરજ કરવામાં આવે છે, તે ઉપર દરેક ધર્મરાગી જૈનબંધુ પરંતુ લક્ષ આપશે, એવી સંપૂર્ણ સંતોષ છે:—

છપ્પનીઆ જેવા દુષ્ટ દુકાલને અંતે લાખો મનુષ્યો લાચાર બની ગયા છે. દુકાલ અને રાક્ષસી મરકાંને લીધે હજારો ટલ્લવળીને મરી ગયા છે, અને તેને યોગે સેકડો નાનાં બાલકો માબાપ વિનાનાં રહ્યાં થઈ ગયાં છે, તે જોઈને મુંઝેલા કેટલાક દયાલુ ગ્રહસ્થોના મનમાં દયાનો અંકુર ઊભો થયો, કે કીડીથી લઈ તમામ મુંગાં પ્રાણીઓને માટે ઠેર ઠેર પાંજરાપોલો જોવામાં આવે છે, અને મનુષ્ય જેવા ઉત્તમ દેહને માટે કંઈજ નહીં! મનુષ્યદેહ એ મુક્તિ મેઝ-ચવાનું સાધન છે, અને તે દેહ મેઝવવાને દેવતાઓ પણ ઉત્સુક છે, તેવા ઉપયોગી દેહને માટે કંઈપણ સાધન નહીં, એ કેશી નવાઈની વાત! મનુષ્યપ્રાણીના નિર્વાહને માટે સાધન કરવું, એ આપણી પહેલી ફરજ છે. મનુષ્ય જેવી ઉત્તમ દેહ બચાવવી, એ અતિ પુણ્યનું કામ છે. પરદેશી પાદરી લોકોએ મનુષ્ય માટેની આવી પાંજરાપોલ, જેને અંગ્રેજીમાં ઓર્ફનેજ કહે છે તે કોઈ કોઈ ઠેકાણે સ્થાપેલી છે; પણ દિલ્લીગીરીની સાથ કહેવું પડે છે કે, તેમાં જવાથી બાલકોના જીવ બચે છે તો खરા, પણ પોતાનો સ્વર્ધ્મ તજી વિદેશી ખ્રિસ્તીધર્મ તેમને ગ્રહણ કરવો પડે છે. હિંદુ હિંદુ મટી જાય છે; જે ધર્મને માટે આપણે આટલું અભિમાન ધરાવીએ છીએ, જે ધર્મના રક્ષણ માટે આપણા દેશના યોદ્ધાઓ પોતાના લોહી રેડ્યાં છે, તે ધર્મ તજી વિદેશી માંસાહારીનો ધર્મ તેમને પાલવો પડે છે; અને ઇટલા ઉપરથીજ તે દયાલુ ગ્રહસ્થોએ મુંઝેલાં સારા પાયાઉપર એક અનાથાશ્રમ ખોલ્યો છે જે ‘ધી લેડી નોર્થકોટ હિંદુ ઓર્ફનેજ’ ના નામથી ઓલખાય છે, ત્યાં હાલ છોકરાછોકરી મઠીને આશરે સવા સો છે. બ્રાહ્મણ, વાળીઆ, જૈન, લુવાણા ત્રિગેરે તમામ હિંદુ જાતિનાં બાલકો ત્યાં છે. તેઓને ખાન, પાન અને વસ્ત્ર મળે છે, વિદ્યાભ્યાસ કરાવવામાં આવે છે; ધર્મની કેલવણી પણ પોતાના ધર્મપરત્વે હમેશાં આપવામાં આવે છે, અને વેપાર, રોજ-ગાર અગર હુન્નર કામમાં પ્રવીણ થયા પછી પોતાનું ગુજરાન સારીરીતે ચલાવી શકે, ત્યારેજ તેમને ત્યાંથી મુક્ત કરવામાં આવે છે. આવા એક ઉપયોગી યાત્રાને ઇટલે મનુષ્યની પાંજરાપોલને મદદ કરવી, એ દરેક જીવદયા પ્રતિપાલ જૈનની ધાર્મિક ફરજ છે. खરા ધર્મરાગી જૈન પોતાની શ્રદ્ધા પ્રમાણે આ યાત્રાને મદદ કરવા ના નહીં પાડે, એવી આશાથી આ નમ્ર અરજ કરવામાં આવી છે. આ યાત્રાને મદદ કરનાર માણસને જીવતદાનનું, અન્નદાનનું, વસ્ત્રદાનનું અને વિદ્યા-દાનનું મહત્ પુણ્ય પ્રાપ્ત થાય છે, એથી વિશેષ પુણ્ય બીજું કયું? ગમે તેટલી નાનામાં નાની બક્ષીસ તેમાં કબુલ કરવામાં આવે છે. અત્રે પધારેલા દરેક સંભાવિત ગ્રહસ્થને યાસ વિજ્ઞાપિત કરવામાં આવે છે કે, તેઓએ કૃપા કરીને આ યાત્રાની મુલાકાત લેવી, અને તે યાત્રા વિષે તમામ ગ્રહસ્થોને વાકેફ કરી જેટલી બને તેટલી મદદ આપવી અને અપાવવી. એ યાત્રાનું મકાન ગ્રાંટરોડ ઉપર પવન પુલની પાસેજ છે. ”

તે પછી રીસેપ્શન કમીટી તરફથી રૂપિયા એક સો, બાબુ રાય વદ્રીદાસ બહાદુર તરફથી રૂપિયા પચીસ અને મી. મનસુખભાઈ તલકચંદ તરફથી રૂપિયા પચીસ આપવાનું જાહેર કરવામાં આવ્યું હતું. તે ઉપરાંત બીજાઓ બોલવા જતા હતા, પણ મી. પરમાર તથા મી. મોહનલાલ પંજાભાઈ તરફથી સુચના કરવામાં આવી હતી કે જેઓને રૂપિયા આપવાના હોય, તેમણે મી. હેમચંદ અમરચંદને લખી મોકલવું. તે પછી એ બાલકોને બહાર લઈ જવામાં આવ્યાં હતાં.

મી. લાભશંકર લક્ષ્મીદાસનું પશુચરિત્ર વિષેનું ભાષણ.

કૉન્ફરન્સનું કામ ચલાસ થયા પછી, જૈન ભાઈઓને ચાસ અનુકુલ થઈ પડે એવા વિષયો ઉપર આવવામાં આવેલાં ભાષણોમાં મી. લાભશંકર લક્ષ્મીદાસે પશુચરિત્ર વિષે નીચલું ભાષણ આપ્યું હતું:—

“દયાળુ સાહેબો, માત્ર હિંદુસ્તાનમાં જ નહીં પણ આજી દુનિયાનાં કોઈકો દુઃખી જનારો માટે હું આપ આગળ અપીલ કરવા આવ્યો છું, અને આપની જગપ્રસિદ્ધ જીવદયાનો જ્યારે હું વિચાર કરું છું, ત્યારે મારા મુગાં અસીલો ઉપર દરરોજ જે અનેક જાતનો ત્રાસદાયક જુલમ ગુજરે છે, તે જેમ બને તેમ અટકાવવાને આપ યત્ન કરશો એવી મારી ચાત્રી થાય છે. વર્વાસે-ક્ષન, માંસાહાર, શિકાર, પશુચરિત્ર, પીછાંવાળી ટોપીઓ, કચકડાની વસ્તુઓ વિગેરે વિગેરે માટે જે ભયાનક ઘાતકીપણું રાક્ષસરૂપી માણસો, વિચારાં વાચાવગરનાં નિરાધાર પશુ-પક્ષિઓ ઉપર ગુજારે છે, તેનો મેં અભ્યાસ કરેલો છે, અને તે મહાપાપ જેમ બને તેમ નાબુદ કરવા, અને દયાનું જ્ઞાન જેમ બને તેમ ફેલાવવા મેં મારી જીંદગી અર્પણ કરી છે, અને મારો એ હેતુ પાર પાડવા માટે હું આપની મદદ માગું છું.

આજે પશુચરિત્રના એક જ મહાપાપ તરફ આપનું ધ્યાન ઝેંચું છું. સન ૧૮૯૯ ના જુન માસના થીઓસોફિસ્ટમાં નીચે પ્રમાણે મારા વાંચવામાં આવ્યું:—

“A Brahmin gentleman well-known in Madras writes to the Editor of the ‘*Madras Mail*.’ as follows:—There is a class of Brahmins who annually offer animal sacrifices in the belief that, their scriptures require them. Such sacrifices have, of late, become very numerous. In offering goats they are killed by a slow process of excruciating torture, which is or should be revolting to human nature.....At Kumbakonam, such a sacrifice is being performed now, and a Brahmin agent would be able to be present at the scene and furnish a correct report of what takes place there.”

નામદાર સરકારને અરજી.

ઉપર પ્રમાણે હકીકત વાંચીને મેં નામદાર હિંદુસ્તાનની સરકારને તા. ૧૧ મી જુન સને ૧૮૯૯ ને રોજ અરજી કરી કે, પશુચરિત્રનું મહાપાપ બંધ કરવા મહેરબાની કરવી, અને તે તારીખથી નામદાર સરકાર સાથે મારે એ બાબત જે પત્રવ્યવહાર ચાલ્યો છે, તે એક ચોપાનીયાના આકારમાં છપાવી આજે આપ સન્મુખ રજુ કરું છું. તે ઉપરથી આપ જોશો કે, હિંદુસ્તાનની સરકારના સને ૧૮૯૦ ના ૧૧ મા કાયદાની ૧૧ મી કલમ પ્રમાણે ધર્મેને નામે વિચારાં મુગાં જનારોને, ગમે તેવી ઘાતકી રીતે રીંવાલી રીંવાલીને મારવાની કાયદાથી છુટ છે; અને તે છુટનો લાભ હઈ જે રાક્ષસી કામો થાય છે, તેનો એક બીજો દાખલો રજુ કરું છું.

પશુચરિત્ર કેવી રીતે થાય છે ?

મી. પ્રભાશંકર આણંદજી નામના જુનાગઢના એક બ્રાહ્મણ ગૃહસ્થે, ગયા જાનેવારી માસમાં બનારસમાં પશુચરિત્ર થયેલો તેનો લેખિત રીપોર્ટ મને આપેલો છે. તેમાં તેઓ લખે છે

કે:—“ હવે પશુમરણના વિધિયજ્ઞમાં વસેલ બ્રાહ્મણના કહેલ હેવાલ ઉપરથી નીચે પ્રમાણે જણાવું છું:—

‘પ્રથમ આ પશુનું વેદિક મંત્રથી પૂજન કરી, તેના શરીરના દરેક અવયવમાં દેવતાનું આવાહન કરી, પછી તેને વધ્ય ઓરડીમાં મોકલી, તેમાં તેના ચાર પગ બાંધી, તેના મોઢામાં શાલ ભરી ને પછી તેનું મોઢું ખુબ શીંકલી, તેને શુદ્ધ બ્રાહ્મણો પાસે કળકની પેઠે ખુબ ગુંદાવી ગત-પ્રાણ (લગભગ મરેલા) જેવું કરી, પછી જરા હાલતું હોય તે વખતે તેના શરીરના નોંખા નોંખા અવયવોના કટકા કરી, બહાર લાવી હોમની ક્રિયાના ઉપયોગમાં લે છે.’

તા. ૨૧ માહે નવેમ્બર, સને ૧૮૯૯ ના “Advocate of India” માં નીચે પ્રમાણે છાપ્યું છે:—

“RELIGION *vs.* BRUTALITY.

“Eight Hindus of Bhovanipore were charged at Alipore with cruelty to a boar. It was stated that the accused on the last day of their Chota Pooja tied the four legs of a boar, and set a large number of bullocks to kill it by goring as it passed them. They believed that the man whose bullock killed the boar, would have a lucky year. As the affair was going on, the police informed the agents of the S. P. C. A., who arrested the accused. The men in defence stated that the practice was part of their religion, and that it had existed from time immemorial. They were fined Rs. 25 each, in default one month’s rigorous imprisonment each.”

ए केसनी हकीकत नामदार हिंदुस्ताननी सरकारने लखी मोकलतां में ता. ९ मी जाने-वारी सने १९०० ने रोज जणाव्युं हतुं के:—“In my humble opinion the conviction was illegal under section 11 of the Anti-cruelty Act, which runs as under:—

‘Nothing in this Act shall render it an offence, to kill any animal in a manner required by the religion and religious rites and usages of any sect, tribe or class.’

Nobody would have been more sorry than myself, had the wicked accused escaped without punishment; and my only object is to submit to Government, cases of horrible cruelty that may be committed with impunity under the said section.”

નામદાર સરકારના દયાલુ અમલદારો ૧૧ મી કલમથી કેવા લાચાર બને છે, તેનો એક દાખલો તા. ૨૧ મી મે સને ૧૮૯૭ ના ‘ટાઈમ્સ ઓફ ઇન્ડિયા’ માં નીચે પ્રમાણે આપ્યો છે:—

“Owing to the cruelty exhibited in the sacrifice of large numbers of buffaloes at Toda funerals on the Nilgires, Mr. Tremeeheere, the Dis-

strict Magistrate issued orders limiting the number, allowed to be killed at these funerals. Against this order, the Todas, through their advocate Mr. T. S. Sidney, appealed to Government, who has now ruled that the interpretation put upon the existing orders by the District Magistrate, is correct and that the number of animals to be sacrificed at any one funeral should be restricted to two, whatever may be the number of Todas in connection with whose decease the kedu is held."

આ ઉપરથી આપ સેહેજ જોઈ શકશો કે સને ૧૮૯૦ માં પ્રાણીરક્ષક ધારાની ૧૧ મી કલમ મુજબ ટોડા લોકો તે બે પ્રાણીને ગમે તેવી ત્રાસદાયક રીતે રીંઘાવી રીંઘાવીને મારે, તોપણ તે અટકાવવાને નામદાર સરકાર અશક્ત છે. દયાલુ અમલદારો, બહુ ત્યારે વધ થતાં જનાવરોની સંખ્યા ઓછી કરી શકે; બાકી તે સિવાય તો ધર્મને નામે બિચારાં નિર્દોષ અને નિરાધાર પ્રાણીઓ ઉપર ગમે તેવો જુલમ ગુજારવામાં આવે, તોપણ તે અટકાવવાની તેઓને સત્તા નથી.

લૉર્ડ બેન્ટિકની રાજનીતિ.

‘ Rulers of India ’ Series માં લૉર્ડ વિલિયમ બેન્ટિકનું જન્મચરિત્ર પ્રસિદ્ધ થયું છે, તેમાં નામદાર ઇંગ્રેજ સરકારની નીચે પ્રમાણેની રાજનીતિ જાહેર કરી છે:—

“But a solemn and imperative duty rests upon us to put an end to cruel and brutalizing acts, wherever committed under our jurisdiction, and for these we cannot allow either religion or long usage to be an excuse or a safe-guard.”

સદરહુ પૉલીસીનો અમલ કરી નામદાર સરકારે સતિનો મહા પાતકી રિવાજ બંધ કર્યો છે; અને તે વખતે હિંદુ ધર્મશાસ્ત્રોમાં પશુચર્યા કરવાને ગમે તેટલું લલ્લેલું હોય, તોપણ તેવા યજ્ઞોમાં બિચારાં જનાવરો ઉપર જે ત્રાસદાયક ક્રૂરતા વાપરવામાં આવે છે, તે ધ્યાનમાં લઈ તેવા યજ્ઞો કાયદાથી બંધ કરવા નામદાર હિંદુસ્થાનની સરકારને આખી જૈનકોમ તરફથી અરજી થવાની કેટલી જરૂર છે, તે વિષે લંબાણથી વિવેચન કરવાની જરૂર નથી. નામદાર સરકારની એ દયાલુ પૉલીસીનો અમલ એક રીતે જનાવરોના રક્ષણ માટે થઈ ચુક્યો પણ છે. સને ૧૮૯૭ માં કલકત્તામાં એક માછળે જીવતાં કરચલાંના પગના પગ લેંચી કાઢ્યા હતા તથા તેમની પીઠ ઠોડી હતી, તે માટે કલકત્તાના ચીફ પ્રેસીડન્સી માર્જીસ્ટ્રેટે તેણીને રૂપિયા ૨૦) નો દંડ કર્યો હતો. તે સામે હાઈકોર્ટને અપીલ કરવામાં આવી હતી, તેનો ઠરાવ આપતાં નામદાર જસ્ટીસ વીલ્કીન્સને નીચલી કોર્ટે કરેલો દંડ બહાલ રાખ્યો હતો, અને તેમ કરતાં જનાવરો હેતું કે:—

“Then it has been urged before us that, if this conviction be upheld, the effect of it will be to put an end to a trade which has been in existence from time immemorial, and furnishes a means of existence to a large body of persons. I fear that this is a consideration which cannot be allowed to affect us”

ए प्रमाणे संख्याबंध लोकोना गुजराननुं साधन तुटी गयुं, तेनी पण दरकार नहीं करतां जनावरो उपर थतुं घातकीपणुं अटकाववानी नामदार सरकारे पोतानी फरज विचारी छे; अने तेथी जो आम पशुयज्ञनां भयंकर कामो नामदार सरकारने समजावशो तो जरूर आपनी अरजीमां फतेह पामशो; अने एवी अरजी करवाने आप तैयार थशो, त्यारे हजारो दयाळु युरोपियनो, पारसीओ, मुसलमानो, अने हिंदुओ एके अवाजे आपने धन्यवाद देशे तथा आपनी फतेह ईच्छशे, एवी मारी खात्री छे. गया जानेवारी मासमां बनारसमां जे पशुयज्ञ थयो हतो, तेमां मी. प्रभाशंकरना रीपोर्टमां जणाव्या प्रमाणे आशरे रु. १२०००) नो खर्च थयो हतो. दयाळु भाईओ! एक आवुं काम करवाने ज्यारे एकज शस्त्रे बार हजार रुपीआ खर्च्या छे, त्यारे तेवुं महा पाप स्थळे स्थळे ने वर्षे वर्षे थतुं अटकाववानुं महा पुन्य करवानुं माथे लेवा, शुं आपणामांथी कोई वीर पुरुष बहार पडी पोतानी जीदंगीनुं सार्थक नहीं करशे ?

कमीटी नीमवानी जरूर छे.

आवती त्रीजी कॉन्फरन्स भराय ते पहेलां पशुयज्ञनुं महा पाप कायदाथी अटकाववा माटे आप एक खास कमीटी नीमशो. तेने माटे नामदार हिंदुस्ताननी सरकारने अरजी करवा तथा आपणे मागीए तेवो कायदो पसार थाय, त्यांसुधी आपणी वकीलात करवा एक नामीचा बारीष्ठरने रोकशो. अंग्रेजी तेमज देशी छापांमां पशुयज्ञनुं महापाप उघाडुं पाडवानीं गोठवण करशो. नामदार वॉईसरॉय साहेब पासे रुब्रु अरज करवा आपना आगेवान गृहस्थोनुं डेप्युटेशन मोकलशो. ठेकाणे ठेकाणे पशुयज्ञ विरुद्ध भाषणो करावी, ते महापाप सामी प्रजानी दयानी लागणी जागृत करशो, अने तेवा राक्षसी यज्ञो करवानी कायदाथी बंधी थाय त्यांसुधी तेना सामे अरज चालुज राखशो, आवी मारी आपने नम्रतापूर्वक विनंति छे.”

आ स्थळे मि. मोतीलाल जमनादासे पण असरकारक विवेचन करी सभानुं दिलरंजन कर्युं हतुं.

मी. बहेरामजी पांडेनुं भाषण.

मी. बहेरामजी लीमजी पांडे नामना फळाहारी पारसी गृहस्थे बाद जणाव्युं के, “ जीव-दया संबंधी बोलवानी छुट आपे आपी ते माटे हुं आपनो उपकार मानुं छुं. सृष्टिनी आदिमां मनुष्यनी साथे जानवरो तथा वनस्पति पण पेदा कीधी, तेनो हेतु अत्रेए होई शके के तेओ एक बांजाने सहायता करे, नहीं के हनन करे. आप जैनों पांजरापोळ उभी कीधी छे, अने ते पाछळ तमोए हजारो रुपीआ भेगा कीधा छे; परंतु मने कहेवा देशो के तेनो जोईए तेटलो फायदो थयो नथी. पुरो फायदो करवा माटे तेनो वधु सारो वहीवट करवामां आववो जोईए. वळी फळाहारनो प्रसार करवा माटे ईंग्लंड खाते प्रगट थतां तेनी हिमायत करनारां पुस्तको तथा चोपानीयां मंगाववां जोईए, तथा तेनी लायब्रेरी उघाडवी जोईए. ” आगळ चालतां मी. पांडेए जणाव्युं के “ छेला दुकाळने लीधे लाखो जानवर मरण पामवाथी तेओनो भाव वधी गयो छे, तेथी खेडुतो पुरती संख्यामां ते खरीदी शकता नथी. तमो जीवदया करीने केटलां पशुओनी

સંસ્થા બચાવી શકશો ? બહુજ થોડી. ” શ્રોતાજનોને યોગ્ય લાગે તો તે માટે માફ માગી મી. પાંડેએ જણાવ્યું કે “ ખરી જીવદયા કરવા માટે જૈનોએ પોતાની હાલની રીતિમાં સંગીન ફેરફાર કરવો જોઈએ. ” બાઈ સાકરબાઈ દીનશા પીટીટવાળી જાનવરોની હોસ્પિટલ, મુંબઈની ગૌરક્ષક મંડળની બોરીવલી શાંતેની ગૌશાળા વિગેરે શાંતાને જૈનો તરફથી મદદ મળી નથી, તે માટે વક્તાએ દિલગીરી બતાવી હતી અને જીવરક્ષા સંબંધી ચોક્કસ નિયમો કોન્ફરન્સની કમીટી ઘડી કહાડશે, એવી અંતમાં મી. પાંડેએ આશા બતાવી હતી.

મી. રેવાશંકર જગજીવન દ્વેરીનું ભાષણ.

“આ કોન્ફરન્સના બીજા દિવસની બેઠકમાં જે ઠરાવો પસાર કરવાના હતા, તેમાં જીવ-દયાના સંબંધના ઠરાવ સર્વાનુમતે પસાર થયેલા છે, જેમાં જીવદયાના સંબંધમાં યોગ્ય વ્યવસ્થા કરવાનો ઠરાવ છે, તેને અંગે હું બે શબ્દો બોલવા માગું છું. “જીવદયા” એ શબ્દનો અર્થ જૈનની માયામાં વહુ બહોળા વિસ્તારવાળો છે. નિરાધાર મનુષ્યોને જે જે પ્રકારે આધાર આપવો જોઈએ, તે તે પ્રકારે આધાર આપવો વિગેરે બાબતો જીવદયામાં સમાઈ જાય છે, અને તેના સંબંધમાં જે કંઈ બોલવું જોઈએ, તે બોલું છું. હું આ જગોએ જે કહેવા માગું છું તે એ છે કે, આપણા લોકો જીવદયાના કામમાં હજારો અને લાખો રૂપિયા ખર્ચે છે, કોઈપણ જીવનું રક્ષણ કરવું તે પોતાના પ્રાણ સમાન ગણે છે, અને તેને માટે પોતાનાથી જેટલો બને તેટલો પ્રયત્ન કરે છે; પણ હાલના જમાનાને બંધ બેસતા જે રસ્તાઓ છે, તે રસ્તાઓ બરાબર ધ્યાનમાં નહીં હોવાથી, જેટલો પૈસો ખર્ચાય છે, તેના પ્રમાણમાં જીવનું રક્ષણ ઘણુંજ ઓછું થાય છે.

જીવનું રક્ષણ કરવાના રસ્તા.

ત્યારે આ જગોએ એ સવાલ ઉત્પન્ન થાય છે કે, ખર્ચ ઓછું થાય અને જીવનું રક્ષણ વિશેષ થાય, તેવા શું રસ્તા છે ? આપણા દેશમાં મુખ્યત્વે કરીને ગાયો, મેંશો, ઘેટાં, બકરાં વિગેરે પ્રાણીઓનાં મોટાં ટોળાંઓ ભરવાડ રવારીના કબજામાં હોય છે. આ જાત અહિંસક છે, ઇંટલે પ્રાણીઓની હિંસા કરતી નથી, અને માંસાહારી નથી, અન્નફલે જીવતા છે. આ જાતના લોકોનો મોટો ભાગ પોતાની જીંદગી પોતાનાં જાનવરોની સાથે જંગલમાં ગુજારે છે; અને તેઓ જંગલમાં રહી લગભગ જંગલી સ્થિતિમાં હોય છે, અથવા બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો અજ્ઞાન હોય છે. વળી તે જાતનો મોટો ભાગ ગરીબ સ્થિતિમાં હોય છે. આ લોકોને કસાઈઓ વિગેરે હિંસક વર્ગ તરફથી પૈસાની મોટી રકમો મળવાથી, તે પોતાનાં અવાચક નિર્દોષ પ્રાણીઓને પૈસાના ભોગે તેવા લોકોને હવાલે કરે છે.

જૈનો જીવદયા પ્રતિપાલ કહેવાય છે. તે લોકોના પ્રતિનિધીઓ મુંબઈમાં એકત્ર થઈને હોવાથી, તે અવાચક પ્રાણીઓ પોતાના તરફથી વગર આમંત્રણે ગુજરાત, કાઠીઆવાડ તરફથી

એક પ્રતિનિધી મોકલ્યો છે. આ હકીકત જણાવતાં દરેકને એવી જિજ્ઞાસા થશે કે આ વાત શું સચી છે? અને તે કોણ છે? પ્રથમ હું આપ સાહેબોને જણાવું છું કે, તે આવનાર ગૃહસ્થ તેનો પ્રતિનિધી છે એ વાત તો સત્ય છે, જેને હું આપ ગૃહસ્થના સમક્ષ રજુ કરું છું. આ શક્તિ તે ભરવાડ રબારીનો ધર્મગુરુ છે. તેની કાઠીઆવાડમાં ગઢડા પાસે આવેલા રોહીશાઢા નામના ગામમાં ધર્મશાઢા છે, અને ત્યાં દરવર્ષે ભરવાડ રબારીઓ વિગેરેનો મેઢો ભરાય છે. આ માણસે પોતાની જીંદગી આવાં અવાચક પ્રાણીઓનું રક્ષણ કરવામાં અર્પણ કરેલી છે. તે લગભગ દસ વર્ષથી અન્નાહાર લેતા નથી, પળ પોતાની જીંદગી ફઢાહાર ઉપર નિભાવે છે. એક વર્ષ આ અવાચક પ્રાણીઓના રક્ષણ અર્થે છાશ ઉપર પોતાની જીંદગી ટકાવેલી, અને તે પછી ભાવનગર, ગઢડા વિગેરેના મહાજને તેને છાશને બદલે ફઢાહાર કરાવ્યો. આ ભક્ત અવાચક પ્રાણીઓનું રક્ષણ કેવી રીતે કરે છે? તેના સેવકો મોટી કિંમત લઈ કસાઈ વિગેરેને જીવો આપતા, તેને માટે તેમને ધર્મનો બોધ આપ્યો; અને તેને લીધે પોળા બસોં ગામના ભરવાડ રબારીઓએ એવી પ્રતિજ્ઞા કરી કે, હિંસા કરનાર તરફથી આપણને ગમે તેટલો પૈસો મળે, તોપણ આપણે તેને પ્રાણીઓ વેચાળ આપવાં નહીં, અને તેના રક્ષણ કરનારાઓને જુજ કિંમતે પણ આપવાં. આવી રીતે થવાથી કેટલા જીવો હિંસકોના હાથમાં જતા અટક્યા હશે, તેનો આપ સાહેબો ધિચાર કરશો.

આ ભક્તને આવા જીવોના રક્ષણની સહાયતા અમદાવાદવાઢા શેઠ મનસુખભાઈ તથા ભાવનગરવાઢા શેઠ કુંવરજી આળંદજીએ આપેલી. હાલમાં આ ભક્તના એક સેવક પાસે આશરે ચૌદસેં ઘેટાં બકરાંઓ હોવાથી તેને માટે “શેઠ મનસુખભાઈ મુંબઈમાં છે, તેમની પાસે જઈ આનો બંદોબસ્ત કરી આવું ” એમ ધારી ભક્ત મુંબઈ આવ્યા. પછી તેમને માલુમ પડ્યું કે શેઠ મનસુખભાઈ અહીં નથી પણ અમદાવાદ છે; તેથી નિરાશ થઈ ભક્ત પાછા જવાને તૈયાર થયા. દરમીઆન તેમનું અનાયાસે મારી પેઢી ઉપર પધારવાનું થયું, અને તેની જીંદગીનું વૃતાંત સાંભળી, આ જૈન કૉન્ફરન્સમાં અવાચક પ્રાણીઓના પ્રતિનિધીની કાંઈ દાદ સંભઢાશે એમ ધારી, મેં આ ભક્તને અહીં રોક્યા, જે આપણી સમક્ષ રજુ છે.

આ ભક્તને આપણી સમક્ષ રજુ કરવાનો અને આ હકીકત બતાવવાનો હેતુ એ છે કે, મેં આપ નામદાર સાહેબોને પ્રથમ બતાવ્યું તેમ, આપણા જૈનભાઈઓ જીવદયાના કામમાં લાખો રૂપિયા ખર્ચે છે, પણ તેના પ્રમાણમાં જીવદયા બહુજ ઓછી થાય છે; માટે જો આવે રસ્તે જીવનું રક્ષણ કરવામાં આવે, તો ઓછે ખર્ચે વધારે જીવનું રક્ષણ થઈ શકે.

ખર્ચના પ્રમાણમાં લાભ કેમ મેઢવાય ?

ઘેટાં, બકરાં વિગેરેનું પાલળપોષણ કરવાની બરાબર વ્યવસ્થા હોય, તો તેના ખર્ચના પ્રમાણમાં લાભ રહે છે. ઘેટાં, બકરાંના એક હજાર અથવા પાંચસેના ટોઢાને બે ભરવાડ સંભઢી શકે છે, તે વગડામાં ચરી ખાય છે, અને દરેક ઘેટું વર્ષ દહાડે લગભગ એક રૂપીઆનું ડન આપે છે. આ રીતે જોતાં ઓછા ખર્ચમાં હજારો પ્રાણીઓનું રક્ષણ થઈ શકે.

આપણા દેશનું પ્રથમનું બંધારણ જોઈએ ઢીએ, તો લોકોમાં અભક્ષ્યનો પરિચય પ્રમાણમાં બહુજ ઓછો હતો; પણ હાલના કાઢમાં આ હલકા ખોરાકની ઢીજ મઢવાની સહેલાઈ અને સસ્તાઈ વધી પડી છે, તેથી તે ઢીજ ઢાનારા ગરીબ માણસોને પણ અનાજ અને ફઢાદિકની

સગવડ છતાં, તેવાના ભોગે પ્રાણીઓનો વધ થાય છે. પરંતુ આપણા દેશમાં જે લોકોના હાથમાં આ જીવોનો મોટો જથો છે, તે લોકોને પોતાના યથાર્થ માર્ગ સમજાવ્યા હોય, તો હિંસકના હાથમાં આવ્યા જીવો પ્રમાણમાં ઓછા જાય, અને તેને લીધે તે ચીજ મોંઘી મઠવાથી કેટલાક ગરીબ લોકો તેનો ઉપયોગ કરી શકે નહીં, અને તે કારણથી અનાજ ઉપર સેહેજે પોતાનું ગુજરાન કરતા થાય. એક માણસ પોતાની જીંદગીમાં અભક્ષ્ય ન ખાય, તો તેને અર્થે તેની જીંદગી સુધીમાં કેટલા જીવનો વધ થતો અટકે? તો ઘણા ગરીબ માણસોને આ વસ્તુ મોંઘી મઠવાથી એકંદરે કેટલા જીવનું રક્ષણ થાય; તેનો આપ સાહેબો સ્વાલ કરશો.

બંધારણની યામી.

આજે પણ કેટલાક અનાય મુલકના વતનીઓને ગમે તે ચીજ મળે તે મુકે નહીં, એવા મુલકોમાં પણ તે ચીજો ગરીબને નહીં મઠવાથી પોતાનું ગુજરાન પટેટા વિગેરે ઉપર ચલાવે છે; તો આપણા દેશમાં ઉપર બતાવ્યાં તેવાં સાધનો આપણા હાથમાં છતાં આપણા બંધારણની યામીને લીધે આપણે તેનો યોગ્ય રીતે લાભ મેળવી શકતા નથી.

વિલાયતના લોકોમાં અભક્ષ્ય યામીનો પ્રતિબંધ નથી, પણ ત્યાંના લોકોમાં હાલના જમાનામાં કેટલાક એવા વીરરત્નો નીકળ્યા છે, કે તેઓને માંસાહાર માણસાઈના નિયમથી ઉલટો લાગવાથી તેનો ત્યાગ કરી, વેર્જીટેરિયન ઇટલે અન્નફલ યામી થયા છે; અને એના સંબંધમાં કેટલાક પરોપકારી પુરુષોએ પોતાના લાખો રૂપિયા અર્પણ કર્યા છે. એ લોકોની જીવ-રક્ષણ તરફ ઇટલે સુધી લાગણી છે કે, જનાધરમાંથી પેદા થતી કોઈપણ ચીજ, ગાયનું દુધ, ઘી અને ચામડાના જોડા સુદ્ધાં પણ નથી વાપરતા. મતલબ જનાધરની કોઈપણ ચીજ માણસને વાપરવા લાયક નથી, એવી લાગણી ધરાવે છે. આવા લોકોમાં જે સોસાઈટી વિગેરે છે, તેની સાથે સંબંધ રાખવો, તેથી વાકેફ થતા રહેવું, અને તેના દાખલાઓ આપણા દેશમાં લોકોને સમજાવી લોકોનું વલણ બદલાવવું. આવી પ્રયાસ જો સતત જારી હોય, તો ઘણા જીવોની વૃત્તિઓમાં ફેરફાર થાય, અને તેને લીધે તે લોકોને ભોગે હજારો પ્રાણીઓનું રક્ષણ થાય.

પારસીઓનું અન્નફલના યોગ્ય તરફનું વલણ.

મુંબઈમાં પારસી કોમના કેટલાક પરોપકારી પ્રહસ્યોનું વલણ અન્નફલ તરફ વળેલું આપણે જોઈએ છીએ. ‘ઑલ્બ્લેસ બાગ’માં થોડા રોજ ઉપર પારસી વેર્જીટેરિયનોનો એક મોટો મેઝાવડો થયો હતો, અને તેમાં અન્નફલ તરફ પસંદગી અને માંસાહાર તરફ સક્ત વિરુદ્ધ લાગણી બતાવી હતી, તે જે સાહેબોએ છાપાં વાંચ્યાં હશે તેમના જાણવામાં હોવું જોઈએ. જે લોકો માંસાહારી છે, તેમાંના કેટલાક લોકોની અંતરની લાગણી તે તરફ તિરસ્કારવાળી હોય છે, અને તેને લીધે તે માંસાહાર છોડી દે છે; પણ પાછળથી કેટલીક જોગવાઈની યામીને લીધે, ઇટલે કે ઘરમાં કોઈ રાંધનાર ન મળે, તેથી ચીજો રાંધવાનો મહાવરો નહીં, યોગ્ય બરાબર રંધાય નહીં, એવી મુશ્કેલીઓથી અથવા કોઈ વ્યક્તિ અનિયમિતપણાથી તબીયત બગડે તેને લીધે, બિચારા અન્નફલ ઉપર દોષ આપી પાછા લપટાઈ જાય છે. તો આવા લોકોની સાથે સંબંધ રાખી જે જે મુશ્કેલીના રસ્તાઓ તેમને જણાતા હોય, તેને માટે આપણાથી જે રીતની મદદ કરાતી હોય, તે રીતે મદદ કરતાં ઘણા લોકોની વૃત્તિ અન્નફલાહાર તરફ ચોંટી રહેશે. હું સાંતાક્રુઝમાં રહું છું. એક વ્યક્તિ રેલ્વે

દેનમાં એક પારસીના મોબેદજી એટલે ધર્મગુરુ મને મળ્યા તેની સાથેની વાતચીતમાં “હું અમારા ધર્મનો ઉંડો અભ્યાસી છું, અમારા ધર્મપુસ્તકોમાં કોઈપણ જગોએ માંસાહાર ખાવાનું લખ્યું નથી; હું જોકે જન્મથી માંસાહારી હતો, પણ જ્યારથી મારી યાત્રી થઈ કે પારસીધર્મમાં તે વાત મુદલ લખી નથી, તે વખતથી મારો માંસાહાર તરફ તિરસ્કાર થયો અને અન્નપાત્ર તરફ વૃત્તિ બંધાઈ; પણ મારે એ સંબંધમાં બહુ મુશ્કેલીઓ વેઠવી પડેલી. ઘરમાં કોઈને અન્નપાત્રનો ધોરણ આવડે નહીં, ઘરનાં તમામ માણસો વિરુદ્ધ છતાં રસોઈનું કામ મેં જાતે કરી, મારી મુશ્કેલીઓ વડાવી, અને આજે મારાં છોકરાં છૈયાં અન્નાહાર ખાતાં થયાં છે. અમારી નાતમાં માંસાહારનો પરિચય વધારે હોવાથી, અમે કોઈ સગા કે દોસ્તને ત્યાં જમવા ન જઈએ તો નાત બહાર જેવા લાગીએ છીએ.” બીજા બે પારસી પ્રહસ્યોએ વાતચીતમાં જણાવ્યું કે, “અમો લોકોને જોકે માંસાહાર તરફ તિરસ્કાર છે, અને વેજીટેબલ તરફ પ્રીતિ છે, પણ જો અમને અન્નપાત્રહારની જોગવાઈ મળે તો અમારા ઘરમાંથી એ ચીજ કાઢી નાંખવાને અમે બહુજ ઈતેજાર છીએ.” મારા એક હિંદુ મિત્રે તેને રસોઈયા પુરા પાડવાનું વચન આપ્યું. આવી રીતે એ લોકોની અન્નપાત્ર તરફ લાગણી છતાં, કેટલાક સંજોગોને લઈને તેઓ પોતાનો ધોરણ છોડી શકતા નથી. તેના સંબંધમાં તે લોકોને માટે સગવડવાળા રસ્તાઓ કરવાથી, ઘણા માણસો માંસાહાર તરીકે અન્નપાત્ર ખાતા થશે, અને તેને લઈને હજારો અવાચક પ્રાણીઓનું રક્ષણ થશે, અને તમારા કર્તવ્ય પ્રમાણે તેથી તમે મોટું પુણ્ય મેળવશો.

યુરોપથી આવતી જળશોના સંબંધમાં રાખવાની તપાસ.

હાલના કાઠમાં કેટલીક ચીજો યુરોપ વિગેરે દેશોમાંથી આવે છે, તે જાનવરને મારીને તેના અવયવોની બનાવવામાં આવે છે. તેના સંબંધમાં આપણા લોકોની પુરેપુરી માહિતી નહીં હોવાથી તેવી ચીજો વાપરે છે. હજારો પક્ષીઓના ભોગ બદલ પીંછાઓની ટોપીઓ બનાવવામાં આવે છે, કચકડા જેવી ચીજો કાચબા જેવા પ્રાણીને મારી બનાવવામાં આવે છે, રેશમ જેવી ચીજ કોશેટા નામના જીવને ગરમ પાણીમાં બોળી, તેમાંથી રેશમ કાઢી બનાવવામાં આવે છે, મીઠાબત્તી જેવી ચીજો ચરબીમાંથી બનાવવામાં આવે છે, સાબુઓમાં ચરબી નાંખવામાં આવે છે. આવી ચીજો પ્રાણીના આંગણોમાં બને છે, એમ જો આપણા લોકોના સમજવામાં સ્વચ્છતા આવે તો, તેથી આપણા લોકો એવી તીવ્ર લાગણીવાળા છે કે, તેનો એકદમ ત્યાગ કરે. તેવા વિષયોમાં આપણા લોકોને પુરેપુરી માહિતી રહે, તેવા ઉપાયો યોજવા.

મારા મિત્ર મી. મોહનદાસ કરમચંદ ગાંધી જે સાઉથ આફ્રિકામાં આપણા ઇન્ડિયનોના પ્રતિનિધી છે, અને જેણે આપણા ઇન્ડિયનોના હિતને માટે પોતાનું તન, મન, ધન અર્પણ કર્યું છે, તે એક વખત કલકત્તા તરફ મુસાફરી કરતા, ત્યારે એક રેશમ બનાવવાનું કારખાનું જોવા ગયા. જીવતા કીડાઓને ડાકતા પાણીમાં નાંખી તેમાંથી રેશમ બનાવવામાં આવે છે, એવી ક્રિયા જોઈ તેમને એટલો બધો તિરસ્કાર લાગ્યો કે, તેમણે પોતે તથા પોતાના ઘરમાં રેશમી ચીજો વાપરવાનો ત્યાગ કીધો.

એવી રીતે જ્યારે આપણે આપણા લોકોને જીવહિંસાનું સ્વરૂપ સમજાવીશું, ત્યારે તે લોકો પોતાની મેળે એ વસ્તુઓનો ત્યાગ કરશે, અને તેને લઈને હજારો પ્રાણીઓનું રક્ષણ થશે.

જે રાજાઓ પોતાના રાજ્યમાં અમુક જીવો મારવાનું બંધ કર્યું છે, જે રાજાઓ પોતાના રાજ્યમાં અમુક વખતે જીવો મારવાનું બંધ કર્યું છે, તે કામમાં તમારાથી બને તેટલી સહાયતા તથા ધન્યવાદ આપો. જે રાજ્યમાં જૈન પ્રજા વસે છે, તે રાજ્યને બીજા રાજ્યના દાખલા બતાવી, પોતાના રાજ્યમાં આવી રીતે જીવનું રક્ષણ કરવાને તમારાથી બને તેટલી વગ વાપરો. દશેરા જેવા દહાડામાં ઘાતકી રીતે પશુવધ થતો કેટલાક દયાલુ રાજાઓ અટકાવ્યો છે, અને કેટલેક ઠેકાણે થાય છે; તેના તરફ તમારાથી બને તેટલી વગ ચલાવી, તેવા રાજાને બીજા રાજાઓનો દાખલો દેઈ, તેવી રીતે ઘાતકીપણું અટકાવવા પ્રયત્ન કરો.

જે લોકો જીવદયાના કામમાં પોતાનું તન, મન, ધન અર્પણ કર્યું છે, જેવા કે મી. કરશનજી, મી. લાભશંકર, તેવાને તમારાથી જેટલી બની શકે તેટલી મદદ આપો.

જીવનું રક્ષણ કેવા ઉપાયો યોજવાથી થઈ શકે તથા તે થોડા ખર્ચમાં થઈ શકે, એ વિષેના ટુંક વિચારો મેં મારી અલ્પમતિ પ્રમાણે બતાવેલ છે, તે ફક્ત ભાષણના રૂપમાં બતાવી દેવાને બતાવ્યા છે એમ આપ સાહેબો સમજવાનું નથી; પણ આવા ભવ્ય મેઝાવડાની જે તક મળી છે તેનો સર્વે ભાઈઓ લાભ લઈ, આ મહાનું કાર્યનો પાયો રોપવાને માટે ઉપરની હકીકત બતાવી છે.

(૧) મુંબઈમાં જીવરક્ષાને માટે લાખો રૂપીઆ ધર્માદામાં નીકળે છે, અને તે છુટાછવાયા હાથે ખર્ચાય છે; પણ જો સ્ત્રી લાગણીવાળા પરોપકારી ગૃહસ્થોની બનેલી એકજ મંડળીના હાથમાં તેવી રકમો હોય, તો થોડે સ્વર્ચે હજારો પ્રાણીઓનું રક્ષણ થઈ શકે, અને તેવું મંડળ સ્થાપન થયું છે.

(૨) એવી ધર્માદાની રકમો છુટાછવાયા હાથે ધર્માદા કરવાની આપણી પદ્ધતિ છે, તેને બદલે તેવી રકમો આપણી મંડળીને સુપ્રત કરવાનાં ધોરણ બાંધવાં.

(૩) આવી રકમોથી આવી મંડળીને હાથે આવાં જીવદયાનાં જાતાં ચલાવવાં.

(૪) તે જાતામાં પરોપકારી પગારદાર સેક્રેટરી નીમવો.

(૫) અને આ પૈસા કેવી રીતે સ્વર્ચવા તેની વ્યવસ્થા કરવી.

આ રીતનું બંધારણ થવાથી થોડા પૈસામાં હજારો પ્રાણીઓનું રક્ષણ થશે.

આજે આપ સાહેબ જુવો છો કે, ફક્ત શહેરાત તોળવાનો ધર્માદાનો કાંટો છે, તેમાં સેંકડે પાટકો તોળાઈનો લેવામાં આવે છે, તેમાં આજે હજારોની કમાણી છે અને તે પૈસો જીવદયાના કામમાં વપરાય છે; પણ તે જાતાના વ્યવસ્થાપક સાહેબોને એમ જાત્રી થાય કે ઓછા સ્વર્ચે હજારો પ્રાણીઓનું રક્ષણ થાય તેવું છે, તો તેઓ સાહેબો જેટલી બને તેટલી સહાયતા આપે, એવા તેના પરોપકારી વ્યવસ્થાપકો છે.

આ મારું બોલવું હું પુરું કરી સર્વે ભાઈઓને એવો આગ્રહ કરું કે, આ મહાનું મેઝાવડામાં આપ સાહેબો પગાયો છે, તો આ અર્પૂર્વ તકનો લાભ લઈ જરૂર આ જીવદયાના અને બીજા ફંડમાં પોતાના ગજા સંપત્તિ રકમ આપશો. તમે એક ઘેટાના કસાઈને ચાર રૂપીઆ આપો, તેને કાપેલા આ જાતને તે રકમ આપવાથી આઠ જીવોનો બચાવ થશે.

હે મારા બહાલા ભાઈઓ ! આ તકનો લાભ નહીં છુકો, એવી હું ફરી ફરી આગ્રહપૂર્વક વિનંતિ કરું છું.

આ મારું બોલવું પુરું કરી, મારા જેવા અદનાં માણસ તરફથી નાની જેવી રૂ. ૨૫૦) (અઢીસો)ની રકમ આ ખાતાંને આપું છું.”

છેવટમાં શ્વેરી. નગીનભાઈ મંજુભાઈએ ચામડાનાં પુંઠાં તથા જીવોત્પતિવાળી પડ-સુદી વાપરવા બાબત કેટલુંક વિવેચન કર્યું હતું, જે ઉપરથી એવાં ચામડાનાં પુંઠાંને બદલે કપડાનાં બનાવેલાં મજબૂત પુંઠાં વાપરવાનું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું.

ત્યારબાદ પ્રમુખ સાહેબને હારતોરા અપાયા બાદ, જયજીનેદ્રની ઉદ્ઘોષણા સાથે મેલ્લા-વડો બરખાસ્ત કરવામાં આવ્યો હતો.

પુરવળી (ક).

શ્રી મુંવડમાં ભરાયેલી વીજી જૈન (શ્વેતાંવર) કોન્ફરન્સ વચ્ચે શ્રી પુસ્તકોદ્ધાર,
જીર્ણ મંદિરોદ્ધાર, નિરાશ્રિત, જીવદયા અને કેઢવળીનાં સ્વાતાંઓમાં
ભરાયેલાં નાણાંની ટીપ.

સુચના:—તા. ૧૧-૧૦-૧૯૦૪ સુધીમાં જે જે ગૃહસ્થો તરફથી તેઓએ ભરેલાં
નાણાં વસુલ આવ્યાં નથી, તે ગૃહસ્થોનાં નામો આગળ x આ પ્રમાણે નિશાની મુકવામાં
આવી છે.

નામ.	ગામ.	પુસ્તકોદ્ધાર	જીર્ણોદ્ધાર.	નિરાશ્રિત.	જીવદયા.	કેઢવળી.	કુલ.
		૧	૨	૩	૪	૫	
શેઠ સોભાગમલજી ઢઘ્ઘા.	અજમેર.		૦	૧૦૦૦	૦	૦	૧૦૦૦
„ કેસરીચંદજી હુળીઆ.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ ગોકઢભાઈ સુરચંદ.	અમદાવાદ.	૫૦	૫૦	૫૦	૫૦	૫૦	૨૫૦
„ ગોકઢભાઈ હરશ્ચંદ.	„	૩૦	૩૦	૩૧	૩૦	૩૦	૧૫૧
„ કરમચંદ ગોકઢદાસ.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
„ જગજીવન જેઠાભાઈ.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
„ દોલતરામ જોઈતાદાસ.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
„ પોચાભાઈ ગોકઢદાસ.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
„ રતનચંદ છગનલાલ.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
„ છગનલાલ માણેકચંદ.	„	૨૦	૨૦	૨૦	૨૦	૨૦	૧૦૦
x „ મગનલાલ જેઠાભાઈ.	„	૧૫	૧૫	૧૫	૧૫	૧૫	૭૫
„ નેમચંદ નર્ગનદાસ.	„	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૫૦
„ મેઘરાજ હીરાલાલ.	„	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૫૦
„ જેઠાભાઈ ગુલાબચંદ.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ શાહ સ્વાતે. હા. દેમચંદ નર્ગનદાસ.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ લશ્મીચંદ લલ્લુભાઈ.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ શાહસ્વાતે.	„	૨	૨	૨	૨	૨	૧૦
„ શાહસ્વાતે.	„	૨	૨	૨	૨	૨	૧૦
„ જેસિંગભાઈ ઠાકરસી.	„	૦	૦	૦	૫	૦	૫
„ વીરચંદ કસ્તુરચંદ.	„	૧	૧	૧	૧	૧	૫
„ વર્ધમાન લશ્મણી દુકાનતરફથી	અબ્રામા.	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
x „ ડોશી વીરજી ભીમજી તથા શાહ							
„ સુક્ષ્મા ગોવિંદજી.	અલાઉ.	૨	૨	૨	૨	૨	૧૦
x „ મગવાનદાસ કસ્તુરચંદ.	અમરેલી.	૧૭	૧૬	૧૬	૧૬	૧૬	૮૧
x „ નારણજી પાનાચંદ.	„	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૫૦
„ જોવાભાઈ અમરચંદ હા. વીરચંદ.	„	૨	૨	૩	૨	૨	૧૧
„ ઢાઘ્યાભાઈ દેવસી.	„	૨	૨	૨	૩	૨	૧૧
„ ત્રીકમચંદ વીરચંદ	„	૨	૨	૨	૩	૨	૧૦

નામ.	ગામ.	પુસ્તકોદાર	જોર્ણોદાર.	નિરાશ્રિત.	જોવદયા.	કેલવળી.	કુલ.
		૧	૨	૩	૪	૫	
શેઠ ધીમચંદ હીરાચંદ.	અગાશી.	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
× „ ફતાજી અણદાજી હા. શા.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
પ્રેમા ડુંગરજી.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ ભગવાનદાસ ઘેલાભાઈ.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
શ્રી અસારાના સંઘ તરફથી હા. શેઠ	અસારા.	૩	૩	૩	૩	૩	૧૫
ગુલાબચંદ રામજી.	અહમદનગર.	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
શેઠ દલોચંદ કનકમલ.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
વોરા લક્ષ્મીચંદ લાધાભાઈ હા. શેઠ	અંકલજી.	૫૧	૫૦	૫૦	૫૦	૫૦	૨૫૧
રાવજીભાઈ તથા ગુલાબચંદ.	„	૫૧	૨૫	૨૫	૨૫	૫૧	૧૭૭
શેઠ રાવજી લક્ષ્મીચંદ.	„	૨૧	૨૦	૨૦	૨૦	૨૦	૧૦૧
„ છગનલાલ ડગરચંદ.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
વોરા ભાઈચંદ હેમચંદ.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
શેઠ માળેકચંદ ગુલાબચંદ.	„	૧૦૦	૧૦૦	૧૦૧	૧૨૫	૧૦૦	૫૦૧
„ મગનલાલ લક્ષ્મીચંદ.	આમલનેર.	૪૧	૪૦	૪૦	૪૦	૪૧	૨૦૧
× „ મુખણદાસ વેલચંદ.	„	૨૦	૨૦	૨૧	૨૦	૨૦	૧૦૧
„ દગડુશા તીલોકચંદ.	„	૧૦	૧૧	૧૦	૧૦	૧૦	૫૧
× „ રૂપચંદ મોહનચંદ.	„	૧૦	૧૦	૧૦	૧૧	૧૦	૫૧
„ સોભાગચંદ રાયચંદ અમીચંદ.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ કીશનદાસ રુનાથદાસ.	„	૨૦	૨૦	૨૦	૨૦	૨૧	૧૦૧
„ ચુનીલાલ ડોસલચંદ.	આકોલા.	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૧૧	૫૧
„ કરસનદાસ ચાંપસી.	„	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૫૦
× „ પૃથ્વીરાજ રતનલાલ.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ રતનસી શામજી.	„	૨૦	૨૦	૨૧	૨૦	૨૦	૧૦૧
× „ હરજીવન ઝવેરચંદ તરફથી શા.	આમોદ.	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
નેમચંદ રાયચંદ.	„	૧	૧	૧	૧	૧	૫
શ્રી ઈંદરના સંઘ તરફથી હા. શેઠ	ઈંદર.	૧૦	૧૦	૧૧	૧૦	૧૦	૫૧
ભાઈચંદ પદમસામીભાઈ.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
× શેઠ લીલાચંદ કેશવજી.	ઉંઝા.	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ હીરાચંદ સાંકલચંદ.	ઉજ્જેન.	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ મોતીલાલ માળેકલાલ.	ઉદવાડા.	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ રામદાસ નાનચંદ.	ઉમેટા.	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
„ ફૂલચંદ માનભાઈ.	ઉમરાવતી.	૧૨૫	૧૦૦	૧૨૫	૧૨૫	૧૨૫	૫૦૧
× „ સોભાગચંદ ફતેચંદ.	ઘવલા.	૫૦	૫૦	૫૦	૫૦	૫૦	૨૫૦
„ રૂપચંદ રંગીલદાસ દેવચંદ.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
„ લીલાચંદ ઉત્તમચંદ.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
× „ છગનલાલ વસ્ત્રતચંદ.	„	૨૦	૨૦	૨૦	૨૦	૨૦	૧૦૦
„ નાનચંદ કીકાશા.	„	૧૧	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૫૧
„ વલ્લભદાસ આશારામ.	„	૧૧	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૫૧
× „ ચુનીલાલ રાયચંદ.	„	૧૧	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૫૧
× „ દામોદર બાપુસા.	„	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૫૦
× „ માળેકચંદ વીરચંદ.	„	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૫૦
„ વેલચંદ અંબાવીદાસ.	„	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૫૦

નામ.	ગામ.	પુસ્તકોદ્ધાર	જર્ણોદ્ધાર.	નિરાશ્રિત.	જીવદયા.	કેલ્વર્ગી.	કુલ.
		૧	૨	૩	૪	૫	
શેઠ જગજીવન દુલભદાસ.	પાવલા.	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ બાલચંદ શામદાસ.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ મેઘજી ચાંપસી.	પાડન.	૫૦	૫૦	૫૦	૫૦	૫૦	૨૫૦
શાહ સ્વાતે.	„	૧	૧	૧	૧	૧	૫
મહેતા અમરચંદ ઉજમચંદ.	એવત.	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
શેઠ તારાચંદ છેમચંદ.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
„ ધનજી ઉગરચંદ.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
× „ સોમચંદ ધારસી.	અંજાર.	૨૦	૨૦	૨૦	૨૦	૨૦	૧૦૦
„ નરસી ઢાઘાજી.	અંવાચ.	૫	૫	૫	૫૦	૫	૫૦
„ જેચંદ જેતાજી.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
રાય બદોદાસજી કાઠીકાદાસજી.	કલકત્તા.	૧૦૦૦	૧૦૦૦	૧૦૦૦	૫૦૦	૫૦૦	૪૦૦૦
શેઠ કનૈયાલાલ માળેકચંદ.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
„ દેવકરણ વાલજી.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ દેવજી રાજાજી.	કંડોદ.	૫૧	૦	૭૫	૭૫	૦	૨૦૧
„ મોતીજી જગન્નાથજી.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ દલાજી ભગવાનજી.	કરાહી.	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
„ લખાજી ઉકાજી.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
„ મોતીજી પ્રેમાજી ઉકાજી.	„	૧૦	૧૧	૧૦	૧૦	૧૦	૫૧
„ રત્નાજી જેઠાજી.	„	૧૦	૧૦	૧૦	૧૧	૧૦	૫૧
× „ મોહનલાલ લક્ષ્મીચંદ.	કટોર.	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
માસ્તર લક્ષ્મીચંદ કરમચંદ.	કટલાલ.	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
શેઠ ચુનીલાલ જોડેતારામ.	કડી.	૨૧	૨૦	૨૦	૨૦	૨૦	૧૦૧
„ કુબેર ધરમચંદ મોદી.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ કેવલદાસ મલુકચંદ.	„	૨	૨	૨	૨	૨	૧૦
„ મોહનલાલ ઝવેરદાસ.	„	૨	૨	૨	૨	૨	૧૦
ડોસી કરમચંદ ત્રીકમજી.	કપડવંજ.	૭૧	૦	૦	૦	૦	૭૧
પરી. બાલાભાઈ દેવચંદ.	„	૦	૦	૦	૦	૭૧	૭૧
બાઈ જંબેર, શા. જેચંદ મોતીચંદની સ્ત્રી.	„	૦	૦	૫૧	૦	૦	૫૧
પરી. ગીરધરલાલ બાલાભાઈ	„	૦	૨૫	૦	૦	૦	૨૫
શેઠ દલસુખભાઈ પ્રેમચંદ	„	૧	૧	૧	૧	૧	૫
બાઈ જમના, શા. બાલાભાઈ દલસુખની	„	૧	૧	૧	૧	૧	૫
ધણીભાણી.	„	૧	૧	૧	૧	૧	૫
× શ્રી કપડવંજની બાઈશો તરફથી.	„	૧	૧	૧	૧	૧	૫
શેઠ વીરચંદ નહાનચંદ	કાગઢ.	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
„ હરીચંદ ભૂલ્લણ.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
„ મોતીચંદ પતેહચંદ.	„	૨૧	૨૦	૨૦	૨૦	૨૦	૧૦૧
„ ઝવેરભાઈ ભગવાનભાઈ.	કાવીઠા.	૧૫	૧૫	૧૫	૧૫	૧૫	૭૫
„ રતનજી લાધાજી.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ મોતીચંદ ફૂલાજી.	કાલીઆવાહી.	૧૫	૧૫	૧૫	૧૫	૧૫	૭૫
„ ઝવેરચંદ વધાજી.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ પ્રેમાજી ફૂલાજી.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫

નામ.	ગામ.	પુસ્તકોદ્ધાર	જીર્ણોદ્ધાર.	નિરાશ્રિત.	જીવદયા.	કેલવળી.	કુલ.
		૧	૨	૩	૪	૫	
શેઠ રાઘવજી હીરાજી હા. મુઠ્ઠી લવજી.	કુંડલા. (કાઠીઆવાડ.)	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ કાઠીદાસ ભાળજી.	„	૦	૦	૭	૭	૦	૧૫
„ ટોકરસી રાઘવજી.	„	૦	૦	૫	૫	૦	૧૦
„ મેઘજી તેજપાઠ.	„	૦	૦	૭	૭	૦	૧૫
„ હીરજી પુંજા.	કોઠારા.	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૫૦
„ પ્રાગજી જેતાજી.	કોપરલી.	૧	૧	૧	૧	૧	૫
„ હઠીસંગ ડાહ્યાભાઈ.	કોઠ.	૨૫	૨૫	૦	૦	૦	૫૧
„ ભગવાન લવજી.	કોલીઆક.	૩	૩	૩	૩	૩	૧૫
„ હીરજી રાજપાઠ.	કોઢાય.	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
„ વેલજી હંસરાજ.	„	૨	૨	૨	૨	૨	૧૦
સંઘવી હરીચંદ ભાળા.	સસ.	૨	૨	૨	૨	૨	૧૦
X શેઠ ધનજી કાનજી.	સામગામ.	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
„ વીસનચંદ જ્ઞાનચંદ.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
„ છાનલલ કીશોરદાસ.	સાંધલી.	૪	૪	૪	૪	૪	૨૦
ગાંધી મેઘજી ગાંગજી.	સુટવાડા.	૨	૨	૨	૨	૨	૧૦
શેઠ નરોત્તમદાસ હરગોવન.	સેડા.	૧૦	૧૦	૧૧	૧૦	૧૦	૫૧
શ્રી સેડાના નકરાતડ તરફથી.	„	૧૦	૧૦	૧૧	૧૦	૧૦	૫૧
X શેઠ સોમચંદ પાનાચંદ.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ નાથાલલ અમીચંદ.	„	૨	૨	૨	૨	૨	૧૫
X „ વાડીલલ ડાહ્યાભાઈ.	„	૨	૨	૨	૨	૨	૧૨
„ મગનલલ ગીરધર.	„	૧	૧	૧	૧	૧	૫
„ મલુકચંદ રઘાજી.	સેરલાવ.	૨૧	૨૦	૨૦	૨૦	૨૦	૧૦૧
„ ઉમેદચંદ નરસી.	„	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૫૦
„ ઉમેદચંદ લલ્લુભાઈ.	„	૧	૧	૧	૧	૧	૫
શ્રી સંભાતના ડેલીગેટો તરફથી.	સંભાત.	૬૦	૬૦	૬૦	૬૧	૬૦	૩૦૧
શેઠ દીપચંદ ફૂલચંદ.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
* „ નથમલજી ગુલેચ્છા.	ગ્વાલિયર.	૧૦૦૦	૫૦૦	૫૦૦	૫૦૦	૫૦૦	૩૦૦૦
X „ દેવરાજ ટોકરસી.	ગઢસીસા.	૨૦	૨૦	૨૦	૨૦	૨૦	૧૦૦
X „ વલમચંદ દેવચંદ.	ગણદેવી.	૦	૦	૦	૦	૬૦	૬૦
શ્રી ગાંગડના ડેલીગેટો તરફથી.	ગાંગડ.	૦	૦	૦	૧૧	૦	૧૧
બાઈ સંતોક, વોરા નીમા ચતુરની વિધવા	„	૧૮	૦	૦	૦	૦	૧૮
શેઠ ચતુરદાસ ગોકળભાઈ.	ગુંદી.	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
X „ મોતીજી હરનાથજી.	ગોદમા.	૦	૧૨	૦	૧૨	૦	૨૫
„ ઉમેદચંદ સુબાજી.	„	૧	૧	૧	૧	૧	૫
X „ ગોવિંદજી મોતીજી.	„	૧	૧	૧	૧	૧	૫
„ કેવલચંદ દોલતચંદ.	ગોંડલ.	૦	૦	૧	૧	૦	૨
„ હીમતમલજી પ્રતાપમલજી.	ઘાણેરા.	૫૦	૫૦	૫૧	૫૦	૫૦	૨૫૧
„ ઓધવજી કરમચંદ.	ઘોષા.	૦	૦	૦	૦	૨૫	૨૫
„ નગીનદાસ અનોપચંદ.	„	૨	૨	૨	૨	૨	૧૦
„ પ્રાગજી બહેચર.	ચીતલ.	૧	૧	૧	૧	૧	૫
„ મુલ્લચંદ વસરામ.	ચુડા.	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫

* આ ગૃહસ્થ તરફથી જીર્ણોદ્ધારના રૂ. ૫૦૦ શિવાય બીજા વસુલ આવ્યા છે.

નામ.	ગામ	પુસ્તકોદ્ધાર	જીર્ણોદ્ધાર.	નિરાશ્રિત.	જીવદયા.	કેઠવણી.	કુલ.
		૧	૨	૩	૪	૫	
શેઠ આશકરણ ઈન્દરજી.	ચંદરપુર.	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ ચુનીલાલ લુણકરણ ખુબચંદ.	ચંદા-સીટી.	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ ગરબડદાસ લાલચંદ.	છાળી.	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ જમનાદાસ હીરાચંદ.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ નાથાભાઈ પુંજાભાઈ.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ ભગવાન શીવલાલ.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ હરગોવન ઈશ્વરદાસ.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ હંસરાજ રતનસી.	જલ્લો.	૪	૪	૪	૪	૪	૨૦
„ ફૂલચંદ રામાજી.	જલ્લપુર.	૫૧	૫૧	૫૧	૫૧	૫૧	૨૫૫
„ ભીલાજી ભગવાનજી.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
„ ચૌથમલ ચાંદમલજી.	જબલપુર.	૫૦	૫૦	૫૦	૫૦	૫૧	૨૫૧
× બાઈ મુનીયાબાઈની વતી શેઠ ગોર્હાદાસ શ્રીમતી.	„	૧૦૦	૧૦૦	૦	૦	૦	૨૦૦
શેઠ હંસરાજ પ્રતાપચંદ.	„	૪૦	૪૦	૪૦	૪૧	૪૦	૨૦૧
× „ હીરાચંદ માનમલ ગુલેચ્છા.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
× „ ગોહીદાસ છુનમુનદાસ ગુલેચ્છા.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
બાઈ રાજકુંવર, મી. ગુલાબચંદજી ઢઠ્ઠાની માતાજી.	જયપુર.	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
× શેઠ રાધવજી વસ્તાજી.	જલસણ.	૨૦	૨૦	૨૦	૨૦	૨૦	૧૦૦
શ્રી જલ્લગામના સંઘ તરફથી.	જલ્લગામ.	૭૦	૭૦	૭૦	૬૯	૬૯	૩૪૮
× શેઠ બાદરમલ મગનલાલ.	„	૧	૧	૧	૧	૧	૫
„ દેવસી બીસાર.	„	૧	૧	૧	૧	૧	૫
„ ભાઈચંદ શુશાલચંદ.	„	૨૧	૨૧	૨૧	૨૧	૨૧	૧૧૧
„ મહીકરણ મગનીરામ.	જાલના.	૫૦	૫૦	૫૦	૫૦	૫૧	૨૫૧
„ કેશવજી મુલ્કજી.	જામનગર.	૫૦	૫૦	૫૧	૫૦	૫૦	૨૫૧
„ માળેકચંદ જાદવજી.	„	૫૧	૫૦	૫૦	૫૦	૫૦	૨૫૧
× „ જેઠાભાઈ કલ્યાણજી.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
× „ ટોકરસી દેવસી.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
„ હોસાભાઈ પરશોત્તમ	„	૧૦૧	૧૦૧	૧૦૧	૧૦૧	૧૦૧	૫૧૧
„ ચત્રમુજ ગોવિંદજી.	„	૧૦	૧૦	૧૧	૧૦	૧૦	૫૧
× હેમરાજ મુલ્કજી.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
બાઈ દિવાળી, શેઠ ગોરધનદાસ મોતી-ચંદની વિધવા.	„	૨	૨	૨	૨	૨	૧૦
માસ્તર દોલતચંદ પરશોત્તમ.	જુનાગઢ.	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
શેઠ કસ્તુરચંદ વાઘજી.	જેકબાબાદ.	૨	૨	૨	૨	૨	૧૦
મુલ્તા કલરાજજી.	જોધપુર.	૨૦	૨૦	૨૦	૨૦	૨૦	૧૦૦
× શ્રી જંબુસરના સંઘ તરફથી.	જંબુસર.	૦	૦	૧૨૫	૦	૦	૧૨૫
શેઠ શુભચંદ પાનાચંદ.	જાગોર.	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૫૦
× „ મોહનલાલ ડુલ્લભદાસ.	„	૨૬	૦	૦	૦	૦	૨૬
× „ હરશચંદ ન્યાલચંદ.	„	૦	૧૦	૦	૦	૦	૧૦
„ હરજીવન ભાઈચંદ.	„	૫	૦	૦	૦	૦	૫
„ વીરજી માવજી.	ટાળા.	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫

નામ.	ગામ.	પુસ્તકોદ્ધાર	જીર્ણોદ્ધાર.	નિરાશ્રિત.	જીવહત્યા.	કેઠવણી.	કુલ.
		૧	૨	૩	૪	૫	
શેઠ ખુબચંદ ફૂલચંદ.	ઢાણા.	૧૦	૧૦	૧૧	૧૦	૧૦	૫૧
„ નેમચંદ કલાજી.	ઢામેલ.	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ સરુપચંદ ગોવિંદજી.	ડુબેરા.	૨૦	૨૦	૨૦	૨૦	૨૦	૧૦૦
× „ વરસંગ રાણા.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ પ્રેમચંદ ઉમેદચંદ.	તલ્લેગામ ઢમઢેરીયા.	૧૦	૧૦	૧૧	૧૦	૧૦	૫૧
„ જ્ઞાનચંદ નહાનચંદ.	„	૪૧	૦	૦	૦	૦	૪૧
× „ સોમચંદ કેવઠચંદ.	તલ્લેગામ દમઢાડા.	૧૫	૧૫	૧૫	૧૫	૧૫	૭૫
„ નેમચંદ નહાનચંદ.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ જગજીવન ઠાકરસી.	ત્રણસા.	૨	૨	૨	૨	૨	૧૦
„ વિઠ્ઠલ સંઘજી.	ત્રાપજ.	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
પરી. પાનાચંદ ઝવેર.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
શેઠ હોરાચંદ હરજીવનદાસ.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
વોરા જસરાજ હરજી.	„	૨	૨	૨	૨	૨	૧૦
શેઠ હરજીવનચંદ ગુલાબચંદ.	તીલ્હારા.	૧૦	૧૧	૧૦	૧૦	૧૦	૫૧
બાઈ હોરબાઈ, શેઠ પદમસી ડુંગરસી-ની દાકરી.	તેરા.	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
પારેશ મોતીચંદ મેઘાળી.	થરાદ.	૧૫	૧૫	૧૫	૧૫	૧૫	૭૫
શેઠ સર્વાઈચંદ તારાચંદ.	„	૧૧	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૫૧
× ડોશી મુઠચંદ ચતુર.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
સંઘવી કસ્તુર હરજીવન.	„	૪	૪	૪	૪	૪	૨૦
શેઠ મેઘરાજ જેઠાજી.	„	૨	૨	૨	૨	૨	૧૦
„ પાનાચંદ બહેચર.	„	૧	૧	૧	૧	૧	૫
„ અનોપચંદ ચામચંદ.	દમણ.	૧૦૫	૧૦૫	૧૦૫	૧૦૫	૧૦૫	૫૨૫
„ નથુમલ મોતીચંદ.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ ખુબચંદ કરમચંદ.	„	૧	૧	૧	૧	૧	૫
શ્રીદરાપુરાના ઢેલીગેટો તરફથી.	દરાપુરા.	૩	૩	૩	૩	૩	૧૫
લાલા નવલકીશોર ચેરાતીલાલ.	દીલ્હી.	૪૦	૪૦	૪૦	૪૧	૪૦	૨૦૧
× લાલા ગુલાબસીંગ માઠુમલ.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
શેઠ પ્યારેલાલ દલીસીંગ.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
„ નાથાભાઈ જગજીવન.	દીણજ.	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૫૦
„ વર્ધમાન નથુ તથા રામજી વીરજી	દીશોર.	૪	૪	૪	૪	૪	૨૦
„ પાસુભાઈ વાઘજી તથા લાલજી પુનસી.	દુર્ગાપુર.	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
„ શેઠ મોતીચંદ પદમાજી.	દેગામ.	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૫૦
„ મકનજી જોરાજી.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ પ્રેમચંદ પ્રાગજી.	„	૨	૨	૨	૨	૨	૧૦
„ વીજપાલ લાથાભાઈ.	દેસલપુર.	૨	૨	૨	૨	૨	૧૦
„ માણેકચંદ વેલસી.	ધ્રાંગધ્રા.	૮	૮	૮	૮	૮	૪૧
ગાંધી નારણ ટોકર.	„	૧	૧	૧	૧	૧	૫
શેઠ કાનજી સુંદરજી.	ધોરાજી.	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ સંઘારામ દુલ્લભદાસ.	ધુઢીઆ.	૧૦૦	૧૦૦	૧૦૦	૧૦૦	૧૦૦	૫૦૦
× „ ભાળળા દેવજી.	„	૫૧	૫૧	૦	૦	૦	૧૦૨

નામ.	ગામ.	પુસ્તકોદ્ધાર	જીર્ણોદ્ધાર.	નિરાશ્રિત.	જીવદયા.	કેવલબળી.	કુલ.
		૧	૨	૩	૪	૫	
શ્રી ડીસાના સંઘ તરફથી.	ડીસા.	૧૦	૧૧	૧૦	૧૦	૧૦	૫૧
શેઠ જીવળજી પ્રાગજી.	નવસારી.	૫૦	૫૧	૫૦	૫૦	૫૦	૨૫૧
„ પાનાચંદ દુલભદાસ.	„	૨૦	૨૦	૨૦	૨૧	૨૦	૧૦૧
„ અમરચંદ લલ્લમીચંદ.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ હુબચંદ ગોવિંદજી.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ ગલાલ જોગાજી.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
બાઈ અંબા હા. લલ્લુભાઈ મકનજી.	„	૨	૨	૨	૨	૨	૧૦
બાઈ મોતી હા. કપુરચંદ પાનાચંદ.	„	૨	૨	૨	૨	૨	૧૦
શેઠ ગોવિંદજી નથુજી.	„	૧	૧	૧	૧	૧	૫
„ ફકીરચંદ ગોવિંદજી.	„	૧	૧	૧	૧	૧	૫
„ લલુભાઈ ગોવિંદજી.	„	૧	૧	૧	૧	૧	૫
„ લધા સામેત.	નઠીઆ.	૫૦	૫૦	૦	૦	૦	૧૦૦
„ હજારીમલ હુબચંદ.	નરસાંગપુર.	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
„ રામકરણ હીરાલલ.	નાગપુર.	૨૦૦	૨૦૦	૨૦૦	૨૦૦	૨૦૦	૧૦૦૦
× „ હેમચંદ હરલચંદ.	„	૪૦	૪૦	૪૦	૪૦	૪૧	૨૦૧
× „ મેઘરાજજી છોગમલજી.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
× „ પ્રતાપચંદજી છોગમલજી.	„	૨૦	૨૦	૨૦	૨૧	૨૦	૧૦૧
„ દીપચંદ જેચંદ.	નાપાહ.	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
× „ સંતોકચંદજી હા. માળેકચંદજી.	નાદેલ.	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
× શ્રી નરસંઢાના ડેલીગેટો તરફથી હા.							
ચુનીલલ તારાચંદ વિગેરે.	નરસંઢા.	૭	૭	૭	૭	૭	૩૫
શેઠ વહાલચંદ હકમચંદ.	નાપાળી.	૨	૫	૨	૧	૦	૧૦
„ અમરચંદ પીતાંબર.	નોકોરા.	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ પીતાંબર હુશાલ.	„	૨૫	૦	૦	૦	૦	૨૫
„ હરજીવન હુશાલ.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ તલકચંદ કરમચંદ.	„	૧	૧	૧	૧	૧	૫
„ ઓતમચંદ હીરજી.	પ્રભાસપાટણ.	૫૦	૫૦	૫૦	૫૦	૫૦	૨૫૦
„ હરલચંદ વર્ધમાન.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
„ કેસુરજી પનાજી.	પરીઆ.	૧૨૧	૧૨૧	૧૨૧	૧૨૧	૧૨૧	૬૧૧
× „ કેસરીમલજી કાઠેર.	પાલી.	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
„ કેસરીમલજી નાગોરી.	„	૧૦	૧૦	૧૧	૧૦	૧૦	૫૧
„ ચાંદમલજી.	„	૧૦	૧૦	૧૧	૧૦	૧૦	૫૧
„ અચ્છદાસજી બાલીઆ તથા							
રીશ્વદાસજી મંઢારી.	„	૨	૨	૨	૨	૨	૧૦
„ મીઠાલલજી બાલીઆ.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ લાલચંદજી ધાડીવાર.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ સહેસમલ બસ્તીમલજી.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ તેજમલજી પોરવાહ.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ મોતીચંદ ચેતસી.	પાલણપુર.	૫૧	૫૧	૫૧	૫૧	૫૧	૨૫૫
„ કેવલચંદ રતનચંદ.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
„ વેલુભાઈ ઘેલજી.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
ડોસી નહાલચંદ ચેમચંદ.	„	૨૬	૬૧	૬૧	૬૧	૬૧	૫૧

નામ.	ગામ.	પુસ્તકોદ્ધાર	જીર્ણોદ્ધાર.	નિરાશ્રિત.	જીવદયા.	કેલેજની.	કુલ.
		૧	૨	૩	૪	૫	
મહેતા વેલચંદ ઉત્તમચંદ.	પાલળપુર.	૦	૦	૦	૦	૫૦	૫૦
શેઠ બાલાભાઈ ગટાભાઈ.	"	૫૦	૦	૦	૦	૦	૫૦
X " ભીખમચંદ વચ્ચતચંદ.	પાટળ.	૫૦	૫૦	૫૦	૫૦	૫૦	૨૫૦
" હુશાલચંદ સુરચંદ.	"	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
X " મીઠાચંદ લધાચંદ.	"	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
" મુઢચંદ ચેમચંદ.	"	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
" લહેરચંદ કરમચંદ.	"	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
બાઈ સમરત, શેઠ સરુપચંદ ઘેલા- ભાઈની વિધવા.	"	૨૦	૨૦	૨૦	૨૦	૨૧	૧૦૧
શેઠ છોટાલાલ ગમરુચંદ.	"	૬	૬	૭	૬	૬	૩૧
" ધરમચંદ માનચંદ.	"	૧	૧	૧	૧	૧	૫
" મગનચંદ મુરાચંદ.	"	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
" ઘેલાભાઈ શીવજી.	પારોલા.	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
શ્રી સંઘ તરફથી.	"	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
શેઠ વસનજી અરજણ.	"	૨	૨	૨	૨	૨	૧૦
" મુઢચંદ સરુપચંદ.	પાલેજ.	૦	૨૫	૦	૦	૦	૨૫
" મગનલાલ રણછોડદાસ.	"	૦	૦	૦	૦	૫	૫
શ્રી પાદરાના ડેલીગેટો તરફથી.	પાદરા.	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૧૧	૫૧
શેઠ મુઢચંદ નાગરદાસ.	પ્રાંતીજ.	૧૩	૧૨	૧૨	૧૨	૧૨	૬૧
" ગોરધનદાસ કસઢચંદ.	"	૫	૪	૪	૨	૨	૧૭
" હીંમતલાલ ફૂલચંદ.	"	૩	૩	૩	૩	૩	૧૫
" પરશોતમ હરાભાઈ.	"	૨	૨	૨	૨	૨	૧૦
X " રતનચંદ પીપાડવાઢા.	પીપાડ.	૧૦	૧૦	૧૦	૧૧	૧૦	૫૧
" જુહારમલ મોતીચંદજી.	"	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
X " ગગલચંદ હાથીચંદ.	પુના.	૧૦૦	૧૦૦	૧૦૦	૧૦૦	૧૦૦	૫૦૦
X " રાયસિંહજી પ્રેમાજી.	"	૦	૦	૦	૦	૫૦૦	૫૦૦
X " મોતીજી ગુલાબજી.	"	૦	૦	૦	૦	૨૫૦	૨૫૦
X " મોતીચંદ મેઘાજી.	"	૦	૦	૦	૦	૨૫૦	૨૫૦
" મોતીચંદ મગ્નનદાસ.	"	૫૦	૫૦	૫૦	૫૦	૫૦	૨૫૦
X " મગ્નનજી લખમાજી.	"	૦	૦	૦	૦	૨૫૦	૨૫૦
" વીરચંદ કૃષ્ણાજી.	"	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
" કૃષ્ણાજી લાલાજી.	"	૧૦	૧૧	૧૦	૧૦	૧૦	૫૧
" વીરજી મોતીજી.	"	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
" પાનાચંદ જેરામ.	પેઢાપુર.	૧૦	૧૦	૧૧	૧૦	૧૦	૫૧
" કાઢીદાસ દેવચંદ.	"	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
શાહ ખાતે.	"	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
શેઠ હઠીસંગ દેવચંદ.	"	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
" જગજીવન વાલજી.	પોરબંદર	૫૦	૫૦	૫૦	૫૦	૫૦	૨૫૦
" કલ્યાણજી મોનજી.	"	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
X " બાઈ કેસર હા. હરચંદ કપુરચંદ.	"	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
શેઠ હરજીવન બહેચર.	"	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫

નામ.	ગામ.	પુસ્તકોદ્ધાર	જોર્ણોદ્ધાર	નિરાશ્રિત.	જીવદયા.	કેઠવણી.	કુલ.
		૧	૨	૩	૪	૫	
× શેઠ હરશ્ચંદ કપુરચંદ તથા શેઠ જેચંદ કપુરચંદ.	પોરશંદર.	૧૫	૧૫	૧૫	૧૫	૧૫	૭૫
વાઈ રંભા, શેઠ વલ્લભજી હીરજીની ધર્મીઆળી.	,,	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૫૦
શેઠ ભૂદરસી પ્રતાપસી	પંચાસર.	૧૦૦	૧૦૦	૧૦૦	૧૦૦	૧૦૦	૫૦૦
શ્રી પંજાબના ઢેલીગેટો તરફથી.	પંજાબ.	૧૦૦	૧૦૦	૧૦૦	૧૦૦	૧૦૦	૫૦૦
શેઠ ફૂલચંદજી ગુલેચ્છા.	ફલોદી.	૩૦૧	૩૦૧	૪૦૧	૨૫૧	૨૫૧	૧૫૦૫
,, હરશ્ચંદ ગુલેચ્છા.	,,	૨૦	૨૦	૨૦	૨૦	૨૦	૧૦૦
,, લક્ષ્મીજી લાલજી.	,,	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૫૦
,, હંસરાજ શામજી.	વઢેશ્વર.	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૫૦
× ,, ફકીરજી કેસુરજી.	બગવાડા.	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૧૧	૫૧
,, રૂપાજી હેમાજી.	,,	૧	૧	૧	૧	૧	૫
,, વીરચંદ રાજાજી.	,,	૧	૧	૧	૧	૧	૫
,, સુખલાલ હરીલાલ.	વાઢાપુર.	૨૦૦	૨૦૦	૨૦૧	૨૦૦	૨૦૦	૧૦૦૧
,, લક્ષ્મીચંદ મોહનલાલ.	મરુચ.	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૦૦	૨૦૦
,, અનોપચંદ મલુકચંદ.	,,	૦	૦	૦	૦	૧૦૦	૧૦૦
,, લક્ષ્મીચંદ પાનાચંદ.	,,	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
,, આણંદજી પરશોતમ.	ભાવનગર.	૧૦૦	૧૦૦	૧૦૦	૧૦૧	૧૦૦	૫૦૨
,, બકોરદાસ ઉજમસી.	,,	૫૦	૦	૦	૦	૫૦	૧૦૦
× ,, ધરમચંદ ગાંગજી.	,,	૧૫	૧૫	૧૫	૧૫	૧૫	૭૫
× ,, વીરચંદ આણંદજી.	,,	૧૧	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૫૧
,, મીઠા ગીગા.	,,	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
× ,, મગનલાલ ઈશ્વરદાસ વિગેરે.	માલેજ.	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
,, ભાઈચંદ મોતીચંદ.	માદોલ.	૨	૨	૨	૨	૨	૧૦
,, પ્રેમચંદ કચરા.	માણવડ.	૨	૨	૨	૨	૨	૧૦
,, ટોકરસી મુઢજી.	મુજ.	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
× ,, નરસીભાઈ તેજસી.	,,	૨૦	૨૦	૨૦	૨૦	૨૦	૧૦૦
,, ગોસર પટુ.	,,	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૫૦
શ્રી મહુધાના ઢેલીગેટો તરફથી.	મહુધા.	૮	૮	૯	૮	૮	૪૧
શેઠ માળજી આણંદજી.	મહુવા.	૨૦	૨૦	૨૦	૨૦	૨૧	૧૦૧
ગાંધી જેચંદ મોતીચંદ.	,,	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
શેઠ તેજાજી નેમાજી.	મલેકપુર.	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૫૦
× ,, દામોદર અંદરજી.	માંગરોઢ.	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
,, પ્રેમજી કાનજી.	,,	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
,, મકનજી કાનજી.	,,	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
વાઈ પારવતી, શેઠ મદન હરીચંદની વિધવા.	,,	૦	૫૧	૦	૫૧	૦	૧૦૨
,, કપુર, શેઠ રામજી કલ્યાણજીની વિધવા.	,,	૦	૫૦	૦	૦	૦	૫૦
× શેઠ છોટાલાલ તથા સવચંદ પ્રેમજી.	,,	૧૦	૧૧	૧૦	૧૦	૧૦	૫૧
વાઈ હરશ્ચ, શેઠ તઢસીદાસ જગજી- વનની માતાજી.	,,	૦	૫	૦	૫	૦	૧૦

નામ.	ગામ.	પુસ્તકોદ્ધાર	જીર્ણોદ્ધાર.	નિરાશ્રિત.	જીવદયા.	કેલવળી.	કુલ.
		૧	૨	૩	૪	૫	
× શેઠ રવજી ધરમજી.	માહરુ.	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
શ્રી માણસાના ડેલીગેયે તરફથી.	માણસા.	૬	૬	૫	૬	૫	૨૮
શેઠ મોતીચંદ કલ્યાણજી.	,,	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
,, મયાચંદ સુજાણજી.	,,	૨	૨	૨	૨	૨	૧૧
,, સરુપચંદ રંગજી.	,,	૨	૨	૩	૨	૨	૧૧
,, પીતાંબરદાસ શાંતિદાસ	માંડવી.	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
,, માણેકચંદ પાનાચંદ.	,,	૦	૦	૦	૦	૧	૧
,, દલીચંદ પીતાંબર.	મી.યાગામ.	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૫૦
,, ધરમચંદ કેવલદાસ.	,,	૫૦	૦	૦	૦	૦	૫૦
,, મનસુખ નીહાલચંદ.	,,	૧૦	૦	૦	૦	૦	૧૦
,, લાલચંદ વ્રજલાલ.	,,	૨	૨	૨	૨	૨	૧૦
શ્રી મુઝીના સંઘ તરફથી.	મુઝી.	૧૨	૫૦	૧૩	૧૩	૧૩	૧૦૧
શેઠ પ્રેમચંદ રાયચંદ.	મુંબઈ.	૦	૦	૫૦૦૧	૦	૦	૫૦૦૧
× ,, છોટાલાલ નગીનદાસની કું.	,,	૧૦૦૦	૧૦૦૦	૧૦૦૦	૧૦૦૦	૧૦૦૦	૫૦૦૦
,, ગણેશમલ સોભાગમલ.	,,	૫૦૦	૧૫૦૦	૭૦૦	૬૦૦	૭૦૦	૪૦૦૦
,, જીવણચંદ લલ્લુભાઈ.	,,	૫૦૦	૫૦૦	૫૦૦	૫૦૧	૫૦૦	૨૫૦૧
,, નગીનદાસ કપુરચંદ.	,,	૫૦૦	૫૦૦	૫૦૦	૫૦૦	૫૦૧	૨૫૦૧
,, રાયચંદ હુશાલચંદ.	,,	૫૦૦	૫૦૦	૫૦૦	૫૦૦	૫૦૦	૨૫૦૦
,, વાલુભાઈ નથુભાઈ ચાહવાઢા.	,,	૨૦૦	૨૦૦	૨૦૧	૨૦૦	૨૦૦	૧૦૦૧
,, રતનજી વીરજી.	,,	૨૦૦	૨૦૦	૨૦૦	૨૦૧	૨૦૦	૧૦૦૧
,, રુપચંદ લલ્લુભાઈ.	,,	૨૦૦	૨૦૦	૨૦૧	૨૦૦	૨૦૦	૧૦૦૧
× રા. સા. હીરાચંદ મોતીચંદ.	,,	૨૦૦	૨૦૦	૨૦૧	૨૦૦	૨૦૦	૧૦૦૧
શેઠ ગોકલ્લભાઈ દોલતરામ.	,,	૨૦૦	૨૦૦	૨૦૦	૨૦૦	૨૦૦	૧૦૦૦
× ,, મુરામલજી જેપુરવાઢા.	,,	૧૫૦	૧૫૦	૧૫૦	૧૫૦	૧૫૦	૭૫૦
,, કેસરીચંદ માળાભાઈ.	,,	૨૦૦	૨૫૧	૧૫૦	૦	૦	૬૦૧
,, અમરચંદ તલકચંદ.	,,	૦	૦	૦	૦	૫૦૧	૫૦૧
× ,, મોટા વધાજી.	,,	૧૫૦	૨૦૧	૧૫૦	૦	૦	૫૦૧
× ,, મોતીચંદ દેવચંદ.	,,	૧૦૦	૧૦૦	૧૦૧	૧૦૦	૧૦૦	૫૦૧
બાઈ ઢાહી, શેઠ વીરચંદ દીપચં- દનાં ઘળીયાળી.	,,	૧૦૦	૧૦૦	૧૦૦	૧૦૦	૧૦૦	૫૦૦
× ,, દાંવાઢી, શેઠ જસવીર મૂદરની વિધવા.	,,	૧૦૦	૧૦૦	૧૦૦	૧૦૦	૧૦૦	૫૦૦
× શેઠ નવલચંદ મોતીચંદ ચોધરી.	,,	૧૦૦	૧૦૦	૧૦૦	૧૦૦	૧૦૦	૫૦૦
× ,, મગવાનદાસ હીરાચંદ.	,,	૧૦૦	૧૦૦	૧૦૦	૧૦૦	૧૦૦	૫૦૦
× ,, હરીભાઈ કાશીદાસ.	,,	૦	૦	૨૦૧	૨૦૧	૦	૪૦૨
રૂની કાચી ટાંડીના પાટીઆ તરફથી.	,,	૦	૦	૧૦૧	૨૦૧	૧૦૦	૪૦૨
× શેઠ જેચંદ મોતીચંદની કું.	,,	૧૦૦	૧૦૦	૧૦૦	૦	૧૦૦	૪૦૦
શેઠ અમુલખ ઢોગમલ.	,,	૫૦	૫૧	૫૦	૫૦	૫૦	૨૫૧
,, કસ્તુરચંદ ક્ષેરચંદ.	,,	૫૦	૫૦	૫૦	૫૧	૫૦	૨૫૧
,, ટોકરસી કાનજી મેવાવાઢા.	,,	૫૦	૫૦	૫૦	૫૧	૫૦	૨૫૧
,, દેવજી નથુની કુંપની.	,,	૫૧	૫૦	૫૦	૫૦	૫૦	૨૫૧
,, ધરમસી શેશકરણ પારબંદરવાઢા.	,,	૫૦	૫૦	૫૦	૫૧	૫૦	૨૫૧

નામ.	ગામ.	પુસ્તકોદ્ધાર	જોર્ણોદ્ધાર.	નિરાશ્રિત.	જીવદયા.	કેલ્વળી.	કુલ.
		૧	૨	૩	૪	૫	
× શેઠ નરસી કેશવજી નાયક.	મુંબઈ.	૫૦	૫૧	૫૦	૫૦	૫૦	૨૫૧
„ ભારમલ મેઘરાજ તરફથી શેઠ							
જેઠાભાઈ દામજી.	„	૫૧	૫૦	૫૦	૫૦	૫૦	૨૫૧
„ મેઘાજી મોતીજી.	„	૫૦	૫૦	૫૦	૫૧	૫૦	૨૫૧
„ મંગલદાસ છગનલાલ.	„	૫૦	૫૦	૫૧	૫૦	૫૦	૨૫૧
„ લક્ષ્મીચંદ માણેકચંદ.	„	૫૦	૫૦	૫૦	૫૦	૫૧	૨૫૧
„ લવજી ઠાકરસીની કું.	„	૦	૦	૦	૨૫૧	૦	૨૫૧
„ અમરચંદ તલકચંદની સ્ત્રીતરફથી	„	૫૦	૫૦	૫૦	૫૦	૫૦	૨૫૦
„ અમરચંદ તલકચંદની બેન							
તરફથી.	„	૫૦	૫૦	૫૦	૫૦	૫૦	૨૫૦
× „ કલ્યાણચંદ સોભાગચંદ.	„	૫૦	૫૦	૫૦	૫૦	૫૦	૨૫૦
„ થોમળભાઈ દામજી	„	૫૦	૫૦	૫૦	૫૦	૫૦	૨૫૦
× „ ઘેલાભાઈ ઉત્તમચંદ સેવેરી.	„	૫૦	૫૦	૫૦	૫૦	૫૦	૨૫૦
„ મંછુભાઈ તલકચંદ.	„	૫૦	૫૦	૫૦	૫૦	૫૦	૨૫૦
„ રેવાશંકર જગજીવન.	„	૦	૦	૨૫૦	૦	૦	૨૫૦
× „ યુનીલાલ ખુશાલચંદ.	„	૦	૧૦૧	૦	૧૦૧	૦	૨૦૨
અમેરિકાના પાટીઆ તરફથી શેઠ							
કલભાઈ ભાળજી.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૧૦૦	૨૫	૨૦૦
શેઠ કસ્તુરચંદ નાનચંદ.	„	૪૦	૪૦	૪૦	૪૦	૪૦	૨૦૦
„ મોહનલાલ લહેરચંદ.	„	૩૦	૩૦	૩૦	૩૦	૩૧	૧૫૧
„ જેઠાભાઈ ડોસાભાઈ.	„	૩૦	૩૦	૩૦	૩૦	૩૦	૧૫૦
„ અળદાજી સવાજી.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
„ ઈચ્છાચંદ રંગીલદાસ.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
„ ઉમરસી રાયસી.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
× શ્રી કચ્છી જૈન મિત્રમંડલ તરફથી							
શેઠ સ્વેચંદ.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
શેઠ કલભાઈ ભાળજી.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
× „ ચંદુલાલ ખુશાલચંદ.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
„ ત્રિભોવનદાસ અમરચંદ તલકચંદ.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
„ દેવરાજ ટોકરસી.	„	૬૨૧	૬૨૧	૦	૦	૦	૧૨૫
× મોરવીવાળા શેઠ પોપટભાઈ માવજી.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૦૫
× શેઠ ફકીરચંદ તારાચંદ.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
„ બાઈ ફુલકોર, શેઠ પરશોતમ							
માણેકચંદની ઘણીઆળી.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
શેઠ બાલચંદ કનીરામ.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
„ મનમુખલાલ લલ્લુભાઈ.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
„ માંઢળ ભીમજી.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
„ રતનજી વેલસી.	„	૬૨૧	૬૨૧	૦	૦	૦	૧૨૫
„ બાઈ લાલકોર હા. શેઠ નેમચંદ ભીમજી.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
શેઠ શાવકશા અરેદેશર હા. શેઠ							
મહામુલ્ક ગુલાબચંદ.	„	૨૦	૨૦	૨૦	૨૦	૨૧	૧૦૧
× „ સરુપચંદ જેવંદ.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫

નામ.	ગામ.	પુસ્તકોદ્ધાર	જીર્ણોદ્ધાર.	નિરાશ્રિત.	જીવદયા.	કેલવર્ષી.	કુલ.
		૧	૨	૩	૪	૫	
શેઠ ઉત્તમલાલ ઢાણાભાઈ.	મુંબઈ.	૨૦	૨૧	૨૦	૨૦	૨૦	૧૦૧
× „ ધરમચંદ હેમચંદ હા. શેઠ કલ્યા-	„	૨૦	૨૦	૨૦	૨૦	૨૧	૧૦૧
„ નારણદાસ કલ્યાણજી.	„	૨૦	૨૧	૨૦	૨૦	૨૦	૧૦૧
„ ભાળજી દેવજી.	„	૨૦	૨૦	૨૦	૨૦	૨૧	૧૦૧
× „ રતનચંદ પાનાચંદ હા. શેઠ	„	૨૦	૨૧	૨૦	૨૦	૨૦	૧૦૧
„ નેમચંદ પ્રેમચંદ.	„	૨૦	૨૧	૨૦	૨૦	૨૦	૧૦૧
મી. લાલનના એક મિત્ર તરફથી	„	૧૦૧	૦	૦	૦	૦	૧૦૧
બાઈ પાનકોર હા. શેઠ નેમચંદ ભીમજી.	„	૨૦	૨૦	૨૦	૨૦	૨૦	૧૦૦
શેઠ મગનલાલ કેકુચંદ.	„	૨૦	૨૦	૨૦	૨૦	૨૦	૧૦૦
„ મોહનલાલ મગનભાઈ.	„	૨૦	૨૦	૨૦	૨૦	૨૦	૧૦૦
„ શામજી લાલજી.	„	૦	૦	૫૦	૦	૫૦	૧૦૦
„ હરગોવન પુનમચંદ.	„	૧૫	૧૫	૧૫	૧૫	૧૫	૭૫
„ પ્રાગજી ભીમજી તરફથી બાઈ	„	૧૧	૧૧	૧૧	૧૧	૧૧	૫૫
„ પાનકોર.	„	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૧૧	૫૧
„ વેલજી મોનસી.	„	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૧૧	૫૧
બેન ગુલાબ, શેઠ દયાચંદ વારિચંદની	„	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૧૧	૫૧
દોકરી.	„	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૧૧	૫૧
શેઠ ગોકઢદાસ ગુલાબચંદ.	„	૧૦	૧૦	૧૦	૧૧	૧૦	૫૧
„ ક્ષેત્રચંદ ધનજી લીંબડીવાઢા.	„	૧૦	૧૦	૧૧	૧૦	૧૦	૫૧
× „ દામજી ભાળજી.	„	૧૦	૧૦	૧૧	૧૦	૧૦	૫૧
× „ દીવાનચંદ હરીરામ.	„	૦	૦	૦	૨૫	૨૫	૫૧
„ બાપુલાલ લલ્લુભાઈ દલાલ.	„	૧૧	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૫૧
„ રાયચંદ નાનચંદ.	„	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૫૦
શાહચાતે. હા. શેઠ અમરચંદ તલકચંદ	„	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૫૦
શેઠ શીવરામ કનીરામ.	„	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૫૦
„ મોકમચંદ વધુચંદ પાટળવાઢા.	„	૮	૮	૮	૮	૯	૪૧
„ અમરચંદ કાનજી.	„	૧૫	૫	૫	૫	૫	૩૫
„ પ્રેમાજી જસાજી.	„	૬	૬	૬	૬	૬	૩૧
× „ લાલજી ઘેલાભાઈ.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ અમરચંદ કાનજી માંગરોઢવાઢા.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ આળંદજી જેઠા ભાવનગરવાઢા.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
× „ ઉત્તમલાલ ઢાણાભાઈ.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
× „ ઉત્તમચંદ અને ક્ષેત્રચંદ પર-	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ માનંદ માંગરોઢવાઢા.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ કરસનજી હરજીચંદ જામ-	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ નગરવાઢા.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
× „ કેસરીચંદ નગીનદાસ સુરતવાઢા.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
× „ ઘેલાભાઈ ફૂલચંદ.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ જેઠાભાઈ કાળજી.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ નેમચંદ વજેચંદ કઠોરવાઢા.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ પનાજી ભીમજી.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫

નામ.	ગામ.	પુસ્તકોદ્ધાર	જોનોદ્ધાર.	નિરાશ્રિત.	જીવદયા.	કેટલવર્ણી.	કુલ.
		૧	૨	૩	૪	૫	
× શેઠ પાનાચંદ માવજી સોનાવાળા.	મુંબઈ.	૦	૦	૨૫	૦	૦	૨૫
× „ પ્રેમચંદ ઓથવજી કચ્છવાળા.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
× „ પ્રેમચંદ મગનચંદ.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ ફૂલચંદ નેમચંદ.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ મુઠચંદ કપુરચંદ ઝાંઢના દલાલ.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ મોહનલાલ હેમચંદ.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
વાઈ મોતીકોર, શેઠ રૂપચંદ ઉમેદચં- દની ધણીઆળી.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
× „ મોતીકોર, શેઠ કેસરીચંદ લલ્લુ- ભાઈની ધણીઆળી.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
× શેઠ પદમસી ચેરાજ.	„	૦	૦	૦	૦	૨૫	૨૫
„ રતનચંદ કુંવરજી કપાસી	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ લલ્લુભાઈ તુનીલાલ સુરતી.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ લાલજી ભારમલજી.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
× „ સોમચંદ લાલચંદ અંકલેશ્વરવાળા.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ હરગોવન ગોપાલજી.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ હરજીવન મુક્તજી માંગરોલવાળા.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ હાથોભાઈ કલ્યાણચંદ.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
× „ હીરાચંદ સીમચંદ સુરતવાળા.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
શાહ ખાતે હા. શેઠ અમરચંદ તલકચંદ	„	૦	૦	૦	૨૫	૦	૨૫
શાહ ખાતે હા. શેઠ અમરચંદ તલકચંદ.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
શેઠ પીતાંબર ઉમેદરામ.	„	૪	૪	૪	૪	૪	૨૦
× વાઈ માળેક, શેઠ મોનચંદ રૂપચંદની છાં તરફથી, શેઠ દામોદર જ- વેરચંદ	„	૪	૪	૪	૪	૪	૨૦
× વાઈ જેઠી, શા. બહેચર પીતાંબરજી દીકરી.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૫
× શેઠ કૃષ્ણાજી વીરાજી હા. શેઠ ગુલા- બચંદજી હજારીમલજી.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૫
„ નેમચંદ જમનાદાસ વેરાવટવાળા	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૫
શાહઘાતે હા. શેઠ પંજારામ- વાડીલાલ.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૫
શેઠ મીસ્તાભાઈ હરીચંદ દલાલ.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૫
„ મોક્ષમસી પાનાચંદ ધ્રોઢવાળા.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૫
„ ગોવનજી વિઠ્ઠલ.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૧
„ હીરજી પુનસી.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૦
„ ગુલાબચંદ પીતાંબર લીંબડીવાળા	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૦
× „ ઘેલાભાઈ રતનચંદ ચોકસી.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૦
દલાલ તારાચંદ અને કુંવરજી.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૦
શેઠ પાનાચંદ યુશાલચંદ ભાવ- નગરવાળા.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૦

નામ.	ગામ.	પુસ્તકોદ્ધાર	ઝીર્ણોદ્ધાર-	નિરાશ્રિત.	જીવદયા.	કેઢવળી.	કુલ.
		૧	૨	૩	૪	૫	
× શેઠ મળીલાલ પરશોત્તમ, જૈનમિત્ર							
સમાજના મેનેજર.	મુંબઈ.	૦	૧૦	૦	૦	૦	૧૦
„ મોહનલાલ લલ્લુભાઈ શવેરો.	„	૨	૨	૨	૨	૨	૧૦
„ મોહનલાલ હરગોવન.	„	૨	૨	૨	૨	૨	૧૦
„ લહેરચંદ શવેરચંદ.	„	૨	૨	૨	૨	૨	૧૦
„ પરમાનંદ લાલાધર.	„	૪	૫	૦	૦	૦	૯
× „ કલ્યાણજી મોનસી.	„	૧	૧	૧	૧	૧	૫
„ સ્વીમચંદ માણેકચંદ.	„	૧	૧	૧	૧	૧	૫
„ ડાહ્યાચંદ ઉદેચંદ દમણીઆ.	„	૧	૧	૧	૧	૧	૫
દલાલ પદમસી લાલજી રામજી.	„	૧	૧	૧	૧	૧	૫
શેઠ બાપુલાલ પુંજીરામ.	„	૧	૧	૧	૧	૧	૫
„ મોતીચંદ દામજી ગઢડાવાઢા.	„	૦	૦	૫	૦	૦	૫
બાઈ હરકોર.	„	૧	૧	૧	૧	૧	૫
શેઠ કસ્તુરચંદ વીરચંદ.	મહેસાણા.	૨૦૦	૨૦૦	૨૦૧	૨૦૦	૨૦૦	૧૦૦૧
„ રવચંદ વજેચંદ.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
„ સવચંદ કસ્તુરચંદ.	„	૦	૧૦૧	૦	૦	૦	૧૦૧
„ મોંઢાભાઈ ઢાકરસી.	„	૨૦	૨૦	૨૦	૨૦	૨૦	૧૦૦
„ સુરચંદ મોતીચંદ.	„	૦	૧૦૦	૦	૦	૦	૧૦૦
× „ લલ્લુભાઈ ત્રીમોવનદાસ.	„	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૫૦
„ રામચંદ હરગોવન.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ ચીંકાભાઈ નાગરદાસ.	„	૧	૧	૧	૧	૧	૫
× „ લલ્લુભાઈ પુનમચંદ.	મોરાબંદર.	૫૦	૫૦	૫૦	૫૦	૫૦	૨૫૦
સંઘવી સુંદરજી ઓધવજી.	મોરવી.	૧૧	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૫૧
× શેઠ જીવાજી શ્રીચંદની, ઢા. શેઠ							
મુરામલજી.	રતલામ.	૧૦૦	૧૦૦	૧૦૦	૧૦૦	૧૦૦	૫૦૦
શ્રી રતલામની જ્ઞાનવર્ધક સમા તરફથી.	„	૨૫	૫૦	૫૦	૨૫	૨૫	૧૭૫
શેઠ રતનચંદ મુઢ્ઢચંદ તથા વેલાજી							
મુઢ્ઢચંદ તથા મુલાબચંદ વુધમલ.	રહીમતપુર.	૨૫	૨૫	૦	૦	૨૫	૭૫
× બાઈ કીલી, શા. હરગોવન પુનમચંદની							
દીકરી.	રાધનપુર.	૦	૦	૫૦૧	૦	૦	૫૦૧
શેઠ મોહનલાલ ઢોકરસી.	„	૫	૫	૫૦	૫૦	૫૦	૨૫૦
„ શીરચંદ નાનચંદ જેરામ.	„	૮	૮	૮	૮	૮	૪૦
× „ કરમચંદ લલ્લુભાઈ.	„	૬	૬	૬	૬	૬	૩૦
„ અમૃતલાલ નરપત.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ ડાહ્યાભાઈ ઉત્તમચંદ મળસાઢી.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ ડાહ્યાચંદ વાલજી પટવા.	„	૨	૨	૨	૨	૨	૧૦
„ મવાન વલભાભાઈ.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ દીપચંદ દેવકરણ.	„	૨	૨	૨	૨	૨	૧૫
„ જમનાલાલ વલમસી.	„	૨	૨	૨	૨	૨	૧૦
„ નાગરદાસ પુંજાભાઈ.	„	૦	૨	૨	૨	૨	૧૦
„ વરધીલાલ કચરાભાઈ.	„	૦	૨	૨	૨	૨	૧૦

નામ.	ગામ.	પુસ્તકોદ્ધાર	જીર્ણોદ્ધાર.	નિરાશ્રિત.	જીવદયા.	કેળવણી.	કુલ.
		૧	૨	૩	૪	૫	
શેઠ છોટાલાલ ચતુરદાસ.	રાધનપુર.	૧	૧	૧	૧	૧	૫
„ છોટાલાલ ગુલાબચંદ.	„	૧	૧	૧	૧	૧	૫
× „ લલ્લુ લવજી.	„	૧	૧	૧	૧	૧	૫
„ નાગરદાસ પરશોત્તમની કું.	રાણપુર.	૪૦	૪૦	૪૦	૪૦	૪૧	૨૦૧
„ છગનલાલ ત્રીકમલાલ મોદી.	„	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૧૧	૫૧
„ તારાચંદ ચુનીલાલ.	રાંદેર.	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
„ ફત્તીરભાઈ અંબાવીદાસ.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
„ લખર્માચંદ માળેકચંદ.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
× „ નવલચંદ નીમચંદ.	„	૨૫	૦	૨૫	૦	૫૦	૧૦૦
× „ ખુવચંદ કલ્યાણચંદ.	„	૨	૨	૨	૨	૨	૧૦
„ દીપચંદ ભીમાજી.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ પ્રાણજીવન પરશોત્તમ.	રાઈબંદર.	૨૫	૨૫	૫૧	૨૫	૨૫	૧૫૧
શ્રી રાજપુરના સંઘ તરફથી.	રાજપુર.	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
વોરા બાળંદજી ક્ષવેર.	રાજપુરા.	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
× શેઠ જેઠા જીવા.	„	૨	૨	૨	૨	૨	૧૦
„ મોનજી ક્ષીણા.	„	૨	૨	૨	૨	૨	૧૦
સંઘવી મેઘરાજ તારાચંદ.	રોહીઢા.	૨૫	૨૫	૦	૦	૦	૫૦
શેઠ દેવચંદ જેવંદ.	રાતા.	૧	૧	૧	૧	૧	૫
સંઘવી ફૂલચંદ કમલસી.	લક્ષતર.	૧૦	૧૧	૧૦	૧૦	૧૦	૫૧
શ્રી સંઘ સમસ્ત.	લાસ-સીરોહી.	૨૫	૫૦	૨૫	૨૫	૨૫	૧૫૧
શેઠ પનાજી રઘાજી.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ કસ્તુરચંદ કેરાજી.	„	૨૨	૨૨	૨૨	૨૨	૨૨	૧૫
„ ચંદાજી કેરાજી.	„	૨૨	૨૨	૨૨	૨૨	૨૨	૧૫
„ ભીલાજી કસ્તુરચંદ.	„	૨૨	૨૨	૨૨	૨૨	૨૨	૧૫
„ જેઠાભાઈ ગુલાબચંદ	લાડોલ.	૪	૪	૪	૫	૪	૨૧
× કોઠારી રુઘનાથ ડુંગરસી.	વલસાડ.	૪૦	૪૦	૪૦	૪૦	૪૧	૨૦૧
શેઠ ગોવિંદજી નધુજી.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
× બાઈ અંબા, હા. શેઠ પ્રેમચંદ વલ્તાજી.	„	૨૦	૨૦	૨૦	૨૦	૨૧	૧૦૧
શેઠ ગુલાબચંદજી તારાચંદ.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ હેમા કાનજી.	„	૨૨	૨૨	૨૨	૨૨	૨૨	૧૫
„ કીશનચંદ હીરાલાલ.	વધો.	૫૦	૫૦	૫૦	૫૦	૫૦	૨૫૧
„ જેઠારામ છલીલચંદ.	વડનેર.	૦	૧૦	૦	૦	૦	૧૦
વકીલ ગુલાબચંદ વાઘજી.	વઢવાળકેમ્પ.	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
શેઠ તલકસી બહેચરદાસ.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ મનસુખ જાદવજી.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ ઠાકરસી લાલચંદ.	„	૫	૦	૫	૦	૦	૧૦
„ ગોવિંદજી મકનજી.	વઢવાળ	૦	૦	૦	૦	૦	૦
હોસી કાનજી વલુ.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ ગુલાબચંદ નાનજી.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
શેઠ પીતાંબરદાસ વૃજલાલ.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
વોરા કપુરચંદ ત્રીકમદાસ.	„	૧	૧	૧	૧	૧	૫
શેઠ હરીસંગ રાયચંદ.	વળોદ.	૦	૦	૦	૦	૦	૦

નામ.	ગામ	પુસ્તકોદ્ધાર	જીર્ણોદ્ધાર.	નિરાશ્રિત.	જીવદયા.	કેલવળી.	કુલ.
		૧	૨	૩	૪	૫	
શેઠ સીમજી ધનરાજ.	વઢાલા.	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ નાનચંદ લાલજી.	નાંદા.	૫૦	૫૦	૫૦	૫૦	૫૦	૨૫૦
„ જેઠાભાઈ દેવાજી તથા શેઠ							
કપુરા હુશાલજી.	„	૨૦	૨૦	૨૧	૨૦	૨૦	૧૦૧
„ હકમાજી ફકીરચંદજી.	„	૨૦	૨૦	૨૦	૨૦	૨૦	૧૦૦
„ હુમાજી લખમાજી.	„	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૫૦
„ અમરાજી સુરતાજી.	„	૨	૨	૨	૨	૨	૧૧
„ જેઠાજી અમરાજી.	„	૨	૨	૨	૨	૨	૧૦
શ્રી વાવના સંઘ તરફથી.	વાવ.	૧૧	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૫૧
× શેઠ સીમાજી વાલજી.	વાપી.	૦	૨૫	૦	૨૫	૦	૫૦
„ લલ્લુભાઈ જીવરાજ.	વિજાપુર.	૧૫	૧૫	૧૫	૧૫	૧૫	૭૫
„ ડુંગરસી ધનજી તરફથી શેઠ							
નથુભાઈ મંછાચંદ.	„	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૫૦
„ નગીનદાસ જેઠાચંદ.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ રીઘવદાસ અમુલચ.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ જુમશરામ વેલજી	„	૫	૪	૪	૪	૪	૨૧
„ કાઠીદાસ સુરચંદ	„	૪	૪	૪	૪	૪	૨૦
„ જેસિંગભાઈ રવચંદ	„	૨	૨	૨	૨	૨	૧૦
„ દલસુખભાઈ મોતીચંદ	„	૨	૨	૨	૨	૨	૧૦
„ નથુભાઈ મંછાચંદ	„	૨	૨	૨	૨	૨	૧૦
„ કલ્યાણજી હુશાલ	વેરાવલ	૪૦	૪૦	૪૦	૪૦	૪૧	૨૦૧
„ માનચંદ લાલચંદ	સમૌ.	૨	૨	૨	૨	૨	૧૫
„ હીરાચંદ સીમચંદ	„	૨	૨	૨	૨	૨	૧૫
„ બહેચરદાસ સીમચંદ	„	૨	૨	૨	૨	૨	૧૦
„ કોશોર વીરચંદ	„	૧	૧	૧	૧	૧	૫
„ ગુલાબચંદ કાઠીદાસ	સરધાર.	૦	૧૦	૦	૦	૦	૧૦
„ ગોવિંદજી રાતાજી	સરભોળ.	૨	૨	૨	૨	૨	૧૦
„ રતનચંદ સરુપચંદ	સાંગલી.	૦	૦	૫૦	૦	૦	૫૦
શ્રી સાળંદના સંઘ તરફથી	સાળંદ.	૫૦૧	૦	૦	૦	૦	૫૦૧
શેઠ ડાહ્યાભાઈ હાથીચંદ	સાદરા.	૧૦	૧૧	૧૦	૧૦	૧૦	૫૧
„ પાનાચંદ નાનચંદ	સાણ.	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
શ્રી શાહાપુરના સંઘતરફથી	શાહાપુર.	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
શેઠ તલકચંદ રુપચંદ	શીરશાળા.	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
„ કુંવરજી મુઠજી.	શીહોર.	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
× „ શામજી ઘેલા.	„	૦	૦	૧૨૧	૧૨૧	૦	૨૫
„ ગણેશદાસ કેસરીચંદ.	સીવની.	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૫૦
„ દલા ભૂદરજી.	સીસોદરા.	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૫૦
„ હુશાલ વધાજી.	„	૨	૨	૨	૨	૨	૧૫
„ મુલકચંદ હેમચંદ.	સેપુર.	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૫૦
„ તુનીલાલ કોશોર.	શીરપુર.	૧૫	૧૦	૫	૧૫	૧૦	૫૫
„ લાલચંદ વીરચંદ.	„	૧૦	૧૧	૧૦	૧૧	૯	૫૧
„ હેમચંદ રાયચંદ.	„	૧૧	૧૫	૫	૫	૨	૪૦

નામ.	ગામ.	પુસ્તકોદ્ધાર		નિરાશ્રિત.	જીવિદયા.	કેલવળી.	કુલ.
		૧	૨	૩	૪	૫	
શેઠ કસ્તુરચંદ કરમચંદ.	શીરપુર.	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ મોતીચંદ મંછાચંદ.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ હીરાચંદ હેમચંદ.	„	૬	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ દીપચંદ પાનાચંદ.	„	૫	૧૦	૨	૨	૧	૨૦
„ ઠાકરસી હરિજી રતનસી.	„	૨૨	૨૨	૨૨	૨૨	૨૨	૧૫
„ હેમચંદ મુલાશા.	„	૨	૨	૨	૨	૨	૧૦
„ મગનલાલ તારાચંદ.	„	૧	૧	૧	૧	૧	૫
„ મોતીચંદ વેલચંદ.	„	૧	૧	૧	૧	૧	૫
„ પરચત રૂપાસા.	„	૧	૧	૧	૧	૧	૫
„ વેલચંદ તલકચંદ.	„	૧	૧	૧	૧	૧	૫
„ રામજી રવજી.	„	૦	૦	૦	૧૧	૧૧	૩
„ કાંકાચંદ હેમચંદ.	„	૦૧	૦૧	૦૧	૦૧	૦૧	૧૧
„ સોમચંદ છગન.	„	૦૧	૦૧	૦૧	૦૧	૦૧	૧૧
× શ્રી સુદગામના સંઘ તરફથી.	સુદગામ.	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
શેઠ હેમચંદ વચતચંદ.	સોલાપુર.	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
× શ્રી ઓશવાક પંચ તરફથી.	સોજત.	૦	૨૧	૦	૦	૦	૨૧
× શેઠ મલુકચંદ સોમચંદ.	સેદુર-કોલ્હાપુર.	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૫૦
× „ મગનલાલ મલુકચંદ.	સુરત.	૨૦૦	૧૦૦	૧૦૦	૧૦૦	૧૦૦	૬૦૦
× „ મોહનલાલ રાજુભાઈ.	„	૨૦૦	૧૦૦	૧૦૦	૧૦૦	૧૦૦	૬૦૦
× „ ઉત્તમચંદ મુલ્લચંદ.	„	૧૦૧	૧૦૦	૧૦૦	૧૦૦	૧૦૦	૫૦૧
× „ ડાહ્યાભાઈ ભાઈચંદ.	„	૧૦૦	૧૦૦	૧૦૦	૧૦૦	૧૦૧	૫૦૧
„ કેવલચંદ ગુલાબચંદ.	„	૧૦૦	૧૦૦	૧૦૦	૧૦૦	૧૦૦	૫૦૦
× „ ભગવાનદાસ હીરાચંદ.	„	૧૦૦	૧૦૦	૧૦૦	૧૦૦	૧૦૦	૫૦૦
× „ ધરમચંદ અમેચંદ.	„	૫૦	૧૦૦	૫૦	૫૦	૫૦	૩૦૦
× „ બેન નવલકોર, શેઠ ઉત્તમચંદ	„	૫૦	૫૦	૫૧	૫૦	૫૦	૨૫૧
„ નવલચંદની દીકરી.	„	૫૦	૫૦	૫૦	૫૦	૫૦	૨૫૦
× શેઠ કસ્તુરચંદ કશલચંદ	„	૫૦	૫૦	૫૦	૫૦	૫૦	૨૫૦
„ કલ્યાણચંદ હરલચંદ.	„	૫૦	૫૦	૫૦	૫૦	૫૦	૨૫૦
× „ ઘેલાભાઈ અમરચંદ.	„	૫૦	૫૦	૫૦	૫૦	૫૦	૨૫૦
× વાઈ જસકોર, શેઠ કસ્તુરચંદ	„	૫૦	૫૦	૫૦	૫૦	૫૦	૨૫૦
„ શ્રેમચંદની વિધવા.	„	૫૦	૫૦	૫૦	૫૦	૫૦	૨૫૦
શેઠ પાનાચંદ તારાચંદ.	„	૫૦	૫૦	૫૦	૫૦	૫૦	૨૫૦
„ મગનલાલ મલુકચંદની કું. તર-	„	૫૦	૫૦	૫૦	૫૦	૫૦	૨૫૦
„ ફથી શેઠ ગુલાબચંદ મલુકચંદ.	„	૫૦	૫૦	૫૦	૫૦	૫૦	૨૫૦
„ વમલચંદ સોમચંદ.	„	૫૦	૫૦	૫૦	૫૦	૫૦	૨૫૦
„ હેમચંદ વીરચંદ.	„	૪૦	૪૦	૪૧	૪૦	૪૦	૨૦૧
× „ ઘેલાભાઈ દેવચંદ.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
„ ચુનીલાલ કસ્તુરચંદ ચોકસી.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
„ ચુનીલાલ બાલમુકન.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
„ ચીમનલાલ લલ્લુભાઈ સબજજ.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
× „ છગનલાલ ભાઈચંદ.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
શાહ સાતે હા. શેઠ ચુનીલાલ વમલચંદ.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫

નામ.	ગામ.	પુસ્તકોદ્ધાર	જીર્ણોદ્ધાર.	નિરાશ્રિત.	જીવદયા	કેલવણી.	કુલ.
		૧	૨	૩	૪	૫	૬
શેઠ માણેકચંદ વમલચંદ	સુરત.	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
X „ મોતીચંદ તારાચંદ તોલાટ.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
„ વજેચંદ દેવચંદ.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
„ વનમાલીદાસ દેવચંદ.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
X „ સવાઈચંદ જીવણચંદ.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
„ જીવણચંદ રતનચંદ.	„	૨૦	૨૦	૨૦	૨૦	૨૧	૧૦૧
„ મગનભાઈ ગુલાબચંદ.	„	૨૦	૨૦	૨૦	૨૧	૨૦	૧૦૧
X „ ચુનીલાલ લલ્લુભાઈ.	„	૧૦	૧૦	૧૧	૧૦	૧૦	૫૧
X વેન ધબલી હા. શેઠ સવાઈચંદ સુરતી.	„	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૫૦
શેઠ મોતીલાલ ચુનીલાલ ચોકસી.	„	૨૫	૨૫	૦	૦	૦	૫૦
„ સરુપચંદ અમેચંદ.	„	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૨૫	૧૨૫
X „ મગનભાઈ રાયચંદ.	„	૬	૬	૭	૬	૬	૩૧
વન રતન, શેઠ વમલચંદ લક્ષ્મીચંદ.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
બાઈ ઉમીયાકોર, શેઠ સ્ત્રીમચંદ નીહા- લચંદની ધણીમાળી.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
X શેઠ કીકાભાઈ સકલચંદ	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ ધરમચંદ રુપચંદ.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ નેમચંદ નાથાભાઈ.	„	૫	૨૫	૫	૫	૫	૨૫
X „ પ્રેમચંદ જેચંદ.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
X „ પ્રેમચંદ કપુરચંદ.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
X „ સુરચંદ શ્વેરચંદ.	„	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
„ ઈચ્છાચંદ દ્વારકાદાસ.	„	૩૩	૩૩	૩૩	૩૩	૩૩	૧૬૫
X „ ચુનીલાલ મોતીજી.	„	૩૩	૩૩	૩૩	૩૩	૩૩	૧૬૫
X „ ધનજીભાઈ નાથાભાઈ.	„	૩૩	૩૩	૩૩	૩૩	૩૩	૧૬૫
„ નાનચંદ ભાઈચંદ કાપડીઆ.	„	૨૦	૨૦	૨૦	૨૦	૨૦	૧૦
X „ ભગવાનદાસ ફકીરભાઈ.	„	૨૦	૨૦	૨૦	૨૦	૨૦	૧૦
X „ વજેચંદ તારાચંદ.	„	૨૦	૨૦	૨૦	૨૦	૨૦	૧૦
શ્રી હલ્લવદના સંઘ તરફથી.	હલ્લવદ.	૦	૦	૨૧	૦	૦	૨૧
શેઠ રાયમલજી મગનમલજી.	હોંગણઘાટ.	૩૦	૩૦	૩૦	૩૦	૩૦	૧૬૦
„ હસ્તીમલજી સંસ્ત્રીમલજી.	„	૩૦	૩૦	૩૦	૩૦	૩૦	૧૬૦
„ સરદામલ સુગનમલ.	હૈદરાબાદ.	૨૦	૨૦	૨૦	૨૦	૨૦	૧૦૦
X „ દલીચંદ મેઘાજી.	કડી.	૫	૫	૫	૫	૫	૨૫
કુલ રૂ.		૧૯૧૬૬	૨૦૧૬૭	૨૪૭૫૮	૧૭૨૮૮	૧૮૭૧૬	૧૦૦૯૬

પુરવળી (૪).

શ્રી મુંબઈમાં ભરાયેલી બીજી જૈન (શ્વેતાંબર) કોન્ફરન્સ વચ્ચે શ્રી કોન્ફરન્સ નિભાવફંડમાં ભરાયેલાં નાણાંની ટીપ.

સૂચના:—તા. ૧૫-૧૦-૧૯૦૪ સુધીમાં જે જે ગૃહસ્થો તરફથી તેઓએ ભરેલાં નાણાં વસુલ આવ્યાં નથી, તે ગૃહસ્થોનાં નામો આગળ + આ પ્રમાણે નિશાની મુકવામાં આવી છે.

નામ.	ગામ.	રકમ.
૧	૨	૩
શેઠ દલપતભાઈ ભગુભાઈ	અમદાવાદ	૧૦૦૧
„ મગનભાઈ કરમચંદ	„	૧૦૦૧
„ મનસુખભાઈ ભગુભાઈ	„	૧૦૦૧
„ રવચંદ નહાનચંદના દીકરા નાઈ		
હીરાચંદભાઈ	„	૨૦૧
„ દલસુખભાઈ લલ્લુભાઈ	„	૧૦૧
„ પ્રેમચંદ નહાલચંદ	„	૧૦
„ મોહનલાલ મગનલાલ	„	૨૫
„ મગનલાલ સાંકલચંદ	„	૧૦
„ ચુનીલાલ નહાલચંદ	આમલનેર	૨૬
શ્રી ઉદેપુરના સંઘ તરફથી	ઉદેપુર	૧૦૧
રાય બહાદુર બદ્રીદાસજી કાઠીકાદાસજી	કલકત્તા	૧૦૦૧
+ બાબુ સાહેબ હીરાલાલજી ચુનીલાલ	„	૫૦૧
શેઠ જેઠાભાઈ જેચંદ	„	૨૧૧
„ કેસરીચંદ રતનચંદ	કામઠી	૧૧૧
શ્રી યંભાતના ડેલીંગેટો તરફથી	યંભાત	૩૦૧
+ શેઠ દેવરાજ ટોકરસી	ગઢસી (કચ્છ)	૨૬
„ નથમલજી ગુલેચ્છા	ગ્વાલિયર લશ્કર.	૭૦૧
„ મહીકરણ મગનીરામ	જાલના	૨૧૦
+ „ હરચંદ ગુલાબચંદ	તીલ્હારા	૧૧
+ „ પાનાચંદ ઉત્તમચંદ કોટાવાલા	પાટણ	૧૦૦૧
„ મળીલાલ લહેરચંદ		૧૦૧

નામ.	ગામ.	રકમ.
૧	૨	૩
+ „ મીઠાચંદ લદ્દાચંદ	„	૧૦૧
+ „ મગનલાલ હરીચંદ	„	૨૬
શ્રી પંજાબના સંઘ તરફથી	પંજાબ	૫૦૧
શેઠ ફૂલચંદજી ગુલેચ્છા	ફલોદી	૭૦૧
„ આણંદજી પરશોતમ	ભાવનગર	૨૫૧
+ વોરા હઠીસંગ શ્વેર તથા વોરા અમરચંદ		
જસરાજ	„	૨૫૧
+ શ્રી કચ્છી દશા ઓસવાળ જ્ઞાતિના માનાર્થે		
શેઠ જેઠાભાઈ નરસીભાઈ	મુંબાઈ	૧૦૦૧
શેઠ ગણેશમલ સોભાગમલ	„	૧૦૦૧
+ „ છોટાલાલ નગીનદાસની કું.	„	૧૦૦૧
„ જીવણચંદ લલ્લુભાઈની કું.	„	૧૦૦૧
„ વીરચંદ દીપચંદ	„	૧૦૦૧
„ પ્રેમચંદ રાયચંદ	„	૧૦૦૧
„ શ્વેરચંદ ગુમાનચંદ	„	૭૦૧
+ „ શામજીભાઈ જીવરાજ	„	૬૦૧
+ „ રતનજી વીરજી	„	૨૬૧
શ્વેરી હીરાચંદ મોતીચંદની કું.	„	૨૬૧
શેઠ રાયચંદ ખુશાલચંદ	„	૨૬૦
„ અમરચંદ તલકચંદ	„	૧૦૧
+ „ જેચંદ મોતીચંદની કું.	„	૬૧
„ હરગોવન પુનમચંદ	„	૬૦
અમેરિકાના પાટીઆ તરફથી શેઠ કકલ		
ભાણજી	„	૨૬
+ બેન ગુલાબ હા. દીપચંદ ઉત્તમચંદ	„	૨૫
શાહ ખાતે હા. શેઠ અમરચંદ તલકચંદ	„	૨૬
શેઠ કમલસીભાઈ ગુલાબચંદ	રાધનપુર	૨૬૧
+ „ છગનલાલ ભાઈચંદ	સુરત	૭૬
„ ઠાકરસી હીરજી રતનસી	શીરપુર	૫
લાલા સરદારમલ સુગનમલ	હૈદરાબાદ	૬૦૧

કુલ રૂ. ૧૮૭૪૯

पुरवणी (ग).

देशना जुदा जुदा संघो, सभाओ, मंडळो विगेरे तरफथी श्री मुंबईमां भरायेली बीजी
जैन (श्वेतांबर) कॉन्फरन्समां डेलीगेटो तरीके बिराजेला गृहस्थोनां
नामनुं छीस्ट.

डेलीगेटोनां नाम.	डेलीगेटोनां नाम.
अखीयाणा.	शेठ करमचंद गोकळदास
शेठ डुंगरशी चत्रभुज	„ कस्तुरभाई मणीभाई नगरशेठ
अगत्राप.	„ कस्तुरचंद प्रेमचंद
„ शामजी लखमीचंद	„ काळीदास उमाभाई
अजमेर.	„ कीलाभाई उजमशी
„ केसरीचंदजी	„ केवळदास परशोत्तम
„ घनराजजी	„ केशवलाल घेलाभाई
„ सोभागमलजी	„ केशवलाल बापुजी
„ हमीरमलजी	„ केशवलाल त्रिभोवनदास
„ हरखचंदजी, साहेब बी. ए. एल. एम.	„ केशवलाल प्रेमचंद बी. ए. एल. एल. बी.
एंड. एस.	„ केशवलाल मगनलाल
अंजार.	„ खीमचंद मगनलाल
„ नथुभाई मानसंग	„ खीमचंद वीरचंद
„ सोमचंद धारशी	„ खीमचंद दीपचंद
„ हीराचंद परशोत्तम	„ गटाभाई मोकमलाल
अमदावाद.	„ गिरधरलाल वाडीलाल
शेठ अचरतलाल महासुखराम	„ गोकळभाई अमथाराम
„ अनोपचंद सांकळचंद	„ गोपाळदास न्यालचंद
„ अम्रतलाल चुनीलाल	„ गोकळदास अमथाशा
„ अम्रतलाल वाडीलाल	वकील चिमनलाल परशोत्तम
„ अम्रतलाल रतनचंद	शेठ चिमनलाल नगीनदास
„ अम्रतलाल चुनीलाल	„ चिमनलाल लालभाई
„ अंबालाल साराभाई	„ चुनीलाल भगुभाई
	„ चुनीलाल सांकळचंद
	„ चुनीलाल पीतांबरदास
	„ चुनीलाल वखतचंद

डेलीगेटोनां नाम.

- शेठ छगनलाल लल्लुभाई
 ,, छगनलाल बहेचरदास
 ,, छगनलाल कस्तुरचंद
 ,, छगनलाल ब्रीजलाल
 ,, छोटालाल लल्लुभाई झवेरी
 ,, छोटालाल काळीदास वकील
 ,, छोटालाल मगनलाल
 ,, जगाभाई गोकळदास
 ,, जगाभाई मोहोलालभाई
 ,, जगाभाई दलपतभाई
 ,, जमनादास प्रेमचंद
 ,, जमनादास हीराचंद
 ,, जमनादास प्रेमचंद एल.एम. एंड. एस.
 ,, जमनादास भगुभाई
 ,, जेसिंगभाई मोतीलाल
 ,, जेसिंगभाई हठीसंग
 ,, जेसिंगभाई मनसुखराम
 ,, जेसिंगभाई फुलचंद
 ,, डाह्याभाई नथुभाई
 ,, डाह्याभाई प्रेमचंद
 ,, डाह्याभाई मनसुखराम
 ,, डाह्याभाई गोकळ
 ,, डाह्याभाई रणछोडलाल
 ,, डाह्याभाई हीराचंद
 ,, डाह्याभाई हठीसंग
 ,, त्रीकमलाल आलमचंद
 ,, दलपतभाई मगनभाई
 ,, दलपतभाई पानाचंद
 ,, दलसुखभाई कस्तुरभाई
 ,, दलसुखभाई मानचंदभाई
 ,, दलसुखभाई लल्लुभाई
 ,, दलसुखभाई वाडीलाल वीरचंद

डेलीगेटोनां नाम.

- शेठ दोलाभाई नगीनदास
 ,, धोळीदास डुंगरसी
 ,, नथुभाई दोलतराम
 ,, नाथाभाई परशोतम
 ,, नाथालाल भगुभाई
 ,, नाथालाल हरगोबनदास
 ,, नानसा मनसुखराम
 ,, नीमचंद नगीनदास
 ,, नीमचंद लल्लुभाई
 ,, परशोतम ईच्छाचंद
 ,, परशोतमभाई मगनभाई
 ,, परशोतम मगनभाई हठीसंग
 ,, परशोतम अमीचंद दलाल
 ,, पीतांबरदास मगनलाल
 ,, पोपटलाल मनसुखराम
 वकील पोपटलाल अमथाशा
 शेठ पोपटलाल हेमचंद
 ,, पोपटलाल दोलतराम
 ,, पोपटलाल मगनलाल
 ,, पोपटलाल लल्लुभाई
 ,, फतेचंद दोलतचंद
 ,, फुलचंद ककलभाई
 ,, बापालाल अमीचंद
 ,, बालाभाई मनसुखराम
 ,, प्रेमचंद परशोतमदास
 ,, बालाभाई रायचंद
 ,, बालाभाई ककलभाई
 ,, बालाभाई फतेचंद शेठ
 ,, बालाभाई छगनलाल
 ,, बालाभाई गगलभाई
 ,, बालाभाई मंछाचंद
 ,, बहेचरदास कस्तुरदास

ટેલીગેટોનાં નામ.

શેઠ ભગુભાઈ હઠીસંગ
 „ ભગુભાઈ ચુનીલાલ
 „ ભગુભાઈ ફતેચંદ કારભારી
 „ ભાઈચંદ ફુલચંદ
 „ મીંચાભાઈ રતનચંદ
 „ મોગીલાલ સાંકઠચંદ
 „ મોગીલાલ તલકચંદ
 „ મોગીલાલ છોટાલાલ વચ્ચતચંદ
 „ મોગીલાલ વીરચંદ દીપચંદ
 „ મગનલાલ રવચંદ શેઠ
 „ મગનલાલ રતનચંદ
 „ મનસુખરામ રવચંદ
 „ મળીલાલ બાલાભાઈ
 „ મળીલાલ છાનલાલ
 „ મનસુખભાઈ મોતીલાલ
 „ મળીલાલ વાડીલાલ
 „ મગનલાલ ઠાકરશી
 „ મગનલાલ દલપતરામ
 „ મનસુખરામ છોટાલાલ
 „ મળીલાલ લલ્લુભાઈ
 „ મળીભાઈ જેસીંગભાઈ
 „ મળીલાલ મોહનલાલ
 „ મળીલાલ કેશવલાલ
 „ મળીલાલ ચુનીલાલ
 „ મનસુખભાઈ ભગુભાઈ
 „ મળીલાલ નથુભાઈ
 „ મળીલાલ મુઠ્ઠચંદ
 „ મનસુખરામ મગનલાલ
 „ મફતલાલ છોટાલાલ
 „ મળીલાલ ગોકઠદાસ
 „ મનસુખરામ નાનચંદ
 „ મયાભાઈ નથુભાઈ

ટેલીગેટોનાં નામ.

શેઠ મનસુખ અનોપચંદ
 „ માળેકચંદ પ્રેમચંદ
 „ માળેકલાલ જેઠાભાઈ
 „ મહાશંકર નરશીદાસ
 „ મુઠ્ઠચંદ સાંકઠચંદ
 „ મોતીલાલ ઉમાભાઈ
 „ મોતીલાલ નગીનદાસ
 „ મોતીલાલ દલશુખરામ
 „ મોતીલાલ કશઠચંદ શાહ
 „ મોતીલાલ વીરચંદ
 „ મોહનલાલ ચુનીલાલ બી. એ.
 „ મોહનલાલ દોલતરામ
 „ મોહનલાલ ડાહ્યાભાઈ
 „ મોહનલાલ ગોકઠદાસ બી. એ.
 એલ. એલ. બી.
 „ મોહનલાલ લલ્લુભાઈ
 „ મોહનલાલ કાઠીદાસ
 „ મોહનલાલ મુઠ્ઠચંદ
 „ મોહનલાલ ચીમચંદ
 „ મોહનલાલ મગનલાલ
 „ મોહનલાલ અમથારામ
 „ મંગઠદાસ દોલતરામ
 „ મંગઠદાસ તારાચંદ
 „ મંગઠદાસ છાનલાલ
 „ રતનચંદ જેઠાશા
 „ રતનચંદ મુઠ્ઠચંદ
 „ રવચંદભાઈ છાનલાલ
 „ રતનચંદ છાનલાલ
 „ રતનચંદ છોટાલાલ
 „ રવચંદ દોલતચંદ
 „ લલ્લુભાઈ સુરચંદ
 „ લલ્લુમીચંદ લલ્લુભાઈ

डेलीगेटोनां नाम.

- शेठ लल्लुभाई रायचंद
 „ लालभाई दलपतभाई
 „ लालभाई मगनलाल
 „ लालभाई त्रीकमलाल
 „ लालभाई हीराचंद
 „ लालभाई भोगीलाल
 „ लालचंद जेचंद
 „ लालभाई चुनीलाल
 „ लालभाई फकीरभाई
 „ लालचंद मलुकचंद
 „ वाडीलाल लल्लुभाई
 „ वाडीलाल साराभाई
 „ वाडीलाल नथुभाई
 „ वाडीलाल वखतचंद
 „ वाडीलाल लल्लुभाई
 „ वाडीलाल छगनलाल
 „ वाडीलाल हरगोवनदास
 „ वाडीलाल मुळचंद
 „ वाडीलाल ताराचंद
 „ वाडीलाल जेठाभाई
 „ सकरचंद लल्लुभाई
 „ सकरचंद पानाचंद
 „ सकरचंद लल्लुभाई
 „ शामलाल माणेकचंद
 „ साराभाई मगनभाई हठीसंग
 „ सांकळचंद पीतांबरदास
 „ सांकळचंद मोकमचंद
 „ साराभाई वाडीलाल
 „ साराभाई मगनलाल
 „ साराभाई छोटाभाई
 „ सांकळचंद बहेचरदास
 „ सांकळचंद मोहनलाल

डेलीगेटोनां नाम.

- शेठ सांकळचंद नगीनदास
 „ सुरजमल मंछाचंद
 „ सोमचंद छोटाळाल
 „ सोमाभाई रायचंद
 „ सोमाभाई दोलतराम
 „ हरीलाल मंछाचंद
 „ हरीलाल हकमचंद
 „ हरखचंद अमुलख भूदर
 „ हठीसंग दामोदर
 „ हरीलाल प्रेमाभाई
 „ हरगोवनदास उत्तमदास
 „ हरीलाल मंछाराम वकील
 „ हालभाई जगजीवनदास
 „ हीराभाई हठीसंग
 „ हीराचंद ककलभाई
 „ हीराचंद ककलभाई
 „ हीराचंद पीतांबरदास
 „ हीरालाल मनसुखराम

अमरेली.

- „ नगीनदास करमचंद
 „ नागरदास करमचंद
 „ वीरचंद जीवाभाई
 „ सुंदरजी डाह्याभाई

अमृतसर.

- „ कस्तुरीआलजी
 „ खजानवीमल लाला
 „ चुनीलाल लाला
 „ पनाळलजी लाला
 „ महाराजमल लाला

હેલીગેટોનાં નામ.

અમરાવતી.

- „ અમીરમલજી ફતેપુરીઆ
- „ મુકુનચંદ ડાગા લાલા
- „ સોભાગચંદ ફતેચંદ

અહમદનગર.

- „ અમથા રેવાજી
- „ કનકમલજી દલીચંદ
- „ કેસરીમલજી આનોનમલજી
- „ જીવરાજજી નેમીદાસજી
- „ જીવરાજજી ફોજીરામજી
- „ તારાચંદ પનાલાલજી
- „ ઘનરાજજી હમીરમલજી
- „ નરસિંગદાસ જીવરાજજી
- „ નથુભાઈ દોલતરામ
- „ પુનમચંદજી જવલમલજી
- „ પુંજાભાઈ અર્જુન
- „ ફોજમલજી મુરજમલજી
- „ ભગવાનદાસજી કીસનદાસજી
- „ મલુભાઈ નગીનદાસ
- „ મોતીચંદ રૂપચંદ
- „ મોતીલાલ મુલ્લચંદ
- „ મોતીલાલ નાગોરી
- „ મોતીલાલ મગનમલજી
- „ મોતીચંદજી રતનચંદજી
- „ રતનચંદજી પુનમચંદજી
- „ રાજમલજી ગંભીરમલજી
- „ લલ્લુકરણજી મગનજી
- „ લાલચંદ ગુલાબચંદ
- „ લાલચંદ પુનમચંદ
- „ વીરચંદ ચુનીલાલ

હેલીગેટોનાં નામ.

અંગારેશ્વર.

- „ તલકચંદ પીતાંબરદાસ
- „ તલકચંદ રૂપચંદ
- „ દીપચંદ કસલ્લચંદ
- „ હરખચંદ હરજીવનદાસ

અંકલેશ્વર.

- „ ડાહ્યા કેસુરજી
- „ તારાચંદ પાનાચંદ
- „ નાથા શ્વેરચંદ
- „ ફોજમલજી માળેકચંદજી
- „ માળેકચંદ પ્રેમચંદ
- „ સોમચંદ લાલચંદ

અંબાચ.

- „ જેચંદ જેતાજી
- „ મગનલાલ ગોવિંદજી
- „ માનચંદ સાંકળા
- „ હીરાચંદ મનરૂપજી

અત્રામા.

- „ ડોસાભાઈ મોરારજી
- „ વીરચંદ નથુભાઈ

અસાસ.

- „ ગુલાબ રામજી
- „ માનચંદ સાંકળા

અજાબ.

- „ ડાહ્યાભાઈ શીળાભાઈ

डेलीगेटोनां नाम.

अगाशीवंदर.

- „ केवलभाई खीमचंद
- „ भगवानदास घेलाभाई

अंबाला.

- „ कपुरचंद लालाजी
- „ गोपीचंद बाबु बी. ए.
- „ गंगाराम लाला
- „ ठाकोरदास लाला
- „ तीलोकचंद जैनी
- „ बीसनमल लाला
- „ मुक्तिलाल लाला
- „ शीबुमल लाला

आंबलीयारा.

- „ रतनचंद हकमचंद
- „ अंबालाल गीरधर

आमलगाम.

- „ भुखणदास वेलचंद

आमलनेर.

- „ चुनीलाल नीहालचंद
- „ छगनलाल भगनदास
- „ रतनचंद दगडुशा
- „ वेलचंद वल्लभदास
- „ हीरजी नागसी

आंकलुज.

- „ गुलाबचंद लखमीचंद
- „ प्रेमचंद गुलाबचंद
- „ भाईचंद हेमचंद
- „ रामचंद शवजी
- „ बहालचंद मीयाचंद

डेलीगेटोनां नाम.

आंट.

- „ कशन डाह्याजी
- „ भीखा नागजी
- „ रायचंद भगाजी

आजमगंज.

- „ कीरतचंदजी
- „ बीजेसीगंजी

आकोला.

- „ करसनदास चांपशी
- „ कस्तुरचंद वेणीचंद
- „ नागरशीभाई लालाभाई
- „ नागशीभाई मघाभाई
- „ पृथ्वीराजजी बस्तावरमलजी
- „ रतनशी शामजी
- „ शीवराजजी शीवचंदजी
- „ हरगोबन वीठलदास

आरवी.

- „ दलीचंद शीवजी

आबु.

- „ जवानमलजी भीमराजजी
- „ रवचंद फुलचंद

ईडर.

- „ काळीदास मोतीचंद
- „ भगवानभाई पदमसी
- „ भाईचंद पदमसी
- „ वर्धमान रुपचंद
- „ हेमचंद छगनलाल

ईन्होल.

- „ जालमसीगंजी

डेलीगेटोनां नाम.	डेलीगेटोनां नाम.
<p>„ नाथुसींगजी „ नानुरामजी „ मानसींगजी</p> <p>उदेपुर.</p> <p>„ मगनलाल पुंजावत</p> <p>उमेडा.</p> <p>„ फुलचंदभाई मगनभाई</p> <p>उज्जेन.</p> <p>„ दीपचंद वछावन „ पुखराज काया „ माणेकचंद सुराना „ मुजानमल आंचल</p> <p>उरमार.</p> <p>„ जसवंतराय लाला „ मुनशीराम मास्तर</p> <p>उंटडी.</p> <p>„ झवेरचंद भगवानजी „ प्रेमचंद मोतीचंद „ फुलचंद पानाचंद „ भूदर घेलाभाई „ रणछोड केसु</p> <p>उंझा.</p> <p>„ केशवलाल हालचंद „ नर्गनदास छगनलाल „ हरीचंद परशोत्तम</p> <p>एवत.</p> <p>„ अमरचंद उजमचंद „ कस्तुरचंद हकमचंद „ ताराचंद खीमचंद</p>	<p>„ धनजी उगरचंद „ हेमचंद सुरचंद</p> <p>एवला.</p> <p>„ कल्याणचंद लालचंद „ गुलाबचंद गोपाळदास „ गोपाळदास डुंगरदास „ चुनीलाल रायचंद „ दामोदर बापुशा „ नानचंद कीकाशा „ बालचंद चतुरदास „ बालचंद लालचंद „ माणेकलाल वीरचंद „ सांकळचंद उत्तमचंद „ ज्ञानचंद कीकाशा</p> <p>ओरपाड.</p> <p>„ कस्तुरचंद मनजी „ चुनीलाल नीहालचंद „ जेठाभाई ईच्छाचंद „ नानचंद भाणजी „ नानचंद कपुरचंद „ नोथाल लखमाजी „ भाईचंद मोतीचंद „ हकमा मेघाजी</p> <p>औरंगाबाद.</p> <p>„ शीवलाल वल्लभदास</p> <p>कलकत्ता.</p> <p>„ बनारशीदासजी सभापति बाबु „ माणेकचंदजी „ राय कुमारसिंह मुक्कीम बाबु „ रामचंद जेठाभाई „ लक्ष्मीचंदजी</p>

डेलीगेटोनां नाम.	डेलीगेटोनां नाम.
<p>„ लाभचंदजी शेठ सभापति „ वल्लभजी हीरजी „ हीराचंदजी शेशकरण मास्तर</p>	<p>कठोर. „ मोहनलाल लखमीचंद „ वजेचंद चुनीलाल</p>
<p>करमाला. „ कपुरचंद हीरालाल „ खीमचंद चंद्रभाण „ जवेर बादरजी „ देवचंद गणेश „ नानचंद फुलचंद „ लालचंद देवचंद „ वस्ताराम खेमचंद</p>	<p>कडोद. „ देवचंद राजाजी „ गुलाबचंद गोविंदचंद „ देवचंद जगन्नाथ „ मोतीचंद खेताजी „ मोती जगनाजी „ मोतीचंद भलाजी „ रणछोडलाल भीखाजी</p>
<p>कामलेज. „ अमृतलाल रायचंद „ करसन वीरचंद „ भाईचंद जेचंद</p>	<p>करजण. „ खीमचंद लखमीचंद „ प्रेमचंद करसनदास</p>
<p>करेली. „ चांपशी नागरशी „ छोगमलाल कोठारी „ धनलाल गुलेच्छा</p>	<p>कराडी. „ देवचंद नानजी „ नेमचंद रतनाजी „ फुलचंद जीवणजी „ मोतीचंद प्रेमाजी „ रायचंद लखाजी</p>
<p>करांची. „ काळा गला „ खेतशी वेलशी „ छगनलाल रायचंद „ भगुमल नथमल „ भेरवदास मनरूपदास „ माधवजी चतुरभूज</p>	<p>कडी. „ केवळदास मलुकचंद „ चुनीलाल जोईतादास „ नाथालाल दलसुख „ सोभाग्यचंद मोहनलाल</p>
<p>कपडवंज. „ केशवलाल जेचंद „ जमनादास करमचंद „ बालाभाई गीरधरलाल</p>	<p>कठलाल. „ लखमीचंद करमचंद कंदेली. „ तखतमल „ दगडुलाल</p>

डेलीगेटोंनां नाम.

- „ नानुराम
„ हजारीलाल

कावीठा.

- „ शिवेरभाई भगवानदास
„ रतनचंद लाधाजी

कालीआपडी.

- „ केसुरजी प्रेमाजी
„ शिवेरचंद वाघजी
„ फुलचंद चेलाजी
„ रायचंद दुल्लभ
„ बाउचंद जादवजी
„ देवचंद दामजी

कुंडला.

- „ अमीचंद गुलाबचंद
„ बहेचर ठाकरसी
„ काळीदास केशवजी
„ मुळजी लवजी
„ जीवराज हंसराज
„ वीरजी डाह्या
„ जेठा देवचंद
„ वनमाळीदास हंसराज

कुरकवाडी.

- „ प्रेमराज मोतीचंद
„ मुळजी नथु
„ मुळजी लवजी
„ रायमल हीरजी

केरवाडा.

- „ डाह्याभाई अमरचंद
„ रहीमचंद देवचंद

डेलीगेटोंनां नाम.

कोटडा.

- „ भीखाभाई प्रागजी

कोगनोली.

- „ दल्लुचंद शिवेरचंद
„ देवचंद मोतीचंद
„ लालचंद वीरचंद

कोठ.

- „ उजमशी ठाकरशी
„ पोचालाल रघुजी
„ फुलचंद हेमचंद
„ भीखाभाई परशोत्तम
„ रघुभाई सांकळचंद
„ लालचंद रतनचंद
„ वल्लुभाई छगनभाई
„ शीवलाल हठीसंग
„ सुंदरजी लल्लुभाई
„ हठीसंग डाह्याभाई

कोपरली.

- „ प्रागजी जेताजी
„ भीखाभाई प्रागजी

कोठारा.

- „ कल्याणजी खेतशी

खडकी.

- „ दलपतराम ब्रजलाल
„ भीखुदास देवचंद
„ मगनलाल दलीचंद
„ मगनलाल मुळचंद
„ मोकमचंद सांकळचंद

खं ।.

- „ लालजी शीवजी

डेलीगैटोंनां नाम.

खंभात.

शेठ दलपतभाई दीपचंद

,, दलसुख फुलचंद

,, दीपचंद फुलचंद

,, पोपटभाई अमरचंद

,, वखतचंद कुशळचंद

,, वाडीलाल छोटालाल

,, वीरचंद सुरचंद

खंडीएर.

,, मथुरादास जैनी

खाखर (कच्छ).

,, कोरसी केशवजी

,, खजी देवराज

खाखरची

,, मंगळदास मोतीचंद

,, हरजीवन चतुरभुज

खांदले

,, छगनलाल कीशोरदास

खामगाम.

,, धनजी कानजी

,, वीसनचंद ज्ञानचंद

खांडीआ.

,, वीरजी गंगाजी

खुंठवडा.

,, पानाचंद मेघजी

,, मुळचंद वेलजीभाई

,, मोतीचंद आणंदजीभाई

,, लखमीचंद कमळसी

खेराळ.

,, खीमचंद वीरचंद

डेलीगैटोंनां नाम.

शेठ टोकरलाल छगनलाल

खेरलाद.

,, उमेदचंद नरसंगजी

,, उमेदचंद लल्लुजी

खेडा.

,, अमरतलाल नरोत्तमदास

,, गुलाबचंद चतुरदास

,, नाथालाल अमीचंद

,, भाईलाल अमृतलाल

,, मगनलाल नरोत्तमदास

,, मगनलाल गीरधर

,, मणीलाल लल्लुभाई

,, मोहनलाल प्रभुदास

,, रायचंद केवळचंद

,, वाडीलाल डाह्याभाई

,, सुरचंद डायभाई

,, सोमचंद पानाचंद

गणदेवी.

,, आनोपचंद श्वेरचंद

,, छगनलाल दीपचंद

गढडा.

,, चतुरभुज मोतीचंद

,, नरशी मोतीचंद

,, हरीचंद डुंगरदास

गराडा.

,, त्रीकमचंद भालचंद

,, नवलमल शीवराज

,, नेमचंद पुंजाभाई

,, भगवानदास नानचंदजी

,, रणछोडभाई गुलाबचंद

,, रूपचंद धीरजलाल

ढेलीगेटोनां नाम.	ढेलीगेटोनां नाम.
<p>शेठ हुकमचंद हरीचंद ग्वाळियर. ,, नथमलजी गुलेछा. खजानची गाडरवाडा. ,, सुजानमलजी गांगड. ,, छगनलाल हुंगरसी ,, डाह्या झवेरचंद ,, दीपचंद हीराचंद ,, भीखालाल छगनलाल गुंजा ,, उत्तमचंद हरखचंद ,, रायचंद लल्लुभाई गुजरानवाळा. ,, कालुशा लाल ,, नानकचंद लाल गुंदी. ,, चतुर गोकलभाई गेरीता. ,, कीलाभाई उमेदभाई ,, गोकलभाई मुळचंद ,, मंगळदास नानचंद ,, सांकळचंद सुरचंद गोईमा. ,, उमेदचंद खुबा ,, गोविंदजी मोतीजी ,, झवेरचंद मोतीजी ,, भीखाजी मोतीजी गोधावी. ,, अमृतलाल केवळदास</p>	<p>शेठ गोकळभाई लेराभाई ,, जेसींगभाई मानचंद ,, परशोत्तम डाह्याभाई ,, पीतांबर झवेरदास ,, प्रेमचंद मोतीचंद ,, भूराभाई त्रीभोवन ,, मोहनलाल सांकळचंद ,, हरगोवन मगनलाल गोंडळ. ,, केवळचंद दोलतचंद ,, प्रभुलाल वाघजी घोघा. ,, छोटमलाल ओधवजी करमचंद ,, छोटमलाल मगनलाल ,, नरशीदास करमचंद ,, मगनलाल मानचंद ,, लल्लुभाई गुलाबचंद ,, हरीभाई अमीचंद चंदरपुर. ,, आशकरण ईंदरजी ,, लुणाकरजी खुबचंदजी चांदवड. ,, खीमचंद नानचंद ,, चुनीलाल राजपाळ ,, दामोदरदास वल्लभदास चीतळ. ,, प्रागजी बेहेचर चीडावा. ,, वस्तीलालजी रामप्रसादजी चुडा. ,, देवसी कस्तुर</p>

ढेलीगेटोनां नाम.	ढेलीगेटोनां नाम.
<p>शेठ नानजी जेठाभाई „ ब्रजलाल मुळचंद छाणी. „ खीमचंद हरगोवन „ जमनादास हीराचंद „ नगीनदास गरबड „ नाथाभाई पुंजाभाई „ हीमचंद शीवलाल छींदवाडा. „ अमीचंद गुमानजी „ केसरीचंद कल्याणी „ फुलचंद जेताजी „ रायचंद मोतीजी जगढीआ. „ ईश्वरलाल अमथालाल „ खुशालचंद कपुरचंद „ नगीनदास वीरचंद जलंधर. „ कालुमल लाला „ खरीआ जेराम „ नथुमल लाला „ मुस्तकमल „ लालाराम चोधरी जळगाम. „ कीसनजी प्रेमराय „ धनराम पनालाल „ प्रतापमल सुखराम „ प्रेमराय मगनीराम „ बादरमल मगनमल „ मोतीलाल तुरंगादास</p>	<p>शेठ लळमनदास मुलतानमल „ लालमल अचनुमल „ हीरालाल कपुरचंद जबलपुर. „ चांदमलजी भुरा „ छुनमुनलाल गुलेच्छा „ घनराजजी „ नथमलजी „ फुलचंद „ भीखणचंदजी „ भेरुदासजी „ माणेकचंद कोचर बी. ए. जंबुसर. „ गोरधनदास बेहेचरदास जईजा. „ नथुमल लाला जलालपुर. „ प्रेमचंद भीखाजी „ फुलचंद रामाजी „ मोती राजाजी जामनगर. „ गोविंदजी डोसांभाई „ चतुरभूज गोविंदजी „ जगजीवन मुळजीभाई „ पानाचंद काळा „ भगवानजी ताराचंद „ वकील सांकळचंद नारणजी „ हरखचंद डाढ्याभाई „ हीराचंद लीलाधर „ हंसराज शामजी जुनेर. „ कंकुचंद वेणीचंद</p>

ढेलीगेठेनलं नलम.

शेठ तलरलचंद हरलचंद

- „ तुळजरलम हरखचंद
- „ पीतलंवर हलथीचंद
- „ बलपुललल लललचंद
- „ बललुभलई मलनचंद

जुनलगढ.

- „ डलकतर त्रीभेवनदलस मोतीचंद
- „ दोलतचंद परशेतमदलस बी. ए.
- „ नथु लखमीचंद
- „ मुळचंद हीरजी
- „ लखमीविजयजी भगवनविजयजी जैनी
- „ वीरजी जेचंद
- „ सोभलग्यचंद करसनजी

जेतपुर.

- „ आणंदजी मोरलरजी
- „ उत्तमचंद जेठलभलई
- „ चतुरभूज नलगजी
- „ नलगजी हंसरलज
- „ नलगजी हेमरलज
- „ फुलचंद शीणल
- „ फुलचंद मोतीचंद
- „ बहेचर बलवल
- „ भीमजी मगलजी
- „ हरखचंद मुळचंद

जेसर.

- „ जुठल नेमचंद
- „ जेठल गेेवर
- „ मेघजी वेलजी
- „ लललचंद कलळल
- „ हीरलचंद नलगजी

ढेलीगेठेनलं नलम.

जोधपुर.

- शेठ कसळरलजजी
- „ केसरलमलजी ललल
- „ जवलनमलजी कलनमलजी
- „ दीपचंदजी
- „ दुलेरलजजी ललल
- „ बलुतलवरमलजी
- „ लललमन रलजजी
- „ लखमी रलजजी
- „ लखमीचंदजी
- „ लधुसललजी
- „ लखमीचंदजी
- „ शीवरलजजी
- „ सुरजरलजजी
- „ सेखरलजजी रतनरलजजी

टलणल.

- „ मलधवजी वीरजी
- „ रुगनलथ रलंघजी

डोसल.

- „ फोजललल नलथलभलई
- „ लललुभलई रलमचंद
- „ वलडीललल वीरचंद

डेगवलडल.

- „ मुखणदलस मोहनचंद

तलेगलमदभलडल.

- „ खीमचंद जेठीरलम
- „ मगन घेललदलस
- „ रणछेड जेठीदलस
- „ वलडीललल देवचंद
- „ हेमचंद परशेततम

डेलीगेटोनां नाम.**तणसा.**

शेठ जगजीवन ठाकरशी

„ देवचंद केशवजी

„ मीठा केशवजी

„ मेघजी खोडाभाई

तहसीलदुरग.

„ फोजमलजी

तलेगाम ढमढेरीया.

„ चुनीलाल ज्ञानचंद

„ बालचंद शामचंद

„ मगनचंद मोहनचंद

„ बलभदास उमेदशा

„ बेलचंद गणेश

तासगाम.

„ केशवलाल उमेद

„ सरुपचंद उमेद

त्रापज.

„ जसराज हरजी

„ पानाचंद झवेरचंद

„ रणछोड दयाल

„ वीठ्ठल संघजी

„ हीराचंद हरजी

तीलहारा.

„ हरखचंद गुलाबचंद

थराद.

„ ओतम उजम

„ छगन उजम

„ देवचंद सवाई

„ नथु पानाचंद

„ मुळचंद चतुर

„ हठा वजा

डेलीगेटोनां नाम.**थानगढ.**

शेठ जेठालाल दलीचंद

थाणा.

„ आशकरण धुळजी

„ हीरा हींदाजी

दरापुर.

„ कीलाभाई जेठाभाई

„ खोडीदास माणेकचंद

„ जेठालाल प्रभुदास

„ झवेरभाई हीराभाई

„ नहालचंद काळीदास

„ बापुलाल मोतीलाल

„ भाईचंद जेठाभाई

„ मोतीलाल दलपतभाई

दमण.

„ घेलाभाई खूबचंद

„ सरुपचंद धरमचंद

दवाडी.

„ फूलचंद रुगराजजी

दाठा.

„ छगनलाल माणेकचंद

„ डुंगरसी परशोत्तम

दावड.

„ दलपत सरुपचंद

„ मोहनलाल लल्लुभाई

„ लल्लुभाई हरीचंद

दीभोर.

„ माणेकचंद रामजी

„ वर्धमान नथुभाई

ढेलीगेटोनां नाम.	ढेलीगेटोनां नाम.
<p style="text-align: center;">दील्ही.</p> <p>शेठ उमरावसिंह टांक</p> <p>„ खेरातीलाल लाला</p> <p>„ दलीलसिंह</p> <p>„ फूलचंद लाला</p> <p>„ बनारशीदास लाला</p> <p>„ मथमल लाला</p> <p style="text-align: center;">देगाम.</p> <p>„ चुनीलाल नारणदास</p> <p>„ महासुख गुलाबचंद</p> <p>„ मोनचंद पदमाजी</p> <p style="text-align: center;">देवचराडी.</p> <p>„ त्रीभोवन हंसराज</p> <p>„ भूदर झवेर</p> <p>„ मोहनलाल माणेकचंद</p> <p>„ मोनचंद वीरचंद</p> <p style="text-align: center;">धंधुका.</p> <p>„ डाह्याभाई हरखचंद</p> <p>„ मगनलाल मुळचंद</p> <p style="text-align: center;">धांगध्रा.</p> <p>„ उजमशी खीमचंद</p> <p>„ सोमचंद राजपाळ</p> <p>„ काळीदास गोकळभाई</p> <p>„ हरीलाल जुठाभाई</p> <p style="text-align: center;">धुळीवा.</p> <p>„ ओभाईया सगलजी</p> <p>„ अंबाईदास शामळदास</p> <p>„ नथु शवजी</p> <p>„ भोगीलाल गुलाबचंद</p>	<p style="text-align: center;">धोराजी.</p> <p>शेठ करसनजी रुपचंद</p> <p>„ कानजी मुंदरजी</p> <p>„ जादवजी खजी</p> <p>„ नागजी मदनजी</p> <p>„ माणेकचंद करसनजी</p> <p>„ वछराज अभेचंद</p> <p style="text-align: center;">धोल.</p> <p>„ चत्रभुज अवचल</p> <p>„ वीकमसी पानाचंद.</p> <p style="text-align: center;">धोलेरा.</p> <p>„ जीवाभाई चंदुभाई</p> <p>„ नरोतम भगवानदास</p> <p>„ परशोतम नारण</p> <p>„ मणीलाल मुलचंद</p> <p style="text-align: center;">धोळका.</p> <p>„ वेलचंद उमेदचंद</p> <p style="text-align: center;">धोंड.</p> <p>„ गुलाबचंद वेणीचंद</p> <p>„ चतुरदास हाथीचंद</p> <p>„ बालचंद पानाचंद</p> <p>„ हीराचंद मानचंद</p> <p style="text-align: center;">धोंड नदी.</p> <p>„ कंकुचंद चतुरभाई</p> <p>„ नानचंद सवचंद</p> <p>„ भीरुमल हरीमल</p> <p>„ रतनचंद मोतीलालजी</p> <p>„ रामचंद दोलतराम</p> <p style="text-align: center;">नरसंडा.</p> <p>„ दलपत मानचंद</p>

डेलीगेदोनां नाम.	डेलीगेदोनां नाम.
<p>शेठ मगनलाल वशराम ,, मथुरदास बापुजी नरोडा. ,, गोकळदास सांकळचंद ,, चुनीलाल ताराचंद नरसींगपुर. ,, हजारीमलजी नवसारी. ,, अमरचंद लखमीचंद ,, नर्गनदास जीवजी लाला ,, नर्गनदास जीवणजी ,, फकीरचंद गोविंदजी ,, भाणाभाई मोतीचंद ,, सरूपचंद डाह्याभाई नाशिक. ,, बुधमल देवळचंद ,, माणेकचंद रीखवचंद नानाखाखर. ,, कचरा नथु नामपुर. ,, केसरीमलजी ,, छोगमलजी ,, मोहनलाल बक्षीलाल ,, रुपचंद अमीरमल ,, लालचंदजी ,, वगशीलालजी ,, समीरमलजी ,, हीरालाल केसरीमल नागपुर. ,, देवचंद लाभचंद</p>	<p>शेठ हीरालाल केसरीचंद नारायणपुर. ,, लघुभाई मणसी नाथनगर. ,, महेताबचंद बाबु लाला ,, महेतापचंद ,, मुखराजराय बाबु नाहोदर. ,, तुळसीराम लाला ,, माधवराम लाला नागोर. ,, परशोत्तम डोसाभाई ,, मांडीलालजी लखमीचंद ,, मोतीलालजी लखमीचंद ,, वसनजी लधा नींगाला. ,, जेमल चंदु ,, नागरदास जसराम ,, बहेचर दीपचंद ,, रायचंद जीवराज नेपाणी. ,, देवचंद प्रेमचंद ,, वहालचंद हकमचंद पंचासर. ,, अम्रतलाल खुशाल ,, भूदरभाई प्रतापसी प्रभासपाटण. ,, उत्तमचंद हीरजी ,, रणछोड झवेरचंद ,, हरखचंद वर्धमान</p>

डेलीगेटोनां नाम.	डेलीगेटोनां नाम.
<p>परजव.</p> <p>शेठ हीरजी वीरजी</p> <p>परीआगाम.</p> <p>„ रायचंद केसुर</p> <p>प्रांतीज.</p> <p>„ डाह्याभाई दलपत</p> <p>„ परशोत्तमदास हरीभाई</p> <p>„ पोचालाल डुंगरसी</p> <p>„ बुलाखीदास हाथीभाई</p> <p>„ मगनलाल गोरधनदास</p> <p>„ मणीलाल त्रीकमदास</p> <p>„ रणछोडलाल त्रीभोवनदास कोठारी</p> <p>„ हिमतलाल फुलचंदभाई</p> <p>पालेज.</p> <p>„ छगनलाल बीजलाल</p> <p>„ मगनलाल रणछोड</p> <p>पाला.</p> <p>„ बसाखीराम लाला</p> <p>„ केसरामलजी</p> <p>„ वल्लभ हीरजी</p> <p>पाली.</p> <p>„ अचळदासजी</p> <p>„ चांदमलजी</p> <p>„ तेजमलजी</p> <p>„ तुळसीदास जगजीवनदास भणसाळी</p> <p>„ बस्तावरमलजी</p> <p>„ मीठामलजी</p> <p>„ रीखवदासजी</p> <p>„ लालचंदजी</p> <p>„ संतोकचंदजी</p>	<p>पालडी.</p> <p>शेठ प्रेमचंद विठ्ठल</p> <p>„ मोतीचंद वेलचंद</p> <p>„ वेलचंद वल्लाराम</p> <p>पालीताणा.</p> <p>„ शिवजी देवसी</p> <p>„ शिवजीभाई लाधाभाई</p> <p>पालणपुर.</p> <p>„ अमुलखभाई खूबचंद.</p> <p>„ छगनलाल गुलाबचंद.</p> <p>„ नहालचंद खीमचंद.</p> <p>„ प्रेमचंद केवळ.</p> <p>„ वालाभाई गटाभाई.</p> <p>„ मंगलजी ईश्वर.</p> <p>„ खचंद उजमचंद.</p> <p>„ सोभाग्यचंद वेलुभाई.</p> <p>पादरा.</p> <p>„ अम्रतलाल वनमाळीदास.</p> <p>„ कस्तुरचंद दीपचंद.</p> <p>„ कीलाभाई मुळचंद.</p> <p>„ चुनीलाल शीवलाल.</p> <p>„ छगनलाल नीहालचंद.</p> <p>„ छोटालाल नीहालचंद.</p> <p>„ डाह्याभाई वनमाळीदास.</p> <p>„ दलपतभाई लल्लुभाई.</p> <p>„ मोहनलाल हीमचंद.</p> <p>„ हीरालाल लल्लुभाई.</p> <p>पाटण.</p> <p>„ अमीचंद पनालालजी.</p> <p>„ चुनीलाल सांकळचंद.</p> <p>„ छगनलाल वहालचंद.</p> <p>„ जेसीगलाल झवेरचंद.</p>

डेकीगेटोनां नाम.

- शेठ पुनमचंद करमचंद.
 ,, वापुलाल लल्लुभाई.
 ,, मगनलाल हरीचंद.
 ,, मुळचंद लल्लुभाई.
 ,, लहेरचंद करमचंद.
 ,, लल्लुचंद नथुचंद.
 ,, न्हालाभाई मगनचंद.

पीपळी.

- ,, ओघड तेजपाळ.
 ,, झवेर नथुभाई.
 ,, नरशी धनजीभाई.
 ,, वाडीलाल गंगाभाई.
 ,, सुखलाल मुळजी.

पींडवाडा.

- ,, फुलचंद जेताजी.
 ,, रायचंद मोतीचंद.

पुना.

- ,, कंकुचंद रायचंद
 ,, कपुरचंद गुलाबचंद
 ,, कपुरचंद मगनीराम
 ,, कीशनदास प्रेमचंद
 ,, कीशनमल प्रेमचंद
 ,, कीसनाजी वालाजी
 ,, गगलचंद हाथीचंद
 ,, चुनीलाल दलछाराम
 ,, चुनीलाल नीहालचंद
 ,, छगनलाल गणपतराम
 ,, छगनलाल नानचंद
 ,, छगनलाल वखतचंद
 ,, जमनादास मोकमचंद
 ,, त्रीकमदास वल्लराज

डेकीगेटोनां नाम.

- शेठ नानचंद भगवानदास
 ,, नेमचंद हाथीभाई
 ,, पखीराज कनकचंदजी
 ,, बालचंद लाश्वाजी
 ,, बालुभाई पानाचंद
 ,, ब्रहेचरदास सीरचंद
 ,, भगवानजी वालजी
 ,, भीखुभाई मुळचंद
 ,, भोगीलाल नगीनदास
 ,, मगनलाल खोडीदास
 ,, मगनलाल नानचंद
 ,, मगनलाल रामचंद
 ,, मगनलाल लखमीचंद
 ,, मानचंद नगाजी
 ,, मोतीचंद छगनलाल
 ,, मोतीचंद पीतांबरदास
 ,, मोतीचंद प्रेमचंद
 ,, मोतीचंद भगवानदास
 ,, मोतीचंद हेमचंद
 ,, मोहनलाल सोभागचंद
 ,, लखमीचंद नेमचंद
 ,, लल्लुभाई गुलाबचंद
 ,, लल्लुभाई नथुराम
 ,, लल्लुभाई बुलाखीदास
 ,, लल्लुभाई शोभाराम
 ,, वजेचंद काकाचंद
 ,, वीरचंद कीसनाजी
 ,, सरूपचंद दोलतचंद
 ,, शीवराम कस्तुरचंद
 ,, हठीसंग झवेर

पुलगाव.

- शेठ पुनमचंद जुहारमल

देहीगेटोनां नाम.	देहीगेटोनां नाम.
<p>पेटळाद.</p> <p>शेठ खीमचंद कीलाभाई</p> <p>„ चतुरभूज खूबचंद</p> <p>„ छगनलाल लखमीचंद</p> <p>„ पानाचंद लालचंद</p> <p>„ हकमचंद काळीदास</p> <p>पेथापुर.</p> <p>„ अमथालाल जुमखलाल</p> <p>„ केशवलाल भगवानदास</p> <p>„ केशवलाल हठीसंग</p> <p>„ चंदुलाल हठीसंग</p> <p>„ चंदुलाल हाथीचंद</p> <p>„ जुमखराम उमेदराम</p> <p>„ डाह्याभाई हकमचंद</p> <p>„ नगीनदास पुनमचंद</p> <p>„ पुनमचंद रतनचंद</p> <p>„ प्रेमचंद रतनचंद</p> <p>„ मनसुखराम मुळचंद</p> <p>„ मनसुखभाई रवचंद</p> <p>„ सांकळचंद काळीदास</p> <p>पोरबंदर.</p> <p>„ तुळसीदास जगजीवन भणसळी</p> <p>„ वलुभजी हीरजी</p> <p>पोकरण.</p> <p>„ अनराजजी गुलराजजी</p> <p>„ करणीदानजी कानुगा</p> <p>„ कुशळराजजी</p> <p>„ जेठमलजी वालर</p> <p>„ झवेरचंदजी</p> <p>„ धरमचंद जीभाई कोठारी</p> <p>„ मुला कुशळराजजी</p>	<p>शेठ रीखवचंद कोठारी</p> <p>„ सरदारमलजी फूलचंद</p> <p>फणसा.</p> <p>„ गंभीरमलजी जसरुपजी</p> <p>„ पुनमचंद देवीचंद</p> <p>„ मुळचंद मयारामजी</p> <p>फागवारा.</p> <p>„ देवीचंदजी लाला</p> <p>बलदाणा.</p> <p>„ अमथालाल भाईचंद</p> <p>„ चतुर नथु</p> <p>„ जीवराज गगाभाई</p> <p>„ तळशी केशवजी</p> <p>„ शामजी देवशी</p> <p>वरवाळा.</p> <p>„ उजमशी लालचंद</p> <p>„ धनजी हीराचंद</p> <p>„ नारण लल्लु</p> <p>„ नारण नथु</p> <p>बदनुर.</p> <p>„ सुरजमल सरुपचंद</p> <p>बगवाडा.</p> <p>„ प्रेमचंद रूपाजी</p> <p>„ मगनलाल गोविंदजी</p> <p>„ राजाजी फकीरजी</p> <p>बदरखा.</p> <p>„ वेलचंद उमेदचंद</p> <p>बापड. (कच्छ)</p> <p>„ पासवीर पुंजागोचर</p>

देळीगेठोनां नाम.

बारेजा.

- शेठ खीमचंद मंछाराम
 ,, छोटालाल उमेदचंद
 ,, तलकचंद लल्लुभाई
 ,, फकीरचंद केवळदास
 ,, वाडीलाल ओघड
 ,, वाडीलाल गोकळ

बारडोली.

- ,, कस्तुरचंद लखमजी
 ,, जीवणजी देवाजी
 ,, जीवण हराजी
 ,, श्वेद भगाजी
 ,, देवचंद मोतीचंद
 ,, नरशीभाई हरजीभाई
 ,, रुपजी मोतीजी

बालापुर.

- ,, ईश्वरलाल अमरचंद
 ,, कनैयालाल हेमचंद
 ,, ठाकोरदास चुनीलाल
 ,, देवलाल सुंदरलाल
 ,, बसंतराय छबीलदास
 ,, लालचंद खुशाल
 ,, हीरालाल शीवलाल

बामणोद.

- ,, ओकारचंद अमरचंद

बांढवा.

- ,, हंसराज रुगनाथ

बीळीमोरा.

- ,, फकीरचंद केसरीचंद.
 ,, भाणाभाई भूदराजी.

देळीगेठोनां नाम.

शेठ भीखाभाई मोतीजी.

- ,, रायचंद केसरीचंद.

बुरानपुर.

- ,, कस्तुरचंद रुगनाथ.
 ,, केसरीचंद नेमचंद.
 ,, जीवराम आणंदजी.
 ,, दामजी शीवजी.
 ,, माणेकचंद उत्तमचंद.

बेनाडी.

- ,, खीमचंद नथुराम.
 ,, खंडु दलुचंद.
 ,, भाईचंद नीहालचंद.
 ,, रुपचंद मोतीचंद

बोरसद.

- ,, अमरचंद मोतीचंद
 ,, कीलाभाई जेठाभाई
 ,, छगनलाल गरबडदास
 ,, छोटालाल बापुलाल
 ,, जीवाभाई प्रभुदास
 ,, जैसींगभाई ठाकरसी
 ,, नगीनदास बेणीदास
 ,, फुलचंद नाथाभाई
 ,, बालाभाई लखमीचंद
 ,, भोगीलाल गरबड.
 ,, भोगीलाल भाईलाल
 ,, मनसुख नीहालचंद
 ,, मगनलाल पीतांबर
 ,, मुळजी रामदास
 ,, रणछोड श्वेददास
 ,, लल्लुभाई गीरधरलाल
 ,, सुरचंद हरगोवन
 ,, हरगोवनदास धनरुपजी

હેલીગેટોનાં નામ.

શેઠાદ.

- શેઠ છગનલાલ મુઠ્ઠચંદ
 „ લલ્લુભાઈ ભાઈચંદ
 „ લક્ષ્મીચંદ ભગવાનભાઈ
 „ સવચંદ પાનાચંદ

બૌધાન.

- „ ગમળા શુશાલજી
 „ દુલ્લભ જગાજી
 „ પ્રેમાજી કસનાજી
 „ મુઠ્ઠચંદ ગોપાલજી
 „ સેના નથુજી

માલેજ.

- „ કેવલચંદ ગીરધરચંદ
 „ ગોરધનદાસ મગનલાલ
 „ દ્વારકાંદાસ વનમાઝીદાસ
 „ મગનલાલ ઈશ્વરદાસ

ભાદરણ.

- „ નરસીભાઈ નરોત્તમદાસ

ભાગડા.

- „ રામદાસ નાનચંદ

ખાલેડ.

- „ ભૂદરદાસ જીવરામ
 „ સાંકલચંદ હીરાચંદ

ભાવનગર.

- „ અમરચંદ જસરાજ
 „ અમ્રતલાલ પરશોત્તમ
 „ ઉજમશી માણેકચંદ
 „ કસ્તુરચંદ દીપચંદ
 „ કલ્યાણજી પદમશી
 „ કુંવરજીભાઈ આણંદજી

હેલીગેટોનાં નામ.

- શેઠ ગીરધર ગોરધનદાસ
 „ ગીરધર આણંદજી
 „ ગુલાવચંદ આણંદજી
 „ ગોરધન હરલચંદ
 „ ગોરધન રુગનાથ
 „ ચુનીલાલ પ્રભૂદાસ
 „ ચુનીલાલ ત્રિકમજી હરીચંદ
 „ છગનલાલ દેવચંદ
 „ છગનલાલ મેઘજીભાઈ
 „ જમનાદાસ અમરચંદ
 „ જગજીવન અમરચંદ
 „ જગજીવન મોતીચંદ
 „ જસરાજ ત્રીકમલાલ
 „ જીવરાજ ઓઘવજી
 „ જીવરાજ રતનજી
 „ જુઠાભાઈ સાંકલચંદ
 „ જુઠાભાઈ ઓઘવજી
 „ જીવેરભાઈ ભાઈચંદ
 „ ઠાકરશી પદમશી
 „ ડાહ્યાભાઈ હકમચંદ
 „ તારાચંદ ધોડીદાસ
 „ દલીચંદ કકલભાઈ
 „ દામોદર હરજીવન
 „ દામોદર દયાલભાઈ
 „ દામોદર માણજી
 „ દામોદર ગોવિંદજી
 „ દેવચંદ પરમાનંદદાસ
 „ નહાલચંદ વ્રહેચરદાસ
 „ નથુભાઈ કરસન
 „ નાનચંદ કુંવરજી
 „ પરશોત્તમ ભીખાભાઈ
 „ પરશોત્તમ મોતીચંદ

डेलीगेटोनां नाम.

- शेठ प्रभुदास मोतीलाल
 ,, पीतांबर हरीचंद
 ,, पोपट नेमचंद
 ,, फतेचंद श्वेतरभाई
 ,, फूलचंद मीठाभाई
 ,, बकोरभाई ककलभाई
 ,, बकोर उजमशी
 ,, भगवानजी करसनजी
 ,, भीखाभाई मानचंद
 ,, भोगीलाल लल्लुभाई
 ,, मगनलाल ओधवजी
 ,, मगनलाल प्रभुदास
 ,, मगनलाल मुळचंद
 ,, मणीलाल हठीसंग
 ,, मोतीचंद श्वेतरचंद
 ,, मोतीलाल जुठाभाई
 ,, मोहनलाल बकोरदास
 ,, मोतीचंद उजमशी
 ,, रतनजीभाई वीरजीभाई
 ,, रतनजी हठीसंग
 ,, रायचंद हीराचंद
 ,, लल्लुभाई कानजीभाई
 ,, लखमीचंद कल्याणजी
 ,, वल्लभदास त्रीभोवनदास
 ,, वीरचंद आणंदजी
 ,, हठीसंग श्वेतरभाई
 ,, हरगोबन मोतीलाल
 ,, हरीचंद वजपाळ
 ,, हठीसंग ओधवजी
 ,, हरीचंद छगनलाल
 ,, हरजीवन भाईचंद
 ,, हरजीवन दीपचंद

डेलीगेटोनां नाम.

भरुच.

- शेठ अनोपचंद मलुकचंद
 ,, अमरचंद जगजीवनदास
 ,, चुनीलाल वीरचंद
 ,, छगनलाल नानचंद
 ,, जुठाभाई सुंदरजी
 ,, श्वेतरचंद डाह्याभाई
 ,, डाह्याभाई दलपत
 ,, नहालचंद लखमीचंद
 ,, माणेकचंद लखमीचंद
 ,, मुळचंद जीवराज
 ,, रतनचंद सवाईचंद
 ,, रायचंद गुलाबचंद

भोपाळ.

- ,, अमुलखचंदजी
 ,, गोरीदासजी
 ,, प्रतापमलजी
 ,, रतनलाल
 ,, हीरालालजी

भोजपुर.

- ,, करमसी कानजी
 ,, रवजी गोसर

महुवा.

- ,, अभेचंद श्वेतरचंद
 ,, कपुरचंद श्वेतरचंद
 ,, गोपाळजी गुलाबचंद
 ,, गांडालाल आणंदजी
 ,, चतुरभूज हरजीवन
 ,, दुल्लभदास कल्याण
 ,, नथुभाई मंछाचंद
 ,, नगीनदास नाथाभाई

डेलीगेटोनां नाम.

- शेठ परमानंददास अभेचंद
 „ परमानंद मुळचंद
 „ पोपटभाई दयाळभाई
 „ फुळचंद खुशाल
 „ फुलचंद जीवण
 „ भाणजी आणंदजी
 „ महासुख परमानंद
 „ मोहनलाल खोडीदास
 „ शामजी कुरजी
 „ हरगोवन जीवण

महीज.

- „ कचराभाई नाथाभाई
 „ छोटालाल कुंवरजी

मलेकपुर.

- „ तेजाजी नेमाजी
 „ हंसराज शामजी

मसुर.

- „ परशोतम रतनजी
 „ मलुकचंद खीमचंद
 „ हीराचंद मनोर

महुधा.

- „ लल्लुभाई मगनलाल
 „ लल्लुभाई जेचंदभाई
 „ शंकरलाल पानालाल

माणसा.

- „ केशवलाल सांकळचंद
 „ गीरधर हेमचंद
 „ गोपाळदास माणेकचंद
 „ चकाभाई जेचंद
 „ चुनीलाल अमरचंद

डेलीगेटोनां नाम.

- शेठ जेठीदास हाथीभाई
 „ ताराचंद जेचंद
 „ नगीनदास गुलाबचंद
 „ परशोत्तम हीराचंद
 „ प्रतापचंद दुल्लभचंद
 „ बुलाखीदास रुपचंद
 „ बालाभाई अनोपचंद
 „ मणीलाल गोपाळदास
 „ मणीलाल रणछोड
 „ मनसुखराम मुळचंद
 „ माणेकलाल दीपचंद
 „ लल्लुभाई जीवराम
 „ वीरचंद वस्ताराम
 „ सरुपचंद मयाचंद
 „ सांकळचंद लल्लुभाई
 „ हरगोवन जेचंद
 „ हाथीभाई मुळचंद

मांगरोळ.

- „ अमरचंद तलकचंद
 „ अमरचंद कानजी
 „ कचरा हरखचंद
 „ चतुरभूज गोरवन
 „ छोटालाल ईंदरजी
 „ जमनादास मोरारजी
 „ जीवराज कचराभाई
 „ प्रेमजी कानजी
 „ मोरारजी खीमजी
 „ लीलाधर प्रेमजी
 „ वल्लभजी चतुरभूज.

मालीआ.

- „ अंदरजी फूलचंद
 „ जादवजी धनजी

डेळीगेटोनां नाम.	डेळीगेटोनां नाम.
<p style="text-align: center;">माणवड.</p> <p>शेठ कल्याणजी „ परशोत्तम डोसा „ लीलाधर मनजी</p> <p style="text-align: center;">मांडळ.</p> <p>„ केवळदास काळीदास „ केवळदास त्रीभोवन „ केवळभाई भाईचंद „ खुशालभाई जीवराज „ चुनीलाल देवचंद „ जयचंद भाईचंद „ तलकशी पीतांबर „ ताराचंद चतुर „ बोधाभाई लखमीचंद „ मकनलाल परशोत्तम „ मोहनलाल त्रीकमजी „ मोहनलाल त्रीकमलाल „ लखमीचंद छगनभाई „ वीरचंद रतनशी „ सवचंद धरमसी „ हठीसंग छगनलाल „ हीराचंद धरमसी</p> <p style="text-align: center;">माळरकोटला.</p> <p>„ कायलभल „ कलीराम „ कशिरीमल „ गोपीमल „ गोपीचंद खरदीया „ ताराचंद „ तिलकराम</p>	<p>शेठ दीलाराम „ देवचंद „ नगीनचंद लाला „ नंल ल „ पृथ्वीमल „ पालरामल „ पुरनचंद „ भोणमल „ चुनीराम लोटीआ लाला „ मंछाराम „ लश्करीमल „ वांकेराय „ श्रावणमल</p> <p style="text-align: center;">मालेगाम.</p> <p>„ बालचंद हीराचंद „ भाऊसा मुळचंद „ भूखणदास जेठाशा „ मगनदास माणेकचंद „ रुपचंद भगवानदास</p> <p style="text-align: center;">माहूर.</p> <p>„ हुंगरशी वालचंद</p> <p style="text-align: center;">माट.</p> <p>„ रामजी रामचंद</p> <p style="text-align: center;">मीयागाम.</p> <p>„ धरमचंद केवळदास „ नेमचंद पीतांबरदास</p> <p style="text-align: center;">मुळी.</p> <p>„ जेचंद वेलशी „ भूदरभाई परशोत्तम</p>

હેલીગેટોનાં નામ.

હેલીગેટોનાં નામ.

* મુંબઈ.

- શેઠ અમરચંદ કલ્યાણચંદ
 ,, કેસરીભાઈ ભાઈચંદ
 ,, કેસરીભાઈ સવાઈચંદ
 ,, કેશવજી મકનજી
 ,, ચુનીલાલ બાલુભાઈ મળસાલી
 ,, ચુનીલાલ લલ્લુભાઈ
 ,, ચુનીલાલ છાનલાલ
 ,, છોટુભાઈ ભગવાનદાસ
 ,, જીવણચંદ ઉત્તમચંદ મહેતાજી
 ,, જેસીંગલાલ મુઠ્ઠચંદ
 ,, ઠાકરદાસ લાલ
 ,, દામજી વીરજી
 ,, દેવકરણ પ્રેમજી
 ,, દોલતરામ લાલ
 ,, ધનરાજજી
 ,, નારણજી અમરસી
 ,, નેમચંદ માળેકચંદ કપુરચંદ
 ,, પ્રેમચંદ કેસરીચંદ
 ,, પ્રેમચંદજી લાલ
 ,, બઢદેવચંદજી લાલ
 ,, ભાઝસાહેબ સરદારમલજી ગુજરાતી
 (ઉઝ્જેનવાળા)
 ,, મીંખમચંદ વસ્તાચંદ
 ,, મુરીઆભાઈ જીવણચંદ
 ,, મોઢાભાઈ વાડીલાલ
 ,, માળેકલાલ ચાંપસીભાઈ
 ,, મોહનભાઈ જેસીંગભાઈ
 ,, મોતીચંદ રૂપચંદ

શેઠ રતનલાલ મગનલાલ

- ,, રાયશી ઉદેશી
 ,, લાલજી વસનજી
 ,, સવચંદ જુઠાભાઈ
 ,, સાંકઠચંદ હેમચંદ
 ,, સાંકઠચંદ સુરચંદ
 ,, સાંકઠચંદ હેમચંદ
 ,, હીરજી વર્ધમાન

મેરવાડા.

- ,, કાઠીદાસ હરખચંદ

મહેસાણા.

- ,, અમથાલાલ ઘેલાભાઈ
 ,, ઉત્તમચંદ પ્રભુદાસ
 ,, કસ્તુરચંદ વીરચંદ
 ,, ચુનીલાલ રવચંદ
 ,, ઢાઘાભાઈ કાઠીદાસ
 ,, ઢોસાભાઈ દલછારામ
 ,, દલીચંદ હીરાચંદ
 ,, દલીચંદ હીરાચંદ
 ,, દામોદર દયાળ
 ,, નગીનદાસ રાયચંદ
 ,, પરશોતમદાસ વસ્તારામ
 ,, પરશોતમદાસ ગોતમચંદ
 ,, પાનાચંદ જેચંદ
 ,, મીંખાલાલ ઠાકરસી
 ,, મુઠ્ઠચંદ હરગોવન
 ,, લલ્લુભાઈ હરીચંદ રવચંદ
 ,, લલ્લુભાઈ કીશોરદાસ
 ,, લલ્લુભાઈ હરચંદ

* મુંબઈ શહેરના હેલીગેટો થવાને લાયકના આ સિવાયના ગૃહસ્થો કૉન્ફરન્સમાં રીસેપ્શન કમીટીના સભાસદો તરીકે હાજર રહેલા, તેથી તે ગૃહસ્થોનાં નામો અત્રે આપવામાં આવ્યાં નથી. તે નામો રીસેપ્શન કમીટીના સભાસદોના લીસ્ટ (પુરવણી અ)માં આપવામાં આવેલાં છે.

ડેલીગેટોનાં નામ.

શેઠ વૈળીચંદ સુરચંદ

„ સુરચંદ મોતીચંદ.

મોરબી.

„ મનસુખલાલ કીરત્તંદ

„ વસ્તતંદ સુંદરજી

રધોલામુતીયા.

„ લલ્લુભાઈ મોહનલાલ

„ હકમચંદ કાઠીદાસ

રહિમતપુર.

„ ગુલાબચંદ બુધમલજી

„ પરશોત્તમ રતનજી

„ મુલ્લચંદ વેલાજી મારુ

રતલામ.

„ કેસરીમલજી માલચંદ

„ રમેચંદજી મીશ્રીમલજી

„ જીવાજી શ્રીચંદ ચત્રુભૂજજી

„ શવેરચંદજી વન્યાયક

„ ઘનરાજ લખમીચંદ

„ નેમચંદજી રતીચંદજી

„ ભગવાનજી રવીમલજી

„ ભાગીરામજી લુણીદત્ત

„ મૂદરજી શવેરચંદ, ચી. રતનલાલજી

„ રામાજી કેસરીમલજી

„ લાલજી ધારસીરામજી

„ હરખચંદજી કાલુરામજી

રાતાગામ.

„ દેવચંદ જેચંદ

રાધનપુર.

„ કલ્યાણજી પદમશીભાઈ

„ કમલશીભાઈ ગુલાબચંદ

„ ચુનીલાલ વીરચંદ

ડેલીગેટોનાં નામ.

શેઠ છોટાલાલ ચતુર

„ છોટમલ ગબલ

„ જેસિંગભાઈ મોહનલાલ

„ પ્રેમચંદ જેઠાભાઈ

„ મીંચાલાલ વાલમજી

„ મૂદરદાસ વલ્લરાજ

„ મૂદરચંદ છગનચંદ

„ મનસુખલાલ ભાઈચંદ

„ શિવલાલ બાદરચંદ

„ શિરચંદ નાનચંદ

„ હરજીવનદાસ દીપચંદ

„ હરગોવનદાસ પુનમચંદ

„ હરગોવિંદ ઉત્તમચંદ

„ હીરાલાલ બકોરદાસ

રાજપુર.

„ આણંદજી શવેર

„ રણછોડ જેઠા

રાણપુર.

„ ઉજમશી પરશોત્તમ

„ છગનલાલ ત્રીકમદાસ

„ જગજીવન નેમચંદ

„ વીરજી કુંવરજી

રામનગર.

„ રાધામલજી લાલ

રાજકોટ.

„ ગોરધનદાસ પરશોત્તમદાસ

„ વનેચંદ લખમીચંદ

„ હેમચંદ દોલતચંદ

રાંધેજા.

„ ચુનીલાલ ગોપાલદાસ

„ નહાલચંદ ઉમેદચંદ

„ બુલાચીદાસ દીપચંદ

डेलीगेटोनां नाम.

शेठ लल्लुभाई सांकळचंद

„ हाथीभाई छगनलाल

रांदेर.

„ खूबचंद माणेकचंद

„ छोटालाल नवलचंद

„ ताराचंद चुनीलाल

„ घनलाल खुशालभाई

„ फकीरचंद अंबाईदास

„ लल्लुभाई हीराचंद

„ वीरचंद कल्याणचंद

रुपर.

„ कपुरचंद लाला

लश्कर (ग्वालियर).

„ खुशालचंद महेता

„ जाबगमल गुलेच्छा

„ बागमल गुलेच्छा

„ रीदराजजी घारीवाल

लखतर.

„ नेणसीभाई फूलचंद

लाहोर.

„ अनंतराम

„ कस्तुरामल

„ काबलीमल

„ कालीमल

„ कीशोरमल

„ जशवंतराय जैनी

„ ताराचंद

„ तीलकराम

„ देवीचंद

„ नंदलाल

„ पृथ्वीमल सुनार

डेलीगेटोनां नाम.

शेठ पुरनचंद

„ फगुलमल

„ भगताराम लाला

„ लश्करीमल

„ श्रीपा

„ हीरालाल लाला

लानोली.

„ जेचंद बहेचरदास

लालपर.

„ काळीदास देवकरण

„ कानजी मेघा

„ काळीदास

„ जादवजी पानाचंद

„ मेवा पेंथराज

„ राजसी लाखाणी

„ वीरपाल हीराचंद

„ संघजी कचराभाई

लाठीदंड.

„ परशोतम भूदर

लाडोल.

„ दलीचंद नीहालचंद

„ नथुभाई जेठाभाई

लींच.

„ हटीसंग रतनचंद

लींबडी.

„ उमेदचंद नानचंद

„ ओघड काळीदास

„ केशवलाल लालचंद

„ गुलाबचंद पीतांबरदास

„ छगनलाल बहेचर

„ डोसनजी लालचंद

„ भूराभाई डाह्याभाई

ડેલીગેટોનાં નામ.	ડેલીગેટોનાં નામ.
<p>શેઠ માણેકચંદ ડોસાભાઈ</p> <p>„ સુંદરજી હીરાચંદ</p> <p>„ હીરાચંદ લાલચંદ</p> <p>લીસ.</p> <p>„ ટેકચંદ લાલા</p> <p>લીલીઆ</p> <p>„ નરભેરામ જાદવજી</p> <p>લીંબોદરા</p> <p>„ છાગનલાલ હાથીભાઈ</p> <p>„ પ્રેમચંદ ત્રીભોવનદાસ</p> <p>„ માણેકચંદ ઉત્તમચંદ</p> <p>„ હાલાભાઈ ગુલાબચંદ</p> <p>વસો.</p> <p>„ ચીમનલાલ કરમચંદ</p> <p>„ ચુનીલાલ સાંકઠચંદ</p> <p>„ ભાઈલાલ છાગનલાલ</p> <p>વહસાડ.</p> <p>„ ગુલાબચંદ દીપચંદ</p> <p>„ ગુલાબચંદ</p> <p>„ ગાંડાભાઈ ગુલાબચંદ</p> <p>„ મોતી ગોવિંદજી</p> <p>„ રતનજી પ્રાગજી</p> <p>„ રામચંદ ડાહ્યાભાઈ</p> <p>વઢા.</p> <p>„ અનોપચંદ કલ્યાણજી</p> <p>„ ગોરધન જીવરાજ</p> <p>„ લાલચંદ મુઠ્ઠજી</p> <p>„ વેલચંદ ફૂલચંદ</p> <p>„ સુંદરજી હીરાભાઈ</p> <p>વડનગર.</p> <p>„ છોટાલાલ દોલતરામ</p>	<p>શેઠ જોઈતારામ જીવરામ</p> <p>„ નર્ગીનદાસ વર્ધમાન</p> <p>„ ફતેચંદ સાંકઠચંદ</p> <p>„ મીંચાભાઈ દોલતરામ</p> <p>„ લલ્લુભાઈ હરજીવનદાસ</p> <p>વડાલા.</p> <p>„ ડુંગરસી સ્ત્રીમજી</p> <p>„ લધા જીવન</p> <p>વરલ.</p> <p>„ ત્રીભોવનદાસ દામજી</p> <p>„ મુઠ્ઠચંદ કરસનજી</p> <p>„ સંઘજી હીરજી</p> <p>વર્ધા.</p> <p>„ કીસનચંદજી હીરાલાલ ફતેપુરીઆ</p> <p>„ પુનમચંદ જુવારમલ</p> <p>„ સોભાગચંદ ફતેચંદ</p> <p>વઢવાળ શેહર.</p> <p>„ ઓઘડભાઈ ઠાકરસી</p> <p>„ કાનજી વલુ</p> <p>„ તારાચંદ નથુભાઈ</p> <p>„ ત્રીકમ ચાંપસી</p> <p>„ પરશોત્તમ નથુભાઈ</p> <p>„ મુઠ્ઠચંદ જસરાજ</p> <p>„ મંગલજીભાઈ જસરાજ</p> <p>„ મોતીચંદ હંસરાજ</p> <p>„ વલ્લતચંદ ફૂલચંદ</p> <p>„ સુખલાલ કલ્યાણ</p> <p>વડોદરા.</p> <p>„ કલ્યાણભાઈ અમીચંદ</p> <p>„ ગુલાબચંદ કાઠીદાસ</p> <p>„ ગોવિંદજી રામજી</p> <p>„ ગોકઠભાઈ દુલ્લભદાસ</p>

ડેલીગેટોનાં નામ.

શેઠ ચુનીલાલ નરોત્તમદાસ

„ છોટાલાલ લાલચંદ

„ નેમચંદ બહેચરદાસ

„ નંદલાલ લલ્લુભાઈ

„ બાપુલાલ હીરાલાલ

„ મગનલાલ ચુનીલાલ

„ લીલાભાઈ રાયચંદ

વળથળી.

„ પ્રેમજી ક્ષીણાભાઈ

„ ફુલચંદ જાદવજી

વળોદ.

„ હઠીસંગ રાયચંદ

વાંકાનેર.

„ યોડીદાસ બાવાભાઈ

„ નાનચંદ માણેકચંદ

„ મળીલાલ પદમશી

વાટાંવદર.

„ કરસન ત્રીકમ

„ મહાદેવ મનજી

„ મોતીચંદ ટોકરસી

„ રણછોડ ડાહ્યા

વાંઝ.

„ કપુરા યુશાલજી

„ ચૂમાજી લખમાજી

„ ડાહ્યાભાઈ દેવાજી

„ ફકીરચંદ નહાલચંદ

„ લખમીચંદ જેઠાજી

„ હકમચંદ ફકીરજી

વાસણા.

„ નગીનદાસ અમુલ્લ

„ માણેકલાલ અમુલ્લ

ડેલીગેટોનાં નામ.

વાડોદર.

શેઠ વામજી મુલ્લજી

„ વીરજી વલ્લભજી

વાપી.

„ મુલ્લચંદ સદાજી

વાવ.

„ જીતમલ કેશવજી

„ જીતમલ હકમ

„ જેચંદ શીવજી

„ નથુ ડુંગર

„ મગન મોતી

મહેતા કેવલ વીરવાડીઆ

વાંસદા.

શેઠ જુવારમલ દોલાજી

„ પ્રેમચંદ ક્ષેત્રચંદ

„ વલ્લરાજ બુધાજી

વાધળી.

„ બાદરમલ ચંદનમલ

„ બીરદીચંદ શ્રીમલ

„ રતનચંદ દોલતચંદ

„ રતનચંદ રામચંદર

વીરમગામ.

„ કચરાભાઈ કસ્તુરચંદ

„ છોટાલાલ ત્રીકમદાસ

„ જસરાજ હરચંદ

„ નથુભાઈ મોતીચંદ

„ પરશોત્તમ લાલચંદ

„ પોપટ કેવલ

„ માણેકલાલ ચેતશી

„ રતનચંદ મુલ્લચંદ

„ વાડીલાલ હઠીસંગ

„ વાડીલાલ પરશોત્તમ

ढेलीगेटोनां नाम.

शेठ बाडीलाल तलकशी

„ वेलशी हेमजी

„ हरजीवन भगवानदास

बीजापुर

„ काळीदास सुरचंद

„ नथुभाई मंछाचंद

„ नगीनदास जेठाभाई

„ रीखवदास अमुलख

„ लल्लुभाई जीवराज

बीसनगर.

„ जमनादास चतुरदास

„ नगीनदास केसरीसंग

„ महासुख चुनीलाल

„ मोहनलाल लगनलाल झवेरी

„ सुंदरलाल हठीसंग

वेरावल.

„ गोविंदजी खुशाल

„ त्रीभोवनदास लहेरचंद

„ दामोदर झवेरचंद

„ देवचंद लखमीचंद

„ मदनजी मंगळजी

समौ.

„ पुंजीराम हरीचंद

„ बहेचरदास खीमचंद

„ भाईचंद कीशोरदास

„ मुळचंद मानचंद

„ हीराचंद खीमचंद

सरभाण.

„ कस्तुरचंद शामजी

„ गोविंदजी रामजी

„ पदमाजी नाथाजी

ढेलीगेटोनां नाम.

शेठ मेवाजी मोतीजी

„ कस्तुरचंद शिरचंद

जेपुर सवाई.

„ गणेश लालाजी

„ गुलाबचंदजी

„ गुलाबचंदजी

„ जोरावरमलजी

„ घनरुपमलजी

„ फतेलालजी

„ भेरुलालजी

„ लखमीचंदजी

„ शिवशंकरजी

„ सुगमचंदजी

„ सुजानमलजी

सखतरा.

„ दिनानाथ

„ प्रेमचंद लाला

„ बेलीराम

साणंद.

„ उजमशी मुळचंद

„ गुलाबचंद गगल

„ चतुरभाई करसनभाई

„ चुनीलाल अम्रतलाल

„ चुनीलाल काळीदास

„ देवकरण अदेकरण

„ देवचंद ठाकरसी

„ मगनलाल हठीसंग

सांधा

„ कुंवरजी भीमजी

„ जीवराज आणंदजी

„ फतेमलजी

डेलीगेटोनां नाम.

सादरा.

- शेठ चुनीलाल छगनलाल
 „ छोटालाल लल्लुभाई
 „ छोटालाल लल्लुभाई
 „ जेसिंग दोलतराम
 „ डाह्याभाई हाथीचंद
 „ ढोलालाल लालभाई
 „ फतेचंद रामचंद
 „ रणछोडलाल छगनलाल
 „ रूपचंद हाथीचंद
 „ हठीसंग गुलाबचंद
 „ हरजीवन हेमचंद

सादडी (छोटी)

- „ केसरीमल पोरवाल
 „ गुलाबचंद डोशी
 „ छगनलाल धाणा
 „ जोरजी नायक
 „ नाथुरामजी मोरडा
 „ प्रताप दोरा
 „ मगनीरामजी नागोरी
 „ मेघराजजी नायक
 „ माणेकचंद नागोरी
 „ मेरुजी नायक
 „ मेघराजजी नायक
 „ मोडजी नमुलाल
 „ मोतीलालजी नागोरी
 „ रायचंदजी डुंगरपार
 „ शेशकरण चंपालाल
 „ हमीरजी डुंगरपार

सायला.

- „ डाह्याभाई नथुभाई
 „ डामर खेतशी
 „ नरशीभाई नथुभाई

डेलीगेटोनां नाम.

सायण.

- शेठ डाह्याभाई अमरचंद

शाहापुर.

- „ त्रीभोवन ईश्वरराम

सांतलपुर.

- „ फुलचंद टोकरशी
 „ सवचंद सांकळचंद

शाहापुर.

- „ चुनीलाल हरखचंद
 „ धरमचंद गोतम

सींचण.

- „ रूपचंद अमथा
 „ वलमचंद मलुकचंद
 „ हीराचंद राजाजी
 „ हेमचंद देवचंद

सीवनी छापरा.

- „ बीरदीचंद ओशवाळ
 „ लखमीचंद धोरीमल
 „ हरखचंद ओशवाळ

सीयाणी.

- „ गुलब्रा उमाजी
 „ नाथा खुशालजी
 „ माना विठाजी
 „ मोटा नाथा प्रेमजी

सीकंदराबाद.

- „ जवाहिरलाल जैनी

सीहोर.

- „ कुंवरजी मुळजी
 „ केसुरचंद वीरचंद
 „ केसुरचंद मानाजी

હેલીગેટોનાં નામ.

- શેઠ જીવરાજ મોનજી
 „ દેવચંદ માવજી
 „ નિહાલચંદ ગોપાલજી
 „ નીહાલચંદ દલીચંદ
 „ નેમચંદ રામજી
 „ પ્રેમચંદ ગીગાભાઈ
 „ બકોર સુંદરજી
 „ મીમાજી નારણ
 „ વિઠ્ઠલ વાલજી

સીસોદરા.

- „ કીકાભાઈ અમરચંદ
 „ નાનચંદ કલ્યાણજી
 „ મંછારામ માવજી
 „ મોતીચંદ દમાજી

સુદામઢા

- „ છગનલાલ કાઠીદાસ
 „ મગનલાલ જીવણલાલ
 „ મોહનલાલ ઉજમશી

સુરત.

- „ અમીચંદ મોતીભાઈ
 „ આણંદજી લલ્લુભાઈ
 „ ઉત્તમચંદ મુઝચંદ
 „ ઉત્તમચંદ પાનાચંદ
 „ ઉત્તમચંદ ઢાહ્યાભાઈ
 „ ઉદેચંદ રંગીલદાસ
 „ કલ્યાણચંદ સોભાગચંદ
 „ કસ્તુરચંદ કલ્યાણચંદ
 „ કસ્તુરચંદ હીરાચંદ
 „ કાઠીદાસ રતનચંદ
 „ કીકાભાઈ સાંકઠચંદ
 „ કીકાભાઈ મગનભાઈ

હેલીગેટોનાં નામ.

- શેઠ કીલાભાઈ સુરચંદ
 „ કેસરીચંદ નર્ગીનદાસ
 „ કેસરીભાઈ રૂપચંદ
 „ કેસરીભાઈ કીકાભાઈ
 „ સ્ત્રીમચંદ મેઝાપચંદ
 „ સ્ત્રીમચંદ મોતીચંદ
 „ સ્ત્રીમચંદ લલ્લુભાઈ
 „ સ્ત્રીમચંદ નર્ગીનદાસ
 „ સ્ત્રીમચંદ ઉત્તમચંદ
 „ સુશાલભાઈ ફુલચંદ
 „ સુવચંદ રાયચંદ
 „ ગફુલચંદ તલકચંદ
 „ ગુલાબચંદ ધરમચંદ ઉદેચંદ
 „ ગુલાબચંદ મલુકચંદ
 „ ઘેલાભાઈ ઉત્તમચંદ
 „ ઘેલાભાઈ રૂપચંદ
 „ ઘેલાભાઈ ફકીરચંદ
 „ ઘેલાભાઈ દેવચંદ
 „ ઘેલાભાઈ વઘતચંદ
 „ ઘેલાભાઈ લાલભાઈ
 „ ચીમનલાલ જેસીંગભાઈ
 „ ચીમનલાલ ઘેલાભાઈ
 „ ચીમનલાલ લલ્લુભાઈ સબજજ
 „ ચુનીલાલ છગનલાલ
 „ ચુનીલાલ ઢાહ્યાભાઈ
 „ ચુનીલાલ ઢાહ્યાભાઈ
 „ ચુનીલાલ માણેકલાલ
 „ ચુનીલાલ વઘતચંદ
 „ ચુનીલાલ બાલમુકનદાસ
 „ ચુનીલાલ પ્રેમચંદ
 „ ચુનીલાલ વમઠચંદ
 „ ચુનીલાલ ગુલાબચંદ

હેલીગેટોનાં નામ.

શેઠ ચુનીલાલ મોતીલાલ
 „ ચુનીલાલ જેચંદ
 „ ચંદુલાલ છોટાલાલ
 „ છવીલદાસ ગુલાબચંદ
 „ છોટુભાઈ ગુલાબચંદ
 „ છોટાલાલ લાલભાઈ
 „ છોટુભાઈ ચીનુભાઈ
 „ શવેરચંદ દયાચંદ
 „ શવેરચંદ ગુલાબચંદ
 „ શવેરચંદ માણેકચંદ
 „ શીળાભાઈ ગુલાબચંદ
 „ ઠાકોરદાસ મુઠ્ઠચંદ
 „ ઠાકોરદાસ લલ્લુભાઈ
 „ ઠાકોરદાસ શીવચંદ
 „ ડાહ્યાભાઈ સરુપચંદ
 „ ડાહ્યાભાઈ રાયચંદ
 „ તલકચંદ તારાચંદ
 „ તલકચંદ કલ્યાણચંદ
 „ તલકચંદ મેઝાપચંદ
 „ તારાચંદ પાનાચંદ
 „ ત્રીભોવનદાસ ડાહ્યાભાઈ
 „ દયાઢચંદ ચુનીલાલ
 „ દીપચંદ સુરચંદ
 „ દેવચંદ લાલભાઈ
 „ દેવચંદ સુરચંદ
 „ ધરમચંદ ઉદેચંદ
 „ ધનર્જીભાઈ નાથાભાઈ
 „ નગીનચંદ કપુરચંદ
 „ નગીનભાઈ શવેરચંદ
 „ નગીનભાઈ મંછુભાઈ
 „ નગીનદાસ ફકીરચંદ
 „ નગીનદાસ ઝગનલાલ

હેલીગેટોનાં નામ.

શેઠ નગીનભાઈ ચુનીલાલ
 „ નગીનદાસ હરખચંદ
 „ નવલચંદ કપુરચંદ
 „ નરોત્તમદાસ હીરાચંદ
 „ નાથાભાઈ હરજીવનદાસ
 „ નાથાલાલ મોતીલાલ
 „ નાથાભાઈ ઉદેચંદ
 „ નાનચંદ ર્ચિંછાચંદ
 „ નાનચંદ ભાઈચંદ
 „ નેમચંદ પ્રેમચંદ
 „ નેમચંદ નાથાભાઈ
 „ નેમચંદ ત્રીભોવનદાસ
 „ પરશોતમ લાલભાઈ
 „ પાનાચંદ ફુલચંદ
 „ પાનાચંદ વીરચંદ
 „ પ્રેમચંદ પ્રાણલાલ
 „ પ્રેમચંદ રાયચંદ
 „ પ્રેમચંદ નાનચંદ
 „ પ્રેમચંદ આનંદચંદ
 „ પ્રેમચંદ વલ્લભચંદ
 „ પ્રેમચંદ જેચંદ
 „ પ્રેમચંદ સરુપજી
 „ પ્રેમચંદ દયાચંદ
 „ ફકીરચંદ ઘેલાભાઈ
 „ ફકીરચંદ ઘેલાભાઈ
 „ ફકીરભાઈ નગીનદાસ
 „ ફકીરચંદ ડાહ્યાજી
 „ ફતેચંદ નગીનદાસ
 „ ફુલચંદ શવચંદ
 „ ફુલચંદ તલકચંદ
 „ ફુલચંદ શીવચંદ
 „ બાલુભાઈ કલ્યાણચંદ

डेलीगेटोनां नाम.

शेठ बालुभाई गुलाबचंद
 ,, बालुभाई सरपचंद
 ,, भगुभाई कस्तुरचंद
 ,, भगुभाई कस्तुरचंद
 ,, भगुभाई डाह्याभाई
 ,, भगवान रुपजी
 ,, भगवान फकीरचंद
 ,, भाईचंद कस्तुरचंद
 ,, भाईचंद खीमचंद
 ,, भाईलाल छगनलाल
 ,, भोगीलाल डाह्याभाई
 ,, भोगीलाल डाह्याभाई
 ,, मगनलाल हेमचंद
 ,, मगनलाल लालचंद
 ,, मगनलाल कस्तुरचंद
 ,, मगनलाल परशोत्तमदास
 ,, मगनलाल प्रेमचंद
 ,, मगनलाल भाईचंद
 ,, मगनलाल मलुकचंद
 ,, मगनलाल मलुकचंद
 ,, मगनलाल दीपचंद
 ,, मगनलाल रायचंद
 ,, मगनभाई प्रतापचंद
 ,, मगनलाल नवलचंद
 ,, मगनलाल नानचंद
 ,, मगनभाई नगीनदास
 ,, मगनलाल मलुकचंद
 ,, माणेकलाल घेलाभाई
 ,, माणेकचंद खीमचंद
 ,, माणेकचंद कृष्णाजी
 ,, माणेकचंद तलकचंद
 ,, मैलापचंद आनंदचंद

डेलीगेटोनां नाम.

शेठ मंछुभाई कल्याणचंद
 ,, मंछुभाई गुलाबचंद
 ,, मंछुभाई जेचंद
 ,, मोतीलाल ताराचंद
 ,, मोतीलाल चुनीलाल
 ,, मोतीचंद नगीनदास
 ,, मोतीचंद कस्तुरचंद
 ,, मोहनलाल डाह्याभाई
 ,, मोहनलाल राजुभाई
 ,, रतनचंद खीमचंद
 ,, रायचंद खुशालचंद
 ,, रीखवलाल धरमलाल
 ,, रीखवलाल जेचंद
 ,, रुपचंद लल्लुभाई
 ,, रंगीलदास धरमचंद
 ,, लखमाजी जीवणजी
 ,, लल्लुभाई धरमचंद
 ,, लल्लुभाई वीरचंद
 ,, लल्लुभाई गीरधरदास
 ,, धनमाळीदास देवचंद
 ,, वजेचंद सवाईचंद
 ,, वलमचंद लखमीचंद
 ,, वजेचंद हेमचंद
 ,, वजेचंद घेलाभाई
 ,, सवना उकाजी
 ,, सवाईचंद सुरचंद
 ,, सवाईचंद दीपचंद
 ,, साकरचंद सुरचंद
 ,, सांकळचंद दीपचंद
 ,, सांकळचंद सुरचंद
 ,, सांकळचंद माणेकचंद
 ,, सुरचंद परशोत्तम
 ,, सोभागचंद नगीनचंद

દેલીંગેયોનાં નામ.	દેલીંગેયોનાં નામ.
<p>શેઠ સોભાગચંદ નગીનચંદ</p> <p>„ હીરાભાઈ નેમચંદ મેઝાપચંદ</p> <p>„ હીરાભાઈ તલકચંદ</p> <p>„ હીરાચંદ લીમચંદ</p> <p>„ હીરાચંદ મોતીચંદ</p> <p>„ હીરાચંદ માણેકચંદ</p> <p>„ હીરાચંદ કેવઝી</p> <p>„ હીરાચંદ જીવણજી</p> <p>„ હીરાચંદ ચુનીલાલ</p> <p>„ હીરાચંદ ચુનીલાલ</p> <p>„ હેમચંદ દીપચંદ</p> <p>„ હેમચંદ દીપચંદ</p> <p>„ હેમચંદ અમરચંદ</p> <p>„ હેમચંદ અમરચંદ</p> <p>„ હેમચંદ પાનાચંદ</p> <p>સોજીત્રા.</p> <p>„ લલ્લમીચંદ કરમચંદ હેડમાસ્તર</p> <p>સોઈગામ.</p> <p>„ બાદર પીતાંબર</p> <p>„ મગન જેરાજ</p> <p>સોલાપુર.</p> <p>„ જેસીંગભાઈ લવજી</p> <p>„ ડુંગરસીંગ બહાદુરસીંગ</p> <p>„ ત્રીભોવનદાસ છાનલાલ</p> <p>„ દલસુખભાઈ વાડીલાલ</p> <p>„ મળીલાલ લલ્લમીચંદ</p> <p>„ મળીલાલ મોહનલાલ</p> <p>„ વાડીલાલ હઠીસંગ</p>	<p>હઝવદ.</p> <p>શેઠ ચેતશી પાનાચંદ</p> <p>„ પ્રમુદાસ મહાદેવ</p> <p>હિંગનઘાટ.</p> <p>„ અગરચંદ</p> <p>„ ચંદનમલ</p> <p>„ સુજાનચંદ</p> <p>„ સુજાનમલ ઓબાર</p> <p>હાંચિયારપુર.</p> <p>„ અલીગરામ લાલા</p> <p>„ કાનલામલ લાલા</p> <p>„ ગુજરમલ લાલા</p> <p>„ છનુમલ લાલા</p> <p>„ દતરામ પંડિત</p> <p>„ દોલતરામ લાલા</p> <p>„ નથુમલ લાલા</p> <p>„ વસનમલ લાલ</p> <p>„ મુનીલાલ</p> <p>„ લલ્લુરામ લાલા</p> <p>„ રાજામલ લાલા</p> <p>„ વસનમલ લાલા</p> <p>„ હરલ્લચંદ લાલા</p> <p>„ હકમચંદ લાલા</p> <p>„ હીરાલાલ લાલા</p> <p>હુબળી.</p> <p>„ મગનલાલ મલુકચંદ</p> <p>„ લલ્લમીદાસ નેળશી સપાળી</p>

અહિંસા પરમો ધર્મઃ॥

ધો ગુજરાત કેન્ડલ ફેક્ટરી અને પસ્ચેસ્ટોસ વર્ક્સ, જ્યુબિલી બાગ, તારદેવ, મુંબઈ
ધર્મિષ્ઠ જૈન બંધુઓ માટે સ્વાસ !!

ચરબી અથવા બીજા પ્રાણીજન્ય પદાર્થો રહિત

પવિત્ર મીઠાવત્તી.

આવી જાતનું કારખાનું હિંદુસ્તાનમાં પહેલવહેલુંજ છે અને તેમાં સાધારણ વજારમાં મળતી પરદેશી મીઠાવત્તીઓમાં ચરબી વિગેરે હિંસાના તેમજ ધર્મ વિરુદ્ધ પદાર્થો આવે છે, તેવા કોઈપણ પદાર્થો વાપર્યા વિના શુદ્ધ વનસ્પતિના તેલોમાંથી વૉલસેટ, ગાડીની, પેનસીલ જેવી, નકર્શાવાળી વિગેરે મીઠાવત્તીઓ દરેક કદ, વજન અને રંગની વનાવવામાં આવે છે, અને જેની સરસાઈને માટે વીંજી વનાવટની મીઠાવત્તીઓ સાથેના મુકાબલામાં જુદાં જુદાં પ્રદર્શનોમાંથી ત્રણ સોનાના અને એક ચાંદીનો ચાંદ મળવા ઉપરાંત, નામાંકિત વિદ્વાનો પાસેથી સેંકડો ઉત્તમ સર્ટિફિકેટ મળેલાં છે. ભાવમાં પણ વીંજી વનાવટો કરતાં સસ્તી છે, અને આ મીઠાવત્તીઓ કોઈપણ જાતના હિંસક પદાર્થો રહિત હોવાથી દેરાસરમાં વાપરવા માટે સ્વાસ ઉપયોગી છે, અને તેથી આપણાં દેરાસરોમાં તેલની રોશની કરવામાં જે મેહનત અને માથાકુટ પડે છે, તે અમારી મીઠાવત્તીઓથી ત્રણે દરજ્જે ઓછી થઈ જાય છે. વળી અમારા ધાર્મિક જૈન બંધુઓ કે જેઓ ઘર વપરાશ માટે ચરબીવાળી મીઠાવત્તીઓ વાપરતા નથી, તેઓને પણ આ મીઠાવત્તીઓ સ્વાસ ઉપયોગી થઈ પડશે, અને તેથી અમારા જૈન બંધુઓનું અમારી મીઠાવત્તીઓ તરફ સ્વાસ ધ્યાન સેંચીએ છીએ.

“નાઈટ લાઈટ.”

રાત્રે મુલાના ઓરડામાં સુશનુમાં અને થંડો પ્રકાશ આપે તેવી વત્તીઓ (નાઈટ લાઈટ) પણ આ કારખાનામાં વને છે, જે કદમાં ઘણીજ નાની હોવા છતાં આઠથી દસ કલક સુધી ચાલે છે. આ વત્તીઓને રાત્રિના વચ્ચે જોડીતું અજવાલું આપવા માટે આખી રાત સળગતી રાખવામાં કોઈપણ જાતનું જોત્સવ રહેતું નથી, અને તેજ તેની સ્વાસ સુધી છે.

“પેટન્ટ બદલવી ન પડે એવી વત્તીઓ.”

દેવાલયોમાં તેમજ વીંજા શુભ પ્રસંગે રોશની માટે, તથા સાધારણ ઘર વપરાશ સારું ગ્લાસોમાં બોયાંમાં ઘાલીને રુની વત્તીઓ યા દીવેટો વાપરવામાં આવે છે અને જે દરરોજ બદલવી પડેછે, તેને બદલે કોઈ દિવસ બદલવી ન પડે, તેમજ બોયાંની જરૂર ન પડે તેવી અને કોડીયાં, દીર્ઘાઓ અથવા સમર્પણોમાં, તેમજ અલંકાર દીવાઓમાં વાપરી શકાય તેવી વત્તીઓ અમે વનાવીએ છીએ, જેને માટે અમે ઇંગ્લેંડ અને હિંદુસ્તાનમાં પહેલવહેલું પેટન્ટ મેળવ્યું છે. આ તરફ પણ અમારા જૈનબંધુઓનું સ્વાસ ધ્યાન સેંચવામાં આવે છે.

“ વનસ્પતિ ચરત્રી. ”

આજકાલ માર્લોમાં કાપડ સુતરને આર દેવા વિગેરે કામમાં જથાબંધ દેશી તેમજ પરદેશી ચરત્રી વપરાય છે. આપણા દેશમાં મોટે ભાગે મીલોના માર્લકો યા એજંટો જૈનો અને ત્રીજા ઉંચ વર્ગના હિંદુ શેઠીઓ છે. અમે ફક્ત વનસ્પતિ તેલોમાંથી ગુણ તેમજ દેખાવમાં આવેલું ચરત્રી જેવો પદાર્થ યના-વીએ છીએ, જેને અમે “વનસ્પતિ ચરત્રી” એવું નામ આપેલું છે. આ પદાર્થ પ્રાણીની ચરત્રી પેટે ધામ મારતો નથી અને વઢી રંગમાં પણ બગડતો નથી. તેની સરસાઈ માટે વિલાયત તેમજ યુરોપના વિદ્વાનોના ઉત્તમ અભિપ્રાયો મળવા ઉપરાંત તે દેશોમાંથી જથાબંધ માગણીઓ આવવા લાગી છે. પ્રાણીની ચરત્રીના મુકાબલે કિંમત પણ સસ્તી છે અને વાપરવામાં પણ ચરત્રીના કરતાં વધી રીતે ચઢીયાતી તેમજ પાયદા-કારક છે. આશા છે કે આપણા ધર્માભિમાની જૈન શેઠીઓનું ધ્યાન આ પદાર્થ પોતાની મીલોમાં વાપ-રવા તરફ ઝેંચાશે, અને તેમ કરવાથી તેમના નાણાંનો બચાવ થવા ઉપરાંત ધર્મ વિરુદ્ધ પદાર્થો વાપરવામાં લાગતાં પ્રાયશ્ચિતના અધિકારી થતા અટકશે.

ઊપર જણાવેલી વસ્તુઓની કિંમત તથા માહિતી માટે નીચેને સરનામે પત્રવ્યવહાર કરવા, તેમજ એક વસ્ત અજમાયશ લેવા વિનંતિ છે.

મોતીલાલ કશઝચંદ શાહ જી. એમ. એ. સી.

મેનેજર:—ધો ગુજરાત કેન્ડલ ફેક્ટરી અને એસ્તેટોસ વર્ક્સ.

જ્યુબિલીબાગ તારદેવ—મુંબઈ.

સ્વરીદો !

સ્વરીદો !!

નવો ગ્રંથ છપાઈ બાહેર પડ્યો છે.

શ્રી આચાર પ્રદીપ.

(શ્રી રત્નશેખર સુરીકૃત.)

કિંમત રૂ. ૧-૪-૦ ટપાલ ચર્ચ ૦-૩-૦ જુદું.

આ અનુપમ પુસ્તકનું અમોએ ગુર્જર ભાષાંતર કરાવી પાકા પુંડા સાથે બહાર પાડ્યું છે. તેમાં જ્ઞાન સંબંધી વિવરણ કરવામાં આવ્યું છે, એટલુંજ નહીં પણ શ્રાદ્ધવિધિ ગ્રંથના ઉપયોગ કરનારાઓએ આ અમુલ્ય ગ્રંથ અવશ્ય વાંચવોજ જોઈએ, કેમકે આ ગ્રંથ પણ તેજ મહાન સુરીનો લખેલો છે, અને આ પદ્ધ-ત્તીજ વાર આલો બાહેર પડ્યો છે.

સાધુઓને ઉપયોગી પાનાના રૂપમાં પાટલી સાથે આ ગ્રંથ જુદો તેજ કીંમતે મળી શકશે.

મલ્લવાનું ઠેકાણું:—

શેઠ સોમચંદ પાનાચંદ

જૈનોદય સમાના સેક્રેટરી.

શેઠવાડા, -સેઠા,

प्रसिद्ध आचार्य श्रीमद् विजयानंद सूरि (आत्मारामजी) महाराजनो बनावेलो अपूर्व ग्रंथ.

तत्त्वनिर्णय प्रासाद (३६ स्तंभ.)

श्रीआत्मारामजी, श्रीबूटेरायजी, श्रीवृद्धिचंदजी, श्रीनीतिविजयजी, श्रीखातिविजयजी, श्रीलक्ष्मी-विजयजी (बडे शिष्य), श्रीकमलविजयसूरि, श्रीवल्लभविजयजी, और शेट वीरचंद दीपचंद सी. आई. ई, राव बहादुर माणेकचंद, और मगनभाई कपुरचंद, राव बहादुर वसनजी त्रिकमजी, शेट तलकचंद माणेकचंद, मी. वीरचंद राघवजी गांधी, वगैरहके अमेरिकामें बनें हुवे नीहायत उमदा फोटू और जन्म वृत्तांत रंगीन वंशवृक्ष, प्रस्तावना उपोद्घात् ८४ पृष्ठका श्री आत्मारामजीका संपूर्ण जीवनचरित्र.

सुपररॉयल ८ पेजी, ८८० पृष्ठ, ग्लेझ कागज, बडे अधार (हिंदी) पक्की जिल्द (सुनहरी) किंमत रु. ४.

शीघ्रमंगाईये-थोडे पुस्तक रहे हैं.

ईस ग्रंथमें वेद और देव वर्णन—श्रीवीरद्वानिशिका, लोकतत्त्व निर्णय, पचीस प्रकारसे सृष्टिका स्वरूप—वेदके कथनकी विरोधता—वेद ईश्वरकृत नहीं—जैनाचार्योंकी बुद्धिके दृष्टांत—गायत्री—गर्भाधा-नादि १६ संस्कार—लग्नविधी—जैनमतकी प्राचीनताके नये मजबूत प्रमाण—वेदके पाठोंकी गरबड—बौद्ध-मत—दिगंबरीमत—जैनकी बातोंके शंकाका उत्तर, शंकर स्वामि—सप्तभंगीका खंडन और मंडन—सप्तनय, वगैरह हजारों बातोंका वर्णन है—कहांतक लिखाजाय.

महाराज ईस ग्रंथमें अपना ज्ञानका अखूट खजाना छोड गये हैं.

श्रीमाधवाचार्यप्रणीत.

सर्वदर्शन संग्रह ग्रंथ.

मी० मणीशंकर हरगोविंद भट्ट बी. ए.का किया अनुवाद (तरजुमा) पं० मणीलाल नमुभाई द्रावेदीका विवरण उपोद्घात, चार्वाक, बौद्ध, आर्हत (जैन), रामानुज, पूर्ण प्रज्ञ, नकुलीश पाशुपत, शैव, प्रत्यभिज्ञ, रसेश्वर, औलुक्य, अक्षपाद, जैमिनि, पाणिनि, सांख्य और पातंजल दर्शनोंका विस्तार-पूर्वक वर्णन.

किंमत रु. ५ जैन कॉन्फरन्सके शुभेच्छकको रु. ३-१२-०

हजारों स्वामीभाईके दर्शन—फोटोग्राफ—राजा दीनदयालकेखींचे हुवे, दूसरी जैन कॉन्फरन्सके पंजाब, रज-पुताना, काठीआवाड, गुजरात, सुरत, दक्षिण, पूर्व और मध्य हिंदुस्थान, बंगाल वगैरह जगहके मुंबईमें पधारे हुवे डेलीगेटों (प्रतिनिधी)के बडे फोटू—वॉलंटियरों और कमीटीके फोटू—किंमत रुपये दो.

दूसरी कॉन्फरन्सके आगेवानके पांच फोटू और जन्मचरित्र, एक आना.

श्रीमद् कमलविजय सूरि महाराज, तीसरी कॉन्फरन्सके प्रेसीडेंट, चार जनरल सेक्रेटरी, चेरमेन, चीफ सेक्रेटरी, राय बहादुर शोभागमलजी ढड्डाके फोटू और जन्मचरित्र, दो आना.

अमदचंद पी० परमार.

नं. ५१२ पायधुणी, मुंबई.

जैनकी तारीख.

जैन इतिहास नं० १ उर्दू. इसमें जैन मतकी तारीख है, अकलंक देव, भद्रबाहु, हनुमानादि-का पूराजीवनचरित्र है गोमटस्वामिका हाल और पहाड़ोंके कुतबोंका पूरा तरजुमा है जिससे जैन मतकी प्राचीनता साबित होती है. २१० बड़ो सुफोंपर उमदा छपी है कीमत ३.१. जैन इतिहास नं० २. अंग्रेजी. इसमें वानरवंसी खान्दान और हनुमानकाजीवन चरित्र है और महावीरस्वामीके बादकी जैनमतकी खुलासा तारीख है की० १/- इन किताबोंकी बहुतसे अखबारातमें तारीफ लिखी है.

JAIN ITIHÂS.

Jain itihâs No. 1., a History of Jain Religion in Urdu, containing a Pattawali of Jain acharyas, full description of Gomat Swami situated at Sharavan Belgul in Hussan district of Mysore State, and a full and complete translation of the inscriptions on the mountains, is published on superior paper and is ready for sale. The book consists of 270 large pages (Price Rs. 1 only). Jain itihâs No. 2. Life of Hanuman, with an early History of the Kings of Bannar dynasty and brief history of Jainism after Mahabir Swami in English (Price only 2 as.).

Morning Post Delhi, Ahluwalia Gazette, Bangbashi, Bharat Mitra, Paisa Akhbar, Akhbari-Am, Police Advocate, Ittifâq Taraqqi, Imperial fortnightly, Jain Patrika, Atmânand Jain Patrika, Jain Mira, Jain Sâmachar &c. &c. have reviewed the above books very highly.

मिलनेका पना:—

पिरभूदयाल जैन,

अ: तहसिलदार रिवाडी जिल्हा.

गुडगाँव.

ન્યાવા તથા ધોવાના અનેક જાતના પવિત્ર સાબુઓ.

ધી હોલી સોપ મેન્યુફેક્ચરિંગ કંપની, કે જેના સાબુઓ ઘણા વચ્ચળાય છે, તે યાસ કરીને વાપરવા માટે લોકોને શામાટે આગ્રહ કરવામાં આવે છે?

- (૧) આ સાબુઓ વિલાયતી સાબુ સાથે બનાવટ, દેઝાવ અને કિમતમાં હરીફાઈ કરી શકે છે.
- (૨) ફીળ ઘણું વઢે છે અને ઘણા થોડા ઘસાય છે.
- (૩) કપડાં અને શરીરનો મેલ જડપથી કાપે છે.
- (૪) ંની સુગંધ મનોહર અને મધુર છે.
- (૫) આ સાબુઓ કેવળ પવિત્ર વસ્તુઓની બનાવટના છે. વઢી આ ંક દેશી કારીગરી હોવાથી તેને ઉત્તેજન આપવું, ં દેશી બાંધવોની યાસ ફરજ છે.

મુંબઈ યાતે મરાયેલી જૈન કાંન્ફરન્સના પ્રમુખ તરફથી, ઘણા વૈદ્ય ડાક્ટરો તરફથી, દેશના કેટલેક ધર્માચાર્યો અને આગેવાન પુરુષો તરફથી આ સાબુઓ માટે ઉત્તમ સર્ટીફિકેટો મઢ્યાં છે.

જથાબંધ તથા છુટક મંગાવનારે નીચેના સરનામે લખીને પ્રાઈસલીસ્ટ મંગાવી જોવાની તસ્દી લેવા.

ધી હોલી સોપ મેન્યુફેક્ચરિંગ કંપની,

તારદેવ, યુનિલીબાગ—મુંબઈ.

યાસ ય્ત્રીઓ માટે

સુંદરી વિલાસ હેર ઑઈલ.

ઘણું મુવાસિક અને વાઢને વધારનારું આ તેલ છે. આ તેલથી વાઢ હમેશાં કાઢા રેશમ સરઝા રહે છે. આ તેલ વાઢને સફેદ થતા તથા યરતા અટકાવે છે. કોમત ંક બાટલીના છ આના.

બી. ંલ. ગુપ્ત ંન્ડ સન્સ,

ત્રાંબાકાંટા, પાયધુની મુંબઈ.

ચિકાગો પ્રશ્નોત્તર ।

કૌન એસા હોગા જો શ્રીમન્મહામુનિરાજ સૂરીશ્વર શ્રી ૧૦૦૮ શ્રીમદ્વિજયાનંદ (શ્રીઆત્મારામ)
જા કો ન જાનતા હો ! ઉન્હી મહાત્માકા રચા હુઆ પૂર્વોક્ત નામ કરકે પ્રશ્નોત્તરરૂપ મંડાર હમને છપ-
વાયા હૈ । ઇસ ગ્રંથકી વિશેષ પ્રશંસા લિખની વ્યર્થ હૈ, ક્યોંકિ ગ્રંથકર્તાકી વિદ્વત્તા ઔર ન્યાયનિપુણતાકા
ડંકા સર્વત્ર વજ રહા હૈ, કેવલ ઇતનાહી લિખા જાતા હૈ કિ સન ૧૮૯૩ મેં જબ માસ્ટર વીરચંદ રાય-
વર્જા ગાંધી ચિકાગો (અમેરીકા) કી ધર્મસમાજમેં ઇન મહાત્માકે પ્રતિનિધી હોકર ગયે થે, તવ સમય માં
ગાંધીકે કહનેસે તથા ચિકાગો ધર્મસમાજકી પ્રેરણાસે ઇન મહાત્માને તત્વપુંજરૂપ યહ ગ્રંથ નિર્માણ ક્રિયા.
ચિકાગોનિમિત્ત ઔર ચિકાગો કે પ્રશ્નોકે ઉત્તર ઇસમેં હોનેસે ગ્રંથકર્તાને ઇસકા નામ ‘ચિકાગો પ્રશ્નોત્તર’
રચવા । ઇસમેં ઈશ્વર કર્તાકા યંદન, અન્ય મતાવિલંબિયોને કેસા ૨ ઈશ્વર માના હૈ, જૈની કેસા ઈશ્વર
માનતે હૈ, કર્મ કથા હૈ, જીવ કર્મકા કયા સંબંધ હૈ, આત્મામેં ઈશ્વર હોનેકી શક્તિ હૈ વા નહીં, જીવ
મોક્ષપદસે પુનઃ સંસારમેં નહીં આતા, પુનર્જન્મકી સિદ્ધિ, ઈશ્વરકી ભક્તિકા પાયદા, મૂર્તિપૂજન, મનુષ્ય ઔર
ઈશ્વરકા કયા સંબંધ હૈ, સાધુ ઔર ગૃહસ્થીકા ધર્મ, ધાર્મિક ઔર સંસારિક જીવનકે નીતિપૂર્વક લક્ષણ,
ઇત્યાદિ અનેક અતીવ ઉપયોગી વિષયોંકા સમાવેશ ઇસમેં ક્રિયા હૈ. ગ્રંથકર્તાકી ફોટો મી ઇસમેં હૈ.
ઇતના અપૂર્વતા હોનેપર મી કિંમત રૂ. ૧ હૈ. હમારે યહાંસે “શ્રીઆત્માનંદ જૈન પત્રિકા ” પ્રતિમાસ હિંદુ-
સ્તાની ભાષામેં પ્રકટ હોતી હૈ. વાર્ષિક મૂલ્ય રૂ. ૧ હૈ.

જસવંતરાય જૈની,
હાહોર.

દરેક જૈન શ્વેતાંબર તથા દિગમ્બર.

બેઝને અવશ્ય રાખવાલાયક.

શ્રીભક્ત્રામર સ્તોત્ર તથા શ્રીકલ્યાણ મંદિર સ્તોત્ર.

શ્રીમન્માનતુંગાચાર્ય વિરચિત ભક્ત્રામર સ્તોત્ર મૂલ્ય સંસ્કૃત તથા તે નાંચે ગુજરાતી ભાષામાં કવિ-
તામાં છે, અને તેની નાંચે હિંદુસ્તાની ગદ્ય ભાષાન્તર છે, તથા તે નાંચે ગુજરાતી સરલ નોટ આપે-
લી છે. ચાલવોધ મોટા ટાઈપથી જાડા કાગળ ઉપર છપાવીને પૂંડુ પાકું છીંટનું સહંગ નાસેલું છે. હાલ તેની
ત્રીજી આવૃત્તિ બહાર પડેલી છે, તે તેના ઉપયોગીપણાનો ખાસ પુરાવો છે. ઘણાજ થોડી પ્રત શીલક છે, તાકી-
દથી મંગાવો. કિંમત ચાર આના, પોષ્ટેજ જુદું.

ઉપરના જેવુંજ કલ્યાણમંદિર સ્તોત્રનું પુસ્તક પણ તૈયાર છે. તેની ત્રીજી આવૃત્તિ બહાર પડેલી
છે. તે પણ ગુજરાતી કવિતામાં તથા ગુજરાતી ગદ્ય ભાષાન્તર અને નોટ સાથે ચાલવોધ ટાઈપથી છપાવેલું છે.
કિંમત ચાર આના, પોષ્ટેજ જુદું.

ઉપરનાં બેઝ પુસ્તકો ગુજરાત ઉપરાંત આજ્ઞા હિંદુસ્તાનમાં ઉપયોગમાં આવે એવાં છે, કેમ કે તે
ચાલવોધ (દેવનાગરી) લિપિમાં છપાવેલાં છે.

પ્રસિદ્ધ કર્તા
હરજીવન રાયચંદ શાહ.

મુ. આમોદ, જિ. મરહુ.

જૈન ભાઈઓને સુશ સ્વસ્ત.

પૂજા કરવા સારું નાની મોટી બરાસ-કેસરની વાડકીઓ, કેસર વગેરે રાસવાની સાદી તેમજ નક-શીની દાઢકીઓ, શ્રી સિધ્ધચક્રજીના ગદ્યા, ચમરની ડાંઢીઓ, ઠવળી અને નવકારવાળી સરવે હમારે ત્યાં બને છે, અને દરેક જાતના ચાંદી, સોના અને શ્વેરાતના મનપસંદ ઘરેણાં રૂ. ૫ પાંચથી રૂ. ૫,૦૦૦) પાંચ હજારની કિંમત સુધીના તૈયાર રહે છે, તેમજ ટુંક વસ્ત્રમાં બનાવવામાં આવે છે.

રામજી ભગવાન એન્ડ બ્રધર્સ, શ્વેરીઓ.

મુઝજી જેઠા કાપડ મારકીટ સામે નંબર ૨૦૧ શેઝ મેમળસ્ટ્રીટ, ટેલીફોન નં. ૫૬૪.

ચાંદીનો સઘલો સામાન-સાદો તેમજ નકશીનો તથા બટન, છેડા, લાકીટ, હાથ પગના દાગીના, ઘર શણગારની તેમજ નવી નવાઈની હજારો ચીજો તૈયાર રાસીએ છીએ. ભાવ બહુજ મધ્યમ છે.

સઘલું શ્વેરાત-હીરા, મોતી, માળેક, છુટક તેમજ જથાવંધ મલ્લે.

ચોસા સોનાના તેમજ ગીનીના સઘલી જાતના દાગીના જેવાકે, હાથની બંગડી, કડાં, ટ્રેસલેટ, સાંકળાં, કાનની બુટી, ઈરિંગ, લવિંગીયાં, કંદોરા, પટા, ગળાની કંઠી, સાંકળી, નેકલેસ, બ્રુચ, બટન, વડીયાલના છેડા, લાકીટ, ચાર્મ, જાતજાતની વીંટીઓ.

અંગ્રેજી કારીગરીના શોસીનો માટે

બહુજ ઉમદા અને શણગારતી પાલીસવાળાં શ્વેરાતનાં બટન, નેકલેસ, બ્રુચ, ધીન, લાકીટ, ચાર્મ, વીંટી, બંગડી, છેડા, સાંકળીઓ, છવી મુકવાના બ્રુચ ઇત્યાદિ.

હજારો સ્વાત્રી કરી ગયા છે, તમો પણ એક વસ્ત્ર

અજમાવી સ્વાત્રી કરો.

ચાંદીના પલાવરપોટ, ચાહેના કપ, રકાસી, ટીસેટ, માનપત્ર મુકવાના દાઢકા, કુંડાંઓ, સીંગાર-કેસ, કાર્ડકેસ, રમકડાં, વકલ, ગ્લાસ, છર્ચાની ફ્રેમ, લાકડીની સોળીઓ, પાનની પેટી, સ્વડીઆ, કલમ, ગુલાબદાની, સુરમાદાની, પ્રાઈક્ષ કપ પેટી વગેરે.

બહાર ગામનો માલ વી. પી.થી સ્વાને કરવામાં આવે છે.

जैनग्रन्थरत्नाकर.

इस नामका हमारे यहांसे मासिकपुस्तक प्रकाशित होता है. प्रत्येक अंकमें ८० अथवा १२८ पृष्ठ रहते हैं. जिसमें प्रथमानुयोग, कारणानुयोग, चरणानुयोग, द्रव्यानुयोगके सिवाय नाटक, चंपू, काव्य, अलं-
कारादि प्राचीन जैनग्रन्थ मूल सटीक तथा हिन्दीभाषान्तरसहित क्रमसे छपानेकी योजना की है. वर्त्तमानमें इसके ६ अंकोंमें ब्रह्मविलास, दौलतविलास, आतपरीक्षा, आतमीमांसा, स्वामिकार्तिकेयानुप्रेक्षा संस्कृत छाया और हिन्दीभाषासहित तथा रत्नकरंडश्रावकाचार सान्वयार्थ छपा है. सातवेंमें आतनिर्णय, अकलंकस्तोत्र, ८ वें और नवमें ब्रनारसीविलास छप रहा है; तत्पश्चात् ज्ञानार्णव (योगार्णव) आदि सर्व प्रकारके प्राचीन जैनग्रन्थरूपी रत्नप्रकाशित होते रहेंगे. मूल्य १२ अंकोंका ४।१ रु. डांक खर्च ॥१॥ है. जैनपाठशाला, जैनलायब्रेरी, जैनसभा व जैनीमात्रको ५।१ रु. वर्षके खर्च करके यह अभूतपूर्व पुस्तक अवश्य ही मगाना चाहिये. नमूना देखना होतो दो अंकोंका २०४ पृष्ठका पुढाबंध स्वामिकार्तिकेयानुप्रेक्षा मगाकर देखलें.

हिन्दीभाषा वा भाषासहित जैनग्रन्थ.

ब्रह्मविलास ६७ ग्रंथोंका संग्रह	१॥१॥
दौलतविलास छहठाला, पद भजनादि	॥१॥
स्वामिकार्तिकेयानुप्रेक्षा सं. छाया भा. टी.	१॥१॥
रत्नकरंडश्रावकाचार अन्वय अर्थ सह	॥१॥
द्रव्यसंग्रह अन्वय हिन्दी मराठी सहित	॥१॥
उपदेशसिद्धान्तरत्नमाला हिन्दीमराठी टी.	॥१॥
भाषाजिनसहस्रनाम ब्रनारसीदासकृत	॥१॥
सूक्तमुक्तावली (सिंदूरप्रकर) सं भा. दोनों	॥१॥
ब्रनारसीविलास, छपता है	१॥१॥
जैनवालवोधक प्रथम भाग	॥१॥
त्रालवोध सं० व्याकरण हिन्दीमें प्र० भा०	॥१॥
दम्पतिसुखसाधन प्रथम भाग	॥१॥
मोक्षमार्गप्रकाश भाषा टोडरमलजीकृत	२॥१॥
आत्मानुशासन भाषासहित „	३॥१॥
पार्श्वपुराणभाषाकविता भूदरदासकृत	१॥१॥
जिनदत्तचरित्र चौपईबंध	१॥१॥
चर्चाशतक भाषाटीकासहित	१॥१॥
पद्मपुराणजी (जैनरामायण) बहुत बडा	॥१॥
श्रीपालचरित्र चौपईबंध	१॥१॥
विवाहपद्धति भाषाटीकासहित	॥१॥
वर्षप्रवोध (जैनाचार्यकृत ज्योतिष) भा० टी.	॥१॥
धर्मपरीक्षा भाषाटीकासहित	१॥१॥
जैनधर्माभूतसार दूसरा भाग.	१॥१॥

संस्कृत और संस्कृत टीकासहित जैनग्रन्थ.

न्यायदीपिका संस्कृतग्रन्थ पुढासहित	॥१॥
सर्वार्थसिद्धितत्त्वार्थसूत्रका टीका पूज्य-	
पादस्वामीकृत २॥१॥	
प्रमेयरत्नमाला परीक्षामुखकी लघुटीका	॥१॥
यशस्तिलकचम्पू श्रुतसागरी टीकास-	
हित प्रथम भाग ३॥१॥	
यशस्तिलकचम्पू द्वितीय भाग	२॥१॥
द्विसंधानमहाकाव्य सटीक धनंजयकृत	१॥१॥
धर्मशर्माभ्युदय महाकाव्य हरिश्चन्द्रकृत	३॥१॥
चन्द्रप्रभचरित महाकाव्य वीरनंदिकृत	॥१॥
सुभाषितरत्नसंदोह अमितगल्याचार्यवि.	॥१॥
वाग्भट्टालंकार सटीक वाग्भट्टकृत	॥१॥
काव्यानुशासन „ „	॥१॥
नेमनिर्वाणकाव्य मूल „	॥१॥
काव्यानुशासनसटीक हेमचन्द्राचार्यकृत	२॥१॥
तिलकमंजरी गद्यमय धनपालकविकृत	२॥१॥
गद्यचिन्तामणि वार्दाभसिंहसूरिविरचित	३॥१॥
क्षत्रचूडामणिकाव्य	३॥१॥
काव्यमालासतमगुच्छक २३ स्तो० सं०	३॥१॥
नीतिवाक्यामृत सोमदेवकृत	३॥१॥
जैननित्यपाठसंग्रह— भक्तामर, सूत्रादि	
१६ पाठका रेशमी गुटका	॥१॥
सतभंगितरंगिणी मूल ॥१॥ भाषाटी० सं०	३॥१॥
स्याद्वादमंजरीसटीक हेमचन्द्राचार्यकृत	३॥१॥
ताजिकसारज्योतिषसटीक, हरिभद्रसूरीकृत	॥१॥

पन्नालाल जैन.

मालिक—जैनग्रन्थरत्नाकरकार्यालय.

पो० गिरगांव, बम्बई.

